FLORIN VASILIU
DE LA PEARL HARBOR
LA HIROSHIMA
DACIA

FLORIN VASILIU

DE LA PEARL HARBOR LA HIROSHIMA

Motto:

Cîte s-au întîmplat
e evident că-s cu putință,
altminteri nu s-ar fi întîmplat.
ARISTOTEL

EDITURA DACIA
CLUJ-NAPOCA 1986

CUVÎNT ÎNAINTE

Cel de al treilea sejur în Extremul Orient – o călătorie de studii în China în cadrul Academiei de Ştiinţe SINICA, în anul 1983 – a constituit pentru mine un bun prilej pentru punerea în aplicare a unui proiect ce încolţise în minte, în perioada cît scrisesem cartea „Pe meridianul Yamato". Este vorba de ceea ce n-a intrat atunci, ca un simplu capitol, în cartea amintită şi anume, epopeea celui de al doilea război mondial, desfăşurată în spaţiul larg al Pacificului. Revenirea în China – mai fusesem acolo cu cinci ani în urmă – îmi oferea posibilitatea reîntîlnirii cu Sensei, prietenul şi interlocutorul meu japonez din perioada periplului în Ţara de la Soare Răsare.

Proiectul meu de a scrie o carte despre epopeea Pacificului, se sprijinea pe un dialog – purtat cu Sensei – în care evoluţia conflictului, cu multiplele sale faţete, era consumată de o manieră liberă într-o lungă conversaţie dintre două persoane care cunoşteau suficient de apropiat subiectul, parcurgîndu-l cînd ca pe o poveste începută de unul dintre interlocutori, întreruptă şi încheiată de celălalt, cînd ca o controversă de idei, modalitate de a ne întregi o viziune reală despre război, făcînd posibilă punerea în evidenţă a modului cum îl vedeam şi-l gîndeam fiecare în parte. Cunoşteam într-o anumită măsură concepţia Aliaţilor. Sensei urma s-o pună în lumină pe aceea niponă. Îl cunoscusem la o recepţie oferită de Camera de Comerţ a Japoniei, la deschiderea Foire-ului Internaţional de la Tokyo. Era un om vîrstnic, de statură mijlocie, ca toţi japonezii. Avea o faţă alungită, lipsită de cute, ceea ce te îndemna la reticenţă în fixarea unei vîrste, altfel riscînd să pronunţi o cifră, la care partenerul putea adăuga senin încă un deceniu. Deşi vîrstnic, avea o anumită agilitate şi radia o vioiciune pe care o atribuiam fiziculuisău suplu. S-a întîmplat să fie în preajma mea la recepţie şi interesul pe care l-am arătat faţă de Japonia l-a îndreptat spre mine. Am devenit amici. Ne-am întîlnit în majoritatea serilor discutînd felurite lucruri. Din dialogurile purtate atunci s-a născut „Pe

meridianul Yamato".

I-am scris punîndu-l la curent cu proiectul meu. Mi-a răspuns dîndu-şi acordul total şi fiind gata să ne întîlnim. Va întrerupe concediul pe care urma să-l facă la poalele Muntelui Mihara din insula Oshima, nu departe de Tokyo, în golful Sagami şi va veni la Beijing, unde şi aşa dorea să studieze unele probleme, urmînd să ne facem şi un program comun.

Dealtfel ştiam care erau preocupările sale în capitala chineză, căci Sensei avea să-şi petreacă ziua – cînd eu eram prins în obligaţiile mele – la Biblioteca Naţională din Beijing, de pe strada Wen jin, din centru, nu departe de Palatul Imperial; avea să răscolească acolo, volumele vechi din Tsien Han-chu, Analele primilor hani, de Pan Ku, sau din Hen Han-chu, Analele hanilor posteriori de Fan-ie, pentru a găsi date cu privire la Japonia antică, vechea sa preocupare. Desigur că va urma să scotocească prin fişierul marii biblioteci titluri, lucrări şi documente şi în legătură cu subiectul nostru.

Sensei era un bun cunoscător al istoriei patriei sale, iar cît priveşte ultimul mare război îi gustase plăcerile oferite în cei doi ultimi ani cînd luptase ca infanterist de marină fugind din insulă în insulă pînă în imperiu, unde se prăbuşi pentru un timp în deznădejdea celor învinşi şi umiliţi. Încă din discuţiile noastre anterioare mi-a făcut cunoscut trecutul istoric al Japoniei, povestindu-mi adesea întîmplări din luptele la care fusese martor şi scăpase cu viaţă, deschizîndu-mi apetitul pentru un studiu mai îndelung asupra istoriei acestei ţări – ce m-a absorbit o vreme – astfel încît acum la Beijing el urma să aibă în faţă un interlocutor ce nu era deloc străin de evenimentele anilor ce acopereau perioada operaţiunilor din Extremul Orient.

Şi iată că, după ce sosit de la aeroport – însoţit de tovarăşul Go Cin-jun conferenţiar la Universitatea Poporului din Beijing, care îmi va fi un preţios cicerone pe durata sejurului meu în China – în capul scărilor Hotelului Friendship mă întîmpină prietenul japonez, sosit cu două ore înaintea mea, cu un avion al companiei Japan Air Lines.

Se schimbase oarecum în toţi aceşti ani care ne despărţeau de „perioada japoneză" a întîlnirilor şi convorbirilor

noastre.

— Deci, începînd de azi, inaugurăm o „perioadă chineză” pentru aceste noi dialoguri, îmi răspunse el zîmbind reținut.

După ce m-am instalat într-unul din apartamentele ansamblului hotelier turistic din districul Haidian al capitalei chineze, Sensei mă vizită. Ne-am aşezat în fotoliile fixate de o parte şi de alta a unei măsuțe pe care se aflau – ca dealtfel peste tot în hotelurile din China – ceşti de ceai cu capac, pictate cu cîte un fluture încremenit pe petalele unei flori, o trestie țîşnind din liniile unei ape, sau un rac ce îmbrățişează cana pe întregul ei contur. Sensei turnă în ele apă fierbinte din termosul aşezat lîngă măsuță, puse cîte un pachețel de ceai de crizantemă în fiecare ceaşcă şi le acoperi cu căpăcelele lor.

Apoi mă copleşi cu întrebări. Ne-am pierdut în discuții din acelea care se deschid atît de uşor între doi prieteni ce nu s-au văzut cinci ani, ce trăiesc la o distanță de şapte fuse orare, unul de altul, în universuri şi spații culturale diferite, dar care sînt animați de o mulțime de visuri şi idealuri comune…

Cine a spus: „quand deux vicomtes se rencontrent, ils se racontent des contes des vicomtes”? A! Da! Camus.

De afară răzbătea prin plasa de sîrmă de la ferestrele deschise zgomotul cîte unui motor de automobil ce frîna în fața hotelului, sau al soneriilor bicicletelor ce formau acel şuvoi permanent de pe bulevardele Baishiqiao şi Beihuan, cu care se mărginea zona hotelieră Friendship. Discutasem în voie, băusem ceai şi acum resimțeam oboseala de după cele şaisprezece ore de zbor. Sensei se ridică de plecare. Am stabilit ca a doua zi seara să ne întîlnim din nou. Vom intra direct în subiect. Şi aşa vom petrece seară de seară. Discutînd evenimentele care s-au derulat cu patru decenii în urmă în această zonă a lumii. Noi europenii o numim Extremul Orient. Statele Unite, care au la răsărit Europa, îi pot spune fără a greşi Extremul Occident, căci o desparte de Japonia uriaşul Ocean Pacific. Cît despre chinezi sau japonezi, ei îşi spun: „noi, cei de aici…”

Autorul

P.S. Sensei nu mi-a putut pronunța niciodată numele, fără

dificultăți. În schimb pronumele îl exprima uşor şi se obişnuise să recurgă la el, făcînd-o într-un mod spontan şi firesc. Ca şi în cartea precedentă şi aici ne vom adresa unul altuia simplu: Sensei san, Florin san. (În limba japoneză, san înseamnă domn, doamnă, domnişoară).

Capitolul 1

HAKKO ICHIU

Nishi mo higashi mo
Mina teki zo
Minomi mo kita mo
Mina teki zo
Yose kura teki wa
Shiranuhi no…

Kumamato Rojo [1]

— Ori de cîte ori mă gîndesc la războiul din Pacific, dintre țările prinse în acea teribilă încleştare prima ce-mi vine în minte este Japonia.

— E de înțeles pentru un european care, gîndind geografic, ori de cîte ori alunecă cu privirea pe harta globului spre răsărit va întîlni imediat după limita continentului asiatic, lungul arhipelag nipon, îndoit ca un arc încordat, încremenirea ultimei clipe dinaintea eliberării săgeții,

---

[1] O! țară de sud şi de nord
Peste tot sînt inamici
De priveşti spre est sau vest
Peste tot sînt inamici
Nimeni nu ştie de fapt numărul
Legiunilor care se revarsă…
„Cîntecul Asediului”

pietrificată geomorfic la scară planetară. Dacă gîndeşte istoric, începutul războiului îi va reaminti neîndoios actul trufaş al Japoniei jucat la Pearl Harbor şi nu e nimeni de pe această planetă care meditînd la ultimele sale zile să nu-i apară înaintea ochilor literele de foc ale Hiroshimei. Şi deci din nou pe buze, Japonia...

— Da, Japonia! Toponim cu rezonanță deosebită, ce provoacă ori unde este pronunțat un remember la o literatură ce te-a balansat cînd spre un exotism fermecător cînd spre un asiatism fanatic. Japonia deschide subiecte palpitante şi controversate alunecînd incitant în disputa privind „miracolul" ce-i învăluie evoluția sa postbelică. Țara de la Soare Răsare, dîră îngustă de pămînt, caligrafiată în apele din vecinătatea marelui imperiu celest este amintită pentru prima oară în istorie de cronicarii chinezi, la începutul erei noastre, în Analele dinastiei Hanilor Posteriori. Cunoscută Europei întîia dată prin „Cartea minunilor lumii", sau „Milionul" cum îndeobşte era numită scrierea venețianului Marco Polo ce a colindat Asia lui Kubilai han în secolul 13. Zipangu, lume misterioasă, cu bogății fabuloase, aur mult, mărgăritare în diverse culori, pietre scumpe, palate acoperite cu aur. Acesta era primul ecou al unui glas european despre Japonia. De atunci s-a scurs jumătate de mileniu şi astăzi s-ar putea umple o întreagă bibliotecă academică cu tot ce s-a scris despre ea. Şi lucrurile nu s-au oprit, căci după fiecare carte nouă, spiritul lumii avid aşteaptă alta şi iar alta, toate dispărînd din librării la fel ca şi „Milionul" lui Marco Polo, reeditat neîntrerupt.

— Iar astăzi noi începem o discuție lungă, ce va trece poate într-o zi între coperțile unei cărți noi, despre unul dintre actele marii drame istorice, declanşată de cealaltă parte a marelui continent euroasiatic.

— Da! Cel de al doilea război mondial a început în Europa la 1 septembrie 1939, cînd Hitler – fără declarație de război – invadează Polonia, cu 57 de divizii, din care 6 blindate, o armată de un milion şi jumătate de oameni acoperiți de o umbrelă protectoare, formată din 1540 de avioane de bombardament şi de vînătoare.

— Şi cu toate acestea numeroşi istorici consideră că prima pagină a acestui război s-a scris cu un an mai devreme, la 18 septembrie 1938 şi în Asia, mai precis în China, nu în Europa. Este data la care noi japonezii atacăm Manciuria – denumirea de atunci a părții de nord-est a Chinei.

— Pentru discuția noastră, data reală a începutului celui de al doilea război mondial nu e esențială. Doar pentru că e vorba de războiul din Pacific, într-adevăr esențial este să ştim cînd şi unde a început aici conflictul.

— Războiul s-a declanşat la 7 decembrie 1941, prin atacarea bazei navale americane de la Pearl Harbor, de către aviația şi marina niponă, ceea ce a antrenat Statele Unite în conflict şi după aceasta multe alte state, războiul căpătînd un caracter efectiv mondial. Dar acest atac face parte dintr-un şir de acțiuni cu caracter agresiv expansionist ale Japoniei imperialiste şi ca atare este necesar de a da înapoi multe file de istorie pentru a înțelege mai bine lucrurile.

— Ați folosit Sensei san expresia de „imperialism japonez". Nu e o formulare gazetărească. Ea are o semnificație profund istorică şi cu implicații dramatice în evoluția evenimentelor din această parte a lumii.

Lucrurile îşi au sorgintea în Europa secolelor 15–18 cînd în țările occidentale se înregistrează fenomene noi, străine vechii orînduiri feudale. Ca urmare a perfecționării uneltelor de producție şi deci a apariției unora ingenioase precum roata hidraulică, ce foloseşte forța apei, moara cu aripi, ce foloseşte pe aceea a vîntului, fusul mecanic ce accelerează țeserea stofelor, furnalul înalt şi ciocanul greu ce supun metalele voinței şi necesităților omului, tiparul ce ajută la răspîndirea cunoştințelor, au loc încet schimbări în viața societății. Apar meşteşugurile şi deci diviziunea muncii care atrage după sine apariția cooperației simple şi mai tîrziu a manufacturii cu ateliere în care lucrează zeci de lucrători. Economia societății înregistrează apariția proprietarului mijloacelor de producție şi a producătorului ce-şi vinde forța de muncă. Se ivesc zorii capitalismului. Perfecționarea în continuare a mijloacelor de producție conduce la producții

sporite destinate schimbului, efectuat prin intermediul banului. Relațiile de tip feudal sînt deteriorate şi lichidate. Economia naturală cu baza sa rurală e înlocuită cu cea bănească ce-şi ia traista şi se mută la oraş, care cunoaşte o dezvoltare de zile mari. Aici se naşte piața şi negustorul care deține banii, iar legăturile dintre piețe nasc comerțul național. Castelele feudale anacronice sînt scoase din circuitul politic în favoarea monarhiilor. Iau naştere statele unitare în cadrul cărora se nasc națiunile.

Lumea nouă capitalistă e însetată de bani. Mirajul aurului cuprinde spiritele tuturor, mai ales că rezervele Europei nu pot satisface setea nestăvilită după acest metal miraculos. Ecourile unor bogății fabuloase ce zac prin Africa, Indii, Chitai [1] şi chiar în îndepărtatul Zipangu [2] ajunseră în Europa iar dornici de aventură erau mulți. Descoperirile geografice sînt rezultatul în bună parte a acestor deschizători de drumuri noi spre aur. „Fastas los sastres descruben" – „pînă şi croitorii vor să descopere", scrie maliții os Columb.

Lumea începe să-şi lărgească spațiul pe care se mişcă, mărindu-i contururile. Engels scrie că „... în loc de o pătrime de emisferă, întregul glob pămîntesc se găsea acum în fața ochilor europenilor occidentali, care se grăbiră să intre în posesiunea celorlalte şapte pătrimi".

— De fapt începe procesul de naştere a sistemului colonial, în scopul „exploatării popoarelor care se află pe o treaptă inferioară de dezvoltare" – cum susține profesorul Anton Menger – „scop camuflat în evul mediu – prin «creştinare» iar în perioada iluminismului prin «civilizarea indigenilor»".

— Şi „civilizarea" începe. Portughezii sînt primii care se aruncă în aventură impunîndu-şi stăpînirea în Oceanul Indian, stabilind controlul ieşirii din Marea Roşie şi Golful Persic (1500), cucerind Ceylonul (1500) şi insulele Molucce (1511) din Malayesia, ultimele două trecînd pe rînd în stăpînirea olandezilor şi apoi în posesia Angliei (1802,

[1] China

[2] Japonia

respectiv 1867), ajungînd pe coastele Chinei (1516) punînd stăpînire pe Macau (1557), după ce debarcară în insula Tenegashima din Japonia (1542). Sînt urmăriți de spanioli care cuceresc insula Luson (1570) din arhipelagul Filipinelor şi de olandezi care debarcă mai întîi pe țărmul de vest al insulei Java (1596), alungînd pe portughezi, sosiți cu puțin mai înainte, şi mai apoi în vestul statului de azi Papua-Noua Guinee (1828). Şi aventura colonială a celor cîtorva țări capitaliste occidentale continuă pe seama țărilor din Orient şi din alte părți ale lumii. Aici în Asia vor prăda pe rînd sau concomitent, Anglia ce va pune stăpînire pe India, pe Noua Zeelandă, Singapore, pe insulele Solomon, arhipelagul Tonga şi pe o parte din Australia; Franța care va cuceri Indochina, ducînd împreună cu Anglia, cunoscutele „războaie ale opiumului" ce vor aservi China capitalului străin; Spania ce va pune jugul colonial pe insulele Filipine; Olanda ce-şi va întinde tentaculele peste arhipelagul indonezian; Germania hrăpăreață, care-şi va înălța sîngeros drapelul în nord-estul Noii Guinee, pe o parte din insulele Solomon şi Samoa, în porturile Tsindao şi Jiaozhou, pe insulele Palau, Marshall, Caroline şi Mariane, cu excepția insulei Guam. La acestea nu vor lipsi Statele Unite ale Americii, care vor pune mîna – pentru început – pe insulele Hawaii.

— Iar Japonia – absentă parcă de pe planetă – zace amorțită într-un feudalism, instaurat la sfîrşitul secolului 12 sub acea formă specifică de schogunat, şi îşi făureşte un Weltanschaung şi un mod de viață sui-generis.

— Care este imaginea acelei Japonii?

— O lume închistată în sistemul relațiilor economice feudale, în care daimyo – suzerani locali şi comandanți militari – îşi adjudecă întregul control militar şi administrativ pe fiefurile uriaşe ce le stăpînesc, avînd între ei şi țărani, casta militară a samurailor şi pe cea religioasă a preoților, kanushii shintoişti şi bonzii budişti, iar deasupra pe shogun, deținînd puterea politică şi pe împărat, fiu al cerului, simplă prezență prin budoarele palatului de la Kyoto, caligrafiind poeme şi aforisme… O lume în care domneşte anarhia şi haosul politic, arhipelagul fiind teatrul unor războaie dintre

diversele „case”, avînd drept consecință regresul economic, pustiirea oraşelor şi satelor, sărăcirea poporului, creşterea maselor de nemulțumiți ce vor declanşa de-atîtea ori vîlvătaia răzvrătirilor şi răscoalelor… O lume menținută într-un sistem de reguli de viață şi de moarte ce au drept statut preceptele „bushido”-ului, codul nescris al samuraiului, „o morală de neclintit” cum spune Elie Faure, ce a reuşit să altoiască pe popor, un respect nobil al tradițiilor imemoriale dar şi o stare de supunere totală față de superiori – cap de familie, preot, samurai, daimyo, shogun, mikado. O lume zăvorîtă, de un regim politic suspicios şi xenofob, într-un izolaționism sever şi intolerant față de propriii supuşi şi exterior. În sfîrşit o lume cu o evoluție veştejită în umbra istoriei, ce s-a salvat forjîndu-şi mersul prin veacuri, sub forța unui chimism autohton, bazat pe agenți catalitici şi factori cu putere de stimul precum şi sub efectul fericit al infuziilor civilizatorii de pe marele continent şi în special din partea Chinei. Dar fie că în unele perioade ale istoriei sale s-a stat cu talpa puternic apăsată pe frîna evoluției, fie că în altele a cunoscut roadele progresului, Japonia – claustrată şi cu storurile trase – vegetează, timp de şase secole şi jumătate în feudalism. Însuşi Marx recomandă țara mea istoricilor vremurilor sale drept cel mai reprezentativ loc pentru studiul feudalismului in vivo.

— Aşa încît atunci cînd prin 1853 commodorul Mattew C. Perry pătrunde în golful Tokyo cu o impozantă escadră de nave de război, prezentînd Japoniei cererea expresă a preşedintelui american Franklin Pierce de a stabili relații comerciale între cele două țări, cu toată trena de probleme ce o implică un asemenea act, japonezii impresionați de calibrul tunurilor de pe punțile „navelor negre”… cu aburi, care le sfidează trecutul glorios şi în special sistemul de apărare neputincios din prezent, apleacă resemnați capul.

— Dar o aplecare a capului diferită total de aceea la care au fost supuse majoritatea popoarelor din Asia. Într-adevăr noi japonezii vom permite mai întîi Americii, mai apoi şi altor țări occidentale accesul în unele porturi proprii, dar pînă şi acest lucru l-am făcut cu circumspecție şi parcimonie,

porturile fiind de importanță secundară. Ce trebuie reținut este faptul că Japonia rămîne închisă oricărei colonizări străine. Totuşi acest „contact brutal" cu barbarii – aşa cum a fost etichetată întîlnirea cu Occidentul – va dezmorți viața arhipelagului.

Şi Japonia învață repede lecția despre capitalism, păşind curajos pe calea occidentalizării, reconsiderîndu-şi structurile economice, politice şi sociale. Se edifică capitalismul, un capitalism ca oricare altul din lume. Dar făcut pe căi şi cu mijloace proprii. Şi în forme specifice japoneze. Trecerea de la feudalism la capitalism are un caracter revoluționar. Şi în Japonia are loc o revoluție; i se spune „Restaurația Meiji", mei-ji însemnînd „era luminoasă". Şi într-adevăr, odată restaurată puterea imperială se deschide o nouă eră în istoria țării: shogunatul e lichidat, privilegiile şi drepturile feudale sînt abolite, fiefurile fiind restituite împăratului, romanticul samurai, personajul nr. 1 al societății este nevoit să renunțe la cele două săbii care constituiau semnul lui distinctiv. Dar această revoluție cu tot caracterul ei progresist nu e însoțită de zgomotul clocotitor al maselor şi cu mici excepții izolate nu are în evoluția ei nimic din acele fenomene care au dat Revoluției franceze caracterul unei puternici zguduiri a vechiului regim putred şi reacționar: ieşirea în stradă a foburgurilor proletare şi a țăranilor flămînzi, dărîmarea Bastiliei, simbolul agresiunii, complotul Regelui şi coaliția coroanelor Europei, Convenția, Directoratul, Comitetul de Salvare Publică, Teroarea şi instrumentul ei ghilotina, care a funcționat neînduplecată, atît cu duşmanii revoluției cît şi cu mulți dintre fiii ei străluciți.

Aici revoluția nu vine de jos, ea e făurită de oameni proveniți din straturile inferioare ale vechii aristocrații, care au înțeles imperativul epocii: „fukoku kyohei" – „o țară bogată şi o armată puternică"... Aceasta presupune modernizare, respectiv mecanisme economice noi, reforme sociale, administrative, culturale, totul luat de la început, restructurat, ființat, organizat. Focul de pistol al startului e tras şi Japonia se înscrie într-o cursă nebunească pentru

progres, cu ea însăşi – „sangyo rikkoku" – „construcția națiunii pe industrie" – şi periferiile oraşelor se garnisesc cu tot felul de întreprinderi industriale, pe litoraluri se construiesc porturi şi se deschid şantiere navale. Cei 34 milioane de membri ai națiunii se înhamă la carul modernizării. Dar iată şi aici două elemente specifice: unu, industrializarea este întreprinsă după un plan alcătuit, urmărit şi controlat de un guvern central, respectiv de stat şi nu ca în Europa lăsat total la voia intereselor particulare; doi, totul se face cu capital şi forțe proprii, fără ajutor financiar şi tehnologic străin. Japonia va cumpăra instalații, maşini, tehnologie, va aduce specialişti străini de tot felul, pînă ce va învăța să-şi facă singură tot ce-i trebuie. Dar va plăti totul cash. Toate cu prețuri exorbitante, uneori de zece ori mai mari decît valoarea lor reală. Va realiza aceasta prin participarea statului cu subsidii în domeniul industrial şi bancar precum şi cu sprijinul şi investirea capitalului particular. Dar nu va face concesii politice.

Apar primele organizații bancare, se experimentează un nou sistem monetar, se dezvoltă comerțul stimulat de poziția insulară favorabilă deschiderii către lume. Izolaționismul e rupt, se organizează armata, mai întîi după modelul francez, apoi după cel german se dezvoltă marina, se introduce serviciul militar obligatoriu. Țara este cuprinsă de suflul modernizării şi nimeni şi nimic nu-i mai poate stăvili avîntul; în decurs de zece ani, – plecînd de la tot ce a realizat civilizația occidentală – este preluat şi introdus în viața niponă: căi ferate, şosele asfaltate, electricitate, iluminat electric, telefon. Se studiază instituțiile politice, administrative şi culturale occidentale şi se creează instituții similare, dar în spiritul, concepția, modul de gîndire şi de viață nipon: țara e împărțită în prefecturi sub control centralizat, se naşte un sistem de învățămînt bazat pe decretarea educației obligatorii pentru toți, se înființează o poliție, poşta, se elaborează o constituție, se creează un guvern de cabinet, se acordă prerogative speciale împăratului, căruia i se ataşează un Consiliu Privat, ia ființă un Parlament. Fenomenul a fost desigur mult mai complex,

dar acestea sînt liniile lui generale. Vechile tratate impuse de americani, odată cu „vizita" lui Perry, şi mai apoi de francezi, englezi, ruşi, olandezi – drept de extrateritorialitate, facilităţi portuare şi vamale, tot tacîmul precolonial – cad şi Japonia este prima ţară orientală care are statut diplomatic de egalitate cu Occidentul.

— Important e că Japonia devine prima ţară din Asia care a păşit în capitalism. Trecerea de la feudalism la capitalism s-a făcut fără nici o tranziţie, de o manieră radicală şi rapidă, în numai patru decenii, spre deosebire de Europa şi greu de înţeles pentru lumea occidentală, ce străbătuse acelaşi drum în patru secole.

— Dar Japonia este săracă şi pentru a trăi în această „eră luminoasă" are nevoie de petrol, cărbune, minereuri, cauciuc, produse agricole, căci are pămînt arabil puţin – doar 16% din teritoriu – şi mai sînt necesare sarea, bumbacul, lîna, inul, cînepa, iuta şi multe altele. Cum şi le obţin ţările capitaliste? Este ştiut, prin cea mai ieftină cale, expansiunea teritorială, pe scurt colonialismul. Iată încă o lecţie de învăţat de către Japonia. Dar unde poate ea să-şi exercite rolul de putere capitalistă, cu drepturi de cucerire, stăpînire politică şi exploatare economică a altor ţări? Aşa cum au procedat nu cu mult înainte Spania, Olanda, Franţa, Anglia, Germania?

— Japonia se consideră sortită să joace un rol politic predominant şi civilizator în Asia „cea mai uriaşă piaţă din întreaga omenire". În acest scop are nevoie de o regiune de pe continent care să constituie baza militară şi economică permanentă, în vederea expansiunii sale spre nord în Siberia, spre vest în Mongolia şi spre sud în China. Această regiune o reprezintă Manciuria. Puntea spre continent o constituie Coreea.

Alunecînd pe calea cuceririlor, imperialismul japonez îşi va înfige ghearele în teritoriile acestor ţări. Expansiunea japoneză va fi realizată în scopul asigurării surselor de materii prime, realizînd totodată transferul unui excedent de populaţie, sub formă de armată şi administraţie în aceste colonii.

Coreea care a cunoscut în două perioade lungi din

istoria sa dominația chineză, se bucură de condiția unui stat cu tradiții consolidate, cu un popor omogen. Se abătuseră asupra sa de-a lungul istoriei diferite regate cuceritoare, iar Japonia încercase sub Hideyoshi două campanii, în anii 1592–1596 şi 1597–1598 şi mai apoi pe la începutul erei Meiji, în 1871 o expediție militară împotriva sa, dar toate au eşuat. După un tratat comercial impus de Japonia în 1876, trupe chineze şi japoneze invadează Coreea în 1894 pentru a înăbuşi răscoala tonghakilor. Întîlnindu-se în acest joc de interese, între cele două țări izbucneşte războiul, în decursul căruia armatele japoneze intră în sudul Manciuriei, distrugînd flota chineză, ocupă portul Weihaiwei din provincia Shantung. Prin tratatul de la Shimonoseki, China va ceda Japoniei Taiwanul, insulele Penguledao, peninsula Liaotung din sudul Manciuriei, aceasta din urmă şi Weihaiwei-ul revenind ulterior Rusiei respectiv Angliei în 1898. Tot în aceşti ani – respectiv în 1879 – Japonia va anexa şi insulele RyuKyu. Coreea independentă pentru scurt timp va fi reocupată de către japonezi în 1905 şi anexată Japoniei în 1910. Cucerirea Coreei constituia „o necesitate strategică şi economică" în concepția guvernului japonez, căci Coreea va deveni „hambarul de orez" al Japoniei. De asemenea va furniza 80% din minereul de fier folosit în industria metalurgică japoneză, cărbunele şi o bună parte din necesarul de zinc, molibden, cositor, crom şi wolfram. Ea se va elibera de sub ocupație abia la sfîrşitul celui de al doilea război mondial.

— Vine la rînd Rusia.

— Ieşită din războiul cu China cu prestigiul întărit, Japonia obține în 1902 alianța cu Anglia. E un succes, căci este „primul pact militar negociat pe picior de egalitate între o țară occidentală şi una orientală" cum afirmă niponologul american de reputație mondială Reischauer.

— Este interesant de punctat acest moment. Ce a determinat Anglia să facă acest pas? Să aibă oare sens cuvintele lui Upton Close cînd afirma: „Insulele japoneze şi britanice sînt asemănătoare. În fața uneia ca şi a celeilalte se întinde cîte un mare continent cu popoare variate şi cîte un

vast ocean; în ambele cazuri situația a creat un sentiment de solidaritate şi insularitate". Oare să fie aşa?

— Ar trebui văzut în această alianță, poate o dorință a Angliei de a vedea Rusia antrenată într-un conflict asiatic sau poate o altă dorință a acesteia de a-şi întări poziția în controlul mărilor scoțînd o parte din castane cu ajutorul flotei japoneze.

— Se pare că în ceea ce priveşte prima dorință şi-a atins scopul.

— Da. Căci peste doi ani, în 1904 – fără declarație de război – flota japoneză atacă Port-Arthur-ul (Lüshun) şi apoi Mukden-ul (Sheniyang) pe care le ocupă, „Marea Armadă" țaristă fiind înfrîntă la Tsushima. În urma medierii – de către preşedintele Theodor Roosevelt – prin pacea de la Portsmouth (1905) Rusia cedează Japoniei concesiunea Liaotung, ramura sudică a căii ferate transmanciuriene pînă la Changchun, la 740 km nord de Dairen, cu drepturi de ocupație şi exploatare a întregii zone – toate acestea de fapt pe seama şi împotriva voinței Chinei – precum şi jumătatea de sud a peninsulei Sahalin – aceasta din urmă contra unei indemnizații – Rusia recunoscînd legitime interesele Japoniei în Coreea. Şi în sfîrşit vine rîndul Chinei...

— China, leagăn al uneia din cele mai vechi civilizații, cu o istorie de peste cinci milenii, cunoaşte într-o perioadă de optzeci de ani (1840–1919) o luptă îndîrjită în care imperialismul extern asociat cu feudalismul intern încearcă să mențină țara într-o stare semicolonială şi cu un statut semifeudal. Începînd cu a doua jumătate a secolului trecut China cunoaşte jugul colonial anglo-franco-american. Ştiți Florin san că după primul război anglo-chinez „al opiumului" Anglia obține Hong-Kongul (1842), deschiderea a cinci porturi chineze pentru navele engleze, iar peste un an dreptul națiunii celei mai favorizate şi privilegiul extrateritorialității, drepturi care se extind în 1844 şi asupra Americii şi Franței. În urma celui de „al doilea război al opiumului", la care Franța e aliată Angliei, aceste două țări, împreună cu S.U.A. şi Rusia, obțin importante privilegii în China, în schimbul obligației de a asigura prin prezența

trupelor lor pe teritoriul chinez, protecţia împotriva mişcărilor revoluţionare ţărăneşti, care s-au dezlănţuit între 1850–1864. Japonia anexează Taiwanul şi Coreea în urma păcii de la Shimonoseki, ce încheie războiul chino-japonez (1895). În scurtă vreme politicienii japonezi de atunci vor crea în nordul Chinei organizaţia An-Fu, condusă de An-chi-jui, cu rolul de a sprijini imperialismul japonez, organizaţie ce va juca un rol nefast în istoria Chinei.

— Dar, expansiunea Japoniei în spaţiul Pacificului se interfera cu interesele Statelor Unite, care nu ascundeau deloc că în viziunea lor, Oceanul Pacific constituie o „mare nostrum" americană. Această viziune se făcuse simţită încă în a doua jumătate a secolului trecut cînd, pe de o parte S.U.A. puseseră stăpînire pe teritoriile de pînă la litoralul vestic – anexarea Californiei şi Oregonului în 1848, după războiul cu Mexicul, admiterea în Uniune a Washingtonului în 1890 – permiţîndu-şi „să privească spre Pacific" cum spunea asiatologul L.N. Battistini, iar pe de altă parte prin valul de ideologie al expansiunii, ele făceau apel, pe rînd, la doctrina Monroe, la documentul „Manifest Dignity", la concepţia „frontierei mobile" dînd temei atît preşedintelui Theodor Roosevelt să afirme că: „... situaţia geografică a Americii în Pacific este de aşa natură încît ea poate asigura dominaţia paşnică a apelor sale în viitor..." (1903) cît şi amiralului Alfred Mehan să pledeze pentru o putere navală de prim ordin în oceanul Pacific (1890) transformînd S.U.A. într-o „See Power".

— Ideologie care a stat la baza deciziilor de creştere a ritmului construcţiilor navale. Căci dacă în 1870 S.U.A. se afla cu flota sa pe locul 12 în lume, în 1900 – ca urmare a programului de construcţii navale realizat de Mehan şi susţinătorii lui, Henry Cabot Lodge, Theodor Roosevelt şi alţii – ea a trecut pe locul 4 – după Anglia, Franţa şi Rusia – în 1906 pe locul 3, iar în 1907 pe locul 2, cu 611.000 tone deplasament.

— Astfel că S.U.A. îşi permite să-şi înmoaie degetele în apele Oceanului Pacific. O făcuseră mai demult, în 1812 prin Marchize, în 1826 în Hawaii şi în 1853 în Japonia, oarecum

… romantic. Acum la răscrucea secolelor 19–20, S.U.A. ocupă pe rînd Samoa, în 1888, anexează arhipelagul Hawaii – „dacă vom dispune de Hawaii, vom putea avea o situație dominantă în Pacific" scrie „Evening Bulletin" din San Francisco în ianuarie 1893 – şi în urma războiului împotriva Spaniei (1897–1899) insulele Wake, Guam (ultima din grupul insulelor Mariane, cu o importanță strategică deosebită) şi Filipinele.

— Şi cum exact în acest ultim an în China are loc răscoala Yiheutan – Societatea Dreptății şi Armoniei – în urma „mesajului Ray" trimis de S.U.A. guvernelor Angliei, Franței, Rusiei, Germaniei, Italiei, Austro-Ungariei şi Japoniei, prin care se cerea o politică a „porților deschise" în China, are loc intervenția militară a acestor opt puteri – trupele comune fiind comandate de generalul german Waldersee şi commodorul englez E.H. Seymour. Răscoala este înăbuşită, puterile imperialiste căpătînd dreptul de a rămîne în China pentru „a apăra interesele cetățenilor străini aflați în această țară". Iată deci Statele Unite ajunsă față în față cu Japonia atît în Oceanul Pacific cît şi în China.

— Pentru Statele Unite ale Americii începeau să se adeverească cuvintele aceluiaşi preşedinte, Theodor Roosevelt care scria în 1903 în cartea sa „The Big Stick" – „Ciomagul" – concepție care a stat la baza politicii sale externe: „Istoria omenirii a început cu o eră mediteraniană, a continuat cu o perioadă atlantică şi a intrat în prezent într-o fază a Pacificului".

— În schimb în China începe să adie din ce în ce mai puternic suflul luptei pentru unitate națională împotriva invadatorilor imperialişti. Sun Yat-sen fondează în 1905 Liga revoluționară, primul partid burghez revoluționar din China, precursor al Gomindan-ului întemeiat în 1912. Revoluția burghezo-democratică din 1911–1913 înlătură jugul dinastiei feudale absolutiste manciuriene Qin, China proclamîndu-se la 1 ianuarie 1912 republică, dar peste un an puterea este preluată de grupări militare aservite intereselor străine.

— 1912, an în care moare împăratul Mitsuhito, urmînd la tron fiul său Yoshihito, care inaugurează „era Taisho".

Peste alți doi ani în Europa izbucneşte primul război mondial. Japonia, aliat al Angliei declară război Germaniei, ocupînd insulele din Pacific aparținînd acesteia, Marianele, Marshall, inclusiv portul Tsindao şi unele zone din peninsula Shantung. Şi continuînd să promoveze politica expansiunii teritoriale, Japonia – profitînd de faptul că puterile europene erau ocupate în conflictul care cuprindea continentul – prezintă Chinei în 1915 „cele 21 de cereri", o sumă de pretenții politice şi economice exprimate în termeni ultimativi, care aveau menirea să transforme țara într-o colonie japoneză. Deşi China încearcă să se opună ambițiilor imperialiste nipone, ea nu o poate face de o manieră categorică, Japonia rezervîndu-şi privilegii economice considerabile în Manciuria – care va constitui, în afară de „grînarul asiatic" al acesteia, furnizorul gratuit de huilă şi tungsten – în peninsula Shantung şi în provincia costieră Fukien din vecinătatea Formosei [1], prin care invadează piața chineză cu produsele sale industriale, asigurîndu-şi totodată necesarul de orez, „grîul galbenilor", cum i se mai spunea, de produse agricole şi în plus... dominația în explotările aurifere şi forestiere din provinciile Kilin şi Heiluangkiang, în industria textilă, în companiile căilor ferate, uzinelor electrice, rețelei telegrafice din întreaga Chină şi în veniturile vamale ale oraşelor Dalainor, Linchiu şi altele.

— Războiul prim mondial se încheie cu un bilanț negativ pentru imperialismul mondial, căci urmare a Marii Revoluții condusă de Lenin, Rusia se desprinde din lanțul capitalist pornind pe drumul socialismului. Sub influența acesteia lupta proletariatului din diverse țări cunoaşte un avînt sporit. În China după mişcarea din mai 1919 se inaugurează epoca afirmării antiimperialiste şi antifeudale. Ca urmare a activității cercurilor marxiste din Shanghai, Pekin, Chansha, Paris şi altele conduse de Chen-Tu-hsiu, Li Da-chao, Mao Zedong, Zhu En lai etc. în 1921 ia ființă Partidul Comunist Chinez. O perioadă P.C. Chinez şi Gomindanul – partidul burgheziei chineze revoluționare – au constituit un front

[1] Se vor păstra în decursul dialogului denumirile epocii.

comun de luptă împotriva imperialismului, dar în 1927 Cian Kai-şi va săvîrşi lovitura de stat de la Nankin, trădînd cauza luptei antiimperialiste şi trecînd de partea contrarevoluției. Partidul Comunist Chinez a constituit atunci Armata națională de eliberare a Chinei care a preluat sarcinile de eliberare şi unificare națională a țării. Noua armată va avea de făcut față pînă la victoria finală din 1949, atît trupelor agresoare japoneze care vor invada China cît şi celor cinci campanii organizate de Cian Kai-şi împotriva ținuturilor controlate de comuniști. În mod asemănător a luat ființă în iulie 1922 şi Partidul Comunist din Japonia datorită activității lui Sen Katayama şi altor militanți revoluționari.

— Pe de altă parte Japonia profită de intervenția imperialistă în tînăra Republică Sovietică şi invadează teritoriile sovietice din Extremul Orient pe care este nevoită să le părăsească peste patru ani. Japonia se va retrage şi din peninsula Shantung şi din Manciuria. Îşi va păstra posesiunile germane din Micronezia şi datorită căii ferate concesionate în urma războiului ruso-japonez va avea şi controlul sudului Manciuriei.

— După cum se vede Japonia iese din război întărită teritorial, avînd acces la sursele de materii prime vitale pentru economia sa şi cu un apetit neatenuat pentru dezvoltare industrială şi expansiune. Desigur, se sprijină pe o tehnică avansată, implantată încă după revoluția Meiji şi posedă o mînă de lucru ieftină. Situație avantajoasă față de restul țărilor din orient, care nu posedă tehnică deşi au cea mai ieftină forță de muncă din lume; situație favorabilă şi față de Europa şi America, care deşi au tehnică modernă plătesc salarii scumpe pentru mîna de lucru, ceea ce afectează negativ costurile de producție.

Iată unele exemple, privind dezvoltarea producției japoneze în 1926 față de anul premergător începerii primului război mondial: lungimea căilor ferate a crescut la 20 de mii kilometri față de 10 mii, tonajul flotei comerciale la 3,5 milioane tone față de 1,5 milioane tone, producția de cărbune la 31 milioane tone față de 18 milioane tone, cea de oțel la 1,5 milioane tone față de un sfert de milion de tone,

producția de mătase brută la 35 mii tone față de 14 mii tone, numărul de fuse din industria bumbacului la 6 milioane față de 2,3 milioane, numărul muncitorilor industriali ajunge la 4,7 milioane față de 1,1 milioane. Indicele producției industriale a Japoniei a crescut la 100 față de 35, iar greutatea specifică a industriei naționale în totalul industriei mondiale s-a dublat. În plus Japonia are o armată disciplinată, o industrie puternică de armament şi şantiere navale de prim rang. În general Parlamentul s-a dovedit ostil creşterii bugetelor militare. A făcut-o însă în perioadele de pace, pentru a-şi întări controlul asupra activității guvernului, dar va acorda un sprijin necondiționat armatei şi marinei, ori de cîte ori s-a recurs la forță. Mă refer la cele trei războaie precedente: cel chino-japonez, cel ruso-japonez şi cel mondial: primul. Şi cum acestea i-au adus un teritoriu mai mare şi mai bogat decît al propriului imperiu – planurile de dominație colonială ale Japoniei vizînd departe – armata şi marina au ocupat un loc de prim rang în concepția celor care dețineau destinele țării.

— Or, tocmai acum, la scurt timp după război, S.U.A. propune Angliei stabilirea unui raport de paritate între flotele americane, engleze şi japoneze din Pacific. Anglia, prima forță maritimă din lume, care se orienta în politica navală pe principiul că flota sa trebuia să fie egală cu suma flotelor a doua puteri maritime puternice, nu dădu inițial curs invitației acesteia la tratative. În final, la insistențele americanilor cedează şi în iarna anilor 1921–1922 are loc Conferința de la Washington, a celor cinci puteri maritime: S.U.A., Anglia, Japonia, Franța şi Italia. Conferința stabileşte raportul 5:5:3 pentru puterea flotelor din Pacific ale S.U.A., Angliei şi Japoniei.

— Înțelegerea pune pe picior de egalitate pe plan naval primele două puteri, în timp ce Japonia acceptă o poziție inferioară față de acestea.

— Şi care a fost evoluția Japoniei după război?

— Se pot distinge două perioade: prima, a deceniului 1920–1930, epoca „Ero, Guro, Nansensu" – „Erotism, Caricatură, Nonsens", o semnificație proprie a japonezilor

pentru „anii nebuni" ai Occidentului. Pe plan intern, țara evoluează încă sub inerția politică a instituțiilor democratice ființate în epoca Meiji şi imediat de la începutul secolului: un sistem constituțional de guvernămînt formal, în care puterea revine împăratului, o constituție elastică, susceptibilă la felurite evoluții în cadrul căreia formațiile politice guvernamentale pot glisa pe o plajă largă de formule burgheze, un parlament ce nu exprimă voința majorității poporului, dar cu veleități de dirijor al orchestrei guvernamentale, două partide politice – Seiyukai, liberal şi Kaishinto, progresist – angrenate într-un joc pentru putere speculativ şi dubios, subtil şi primejdios dar tentant şi fascinant totodată, în numele căreia se lasă pe planul doi sau se sacrifică total idealurile morale înscrise pe steagurile lor, o echipă oligarhică bine delimitată, ce împarte fotoliul prezidențial şi portofoliile ministeriale între cîteva personalități, uneori premierii văzîndu-se la pupitrul politic de cîte patru ori, un guvern cînd deasupra partidelor, cînd părăsit de vreunul dintre ele sau de o combinație „amicală" a acestora, o presă accentuat opozițională, reprezentată în mare măsură de foşti samurai, ostili noului regim, care i-au spoliat de privilegiile tradiționale şi ca urmare în permanentă pîndă şi atac fulminant împotriva maşinațiunilor sale politice şi în sfîrşit o societate fondată pe supunerea poporului şi respectul tradițiilor imuabile, angrenată în mecanismul contradicțiilor dintre intensificarea concentrării capitalului financiar monopolist şi semifeudal şi creşterea mizeriei maselor populare ce cunosc dubla exploatare a capitalismului semifeudal, clasa muncitoare şi țărănimea fiind lipsite de drepturile cele mai elementare politice, sociale şi cetățeneşti.

— Această primă perioadă extinzîndu-se pînă spre 1930.

— Da! Urmată de a doua, „Kurai tanima" – „Valea Neagră" în care constituționalismul, tocmai prin caracterul său formal şi şubred, alunecă în mod fatal într-o dictatură militară absolutistă, ce se manifestă pe plan intern printr-o politică reacționară, de înăbuşire a democrației şi libertăților şi pe plan extern printr-un imperialism expansionist.

Originea a ceea ce va deveni în anii 1930–1940 ultranaționalismul, rezidă într-un curent radical care se desprinde pe nesimțite din Partidul libertății şi drepturilor poporului – Jiyu-minken-undo – înființat în 1874 de Hagaki, vîrf al autocrației epocii, devenit succesiv Partid liberal – Jiyuto în 1880, Partidul constituțional – Kenseito în 1891, Partidul Seiyukai „amicala politică constituțională" în 1900. Noul curent care mersese o vreme alături de Seiyukai, prezentîndu-se ca exponent al luptei împotriva dominației imperialiste pe continentul asiatic, va sfîrşi prin a promova expansionismul japonez ca remediu împotriva imperialismului occidental.

— Firmă de fațadă menită să mascheze un imperialism asiatic local, căci Japonia este prima țară orientală ce devine agresorul națiunilor din Extremul Orient. Dar care este evoluția internă a acestui nou curent?

— În 1901 apare societatea patriotică „Kokuryukai", „Societatea fluviului Amur" care se erijează în apărător al „arhetipului național" kokutai şi interpret al voinței imperiale. Acest curent, limitat ca număr, reunind reacțiunea politică şi socială, se sprijinea pe marii proprietari de pămînt, pe micii funcționari, pe membrii claselor de mijloc aparținînd generației de după Restaurația Meiji, cu o educație pronunțat naționalistă şi militaristă, dar în principal pe unele medii ale armatei şi marinei. Iar armata şi marina aveau o poziție preponderentă în treburile statului. Îşi păstraseră o autonomie în cercurile guvernamentale şi îşi cîştigaseră o poziție privilegiată în sînul națiunii, unde era aureolată de prestigiul vechilor tradiții istorice, de realizările epocii Meiji, de recentele victorii şi cuceriri teritoriale. Reacțiunea militară şi ultranațională era însă incapabilă să soluționeze noile probleme acute puse de dezvoltarea industrială şi să rezolve contradicțiile care se accentuau în sînul societății japoneze. De aceea se orientează către trecut pe care îl foloseşte ca suport ideologic, preconizînd o societate tipic agrară, cu relații înapoiate, condusă după metode autoritare.

— Bine dar acest meniu ideologic nu justifică ridicarea militarismului.

— Într-adevăr. Dar dacă ținem seama că Japonia avea prin 1925 o populație de peste 60 milioane de locuitori, şi în continuă creştere, că depindeam din ce în ce mai puternic de exterior, atît pentru rezolvarea necesarului de produse alimentare şi materii prime cît şi de nevoia de debuşee care să ne asigure o balanță de plăți pozitivă, că pe piețele străine întîlneam concurența europeană dichisită, coafată şi atrăgătoare şi că la scurt timp după război economia japoneză – „după o înflorire nemaivăzută" cum spune istoricul nostru Goro Hani – îşi făcea intrarea deloc triumfală într-o criză cronică profundă – deci dacă ținem seama de toate acestea – putem înțelege de ce militarismul în loc să păşească pe calea revoluției democratice, a păcii şi propăşirii – oferă țării spectrul unui imperiu vast promovînd calea aventurii şi a războiului de cucerire.

— Bine dar ce i-a permis să ajungă neapărat la putere?

— Pe de o parte acțiunile sale de punere a țării în fața „fait accompli"-ului – vom vedea toate acestea imediat – şi pe de alta sprijinului dat de capitalismul monopolist semifeudal, acele cîteva zaibatsu-monopoluri, precum Mitsui, Mitsubishi, Sumitomo, Yasuda, toate interesate în sporirea, concentrarea şi centralizarea capitalului industrial, financiar şi comercial al țării, în controlul ramurilor industriale şi ca urmare în posibilitatea exercitării de presiuni economice şi politice asupra guvernului. Toți aveau aceeaşi bază ideologică, difereau doar instrumentele.

— Că, aşa este, o confirmă faptul că guvernul generalului-baron Hiiki Tanaka, este adus la putere în 1927 de către partidul Seiyukai, mînuit de concernul Mitsui.

— Ei bine, sub Tanaka are loc Conferința Orientului, din iulie 1927, la care s-a elaborat cunoscutul „Memorandum Tanaka", – planul creării „Japoniei Mari" – ce urma să cuprindă China, Mongolia, Extremul Orient sovietic, India, Indochina, Australia şi insulele din Pacific. Concepția planului era rezumată în următoarele cuvinte din preambul: „Pentru a putea cuceri China, mai întîi trebuie să cucerim Manciuria şi Mongolia. Pentru a cuceri lumea, mai întîi trebuie să cucerim China... Succesul acestui plan are o

colosală importanță pentru existența imperiului japonez". Iată o înrudire directă cu „Lebensraum"-ul hitlerist – teoria „spațiului vita" – ce avea în vedere realizarea unui uriaş hinterland german, pe seama popoarelor Europei…

— De aici şi pînă la agresiune a rămas doar un pas.

— Acest pas este format din cîteva evenimente. Primul: în iunie 1928 are loc incidentul de la Ținan, prin care trenul ce transporta guvernatorul militar chinez al Manciuriei, Chang-Tso-lin este aruncat în aer de subofițeri ai armatei de Kwantun – forța militară japoneză în Manciuria. Inițial Chang-Tso-lin era favorabil intereselor japoneze, dar sub influența intensificării mişcării naționale de eliberare acesta începuse să se sustragă ordinelor stăpînilor săi. Militarii refuză să se supună anchetei lui Tanaka, ordonată de împăratul Hirohito.

— Care după moartea tatălui său Yoshihito preia tronul la 25 decembrie 1926 fiind cel de al 124-lea împărat al Japoniei, inaugurînd perioada numită Showa – armonie şi strălucire.

— Insubordonarea militarilor ca şi acoperirea instigatorilor pune în evidență pînă la ce nivel urcase armata cota opoziției sale în stat şi gradul de aventurism la care o împingea exaltarea reacționară ultranațională. Al doilea: în noaptea de 18 septembrie 1931, după ce o unitate militară japoneză de sub comanda locotenent-colonelului Kawamota demontează un tronson din calea ferată sud-manciuriană din apropierea gării Liu-Tiao-Ku, acuzînd China de sabotaj, armata de Kwantun de sub comanda generalului locotenent Honjo Shigeru, împreună cu trupe japoneze din Coreea, de sub comanda generalului Haiashi – fără declarație de război dar cu ştirea lui Satbo Hamba, marele stat major japonez, care ținea de fapt capătul fitilului Bickford – pătrund şi ocupă Sheniyang (Mukden), Changchun şi alte oraşe, punînd în aplicare planul agresiv expansionist întocmit încă din 1927, ocupînd în decurs de trei luni cele trei provincii răsăritene ale Chinei de Nord-Est, creînd la 9 martie 1932 un stat satelit Manchuko unde au instalat o fantoşă, pe ultimul reprezentant al dinastiei manciuriene Qin, „împăratul-copil"

Hsuan-tun, cunoscut şi sub numele de Pu-yi, detronat în 1912, cu care se inaugura o „nouă eră", Kan De. O eră începută printr-un război declanşat de ofițeri, în fruntea căruia se afla colonelul Kenji Doihara, comandantul misiunii militare japoneze la Mukden şi şef al serviciului secret al armatei japoneze din Manciuria considerat comis-voiajorul războiului în Asia continentală, concertat de colonelul Seisiro Itagachi, şeful statului major al Armatei de Kwantun, care după reuşita acțiunii – despre care guvernul japonez nu ştia încă nimic – este avansat general şi decorat cu ordinul „Nihon" – Răsăritul Soarelui.

Față de toate acestea guvernul gomindan rămîne într-o totală expectativă, iar protestele Chinei la Societatea Națiunilor rămîn fără ecou. Ba nu! Comisia Lytton Bulwer care analizează situația recunoaşte „interesele speciale" japoneze în Manciuria, dar critică acțiunile acesteia. Supărată deoarece este declarată agresoare, nerecunoscîndu-se nici statul Manchuko, Japonia se retrage la 27 martie 1933 din Societatea Națiunilor. Al treilea. Concomitent, la 28 ianuarie 1932 flota japoneză din rada portului Shanghai organizează încă un incident, pus la cale în condiții asemănătoare celui din Manciuria cu un an înainte, debarcînd trupe pentru a ocupa oraşul. Aici însă unitățile se lovesc de rezistența îndîrjită a populației şi ulterior a armatei a 19-a chineze, fiind nevoie să bată în retragere. Al patrulea: în sînul armatei se manifestă din ce în ce mai vădit tendințele ultraradicale sub forma unor organizații precum Seisanto, Tinerii Ofițeri, Kokuryukai, Jimmu – numele primului împărat japonez, Kodoha – vocea imperială, Sakurakai – vişinul înflorit şi altele care cultivă „forța spirituală" a soldatului, concepție opusă altor facțiuni care acordă credit modernizării, gradului de înzestrare şi eficacității tehnice în luptă. Ofițerii din aceste organizații, tineri extremişti, adepți ai „acțiunii directe" şi „propagandei faptelor" recurg la terorism. Astfel în februarie 1932 organizația Kodoha organizează asasinarea a doi miniştri, iar în 15 mai în urma puciului organizației „Ofițerilor Tineri" este masacrat primul ministru Inukai, membru al Partidului Seiyukai. Acțiuni

asemănătoare continuă şi în anii 1933 şi 1934 pentru a culmina în noaptea de 26 februarie 1936 cu puciul organizat de un grup de 20 de tineri ofițeri conduşi de căpitanul Ando şi locotenentul Kurihara, care în fruntea a peste 1400 de soldați şi subofițeri din Divizia I-a dislocată în Tokyo trec pe rînd pe la locuințele a doi foşti şefi de guvern, ministrul de finanțe Takahashi în guvernul aflat la putere în acel moment, pe care îl sfîrtecă cu lovituri de sabie, la amiralul Saito, păstrătorul sigiliului privat, pe care-l împuşcă, procedînd la fel cu încă trei generali printre care Watanabe, inspector general al instrucției militare. Este rănit grav mareşalul palatului Suzuki. Prințul Saionji reuşeşte să fugă, iar în locul primului ministru, amiralul Okada, care scapă ascunzîndu-se într-o încăpere secretă a locuinței, e ucis din greşeală cumnatul său. Cabinetele de guvern sînt în toată această perioadă formate în majoritate de către militari, în 1934 mai găsindu-se în rîndurile acestuia patru civili, iar în 1937, odată cu preluarea fotoliului de premier de către generalul Hayashi, nici unul.

— De fapt conducerea statului revine membrilor Gumbatsu-lui – clica militaristă – care ține legătura dintre Cabinet şi Statul Major şi care face meniul politic al țării.

— Aşa se explică numeroasele acțiuni pe plan intern şi extern ale Japoniei din acea vreme. Pe plan intern măsuri de înăbuşire a democrației: interzicerea încă din 1928 a Partidului muncitoresc țărănesc, a Uniunii tineretului proletar din Japonia şi a Consiliului sindicatelor din Japonia, reprimarea membrilor Partidului Comunist, uciderea bestială a deputatului Senji Yamamoto, a unor reprezentanți de seamă ai artelor şi ştiinței ca Takiji Kobayashi, Eitaro Noro şi alții, arestarea şi aruncarea în închisori a peste 24.000 de persoane, interzicerea sărbătoririi zilei de 1 Mai, arestarea membrilor grupului de oameni de ştiință şi cadre didactice Rouo-ha şi a 400 de persoane simpatizante etc. Tot pe plan intern, trecerea la un vast program de modernizare a armatei, sporirea efectivelor acesteia precum şi a flotei de război, afectîndu-se pentru aceste treburi peste 50% din buget.

Paralel cu acestea o intensificare a propagandei naționaliste, rasiste, xenofobe, derivată din „Kokutai no hongi" – principiile fundamentale ale spiritului japonez – un amalgam de noțiuni privind superioritatea japoneză, panasiatismul, originea mitologică şi continuitatea dinastică, evocarea trecutului istoric, a virtuților confuciene ale individului dăruit țării, a preceptelor codului bushido al samurailor în care pietatea filială şi supunerea necondiționată față de împărat şi superiori sînt primele însemne de onoare ale bushi-ului, luptătorul, ostaşul japonez etc.

Cît priveşte instrucția şi educația în armata japoneză, acestea întreceau cu mult rigoarea spartană sau duritatea absurdă a Befehlurilor prusace. Soldatului japonez i se spunea zilnic în cele 23 de luni de serviciu militar că „viața lui e uşoară ca o pană, dar viața patriei e grea ca un munte". Regulamentul de campanie prevedea orice mişcare şi orice reacție a soldatului chiar în cele mai obişnuite situații. În caz că va fi rănit de moarte în luptă, înainte de a muri va trebui să strige: „banzai!" (trăiască), suna ultimul articol din acest regulament. Pentru ofițeri, în caz de greşeli grave, sinuciderea prin seppuku – denumirea literară, de origine chineză a termenului popular harakiri [1] – era o lege de fier. Era cunoscut în întreaga armată cazul ofițerului care şi-a făcut seppuku deoarece comisese o greşeală la citirea unui decret imperial.

— Se regăsesc în tot acest pachet de „credo"uri semnele unei obstinații rasiste şi reacționare cu filiație directă în fascismul european, tot aşa cum faimosul precept „hakko ichiu" – „lumea întreagă sub un acelaşi acoperiş" – rezonează ideologic cu „Deutschland, Deutschland, über alles". „... Germania, Italia şi Japonia, aşa-numitele țări «have not», – lipsite de colonii – care erau expuse crizei capitaliste în cele mai acute forme au fost primele care şi-au însuşit ideile fasciste şi le-au aplicat în totalitatea lor", scrie William Z. Foster în cunoscuta sa lucrare „Schiță a istoriei politice a

[1] Ceea ce înseamnă în limba japoneză „a-ți spinteca burta".

celor două Americi". O confirmă şi istoricul francez Henry Michel care în lucrarea sa „Al doilea război mondial" scrie: „... Japonia s-a impregnat treptat cu o mentalitate fascistă, adaptată temperamentului ei național; instituțiile politice nu fuseseră schimbate, dar conducerea trecuse practic la dispoziția armatei şi marinei. Xenofobia ținea loc de antisemitism; dar, ca şi în Germania sau Italia, era predicat cultul violenței, erau exaltate respectarea unei discipline fără rezerve, convingerea că numai războiul putea aduce o soluție pentru dificultățile țării". O atare bază ideologică nu mai justifica existența vechilor partide neputincioase şi veleitare şi prințul Konoye formează în 1940 „Taisei Yokusankai" – „Asociația națională pentru serviciul tronului", organism politic amalagamat din vechile partide precum şi din unele organizații politice de sezon.

— Pe plan extern Japonia militaristă proclamă dreptul ei deplin la dominație în Extremul Orient. O face în 1935, dar în noiembrie 1938 îi dă prin glasul generalului Arita o formulă cu ecou larg: „Sfera de coprosperitate a Marii Asii Orientale", ceea ce voia să însemne o uriaşă misiune spirituală, de dominație a continentului asiatic, ce revenea poporului japonez, fundamentat pe ideeea unei „noi ordini în Asia Orientală". Era o reeditare a planului Tanaka, ce avea în vedere înglobarea Chinei răsăritene şi Manciuriei în imperiul nipon şi extinderea sferei de expansiune a acestuia pe o zonă ce includea Tailanda, Indochina, Filipinele, Indonezia, Malayezia, Insulele Pacificului central. Această formulă a „Coprosperității" era completată de „Planul Otu" sau „Cantocuen" de război împotriva Uniunii Sovietice, prin atacarea Siberiei răsăritene, pentru a face joncțiunea cu trupele hitleriste ce urmau – conform „Planului Barbarosa" – să invadeze teritoriul Uniunii Sovietice şi să treacă peste Caucaz în Iran şi apoi în zona Golfului Persic.

Pentru a-şi putea realiza planurile sale Japonia avea nevoie de sprijinul unor puteri imperialiste agresoare. De aceea la sfîrşitul anului 1936 încheie cu Germania „Pactul anticomintern", la care va adera şi Italia exact peste un an. De altfel tot în aceste zile se formează „Axa Roma-Berlin" ce

va fi întărită în mai 1939 prin „Pactul de oțel". Vom vedea că nu va trece multă vreme şi la celălalt capăt liber al „axei" se va suda şi militarismul nipon. Ştim că Japonia poseda trupe pe teritoriul Manciuriei, transformată într-un stat obedient intereselor ei. Militariştii japonezi au acordat în toți aceşti ani o atenție deosebită Armatei de Kwantun, formată din mari unități şi de elită ale forțelor armate japoneze, înzestrate cu material de război modern, dispunînd la sfîrşitul deceniului patru de un efectiv de peste un milion de oameni. Mai erau dislocați în acest teritoriu aproximativ 200.000 soldați şi ofițeri ai statului marionetă Manchuko, în stare de deplină pregătire pentru război precum şi un număr egal de jandarmi. S-au efectuat lucrări de pregătire militară a acestui teritoriu: s-a mărit capacitatea porturilor ce leagă Manciuria de insulele japoneze, s-a dublat lungimea căilor ferate şi a şoselelor strategice, s-a creat o vastă rețea de aerodromuri, baze de aprovizionare pentru Armata de Kwantun, s-au construit uzine metalurgice cu mare capacitate de producție, uzine de armament şi de avioane. Manciuria constituia în concepția militariştilor japonezi capul de pod în vederea atacurilor împotriva Chinei şi U.R.S.S. „Războiul este tatăl creației şi mama culturii..." scria Ministrul de Război Arita într-o broşură tipărită în vremea aceea. Şi războiul va începe cu China. Vă amintiți, la 7 iulie 1937 are loc vestitul incident de la Lugoqiao – Podul Marco Polo – din suburbia de vest a Pekin-ului. Militarii deschid focul asupra patrulelor chineze, care rezistă, păstrînd podul, fapt ce înflăcărează populația chineză. Japonia se pregătise de o adevărată intervenție – intenționînd să cucerească China în trei luni – căci efectuase o mobilizare de proporții mari. Ca urmare a incidentului amintit trupele japoneze din Manciuria invadează zonele de est şi de sud ale Chinei, ocupînd Pekinul, Nankou, Chiangciakou (Kalgand) şi ulterior Teciou, Paoting, Hankeou şi Canton. Trupele gomindaniste, al căror efectiv se ridica la 800.000 de oameni sînt înfrînte, guvernul fiind nevoit să se refugieze la Chunțin, părăsind capitala Nankin, pe care japonezii o ocupă şi unde în martie 1940 cu sprijinul ocupanților ia ființă guvernul marionetă prezidat de Van-Țin-

vei. Fosta armată de la Canton devenită Armata a 8-a populară de sub comanda generalului Zhu-De (Ciu-De) împreună cu Armata 4-a populară sub comanda generalului Je Ting sprijinite de partizani, în spatele frontului, opun rezistență invadatorilor. Începe lungul război de eliberare națională a poporului de sub ocupația japoneză, care va lua sfîrşit în anul 1945. Cele trei luni de război preconizate de Japonia se vor prelungi într-un război de peste opt ani...

Totuşi Japonia înregistrează în primii ani victorii importante ajungînd să dețină în 1939 cea mai mare parte a vestului Chinei, de la granița nord-estică a Mongoliei pînă la cea a Indochinei franceze, de altfel zona cea mai bogată a țării. Desigur, Japonia se va lovi de interesele Americii, care sprijină guvernul Gomindan.

Apoi vine rîndul Uniunii Sovietice care este atacată în iulie 1938, în regiunea lacului Hassan, de lîngă Vladivostok: după jumătate de lună de lupte trupele japoneze sînt înfrînte. Urmează o nouă agresiune, în 14 mai 1939, împotriva R.P. Mongole, în regiunea lacului Halkin-Göl unde un detaşament de cavalerie japono-bargut format din aproape patru sute de soldați a atacat pichetul de frontieră cu Mongolia, a ocupat ailul Dungur infiltrîndu-se în teritoriul R.P. Mongole pe o adîncime de 20 km. Apoi a urmat pătrunderea unei armate japoneze comandată de generalul Ogiso Rippo precum şi bombardarea de către aviație a localităților Tamtan Bulak şi Bain Tumen. Acțiunea avea drept scop izolarea Uniunii Sovietice de teritoriile sale din Extremul Orient, dar şi aici după trei luni şi jumătate de lupte, Armata Mongolă în cooperare cu unități sovietice resping trupele noastre.

— Declanşarea războiului în Europa, prin invadarea Poloniei de către trupele Wehrmacht-ului a înviorat spiritele militariştilor niponi. Lumea îşi va ținti privirea şi interesul spre noul teatru de război unde, vor urma la rînd înfrîngerea Poloniei, dezmembrarea Franței, ocuparea Belgiei şi Olandei, izolarea Angliei, forțele navale franco-britanice fiind antrenate în luptele din mările nordului, în Atlantic şi în Mediterana. În aceste condiții, occidentul nu va mai putea să-şi protejeze coloniile de peste mări, unde se va crea un vid al puterii, pe

care Japonia se va simți îndemnată să-l umple, în numele intereselor ei expansioniste, camuflate în formula „Marii coprosperități…" Pentru „a liniști" lumea declară că nu se va amesteca în conflictul european.

— Dar în ceea ce priveşte orientarea politicii sale externe, în cercurile conducătoare se manifestau două curente: pe de o parte armata care înclina spre apropiere de Germania, curent concretizat în planul Ichihara, pentru expansiune spre nord, război pe întinderile nemărginite ale bogatei Siberii, orientare sintetizată şi prin termenul Kohushin; pe de altă parte, partizanii „Marii Sfere de coprosperitate…" care înclinau pentru expansiunea spre Asia de Sud-Est, rezervorul fabulos de petrol, cauciuc, cupru, staniu, orez etc. de care arhipelagul ducea o lipsă acută; este planul Muto de înaintare spre sud, direcție sintetizată prin termenul Nanshin. La începutul anului 1940 domnea în guvernul japonez orientarea Nanshin, aşa încît s-a trecut la aplicarea măsurilor prevăzute prin acest plan. În 19 iunie 1940, – exact la două zile după formarea guvernului Petain – japonezii cer generalului Catroux – guvernatorul general al Indochinei – dreptul de control pe calea ferată Haifong-Junan şi închiderea frontierei în punctul de trecere a acestei căi spre China. Fiind de acord, Catroux a fost scos din funcție şi înlocuit cu amiralul Decoux. În aceeaşi perioadă Japonia obține din partea Marii Britanii acordul pentru blocarea şoselei Mandallay-Junan pe timp de trei luni. În acest fel Japonia îngreunează aprovizionarea Chinei cu materiale strategice pe aceste singure căi cu care mai rămăsese în legătură cu exteriorul, după ocuparea porturile de pe coasta sa estică, odată cu intervenția japoneză din 1937.

Guvernul prințului Fumimaro Konoye, care vine la putere în iulie 1940 continuă politica de înfăptuire a „Marii Sfere de coprosperitate". La început se procedează diplomatic. Se duc tratative cu noul guvernator – amiralul Decoux – şi armata obține dreptul de trecere liberă prin Indochina şi de folosire a aerodromurilor. Acest acord înseamnă în interpretarea militarilor, ocuparea părții de nord a Indochinei pînă la golful şi portul Tonkin. De acum zonele

strategice ale Imperiului Britanic – Peninsula Malacca şi Singapore – precum şi flancul sudic al Chinei, intrau direct în raza de acțiune a aviației de bombardament nipone. Statele Unite se văd amenințate în Filipine.

— Acesta din urmă instituie embargoul asupra materialelor strategice destinate Japoniei.

— Concomitent cu aceste evenimente se conturează în viața politică a Japoniei două direcții principale de acțiune: pe de o parte inițierea unor tratative simultane cu Germania, S.U.A. şi U.R.S.S., pe de altă parte pregătirea efectivă în vederea dezlănțuirii războiului, ultima completată cu intensificarea atît a cheltuielilor destinate înarmării – care în anul 1940 vor reprezenta 50% din buget – cît şi a acțiunilor de spionaj. Aceste direcții de acțiune vor caracteriza şi anul 1941, culminînd cu atacul surpriză de la Pearl Harbor.

— Ori chiar la începutul lunii septembrie 1940 soseşte la Tokyo, pentru a doua oară în acest an – după participarea la festivitățile din primăvară, prilejuite de sărbătorirea a 2600 de ani de existență a imperiului – trimisul special al lui Hitler, omul de legătură al lui Ribbentrop cu ambasadorul japonez în Germania, Dr. Heinrich von Stahmmer – vechi agent de informații, specialist în problemele Extremului Orient – pentru a purta tratative şi a pune la punct, împreună cu ministrul de externe japonez Matsuoka, aderarea Japoniei la Pactul Tripartit. Apoi „într-un decor de operă comică" – cum se exprimă istoricul american William Shirer – are loc la 27 septembrie 1940 pe Wilhelmstrasse, în prezența lui Hitler, ceremonia semnării pactului, de către Ribbentrop, Ciano şi ambasadorul Kurusu, prin care Germania şi Italia respectiv Japonia recunosc şi respectă rolul conducător al celeilalte părți în stabilirea noii ordini în Marea Asie de răsărit, respectiv în Europa.

— Pactul – conform declarației ministrului adjunct de externe Osashi era îndreptat în mod special – din punctul de vedere japonez – contra S.U.A., care se crampona încă din 1924 la „expansiunea naturală a Japoniei". În spiritul acestei expansiuni statul major imperial, a luat în considerație invadarea „regiunilor sudice" ce se profilau promițător de

multă vreme la orizontul visurilor strategice ale militariştilor… Dintre aceştia amiralul Isoroku Yamamoto, comandantul şef al Flotei Combinate [1] a Japoniei avea un plan al său. Regiunile sudice desigur, dar aşa cum sînt, mii de insule, de toate mărimile şi răspîndite pe o regiune întinsă a Pacificului nu pot fi cucerite, dacă nu sînt precedate de un atac fulgerător asupra flotei americane, pe care s-o paralizeze în bună parte, dacă nu total. Cînd în 1940 la Pearl Harbor a apărut flota americană, o adevărată armadă, Yamamoto şi-a fixat şi punctul real al acestei lovituri. Într-o discuţie purtată cu amiralul, în primăvara lui 1940, viceamiralul Shigero Fukudome, şeful său de stat major l-a auzit murmurînd despre „un atac aerian asupra bazei americane de la Pearl Harbor", iar peste un an contraamiralul Takejiro Onishi, şeful statului major al Flotei 11 aeriene îşi aminteşte că l-a auzit clar pe amiral: „Dacă va trebui să purtăm un război cu America, singura noastră şansă de a învinge va fi aceea de a distruge flota americană din apele Hawaiiului". De altfel Yamamoto conturează ideile acestui plan şi însemnările le transmite pe la mijlocul lunii ianuarie 1941, contraamiralului Onishi în vederea studierii şi prezentării tuturor „observaţiilor tehnice şi de altă natură". Acesta convoacă pe rînd doi colaboratori apropiaţi, comandorii Kosei Maeda şi Minoru Genda, cărora le cere să studieze planul amiralului. Yamamoto avea în vedere un tip de atac denumit „katamichi kegeki", „asaltul în sens unic" al aviaţiei – adusă de port-avioane la 800–1000 km de arhipelag, ultimele făcînd calea întoarsă depărtîndu-se de inamic – avioanele urmînd să efectueze un singur atac împotriva flotei americane. Ele vor face drumul înapoi pînă la epuizarea carburantului, fiind părăsite după amerizare de piloţii care vor fi recuperaţi de către distrugătoarele şi submarinele din ariergardă.

După mărturisirile lui Genda – ajuns general prin anii 1965 – el a efectuat unele retuşuri care au fost însuşite de

[1] Denumire datînd din războiul ruso-japonez din 1904 şi care conferă comandamentului şef al flotei imperiale autoritate şi asupra unităţilor terestre şi aeriene necesare operaţiilor afectate.

Onishi şi apoi de Yamamoto: a) portavioanele vor aştepta avioanele în vederea recuperării lor – surpriza atacului micşorînd riscul primelor de a fi lovite; b) atacul va avea în vedere cu prioritate portavioanele inamice şi apoi cuirasatele şi în sfîrşit c) bombardamentul va fi efectuat de la înălțime, din picaj şi cu torpile, concomitent.

Planul definitivat de la mijlocul lunii martie şi care va fi denumit „Operația Hawaii", va avea nevoie de o condiție primordială în vederea realizării lui: efectuarea întregii pregătiri a operației în cel mai desăvîrşit secret, din aceasta derivînd efectul de surpriză al atacului. Căci în cele opt luni care urmează pînă la ziua fatidică vor avea loc discuții cu statele majore, la înaltul comandament, în cabinetul guvernamental şi în Consiliul Privat, în cercurile înalte, apoi vor urma exercițiile, antrenamentele, aprovizionarea cu muniții şi hrană, apoi redislocările unităților navale şi aeriene în vederea pregătirii uriaşei formații care va realiza atacul, toate acestea antrenînd zeci de mii de oameni a căror discreție va trebui să fie totală. Ce te faci cu schimbul permanent de mesaje pe calea undelor implicat de tot acest mecanism în funcțiune, plus acelea către reprezentanțele japoneze din străinătate care necesită contacte la nivel diplomatic, informarea reciprocă, tratative, intervenții, instrucțiuni, consultări, precizări, tot tacîmul? Şi mai are rost întrebarea privind modul în care se va masca total şi deci perfect deplasarea marii armade spre obiectiv pe o distanță de 4000 km?

— Întrebările dvs. Sensei-san îmi amintesc de discuția dintre Riverra-Schreiber, ambasadorul peruvian la Tokyo şi Crocker, primul secretar al Ambasadei americane, în care primul auzise din „mai multe surse, inclusiv cea japoneză că, în eventualitatea unui conflict cu S.U.A., forțele japoneze intenționează să întreprindă un atac masiv, prin surprindere, asupra bazei noastre de la Pearl Harbor".

— Ştirea a fost transmisă de Grew, ambasadorul S.U.A. în Japonia la 21 ianuarie 1941 printr-o radiogramă la Washington.

— Şi vedeți dvs. data coincide aproape cu perioada în

care Onishi abia inițiază analiza planului lui Yamamoto, ca să nu mai vorbim de restul activităților ce urmau odată cu traducerea lui în viață. Oricum ştirea se adaugă la Washington în dosarul Japoniei, la filele precedente. Să recapitulăm: în ianuarie 1940 tratatul comercial, dintre S.U.A. şi Japonia a expirat, S.U.A. instituise embargoul asupra unor mărfuri strategice către Japonia, la începutul lui 1941 S.U.A. se alătură Marii Britanii şi Olandei pentru un ajutor militar şi financiar acordat Chinei în războiul dus împotriva Japoniei, între timp aceasta aderase la Pactul Tripartit alăturîndu-se puterilor Axei, în presa japoneză personalități proeminente îşi expun pe față intențiile lor belicoase, iar Washingtonul ia măsura de a ordona tuturor cetățenilor americani să părăsească Extremul Orient. Relațiile nipono-americane devin mai încordate, dar Japonia nu avea interes să „rupă punțile" cu S.U.A., în special pentru considerentul că pentru realizarea pregătirilor de război avea nevoie de timp. Cînd în august 1940 guvernul ceru comandamentului flotei japoneze să precizeze timpul necesar pentru pregătirile de război împotriva Statelor Unite şi Angliei, acesta a răspuns: opt luni. De aceea inițiază negocieri cu S.U.A. luînd hotărîrea trimiterii la Washington a unui ambasador cu o ținută mai suplă. E ales Kichisaburo Nomura, amiral în retragere, fost ataşat naval la Washington în perioada în care Roosevelt fusese secretar adjunct al Departamentului marinei militare, cu care rămăsese în relații apropiate; în plus era căsătorit cu o americană ceea ce constituia un atu în noile condiții.

— Este motivul pentru care nemții nu-l agreau şi au făcut numeroase eforturi pentru a împiedica negocierile Hull – Nomura.

— Nu era nevoie de prea multe eforturi căci aşa-numitul „proiect al înțelegerii japono-americane" prevedea în schimbul transferării la Tonkin a trupelor japoneze din sudul Indochinei, obligația Statelor Unite de a abroga sancțiunile economice din iulie 1940 şi de a înceta livrările de arme lui Cian Kai-şi. Aceasta însemna de fapt „mîna liberă" pentru Japonia şi Sud-Estul asiatic, unde S.U.A. promova politic

„porților deschise".

— Se pare totuşi că Japonia sconta pe o oarecare şansă de obținere pe căi diplomatice din partea S.U.A., a unui acord privind cerințele sale în Sud-Estul asiatic.

— Greu de apreciat acest aspect; e drept Japonia fusese la începutul secolului – alături de S.U.A. – printre cele opt puteri care au invadat China şi chiar acum în războiul chino-japonez – unul dintre motivele principale ale actualei dispute – „optzeci la sută din furniturile de război ale Japoniei proveneau din America... iar nouăzeci şi cinci la sută din benzina folosită de Japonia în barbarele bombardamente executate de ea, era americană" aşa cum afirmă soția fostului dictator Cian Kai-şi. Deci unele interese comune existau, generate de pozițiile lor, de puteri imperialiste. Dar în acelaşi timp între ele se manifestau puternice contradicții – în miezul cărora ne aflăm cu însăşi discuția noastră – pe care încercau să le rezolve sau să le diminueze, atacînd calea tratativelor diplomatice. Puteau spera japonezii să obțină din partea americanilor acordul privind planul de creare a „Sferei de coprosperitate a Marii Asii"? Îşi făceau iluzii Statele Unite că vor reuşi să modifice orientarea clicii militare ultraradicale ce-şi fonda programul politic pe cuceriri militare? Ar fi renunțat guvernul japonez în mod deliberat la anexiunile coloniale de pe continent, pe care armata imperială le obținuse în ultimul deceniu, fără ca să trezească în rîndurile ei o reprobare? Nu era umilitor pentru națiunea niponă – hrănită de vreo trei decenii cu o propagandă şi o „atmosferă indescriptibilă de fanatism patriotic şi monarhic" – abandonarea programului început, trădarea propriilor ei interese şi demobilizarea în fața unor injoncțiuni americane?

Nu – vor spune japonezii – tratativele nu vor avea ca rezultat decît să cîştigăm timp. Nu – vor spune americanii – vom aplica „metoda semipozitivă" la tratative, pentru a impune Japoniei responsabilitatea primului atacant. Nomura – „adversar hotărît al războiului" cum îl califică şi istoricul american Gordon W. Prange, neagreat nu numai de Berlin ci chiar de cercurile guvernamentale proprii, – va primi instrucțiuni din care va reieşi clar poziția Japoniei, de

temporizare a stării de nonbeligeranță cu S.U.A., ambasadorul fiind un instrument al acestei noi tactici, în tot acest timp fiind ținut la distanță de planul lui Yamamoto…

— Şi tratat cu aceeaşi rezervă şi în privința discuțiilor purtate la Berlin de ministrul de externe Matsuoka cu Ribbentrop şi Hitler în perioada 27 martie – 4 aprilie.

— Este tipică această întîlnire pentru ilustrarea „identității de vederi" dintre cei doi aliați din „Axă", cum trîmbița propaganda lui Goebbels. Cînd nemții accentuează în discuții necesitatea ca japonezii să atace posesiunile engleze din estul Asiei, cu deosebire Singapore, pentru a strivi Anglia, japonezul rămîne impasibil, iar cînd acesta din urmă sondează la rîndul său opinia partenerilor în privința unui Pact de neagresiune nipono-sovietic, germanii dezavuează ideea, ferindu-se însă să-i aducă la cunoştință intențiile lor de invazie în U.R.S.S., tot aşa cum nu şi-au anunțat „camarazii de la Roma" de decizia privind atacarea Poloniei în 1939.

Matsuoka la revenire, va trece prin Moscova unde va purta tratative şi cu sovieticii. Dvs. Sensei l-ați cunoscut personal pe Matsuoka, după cîte îmi amintesc dintr-o discuție avută la Tokyo. Ce fel de om era şi cum a ajuns ministru de externe?

— Este interesantă ascensiunea sa. Spre deosebire de şeful guvernului, prințul Konoye care descindea din zei şi îşi întocmise o genealogie în acest sens, Yosuke Yogu Matsuoka s-a născut într-un sat din prefectura Yamaguchi. De mic şi-a pus problema existenței. La 14 ani, în 1894 pleacă în America stăpînit de o dorință puternică de a răzbi în viață. A început ca muncitor forestier într-o fermă din Oregon, ziua tăind lemne iar seara învățînd, apoi inversă muncind noaptea şi ziua urmînd cursurile de drept la Universitatea din Oregon. La 23 de ani devine doctor în drept, posedînd limba engleză cu accent de Yankeu. A intrat în cariera diplomatică: Shanghai, Bruxelles, Pekin, Washington. În 1919 conduce secția de presă a delegației japoneze la Conferința Păcii de la Versailles. Nemulțumit de activitatea diplomatică, la 39 de ani părăseşte cariera şi intră la căile ferate sud-manciuriene.

O companie uriaşă cu sediul la Mukden (Sheniyang): 1800 funcționari, 300.000 de lucrători, 11.000 de kilometri de cale ferată, 20.000 kilometri de şosele deservite de cîteva mii de autocare şi autobuze; apoi o mulțime de hoteluri, o poliție proprie, spitale, imprimerii, ziare, ferme imense pe care se practică o agricultură intensă, pescării, mine de fier şi de cărbuni. Este un om energic şi capabil. Vine la Mukden în 1920, în '27 este vicepreşedinte şi în '35 preşedintele companiei. Aceasta juca în China de nord de fapt acelaşi rol pe care îl aveau Compania Olandeză a Indiilor, şi alte 75 asemenea „Noi Franțe" şi „Noi Anglii" în exploatarea bogățiilor din colonii, cucerite prin foc, sabie şi viclenie. Compania şi Matsuoka personal au fost factori de bază în pregătirea transformării Manciuriei în stat marionetă. Şi pentru că Tokyo tergiversa lucrurile, Matsuoka intră în 1930 în Dietă ca deputat de Yamaguchi, se înscrie în partidul Seiyukai, acționînd la adăpostul acestuia, ca adept al „ordinii noi", duşman al „păcii putrede" şi promotor al „păcii dinamice", ce va asigura dominația Japoniei în Asia de Sud-Est. Cînd în 1932 Japonia e acuzată de agresiune împotriva Chinei la Societatea Națiunilor, Matsuoka nu găseşte altă explicație decît replica: „acela care nu a păcătuit niciodată să nu arunce primul piatra", părăsind sala, în aceeaşi seară Japonia retrăgîndu-se din Organizație. Konoye nu va uita poziția lui fermă, dură, brutală uneori, şi-l va lua în echipa sa în 1940.

— Nu este lipsită de interes nici etapa de la Moscova unde sosit la 7 aprilie face un popas de cîteva zile. Aici Molotov îi propune încheierea unui pact de neagresiune. Uniunea Sovietică nu doreşte un război pe două fronturi: cu nemții în Europa şi cu japonezii în Asia. Agresiunea Germaniei în Iugoslavia face ca preocuparea sovieticilor să se îndrepte spre granițele lor europene. Neutralitatea Japoniei în acest context ar fi salutară. Dar U.R.S.S. doreşte în prealabil să se reglementeze vechiul litigiu cu Japonia şi solicită retrocedarea concesiunilor miniere din insula Sahalin, acordate acesteia prin pacea de la Portsmouth. Era un succes dublu dacă japonezii îşi dădeau acordul, în ceea ce

priveşte concesiunile iar obținerea neutralității Japoniei însemna neamestecul acesteia în cazul unui conflict germano-sovietic şi acest lucru era foarte important. Matsuoka era de acord cu pactul dar se crampona de problema concesiunilor miniere; la rîndul său Stalin era neclintit în cererile sale. Sîmbătă 12 aprilie la miezul nopții japonezii părăsesc Kremlinul urmînd să plece a doua zi la orele 15. Duminică dimineața însă, Matsuoka primeşte de la Tokyo o dezlegare în problema concesiunilor, în sensul cererilor sovietice. De aceea sovieticii invită pe japonezi pentru semnarea pactului şi ceremonialul decurge în mare grabă. Matsuoka e reținut de Stalin într-o conversație cordială încît a fost necesară amînarea plecării cu o oră a expresului transsiberian.

Istoricul Jaques de Launay citează în cartea sa „Istoria secretă" următoarea relatare extrasă din însemnările lui Grigore Gafencu, pe atunci ministrul român la Moscova: „Cînd ministrul japonez, înconjurat de membrii misiunii sale şi-a făcut apariția în gară, unde îl aşteptau diplomații, ataşații militari ai puterilor Axei, s-a produs o a doua lovitură de teatru. La capătul peronului şi-a făcut apariția Stalin, care a început să avanseze spre grupul călătorilor japonezi, în vacarmul oamenilor surprinşi, al polițiştilor afectați, al milițienilor care alergau în pas sportiv. Apariția sa a provocat o adevărată stupoare în rîndurile diplomaților, deoarece niciodată stăpînul Rusiei, ale cărui apariții în public erau atît de rare, nu făcuse o asemenea onoare unui oaspete străin.

În acest timp, Stalin păşea rar, parcă îmbătat de aerul proaspăt, de contactul direct cu mulțimea şi de propria-i cutezanță. Recunoscînd un frate în fiecare trecător, strîngea mîinile călătorilor şi funcționarilor de pe peron. Apoi după ce salută pe oaspetele japonez, venit în fața sa cu un aer grav, solemn şi emoționat, el se îndreptă spre grupul de ataşați militari împodobiți cu fireturi şi decorații şi salută cordial pe toți ofițerii care-i erau prezentați. În fața colonelului german de stat major von Krebs, rămas în poziție de drepți, Stalin se opri, îi trecu brațul în jurul gîtului şi îi spuse făcîndu-i cu ochiul: «noi vom rămîne întotdeauna prieteni, nu-i aşa, noi

ăştialalți».

Aceste cuvinte istorice, care nu au scăpat nici unuia dintre ziariştii aflați în spatele diplomaților, făceau o jumătate de oră mai tîrziu, înconjurul lumii.

Plecarea trenului în care se afla Matsuoka a trecut neobservată. Toate privirile erau îndreptate asupra lui Stalin, iar întoarcerea sa la automobil a fost un adevărat marş triumfal. Mulțimea care îl recunoscuse, îl ovaționa în timp ce membrii ambasadei japoneze, emoționați de onoarea ce fusese făcută țării lor, îl escortau plini de entuziasm şi recunoştință, iar micul ambasador, Tatekawa, înălțat pe o bancă agita batista şi striga cu o voce stridentă: «spasivo, spasivo»". Acestea se petreceau în gara „Severnaia" de unde pleca transsiberianul.

— După trei zile de la plecarea lui Matsuoka de la Moscova, Cordell Hull secretarul Departamentului de Stat prezintă lui Nomura, drept bază de negocieri, patru principii, respectiv: respectul suveranității şi integrității teritoriale a tuturor statelor, neamestecul în treburile interne ale nici unei țări, egalitatea deplină între state, inclusiv în domeniul comerțului şi renunțarea la agresiune ca mijloc de modificare a situației din Extremul Orient.

— La aceste propuneri Japonia răspunde reafirmîndu-şi adeziunea la „Pactul Tripartit şi la cuceririle Germaniei în Europa, cerînd Statelor Unite încetarea ajutorării Angliei şi Chinei în vederea restabilirii păcii în Europa şi în Asia...". Încerc să mi-l imaginez pe bietul Nomura – om de 64 ani – în postura de purtător de cuvînt al unor astfel de mesaje de... pace.

— Apoi aliata Japoniei, Germania fascistă atacă fără declarație de război invadînd teritoriile U.R.S.S., cu o armată de aproape patru milioane de soldați, respectiv 190 de divizii, din care 19 blindate, cu 3250 de tancuri, peste 50.000 piese de artilerie şi 4900 de avioane. Bineînțeles cercurile guvernamentale japoneze sînt stupefiate. În plus situația Japoniei e jenantă căci aliatul ei, Germania atacă U.R.S.S. de care Japonia e legată printr-un tratat de neagresiune. Stupefacția e şi mai mare la şase zile după invadarea

U.R.S.S., cînd Ribbentrop dă indicații ambasadorului Germaniei la Tokyo, generalul Eugen Ott să ceară Japoniei intrarea în război împotriva Uniunii Sovietice. Poziția guvernului japonez este suficient de reticentă: dacă Germania pretinde că va învinge Rusia în trei luni, la ce mai are nevoie de ajutor? De fapt cererile se vor repeta în tot cursul anului iar răspunsurile japonezilor vor fi invariabil de genul: „Dezolați…" „Regretăm…".

— Refuzul Japoniei de a participa la un război împotriva U.R.S.S., izvorăşte şi dintr-o rezervă pe care japonezii o aveau față de o victorie a Germaniei într-un Blitzkrieg? Oricum dezvăluie clar intențiile acesteia de a opta pentru varianta de atac Nanshin.

— Intenții traduse în viață prin deschiderea dosarului indochinez. La 14 iulie ambasadorul japonez la Vichy, Kato anunță pe amiralul Darlan – comandantul forțelor armate franceze – de necesitatea „apărării comune" a Indochinei, ceea ce în concepția niponă se traducea prin ocuparea întregului teritoriu al acesteia. Generalul Nishibara în fruntea unei delegații militare tratează problema la Hanoi direct cu amiralul Decoux. Franța nu obține garanții din partea S.U.A. față de această presiune şi guvernul de la Vichy se înclină. În 29 iulie o convenție semnată la Hanoi deschide calea armatei japoneze în Indochina de sud.

— Acum reacționează şi S.U.A. interzicînd exportul din Filipine a unor „materii prime care ar servi scopurilor militare", şi sechestrînd bunurile japoneze din S.U.A. Anglia şi Olanda procedează identic, denunțînd şi acordurile comerciale cu Japonia.

— În plus S.U.A. interzic şi exportul de petrol şi benzină cu cifră octanică superioară, către Japonia.

— Măsură cu două tăişuri, căci dacă Japonia în această situație are rezerve de combustibil doar pentru doi ani, ea îşi va pune şi mai acut problema cuceririi zonelor cu petrol din Pacificul sud-estic şi din India.

— În acele zile Roosevelt îi va atrage atenția lui Nomura, pe un ton dur, că opinia americană consideră noua agresiune japoneză drept un factor de înrăutățire a raporturilor dintre

S.U.A. şi Japonia.

— Este evident că opțiunea Nanshin – prin care un atac împotriva Uniunii Sovietice devenea o problemă a unui viitor indecis şi sub steagul căruia se făcuse primul pas de ocupare a întregii Indochine, – conducea inevitabil la o ciocnire armată cu Marea Britanie, Olanda şi Statele Unite. Dar problema războiului cu aceste puteri, în concepția Tokyo-ului se punea de o manieră optimistă. Anglia şi Olanda nu mai reprezentau un pericol. Cît timp în Europa va dura războiul, S.U.A. – posesoare într-adevăr a unui potențial economic şi militar de proporții – va fi absorbită în bună parte în efortul solicitat de luptele din Atlantic, ajutorarea Angliei etc, şi cu cît acest război va dura mai mult cu atît S.U.A. va ieşi din el mai slăbită. Japonia va rămîne în tot acest timp în spatele liniei de apărare germane, clădindu-şi un imperiu colonial ce-i va întări poziția în Extremul Orient, devenind o putere invulnerabilă.

— Se pare că aceasta era baza politică a hotărîrii Consiliului de Miniştri din 4 septembrie prin care se acordă lui Konoye un termen de şase săptămîni pentru a convinge guvernul american să accepte planul de expansiune nipon.

— Konoye încercă ultima carte propunînd o întîlnire cu preşedintele Roosevelt undeva în Honolulu sau la Juneau în Alaska. Negocierile aveau drept bază următoarele „condiții minimale" pentru evitarea conflictului: încetarea imediată a oricărui ajutor politic, economic şi militar acordat Chinei, acceptarea prezenței trupelor japoneze pe teritoriul acesteia „pe o perioadă de minimum 25 de ani", ocuparea în continuare a Indochinei, anularea embargoului şi reluarea livrărilor de petrol de către S.U.A., sistarea oricărei creşteri a forțelor armate ale S.U.A., Angliei şi Olandei în zona Pacificului, şi recunoaşterea „intereselor prioritare ale Japoniei" în Asia de Sud-Est. E clar că Nomura putea spera să obțină cu aceste propuneri acelaşi rezultat dacă s-ar fi adresat unor surzi...

— La 2 octombrie Cordell Hull va înmîna acestuia răspunsul S.U.A.: ocuparea Indochinei reprezenta „un pas preliminar în vederea unor acțiuni de cucerire în sudul

Pacificului". Deci, baza unor noi discuții „nu mai există" şi în încheiere: „Guvernul nostru consideră necesar să declare guvernului nipon că dacă acesta din urmă va lua vreo nouă măsură pe linia unei politici sau a unui program de supunere a țărilor vecine, fie prin forță, fie prin amenințarea cu forța, guvernul Statelor Unite va fi constrîns să ia imediat orice hotărîre va crede de cuviință pentru a asigura securitatea drepturilor şi a intereselor legitime ale Statelor Unite şi ale cetățenilor americani, precum şi ale teritoriului lor".

— Categoric şi ireconciliabil.

— Konoye dăduse greş şi cum termenul la cele şase săptămîni era aproape, amicii săi din guvern, viceamiralul Teijiro Toyoda noul ministru de externe, generalul Hideki Tojo, ministrul de război, amiralul Koshiro Okawa, ministrul marinei de război şi comandantul Suzuki, preşedintele Comitetului de Planificare, folosesc prilejul serbării zilei sale de naştere şi după ce-l felicită – împlinea 50 de ani – îi cer să opteze ori pentru declanşarea războiului, ori să lase pe alții s-o facă. Aut Caesar, aut nihil.

— Optează pentru... nihil, şi este înlocuit cu generalul Tojo în 16 octombrie 1941. Acesta din urmă îşi va păstra şi portofoliul Ministerului de război, care – conform constituției în vigoare – depindea şi era acordat de împărat, nefiind controlat de guvern. Va acorda afacerile externe generalului Shigenori Togo, fost ambasador al Japoniei în S.U.A., la data aceea în disponibilitate. La 20 octombrie va da o declarație în care va sublinia că „menținerea păcii mondiale constituie scopul noului guvern".

— Pace care a durat sub guvernul său doar 52 de zile. El va pune capăt convorbirilor de la Washington şi va împinge Japonia în vîlvătaia ce va cuprinde Pacificul timp de 1340 de zile şi nopți dramatice. Tojo „Distrugătorul", va rămîne în istorie drept arhitectul războiului în Japonia.

Sensei se opri. Apoi alunecarăm într-un amalgam de subiecte. Automobile, dragoste, politică, cactuşi, bîrfă, filatelie, quasari, discuri şi chiar rechini. Aproape de miezul nopții ne-am despărțit. Rămas singur priveam către bolta

albastru-închis ce se sprijinea pe mahalalele capitalei chineze, şi simțeam cum noaptea îmi strecura în suflet o muzică de orgă, gravă şi înălțătoare…

Capitolul 2

MAGICS

„Dacă boxerii ar şti dinainte unde vor fi loviți, ar trebui să renunțe pentru totdeauna la acest sport. Toată frumusețea spionajului constă în faptul că nu ştii niciodată ce porcărie îți pregăteşte inamicul”.
Roman Kim: „Citeşte şi pune pe foc”.
EPLA Bucureşti 1964, pag.39.

— Şi totuşi înainte de a purcede la discuția captivantă despre evenimentul de la Pearl Harbor, va trebui Sensei san să zăbovim în seara aceasta la subiectul privind braconajul undelor, acel război tăcut purtat între S.U.A. şi Japonia timp de un sfert de veac.

— Într-adevăr un episod lung, început prin anii ’20, care a ținut sub tensiune serviciile de criptografie şi interceptare ale ambelor tabere pînă pe la mijlocul războiului.

— Mi-amintesc de-o remarcă a lui Churchill la prefața unei cărți de pe vremuri: „o singură informație sosită la timp poate schimba soarta unei bătălii, cîteodată, poate chiar să contribuie la rezultatul decisiv al războiului”.

— De acest lucru şi-au dat seama regi şi comandanți de oşti încă din antichitate, de vreme ce criptografia – ştiință după unii, artă după alții, noi să-i spunem tehnică a cifrării şi descifrării unui mesaj – a fost utilizată în scopul

comunicării de informații, la adăpost de orice indiscreție.

— De aceea s-a recurs la serviciile ei încă de pe vremea piramidelor egiptene, texte cifrate descoperindu-se chiar în scrierile cu hieroglife. Originea criptografiei, în sensul grecesc al cuvîntului, de „scriere secretă" se pierde în noaptea timpurilor. Demaratos, refugiat la curtea lui Xerxes îşi anunță compatrioții, de planul de invazie al acestuia, trimițîndu-le un mesaj pe tăblițe de lemn acoperite cu ceară. Gorgo, soția regelui Leonidas, le dezvăluie lacedemonienilor strategema, cărora tăblițele nu le spunea nimic la prima vedere. Tiranul Histié din Suza comunică lui Aristagoras, locțiitorul său din Milet, ordinul de a răscula populația locală, trimițîndu-i textul scris pe capul unui servitor. I-a ras părul, a scris ordinul, a lăsat apoi să-i crească la loc şi după aceea l-a trimis în Milet cu indicația verbală să se prezinte lui Aristagoras şi să-i spună acestuia să-l radă în cap şi să citească textul scris pe piele.

— Aceasta ne-o povesteşte Herodot. Dar cazurile de mai sus încă nu sînt criptografie. Plutarh descrie modul cum foloseau spartiații, pentru cifrarea textelor, nişte bastoane cilindrice, denumite scitale. Informatorul înfăşura în spirală pe un astfel de baston, o bandă lungă şi îngustă de papirus, pe care scria apoi textul, în sensul generatoarei, rînd sub rînd, punînd cîte o literă pe fiecare secțiune din înfăşurare. Cînd era desfăcută de pe baston, banda de papirus lăsa să se vadă nişte litere fără sens. Cel ce o primea – informatul trebuia să folosească o scitală cu diametru identic şi să înfăşoare banda sub un unghi egal cu cel de la înfăşurare, altfel descifrarea textului era imposibilă. Iulius Cezar înlocuieşte fiecare literă din textul secret cu a patra literă care urmează în alfabet, pentru litera z folosind doi de a. Cuvîntul Caesar se scrie în acest mod Fdhvdu. Alfred cel Mare al Angliei, Carol cel Mare al Franței, „inchizitorii statului" din Consiliul celor zece al republicii venețiene, aparatul inchiziției spaniole şi ordinul iezuiților „Compania lui Iisus" folosesc cifrurile. Vestitele comploturi – „... de la Amboise", „... al lui Ridolfi", „...al lui Throckmorten", „Problema engleză", „... al lui Parry", „... al lui Babington", „...

al pulberii", ca şi celebrii Thomas Felippez, André Vélasquez de Velasco – Espia Mayor – de la curtea din Madrid, Cardinalul Richelieu şi echipa sa – Cinq Mars, Joseph du Tremblay, Marion Delorme, mademoiselle Chaimera – „frumoasa desfrînată", călugărul franciscan Bertaut, pentru a aminti doar cîțiva – episcopul Ondainday, şeful serviciului secret al lui Mazarin, toți se folosesc în corespondențele lor de criptografie. Scrisori şi hîrtii cifrate, cifruri ascunse în căptuşeli, strădanii pentru decriptare, torturi pentru dezlegarea tainelor de tot felul, precum tainicele „cifre 30 şi 40", umplu sute de pagini de istorie secretă a evului mediu şi a istoriei moderne. Ludovic al 14-lea întrebuințează în corespondența cu miniştrii săi un dicționar cifrat foarte complicat, alcătuit de celebrul criptograf al timpului său Antonie Rossignol; scrisorile rămase de la rege nu au putut fi descifrate decît la aproape două secole după moartea sa. Henric al 3-lea al Angliei l-a avut în serviciul său pe cunoscutul criptograf François Viète, care a descifrat codul diplomatic spaniol, cu peste 500 de semne. Aflînd că li s-a dezvăluit secretul, spaniolii îl denunță pe Viète Sfîntului Scaun, acuzîndu-l de legături cu spiritele morților, de la care ar fi aflat cheia de descifrare a codului. Papa îl ia însă sub ocrotirea sa, ferindu-l de prigoana Inchiziției.

— Tot aşa, în 1626 locuitorii cetății Réalmont din Languedoc, pe vremea aceea în mîna hughenoților, rezistă asediului prințului Condé într-atît încît acesta era pe punctul de a-şi retrage trupele, dacă o scrisoare a asediaților, plină de cifre nu i-ar fi fost prezentată într-una din zile. Nici unul dintre abilii lui cifratori n-au reuşit să dezlege textul. Intrigat, Condé face apel la Rossignol, care-şi dovedi încă o dată dibăcia: asediații cereau ajutor hughenoților din Montauban deoarece nu mai aveau muniții. Condé a înapoiat asediaților, scrisoarea descifrată, aceştia predîndu-se în aceeaşi zi.

— Oliver Cromwell îl are pe John Wallis, profesorul de geometrie de la Universitatea din Oxford, care afirma că este fondatorul noii ştiințe a criptografiei. Şi favoritele regilor Franței şi Angliei, precum Louise de Keroualle, Nell Gwynn, mademoiselle de Valière, ducesele engleze de Cleveland şi

Richmond, ducesa franceză Mazarin, urmate de primele spioane de profesie, Afra Behn, doamna de Tencin, actrița Baccelli, sau contesele Albani, Uggeri, Palestrina din „Biroul Secret" al lui Napoleon precum şi cunoscuta scriitoare madame de Genlis, vor învăța şi mînui cu uşurință şi... arta criptografiei. Napoleon a creat un Cabinet Noir, sub conducerea experimentatului spion La Valette, iar în 1811 a înființat filiale ale acestuia în numeroase oraşe ale imperiului, precum Torino, Genova, Florența, Roma, Amsterdam, Hamburg.

— Primul Cabinet Negru se pare că a fost înființat de către împăratul german Maximilian, în primul deceniu al secolului 16. Pe timpul lui August al 3-lea „cel Drept" electorul Saxoniei – 1763–1827 – contele Brühl, primul său ministru, sustrăgea toată corespondența regelui Prusiei către trimisul său la Dresda, înainte de a-i fi înmînată. Era copiată şi descifrată de cîțiva specialişti în frunte cu consilierul von Liepmann. În caz de forță majoră, cînd erau obligați să rupă plicurile cu sigiliile numeroase aplicate pe acestea, se apela la baronul von Schell, ofițer în corpul cadeților, care contrafăcea iscăliturile, lipea plicurile şi refăcea sigiliile cu o uşurință şi dibăcie rare. Din seiful ministrului prusian, cu ajutorul mecanicului curții şi chiar a secretarului său s-a sustras codul de care se folosea în corespondență, astfel încît toate planurile lui Frederich al 2-lea erau cunoscute Saxoniei şi de ce nu vîndute la nevoie Rusiei şi Austriei. Aceasta din urmă, la rîndul ei avea un Cabinet Negru în chiar clădirea Palatului Imperial din Viena. Roma, Paris, Londra, Berlin, Petrograd nu erau nici ele mai prejos: posedau fiecare cîte un Cabinet Negru unde se practica criptografia la nivelul diplomației.

— Şi America, sau mai precis Departamentul de Stat a posedat o „Cameră Neagră" (American Black chamber) – denumire preluată de la „cabinetele negre" europene – înființată înaintea primului război mondial şi care a supraviețuit pînă spre sfîrşitul anului 1930. De activitatea acestei „camere negre" e legat numele lui Herbert Osborne Yardley. Este telegrafist la secretariatul Casei Albe şi

recepționînd telegramele îl atrage misterul lor. Încearcă jocul şi-i reuşeşte. Descifrează telegramele care-i trec prin mînă. Este descoperit şi pus la treabă. În calitatea sa de telegrafist este folosit pe timpul războiului prim mondial de Ministerul de Război, unde înființează un serviciu de cifru al „Oficiului de spionaj militar" (Military Intelligence Division). Revenit după război la Departamentul de Stat unde i se dau sumele necesare, cîțiva oameni calificați şi o clădire în New York începe descifrarea cifrurilor diplomatice străine. Vă amintiți Sensei san că începînd din decembrie 1921 la Washington se desfăşoară Conferința Internațională a marilor puteri maritime. Departamentul de Stat a început o activitate febrilă pentru pregătirea acestei conferințe încă din luna iulie 1919. America şi Anglia asistau la impetuoasa dezvoltare a flotei navale japoneze care devenea un rival principal în Oceanul Pacific. Ştiți că S.U.A., şi Anglia şi-au propus să stabilească raportul 5:5:3 pentru puterea flotelor lor şi a Japoniei.

Lui Yardley i s-a cerut să descifreze mesajele ce se scurgeau de la Tokyo la ambasada japoneză de la Washington. Erau interceptate şi i se puneau pe birou hîrtii în care se succedau coloane cu rînduri de 10 litere cifrate conform codului Yu. I-au trebuit şase luni de căutări, pînă într-o zi cînd încearcă să identifice în grupele de litere, toponime legate de evenimentele timpului. Dădu peste cheie şi începînd din luna ianuarie 1921 Departamentul de Stat cunoştea instrucțiunile de la Tokyo trimise reprezentanților diplomației japoneze de la Washington. La 15 iulie japonezii schimbă codul şi de-abia în preajma deschiderii Conferinței secretarul de stat Hughes cunoaşte din nou poziția japonezilor; Yardley descifră un mod mai complicat. La tratative părțile se situau pe poziții intransigente, dar de fiecare dată Hughes ştia ceva în plus. Impasibil el obține la 8 decembrie acordul japonez; chiar memorandumul pe care ambasadorul Kato îl citea în şedință, Hughes îl avea în buzunar. „Arhitectul victoriei" Yardley e decorat cu „Distinguished Service Medal" în 7 ianuarie 1923. Puțin cam tîrziu. Apoi „Camera..." cunoaşte o perioadă de apatie. Gloria lui Yardley parcă apusese. Cînd la Departamentul de Stat

reîncep pregătirile pentru Conferința mondială de dezarmare de la Londra din 21 ianuarie 1930, Yardley consideră că a venit iarăşi rîndul „Camerei Negre" să-şi joace rolul său istoric. Noul Secretar de Stat Henry L. Stimson, instalat în funcție în martie 1929 era adeptul ideii că „omenirea năzuia către o pace durabilă şi toate națiunile participă la acest efort". Lipsit de rutină în politica de forță ce o practicau puterile imperialiste, manifestînd o naivitate în ceea ce priveşte unele cerințe fundamentale de stat, el afirmă că „un adevărat gentleman nu desface corespondența vecinului" şi consideră metodele „Camerei Negre" drept reprobabile. De altfel făcuse o adevărată criză cînd află de existența acesteia şi suprimă cu o linie roşie subvențiile din bugetul Departamentului alocate pentru o atare treabă. Yardley se văzu şomer. Dar nu dispare de pe scena evenimentelor. Se va afirma în două direcții care vor pune în lumină o altă față a acestui om vanitos. Evenimentele îl scoseseră din anonimat şi-l ridicaseră la cotele înalte unde se derula marea istorie. După anii '20 se simțea uitat şi nedreptățit. Considera că victoria de la Washington din 1921 îi aparținea: „jocul de poker nu mai prezintă nici un fel de dificultate din clipa în care cunoşti cărțile adversarului". Şi ca toți cei roşi de boala orgoliului al cărui virus atrofiază rațiunea şi inteligența, subminează spiritul şi rezistența față de tentații aventuriste, prins de jocul de cărți şi băutură, ambele făcute pe picior mare, Yardley alunecă. Față de ingratitudinea guvernului se consideră dezlegat moral, iar nevoia de bani îl presează. Şi atunci se adresează „adversarilor" săi. Prin relații şi o călătorie la Washington ajunge la consilierul ambasadei japoneze Setsumo Sawada într-o vilă elegantă din 1661 Crescent Place aproape de Connecticut Avenue. Se prezintă, îi vorbeşte de funcția şi postul pe care le are şi îşi prezintă marfa: „cel mai păzit secret american". Pe scurt, pentru 7.000 de dolari, în prezența a doi experți criptografi japonezi, căpitanul de marină Kinko Inouye – care organizase o secție de descifrare în cadrul serviciului de coduri din Ministerul de Externe – şi Naoshi Ozeki, însuşi şeful acestei secții, sosiți la Washington, cu paşapoarte diplomatice, Sawada încheie

tîrgul: Yardley oferă copiile cu metoda de descifrare a codului Yu, şi al celui intrat în funcțiune în 15 iulie 1921, precum şi soluțiile de descifrare a codului Departamentului de Stat pentru care japonezii cheltuiseră o groază de bani…

Concomitent, gîndind că era necesar ca poporul american să cunoască ceea ce realizase şi de ce era lipsit ca urmare a unor decizii stupide se hotărî să scrie. Încheie cu „The Bobbs Berril Company" din Indianapolis un contract de editare, se retrage la Worthington, orăşelul lui natal din Indiana şi lucrează. În 1931 apare în librării „The American Black Chamber".

— Cartea a provocat un mare scandal atît în Japonia cît şi în Statele Unite, mă întrerupse Sensei.

— În Statele Unite, ziariştii au asaltat guvernul, purtătorul de cuvînt ministerial, apoi pe Stimson şi mai apoi pe Şeful Marelui Stat Major, generalul Douglas MacArthur ultimul dezmințind povestirile lui Yardley, declarînd că „nu există nimic din toate astea". Şi într-adevăr *nu mai existau*. Ziariştii nu l-au lăsat nici pe Yardley, acuzîndu-l de dezvăluirea secretelor, ceea ce echivala cu o trădare. El răspunde că scriind „Camera Neagră" avuse în vedere apărarea Națiunii. Omul depăşise limitele, fapt pentru care poliția îi va confisca manuscrisul ce avea pe prima pagină titlul „Japanese Diplomatic Secrets".

— În Japonia ziarele „Nipon" şi „Nishi-Nishi" publică ştirile primite de la corespondenții lor din S.U.A. „Mainichi Shimbun" de la Osaka anunță că deține dreptul de publicare a cărții. Katsuji Debuchi ambasadorul japonez la Washington îl anunță de apariția cărții pe Ministrul de Externe, baronul Kijuro Shidehara. Fost ambasador la Londra, Haga, Washington, umanist cu o cultură aleasă, cunoscător al istoriei şi civilizației Occidentului, posedînd la perfecție limba engleză, acesta din urmă promovase politica de destindere în relațiile cu S.U.A. şi China. Acum însă nu mai poate opri valul de evenimente, căci adversarii săi se folosesc de cartea lui Yardley şi-l atacă. În plus în Manciuria tocmai avusese loc incidentul de la Mukden. Guvernul Wakatsuki din care face parte va cădea în decembrie. Dar istoria – justițiară a faptelor

– se va grăbi pentru a-l prinde în viață, oferindu-i – drept compensare la nedreptatea de atunci – locul de şef al primului guvern în Japonia renăscută din cenuşa războiului. Dar cu Yardley ce s-a întîmplat?

— Se lansează în literatură cu cîteva romane, din care „Contesa blondă" a fost ecranizat de Hollywood. Prin 1938 era la Chunțin unde descifra codurile japoneze pentru armata lui Cian Kai-şi. În ultimul război este funcționar la Washington. Moare în vîrstă de 69 de ani şi este înmormîntat cu onoruri la cimitirul militar din Arlington.

— Dar aceasta e fața civilă a duelului cifrurilor şi numai o fărîmă din lunga sa istorie. Care e situația serviciilor militare, bineînțeles cele americane?

— S.U.A. posedă un serviciu de informații al armatei de care am amintit. Acesta mai folosea în transmiterea mesajelor şi indieni navajo ce vorbeau în limba lor. Procedeul a fost folosit cu succes, „codul" nefiind descifrat pe tot cursul celui de al doilea război mondial. Acest serviciu a fost completat în cursul ultimului război cu un serviciu de contraspionaj, CIP – Corps of Intelligence Police, care în 1942 a devenit CIC – Counterintelligence Corps. Din dispoziția preşedintelui Roosevelt în 1941 ia ființă COI – Coordinator of Information, preschimbat în 1942 în OSS – Office of Strategic Service şi apoi în CIA, care avea rolul „de a culege şi analiza informații de ordin strategic, înființînd şi îndrumînd servicii special destinate acestor scopuri". Mai exista F.B.I. – Federal Bureau of Investigation – care se ocupa cu contraspionajul. Marina militară poseda un serviciu propriu, ONI – Office of Naval Intelligence.

Dintre toate aceste servicii MID – Military Intelligence Division şi ONI, al marinei vor juca un rol mai deosebit în războiul modern, cu japonezii.

MID era preocupat de organizarea unui serviciu de criptografie încă din primul război mondial dar specialiştii erau indisponibili. Exista la Geneva în statul Illinois un excentric, pe nume George Fabyan, un industriaş care dorea să demonstreze că autorul operelor lui Shakespeare era Francis Bacon. Pentru asta în cadrul Laboratoarelor

Riverbank unde patrona tot felul de lucrări şi proiecte înființă şi o secție de criptografie, știință pe care o studiase personal şi cu care urma să demonstreze paternitatea operelor lui Shakespeare. La sectorul de studii genetice lucra un cercetător, născut în Chişinău în 1891 şi plecat de copil în S.U.A., William Friederiek Friedman. Acesta se îndrăgosteşte de o tînără canadiană, Elizabeth Smith, ce lucra în secția de criptografie. Se căsătoreşte cu ea, apoi se apucă el însuşi de criptografie pe care o cultivă cu asiduitate şi talent, în scurt timp devenind şeful serviciului de cifruri al lui Fabyan. Auzind de proiectul şi dificultățile lui MID, generos acesta pune Riverbank la dispoziția armatei. Laboratoarele se militarizează, Friedman capătă gradul de locotenent în rezervă şi este numit şeful secției de criptografie. Guvernul statului Illinois îi conferă lui Fabyan gradul onorific de colonel. Aici la Riverbank a lucrat o vreme şi Yardley.

După război în 1921, Signal Corps, Corpul de Transmisiuni al Armatei, îi propune lui Friedman să preia conducerea lui SIS – Signal Intelligence Service şi acesta se desparte de Fabyan plecînd la Washington. Talent înnăscut, bun organizator, entuziast, el va introduce tehnici şi procedee moderne de lucru, punînd bazele criptanalizei, concepție ştiințifică de ameliorare a gradului de securitate a fluxului de informații militare. În 1937 colonelul Friedman va fi în prima linie a războiului cifrurilor.

ONI – serviciul de spionaj al marinei militare ființa încă din 1882 şi avea ca scop informarea statului major al marinei asupra potențialului maritim al altor state: caracteristici, dispunere, strategie. Poseda un serviciu de cifruri anemic dar care este oxigenat brusc, în preajma Conferinței navale de la Washington din 1921, cînd la conducerea lui este numit căpitanul Andrew T. Long. Acesta întăreşte sectorul japonez căci obiectivul major consta în cunoaşterea codului folosit în manevrele flotei imperiale. În acest scop sînt luați în studiu ataşatul naval japonez la Washington, Yoshitake Uyeda şi adjunctul acestuia Koyoshi Hasegawa, ambii căpitani de corvetă. Misiunea revine căpitanului de corvetă Ellis Zacharias, cu stagiu îndelungat în Japonia şi uns cu toate

alifiile Orientului. El va folosi frumusețea provocatoare a unor „piese meticulos instruite" care află locul de păstrare a codului. Apoi intră în acțiune o echipă specializată şi într-o noapte codul e sustras. Botezat „Red Book" după culorile coperților, codul JN–1 datat din 1918 dar adus la zi, cuprinde tot ce-i trebuia marinei militare americane: denumirile navelor, termeni tehnici, semnale de orar, expresii folosite în marină, toponime, date administrative, tot trusoul. Au lucrat la traducerea lui un fost misionar quaker în Japonia, profesor la Universitatea din Tokyo, dr. Emerson J. Haaworth şi soția sa. Timp de cinci ani, în cel mai desăvîrşit secret, în camera 2646 a Ministerului Marinei s-a depus o muncă migăloasă şi răbdătoare de ascet, soții Haaworth făcînd miracole. Au existat şi momente cînd drumurile se închideau complet. Cîteva sute de expresii „arătau a japoneză, sunau a japoneză, dar nu aveau nici un sens". Un exemplu: „haru ando saturado reinji fuianda". Haaworth cu cunoştințele sale de catedră clachează în fața acestei expresii. Zacharias va zîmbi şi-i va explica simplu: „reinji fuianda" e pronunția japoneză pentru „range finder", telemetru. Restul sînt constructorii, Barr şi Stroud, pe care japonezii le pronunță haru – prin transformarea cunoscută a lui b în h şi vocalizarea celor trei consoane legate „str" în sutaro, respectiv sutarodo. Ando este and-ul englezesc. Deci: Barr and Stroud range finder. Ca urmare a traducerii codului JN–1, CSS – Code and Signal Section din ONI, adică Secția de Coduri şi Transmisiuni va organiza în Pacific o rețea largă de stații de ascultare şi interceptare a transmisiunilor forțelor navale japoneze. În decembrie 1923 este înființat „Research Desk" – un birou de cercetări în scopul realizării unor aparate de cifrare. Ca şi în cazul lui Friedman la MID, marina găseşte un om care este la înălțimea misiunii: locotenentul Laurence Frys Safford absolvent al Academiei Navale Annapolis, cu state de serviciu pe ocean, bun matematician, iscusit tehnician, campion de tir, şahist înzestrat. Pasionat pînă la îndîrjire, în cîteva luni „el a înzestrat marina americană cu cel mai bun sistem de informare din lume" cum se exprimă amiralul Burdell. „Research Desk" preia şi

activitățile de descifrare a mesajelor, după ce în Guam urmaşul lui Burdell, căpitanul Ridley McLean instalează în august 1924 primul post pentru interceptarea traficului radio japonez. „Research Desk" realizează – urmare a organizării unei echipe „de criptografi talentați cu chemare pentru această activitate" – descifrarea „codului Amiralilor" folosit exclusiv de ofițerii superiori din marina japoneză, considerat „codul cel mai dificil şi… mai complex care funcționa în cadrul marinei nipone", o apoteoză a enigmei. De fapt meritul de bază pentru această operă – o stoarcere a creierilor în teascul iadului – îi revine unei tinere provenită dintr-o familie aristocrată americană, care îşi va ascunde adevăratul nume din motive ce au rămas – ca şi numele – străine istoriei. Colegii ei îi spuneau „Mis Aggie". Ea a lucrat timp de trei ani în echipa de la „Research Desk" cu vitalitatea „celor tari" conform expresiei lui Nietzsche. Cel de al doilea cod militar japonez descifrat primeşte denumirea de „AD Code", abreviere după „Amiral's Code". „Research Desk" iese din anonimat şi e privit şi considerat cu admirație şi respect pînă la nivelele cele mai înalte. Statul major al marinei militare americane cunoştea în întregime jocul rivalilor săi din Pacific.

— Într-adevăr, a fost o mare lovitură pentru marina noastră.

— „AD Code" a impulsionat instalarea a încă unui număr de stații de interceptare pe principalele puncte de pe coasta estică a Asiei – Tshi-Fu, Shantung, Aomori, Fuchou, Hong-Kong, apoi la Sanghai, Manila în Filipine precum şi în unele insule din Pacific – toate puse pe braconajul cel mai… curat. În numele principiului că cineva informat este superior celorlalți.

— Ei bine, şi ce conținea mesajele interceptate? Au folosit marinei americane?

— Bineînțeles. S-a ştiut despre manevrele din octombrie 1927 de o amploare deosebită – au participat 170 de nave din Flota Imperială, împărțită în două: „flota roşie" ce apăra Tokyo şi „flota albastră" ce ataca dinspre insula Formosa, „bătălia" desfăşurîndu-se la 200 mile sud-est de peninsula Kii. La ideea lui Zacharias de altfel însuşită, crucişătorul

„Barblehead" – ce întorcea vizita navelor Asama şi Iwate – echipat cu instalații de interceptare şi avînd la bord codurile „JN–1" şi „AD Code", condus de el personal va „participa" la manevre, traversînd chiar zona de foc a „luptelor". Pe lîngă interceptarea tuturor mesajelor ce a permis reconstituirea planului exact şi complet al ansamblului de operații navale japoneze ca şi a mesajelor pline de „iritare şi derută" ale comandanților şi ofițerilor din statele majore de pe navele japoneze cînd în binocluri le-au apărut profilurile navelor ce însoțeau crucişătorul american, a fost o privelişte unică pentru americani să asiste la lansarea şi apuntarea avioanelor de pe marele portavion „Akagi". La fel s-au putut urmări şi manevrele din 1930 cînd Safford organizează o nouă „radio-ambuscadă" la fel celei realizate de Zacharias în 1927.

— Dar am ajuns în perioada cînd Yardley a vîndut lui Sawada acea valiză de documente criptografice inestimabile şi aici activitatea serviciilor americane se interferează cu un moment de răscruce în evoluția serviciilor noastre omoloage.

— Dar care este organizarea acestor servicii şi în ce a constat cotitura?

— Mi-ar plăcea să fac şi eu o incursiune în istoria serviciilor noastre de spionaj, dar cele din epoca shogunatului sînt cu totul rudimentare. Spre exemplu, folosirea „descifratorului" se regăseşte pe la mijlocul secolului trecut, cînd la tratativele duse cu commodorul american M. Perry, purtate în limba olandeză, delegația japoneză s-a folosit de un pescar autohton ce cunoştea limba engleză. L-au îmbrăcat în ținută de demnitar şi l-au aşezat la masa tratativelor, avînd rolul de a asculta liniştit convorbirile dintre parteneri. În pauze transmitea shogunului diferitele opinii şi pretenții ale americanilor. Aşa s-a ajuns ca accesul navelor comerciale ale S.U.A. să fie limitate la două porturi de mică importanță şi uşor de supravegheat: Shimoda şi Hakodate. După shogunat Japonia împrumută modelul de organizare al armatei franceze. De aceea Ministerul de război va poseda un Birou 2 dirijat în perioada ce precede al doilea război mondial de generalul Nakamura care se ocupa de

investigarea zonelor de pe continentul Asiei, ce urmau a fi cotropite. Biroul 2 va colabora şi va perfecta acorduri cu Abwehr-ul şi oficiile secrete italiene în vederea culegerii de informaţii militare, economice şi politice, concertate prin ambasadele de la Moscova, Paris, Londra, Washington şi chiar din capitalele ţărilor Axei şi sateliţilor lor. Ministerul de război mai poseda şi Kempeitai-ul – poliţia secretă –, cu rol de contraspionaj, cu timpul extinzîndu-şi atribuţiile cu organe de represiune politică internă şi organizarea de acţiuni de spionaj peste hotare. Kempeitai condus de colonelul Okido îşi avea reţele vaste în Asia, Australia, Europa şi în cele două Americi. Un rol important îl va avea în deceniul patru secţia Nord-Est chineză a Kempeitai-ului condusă de colonelul Kenji Doihara, a cărui idei au stat la baza transformării Manciuriei în statul fatoşă Manchuko. Kempeitai se va dezvolta fulgerător în perioada celui de al doilea război mondial cuprinzînd 140.000 de agenţi, din care 24.000 de ofiţeri. Un Departament de Informaţii posedă şi Ministerul de Externe.

Cît priveşte activitatea de contraspionaj, aceasta mai era dusă şi de alte două organizaţii: Tokko, a Ministerului de Interne, iniţial ocupîndu-se cu acţiunile muncitoreşti şi ale forţelor democratice, mai tîrziu căpătînd prerogative excepţionale; de asemenea Keisatzu – poliţia politică a Ministerului de Justiţie, ambele fără interes pentru discuţia noastră.

Marina imperială niponă – Rengo Kantai – în permanentă dispută cu armata terestră pentru prioritate în cadrul forţelor militare, îşi va organiza un serviciu secret propriu cu activitate de informaţii şi contrainformaţii, avînd un grad de autonomie avansat, ceea ce îi permitea să se menţină într-o concurenţă ascuţită cu Biroul 2. Serviciul secret naval, pe numele japonez – Joho-Kioku – a cărui secţie americană era condusă de căpitanul de corvetă Ogawa Kangi îşi va axa efortul pe investigarea forţelor militare nord-americane, în principal marina militară, neignorînd deloc Anglia, U.R.S.S. şi alţi rivali. În acest scop, zona Pacificului va fi împînzită cu o reţea largă de „specialişti", care vor juca

un rol important în perioada de început a războiului. Dar indiferent de proveniență, majoritatea reprezentanților diplomatici, ataşaților militari, tereştri, navali, de aviație, consulilor comerciali, adjuncții lor şi funcționarii de tot felul, pînă la rangul de casieri şi şoferi, erau agenți cu şcoală, şi experiență, versați în activitatea de informații.

— Dar în ceea ce priveşte serviciile criptografice?

— Japonia poseda trei mari servicii de cifru: cel al Ministerului de Externe condus pe rînd de Sawada şi apoi de Shin Sakuma, cel de la Marele Stat Major dirijat de colonelul Tomokatsu Matsumara şi Burakku Chiemba – cabinetul negru japonez al Marinei, în subordinea căpitanului de corvetă Inouye. Vă aminteam de prada cu care Sawada venea la Tokyo în urma tîrgului cu Yardley. Menționez, Sawada poseda doar documentele cu descifrările codurilor Yu 1 şi 2 ale Ministerului de Externe japonez. Despre breşa puternică făcută în serviciul criptografic al Marinei imperiale nu se ştia nimic, deoarece Yardley nu avea nici o cunoştință despre activitatea de acolo. Afară de cazul… Dar şi lovitura dată la Externe punea în evidență o situație jalnică a organizării criptografiei, de vreme ce un simplu transmisionist în stagiul militar, rebusist talentat şi dotat, după cîteva săptămîni de joacă poate ajunge în situația de a cotrobăi nestingherit în treburile cele mai de seamă ale imperiului. Răul cît era, trebuia extirpat.

De aceea Sawada va primi sarcina de a prelua conducerea la Denahiwa, serviciul telegrafic al Departamentului de Informații din Ministerul de Externe pe care-l va supune unei reconsiderări totale. Fiind marinar, va extinde principiile securității din birourile de cifruri şi sistemul de transmisiuni al Marinei Imperiale, unde domnea o vigilență maximă. Aceştia, bunăoară, îşi păstrau codurile şi mesajele pe mare în casete de plumb astfel încît în caz de naufragiu să fie exclusă posibilitatea căderii lor în mîinile adversarilor. Nu-i va trebui casete de plumb la Externe, dar nici uşi, seifuri, birouri deschise, acte, telegrame şi documente oficiale peste tot, accesibile oricui, precum evidența de la Asociația hingherilor din Tokyo. Măsurile luate

de Sawada au fost drastice, succesorul său Shin Sakuma ducînd lucrurile mai departe.

Cu excepția serviciului de criptologie al armatei, celelalte au încheiat diverse acorduri prin care îşi ofereau specialişti pentru perfecționarea sistemelor de organizare şi de cifruri, pentru schimb de informații de la misiunile diplomatice şi consulare străine acreditate la Tokyo precum şi cele provenite din interceptarea traficului dintre ambasade şi metropole. Desigur era un pas serios către o informare totală a celor două ministere, Externe şi Marină.

Tot aceste două ministere vor iniția şi acțiunile de dotare şi apoi de realizare a maşinilor de codificat, acționate electric. Inițial s-au adus exemplare din Europa, tipul Kryha, după numele inventatorului Dr. Alexandre von Kryha, care nu au satisfăcut pretențiile. La începutul anului 1931 un oarecare Hamada a oferit spre vînzare Marelui Stat Major al Marinei proiectele unei „criptomaşini indescifrabile". Un colectiv comun de la Marină şi Externe realizează două tipuri de maşini după acest proiect: una identică cu proiectul, intrată în posesia Marinei cu denumirea de – Tip 91 – iar alta puțin modificată – Tip 91 A – trecută în dotarea Ministerului de Externe.

— De ce cifra 91?

— 91 sînt ultimele cifre ale anului 1931 – anul de fabricație al maşinilor – corespunzătoare calendarului japonez, ce începe numărătoarea de la întronarea primului împărat, în anul 660 î.e.n., deci 2591.

— Prin apariția maşinilor criptografia intră într-o nouă „eră".

— Aveți în vedere maşinile electrice, deci maşini în sensul modern al cuvîntului, deoarece scitalele, grila atribuită matematicianului Gerolamo Cardano ca şi aparatul lui Grivel, ambele utilizate în criptologie nu pot fi considerate decît... arhetipuri ale acestora.

— Bineînțeles.

— Şi astfel în cîteva luni se realizează 12 exemplare din aceste tipuri, cu care sînt dotate ambasadele din S.U.A., Anglia, Franța, Germania, Italia, U.R.S.S., Consulatul

General din Shanghai, serviciile noastre asigurîndu-şi o securitate totală pe perioada manevrelor din vara anului 1932...

— ... Din păcate pentru scurtă vreme. Serviciile criptografice americane şi-au dat seama imediat de superioritatea cifrărilor, şi cu toate eforturile, echipele lui Safford şi Friedman nu au reuşit să dea de cheia noului cifru. De aceea pentru a doua oară intră în acţiune căpitanul Ellis Zacharias, vechiul as al treburilor din acest gen, numit între timp şef al secţiei pentru Extremul Orient în cadrul ONI. Investigaţiile sînt minime: un exemplar al maşinii se află în imobilul elegant Alban Towers de pe Wisconsin Avenue unde erau reşedinţa şi birourile ataşatului naval japonez la Washington, căpitanul Tamon Yamaguchi. Lovitura va fi dată în 26 iulie – ziuă în care japonezii sărbătoresc chugen matsuri – sărbătoarea mijlocului verii – o festivitate populară care prilejuieşte, conform tradiţiei, invitarea prietenilor la o petrecere şi oferirea reciprocă de cadouri, după rang şi condiţie socială. În general luna iulie este caracterizată de numeroase sărbători, în principal Ta-matsuri, festivaluri ale recoltei, ce amintesc misterele eleusine şi mitul Persefonei de la greci, festivităţile Cereales sau Cerealia de la romani, sau încă de „thanksgiving"-urile vechilor colonişti americani, care după obţinerea primelor recolte de pe pămînturile desţelenite, invitau pe vecinii lor indieni la o „sărbătoare a mulţumirii".

Familia Zacharias, care locuia într-o vilă de pe Porter Street invită pe căpitanul Yamaguchi în 26 iulie la o recepţie oferită în cinstea lui. Şi în acea seară – după ce începînd cu două săptămîni înainte sistemul de iluminat a început să pîlpîie, în locuinţa căpitanului pregătind terenul – echipa de „electricieni" ONI soseşte de îndată ce lumina s-a stins de tot. Ea reuşeşte să vadă – pe parcursul reparaţiei – un aparat asemănător unei maşini de scris. Apoi s-a pus problema procurării cifrului. Zacharias află de la simpatica domnişoară Sakanishi, o angajată la Biblioteca Congresului din Washington, că locotenentul Tashikazu Omae, din Marina Imperială, sosit la Washington avea ca misiune să pună în

circuitul aparatului Tip 91A, a ataşatului naval, dispozitivul nou ce constituia cheia cifrului, care se schimba periodic. S-a folosit sejurul acestuia la Davenport – statul Iowa – pentru ca o tînără să-i apară în cale şi să-l atragă în apartamentul ei. Între timp specialiştii de la ONI fotografiază dispozitivul, schema maşinii, instrucțiunile şi schema de montaj. Iar cu elementele culese se realizează în cîteva luni replica maşinii 91A pe care o botează „Red Machine" prin analogie cu „Red Book". Cu această maşină duelul undelor nipono-american e reluat.

— Nici ai noştri nu rămîn inactivi. Pe baza unei convenții la nivel înalt, din septembrie 1935 între Joachim von Ribbentrop – ministrul de externe al Reichului, amiralul Canaris, şeful Abwehrului şi colonelul Hiroshi Oshima ataşatul naval japonez la Berlin, se pun bazele unei colaborări Abwehr – Joho Kioku, concretizată prin instalarea a doua stații de ascultare pe coastele pustii ale Californiei, la Guaymas şi Beja California şi zece cu caracter flotant, instalate pe nave, ce controlau văzduhul din zona Pacificului de vest, toate utilate cu echipament german de ultimă oră, detectoare model Telefunken, radiogoniometre Olimpia şi Michael, în măsură să acopere peste 11 state din partea de vest a S.U.A. şi să detecteze orice mişcare a navelor pînă în Hawaii.

Dar serviciile secrete japoneze n-au pregetat să-i imite pe omologii lor de peste Ocean şi în furtul codurilor. Astfel, unul din urmaşii lui Sakuma la biroul de cifruri de la Ministerul de Externe, Katsuy Kameyama a condus operația de pătrundere în clădirea şi apoi în seiful consulului american din Kobe, efectuînd fotocopii după codul acestuia.

— Cu stații de interceptare fiecare în curtea vecinului şi cu codurile vecinului pe masa proprie, nu le-a fost deloc greu ambelor părți să-şi urmărească manevrele navale, primele ale japonezilor, în octombrie 1936, urmate apoi de cele americane din primăvara anului 1937. Astfel Safford reconstituie pe baza interceptărilor şi descifrării mesajelor statelor majore japoneze concepția generală a Marinei Imperiale, sintetizată în expresia „kantai kessen" – „bătălia

decisivă din Pacificul de Vest", concretizată în proiectul „Zengen Sakuden" – „operația de război de uzură", care preconiza anihilarea superiorității flotei americane prin atragerea acesteia în vecinătatea Japoniei şi lovirea ei cu ajutorul aviației. Era un plan total defensiv. Americanii îşi corectează „exercițiul 18" considerat „cel mai important joc de război naval realizat vreodată", bazat pe ideea asigurării securității S.U.A. pe o linie vitală ce lega Dutch Harbor din Alaska cu Pago-Pago din arhipelagul Samoa. Manevrele trebuiau să verifice dacă flota „Orange" – nume sub care era codificată Japonia în planurile de război ale S.U.A. – ar putea pătrunde dincolo de această linie, periclitînd securitatea Americii. Japonezii reconstituind „exercițiul 18" pe baza interceptărilor proprii, renunță la proiectul „Zengen Sakuden" şi consideră linia Dutch Harbor – Pago-Pago o zonă în spatele căreia – pe baza unui atac temerar – inamicul putea fi paralizat. Acest atac consta din distrugerea fulgerătoare a flotei sau a unei părți a acesteia şi apoi cucerirea unor avanposturi, precum insulele Guam, Midway, Wake etc. Refăcîndu-şi planurile, japonezii transformau „exercițiul 18" într-o capcană pentru inițiatorii lui. Lecția acestui exercițiu va sta peste patru ani la baza atacului de la Pearl Harbor şi din sud-estul Pacificului.

— Între timp Marina perseverînd la perfecționarea lui Tip 91 realizează în 1937 o maşină de cifrat… indescifrabilă. Conform calendarului shintoist e botezată Tip 97, exemplarul Ministrului de Externe fiind denumit „Aparatul 133".

Dar maşina e pusă în funcțiune numai în 1938. Safford descoperă că mesajele noi au un sistem de cifrare închis. Nici inteligență, nici tehnici, nici dispozitive nu se dovedesc în măsură să dezlege misterul. Se apelează la o colaborare cu armata şi Billy Friedman intră în combinație. Dar pe calea criptanalizei nu se obține decît 25% din maşină. Se va recurge din nou la metoda nedelicată a introducerii mîinii în buzunarul vecinului… Şi în august 1940 se realizează replica americană a tipului 97B japonez, care capătă numele de „Purple Machine" – maşina purpurie. Cînd la 25 septembrie 1940 a fost recepționat şi descifrat primul mesaj japonez

provenit din tipul 97 B, un funcționat extaziat exclamă privind textul: magics! (vrăji). De atunci termenul *Magic* a fost adoptat pentru a desemna operația de descifrare a codurilor diplomatice japoneze de către americani, iar prin *magics* (cu m mic) – mesajele decriptate cu ajutorul acestor mașini.

Existența în mîna americanilor a codurilor JN–1, JN–2 şi „Codul Amiralilor" şi a maşinilor de decodificat Tip 91 şi Tip 97, în varianta de peste Ocean „Red Book", „AD Code", „Red Machine" şi „Purple Machine", a permis atît Marinei cît şi Departamentului de Stat să cunoască numeroase mesaje din perioada pregătirilor atacului japonez, a instrucțiunilor transmise de la Tokyo reprezentanților lor de la Washington pentru ducerea tratativelor precum şi corespondența diplomatică Tokyo–Washington, Tokyo–Berlin, Tokyo–Roma, Tokyo şi numeroasele consulate existente prin Pacific, şi bineînțeles şi pe aceea din Pearl Harbor. În acest fel Washingtonul stăpînea întregul mecanism al diplomației japoneze, cu toate resorturile sale…

Ei au reprodus „Purple Machine" în cîteva exemplare ce vor fi repartizate astfel: două la Ministerul de Război, două la Ministerul Marinei, una în Filipine pentru generalul MacArthur, una în Anglia. Din întîmplare, pentru comandantul suprem al lui Pacific Fleet, amiralul Kimmel care se afla în… Hawaii nu s-a mai construit una. Cînd în martie 1941, în timpul sejurului său diplomatic la Berlin, Matsuoka e sesizat de Abwehr că americanii descifrează mesajele diplomatice japoneze, acesta nu a alertat Tokyo.

— Nomura la început exclude ideea, apoi o admite.

— Cei care sînt cu adevărat îngrijorați – după ce descifrează telegramele privind chiar această problemă – sînt serviciile secrete americane, care surprinse de eventualitatea unor pori deschişi în carcasa etanşă a secretului furat vor lua măsura – absurdă, dar temporară – de a nu mai informa pe nimeni, inclusiv pe preşedinte, asupra mesajelor la care aveau acces.

— Deci beneficiarii acestor informații rămîneau exclusiv serviciile secrete?

— Gîndiți-vă ce ar fi însemnat pentru acestea schimbarea codurilor de către japonezi. Dar japonezii au continuat senini transmisiunile, şi dincolo la americani informarea organelor autorizate a reînceput, totul reintrînd în normal.

— De fapt cine erau aceste persoane autorizate?

— În afară de personalul serviciilor secrete, amiralul Stark, şeful operațiilor navale, generalul Marshall, şeful Marelui Stat Major, Stimson, ministrul de război, Knox, ministrul marinei, Hull, secretarul de stat şi preşedintele Roosevelt.

— Şi pentru că sîntem la partea ascunsă a lucrurilor, aş vrea să subliniez Florin san că subiectul nostru e mult mai larg, el circumscriind şi activitatea vie a agenților din serviciile secrete, magics-urile fiind sîngele care circulă în tot acest moloh uriaş cu un contur nedefinit.

— Vă gîndiți probabil – pentru că am amintit de luna martie – la activitatea viceconsulului Tadachi Morimura din Honolulu. A fost una din persoanele care a jucat un rol deosebit în informarea metropolei asupra situației de la Pearl Harbor, din momentul sosirei sale în Honolulu la 26 martie şi pînă în ziua atacului.

— Da! Viceconsulul – un tînăr de 28 de ani – figura la Tokyo în statele serviciului secret al Marinei Imperiale ca locotenent, pe numele real Takeo Yoshikawa, şcolit la Kempeitai în toate specialitățile şi subtilitățile activității de spionaj. Va desfăşura o activitate multiplă şi alertă sub nasul agenților F.B.I. care deşi-l iau sub observație nu vor constata nimic suspect. De fapt diplomatul nu făcea mai nimic: se plimba cu un taxi – îi plăcu un şofer japonez localnic ce-i va deveni complice – apărînd zilnic la ceainăria niponă Shundro-ro de pe colina Tantalus, sau pentru variație alături, la Venice Cafe, de unde avea în față panorama portului, şi privind cu binoclul marea, citea şi memora numele navelor ce intrau şi ieşeau din port. Se plimba cu barca şi în larg, fotografiind insula din diferite locuri. Uneori, însoțit de o tînără gheishă făcea zboruri de agrement cu avioanele acelea galbene tip Aeronca ale clubului Aeronatic

Hui Lele, de pe aeroportul John Rogers, privind pasionat peisajul hawaiian. Alteori îl găseai schițînd, undeva prin plantațiile de orez, panoramele „pitoreşti" cu hangarele, docurile şi antrepozitele militare. Acceptă şi hainele zdrențuite de țăran pentru a se rătăci prin plantații pînă spre baza de submarine. Ba chiar se angajează ca bucătar pe un contratorpilor studiind şi fotografiind – tot ca amator – tot ce i se arată ochilor. Frecventează barul lui Bill Lederer „La cei doi Jack", cafeneaua „Emma", spectacolele de la sala „Prințesa", saloanele moderne, unde intră în contact cu lumea, discută banalități, ascultînd şi reținînd uneori lucruri aparent minore. Va trece pe la redacțiile ziarelor locale, Honolulu Star Bulletin sau Honolulu Advertiser lăsînd poezii care erau apreciate, publicate şi chiar gustate. Ce poate fi suspect la un îndrăgostit de natură, la un turist pasionat, şi încă pictor şi poet? Şi dacă la developarea filmelor se vor găsi printre atîtea cadre cu splendorile insulelor şi imagini ale aerodromurilor Hickham Field, Wheler Field, Ewa, Kaneohe, sau mica bază Bellows pentru aviația de vînătoare a marinei de uscat, danele Arsenalului naval, stația radar de la Opana, cazărmile de la Schofield, fortul Shafter, ei bine, fie! Le va expedia cu valizele diplomatice prin navele japoneze care fac escală la Honolulu şi cei de la Comandamentul Marinei n-au decît să le arunce la coş. Şi Yoshikawa trimite tot felul de rapoarte, informații, schițe, ilustrate etc. Spre exemplu raportul din iulie 1941 cu descrierea bazei navale de la Pearl Harbor, pînă la detaliu, va constitui materialul de bază pentru Onishi, Genda şi contraamiralul Ryunosuke Kusaka, care vor definitiva planul lui Yamamoto de atac al bazei navale de la Pearl Harbor. Iar informațiile privind numărul avioanelor americane existente la Oahu – între 500 şi 1.000 – cea referitoare la renunțarea patrulării aeriene la nord de Oahu de către aviația americană precum şi aceea că navele plecate în patrulare reveneau în mod sistematic sîmbăta, astfel încît duminica toată flota se găsea în întregime în port, sînt de primă mînă. Pe baza lor, Yamamoto va fixa puterea forței de atac la aproximativ 350 de avioane, de unde un necesar de şapte portavioane. Va fixa şi ziua de atac,

duminică 7 decembrie. Cît despre mişcările navelor Yoshikawa le transmite prin radio, codificat, posedă doar maşina Tip 91. Dar mesajele interceptate de americani nu neliniştesc pe nimeni. Eforturile fuseseră mari pînă la posesia maşinilor de descifrat. Dincolo de ele, ceață. Între timp Yamamoto supune planul său unui cerc de specialişti, verdictul acestora fiind realist: atacul este „posibil dar riscant". Marele Stat Major include proiectul în manevrele din septembrie. La începutul lunii respective, la Consfătuirea Consiliului Suprem de Război, statele majore ale armatei şi marinei prezintă spre ratificare planul tuturor operațiilor, care prevedea pentru prima fază atacarea prin surprindere a flotei americane de la Pearl Harbor, debarcări simultane în Filipine, Guam, Hong Kong, Borneo şi în Malaya, iar în faza a doua extinderea cuceririlor către Manila, Mindanao, Wake, Singapore, ocuparea Siamului, Javei, Sumatrei, Birmaniei, insulelor Andaman şi continuarea ofensivei în China. În ceea ce priveşte pe Yamamoto el ia cîteva măsuri îndrăznețe şi hotărîtoare pentru traducerea planului său în viață. El organizează Flotila 1 aeriană, unind într-o singură unitate patru portavioane, „Akagi", „Kaga" (de cîte 42.000 tone deplasament fiecare), „Soryu" şi „Hiryu" (20.000 tone fiecare) cu un total de 200 de avioane. În fruntea acesteia este numit viceamiralul Chuichi Nagumo, iar şef de stat major contraamiralul Ryunosuke Kusaka, Comandorul Genda Minoru intrînd în statul major al forțelor aeriene. După „Jocurile" militare de la Academia Navală din Tokyo, în prezența unui cadru restrîns de comandanți şi şefi de state majore ale marinei militare, ce s-au soldat cu pierderea a doua portavioane şi 127 de avioane proprii, cu prețul „zdrobirii" totale a flotei americane, s-a procedat la elaborarea planului operațiunii şi paralel la efectuarea antrenamentelor portavioanelor, escadrilelor îmbarcate precum şi a unei formații de submarine de buzunar, armă introdusă recent în dotarea marinei, Yamamoto dorind să completeze atacul aerian cu unul efectuat sub apă. Comandant al exercițiilor aeriene a fost numit căpitanul de fregată Mitsuo Fuchida, un as al aviației nipone. Ca zonă a exercițiilor a fost ales portul

Kagoshima din golful cu acelaşi nume a celei de a patra mari insule a Japoniei, Kyushu. În faţa portului se găsea o insulă rotundă – Sakurajima – ce imita poziţia insuliţei Ford din faţa Pearl Harborului. Aici s-au făcut amenajări, încercînd să se reproducă realitatea de la Pearl Harbor atît cît le era cunoscută serviciilor de comandament, aviatorii neştiind despre ce anume loc din Pacific era vorba. Dar aveau în faţă macheta portului Pearl Harbor la scară reală.

— Ca în studio-urile de filmare…

— Exact. În ceea ce priveşte elaborarea planului operaţiilor erau necesare date mai amănunţite despre Pearl Harbor şi cei care analizează caracterul mesajelor decriptate de Magic pot constata uşor că începînd cu 24 septembrie Tokyo iniţiază o serie de cereri de informaţii care nu mai fuseseră formulate pînă atunci în asemenea termeni. Vestitul mesaj nr. 83 adresat de Ministerul de Externe nipon consulatului din Honolulu cerea ca informaţiile lui Yoshikawa să fie sistematizate în cadrul a cinci zone ale radei Pearl Harbor, specificate şi precizate cu literele mari, divizate la rîndul lor în subzone, precizate prin cîte două litere, indicîndu-se intrările şi ieşirile navelor, locul, clasa şi tipul fiecăreia în cadrul acestor zone. Este aşa-numitul „cod al zonelor". Începînd din 28 septembrie mesajele din Honolulu se conformează acestei indicaţii. Primul dintre acestea era al 179-lea raport al lui Yoshikawa de la venirea sa în Hawaii.

— De ce vine telegrama nr. 83 de la Ministerul de Externe, Sensei san?

Este semnată personal de ministrul de externe, generalul Toyoda care avea pe atunci rolul de coordonator al spionajului militar în definitivarea planului de atac.

— Este interesant ecoul acestui mesaj în S.U.A. Istoricul Gordon W. Prange povesteşte că după decriptare… „în 9 octombrie face urcuşul la Stimson, Marshall, Knox, Stark şi chiar… Casa Albă". Indiferenţă. „Cel mai grav – adaugă el – era faptul că nimeni nu a găsit de cuviinţă să pună la curent cu conţinutul mesajului nr. 83 pe comandanţii de la Pearl Harbor, amiralul Kimmel şi generalul Short".

— La patru zile după venirea lui Tojo în fruntea echipei

guvernamentale, Yamamoto obține, în sfîrşit, aprobarea definitivă a proiectului său din partea Marelui Stat Major Naval.

— Se spune că a recurs la amenințarea cu demisia pentru situația în care i se respingea planul.

— A obținut în plus şi un număr dublu de portavioane – şase – față de trei cît prevăzuse în planul inițial.

— Deci „Operația Hawaii" – opera lui Yamamoto este înglobată în acțiunea generală ce urma să dea viață variantei Nanshin.

— În vederea cunoaşterii rutei pe care o va urma flota militară japoneză ce va da atacul la Pearl Harbor, au fost trimise trei nave de pasageri care au părăsit Yokohama pe rînd, din care vor face escală la Honolulu „Tatuta Maru" la 23 octombrie şi „Taiyo Maru" la 1 noiembrie. S-au făcut tot felul de observații meteo şi hidrologice şi au urmărit limitele patrulelor navale şi aeriene americane. „Tatuta Maru" este vizitat de însăşi consulul general Kita Nagao care preia un plic din partea căpitanului pachebotului. Cuprindea 97 de întrebări pentru Yoshikawa. Răspunsurile urmau să fie predate căpitanului navei „Taiyo Maru", Suzuki Sugura la sosirea sa. Termenul era scurt dar Yoshikawa se achită de misiune greşind la o singură întrebare şi chiar la ultima: „Există plase anti submarin?" El răspunde: Nu.

— Dar erau. Deci acesta este motivul pierderii submarinelor de buzunar care îşi vor găsi de lucru în rada portului Pearl Harbor în ziua atacului. Dar pe ce bază a scris Yoshikawa acel „nu"?

— Într-o zi „se împiedică" pe pasarela unei nave de agrement şi cade în apă în chiar zona plaselor, înoată vreo două minute, dar nu vede plasele… Şi tocmai în ele se va încurca un submarin japonez, căci celelalte vor fi observate şi scufundate…

— Are pe conştiință nouă victime; al zecelea – aspirantul Kazuo Sakamaki – devine primul prizonier de război japonez al S.U.A. Dar iată-ne în luna noiembrie. Bănuiesc că eterul este inundat de undele ce poartă tot felul de mesaje.

— O confirmă şi Zacharias în jurnalul său: „… la

începutul lui noiembrie… serviciul de informații radio al trupelor de transmisiuni a distins unele indicii importante de intensificare a activității japonezilor". La 3 noiembrie se interceptează o telegramă a comandantului flotei adresată comandanților de unități, serviciului de informații al marinei din Tokyo şi şefului Marelui Stat Major al Marinei: „Comandantul flotei reunite continuă să mențină legătura cu portavioanele şi submarinele".

— Pentru un civil mesajul nu însemna prea mare lucru.

— Dar din telegramă reiese că Yamamoto dădea prioritate portavioanelor şi submarinelor, exact tipul de nave cu care urma să se efectueze atacul. Dar iată că la 15 noiembrie se interceptează un mesaj nipon prin care Tokyo îşi avertiza plenipotențiarii – Nomura şi Kurusu, ultimul venit chiar în aceeaşi zi la Washington – că timpul rămas este scurt, că „nu vor surveni nici un fel de modificări" şi în consecință va trebui să „exercitați presiuni asupra Statelor Unite în scopul terminării tratativelor pe baza propunerilor noastre". În 18 noiembrie Tokyo îi cere lui Yoshikawa trimiterea de rapoarte cît mai amănunțite despre mişcarea navelor americane la Pearl Harbor într-un „ritm" de cel puțin trei la decadă. Şi Yoshikawa transmite. Din această zi pînă în dimineața atacului sînt exact 20 zile şi el transmite 25 de mesaje, mai mult de una pe zi. Una dintre acestea cuprinde informația că navele – duminica – sînt acostate pe două rînduri. La Tokyo se deduce că torpilele nu vor lovi decît navele situate spre exterior.

A doua zi se interceptează una din telegramele cele mai importante: este celebrul „cod al vînturilor". El urma să fie transmis – în eventualitatea unei crize în relațiile cu principalele puteri – fiind inclus la mijlocul şi la sfîrşitul buletinelor meteorologice. Codul cuprindea expresii ce indicau ruperea relațiilor, cu SUA – higashi no kaze ame, ploaie adusă de vîntul de est, cu URSS – kita no kaze kumori, vînt nordic şi timp noros şi cu Marea Britanie – nishi no kaze hare, vînt de vest şi timp senin. Urma ca la recepționarea unuia dintre aceste avertismente să fie distruse cifrurile, maşinile şi documentele secrete.

— Mesajul a ajuns pînă la generalul Marshall, a fost ceva panică, dar astăzi nimeni nu ştie dacă s-a interceptat vreun asemenea mesaj vreodată. Exista la 19 noiembrie vreo probabilitate că s-ar fi putut auzi la radio în timpul transmiterii vreunui buletin meteo expresia kita no kaze kumori? Gîndiți-vă la 15 septembrie, deci cu două luni în urmă ambasadorul japonez la Berlin, generalul Hiroshi Oshima telegrafiază colonelului Matsumara, şeful serviciului de informații al Marelui Stat Major al Armatei că pe frontul sovieto-german au fost observate unități siberiene, iar alte informații confirmau plecarea continuă din Extremul Orient a unor divizii sovietice. URSS n-ar fi efectuat asemenea mişcări de trupe dacă nu ar fi avut temeiuri, respectiv informații din surse foarte sigure, că din partea Japoniei scădea pericolul unui atac.

— Aveți în vedere activitatea lui Richard Sorge. Ce se ştie în Europa despre el?

— Sensei san, el este unul dintre agenții de elită al secolului, iar cele peste 20 de lucrări ce s-au scris despre el – două traduse şi în limba română plus un lung serial dintr-o revistă – precum şi sutele de studii şi articole îl consideră în majoritatea cazurilor unul dintre cei mai mari spioni ai tuturor timpurilor. Ce anume i-a adus această faimă binemeritată? Sorge se distinge de restul agenților, atît prin valoarea excepțională a informațiilor dobîndite de rețeaua Ramsay, pe care a organizat-o şi a condus-o la Tokyo timp de opt ani cît şi prin efectele acestora, de o amploare şi importanță considerabile la scară politică şi militară. Sorge se mai distinge printr-o personalitate remarcabilă, care sintetiza omul inteligent, savantul capabil să facă o adîncă analiză a fenomenelor sociale, diplomatul distins şi fin, ziaristul cu îndelungă experiență, omul politic realist şi superior, poliglotul – vorbea perfect rusa, germana, franceza, engleza, japoneza, chineza – toate ajutîndu-l cu prisosință pe agentul de mare clasă, curajos, dîrz, ferm, animat de idealurile comuniste, profund implicat în lupta antifascistă.

— Era de origine germană.

— Se născuse la Adjekent – lîngă Baku – în 1895 ca fiu

a unui inginer german, specialist în industria petrolieră şi al unei rusoaice, Nina Semionova, provenită dintr-o familie săracă de muncitori la calea ferată de pe lîngă Kiev. Cînd Richard avea trei ani, familia s-a mutat în Germania. Bunicul său, Adolf Sorge, se dedicase mişcării muncitoreşti ajungînd secretarul Internaționalei a I-a. Îl cunoscuse pe Karl Marx. Richard avea să aducă la Moscova, peste ani, corespondența dintre aceştia; tot aici va citi frumoasele cuvinte scrise de Lenin despre fratele bunicului său Friedrich Albert Sorge. Participă la primul război mondial ca simplu soldat, este rănit prima oară în Galiția apoi la Verdun, fapt care-i va lăsa o mică infirmitate, şchiopăta uşor. Este avansat şi decorat cu „Crucea de fier" pe cîmpurile de luptă; decorația o primeşte de la Hindenburg. Devine membru al organizației social-democrate din Kiel, apoi pleacă la Hamburg şi-şi continuă studiile dîndu-şi doctoratul în sociologie. Lucrează la Universitatea din Aachen, dar este concediat deoarece a participat în comitetul de grevă. A lucrat în minele din Olanda şi în 1919 devine membru al Partidului Comunist German. Este redactor al ziarului de partid din Solingen, publică trei volume de studii politice şi participă la acțiunile mişcării muncitoreşti, la răscoala din Hamburg, luptele revoluționare din Saxonia Roşie, la înăbuşirea puciului contrarevoluționar ce urmărea lichidarea republicii de la Weimar. În primăvara anului 1924, Ernst Thälman îi încredințează sarcina de a adăposti pe Manuilski, Piatnitki, Kuusinen şi Lozovski sosiți de la Moscova în mod clandestin în Germania, pentru a participa la lucrările Congresului Partidului Comunist German de la Frankfurt pe Main. Apoi pleacă la Moscova unde lucrează patru ani în aparatul Internaționalei a III-a. În 1929 devine agent al Biroului IV sovietic şi colaborator apropiat al lui Ian Karlovici Berzin, şeful acestuia. Colaborează şi la ziarul olandez Algemmen Handelsblad. În această calitate activează în China, dar în 1933 primeşte o nouă însărcinare şi revine în Germania unde obține acreditarea de corespondent pentru Extremul Orient al ziarelor Frankfurter Allgemeine Zeitung şi Berliner Börsen Zeitung, precum şi al revistei Zeitschrift für Geopolitik.

Pleacă la Tokyo avînd misiunea de a investiga şi afla intenţiile Japoniei faţă de Uniunea Sovietică, probabilitatea unei agresiuni la frontiera extrem orientală a URSS. În cadrul ambasadei Reichului din capitala niponă va frecventa cercurile naziste obţinîndu-le simpatia printr-un mod abil de a se face plăcut şi util... El devine un apropiat al colonelului Eugen Ott, ataşatul militar german şi al soţiei sale, astfel încît în primăvara anului 1936 cînd acesta va deveni ambasador, Richard îi va deveni cel mai apropiat sfătuitor şi confident, făcîndu-se util şi ajutîndu-l în diverse prilejuri, în special la întocmirea rapoartelor către Berlin. Cu sprijinul prinţului Albrecht Urach – unul din verii regelui Belgiei – corespondent al ziarului Völkischer Beobachter, şi Obergrupen leiter, adică şeful organizaţiei naziste a ambasadei, Sorge va fi primit în rîndurile partidului naţional socialist şi apoi numit în funcţia de ataşat de presă.

În felul acesta avea o acoperire mai puternică în activitatea sa de agent, unde printr-o muncă răbdătoare dusă zi de zi reuşi să-şi facă prieteni adevăraţi, colaboratori de clasă înaltă, oameni care înţelegînd imperativele timpului îşi vor închina viaţa luptei împotriva fascismului, pentru zădărnicirea unei agresiuni armate antisovietice în Extremul Orient. Printre aceştia se aflau ziaristul Hozumi Ozaki veche cunoştinţă de la Shanghai, consilier personal al primului ministru japonez prinţul Konoye şi după căderea acestuia – pentru scurta perioadă pînă ce va fi arestat – consilier la Direcţia Căilor ferate a Manciuriei de Sud, Branco Vukelič, patriot iugoslav, reprezentant al Agenţiei franceze Havas, împreună cu soţia sa Eda, doctorul Yasuda şi pictorul Iotoku Miagi care frecventau cercurile înalte politice şi militare japoneze, Max Klausen, marinar din Hamburg, radiotelegrafist cu o veche experienţă în activitatea de informaţii în Germania, U.R.S.S., în Manciuria şi Shanghai şi alţii.

Sorge îmbina în activitatea de spionaj observaţia cu informaţia şi deducţia. Astfel, urmărind evoluţia construcţiilor de nave militare din şantierele navale japoneze el constată că în structura flotei creştea ponderea şi rolul

portavioanelor şi submarinelor, deducînd că flota japoneză nu se pregăteşte în mod deosebit pentru acţiuni de debarcare de amploare. De asemenea constatînd transferarea a numeroase unităţi japoneze din Manciuria în insule, scăderea traficului feroviar rezervat armatei în zona de frontieră cu Uniunea Sovietică, – a fost special pentru aceasta în Manciuria – el deduce că riscul unui război împotriva U.R.S.S. scade continuu. Cînd obţine informaţii că soldaţii acestor unităţi primesc echipament de vară şi măşti de tifon împotriva ţînţarilor, deduce că destinaţia lor nu poate fi decît regiunile sudice. Mai tîrziu cînd Ozaki i-a furnizat anumite extrase din hotărîrea Consiliului Secret din 6 septembrie precum: „Japonia îşi menţine politica de expansiune spre sud" sau „... dacă în a doua jumătate a lunii octombrie, nu vom avea temeiuri să sperăm că pretenţiile noastre vor fi satisfăcute de către Statele Unite, trebuie să fim pregătiţi pentru un război cu America, Anglia şi Ţările de Jos", sau încă „Planurile Otu şi Cantokuen se amînă în consecinţă", Sorge va lega cele două tipuri de informaţii, transmiţînd la 14 septembrie 1941 pe calea undelor, la Habarovsk şi Vladivostok, radiograma următoare: „Guvernul japonez a hotărît să nu acţioneze împotriva U.R.S.S. Totuşi, forţe armate vor fi menţinute în Manciuria. Acţiunile militare vor începe în primăvara anului viitor, dacă Rusia va fi înfrîntă. Ramsay". Informaţia primită de la Ozaki prin care află că cei cinci miniştri ce l-au aniversat pe Konoye hotărîseră calea războiului în direcţia Nanshin e transmisă de Sorge spre „centru" în forma laconică: „Războiul nu va începe în acest an". Acum la o zi după acest ultim mesaj aude din gura ataşatului militar Kretschmer că pe frontul „occidental" apăruseră unităţi sovietice siberiene. Înseamnă că radiograma sa de la mijlocul lui septembrie fusese luată în consideraţie în deciziile Înaltului Comandament Sovietic. Se bucură, căci în urmă cu cîteva luni, cînd la 1 şi 19 mai şi mai apoi la 1 iunie anunţa pe rînd că „hotărîrea definitivă asupra începerii războiului va fi luată de Hitler în mai", respectiv „pentru lupta împotriva Uniunii Sovietice sînt concentrate 9 armate şi 150 de divizii" – informaţii stoarse de la trimisul

special al OKW-ului la Tokyo, colonelul von Niedermayer şi de la fostul ataşat militar, colonelul Scholl – el rămase uluit cînd citi în ziare la 14 iunie dezmințirea agenției Tass privind „zvonurile despre intențiile Germaniei de a ataca U.R.S.S.". De aceea chiar în aceeaşi zi, pe baza ultimelor informații transmite la „centru": „atacul se va desfăşura pe un front larg în zorii zilei de 22 iunie 1941. Ramsay". După începerea războiului „centrul" luă în considerație mesajele sale.

— La trei zile după radiograma din 15 octombrie 1941 conținînd ştirea primită de la Ozaki este arestat cu întreaga rețea. Apoi anchetă, proces, sentință: „hikokunin o sikei ni siosu" – condamnare la moarte. Cu tot regimul sever din închisoare află de înfrîngerea forțelor germane din fața Moscovei – despre care generalul Douglas MacArthur va afirma că este „cea mai mare realizare din întreaga istorie militară" – despre victoria de la Stalingrad din iarna lui 1942 ca şi despre înaintarea victorioasă a Armatei Roşii spre Vest. A fost executat la 7 noiembrie 1944, incinerat, urna cu cenuşa sa fiind depusă într-o groapă comună din cimitirul Zasigatani.

După cîțiva ani de căutări şi umilințe prietena sa Hanako Ishi îi identifică urna după fragmentul de aur topit, rămăşiță de la o proteză dentară. Transferă rămăşițele lui Richard Sorge la cimitirul Tama, la 16 noiembrie 1949. Din aur va face un inel ce-l va purta la mînă, ca o soție credincioasă, tot restul vieții. Din banii strînşi cu sacrificii va construi o piatră funerară, ce va fi dezvelită la 10 noiembrie 1959. Poartă inscripția: „Richard Sorge. 1895–1944. Aici odihneşte eroul care şi-a dat viața în lupta împotriva războiului, pentru pace în lume. S-a născut la Baku în 1895, a venit în Japonia în 1933, a fost arestat în 1941 şi executat la 7 noiembrie 1944".

— Cîndva vor ieşi la iveală multe lucruri necunoscute încă despre acest mare om. Mi-amintesc ce ecou puternic l-a avut în mine filmul anchetă al lui Yves Ciampi din 1961 intitulat „Cine sînteți dvs, Domnule Sorge?" realizat după un an de cercetări, încercînd să traducă prin această formulă dificultatea ce o întîmpinase punerea în reală lumină a

acestui mare geniu din istoria serviciilor secrete, despre care toată lumea tăcuse pînă atunci. Ce satisfacție a fost pentru cei ce aflasem cîte ceva despre el, cînd Sovietul Suprem al U.R.S.S. l-a declarat Erou al Uniunii Sovietice în ianuarie 1965. Şi ce emoție puternică m-a stăpînit cînd cu prilejul călătoriei mele în Japonia am avut prilejul să merg la mormîntul său din cimitirul Tama, unde la 24 aprilie 1966, în prezența oficialităților japoneze, ale presei, radioteleviziunii din Tokyo, a reprezentanților ambasadei URSS şi a multor prieteni de pe glob ce l-au cunoscut şi admirat, s-a dezvelit încă un monument pe care era gravat data naşterii şi morții, steaua de aur a celui mai mare ordin al U.R.S.S. şi inscripția: „Richard Sorge. Erou al Uniunii Sovietice".

În concluzie rolul lui Sorge – în contextul conflictului din Pacific – a constat în prevenirea Uniunii Sovietice asupra priorității acordate de japonezi pentru un război în Sud-Estul asiatic.

— Afară de cazul în care americanii acceptau propunerile japoneze…

— Alternativă e absurdă. Nici japonezii n-o luau în considerare. Un singur mesaj urma să fie auzit la buletinul de ştiri făgăduit: higashi no kaze ame. Dar pentru americani un asemenea mesaj prezenta vreun interes? Aducea el un element informațional în plus față de ceea ce se ştia? Raporturile cu japonezii erau – ca să zic aşa – suficient de deteriorate. Iar data oficială a stării de rupere definitivă a relațiilor reieşea – putea fi calculată chiar – din conținutul mesajelor anterioare.

— Într-adevăr, din radiograma Tokyo-ului adresată la 22 noiembrie celor doi ambasadori la Washington reiese că li s-a fixat acestora un termen final pentru tratative şi anume la 29 noiembrie. „La expirarea acestui termen, evenimentele se vor desfăşura în mod automat" scria acolo în final.

— Deci la ce se mai puteau aştepta americanii după 29 noiembrie? Dar să vedem ce mesaje ne mai rezervă zilele ce au urmat.

— Mesajele curg de la Yoshikawa la Tokyo şi de aici spre escadra lui Nagumo, care era în drum spre Oahu începînd cu

26 noiembrie. Iată o mostră de mesaj de la acest agent, din 28 noiembrie ora 8 (ora locală), privind situaţia la Pearl Harbor: „Pleacă: 2 cuirasate: Oklahoma şi Nevada – 1 portavion: Enterprise – 2 crucişătoare clasa A, 2 distrugătoare. Intră: 5 cuirasate, 3 crucişătoare clasa A, 3 crucişătoare clasa B, 12 distrugătoare, o navă bază pentru hidroavioane. După 24 de ore „Tora" transmite din nou situaţia de la Pearl Harbor: „Zona A: KT – cuirasatele Pennsylvania şi Arizona; FV – cuirasatele California, Tennessee, Maryland şi West Virginia; KS – crucişătorul Portland, care intră în docuri, – 2 crucişătoare grele şi 1 torpilor; în diverse puncte 4 submarine; zona B: FV – portavionul Lexington şi în alte puncte nava ţintă Utah, 1 crucişător greu clasa San Francisco şi 2 crucişătoare uşoare; Zona C: 3 crucişătoare grele, 3 crucişătoare uşoare clasa Honolulu şi 17 torpiloare; Zona D: 12 dragoare; Zona E: nimic". Şi mesajele de acest gen pleacă zilnic cel puţin cîte două. Iată-l pe cel din 4 decembrie p.m., are ceva mai mult lirism decît cele de adineaori, reci şi stereotipe: „... Nici o grijă că veţi fi descoperiţi. Cuirasatele nu au plase antitorpile. Nu se fac observaţii aeriene în jurul arhipelagului Hawaii. Portavionul Lexington a ieşit la 5 (decembrie) cu aparatele îmbarcate. Portavionul Entreprise îşi îmbarcă aparatele şi va ieşi". Ultima pe care o primeşte Nagumo la 7 decembrie ora 1,20 (ora Hawaii): „În total se află la Pearl Harbor: 9 cuirasate, 3 crucişătoare uşoare, 3 nave bază pentru hidroavioane, 21 torpiloare şi 4 crucişătoare uşoare. Toate portavioanele şi crucişătoarele grele au ieşit. Nici o schimbare a atmosferei. Oahu este liniştită" şi cei din Tokyo adaugă: „Centrul... crede în succes".

— Şi toate, absolut toate mesajele sînt decriptate de americani. Am citit numeroase lucrări privind atacul de la Pearl Harbor dar n-am găsit nicăieri citat faptul dacă cei de la C.I.A. sau măcar de la ONI au efectuat vreo analiză comparativă a naturii, rolului şi importanţei mesajelor interceptate de la diversele arhipelaguri în Pacific în vederea identificării aceluia sau acelora „suspecte" ... mă înţelegeţi Sensei san. Compararea mesajelor lui Yoshikawa transmise

din Hawaii, cu mesajele altor agenți japonezi din Filipine, Wake, Singapore, Guam şi din insulele din sud, ar fi reliefat accentul deosebit pus de japonezi atunci la începutul lui decembrie pe primele dintre acestea. Un exemplu doar: la 3 decembrie, ONI interceptează o radiogramă prin care „oficiile diplomatice şi consulare japoneze de la Hong Kong, Singapore, Batavia, Manila, Washington şi Londra au primit ordinul de a distruge imediat codurile şi cifrurile lor şi de a arde toate celelalte documente secrete şi confidențiale aflate în posesia lor". Pe lista localităților, Honolulu – care poseda de asemenea un consulat – nu figura. Oare de ce? Pentru a linişti pe inamic? Dacă este aşa, oare nu existau şi alte indicii posibile de a pune în evidență rolul Hawaii-ului în întregul mecanism, omis în acest caz?

Față de informațiile primite din restul zonelor – nu puține şi nici lipsite de interes – cele din Hawaii erau solicitate pe baza unor chestionare minuțioase şi erau aşteptate într-un ritm care îndrituieşte să bănuieşti că japonezii acordau o atenție deosebită acestei zone.

— Mi-amintesc de lectura memoriilor poetului chilian Pablo Neruda publicată sub titlul „Mărturisesc că am trăit". Este poate omul la care ne-am gîndit cel mai puțin că ar putea avansa concluzii privind iminența unui atac japonez pe baza unor elemente vagi, dar pe care le-a analizat cu atenție. În cartea sa are un capitol intitulat „În ajunul evenimentelor de la Pearl Harbor" în care povesteşte că în perioada premergătoare atacului – fiind consul general al Republicii Chile în Mexic – a avut prilejul să i se ceară viza de intrare în Chile a unui grup de 7 „specialişti" japonezi. Veneau de pe țărmul nord-american – San Francisco, Los Angeles şi alte porturi – urmînd să prindă un vapor japonez din portul chilian Tocopilla. Cînd le-a spus că puteau lua vaporul din portul mexican Manzanillo, aflat în imediata apropiere şi deci nu aveau nevoie de viză pentru Chile aflat tocmai la capătul pămîntului, i s-a răspuns că vaporul şi-a schimbat itinerariul şi nu va mai trece prin Manzanillo. Japonezii erau grăibiți, nu-şi puteau masca o oarecare neliniște şi plăteau oricît pentru obținerea vizei pe loc, fără nici o amînare. „Încetul cu

încetul am început să mă dumiresc" – povesteşte Neruda. „De ce plecaseră atît de precipitat din Statele Unite şi de ce atîta grabă în obținerea vizelor! Iată de ce pentru prima oară din cei 30 de ani de cînd exista cursa respectivă, vaporul japonez se abătea de la ruta stabilită? Ce însemnau toate astea?

În mintea mea s-a făcut lumină. Aveam în fața mea un important grup de persoane bine informate, desigur din cadrul spionajului japonez, care fugeau din Statele Unite în fața iminenței unui fapt grav ce avea să se întîmple. Acest fapt nu putea fi decît intrarea Japoniei în război. Iar japonezii din povestea mea cunoşteau taina". „O săptămînă mai tîrziu lumea întreagă avea să afle despre bombardamentul de la Pearl Harbor".

— Poetul nu e copleşit de rutina şi sîcîiala unor atribuții cotidiene, el reuşeşte să se detaşeze de aspectul birocratic al solicitării unei vize şi folosind două elemente – graba japonezilor şi schimbarea rutei vaporului – glisează în planul unor evenimente politice posibile.

Ori cei ce ar fi trebuit să analizeze radiogramele din Hawaii, militari fiind, puteau vedea uşor că sînt cusute cu ață...

— Kaki. Totuşi o singură dată serviciile americane par să intre în alertă. Cei de la contraspionaj capturaseră în 6 decembrie o convorbire telefonică transpacifică, dintre un ziarist al cotidianului japonez Yomiuri Shinbun din Tokyo şi un prieten al său din Honolulu, doctorul stomatolog Motokazu Mori, soțul corespondentei locale a ziarului respectiv din Hawaii. Discuția se referea la avioane, nave de suprafață, submarine, condiții meteorologice şi ... flori. La o întrebare a tokoyotului – ambii vorbeau în japoneză – cel din Honolulu răspunse textual: „Pentru moment există mai puține flori decît în oricare altă perioadă a anului, exceptînd florile de hibiscus şi poinsettia". Şeful serviciului de contraspionaj al generalului Short, locotenent-colonelul George Bicknell – informat despre acest lucru – se duse la locuința generalului, dar ambii nedînd de capătul problemei, decid s-o reia a doua zi, în 7 decembrie...

— Deci se poate afirma că a existat şi a fost folosit şi un

„cod al florilor”.

— Noi japonezii avem un cult pentru flori. Cei din serviciile secrete, sensibili la farmecul lor, le-au găsit întrebuințări şi în cifruri.

Cînd l-am condus pe Sensei pînă la uşă, în fața noastră lucea în lumina pală a lunii, albul şi roşul unor leandri şi magnolii impunătoare, ce împrăştiau în jur un parfum plăcut şi discret. Şi m-am gîndit că natura ne transmite prin acest parfum, poate cel mai necodificat dintre mesajele sale. O invitație mută la viață...

Capitolul 3

ARMELE ZEULUI HACHIMAN

„O marină fără aripi aparține secolelor trecute” Amiralul Hamada.
Pierre Belleroche: Histoire de la guerre aéro-navale. Editions du Sagittaire. Marseille 1043, pag.238.

— Războiul dezlănțuit de Germania în 1939 şi de Japonia în 1941 a atras în vîltoarea sa numeroase țări de pe cinci continente, teatrele de operațiuni desfăşurîndu-se pe teritoriul a trei dintre acestea, pe zeci de mări şi pe patru oceane. Tehnica de luptă ce va fi folosită – rezultat al evoluției suferite după anul 1918 – se va modela noilor necesități, făcînd progrese chiar pe parcursul războiului, nivelul acesteia determinînd anumite condiții noi în desfăşurarea operațiilor. Războiul din Pacific – unde operațiunile se vor desfăşura pe continent, în insule, pe apă şi în adînc – va antrena toate genurile de arme – terestre, aeriene şi navale, într-o gamă de tipuri de o mare varietate.

Înțelegerea operațiilor din această dramatică epopee necesită o cunoaştere chiar şi fugitivă a tipurilor de arme utilizate. Altfel rolul portavioanelor sau raţiunea participării unor anumite nave precum cuirasatele, crucişătoarele, distrugătoarele, escortoarele, la o luptă navală, sau diferențele dintre avioanele de bombardament şi cele torpiloare, modul de luptă a doua flote navale dincolo de orizont deci care nu se văd, ne rămîn străine, iar operațiile îşi pierd semnificația prin necunoaşterea particularității armelor folosite.

Nu trebuie omis nici războiul dintre constructorii de armament, fiecare tabără străduindu-se să depăşească performanțele celeilalte sau să inventeze, să realizeze şi să pună în serviciu arme noi. Lista acestor arme noi sau perfecționate – de pînă la sfîrşitul războiului – este suficient de lungă. Gîndiți-vă la apariția portavionului, la perfecționarea submarinului, la sistemele de apărare antisubmarină, vînătoare de submarine, grenade antisubmarine, mine marine, nave capcană etc. – la torpilă – un capitol de istorie imens şi dramatic – şi la armele antitorpilă, precum foxer-ul englez, şi sistemele de radiolocație şi de contraacțiune împotriva acestora, la instalațiile de interceptare noctură a aviației inamice, respectiv la avioanele de luptă pe timp de noapte, la sistemele de avertizare precum hidrolocația. Mai am în vedere perfecționarea aviației care numai după primul război mondial înregistrează o dublare a vitezei de zbor, o triplare a tonajului îmbarcat, o cvadruplare a autonomiei de zbor, şi o cvintuplare a puterii motrice. De aceea sînt de părere că va trebui să redăm în cea mai succintă formă drumul spinos şi întortocheat parcurs de diversele tipuri de arme în evoluția lor precum şi rolul fiecăruia. Cu astfel de cunoştințe poți avea o imagine mai realistă a luptelor, a raportului de forțe, a tacticii aplicate, a greşelilor comise, a şanselor de a cîştiga lupta.

— M-am gîndit mult la măsura în care se poate rezuma într-o discuție de o seară o problemă atît de vastă, tratată în sute de cărți şi enciclopedii.

— Desigur nu ne vom opri decît la unele aspecte de esență, omițînd detaliile.

— Bunăoară – abordînd subiectul tentant al navelor de război, de cîte ori fiecare dintre noi şi-a întrerupt lectura unuia dintre romanele captivante ale lui Alister MacLean sau Douglas Reeman, pentru a căuta explicația sensului unor termeni de marină? Cîți dintre noi ştim că „amiral" derivă din arabă? Aşa cum explică Claude Farrère în a sa „Histoire de la Marine Francaise".

— Sînteți atras de etimologii, dar din păcate nu este timp pentru aceste delicatese. Căci ați deschis subiectul despre forțele maritime militare.

— Sînt compuse din nave de suprafață, submarine, aviația marinei, artilerie de coastă, unități de infanterie marină cu o dotare asemănătoare unităților din trupele de uscat (artilerie, tancuri etc.) şi sistemul de baze maritime, ce pot îndeplini diverse misiuni ofensive şi defensive.

— De fapt, ce sînt navele de suprafață, în înțelesul din anii războiului?

— Sînt nave destinate să ducă acțiuni de luptă în situații tactice diverse, dar care pot fi specializate prin înzestrarea lor cu o anumită categorie de armament pentru acțiuni cu caracter specific. În funcție de armamentul principal cu care sînt dotate, se împart în cinci grupuri mari: nave cu armament principal artileria, nave cu armament principal torpila, nave speciale, nave şi mijloace plutitoare diverse.

În prima grupă intră: cuirasatele sau navele de linie, crucişătoarele, monitoarele, canonierele şi vedetele blindate. Urmează grupa distrugătoarelor, escortoarelor şi torpiloarelor. Grupa a treia cuprinde navele portavion, puitoarele de mine, dragoarele, vînătorul de submarine, vedetele de siguranță, navele de debarcare şi puitoarele de plase. Penultima grupă cuprinde navele de comandament, nave bază, de legătură, de transport, nave hidrografice, spital, ateliere şi docuri plutitoare etc. În ultima intră şalupele şi vedetele de radă, petrolierele, şlepurile, navele de aprovizionare cu alimente, barcazuri etc.

Fiecare tip de navă din cele cinci grupe cuprinde – pe criteriul asemănării construcției, a armamentului din dotare şi al misiunii – diverse clase. Vom discuta adesea de cuirasatul „West Virginia" din clasa „Maryland" sau de cuirasatul „Hiei" clasa „Kongo".

— Ambele nave nefiind identice…

— Dar cu caracteristici tehnice şi tactice asemănătoare. În cadrul clasei navele se disting după cantitatea armamentului, dispunerea lui la bord, modul de protecție etc. Micile deosebiri între navele aceleiaşi clase ne conduc la diversele tipuri de vase – evident – navele de acelaşi tip avînd caracteristici identice.

— Acum putem să abordăm în discuția noastră cîteva dintre tipurile de nave care s-au întîlnit în războiul din Pacific.

— Principalele tipuri de nave din cele cinci categorii sînt cele de suprafață şi submarinele. Primele reprezintă rezultatul unei lungi evoluții, legată de materialul de construcție pentru cocă – de la lemn la metal – de apariția tunurilor în secolul 16, de evoluția materialelor explozive şi a proiectilelor, a încărcării acestora pe la culasă, de apariția cuiraselor etc.

— De fapt prima confruntare de proporții a tunurilor pe nave s-a produs în 1588 cu prilejul expediției invincibilei Armade, sub Filip al II-lea şi sub Tudori. De atunci navele se înzestrează cu tunuri. Aceste nave fac parte din prima grupă. Printre ele cuirasatul este cea mai mare şi mai puternică navă de război. Are un deplasament de pînă la 60.000 tone şi posedă blindaje de oțel – cuirasă – de pînă la 450 mm grosime, pentru protecția instalațiilor mai importante – bineînțeles – vulnerabile. Ele au menirea de a distruge navele inamice de orice fel şi de a bombarda fortificațiile şi bateriile de coastă adversare. În acest scop sînt dotate cu 8–12 tunuri de 356–406 mm şi de alte categorii, spre exemplu artileria secundară constînd din 16–20 piese de calibru variind între 120–152 mm, dispuse în turele, către centrul navei şi destinată luptei împotriva navelor torpiloare sau tragerilor împotriva țintelor aeriene. Mai are şi artilerie A.A. formată din

16–20 piese de 85–127 mm dispuse în turele, deasupra punții principale, spre centrul navei pe ambele borduri, folosită pentru respingerea atacurilor aviației, vedetelor torpiloare şi chiar a distrugătoarelor.

Crucişătorul este o navă ce a avut o largă utilizare în ultimul război. Caracterizat prin marea diversitate a acțiunilor de luptă ce le poate îndeplini, este destinat lovirii navelor similare şi convoaielor, apărării comunicațiilor maritime, cercetări îndepărtate şi sprijiniri prin foc de artilerie a acțiunilor de debarcare. Sînt nave rapide şi uşoare față de cuirasate. Se împart în trei categorii: uşoare, cu deplasament de 10.000 tone, mijlocii, cu deplasamentul între 10.000–17.000 tone şi grele, avînd 17.000–24.000 tone. Ating viteze de 29–39 noduri şi au o autonomie de navigație de 20 de zile în condițiile unei viteze economice de 14–17 noduri, adică 26–32 km/oră.

— Ce artilerie posedă crucişătoarele?

— Este în funcție de tipul de crucişător. Astfel la tipul greu artileria principală constă din 6–9 piese de 280–356 mm față de cea a cuirasatelor formată din 8–12 piese de 356–406 mm. Situația e apropiată şi pentru artieria secundară şi A.A. Crucişătoarele mijlocii au ca artilerie principală 6–9 piese de 150–203 mm, respectiv 8–12 piese de 105–127 mm care poate trage şi A.A., plus 8–12 tunuri automate A.A. şi un număr mare de mitraliere. Cele uşoare au 9–16 piese de 150 mm, 8–6 piese de 85–137 mm şi o numeroasă artilerie A.A. Pentru a înțelege mai bine ce înseamnă artileria de pe o navă, e suficient să precizez că o singură salvă a artileriei principale şi secundare a unei nave cu 9 piese de 406 mm şi 10 piese de 120 mm îndreaptă spre țintă 10 tone de oțel.

În plus crucişătoarele mai dispun de 2–4 hidroavioane cu instalații de catapultare, de două sau mai multe grupuri de tuburi lanstorpile, de instalații pentru lansarea minelor şi de îmbarcarea rapidă a acestora precum şi de mijloace de apărare împotriva minelor şi submarinelor.

— Din cele de mai sus reiese că navele cuirasat au un armament mai bogat şi de calibru superior, deci cu totul sînt mai grele avînd deci o viteză mai redusă – de unde şi

necesitatea cuirasei – în timp ce crucişătoarele cu armament mai redus şi de calibru inferior sînt cu totul mai uşoare şi deci cu viteză mai mare.

Din grupa a doua fac parte distrugătoarele, escortoarele şi torpiloarele.

— Să începem cu escortorul – denumit şi torpilor – navă militară cu un deplasament de 600–1200 tone, o viteză de 20–35 noduri şi avînd 2–6 tunuri de 127 mm şi 3–6 tuburi lanstorpile, utilizat pentru siguranța antisubmarină şi antiaeriană a convoaielor de nave comerciale şi a navelor de luptă. Altă navă din această grupă este vedeta torpiloare, navă de luptă mică cu un deplasament de zeci – sute de tone, rapidă, cu o viteză de pînă la 50 noduri, posedînd 1–6 tunuri antiaeriene şi 2–4 tuburi lanstorpile, destinată pentru atacurile de noapte a navelor militare mari şi a celor comerciale. În război s-a utilizat tipurile mici de 25–40 tone, cu 2 tuburi lanstorpile şi 2–4 mitraliere antiaeriene sau tunuri de 20 mm precum şi unități mari de 100 tone, cu acelaşi armament, dar acționînd pe zone mai întinse.

Distrugătorul – cunoscut şi sub denumirea de contratorpilor – a fost folosit în cursul celui de al doilea război mondial la escortarea navelor de luptă, înlocuind torpiloarele, nave de tip vechi. Are un deplasament de 1500–3.000 tone, o viteză de 30–37 noduri şi ca artilerie principală 4–6 tunuri de 120–127 mm şi 6–10 tuburi lanstorpile.

— Da! Plecînd de la vechea navă cu trei punți, avînd o maşină cu vapori mică şi o elice unică, dotată cu peste 100 de tunuri cu bătaie mică s-au făcut progrese la nava cu două punți şi apoi la aceea cu una singură. Al doilea progres a venit din partea tunurilor, prin evoluția propriu-zisă a artileriei navale. În lupta navală de la Trafalgar, din 1805, bătaia acesteia era doar de cîteva sute de metri. Mărind calibrele tunurilor şi în acelaşi timp şi puterea lor de foc, s-a ajuns la cuirasat, bătaia tunurilor depăşind 5.000 metri în 1905, la Tsushima. După această bătălie navală ruso-japoneză s-a pus problema invulnerabilității şi rapidității cuirasatului. S-a mărit instalația de propulsie, şi s-a armat cu tunuri de calibre mari, de 305 mm. Rezultatul a fost

întruchipat de nava engleză „Dreadnought", cu 18.000 tone deplasament, 18 căldări de aburi, 4 turbine, un total de 23.000 CP, o viteză de 21 noduri, avînd 10 tunuri de 305 mm, 27 de 76 mm şi 5 tuburi lanstorpile de 456 mm, realizată de italianul Cuniberti.

— Este o performanță pentru primul deceniu al noului secol.

— Depăşită de marina S.U.A. care construieşte în 1912 nave „superdreadnought" clasa „Nevada" şi „Oklahoma" puse în serviciu în 1914, respectiv în 1916, cu un deplasament de 31.000 tone şi dimensiuni uluitoare – 177X33 metri – o viteză de 20 noduri, avînd la bord tunuri de 356 mm. Şi continuă în 1913 cu nave clasa „Pennsylvania" de 31.400 tone, 31.500 CP, 21 noduri, avînd 12 tunuri de 356 mm, 4 nave din clasa „New Mexico" şi „Arizona" în 1914 cu 33.600 tone şi 21 noduri. Majoritatea acestor nave le vom întîlni în discuția de mîine, privind atacul de la Pearl Harbor. Anglia va ține pasul competiției cu „Repulse" şi „Prince of Wales" victimele atacurilor japoneze de după dezastrul din Hawaii. Primul din clasa „Renown" construit în 1915 are 36.500 tone, motoare de 130.000 CP, 30 noduri, avînd 6 tunuri de 381 mm, 20 de 144 mm, 40 de 40 mm şi 62 de 20 mm iar al doilea de 40.000 tone, avînd 10 tunuri de 356 mm, 16 de 133 mm şi 32 de 40 mm.

— Nici Japonia nu rămîne în afara cursei.

— Mai întîi îşi va comanda în 1910 la firma Vickers din Anglia nava „Kongo" ce va deveni o clasă de cuirasate de 34.200 tone, cu 8 tunuri de 356 mm. Nava „Kongo" va fi reconstruită în anul 1933 devenind portavion escortă. Cu asistență engleză, în arsenalul de la Yokosuka vor fi construite în următorii doi ani navele „Hiei" cu 34.800 tone şi 30 noduri, „Haruna" de 33.800 tone şi „Kirishima" de 33.400 tone, toate cu motoare de 64.000 CP şi avînd cîte 8 tunuri de 356 mm şi 14 de 152 mm, superioare față de tunurile de pe cuirasatele engleze, de 343 mm. În aceeaşi perioadă se construiesc şi navele „Setsu" şi „Kawachi". În 1915 vor construi navele din clasa „Ise" şi „Hyuga" – ambele de 40.000 tone cu motoare de 80.000 CP, avînd 12 tunuri de 356 mm,

16 de 140 mm şi 8 de 127 mm.

— Desigur că toate țările îşi construiesc şi crucişătoare, distrugătoare precum şi alte tipuri de nave.

— Fără îndoială. Dar prin descrierea tipurilor de nave de mai sus în evoluția lor pînă la sfîrşitul războiului prim mondial – şi o vom face puțin mai tîrziu şi în continuare – am pus în evienţă competiția puterilor navale, pentru cuirasate cu deplasamente şi calibre de tunuri tot mai mari. Pînă la apariția portavionului, cuirasatul va fi considerat principalul tip de navă de luptă.

— În schimb Japonia va pune accentul pe portavion. Ce elemente noi aduce această navă în lupta navală?

— Aşa cum arată şi numele, portavionul permite transportarea aviației în largul oceanelor şi mărilor pentru a duce lupta împotriva aviației şi a navelor inamice, permiţînd decolarea şi apuntarea diferitelor tipuri de avioane de luptă. De la nava „armată cu tunuri" a secolului 16, marina militară face un salt – în secolul 20 – la nava „armată cu avioane" folosind expresia amiralului francez Pierre Barjot.

— Avionul fiind la rîndul său, de fapt o „artilerie zburătoare".

— Vedeți Sensei san în aceste condiții portavionul poate fi folosit pentru obținerea supremației aeriene în zona unde duce lupta, distrugînd navele de pe mare sau din porturi, efectuînd apărarea antiaeriană şi antisubmarină în folosul grupărilor de nave proprii şi cooperînd cu aviația altor portavioane din larg. În timpul celui de al doilea război mondial portavionul se va dovedi în Pacific drept tipul de navă cu cea mai mare putere de acțiune şi de distrugere.

Interesant, prima utilizare a portavionului a fost aceea de a transporta hidroavioane, lansîndu-le cu ajutorul unor catapulte în zona misiunii şi preluîndu-le de pe apă – după amerizare – cu ajutorul unor instalații speciale.

— De ce hidroavionul?

— Să ne înțelegem, portavionul este o armă a marinei şi deci este vorba de concepția acesteia – din anii lui de apariție – privind războiul de pe mare. Ori pentru marină hidroavionul era de preferat avionului deoarece putea

ameriza. Hidroavioane ale navelor aflate în larg, posedînd o viteză de zbor de 150–180 km/oră şi o rază medie de acţiune de 1500–2000 de mile în jurul lor, puţind executa cercetarea în vederea depistării navelor inamice pe care le poate bombarda, avertizînd flota proprie, putînd executa misiuni în cadrul siguranţei îndepărtate şi antisubmarine a navei, de reglaj a focului artileriei navale proprii – în zborul lor de la înălţime – fiind în măsură să amerizeze departe de nava bază, să se aprovizioneze pe valuri, rămînînd pe timpul nopţii pe mare, piloţii odihnindu-se la bord, pentru ca apoi, în zori să-şi reia cercetarea, sînt de un deosebit ajutor amiralilor pentru siguranţa unităţilor lor navale.

Englezii au utilizat pentru prima oară combinaţia navă-hidroavion cu prilejul bătăliei din largul Jutlandei, în 31 mai 1916. Atunci mica navă „Engadine", cu un singur hidroavion la bord, un Short, pilotat de locotenentul Rutland, zburînd circa 45 minute, observă – la orele 15,20 – crucişătoarele amiralului german Hipper, semnalîndu-le navelor proprii. O pană de motor îl determină să amerizeze, încearcă o decolare la ora 16, şi nu reuşeşte. Dar misiunea de cercetare şi-a făcut-o în plină mare, unde o navă nu poate cuprinde cu observarea decît zona de ape ce o înconjoară pînă la orizont.

În general hidroavioanele au început prin a fi folosite în dotarea tuturor navelor de suprafaţă. Dar odată cu apariţia şi omologarea elicopterelor pentru aceste funcţii, hidroavionul va dispare din dotarea navelor. Însă nu de tot, îl vom mai întîlni...

— De fapt locul de baştină al acestor nave purtătoare de hidroavion, este în Marea Nordului în anii 1914–1918.

— Pe această zonă de apă ce udă coasta Flandrei – dintre înălţimile Artois-ului şi estuarul Escuat-ului şi cea a Tamisei – cuprinsă între Dower şi Harwich – a fost primul teatru de război aeronaval în miniatură din istorie, aici întîlnindu-se şi experimentîndu-se noile arme în formele lor iniţiale, rudimentare şi uneori chiar tipurile mai evoluate. Aici acţionează „U" şi „U-Boote" – submarine germane – cărora Aliaţii le opun plase, baraje şi mini antisubmarin. Tot aici îşi fac treaba „UC"-urile, submarine germane, destinate

plantării cîmpurilor de mine, primele hidroavioane bimotoare de vînătoare torpiloare, sau puitoare de mine, aşa-numitele „Fernlenk Boote". La Dunkerque s-a născut primul hidroavion cu tunuri destinat luptei împotriva submarinelor, tot aici are loc o formă rudimentară de atac în picaj, iar la Bruges apare pentru prima oară sistemul de refugiere al submarinelor în adăposturi betonate, construite în coasta belgiană. Coasta Flandrei – scrie istoriograful submarinelor germane Gayer – a fost „şcoala înaltă a războiului submarin". Se poate adăuga că aici a fost poligonul de experienţă a multor arme, unele dintre ele verificîndu-şi eficacitatea, şi intrînd în cursa perfecţionărilor şi modernizărilor care le va aduce pe scena celui de al doilea război mondial, altele dispărînd pentru totdeauna din arsenalele armatelor...

— Ce caracteristici au portavioanele?

— Au un deplasament de pînă la 45.000 tone şi mai mult o viteză maximă de 33 noduri, putînd lua la bord pînă la 150 de avioane, din care o treime pe punte, restul în hangare, operaţia de coborîre şi ridicare a aparatelor efectîndu-se cu ajutorul unor lifturi.

— Portavioanele provin din modificarea unor nave sau sînt construite special în acest scop?

— Istoria apariţiei sale e legată de încercările de realizare a decolărilor şi apuntărilor pe nave. Ele aparţin americanilor. Primul zbor al unui avion de la bordul unei nave de război a avut loc la 14 noiembrie 1910 în rada portului american Hampton, unde pilotul Eugen Ely a decolat cu avionul biplan terestru „Golden Flyer" dotat cu un motor de 50 CP, construit de Glenn Curtiss, folosind o platformă de 17 metri, amenajată la prova crucişătorului „Birmingham". După rulajul pe întreaga punte Ely va trebui să planeze încă în aer pentru a-şi putea lua viteza necesară. Deşi e mulţumit de reuşită el îşi dă seama că nu e suficient experimentul cu decolarea. Era numai jumătate din ceea ce trebuia făcut. De aceea peste două luni, în ianuarie 1911 aterizează – în rada portului San Francisco – pe o platformă de lemn de 40X11 metri, construită pe pupa altui crucişător, nava „Pennsylvania", frînarea realizîndu-se cu ajutorul unor

frînghii transversale – fixate pe saci mobili umpluți cu nisip – de care se agăța un cîrlig fixat pe fuselajul avionului în momentul apuntării. Combinarea acestor două experimente vor sta la baza portavionului.

— Ce a urmat după încercările lui Eugen Ely?

— Mai au loc nişte încercări ale unor ofițeri tineri englezi prin 1915 fără a aduce nimic nou. Amiralul Jellicoe – pe atunci comandant şef al lui „Grand Fleet" – nemulțumit de rezultatele decolării hidroavioanelor propune lansări cu avioane terestre, idee îndrăzneață pentru acei ani. Dar după eşecul hidroavionului de pe „Engadine" în lupta navală din Jutland din 1916, Amiralitatea creează celebra comisie prezidată de amiralul Evan Thomas, care după numeroase studii, încercări şi analize propune renunțarea la hidroavioane, echiparea a cinci nave cu platforme pentru transformarea lor în portavioane şi folosirea pe acestea, exclusiv a avioanelor terestre. Dînd curs acestei noi orientări în iulie 1917, crucişătorul uşor „Furious" a fost modificat: turela cu două tunuri de 15 țoli de la prova este dezafectată şi tot spațiul pînă la comandă este utilizat obținîndu-se o platformă de 65 metri ce se întindea de la puntea de comandă pînă la etravă, în rest nava rămînînd neschimbată.

— Deci, „Furious" este primul portavion?

— Istoriceşte da, dar realmente doar un sfert de portavion căci din lungimea sa de 240 metri doar 25% era utilizat ca platformă de zbor.

— Ce avioane au fost utilizate pentru zboruri?

— Avioanele monoplan Sopwith „Pup" şi biplan Sopwith „1**1/2**" Strutter. Decolarea mergea dar apuntarea crea probleme. După numeroase încercări în iulie 1917 comandantul Dunning reuşeşte să pună roțile avionului său de vînătoare Sopwith „Pup" pe „Furious", dar la a doua încercare, avionul cade în mare şi pilotul dispare în valuri. Şi în loc de a se lărgi platforma construită la prova, se dezafectează turela a doua de la pupă cu tunurile de 457 mm de care amiralul Beatty refuzase pînă atunci să se atingă cineva şi se instalează încă o platformă destinată exclusiv apuntărilor.

— Se pare că urmare a acestor modificări „Furious” ajunge 3/4 portavion.

— Da. Pentru că existența coşului de fum şi a punții de comandă din mijlocul navei pe o lungime de 50 metri separa cele două platforme. Încercările de apuntare pe noua platformă nu dădură rezultate, deoarece în această zonă fumul coşurilor şi aerul cald degajat de motoarele navei creau curenți turbionari la suprafața navei, în care avioanele nu-şi mai păstrau echilibrul de zbor, sufereau şocuri şi deteriorări modificîndu-şi direcția pe timpul apuntării, toate într-o formă cu atît mai violentă cu cît viteza de navigație a navelor era mai mare. Armistițiul din 1918 surveni fără ca să se fi rezolvat problema apuntării.

— Cum şi cînd s-a rezolvat problema apuntării avioanelor pe portavionul proaspăt născut, dar fără viață?

— În primul an de pace fu pusă în aplicare ideea de a se rabate grupul blocului de coşuri şi puntea de comandă – care pe un portavion poartă numele de „insulă”. A fost aleasă o navă în construcție ce urma să devină transatlantic – „Argus” de 14.000 tone – căruia i s-au efectuat unele transformări: s-a construit un hangar lung de 106 metri pentru primirea a 20 de avioane, piesele de artilerie AA fiind plasate în imediata apropiere, coşurile au fost deplasate lateral, permițînd astfel montarea unei platforme de-a lungul întregii punți, obținîndu-se un portavion 100%, aerofinisoanele eliminînd turbioanele de aer. Apuntarea se efectua fără inconveniente.

— Şi „insula” unde este plasată, la tribord sau babord?

— La tribord – în partea dreaptă a navei, după direcția de înaintare a acesteia, deoarece sensul de rotație al elicei avionului – care, prin tradiție, a rămas spre stînga determină o uşoară tendință de virare a avioanelor monomotoare în acelaşi sens, fapt care a determinat degajarea babordului portavioanelor.

— Cu aceasta perioada copilăriei portavionului ia sfîrşit.

— E bine spus copilărie, deoarece atît încercările lui Eugen Ely, cît şi proiectele inginerilor ruşi Lev Matkievici şi Mihail Konokotin au fost privite la început cu scepticism, lucru de înțeles. Orice nou tip de navă de luptă depinde de

arma pentru care este destinat. Cuirasatul este creația tunului, torpilorul s-a născut ca urmare a apariției torpilelor. Şi portavionul s-a născut după apariția avionului şi pentru a-l servi cu armă. Şi totuşi... Proiectilul şi torpila au o singură funcție, un scop unic, de a pătrunde într-o navă inamică, a exploda pricinuindu-i avarii şi eventual s-o scufunde. Avionul are un statut mai complex: el poate fi de bombardament, torpilor, de vînătoare şi de recunoaştere. Un portavion însă are rațiune numai dacă duce în principal avioane din primele două categorii şi anume de bombardament sau torpiloare. Dar la început lucrurile nu s-au petrecut aşa. Prima utilizare a portavionului a fost de recunoaştere. Să ne amintim: prima navă pe care Ely şi-a amenajat o platformă de apuntare a fost „Birmingham" – un crucişător, „Pennsylvania" cea de a doua navă încercată e tot un crucişător, englezii decolează de pe „Vindex" – un transportor şi apoi de pe crucişătorul „Aurora", iar mai tîrziu „Furious" – ales special pentru a fi transformat în portavion – este tot un crucişător. Aceste nave aveau ca scop ducerea bătăliei navale cu artileria din dotare. Ele nu-şi înlăturau artileria grea pentru a primi aviație, ci îşi păstrau funcția de crucişătoare ataşîndu-şi avioane pentru efectuarea de recunoaşteri în larg. Dacă parcurgem literatura dinaintea primului război mondial, conchidem că inginerii, ofițerii de marină şi piloții care participau la primele proiecte de transformare a unor nave în portavioane erau – ei înşişi – departe de a înțelege rolul noii nave. Altfel spus, se năştea o armă a cărei destinație adevărată avea să i se descopere mai tîrziu. Căci în primul război mondial aceste nave vor fi utilizate la misiuni de cercetare pentru flotă şi de bombardare – nota bene – a bazelor germane de dirijabile de pe litoralul Mării Nordului. Însăşi avioanele nu vor juca un rol important în luptele navale. Bilanțul războiului arată că asupra navelor s-au lansat în anii 1916–1918 doar 800 de tone de bombe.

În toată perioada care a urmat primului război mondial întreaga strategie navală continuă să se bizuie pe cuirasat. Concluziile de la Tsushima continuau să stea la baza

orientării statelor majore din marinele militare ale marilor puteri.

O dovedeşte cursa pentru cirasate care continuă între toate statele. Să analizăm evoluția celor două mari puteri Japonia şi S.U.A. Prima va construi încă în anii primului război cuirasatele „Fuso" şi „Yamashito" iar începînd cu anul 1918 va pune în aplicare un ambițios program de construcții de nave militare, inspirîndu-se după marina engleză. Va construi cuirasatele „Tosa" şi „Kaga" de 39.330 tone, cu o viteză de 26,5 noduri, avînd 10 tunuri de 406 mm calibru folosit pentru prima oară în lume – apoi navele „Hyuga", „Ise", „Nagato" şi „Mutsu" de 43.400 tone, cu motoare de 12.000 CP şi o viteză de 25 noduri, avînd 8 piese de 406 mm. S.U.A. nu va rămîne mai prejos punînd în operă în arsesalele sale navele „Tennessee",4 nave din clasa „Maryland" respectiv „Carolina", „West Virginia" de 31.500 tone, şi „South Dakota" de 43.000 tone cu 12 tunuri de 406 mm. Ca o ripostă la planul de dezvoltare al S.U.A. şi Angliei, Japonia va construi în 1921–1922 cuirasate numerotate de la „L3" la „L16" cu un deplasament de 47.500 tone, motoare de 130.000 CP, cu o viteză de 30 noduri avînd 8 tunuri de 457 mm, constituind o anticipare a viitorului cuirasat gigant „Yamato". Desigur se vor construi şi crucişătoare – clasa „Amagi" şi clasa „Awari" – de 41.217 tone şi respectiv 42.600 tone cu 30 noduri şi 10 tunuri de 406 mm.

— Dar să revenim la tehnica zborului de pe portavion. Cum au loc decolările şi apuntările în condițiile de război, cînd avioanele vin şi pleacă permanent de pe puntea portavioanelor?

— Inițial decolarea se făcea pe jumătatea dinspre provă, apuntarea pe jumătatea dinspre pupă, două lifturi, unul în față alimentînd puntea de zbor altul în spate coborînd avioanele în hangare, deci ambele operații simultan. Astăzi fiecare operație se face distinct. Dacă sînt sosite avioane pentru apuntare şi pe punte aviația trebuie să decoleze, primele aşteaptă în aer pînă pleacă cele pregătite pentru decolare.

— Şi care au fost primele portavioane?

— Cel dintîi portavion proiectat şi realizat a fost „Hermes” cu un deplasament de 10.850 tone lansat de englezi în 1919; era dotat cu trei escadrile de vînătoare şi de recunoaştere.

— După cum se vede departe de concepția actuală privind rolul acestei nave. După englezi, noi japonezii sîntem pe locul doi în construcția de portavioane. Şi nu tîrziu, în 1921 vom lansa la apă primul nostru portavion, „Hosho”, cu un deplasament de 7470 tone. Dar rețineți, este proiectat şi construit, ca şi „Hermes”, ca navă portavion şi nu transformat din alt tip de navă, ceea ce arată interesul acordat de marină portavionului.

— Americanii în schimb vor prelua o navă comercială, „Jupiter”, construit în 1912 pentru transportul de cărbuni şi-l vor transforma în 1921 în primul lor portavion. Avea un deplasament de 12.700 tone şi primea pe punte 34 de avioane dintre care 4 avioane torpiloare. Îl vor reboteza „Langley”.

— Francezii îl vor avea pe Béarn” în 1923. Iar germanii pe „Graf-Zeppelin” şi „Deutschland”, construite după 1936. Dar…

— Un moment Sensei san. Dacă tot discutăm despre evoluția navelor dintre cele două războaie, ar fi bine să precizăm baza juridică a acestui start. Este ştiut că articolele 181 şi 190 ale tratatului de pace de la Versailles – din 1919 – prevedeau limite pentru flota de război a Germaniei. Nu e cazul şi locul de a vorbi despre Germania. Ceea ce doresc să precizez e că acest tratat limita numai numărul navelor şi tonajul lor total, dar nu şi tonajul maxim, nici armamentul şi nici calibrul tunurilor de artilerie. La Conferința din 1922 a experților marilor puteri navale însărcinați să elaboreze cunoscutul Tratat de la Washington – despre care am discutat la prima noastră întîlnire – s-au stabilit prevederi obligatorii numai pentru cele cinci puteri semnatare, respectiv S.U.A., Anglia, Franța, Italia şi Japonia. Aici s-au fixat din nou tonajul total al flotei de război precum şi tonajul global admis pentru fiecare categorie de nave în parte. Astfel pentru cuirasate plafonul maxim pentru S.U.A. şi Anglia era

de cîte 523.000 tone, pentru Japonia de 315.000 tone, iar pentru Franța şi Italia la cîte 175.000 tone. Cum la această conferință a fost înscris pe lista navelor şi portavionul, fiind situat între nava principală şi crucişătorul greu, s-a stabilit atît limita tonajului său pe flote, S.U.A. şi Anglia cîte 135.000 tone, Japonia – 81.000 tone şi Franța, Italia cîte 60.000 tone. Tratatul stabilea deci în cazul portavioanelor un raport de tonaje între primele trei puteri de mai sus de 5:5:3. De asemenea se fixa şi un raport între portavion şi cuirasat de 1:3. Conform acestor rapoarte atît S.U.A. cît şi Marea Britanie puteau deține 15 cuirasate cu cîte un deplasament maxim de 35.000 tone, totalizînd 525.000 tone şi cinci portavioane cu cîte un tonaj maxim de 27.000 tone, adică un total de 136.000 tone. Conform raportului 5:3 Japonia nu putea să posede decît maximum 9 cuirasate şi respectiv 3 portavioane cu aceleaşi deplasamente ca acelea amintite.

— Acest raport a fost în tot acest timp defavorabil pentru Japonia.

— Este drept i s-au cam impus Japoniei condițiile – vom vedea dintr-o discuție viitoare prin ce mijloace – dar principalul e că părțile s-au aruncat în perioada 1925–1928 în cursa pentru materializarea deplasamentelor limită la care aveau dreptul. Cele trei mari puteri maritime transformară, fiecare cîte două cuirasate sau crucişătoare în şantierele proprii în portavioane. În Japonia apar portavioanele „Kaga" şi „Akagi" cu cîte 42.000 tone, pe punțile cărora se vor alinia cîte 60 avioane, S.U.A. vor lansa „Saratoga" şi „Lexington" cu cîte 33.000 tone şi cu 70 de avioane la bordul fiecăruia.

— După cîte îmi amintesc în perioada 1928–1930 portavioanele au trecut printr-o criză...

— Ideea portavionului se impunea încetul cu încetul şi puterile maritime au adoptat noul tip de navă, ca pe un încă nou născut, trecînd efectiv la construirea unor exemplare, fiecare după concepția şi posibilitățile sale. Nimeni însă nu socotea încă aceste nave drept principala forță de şoc a flotelor. Să nu uităm că principala destinație a portavionului de azi, aceea de a duce acțiuni de luptă cu avioane torpiloare şi avioane de bombardament nu se pusese încă. Problema

portavionului era controversată…

— Nu-şi puseseră astfel problema nici primii proiectanți din anii 1918–1920 cînd portavionul era încă pe planşetele lor de lucru, nici căpitanii de pe primele portavioane – „Hermes", „Hosho", „Langley" – acum spre sfîrşitul deceniului 3, dar vom vedea că şi în anul 1941 existau rezerve la nivelul cadrelor din conducerea marinei militare japoneze.

În memoriile sale căpitanul de fregată Minoru Genda, ofițer de stat major al Flotei l-a aeriene – numit de contraamiralul Takejiro Onishi, şeful statului major al Flotei a 11-a aeriene, să studieze şi să prezinte observații şi propuneri la planul cu privire la atacul de la Pearl Harbor schițat de amiralul Isoroku Yamamoto, comandantul Flotei Combinate din Pacific – povestind discuția purtată cu Onishi pe această temă, arată că la obiecția sa cu privire la ideea amiralului de a lovi la Pearl Harbor navele cuirasat americane, expunîndu-i argumentele care susțineau ca obiectiv portavioanele, contraamiralul i-a răspuns: „Este logic ceea ce spuneți. Dar cred că el – Yamamoto – consideră cuirasatele obiectiv principal pentru că toată lumea din marina noastră şi chiar specialiştii în aviație cred că sînt armele cele mai puternice. Poporul japonez crede la fel şi probabil poporul american are aceeaşi convingere".

— Şi cînd se poate vorbi de o autentificare a portavionului care foloseşte în luptă, în principal, avionul?

— Abia la 7 decembrie 1941 cu prilejul atacului de la Pearl Harbor şi această autentificare, cum îi spuneți, ne aparține nouă japonezilor. Căci printre puținii oameni din lume care au înțeles importanța portavionului, respectiv posibilitatea lovirii inamicului, cu aviația, în mijlocul oceanului, de la distanțe mari de bazele aeriene şi care depăşesc de zeci de ori lungimea tirului tunurilor de pe nave, a fost amiralul Yamamoto.

— Dar în 1928–1930 nu avusese loc un Pearl Harbor şi statele majore ca şi constructorii discutau, erau în controversă, îşi exprimau îndoieli, emiteau ipoteze. Unii considerau portavionul vulnerabil datorită numărului mare de avioane îmbulzite în hangare şi pe punți, socotindu-l şi

costisitor. Alții se menținеau la ideea veche că sistemele de catapultare, capabile de a fi instalate pe orice tip de navă, orientabile în orice direcție, în măsură să lanseze în aer hidroavioane ce pot ameriza, ulterior fiind recuperate la bord, de pe apă, prezentau un avantaj față de avionul terestru ce nu poate ameriza. Alții criticau portavionul socotindu-l neconvenabil în mările înguste, unde era de preferat aviația catapultată. Se mai vorbea despre ineficacitatea portavionului ca urmare a capacității cuirasatelor de a respinge orice atac aerian. Existau şi dintre acei care admiteau portavionul, dar armat cu tunuri, un fel de crucişător cu punte de zbor... Prins între atîtea focuri desigur că portavionul trecea printr-o criză din care avea să iasă totuşi... învingător. Pentru că se pierdea din vedere ceea ce Yamamoto nu neglijase deloc, capacitatea avioanelor de la bord de a lovi ținte aflate la distanțe mari față de bătaia artileriei de pe cuirasate.

— Şi totuşi portavioanele au rămas în dotare şi cu tunuri sau ...?

— Prin conferința de la Washington din 1922 s-a fixat pentru fiecare categorie de nave atît tonajul maxim cît şi numărul de piese de artilerie şi calibrul maxim al acestora. Astfel cuirasatul a fost limitat la 35.000 tone, crucişătorul la 10.000 tone iar portavionul la 27.000 tone. Tunurile pe care avea dreptul să le aibă însă acestea din urmă nu puteau depăşi calibrul de 203 mm, respectiv jumătate din calibrul maxim al cuirasatelor, de 406 mm. S-a acordat portavionului însă acelaşi număr de tunuri pe care-l avea crucişătorul greu. Astfel portavioanele construite în perioada pînă în 1930 se prevăd cu astfel de tunuri: de 140 mm şi 152 mm pe „Furious", „Hermes", „Eagle" şi „Hosho" şi pînă la 203 mm pe „Akagi" şi „Saratoga" etc.

— În conformitate cu prevederile Tratatului, țările semnatare opresc construcția navelor uriaşe şi îşi limitează tonajele globale. În acest sens Japonia construieşte un portavion cu un deplasament mic – 7100 tone, cu o platformă de apuntare scurtă – 149 metri, adăpostind 20 de avioane de vînătoare. Se face şi un pas înainte, sacrificîndu-

se artileria de suprafață, menținînd exclusiv pe aceea AA de 127 mm.

— Se realizează deci portavionul „pur” spre deosebire de cel „mixt” cu tunuri pentru lupta între nave.

— Şi „Ryujo” devine prototipul portavionului de escortă, care va asigura succesul debarcărilor noastre aeronavale din insulele Pacificului, începînd imediat după Pearl Harbor şi pînă în aprilie 1942.

— De altfel este perioada cînd cursa înarmărilor ce precede al doilea război mondial, dă naştere celei de „a doua generații” de portavioane, cînd începe diferențierea între tipurile acestei nave, respectiv portavionul de escortă tip „Ryujo”, portavionul „crucişător” armat cu avioane de vînătoare şi de bombardament în picaj ce folosesc bombe de 250–500 kgr, precum tipul „Ranger” de 14.500 tone realizat de americani în 1932 şi „Soryu” de 20.250 tone realizat de japonezi în 1934–1936, cu 70 respectiv 45 avioane la bord şi cu platforme de zbor de 150 metri respectiv 170 metri, şi în sfîrşit portavioanele de „linie”, cu un deplasament de 14.000–26.000 tone şi platforme de aproximativ 220 metri, caracteristici determinate de avioanele cu care sînt echipate: tipul cel mai greu, avionul torpilor, de aproximativ patru tone – folosind torpile antisubmarine de 750 kg – avionul de bombardament în picaj sau avioanele de vînătoare, nava fiind dotată şi cu artileria grea, mijlocie şi uşoară. Portavioanele de acest tip precum „Yorktown” de 19.900 tone şi „Bonhomme Richard” de 26.000 tone, au fost construite de americani în 1936 respectiv în 1942, în timpul războiului, sau „Illustrous” de 23.000 tone realizat de englezi în 1938 şi încă „Zuykaku” realizat de japonezi în 1939 cu un deplasament de 29.800 tone.

— Conferința navală de la Londra din ianuarie 1930 hotărăşte noi reduceri: tonajul cuirasatului scade de la 35.000 tone la 25.000 tone, iar calibrul tunurilor de la 406 mm la 305 mm. Cad de acord S.U.A., Anglia şi Japonia. Franța şi Italia fac notă discordantă. Trecem peste naufragiul Conferinței de Dezarmare din 1932, tentativele de acord Franța–Italia din 1934, tratatul dintre Germania şi Anglia din

1935. În 1935 Japonia denunță acordurile de la Washington şi Londra. Conferința navală de la Londra din 1936 începe fără Italia, iar Japonia se retrage ca urmare a dezacordului privind revizuirea raportului 5:5:3 cerut de aceasta. Cei rămaşi hotărăsc reducerea tonajului maxim al portavionului de la 27.000 tone la 23.000 tone şi calibrul tunurilor de la 203 mm la 115 mm permițînd Statelor Unite şi Angliei ca în condițiile nemodificării tonajului total al portavioanelor să mărească numărul lor teoretic de la cinci la şase. Pe baza acestor stipulații Anglia va începe construcția a 5 cuirasate clasa „King George" şi 4 portavioane clasa „Illustrous", iar S.U.A. va construi 2 portavioane clasa „Hornet" şi 6 cuirasate clasa „North Carolina" păstrînd regula 1:3 dintre numărul acestor două tipuri de nave.

— Japonia nu mai acceptă situația impusă prin tratatul de la Washington de a avea portavioane cu un deplasament de 60% din tonajul fiecăruia din cele două rivale – S.U.A. şi Anglia – respectiv 30% din totalul ambelor puteri. Ca urmare a acestui tratat Japonia s-a văzut constrînsă mai întîi să nu depăşească un tonaj total în portavioane de 81.000 tone față de 136.000 tone cît aveau dreptul fiecare din cele două puteri maritime şi pentru a menține o sursă egală cu adversarii ei în ceea ce priveşte numărul portavioanelor, au fost nevoiți să construiască portavioane de tonaj redus, la limita permisă de tehnica aeronavală. Această situație de inferioritate explică părăsirea Conferinței şi refuzul de a mai participa la limitări, luîndu-şi libertatea totală de acțiune.

— Pe plan politico-militar trebuie să menționăm războiul început de guvernul nostru în 1937 împotriva Chinei pentru cucerirea „spațiului vital". Față de S.U.A. şi Marea Britanie se va duce o politică mai precaută, deoarece un conflict cu aceste două mari puteri reprezenta un pericol deosebit pentru stabilitatea imperiului. Cu toate că aşa cum afirmă în memoriile sale un ofițer al statului major al Armatei Imperiale, locotenent-colonelul Kumao Imato „... Japonia se sforța pentru a creşte influența sa în China, dar aceste manevre i-au atras nu numai ostilitatea Chinei, dar chiar şi a Statelor Unite a cărei penetrație pe continentul asiatic era

unul dintre principalele sale obiective diplomatice”.

— Pe plan naval, după Conferința de la Londra, au loc unele înțelegri bilaterale: în 1937 se încheie un tratat anglo-rus, urmat în 1938 de un „gentlement’s agreement” italo-englez.

Asta nu le împiedică să continue cursa înarmărilor. Franța construieşte cuirasatul rapid „Dunkerque”, apoi „Richelieu” şi „Jean Bart”. Italia ripostează în 1934 cu „Vittorio Veneto” şi „Littorio” continuînd în 1937 cu „Roma” şi „Impero”, Germania cu „Gneisenau” şi „Schanhorst” iar în 1936 cu „Bismark” şi „Tirpitz”, Anglia pune în serviciu „King George V”, „Vanguard”, 4 nave din clasa „Lion” şi 4 din clasa „Royal Navy”, Statele Unite construieşte în 1936 „North Carolina” şi „Washington”, apoi 4 nave din clasa „Iowa” şi în 1940 lansează 4 cuirasate de 60.000 tone din clasa „Montana”.

— Japonia liberă de orice angajament pune pe mare supercuirasate cu un deplasament de 69.100 tone, cu motoare de 150.000 CP şi 27 noduri, în 1937 „Yamato” cu 8 tunuri de 406 mm şi în 1938 „Musashi” cu 9 tunuri de 460 mm.

— Astfel încît la începutul celui de al doilea război mondial Anglia va poseda 20 cuirasate, S.U.A. – 27 şi Japonia – 12, din care în Oceanul Pacific vor lupta 15 unități: 4 japoneze, 2 americane şi 2 englezeşti.

— Cît priveşte portavioanele, – recuperînd tonajul rămas inferior față de cele două puteri, prin raportul oneros la care am fost supuşi – la noi se vor construi „Shokaku”, „Hiryu” şi „Koryu” paralel cu cuirasatele amintite, căci în lume se afirmă începînd cu anul 1939 necesitatea cuplului portavion – cuirasat, respectiv nava armată cu avioane, cu rol egal în luptă alături de nava armată cu tunuri.

— Astfel încît la data începerii ostilităților dintre Japonia şi Statele Unite, la 7 decembrie 1941, marinele militare ale celor două puteri beligerante vor poseda acelaşi număr de avioane îmbarcate pe portavioane, aproximativ 400. Dar americanii vor poseda şase portavioane: „Lexington”, „Saratoga”, „Enterprise”, „Wasp”, „Hornet”, „Yorktown şi

„Ranger”, în timp ce japonezii vor avea nouă: „Hosho”, „Kaga”, „Akagi”, „Ryujo”, „Soryu”, „Zyukaku”, „Ryukahu”, „Shokaku”, „Hiryu” şi „Koryu”.

— Ce se poate spune despre evoluţia şi rolul aviaţiei?

— Subiectul este vast, despre o evoluţie a aviaţiei e mult şi dificil de vorbit. Dar despre rolul acesteia în timp se poate spune cîteva lucruri, aşa cum am făcut-o în cazul portavionului... Avionul luat în mod independent este o armă de foc cu un rol deosebit în război. El transportă armamentul şi poate duce lupta în funcţie de autonomia sa de zbor şi de viteză, în situaţii variate, atacînd obiective terestre sau apărîndu-le, atacînd aviaţia inamică şi apărîndu-se în acelaşi timp. Rolul lui creşte din momentul în care poate fi transportat pe portavioane, pentru acţiuni de luptă în mijlocul oceanelor. Ori ca şi navele, şi avioanele sînt de diferite tipuri. Varietatea lor îmbracă atît domeniul tactic – de unde avionul de bombardament, avionul torpilor, avionul de vînătoare şi avionul de recunoaştere alături de care va coexista multă vreme hidroavionul – cît şi domeniul tehnic unde diversele tipuri sînt în funcţie de cerinţele impuse constructorilor, soluţiile acestora, materialele utilizate, de performanţele reale precum şi de limitele şi imperfecţiunile care caracterizează aparatele realizate. Povestea evoluţiei sale este legată de anii primului război mondial.

— Cineva ar putea să se întrebe de ce discuţia despre nave şi aviaţie începe cu evenimente din perioada primului război mondial. Dar sub aspect tehnic înţelegerea diferitelor arme este mai deplină în condiţia cunoaşterii evoluţiei acestora şi a factorilor care au determinat această evoluţie. Sub aspect tactic esenţial este cunoaşterea modului şi a condiţiilor în care luptă un avion de bombardament, un avion torpilor, un cuirasat sau o navă torpilor. Ori, experienţa primului război mondial constituie un laborator tehnic şi tactic important şi de fapt singura sursă şi punct de plecare pentru subiectul dezbătut. Evoluţia tehnică a armelor de după acest război a trebuit să ţină seama de concluziile tactice ale războiului, la care s-au adăugat realizările tehnice şi concepţiile tactice noi. Dar verificarea tuturor rezultatelor

acestei evoluții tehnico-tactice o confirmă tot un război. Şi odată început acest al doilea război mondial, luptele şi bătăliile dintr-o anumită perioadă, uneori relativ scurtă oferă o experiență suficientă pentru modificări şi salturi în tehnica şi tactica militară, superioară oricărei manevre militare interbelice. Fără îndoială constructorii de portavioane, ofițerii de stat major şi comandanți de pe portavioanele ce vor ataca la Pearl Harbor în 1941 vor fi studiat detaliile acțiunii duse de „Furious" la Tondern în 1918, căci între aceste două date nu a mai existat nici un atac cu vreun portavion.

— Cît priveşte evoluția aviației militare începuturile – aşa cum spuneam mai sus – sînt tot în spațiul primului război. Au loc atacuri ale aviației şi bătălii navale. Încetul cu încetul războiul naval se transformă într-unul aero-naval. La început hidroavionul folosit cu precădere de britanici, apoi zeppelinele germane pe la mijlocul lui şi în final avionul terestru.

— Marile coordonate ale acestei evoluții sînt: perfecționarea formelor de bombardament maritim şi ca urmare apariția avioanelor de bombardament naval, a aviației de torpiloare şi a celei de vînătoare îmbarcată, bineînțeles în strînsă legătură cu evoluția tehnică a avionului.

— Sub aspect tactic se punea problema – aşa cum ați enunțat-o mai sus – a perfecționării lovirii navelor prin bombardamentul aviației. În ce constă de fapt problema?

— În cazul atacului aerian pe mare este vorba să ținteşti cu o bombă lansată dintr-un avion aflat în mişcare rapidă o navă aflată şi ea în mişcare, în plus putînd manevra în voie. Un astfel de atac cere pilotului o instruire specială şi o precizie mai avansată decît în cazul atacului asupra unui obiectiv terestru fix. Nu e un lucru uşor să lansezi de la 5.000 metri înălțime, o bombă care să țintească o navă în timpul navigației sale pe mare, unde apare de mărimea unei bărci.

— Ce s-a făcut în direcția creşterii preciziei bombardamentului aviației asupra navelor?

— Inițiativa revine unui american, în 1921, colonelul

Billy Mitchel, care – dorind să combată teza invulnerabilității cuirasatelor, susținînd că odată cu apariția portavioanelor, primele devin în cel mai bun caz „nişte obiecte decorative” – se hotărăşte să organizeze o serie de bombardamente de aviație asupra unor nave.

— Convingerea privind ineficacitatea unor astfel de încercări era în vremea aceea atît de puternică încît – mi-amintesc din presa vremii – Secretarul de Stat al Marinei americane declara că avea curajul să se aşeze liniştit într-un fotoliu, pe nava ce urma să fie bombardată din avion de către colonelul Mitchel.

— Nostim. S-au efectuat bombardamente asupra unor vechi nave germane precum torpilorul „G 101”, crucişătorul „Frankfurt”, submarinul „U 117”, cuirasatul „Ostfriesland” ca şi pe unele nave americane sacrificate. De boala experimentării se contaminează atît francezii cît şi englezii. Distrugerea rapidă a navei „Ostfriesland” înclina balanța de partea colonelului. Adversarii au însă obiecții: nava fusese serios avariată de tirul artileriei unor cuirasate americane ce făcuseră antrenamente anterioare, ea rămăsese nemişcată pe durata bombardamentului, nu ripostase cu artilerie AA împotriva aviației ce a atacat-o şi în sfîrşit nu posedase un echipaj care să fi luptat pentru supraviețuirea ei. În ajutorul celor ce înțeleg viitorul portavionului se aruncă în dispută şi amiralul francez Pierre Barjot: „Sîntem martori ai apariției unui factor fundamental nou în războiul de pe mare, un factor similar ca importanță, introducerii artileriei pe nave în timpul dinastiei Tudorilor şi al «Invincibilei Armade»”. Este disputa din perioada crizei portavionului, care s-a dus deopotrivă în cîmpul amiralilor, al aviatorilor şi între aceştia. Portavionul a ieşit din criză triumfător, iar experimentările au fost folositoare şi din alt punct de vedere. Ele s-au soldat cu rezultate ce au permis stabilirea grosimii punților şi bordajelor diferitelor tipuri de nave. La acestea s-au adăugat eforturile pentru realizarea şi perfecționarea vizoarelor menite să indice şi să delimiteze deplasarea relativă a navei în raport cu aceea a avionului, dînd indicații asupra vitezelor acestora şi respectiv a rolului pe care îl are vîntul asupra direcției

avionului.

— Dar timpul de vizare de către pilot în vederea bombardării navei plus timpul de cădere a bombei totalizează o durată suficientă ca nava să-şi permită efectuarea manevrelor de schimbare a drumului. Acesta este punctul slab al bombardamentului de pe un avion în zborul de la înălțime… Desigur va exista o ieşire din acest impas prin atacul în picaj.

— Din punct de vedere tehnic deceniul 1930–1940 se face simțit pe planul evoluției militare prin progrese remarcabile. Motoare puternice în stea şi în linie în jur de 1.000 CP, viteza de 560 km/oră, construcții complet metalice, acoperiri rigide, dispare trenul de aterizare fix. Germania posedă în a doua jumătate a deceniului forțele aeriene cele mai moderne. Apar numeroase tipuri de avioane de bombardament precum „Heinkel He-III", „Dornier Do-17" la nemți, „Hawker Hart", „Handley Page Heyford", „Bristol Blenhein", „Vickers Wellington", „Amstrong-Whitworch Whitley", „Handley-Page Hampden" la englezi, „Amiot 143", „Bloch 200" şi „Farman 222" la francezi, „Savoia-Marchetti SM-79" şi „Fiat BR 20 Cicogna" la italieni, „Tupolev ANT-6", „Tupolev SB-2" la sovietici. Statele Unite se lansează încă din 1933 cu seria „Boeing" punînd în serviciu în 1939 bombardierul greu cvadrimotor „Boeing model 299" cunoscut ca Fortăreață Zburătoare B-17, cu variantele B, C, F, G, concepute pentru a opera în grupuri şi a lansa covoare de bombe, realizat din blindaje groase, cu motor în stea Wright R-1830 Cyclone cu viteze între 478–520 km/oră, după tip, cu o rază de acțiune pînă la 3960 km şi plafon de zbor pînă la 11.277 m, putînd purta bombe cu un total de pînă la 4.000 kg pentru misiuni depărtate – avînd trei turele în coadă şi în partea centrală, iar la tipul B 17 G şi sub botul avionului – toate armate cu mitraliere Browning MGs, avînd şi rezervoare de benzină protejate. A fost urmat de „Boeing B-29" Superfortăreață cu 4 motoare Wright R-3350 în stea, cu viteza maximă de 576 km/oră, raza de acțiune 5228 km, plafon maxim 9700 m, fără armament defensiv, purtînd un total de 10.000 kg de bombe precum şi „Consolidated B-24

Liberator", un avion cvadrimotor mare şi greu, construit în 1941 prin modificarea lui B-24J, avînd o viteză de 476 km/oră, o rază de acțiune de 3480 km, putînd transporta o încărcătură de 6.000 kg, avînd la bord 10 mitraliere de 12,7 mm.

Japonia posedă bombardierele „Mitsubishi G 4 M" supranumit „Betty", cu o viteză de 444 km/oră şi o rază de acțiune de 4216 km, avînd 5 mitraliere de 7,7 mm MGs, bombe pînă la 800 kg total, „Mitsubishi Ki-21 IV B", cu două motoare tip Mitsubishi Ha 101 de 1450 CP, cu o viteză de 475 km/oră la 3991 metri, plafon de 10.000 metri, o rază de acțiune de 2160 km şi o bombă de 1.000 kg, „Kawasaki Ki 32" monomotor Ha-9-II b de 850 CP, cu 450 kg bombe, „Nakajima Ki 49 II B" bimotor PS Nakajima Ha-109 de 1450 CP, cu bombe de 1.000 kg total şi „Kawasaki Ki-48 II" bimotor PS Nakajima Ha-115 cu bombe de 800 kg total, avînd în mod variabil 2–3 mitraliere de 7,7 mm MGs şi 1–5 mitraliere de 12,7 mm.

— În discuția de ieri am amintit de exercițiile din insulele Kyushu. Astăzi putem înțelege mai bine încercările efectuate acolo. Minoru Genda în memoriile sale scrie: „În cursul manevrelor care avură loc în martie 1941, exercițiile de lansare a torpilelor şi de bombardament au relevat rate ale loviturilor la țintă de aproape 100% pentru torpile, 60% pentru bombardamentul în picaj şi numai de 10% pentru bombardamentul de înălțime. Încercările din 23 aprilie la sud de Kyushu – pe nava țintă «Settsu», în mişcare – s-au soldat cu 4 bombe la țintă din 9, aruncate de la 3.000 metri înălțime. A doua şi a treia încercare efectuate în aceeaşi zi se soldară cu 3 şi 5 bombe la țintă. Aceste rezultate demonstrau posibilitatea bombardamentului de la înălțime împotriva navelor ancorate la Pearl Harbor, în cazul în care utilizarea avioanelor torpiloare se dovedea imposibilă".

— De aceea încercările de bombardament au constituit preocuparea susținută a unui număr mare de ofițeri de stat major, tehnicieni şi piloți. Bombardamentul de la înălțime avea ca punct de plecare caracteristicile portavioanelor americane. Se ştia că acestea aveau o punte placată cu

metal, groasă de 50–70 mm. Căpitanul de navă Masami Kojima, de la Centrul de Încercări al Arsenalului Armatei, instructor al corpului naval de la Yokosuka explică încercările efectuate la Kashima, în estul lacului Kasumigawa: „Bombele de 250 kg străpungeau punțile de 50 mm, dar pe cele de 70 mm le străpungeau doar bombele de 500 kg. Trebuia reglat detonatorul de întîrziere pentru ca explozia să aibă loc după traversarea punții. S-a construit o țintă pe poligonul de la Kashima asemănătoare portavionului «Lexington» cu o punte blindată şi două etaje de hangare. Încercările se efectuau cu bombe de 250 kg şi cu un aparat de luat vederi de mare viteză, pentru determinarea acestei întîrzieri. S-au făcut modificări ale învelişului bombei care suferea deformări. S-a diminuat cu 40% cantitatea de explozibil, pînă la 20% din greutatea bombei. S-a accelerat viteza de cădere cu ajutorul unei fusee pentru a uşura penetrarea prin punțile de zbor. Dar s-au fabricat puține bombe de acest tip şi nu s-au utilizat în operațiuni. Cuirasatele aveau grosimea punților pînă la 150 mm. Trebuiau deci bombe de 800 kg ce urmau să fie lansate de la 4.000 metri altitudine. Deoarece Arsenalul nu putea face atunci astfel de bombe, am propus utilizarea obuzelor navale de 400 mm, adăugîndu-le aripi. Planurile mele au fost acceptate şi producția lor a început curînd. Încercările au dat rezultate. Bombele lansate de la înălțimea de 2600 metri pătrundeau prin blindajul de 150 mm. Acest tip de bombe a fost folosite la Pearl Harbor împotriva cuirasatelor. Dar stocul de bombe de 400 kg era insuficient şi nu toate avioanele noastre au avut astfel de bombe. Nava «Repulse» a fost scufundată cu bombe normale de 500 kg. În curînd am început producerea bombelor perforante de 1500 kg ce străpungeau blindaje de 25 cm. Încercările au dovedit că erau capabile să străpungă blindaje de 27,5 cm. Dar din lipsa bombardierelor capabile să transporte bombe de 800 kg şi de 1500 kg, create de Arsenalul Aeronaval, nu au fost utilizate în operații”.

— În deceniul 30–40 este pusă în discuție şi ideea bombardamentului în picaj pentru mărirea eficacității lovirii

navelor.

— Este repusă Sensei san, deoarece ideea a plecat inițial de la un francez – un medic de marină, Le Burthe, care fusese pilot în anii războiului – şi prin anii 1920 şi 1933 au experimentat-o concomitent francezii, americanii şi mai apoi nemții şi japonezii. Într-o lucrare privind „Aviația de bombardament" a inginerului Français Camille Rougeron, era considerată ca singura metodă eficace pentru bombardamentul pe timp de zi.

— Generalul german Ernst Udet – un as al aviației din primul război mondial – director tehnic la Luftwaffe adoptă fără rezerve ideea bombardamentului în picaj şi după rezultate pozitive obținute în 1933 cu un „Junkers K 47", impulsionează realizarea primului avion special pentru picaj, „Henschell 123", experimentat în războiul din Spania. După acest început inginerul Pohlman de la uzinele Junkers din Dessau a construit în 1938 avionul monomotor „Junkers Ju-87" denumit Stuka.

— Ce înseamnă acest cuvînt?

— E o abreviere după Sturz-Kampfflugzer, adică avion de luptă în picaj. Denumirea va deveni generală pentru toate aceste tipuri de avioane. Pohlman a rezolvat cîteva probleme tehnice dificile care se puneau în cazul zborului în picaj, precum asigurarea unei viteze aproximativ egale pe timpul celor trei faze de zbor, orizontal, picaj şi redresare, perfecționarea vizorului pentru determinarea unghiului de coborîre corect şi declanşarea semiautomată a bombei. El va perfecționa aparatul în 1940, scoțînd pe poarta uzinei aparatul „Junkers Ju-88", ce va putea lansa în zbor orizontal o încărcătură de bombe de pînă la 1.000 kg şi în picaj două bombe a 250 kg, suspendate în exteriorul fuselajului în poziție orizontală.

— S-au dovedit Stukas-urile eficiente în război?

— Bineînțeles. În perioada aprilie–iulie 1940 au fost scufundate, ca urmare a atacurilor în picaj, 26 de nave de război, din care 23 contratorpiloare şi escortoare. Prima navă victimă a Stukas-ului este contratorpilorul britanic „Gurkha" de 1850 tone, scufundat în prima zi a campaniei împotriva

Norvegiei – la 8 aprilie 1940 – de către o bombă de 500 kg lansată de pe un „Junkers Ju-87".

— Acest sistem de bombardament a adus, fireşte, în prim plan problema acută a apărării antiaeriene a navelor.

— În 1935 cînd în Mediterana plutea amenințător spectrul unui conflict anglo-italian, marina britanică pune în şantier două crucişătoare vechi, „Coventry" şi „Curbew" de 4200 tone şi le schimbă tunurile de 152 mm precum şi tuburile lanstorpile, cu piese antiaeriene de 102 mm şi cu două afeturi cvadruple de mitralieră de 13 mm. Acțiunea e continuată în 1939 cu modificări pe alte patru crucişătoare, douăsprezece distrugătoare şi un număr apropiat de escortoare. Dar aceste tunuri antiaeriene de 102 mm se dovedesc eficiente numai la atacul bombardierelor de înălțime – în zbor orizontal – iar mitralierele de 13 mm total ineficiente la atacul avioanelor Stuka. De aceea s-a recurs la proiectile cu focoase cu acționare dublă, în timp sau de contact, trase cu tunurile automate cu mai multe țevi, patru sau opt dispuse în fascicol – cunoscutele pompom-uri de 40 mm, cu o cadență de tragere de 300–400 lovituri pe minut, realizate de firma Vickers din Anglia în 1937. Ironie a soartei, tocmai nava căreia i se instalează aceste pompom-uri crucişătorul „Southampton" este scufundat în canalul Siciliei la 10 ianuarie 1941, zi de început pentru duelul pompom-bombardier în picaj. Dar după dezastrul naval din apele Cytherei din 23 mai 1941, unde în bătălia pompom – Stuka, au fost scufundate şase nave, iar după alta ce a avut loc la cîteva zile cu pierderea a încă trei, se va mări densitatea pompom-urilor pe puntea navelor, micşorîndu-se calibrul lor, ceea ce a modificat balanța rezultatelor la atacul Stuka.

— Celelalte națiuni au urmat Germania în ceea ce priveşte construirea de avioane de acest gen.

— Şefii de la Royal Army Force se arată ostili bombardamentului în picaj şi doar aviația manifestă un oarecare interes acestui nou sistem aşa încît în 1939 ea va dota portavioanele cu cîteva „Blackburn Skua".

— Japonezii sînt în schimb motivați şi vor construi avioanele „Mitsubishi 98", „Aichi 99" şi „Aichi E 16 A 1

Zuiun" – „Paul" cu o viteză de 451 km/oră, o rază de acțiune de 966 km, cu 2 tunuri de 20 mm, o mitralieră de 13,7 mm MG şi 2 bombe de 250 kg. Avioanele „Mitsubishi 98" şi „Aichi 99" vor participa la spectacolul din 7 decembrie 1941 dat de amiralul Nagumo la Pearl Harbor sub regia amiralului Yamamoto... Avionul „Mitsubishi 98" va fi eroul senzaționalului dezastru din 10 decembrie 1941, în care vestitele cuirasate britanice „Repulse" şi „Prince of Wales" se vor aşterne liniştite pe fundul apelor din vecinătatea estică a Peninsulei Malacca.

— Americanii vor poseda şi ei cîteva tipuri: „Vought", „Douglas SBD Dauntless" cu o viteză de 421 km/oră la versiunea SBD-6, o rază de acțiune de 1480 km, purtînd o încărcătură de 500 kg bombe; este un avion de o precizie şi rezistență avansată. Ambele tipuri au servit în mare măsură pe portavioanele americane şi ale Aliaților, avînd un rol hotărîtor în restabilirea echilibrului forțelor aeronavale ale Statelor Unite.

— Ce putem să spunem despre aviația torpiloare? Care este destinul acestui tip de avion?

— Începînd cu anul 1911 italienii şi apoi englezii încearcă să ataşeze la avioane sau hidroavioane torpilele existente deja în arsenalul marinelor.

— Cînd au apărut pe lume aceste torpile?

— Pe la 1875. La ideea căpitanului de fregată austriac Luppis din portul Fiume – Rijeka de astăzi – un inginer englez Witehead a construit o torpilă – care sub acțiunea unui motor în aer comprimat – se autopropulsa cu o viteză de 10 metri pe secundă, parcurgînd o distanță de peste o mie de metri. Whitehead nu este singurul. Colonelul american John J. Lay construieşte în 1880 o torpilă cu piston mecanic oscilant ce foloseşte presiunea acidului carbonic lichefiat, iar în acelaşi an, W. Scott Sims şi Edison realizează prima torpilă electrică Sims-Edison. În sfîrşit se poate aminti de căpitanul de fregată american John Adams Howell care realizează între 1884–1890, o torpilă ce folosea energia acumulată de un volant. Pe la 1895 torpila Howell era considerată superioară celei a lui Whitehead. Şi numele celor

preocupați de această jucărie pot continuă: americanii Ericson şi Berdon, norvegianul Nordenfelt, inginerii de la uzinele germane Schwartzkoph cu vestitele G 7 a şi G 7 e care vor duce în anii războiului la cunoscuta „criză a torpilelor". Perfecționările continuă pe torpila Whitehead, dar siajul produs de gazele evacuate de motorul alternativ propulsor trădează direcția torpilei oferind posibilitatea navelor să efectueze atît manevre rapide de evitare a impactului cît şi urmărirea submarinului lansator. De aceea nemții vor introduce în 1924 torpila electrică T-5 cu o viteză de 25 noduri şi o autonomie de 6.000 metri.

— Prima utilizare a torpilelor ne revine însă tot nouă japonezilor care le vom folosi în luptele navale de la Port-Arthur din 8 februarie 1904 şi de la Tsushima din 26 mai 1905 împotriva cuirasatelor ruseşti „Suvorov" şi „Borodino".

— Americanii vor poseda „B-25" intrat în serviciu în semestrul II 1940, „B-26" în 1941, cu o viteză de 450 km/oră, rază de acțiune de 2413 km, respectiv 1770 km, al doilea tip ducînd o torpilă tip G sau bombe pînă la 2.000 kg, tipul „Douglas TBD–I Devastator" cu o viteză de 362 km/oră, o rază de acțiune de 1586 km, avînd o mitralieră de 7,7 mm MG şi una de 12,7 mm MG purtînd o torpilă de 453 kg, tip înlocuit cu „Grumman T.G.F. Avenger", apoi TBF-l cu o viteză de 435 km/oră şi o rază de acțiune de 1954 km. De asemenea mai aveau hidroavioanele torpiloare „Fairey Swordfish" de tip mai vechi, cunoştința mai veche „Consolidated PBY Catalina" şi „PB_2Y Cornado" americane şi „Short Sunderland" britanice afectate marinei, foarte utile, efectuînd acțiuni strălucite pentru anihilarea amenințării submarinelor. Deşi rolul lor nu a fost întotdeauna deosebit, ele au jucat în anumite situații, de loc un rol secundar. Să nu uităm că hidroavionul torpilor bimotor „Catalina" – cu mare rază de acțiune – echipat cu două torpile, a fost folosit pentru regăsirea navei „Bismark" a cărui contact fusese pierdut la 25 mai 1941. Iar la 3 iunie 1943 – să nu uităm iarăşi – tot un „Catalina" a dat alerta, descoperind în largul Midway-ului Armada japoneză, despre care vom discuta peste cîteva zile.

— Ideea avionului torpilor în dotarea portavioanelor a interesat în mod deosebit marina japoneză. Bazați pe proiectarea şi construirea unor motoare cu o putere de 4–5 ori mai mare decît acelea realizate în anul 1919, la sfîrşitul deceniului patru, noi japonezii vom poseda motorul Kinsei de aproximativ 900 CP ce va fi montat pe avioanele torpiloare „Nakajima 96" cu o viteză de 250 km/oră la suprafața apei. Acestea vor fi armate cu o torpilă de 609 mm, realizată de contraamiralul Kishimoto împreună cu căpitanul de corvetă Asakuma, superioară din punct de vedere tehnic şi tactic celei americane de 533 mm, prin aceea că închidea în conul de luptă 500 kg explozibil față de 300 kg a celei americane. Era propulsată cu oxigen şi nu cu aer, nelăsînd pe timpul deplasării în apă nici o urmă de siaj, care ar fi permis navei țintă să-şi modifice drumul. Pe parcursul războiului se vor adăuga tipurile „Aichi D 3 A" – „Val", „Nakajima B 5 N" şi „Nakajima B 6 N Tenzan" – „Jil" cu o viteză de 481 km/oră, o rază de acțiune de 3576 km, avînd o mitralieră de 13 mm, una de 7,9 mm MG şi o torpilă de 816 kg sau 6 bombe a 100 kg. Ca şi italienii, noi japonezii am rezolvat şi dificultățile tehnice care survin odată cu creşterea vitezelor bombardierelor în picaj spre 350–450 km/oră, precum instabilitatea direcției torpilei pe parcursul traiectoriei la viteze de 100 m/sec, deteriorarea giroscoapelor la şocuri, unele abateri sub formă de sinuozități de la traiectoria de zbor a avionului, estimarea dificilă de către pilot a distanței pînă la țintă.

— Dar văd Sensei san că lecturile v-au îmbogățit şi cunoştințele tehnice.

— Sînt cu totul generale şi spre exemplu, problema ultimă a estimării distanței pînă la țintă mi-e cu totul străină.

— Iată ce implicații are această din urmă dificultate: la 400 km/oră, o mie de metri cu avionul se parcurg în aproximativ 10 secunde. O ezitare de o secundă la lansarea torpilei poate însemna o lansare întîrziată, lipsită de timpul necesar de stabilizare a acesteia în timpul imersiei şi deci trecerea torpilei sub chila navei; invers o lansare timpurie

este însoțită de pericolul de a nu ajunge la navă. Pentru a înțelege şi mai bine situația, să comparăm torpilarea unei nave de către un avion, cu bombardarea aceleiaşi nave de către un alt avion în picaj, presupunînd că ambele au lansat încărcăturile în acelaşi moment, fiecare la 600 metri de țintă. Avionul torpilor a lansat torpila în zborul său puțin planat la suprafața apei şi pentru a parcurge cei 600 de metri în imersie torpila are nevoie de 30 secunde, în timp de bomba lansată de avion parcurge aceeaşi distanță în 4 secunde. În timp ce torpila merge cu 20 metri pe secundă, bomba cade cu 150 m/sec, de unde reiese că apa opune o rezistență de opt ori mai mare ca aerul. Dar important e că în cele 30 de secunde de deplasare a torpilei în imersie, nava mai poate face o manevră prin care să evite impactul. Dacă la aceasta se mai adaugă şi lipsa de antrenament a pilotului de pe avionul torpilor în aprecierea momentului lansării torpilei...

Pentru a se putea obține o eficacitate maximă în torpilarea navelor americane la Pearl Harbor, am amintit aseară de macheta acestui port, reprodusă la Kagoshima în insula Kyushu.

Problema care se punea la antrenamentele de acolo consta în a reuşi lansarea din avioane a torpilelor, în aşa fel încît acestea să lovească navele din apele de mică adîncime – de 14 metri – cît erau cele din Pearl Harbor, evitîndu-se împotmolirea lor în nămol, aşa cum s-a întîmplat la începutul exercițiilor. Avioanele se ridicau de pe mai multe aerodromuri, se aliniau în formație deasupra colinelor din mijlocul insulei, apoi se lansau sub un anumit unghi către una din văi, şi deodată virînd brusc spre țărm ieşeau înspre ocean la zece metri deasupra valurilor, unde îşi făceau reglajele şi lansau torpilele. Din cauză că acestea erau în curs de fabricație în uzinele de armament, se foloseau bombe obişnuite. Exercițiile s-au repetat zilnic, necontenit cu cei peste 100 piloți, pînă cînd lansările intrară în reflex.

— De fapt Florin san, aici în cazul avionului torpilor are loc o extindere a utilizării torpilei existentă în dotarea navelor de suprafață.

— Tot aşa ca şi submarinele, care o au ca armă

standard.

— Desigur, dar subiectul privind submarinele îl vom dezvolta după o scurtă prezentare a aviației de vînătoare. Mi se pare că aceasta e ordinea în discuția noastră.

— Exact. S.U.A. începe războiul în 1941 cu tipul „Curtis P-40", solid, cu mare viteză în picaj dar care se va dovedi inutilizabil, depăşit. De aceea va construi tipul Republic-47 „Thunderbolt", monoplan cu un motor în stea avînd o viteză de 663 km/oră – la versiunea B atingînd 752 km/oră – o rază de acțiune de 1.000 km, rezervoare de benzină largabile, fiind înarmat cu 6 sau 8 mitraliere de 12,7 mm, purtînd o încărcătură mare de bombe sau rachete. A urmat tipul North American P-51 „Mustang" de concepție clasică, cu motor Allison, ulterior schimbat cu motorul Therlin – construit de Packard – cu performanțe deosebite: modelul A cu 627 km/oră, C cu 706 km/oră şi H cu 783 km/oră, raza de acțiune crescînd de la 734 km la 1600 km, iar plafonul fiind la cele trei tipuri de 9555 m, 12.770 m şi respectiv 12.800 m. Erau armate cu 6 mitraliere de 12,7 mm, purtînd mai mult de 2 bombe de 500 kg sau rachete. Ele vor însoți Fortărețele Zburătoare în acțiunile de luptă. Cel mai bun tip de avion de vînătoare american se va dovedi Lockheed P-38 „Lightning" armat cu un tun, 4 mitraliere, mai multe bombe şi rachete de ultimul model.

Marina va poseda tipul Grumman F 4 F „Wildcat" apărut în 1940, cu 530 km/oră, rază de acțiune 1.300 km, avînd 4 mitraliere de 12,7 mm. El va fi înlocuit în 1942 cu Grumman F 6 F „Hellcat", mai puternic decît precedentul, avînd 603 km/oră, 1753 km rază de acțiune şi 6 mitraliere de 12,7 mm. Folosit atît ca avion de vînătoare cît şi ca avion de asalt, tipul Vought F 4 U „Corsair" este cel mai bun aparat pentru portavioane. Zboară cu o viteză de 717 km/oră, iar în versiunea F 4 U-4 depăşeşte orice avion japonez de acelaşi tip.

— Japonia posedă ca avioane de vînătoare terestre, tipurile din seria Kawasaki şi anume Ki-61 Hien „Tony" cu o viteză de 560 km/oră, o rază de acțiune de 1.900 km, 2 tunuri de 20 mm MK, 2 mitraliere de 12,7 mm MG, tipul

„Nick” avînd un tun de 37 mm şi 2 de 20 mm, „Randy” cu un tun de 57 mm, 2 de 20 mm, restul caracteristicilor fiind apropiate cu prima versiune. Mai au seria Nakajima şi anume Ki-43 Hayabysa „Oscar”, Ki-84 Hayate „Frank”, asemănătoare tipului american „Hellcat”, cu 625 km/oră, o rază de acțiune de 2.922 km, armat cu 2 tunuri de 20 mm, 2 mitraliere de 12,7 mm şi 2 bombe de 237 kg.

Pentru marină posedă vestitul Mitsubishi A 6 M „Zero” sau „Zeke”, datorat inginerului în aeronautică Jiro Horikoshi, constructor la uzina ce dă numele aparatului. Este folosit pe portavioane. În memoriile sale căpitanul de fregată Minoru Genda – ofițer de Stat Major al Flotei l-a aeriene va scrie: „avionul «Zero» deja utilizat în China, era cel mai bun avion de vînătoare al timpului şi într-adevăr puteam conta pe el. Haya avea obiceiul să spună: «avionul nostru poate să se opună uşor la trei avioane de vînătoare inamice». Eu însumi – pe cînd ocupasem postul de ataşat naval adjunct la Londra – am pilotat aparate de vînătoare englezeşti, americane, franceze şi germane şi eu nu le-am considerat apte să se opună celor din serviciul Marinei noastre. În plus experiența mea servise la îmbunătățirea avionului nostru şi eu eram convins că antrenamentul piloților noştri era unul dintre cele mai bune din lume”.

L-am citat pe Minoru Genda numai pentru că putea compara aparatul „Zero” cu tipurile similare, dar e suficient să menționez că avionul nostru era primul din lume din această categorie, echipat cu rezervoare suplimentare de carburant, că depăşea toate caracteristicile avioanelor cu care se întîlnea în luptă, rămînînd – aşa cum o recunoaşte Christopher Chant în lucrarea sa „Forțele aeriene”, „un redutabil adversar pînă la sfîrşitul războiului”. Avea o viteză de 565 km/oră, o rază de acțiune de 1.931 km, avînd armament ca şi tipul „Tony” descris mai sus. În ciuda afirmației lui Chant va ceda locul în septembrie 1943 omologului american „Hellcat”.

La începutul anului 1945 vor apare tipurile Nakajima C 6 N 1 Saiun „Myrt” şi Yokosuka P 1–Y 1 Ginja „Frances” folosite de piloții kamikaze. Primul cu o viteză de 611

km/oră, 5323 km rază de acțiune şi o mitralieră de 7,9 mm MG, al doilea cu 55 km/oră, 2.600 km rază de acțiune, un tun de 20 mm MK, o mitralieră de 12,7 mm MG. Fiecare va poseda cîte o bombă de 856 kg.

— Radar-ul va permite apariția avioanelor de bombardament pe timp de noapte, reprezentate la nemți prin „Messerschmitt Bf 110 G", „Junkers Ju 88 G 6", „Dornier Do 217 N", „Heinkel He 219-A Uhu" şi la americani prin tipurile Bristol „Beaufighter" cu o viteză de 515 km/oră şi o rază de acțiune de 2.380 km, avînd 4 tunuri de 20 mm MG, 6 mitraliere de 7,7 mm MGs, o torpilă de 965 kg sau 748 kg, 2 bombe de 113 kg sau rachete, urmat de Havilland „Mosquito" MK XVIII, cu 612 km/oră la 4.000 metri înălțime, cu o rază de acțiune de 2000 km, avînd un tun de 57 mm tip Molins, 4 mitraliere de 7,7 mm MKs, 2 bombe de 250 kg sau 8 rachete.

Înainte de război circula în Occident ideea că urmare a unei subalimentații îndelungate precum şi a vitaminozei C, japonezii au o lipsă de acuitate vizuală. Statisticile veneau să susțină această opinie, evidențiind faptul că 40% dintre japonezi purtau ochelari. Intelligence Service mersese mai departe susținînd că piloții japonezi sînt în inferioritate față de cei englezi în luptele de după apusul soarelui. Se miza de aceea pe victorii sigure în luptele de noapte. Dar în bătălia din 2 august 1942 din insulele Solomon cît şi în aceea din 11 februarie 1943 s-a constatat că piloții japonezi vedeau la apusul soarelui tot atît de bine ca radar-urile epocii.

— Şi în sfîrşit submarinul, a cărui armă redutabilă, este torpila – considerată la un moment dat ca cea mai distrugătoare armă navală.

— Apărut la începutul secolului, submarinul a fost folosit încă din timpul primului război.

— Ei bine, poate fi găsit ca arhetip în schițele de proiect ale lui Leonardo Da Vinci, sau anticipat strălucit în „20.000 de leghe sub mări" a lui Jules Verne. Prima întruchipare reală cunoscută însă este „butoiul" olandezului Cornellius Van Drebwell (1620), reluată de americanul David Dushnell (1766). Sînt numeroase numele care trebuie citate pentru a reconstitui întregul lanț al celor ce au jucat un rol în apariția

acestui tip de navă: Niconov, Robert Fulton, Wilhelm Bauer, Henley, I.D. Alexandrovski, Djevetki, Tuck, pentru ca să ajungem la John Holland cu submarinele sale bazate pe motorul cu ardere internă realizat în 1892 de inginerul german Rudolf Diesel, dispărut misterios în toamna anului 1913 de pe bordul unei nave ce-l ducea în Anglia, unde urma să abordeze probleme legate direct de viitorul acestor nave.

— Şi numele sînt încă numeroase: I.B. Petit, Lodwer Phillips, suedezul Nordenfelt, Romazotti şi mulţi alţii.

— Apoi începe construcţia submarinelor militare. S.U.A. în 1893, Franţa în 1899, Anglia şi Italia în 1902, Germania şi Rusia în 1904. În orice caz în 1914 sînt consemnate 371 de submarine din care Franţa posedă 89, Anglia 87, S.U.A. 39, Rusia 37, Germania 36, Italia 20 şi Japonia 15. Germania va construi – sub auspiciile amiralului von Pohl, promotorul primului război submarin german – vestitele U, UB şi UC-uri, primele două tipuri fiind destinate acţiunilor operative, deosebirea fiind doar în numărul de torpile – 12 la tipul U, 6 la tipul UB, tipul UC fiind destinat pentru plantarea cîmpurilor de mine marine.

— Sînt mai multe feluri de submarine?

— În funcţie de întinderea spaţiului în care operează submarinele pot fi: mari, cu un deplasament de peste 1.000 tone, acţionînd în oceane, sau în zona litoralului oceanic inamic, mijlocii, cu un deplasament între 500–1.000 tone şi acţionînd în zone mai restrînse, mici, cu un deplasament pînă la 500 tone, acţionînd pe funduri mici şi în apropierea bazelor maritime şi în sfîrşit pitice sau vedete submarine, pentru atacul şi distrugerea navelor aflate în radă sau port.

În cadrul acestor tipuri pot exista încă trei categorii: submarine torpiloare, ce dispun de aparate lanstorpilă variind ca număr, 2–4 la tipurile mici, 4–8 la cele mijlocii, 6–12 la tipurile mari şi 2–10 torpile de rezervă la fiecare în parte; submarine torpiloare puitoare, avînd instalaţii de lansare a torpilelor şi minelor atît la suprafaţă cît şi în imersiune, avînd ca misiuni lansarea minelor pe căile de manevră a navelor inamice, după care acţionează ca torpiloare; în sfîrşit submarinele cu destinaţie specială: de

cercetare, de debarcare sau de transport, destinate să asigure aprovizionarea submarinelor torpiloare, ce acționează la mari distanțe de bazele lor precum şi transportul de oameni, armament şi materiale, spre exemplu în bazele blocate de inamic. E lung periplul submarinului şi a implicațiilor sale. Desigur vom „survola" perioada primului război mondial fără a omite o concluzie şi un bilanț. Submarinul s-a dovedit pe parcursul celor cinci ani o armă redutabilă. Bilanțul pe care îl oferă războiul submarin purtat de Germania împotriva navelor de suprafață ale Angliei şi aliaților săi arată că tonajul navelor scufundate de submarine e superior celor scufundate prin acțiunile navelor de suprafață sau datorită cîmpurilor de mine. Dacă raportăm valoarea pierderilor Aliaților datorită submarinelor germane la valoarea submarinelor pierdute de germani, raportul este de 100 la 1. De aceea imediat după război toate puterile maritime pun în lucru în şantiere submarine. În 1939 toate aceste puteri posedau peste 600 de submarine.

Spre deosebire de Germania care se baza pe submarin ca armă principală de atac, celelalte puteri cu vechi tradiții şi potențial naval printre care şi Japonia subordonau submarinul acțiunilor întregii flote, rezervîndu-i acestuia doar misiuni de cercetare marină şi de colaborare simultană cu navele de suprafață, în acțiunile desfăşurate de acestea. Un exemplu grăitor este însăşi atacul de la Pearl Harbor, unde submarinele clasice japoneze au avut doar rolul de a transporta submarinele pitice, care urmau să atace navele din port.

— Şi de fapt ce sînt aceste submarine pitice?

— În istoria torpilei a existat un moment cînd italienii au realizat pentru acțiunile contra navelor, torpilele conduse de oameni – TCO – un mijloc submarin de transport, cu torpilă, în ambele sensuri (dus-întors). Era prin anii primului război mondial cînd doi ingineri mecanici din marina de război italiană au construit submarinele pitice tip SLC, – Siluro a Lenta Corso şi tip SSB – Siluro San Bartolomeo, cu o lungime de 6,7 m, un diametru de circa jumătate de metru, propulsate de două elici acționate de un electromotor.

Submarinele pitice erau dirijate de un echipaj format din doi marinari: în față pilotul avînd la tabloul de bord, un ceas-compas, un manometru şi un ampermetru, secundul în spate putînd dubla comenzile la nevoie. Erau protejați de costume uşoare de scafandru, avînd tuburi de oxigen şi măşti de protecție. Submarinul se deplasa cu o viteză de trei noduri, se putea scufunda pînă la 4 m adîncime, avea o autonomie de navigație de şase ore şi după propulsarea torpilei se puteau întoarce la submarinele-mamă.

Aceste TCO-uri aveau o încărcătură mare de explozibil şi italienii au scufundat în 1918, cu aceste submarine pitice, nava de linie „Viribus Unitis", iar în al doilea război mondial, cu toate eşecurile din anul 1940 din portul Alexandria cu submarinele „Iride" şi „Gondar" şi din Gibraltar cu submarinul „Scira", TCO reuşesc să scufunde în 1941 trei mari petroliere, un cargobot încărcat cu muniții şi navele de linie „Valiant" şi „Queen Elizabeth".

După italieni, în 1942 englezii şi japonezii vor construi şi ei submarine pitice care nu se deosebeau prea mult de cele italiene.

— Japonezii însă vor modifica tactica utilizării lor, folosind submarinul pitic numai într-un sens, fapt pentru care au fost denumite „torpile vii" – aşa-numitele kaiten. Pentru oamenii care dirijau torpila spre nava țintă nu mai exista întoarcere, aceştia dispărînd pulverizați în explozia înfiorătoare menită să ducă în adîncuri şi alte, multe alte vieți omeneşti.

— Şi care era situația submarinelor la începutul celui de al doilea război mondial?

— În preajma lui, S.U.A. vor avea 112 unități operative noi, construite în perioada 1930–1938 şi încă 70 în diferite stadii de execuție, cu deplasamente între 1200–1500 tone, cu viteze de deplasare la suprafață de 20 noduri, cu o viteză în imersie de 8–9 noduri şi dotate cu 8–10 tuburi lanstorpile; din acestea o parte o constituie grupul submarinelor oceanice de 2.700 tone. De asemenea mai existau 40 submarine de tipul S de 920 tone din perioada 1920–1925 şi 30 de unități de tip Holland din perioada 1916–1918. Dar

fiecare şantier naval american lucra intens reuşind să pună la apă două submarine pe an, astfel încît S.U.A. a participat de-a lungul războiului cu aproximativ 315 submarine, din care în Pacific aproximativ 50 unităţi vor opera permanent.

De cealaltă parte Japonia poseda 68 unităţi operative, aparţinînd tipurilor „Ro" de coastă, cu un deplasament de 700–1.000 tone, „I-21", plantatoare de mine de 1.000 tone, „I–16" submarine purtătoare de submarine pitice de 2100–2200 tone şi „I-1", „I-7", 1400–2200 tone. Dar în cursul războiului Japonia va mai construi 114 submarine, din care unele tipuri noi precum „I–13" submarine purtătoare de aviaţie, „I–351" submarine tancuri de combustibil, „HA-101", „I–361" şi „I–371" submarine de transport, cu deplasamente cuprinse între 360–1600 tone şi bineînţeles cîteva submarine pitice.

Din cele 287 de unităţi operative ale U.R.S.S., în Oceanul Pacific vor fi repartizate 87 submarine.

— Din acest periplu fac parte şi sistemele de apărare împotriva submarinului.

— Apariţia şi acţiunile de luptă purtate de submarin au determinat crearea unui sistem tehnic şi tactic de apărare antisubmarină. Preocupările încep încă din timpul primului război mondial: la început se instalează microfoane sub coca navelor, rezultatele fiind minore, deoarece celelalte tipuri de nave difuzează zgomote similare, apoi s-a început dresura focilor şi pescăruşilor care urmau să indice periscopul, respectiv submarinul, dar nici această încercare nu reuşeşte; în sfîrşit s-a recurs la barajele de mine, grenadele antisubmarine, torpila şi convoierea navelor comerciale şi escortarea lor cu nave de război care s-au dovedit mai eficace. A existat pînă la urmă un aparat pentru detectarea hidroacustică a submarinelor, datorat cuplului americano-francez Dubiller–Tissot. Paralel s-au înarmat navele comerciale cu tunuri de calibru mic şi mijlociu. La acestea s-au adăugat mijloacele scoase la lumină de cel de al doilea război mondial: apariţia unui nou tip de navă – vînătorul de submarine destinat exclusiv pentru căutarea şi distrugerea submarinelor. Apoi au apărut navele şi convoaiele capcană,

compuse din cîteva nave comerciale armate cu artilerie puternică şi tuburi lanstorpile mascate, avînd aspectul exterior de nave paşnice, care atrăgeau submarinele ce ieşeau la suprafaţă pentru atac şi asupra cărora acestea abăteau un foc de artilerie din care nu mai exista nici o şansă de scăpare. Mai trebuie adăugate lansatoarele de bombe de adîncime, aruncătoarele de mine cu reacţie cu mai multe ţevi. Împotriva torpilelor acustice care goneau, după lansare, spre elicele navei ţintă a apărut foxer-ul – de la englezescul fox = vulpe – care remorcate de nave, atrăgeau torpilele printr-un puternic zgomot artificial. De asemenea radarul încă o armă care a obligat submarinele să stea cît mai mult timp în imersiune, deoarece odată aflate la suprafaţa apei erau detectate de radiolocatoarele cu care erau dotate avioanele antisubmarine şi puteau fi lovite.

— Iar toată această întărire a capacităţii de luptă antisubmarină a reconsiderat în bună parte caracteristicile tehnico-tactice de bază a tipurilor noi de submarine ca: durata imersiunii, imersiunea maximă, viteza în imersiune, raza sa de acţiune. Astfel în timpul celui de al doilea război mondial submarinele puteau naviga la 200–300 metri adîncime faţă de 30 metri în 1914 şi 80 metri în 1918.

— În aceste condiţii submarinul devine o armă puternică a flotelor militare. Astfel flota de submarine americană a scufundat 250 de nave militare, din care 26 submarine şi 1152 nave comerciale cu un tonaj total de 5 milioane tone, pierzînd 54 submarine. În ultima parte a războiului principala ţintă a submarinelor americane erau petrolierele japoneze.

În schimb submarinele japoneze au scufundat numai 147 de nave militare şi comerciale, pierzînd 30 submarine.

— Într-adevăr istoriografia militară americană pune în evidenţă victoriile flotei militare de submarine din Pacific, care lansînd 14.730 de torpile au scufundat 1152 nave japoneze. Dar se omite un lucru şi anume că marina japoneză nu poseda apărare antisubmarină. Navele noastre navigau în plin război ca în timp de pace. Cargourile şi navele de suprafaţă străbăteau mările fără escortă şi nu e de mirare

că submarinele americane au realizat o astfel de performanță, deoarece atacau navele noastre fără a se aştepta la vreo ripostă. De-abia pe la sfîrşitul anului 1943 a început să se aplice şi navelor noastre regimul de escortă. Aşa încît dacă e să vorbim drept victoriile marinei americane – dacă se poate folosi un astfel de cuvînt – sînt de fapt un cadou gratuit oferit de flota noastră...

— Să recapitulăm acum, în încheierea discuției noastre – care s-a prelungit de-acum, vedeți e tîrziu – forțele armate ale celor două părți.

— ... ale zeului Hachiman, al războiului.

— Hachiman? După cîte îmi amintesc acest zeu a fost creat prin divinizarea împăratului Japoniei Ojin-tenno care a domnit între 201–310.

— Da, şi căruia i s-au ridicat templele Iwashimizu-Hachimangu de lîngă Kyoto şi Isurugaoka-Hachiman-gu de la Kamakura şi încă altele. Dar să revenim.

Japonia va poseda în momentul începerii războiului ca forțe terestre 55 divizii, din care 27 divizii angajate în China...

— ... pentru „lichidarea incidentului chinez", cum era enunțat războiul purtat acolo, de propaganda vremii...

— ... 23 divizii în fața frontierei sovietice din Manciuria ...

— ... armata japoneză va fi constrînsă să-şi blocheze aceste trupe la granițele Uniunii Sovietice care menținea acolo peste două milioane de soldați...

— ... şi 12 divizii pregătite pentru invaziile din Malayesia, Tailanda, Birmania, Filipine şi tot roiul de arhipelaguri ale Pacificului...

Marina va fi reprezentată prin 10 portavioane, 10 cuirasate, 36 crucişătoare – din care 50% grele, 50% uşoare – 118 distrugătoare, 63 submarine şi o marină comercială de 9 milioane tone pentru a satisface atît necesitățile economice cît şi operațiile militare.

Aviația japoneză va avea pregătite 4.000 de avioane cu piloți bine antrenați pentru diferite misiuni ofensive şi defensive.

— De „cealaltă parte a colinei” ca să folosesc expresia căpitanului Liddel Hart, americanii aveau la 22 iunie 1941… ca forțe terestre 5 divizii cu un total de 188.500 oameni – iar după mărturisirea lui Eisenhower numai 145.446 soldați şi ofițeri la 21 februarie 1942 – în acestea fiind incluşi şi filipinezii dispersați în Alaska, Aleutine, Filipine, Hawaii şi Australia; ca forțe maritime 2 flote, compuse din 12 cuirasate, 3 portavioane – cu 220 avioane – 28 crucişătoare, 83 distrugătoare, 50 submarine. Mai existau trupe de infanterie marină şi trupe de pază totalizînd vreo trei divizii. Aviația terestră, vreo 450 de avioane dispersate pe zeci de aerodromuri.

— La acestea se mai adaugă 3 crucişătoare, şase distrugătoare şi 12 submarine ale flotei olandeze.

— Desigur că pe continent trebuie considerate forțele chineze şi cele engleze, ultimele compuse din aşa-numitele Chindits, unități mixte cuprinzînd ostaşi britanici, australieni şi indieni.

Dar toate acestea, după cum se vede în inferioritate față de cele japoneze.

— Ceea ce l-a făcut pe MacArthur să afirme – prin semestrul unu din 1942 – că participa la un „război de lefteri”, ce se rezumau la operații „lans-pietre”…

Am început discuția mai tîrziu, pentru că pe canalul 5 al postului de televiziune din Beijing, la ora 19 se transmitea un film reportaj despre Tibet. Zburasem cu avionul pe la marginea vestică a acestei provincii chineze şi undeva într-un colț al inimii vibra o fibră după Lhasa, cu palatul Potala de 178 metri înălțime şi templul Dazhao, acoperit cu plăci aurite… Tot ce mai ştiam despre Tibet provenea din cîteva cărți şi un foarte bun reportaj, publicat de revista franceză „Regards”, prin anii 1950–53. Acum urmăream, împreună cu Sensei, imaginile color care ne purtau pe un podiş ridicat aproape de cer, înconjurat de munți semeți, învăluiți de un amestec de nori albi, albaştri, vineți, un peisaj aspru, şfichiuit permanent de un vînt ascuțit, dar nu lipsit de verdeața unei flore bogate, culorile vii ale multor specii de flori şi de trilul vesel al păsărelelor.

Ne-am despărțit după douăzeci de minute de voiaj prin cel mai captivant dintre locurile de pe glob ce mi-au fost oferite pe calea micului ecran…

Capitolul 4

FORGET IT!

„Mai încet puştiule; avem timp să ajungem la Pearl Harbor ca să fim omorîți". Colonelul D.C. Emerson către aspirantul Malcolm, ce şofa grăbit spre port după atac. Walter Lord: „Pearl Harbor"
Ed. Politică, Bucureşti, 1970, pag.172.

Hawaii …

Toponim derivat parcă din numele unui instrument muzical. Căci pînă la război ecourile despre acest arhipelag îndepărtat rezonau în lumea europeană, mai întîi, prin melodiile cu accent exotic, venite pe calea undelor dintr-un nicăieri, cîntate – se spunea – la hawaiiană. Coloana sonoră – stimulînd zestrea de fantezie de care dispuneai – îşi alipea şi una plăsmuită, cu reprezentări ale unui tărîm veşnic însorit, o lume viețuind într-o natură copleşită de o vegetație luxuriantă, un colț de rai, paradis al dolce far nientelui sutelor de maharajahi plictisiți, artiste de cinema încîntătoare, magnați opulenți, prințese răsfățate, mandarini osteniți în trîndăvie, miss-univers-uri superbe, ex-regi costelivi şi amante prețioase, cu toții veniți să se mistuie în jarul unor vacanțe dionisiace şi onirice …

Încercările de a îndepărta vălul de mister ce învăluia această Arcadie ispititoare se loveau de obstacole redutabile. Pentru european buricul Pacificului rămînea total în afara

suprafeței sale de interes. Distanța respectabilă şi de continentul american îngusta accesul în arhipelag, astfel încît literatura se dovedeşte parcimonioasă asupra acestui subiect. Răscolind prin memorie vei găsi amintirea notelor de voiaj din toamna anului 1866 cu care s-a făcut celebru tînărul scriitor Samuel L. Clemens pe numele mai cunoscut de Mark Twain. Şi găsindu-le ascunse undeva într-un raft, vei putea citi de pildă: „Pe întreg globul pămîntesc nu există nici o țară care să aibă în ochii mei asemenea atracție adîncă şi încîntătoare ca acest arhipelag. Nici o altă țară nu ar fi putut să-mi stăpînească cu atîta patimă gîndurile, atît în vis, cît şi aievea ... În permanență simt aroma ei, văd strălucirea mării ei, inundată de razele soarelui, aud zgomotul fluxului mării, văd stîncile ei înfloritoare, cascadele ei minunate, palmierii ce dormitează pe litoral şi piscurile ei înzepezite, ce parcă plutesc în nori ...". Pentru cei mulți Hawaii se ambiționează să rămînă claustrat, în sine, un țărm înconjurat de un şanț de apă lat de cîteva mii de kilometri şi de o aureolă de legendă şi mit. Tot ce rămîne real şi perceptibil din şi despre Hawaii e numele său fermecător, amintit în egală măsură la recepțiile oficiale sau cocktailurile de tot felul ca şi în recitalurile dizeuzelor din dancingurile de pretutindeni.

Pînă într-o zi, cînd hawaiienele au amuțit, căci undeva pe Oahu, japonezii au început un spectacol cu totul insolit, sub auspiciile zeului Hachiman al războiului. De atunci, din ziua de 7 decembrie 1941 s-au scris sute de cărți despre Hawaii, s-au publicat hărți cu detaliile Pearl Harbor-ului şi fotografii de avioane pustiitoare şi nave pustiite, de eroi şi victime. Se ştie acum foarte puțin în plus despre Hawaii în sine, dar legenda s-a spulberat, numele său a fost demitizat. Cuvîntul Hawaii – cu toată aura sa veche – va trezi o imagine de război, atacul japonez din iarna anului 1941. Întotdeauna vei încerca un sentiment straniu de reprobare şi părere de rău, ca atunci cînd ți se dărîmă un crez în cineva scump, cînd ți se clinteşte o convingere fermă ce ți-a dominat ființa timp îndelungat, sau cînd la o imagine frumoasă şi senină pe care o aveai despre un colț de lume fixat puternic pe

circomvoluțiuni, cineva a ținut cu osîrdie să-ți pună sub ochi o alta monstruoasă şi cutremurătoare. Vei mai auzi hawaiienele. Dar dacă sub ecoul muzicii lor vei rezona o clipă ca în trecut, totul îți va apărea nedesluşit, confuz, precum un vis trăit într-o viață anterioară.

Pe planisferă găseşti în mijlocul părții de Nord a Pacificului nişte puncte însemnate invariabil: ins. Hawaii. Geografi, studioşi şi călători norocoşi ne spun că acolo sînt peste 20 de insule, înşirate pe o distanță de 25.000 km, cu o suprafață de 16.600 km^2. Hawaii, cea mai mare – 10.500 km^2, – cea mai sudică – 19° latitudine nordică –, posedă cel mai înalt munte din tot Oceanul, Mauna-Kea, Muntele Alb, de 4214 m, urmat de Mauna-Loa, Muntele Lung, de 4168 m, primul un vulcan stins, al doilea zguduind insula la 3–4 ani cu erupțiile sale terifiante şi distrugătoare.

Deşi situat în zona tropicală arhipelagul – sub influența curentului oceanic californian şi a vînturilor care bat în regiune – se bucură de o climă blîndă – iarna minimum + 18°C, vara maximum + 27°C. Vegetația tropicală domină peisajul – cocotierul, pendamusul, portocalul, bananierul, hibiscusul – floarea oficială a statului Hawaii – ananasul, curmalul, arborele de pîine, alligatorul, Persea Gratissima, în limba localnicilor dui-dui, un arbore cu fructe gustoase asemeni prunelor, din care se extrage un ulei superior calitativ celui de măsline, macadamia mu provenind din Australia şi arborele de pepene, Carica Papaya, cu ciorchini de pînă la 8 kg, fructele avînd gust de pepene. Solurile fertile, favorizează culturile de trestie de zahăr, grîu, orez, cafea, tutun, toate laolaltă constituind baza economică a arhipelagului, industria locală rezumîndu-se la prelucrarea unora din aceste produse agricole şi fructifere în zahăr, sucuri şi conserve, ce iau drumul S.U.A.

Spaniolii epocii mercantiliste descoperă insulele în 1568 – numele celui care ar fi pus primul picior pe insule ar fi al căpitanului Alvaro Mandaña de Neyra –, dar neacordîndu-le interes – din lipsa metalelor prețioase – lăsă navigatorului englez Cook şansa să le redescopere în 1778, botezîndu-le cu numele protectorului său, lordul Sandwich, omologîndu-i-se

meritul. Găseşte aici kanacii, o populaţie polineziană, formată din indivizi atletici, cu pielea cafenie şi cu păr negru tuciuriu, buni agricultori şi iscusiţi navigatori. Bietul Cook, va fi „ucis de către indigenii din Hawaii, în Oceanul Pacific, la 14 februarie 1779, în al 51-lea an al vieţii sale" aşa cum scrie pe monumentul său de la Cambridge. În 1795 insulele Hawaii s-au constituit într-un stat unit independent, sub conducerea unui rege băştinaş, Kamehameha cel Mare (1789–1819). Urmează penetraţia civilizatoare a colonialismului american, soldată în 1898 cu îndepărtarea – printr-o „mică revoluţie de palat" – a ultimei regine băştinaşe Liliuokalami şi încorporarea oficială a insulelor în teritoriul S.U.A. Pe atunci kanacii – peste 250.000 de oameni – constituiau populaţia majoritară. În 1941, dintre cei 380.000 de locuitori ai insulelor, japonezi, americani, chinezi şi filipinezi, kanacii reprezentau minoritatea, vreo 20.000 de suflete. Azi dacă au mai rămas jumătate din ei.

Tocmai terminasem de scris aceste rînduri, cînd sună telefonul, Sensei san invitîndu-mă în apartamentul său din pavilionul central al hotelului „Friendship". Am străbătut aleile pavate, mărginite cu magnolii şi leandri înfloriţi, din care radia un parfum discret şi în două minute mă găseam în faţa impozantei clădiri, probabil cea dintîi construită în cadrul ansamblului. Se distingea de celelalte patru pavilioane printr-o faţadă luminată, cu ferestre mari stăpînite de un joc ingenios oriental al cercevelelor şi un acoperiş în două pante mari intersectate la capete cu altele perpendiculare, toate ridicîndu-se spre margini uşor în sus, printr-o arcuire graţioasă. Ceea ce te frapa la acest acoperiş era alcătuirea sa din „bambus", olane de culoarea verde a tulpinii acestui copac ce se găseşte aici, în zona Extremului Orient, în păduri imense – tulpinile aşezate una lîngă alta, coborînd din creastă pînă în „streaşini". Culoarea verde a olanelor, cu uşoarele nuanţări spre galben şi irizări spre auriul copacului ce îmbătrîneşte imitau într-atît biologicul, încît o vreme pusesem la îndoială probitatea unor descrieri ale arhitecturii chineze. Sensei san tocmai pregătea ceaiul. M-am aşezat într-un fotoliu şi i-am citit descrierea sumară a arhipelagului.

— La cele afirmate de dvs. Florin san trebuie adăugat că pe americani nu i-au atras bogățiile insulelor ci poziția lor strategică. Priviți harta Pacificului, acest deşert imens, înghițind 50% din apele globului şi măsurați cîteva distanțe plecînd de la Hawaii: pînă la San Francisco – 3.900 km, pînă la Alaska – 4.500 km, pînă la Tokyo – 6.000 km, pînă în Filipine – 9.000 km, pînă în Noua Guinee – 6.000 km, iar pînă în Noua Zeelandă – 8.000 km. O poziție centrală de o importanță strategică deosebită, ce justifică crearea unei baze aeronavale puternice.

— De fapt principala bază navală şi aeriană nord-americană din Pacific înainte de război. Flota de aici era compusă din 12 nave de linie, trei portavioane cu 220 de avioane, 28 de crucişătoare, 83 de distrugătoare şi 21 de submarine. Baza navală era instalată pe insula Oahu – situată la 350 km vest de Hawaii – în portul natural – de război – Pearl Harbor, tot aici, la zece kilometri, aflîndu-se şi capitala arhipelagului, Honolulu, un oraş însorit cu fața sudică expusă spre lunga esplanadă înecată în vegetația luxuriantă ce se oglindeşte în apele azurii ale oceanului, în timp ce zona sa de nord urcă uşor pe pantele dealului Pancibola populat cu vile cochete cu cîte un etaj, năpădite de iederă pe toate fețele, din spatele cărora poți privi spre culmile semețe ale Muntelui Tantal.

— Sub aspect militar Hawaii prezintă un avanpost înaintat al Statelor Unite în Pacific şi în acelaşi timp o redută apărată de imensele întinderi de apă care o despart pe distanțe mari chiar de cele mai apropiate insule: în jur de 2000 km pînă la Midway spre nord-vest, pînă la Wake spre vest şi pînă la Palmyra spre sud. Aceasta a justificat o investiție americană considerabilă materializată în cîteva aeroporturi mari, baze aeronavale şi de submarine, şantiere şi arsenale navale, dane de acostare pe mulți kilometri de țărm, stații radar fixe şi mobile, o puternică stație radio, cazărmi pentru cîteva zeci de mii de oameni, locuințe şi bungalow-uri pentru sute de ofițeri, generali şi amirali, depozite de muniții, carburanți, materiale, subzistență, toate aprovizionate de pe continent. Existența unei flote militare cu

peste 150 de nave cuirasate, crucişătoare, distrugătoare, submarine, avînd în frunte portavioanele cu peste 200 de avioane, plus flotilele cu aviația de bombardament şi cele de vînătoare de pe aerodromuri, cele 127 baterii de coastă fixe, 211 tunuri antiaeriene şi peste 3.000 de piese de artilerie şi arme automate dispuse pe tot litoralul precum şi cele două divizii de infanterie numărînd peste 42.000 soldați, confereau insulei caracterul unei fortărețe inexpugnabile.

— După cîte îmi amintesc – Sensei san – la sfîrşitul anului 1940 şi începutul lui ’41 au fost făcute patru numiri mai importante: amiralul Husband E. Kimmel devine comandant-şef al Flotei din Pacific – Pacific Fleet –, generalul Walter C. Short comandant al trupelor terestre din „sectorul hawaiian”, generalul-maior Frederick L. Martin, comandant al aviației militare din Hawaii, subordonat lui Short – în vremea aceea, aviația militară americană nu avea statut de armă independentă, escadrilele de recunoaştere, vînătoare şi bombardament fiind afectate atît armatei cît şi marinei – şi în sfîrşit, contraamiralul Patrick N.L. Bellinger, comandantul apărării aeriene şi a bazei navale de la Pearl Harbor, subordonat, în principal, contraamiralului Claude C. Bloch, comandantul Districtului 14 naval, în raza căruia intrau arhipelagul Hawaii şi baza de la Pearl Harbor. Concomitent au fost aduse şi două regimente de aviație, care urmau să asigure patrularea zonei.

Imediat după preluarea posturilor lor, Martin şi Bellinger constată carențe serioase în grupările lor aeriene: dotarea „regimentelor de patrulare … cu … avioane vechi şi necorespunzătoare” precum şi concentrarea lor mare pe cele trei aerodromuri. Ei cer înlocuirea lor de urgență şi construirea unor noi piste de decolare. Fără urmări. La rîndul său Short, care avea misiunea să apere teritoriul arhipelagului şi să protejeze flota ancorată la Pearl Harbor, îşi dă seama de unele lipsuri din sistemul de apărare al insulei, frapîndu-l vulnerabilitatea aerodromurilor sale cît şi a celor aparținînd marinei, prevenind Washingtonul în acest sens.

Kimmel luase măsura de a împărți flota în trei grupări

operative din care una era mereu în larg pentru manevre – şi numai arareori aproba şi pe a doua – datorită lipsei de carburanți. Împreună cu Short sesizează pe Bloch şi Knox – secretarul de stat al Departamentului Marinei – asupra pericolului în care se găseau depozitele de carburanți construite pe sol.

— Şi acestea rămîn tot fără urmări?

— S-a cerut lui Bloch, Martin şi Bellinger să formuleze un plan de ripostă la un eventual atac japonez asupra insulei Oahu … Aşa-numitul „raport Martin–Bellinger" din martie 1941 merită toată considerația. Îmi amintesc cîteva observații în „preambul". Citez textual: „Un atac va avea loc fără să fie precedat obligatoriu de o declarație de război", sau „Din experiența de pînă acum rezultă că puterile Axei îşi încep activitatea pe un front nou în zilele de sîmbătă, duminică sau de sărbători naționale …", sau „cel mai propice moment al zilei pentru agresori ar fi în zori …", sau „… forțele noastre aeriene nu sînt capabile nici să constate din vreme apropierea unei grupări operative venind din Pacificul de Vest". Şi tot aşa …

— Parcă ar fi avut acces la planurile operative ale lui Yamamoto …

— Şi deşi Washingtonul îşi însuşeşte raportul, toată lumea excludea ideea unui atac japonez, iar dacă îl acceptă – nici într-un caz „cu premeditare şi pe neaşteptate" – exclude Hawaii-ul şi în sfîrşit, dacă militarii din Hawaii – Kimmel, Short şi alții, forțați să-şi pună şi o astfel de alternativă, – acceptau un atac asupra arhipelagului, atunci acesta ar fi vizat ocuparea insulei Oahu şi atît. Ori insula era inexpugnabilă. Aşa gîndeau mulți americani şi toți factorii de răspundere de care te izbeşti, atunci cînd parcurgi istoria scrisă a acestui episod. „Dacă a existat vreodată o flotă gata pentru orice eventualitate şi capabilă să înfrunte orice primejdie tot nu se poate compara cu cea de care dispune acum Unchiul Sam la Pearl Harbor". Dacă fraza aceasta extrasă dintr-un articol al cotidianului Honolulu Advertiser din 1 februarie 1941 poate fi etichetată drept infatuare retorică, atunci răspunsul unui senator american dat unui

reporter de la Associated Press din aceeaşi zi să fie o exaltare de moment?: „Marina Statelor Unite poate strivi flota japoneză oricînd şi oriunde". Charles I. Faddis, membru al Congresului, pare foarte convins cînd, în 19 februarie 1941 declară: „Japonezii nu vor risca o înfruntare cu o mare putere. Ei nu sînt pregătiți pentru aşa ceva şi o ştiu foarte bine. Nu vor îndrăzni niciodată să provoace la luptă flota noastră. Marina lor militară nu este destul de puternică şi teritoriul lor metropolitan e prea vulnerabil". Iar dacă aceştia sînt cu toții gazetari şi politicieni ce-şi pot permite „licențe" în declarațiile lor, iată un om – generalul Sherman Miles, şeful serviciului de informații al armatei de uscat al S.U.A. – care mai informat decît primii, va afirma după război în mod „rezonabil": „M-am îndoit că niponii vor ataca arhipelagul, deoarece asta ar fi presupus două decizii distincte: mai întîi, să declare război Statelor Unite, ceea ce, pe atunci, mi se părea echivalent cu o sinucidere; al doilea, să rişti pierderea unor nave de neînlocuit, trimițîndu-le împotriva inexpugnabilei fortărețe de la Oahu şi a puternicei noastre flote".

— Deci trebuie înțeles că, în cel mai rău caz, factorii militari se aşteptau la un atac cu scopul ocupării Oahului, şi-şi organizau sistemul de apărare exclusiv în acest sens. Ei considerau că japonezii nu vor ataca flota.

— Existau şi opinii diferite. Ministrul marinei Knox într-o scrisoare adresată generalului Marshall în 24 ianuarie 1941 scria: „Dacă se va produce un război cu Japonia, ne putem imagina că acțiunile militare vor începe printr-un atac prin surprindere împotriva flotei sau a bazei militare de la Pearl Harbor". Dar şi aceste opinii lucide se limitau la simple declarații, fără urmări şi măsuri practice. Că este aşa o dovedeşte şi concepția „celor mai mari manevre organizate vreodată în arhipelag" ce au avut loc în mai 1941 sub conducerea generalului Short. Tema acestor manevre ca şi toată desfăşurarea lor privea respingerea unor „valuri de asalt" nipone ce debarcă pe plajele de la Oahu, în lipsa navelor proprii în rada de la Pearl Harbor. Dar însuşi Marshall scrie cam în aceeaşi perioadă într-un raport către

preşedintele Roosevelt: „Datorită fortificațiilor garnizoanei şi reliefului său geografic, insula Oahu este considerată drept cea mai puternică citadelă din lume … Fără o zdrobitoare superioritate aeriană, invazia ar fi imposibilă”.

— Deci americanii erau dominați de ideea invaziei, în timp ce Yamamoto avea în vedere lovirea flotei. Şi revenind la firul evenimentelor, părăsit prin primele două capitole să vedem ce a făcut amiralul în atingerea acestui scop. După efectuarea antrenamentelor aviației, navelor de suprafață şi submarinelor, el procedează la constituirea grupării de nave ce urma să efectueze atacul. Comandantul acestei grupări, vă amintiți, fusese numit viceamiralul Chuichi Nagumo. Pe baza unor ordine speciale, în perioada 10–20 noiembrie diverse categorii de nave primesc ordinul de a părăsi bazele lor din Kure, Saseba, Yokosuka, Hashirajima, Saki şi altele, cu direcția golfului Tankau – i se mai spune şi Hitokappu – situat pe la mijlocul unei insulițe, Etorofu, cea mai meridională insulă din arhipelagul Kurilelor – actualmente în componența U.R.S.S. – la o distanță de aproximativ 1800 km Nord-Est de Tokyo. Navele plecau din baze izolat, una cîte una, inițial luînd direcția est şi abia cînd depăşeau linia orizontului se îndreptau spre nord, mergînd fiecare pe un traseu aparte, neştiind nici una ce ordin au primit celelalte. În baza Kure, de unde plecaseră majoritatea acestora, telegrafiştii au fost opriți de a continua transmiterea unor mesaje între „navele” lor şi a înşela în acest chip interceptarea inamicului.

— Măsură justificată deoarece fiecare telegrafist are particularități în transmiterea semnalelor, aceştia putînd fi recunoscuți după modul de „scriere” propriu.

— Şi aşa apar la Tankau, pe rînd şase portavioane cu 393 de avioane – le ştiți din discuția de acum două zile în urmă – „Zuykaku”, recent sărbătorit cu prilejul lansării la apă, „Hiryu”, „Soryu”, „Kaga”, „Shokaku” şi „Akagi” – navă amiral, pe care sosiseră viceamiralul Nagumo şi contraamiralul Kusaka, şeful său de stat major, apoi navele de linie „Hiei şi „Kirishima”, cinci crucişătoare, unsprezece distrugătoare, opt tancuri petroliere şi 32 de submarine de

diferite tipuri.

— Am auzit că de la bazele de aprovizionare s-au ridicat atît uniforme de vară cît şi de iarnă, pentru a deruta pe oricare curios care s-ar interesa de direcția atacului.

— Măsuri de mascare au fost numeroase. Însăşi portul Tankau – zonă necirculată, rece şi cețoasă – este un adăpost ideal pentru această flotă cufundată într-o tăcere radio totală, de pe navele căreia nu are voie să coboare nici un marinar pe țărm, iar orice reziduu este incinerat cu grijă, nici un pai peste bord. În aceste zile ataşatul naval S.U.A. la Tokyo transmite la Washington o radiogramă despre un ordin al comandamentului bazei marinei militare din Yokosuka, care a dat permisie ofițerilor şi marinarilor, văzuți plimbîndu-se grupuri-grupuri pe străzile Tokyo-ului şi ale Yokohamei. La 6 noiembrie serviciile de interceptare americane află că aviația niponă se află concentrată în insula Formosa. Pe 8 noiembrie aceleaşi servicii identifică „o serioasă deplasare de aviație şi unități auxiliare în zonele sudice" (Bonin, Okinawa, Formosa, Marshall). Radiospionajul S.U.A. din Guam a interceptat la începutul lui decembrie 1941 o radiogramă japoneză din care reieşea că întreaga flotă unificată a Japoniei se găseşte în Seto Naikai – Marea Interioară a Japoniei – respectiv sistemul de bazine interioare care leagă insulele Honshu, Shikoku şi Kyushu, iar de pe continent veneau ştiri că un convoi de nave nipone se îndreaptă spre golful Siam.

— Aşa încît americanii interceptau în cursul lunii noiembrie şi la începutul lunii decembrie informații reale, amestecate cu mistificări şi trucuri de tot felul.

— Dată fiind gravitatea ce o vădeau evenimentele – tratativele de la Washington erau cel mai bun barometru politic în acest sens – era de datoria lor să fi mobilizat forțele necesare pentru a separa pe unele de altele.

— La „timpul" Pearl Harbor-ului aceasta nu s-a realizat. Cu aceleaşi mijloace, analiza, discernerea mesajelor ca şi folosirea lor în scopuri proprii se vor realiza – în cel mai înalt grad – la Midway.

— Deocamdată evenimentele curg pe vadul croit de zeii

războiului şi se precipită prin nişte ordine speciale şi secrete, ale Marelui Stat Major al Armatei Imperiale, ce defineau ziua Y – de începere a deplasării escadrei – fixată ulterior în 26 noiembrie şi ziua X – de începere a atacului, aceasta din urmă, fixată pentru duminică 8 decembrie, corespunzînd în Hawaii – în funcție de diferența orară dintre Tokyo şi Washington – tot zilei de duminică, dar 7 decembrie.

Sosit doar pentru 24 ore, amiralul Yamamoto se adresează în după-amiaza zilei de 17 noiembrie – de la bordul navei amiral Akagi – celor peste o sută de ofițeri ai Flotei 1 aeriene şi ai restului escadrei. Deloc înflăcărate, mai curînd seci, cuvintele sale aveau rolul de a-şi convinge interlocutorii asupra responsabilității ce le incumbă atacul surpriză ce urmau să-l efectueze, fără să excludă posibilitatea nerealizării surprizei scontate în cazul unor măsuri preventive luate de adversar, confruntarea transformîndu-se într-o luptă „crîncenă". Dar a încheiat încurajator: „mă aştept ca operația să fie încununată de succes!"

— Încerca să insufle o undă de încredere în oameni, pentru ridicarea moralului.

Sensei san dădu din cap aprobator şi continuă.

— În seara zilei de 22 şi apoi în tot cursul zilei de 23 noiembrie Nagumo are o şedință cu statul său major, unde comandorul Sugiro Suzuki – unul din „civilii" de pe Taiyo Maru care efectuase ruta Tankau – Oahu – expuse ultimele informații de pe Oahu. Nagumo fu bucuros să afle că deasupra arhipelagului nu se efectuează zboruri, iar patrulările la nord de Oahu – de unde urma să efectueze atacul – erau rare şi acelea după răsăritul soarelui. Totuşi Suzuki nu putea evalua mărimea a trei probabilități: prima, privea detectarea escadrei japoneze pe durata rutei sale, a doua, referitoare la numărul de nave americane prezente la Pearl Harbor la ora atacului japonez şi în sfîrşit a treia, avea în vedere natura, modul şi gradul ripostei americane la atacul japonez. Au fost analizate de asemenea traseul, modul de aprovizionare a navelor cu combustibil, s-a instituit tăcerea radio totală – constînd numai în recepționarea

mesajelor şi nu şi emiterea lor – pînă în clipa primirii semnalului de atac „Tora! Tora! Tora!” Cu orice risc şi pierderi efective. S-au stabilit măsuri – pe etape – în caz de reperare a Forței Z de către americani şi s-a precizat obiectivul atacului: scufundarea portavioanelor americane şi a cel puțin patru cuirasate precum şi distrugerea aviației militare de pe Oahu. Acestea ar fi paralizat flota militară americană pentru o perioadă de cel puțin şase luni. Toate erau frumoase, afară de cazul cînd şi-ar fi băgat coada Tengu sau Tanuki.

— … ?

— Primul este un fel de Scaraoțki japonez, iar al doilea unul dintre animalele de prin basmele noastre, care exercită puteri magice …

— Nagumo trebuia să accepte soarta aşa cum îi era scrisă. El nu se mai afla de mult în fața Rubiconului …

— În sfîrşit la 26 noiembrie escadra părăseşte portul Tankau. Submarinele au plecat urmînd să se plaseze în jurul obiectivului. Dintre ele cinci poartă pe cele de buzunar – conduse de către doi servanți – avînd fiecare cîte două torpile mici. Escadra propriu-zisă naviga în următoarea formație: în față crucişătoarele grele „Chikuma” şi „Tone” de cîte 14.000 tone, fiecare cu cîte 8 tunuri de 204 mm şi 6 tuburi lanstorpilă de ultimul tip, ambele din Grupul de susținere al viceamiralului G. Mikawa, urmat de crucişătorul uşor „Abukima”, de 5500 tone, din Grupul de escortă al contraamiralului S. Omori. În rîndul doi, în centru, portavioanele” Akagi”, de 41.300 tone – nava amiral – şi „Kaga”, de 42.500 tone, ambele transformate din nave de linie, făcînd parte din Divizia l-a de portavioane a viceamiralului Nagumo – comandantul escadrei de atac – avînd pe stînga şi pe dreapta 4 distrugătoare de cîte 2500 tone, „Kasumi”, „Arare”, „Tamikaze” şi „Urakaze”, dotate cu cîte 5 tuburi lanstorpile, 6 tunuri de 127 mm, numeroase baterii AA, instalații de lansare a grenadelor antisubmarine şi instalații de fumizare, pentru camuflarea escadrei la nevoie – toate din Grupul de escortă – şi pe extreme cuirasatele „Kirishima”, de 36.700 tone şi „Hiei”, de 37.000 tone, fiecare

cu cîte 8 tunuri de 204 mm şi 6 tuburi lanstorpilă, ambele din Grupul de susținere. Pe rîndul trei urmau, în centru, portavioanele „Hiryu" şi „Soryu", tipuri uşoare, cu un deplasament de 20.500 tone, construite în 1937, din Divizia 2-a de portavioane a contraamiralului Tamon Yamaguchi, avînd pe stînga şi pe dreapta distrugătoarele „Kagero", „Shiranuchi" „Hanakaze" şi „Sokaze", cu caracteristici şi dotare identice cu cele 4 de mai sus, făcînd parte din acelaşi Grup de escortă. Pe rîndul patru, în centru, se aflau portavioanele „Shokaku" şi „Zuikaku", de 29.800 tone, construite în 1941, de mare viteză şi cu mare autonomie de deplasare, din Divizia 5-a de portavioane a contraamiralului Chiuchi Hara. Au pe stînga şi pe dreapta distrugătoarele „Arigumo", „Akebono" şi „Ushio". Urmează cele două grupe de petroliere şi nave de aprovizionare. Patrula de avangardă a căpitanului de navă K. Imazumi – din care am amintit doar cele cinci submarine de la început – este formată din 3 submarine de croazieră – „I-19", „I–21" şi „I-23", plus 28 de submarine de explorare şi avangardă.

— A doua zi după plecarea escadrei lui Nagumo din Golful Tankau – respectiv în 27 noiembrie – comandanții bazelor americane din Pacific primesc din partea Marilor State Majore ale armatelor de uscat şi marinei, un „avertisment de război" – pe baza informațiilor recepționate de Magics, de la japonezi, din ultima perioadă – prin care li se indicau direcțiile vizate de un eventual atac nipon: Tailanda, istmul Kra, strîmtoarea Johore, nordul insulei Borneo. Kimmel putea fi liniştit: în cablogramă nu figura Hawaii-ul. De fapt conform ordinului de operații „Rainbow 5", în caz de ostilități, Kimmel trebuia să se deplaseze cu escadra sa spre sud, în vederea cuceririi arhipelagurilor Marshall şi Caroline, unde urma să organizeze o bază americană la Truk. Short, care era îngrijorat doar de acțiuni de sabotaj, provocate de posibile comandouri japoneze din insulă, a luat măsura de a masa avioanele în perimetre restrînse, punîndu-le sub pază. Dar de fapt nu s-au luat „măsuri corespunzătoare de apărare", aşa cum prevedea „avertismentul", care – în caz de război – privea şi Hawaii-ul, deoarece, ca bază militară a

S.U.A., nu rămînea în afara teatrului de operații. Iar acum, Nagumo înaintează cu escadra sa exact către acest arhipelag.

— Urmează acele zece zile de drum – la nord de paralela 42 – prin „Marea cea pustie", cum era numită de serviciile de informații, zona de la est de insulele Kurile şi Aleutine. Zece zile mohorîte, cu vreme rea, cu ceață, vînturi puternice şi mare agitată, cu furtuni ce menținеau navele ore în şir în tangaje şi ruliuri clocotitoare, făcînd insuportabilă viața marinarilor. În încăperile de sub punte, activitatea se desfăşura într-o irascibilitate exasperantă şi obositoare. Sus, pe punte – sub ploaia şi rafalele de vînt – marinarii se încrîncenau să stabilizeze furtunurile lungi şi grele – de pe petrolierele venite în imediata apropiere – în dispozitivele de la gura tancurilor rezervoare, pentru aprovizionarea cu carburanți. Mişcarea deferlantă a talazurilor smulgea cîte un furtun şi motorina țîşnea măturînd de pe etambou, în mare, cîte un marinar surprins de jetul ce baleia pe punte ca un anaconda scos din minți.

În probleme de decizie, această escadră impozantă este încă în mîinile Tokyo-ului, în ce priveşte soarta cu totul în mîna zeilor, dar răspunderea o are numai Nagumo şi el va fi neliniştit – în toate aceste zile care preced atacul – datorită celor două necunoscute ale ecuației sale. Va putea rămîne nedescoperit? Va da atacul prin surprindere? Are de parcurs 6.000 de kilometri într-o tăcere radio absolută şi nu-i este deloc uşor să-şi asigure controlul navelor din flota gigantică ce se pierde în orizonturi. Iar timpul trece apăsător de încet. Fiecare clipă îi putea aduce dintr-un colț al cerului, de undeva de pe ape sau – mai diabolic – de sub apă, o surpriză, ce-i poate periclita şi zădărnici toată această operație de proporții, fără precedent în istorie, nemaisocotind pregătirea şi tot deranjul... Un singur avion inamic, chiar într-un zbor îndepărtat, poate zări siajul cît o coadă de cometă a acestei Forțe Z – aşa cum a fost botezată escadra. Apoi e de ajuns un grup de fortărețe zburătoare, cu mare rază de acțiune, pentru a-i produce un dezatru total. Nopți cu insomnii, zile de veghe, cu nervii încordați. Fusese categoric împotriva planului lui Yamamoto, pe care l-a considerat „rodul unei minți nu

tocmai întregi". Era acest plan de o îndrăzneală caracteristică omului mărunt, inteligent, temperamental, gata să joace tare şi uneori totul pe o carte, aşa cum era cunoscut amiralul Isoroku Yamamoto. Dar dacă sta şi gîndea cinstit, era singura formulă bună în situaţia în care fusese adusă marina, de politica celor din armata terestră, cocoţaţi în guvern.

Căci sforile politicii imperiale le trăgea acum Armata. Şi nu de azi de ieri. Ea deţinea destinele ţării încă de la invazia în Manciuria, din 1931. Tot ea a provocat şi invazia în China. Şi apoi tot ea a jucat un rol important în relaţiile cu Germania fascistă.

Militarii aceia din infanterie şi cavalerie, crescuţi prin cazărmile de la periferiile cîtorva garnizoane de renume, unii chiar cu Academii şi cu experienţa celor patru ani de război din China erau marcaţi pe viaţă de aroganţa celor ce nu au suferit înfrîngeri după prima intoxicaţie a triumfului. Deşi se cam împotmoliseră în China... Cei mai remarcabili dintre ei ajunseră ataşaţi militari prin capitalele europene – se învîrtiseră prin Paris, Roma, Berlin, Madrid. Dar vederile lor se limitau cel mult la adorarea ideologiei trufaşilor negustori de bere cu zvastica pe mînă. În timp ce ei, marinarii aveau state îndelungate la Londra şi Washington, iar în special dincolo peste Ocean lucrurile nu semănau deloc cu cele din Europa.

Erau nete diferenţele dintre Armată şi Rengo Kantai – Marină. Acestea vizau atît sfera politicii cît şi pe cea a strategiei lor proprii, ca arme.

Pe plan politic Armata considera victoriile germanilor în Europa drept semnul şi garanţia dominaţiei sigure a continentului de către Hitler. Pentru şefii Armatei terestre obiectivul principal îl constituia U.R.S.S., ce reprezenta „un obstacol potenţial major al imperiului în tendinţa sa de expansiune pe continentul Asiei" aşa cum se exprima într-una din consfătuirile de la statul major al armatei, locotenent-colonelul acela mărunţel Kumao Imoto.

Marinarii nu agreau pe fascişti. „Maşinaţiunile lui Ribbentrop şi Hitler îmi inspiră numai dezgust. Mă înfior

gîndindu-mă la consecinţele pentru Japonia ale alianţei cu Germania şi Italia…", scria în septembrie 1939 Yamamoto viceamiralului Shigetaro Shimada – fost coleg de an la Academia Navală – ce va deveni ministru al Marinei în octombrie 1941. Yamamoto fusese student la Harvard şi mai tîrziu ataşat naval la Washington – prin anii 1924–1927 – şi el cunoştea resursele naturale şi potenţialul industrial şi tehnologic al Statelor Unite, care-i conferea o superioritate netă asupra Japoniei. Ziariştii niponi scriau că raportul dintre populaţiile S.U.A. şi Japonia era de 2 la 1. Dar nu arătau că raportul dintre potenţialele industriale ale aceloraşi ţări era de 5–6 la 1, iar Yamamoto ştia acest lucru. Nici generaţia tînără nu era în întregime contaminată de spiritul profascist. Locotenentul comandor Toshio Shiga, comandantul flotilei de vînătoare de pe portavionul Kaga, care figura pe lista primului val ce va bombarda Hawaii-ul, îşi va aminti în jurnalul său despre convingerile generaţiei lui încă din perioada cînd erau elevi la Academia navală. Avusese o discuţie cu camaradul său de promoţie – locotenentul Hyakutake – unul din fiii amiralului Hyakutake, pe atunci Marele Şambelan al Maiestăţii Sale. „Acesta îmi spunea că ţara noastră nu trebuia niciodată să pornească război împotriva S.U.A. şi a Angliei, ceea ce eu agream întru totul. În acest timp Japonia a intrat în alianţa cu Axa şi inimile noastre vibrau de frică, pe măsură ce zgomotele războiului începuseră să se intensifice. Dar… acum este… prea tîrziu şi noi trebuie să ne facem datoria".

Marina în dorinţa de a obţine materiile prime strategice necesare Japoniei, considera ca obiectiv principal dominaţia în Asia de Sud-Est. Ironia sorţii făcea ca tocmai o asemenea orientare să lezeze interesele Americii şi Angliei. Marinarii ştiau acest lucru de bună seamă. Nimeni din Marină nu ar fi putut susţine că la Statul lor Major fusese crescut şi hrănit vreun porumbel al păcii…

Şi de aici începe diferenţa dintre Armată şi Marină pe planul strategiilor proprii… Şi Steaua şi Ancora doreau războiul şi militau pentru el. Astfel încît şi una şi alta – citez din nou pe locotenent-colonelul Imoto – „îşi continuau

pregătirile lor în direcţiile pe care şi le-au fixat, încercînd fiecare de a avea cea mai mare influenţă în politica internă. Aceasta a condus la constituirea a doua armate care nu aveau nici un raport între ele. Cum acestea se pregăteau de război de mai mult de 20 de ani, avînd concepţii strategice şi obiective diferite, aspectul războiului la nivelul Statelor Majore a celor două armate diferea profund. Ideea unui comandament unificat şi a unor operaţii combinate într-un teatru de operaţii definit, indispensabil într-un război modern era absent în spiritul statelor noastre majore".

Rivalitatea Armată terestră – Marină se va reflecta şi în activitatea serviciilor secrete militare, care îşi vor ascunde informaţiile proprii unele faţă de celelalte – de o manieră ceva mai reuşită decît ambele faţă de americani.

— Totuşi amiralul Yamamoto spera să poată fi ocolită calea unui conflict cu Statele Unite. El îi spusese prinţului Konoye în septembrie 1940: „sper că vă veţi strădui să evitaţi un război cu Statele Unite".

— Da, dar Armata invadase în Indochina şi aceasta a constituit cauza brutalei deteriorări a relaţiilor cu S.U.A. Însăşi generalul maior J.F.C. Fuller – un american – va declara că instituirea embargoului de către cele trei puteri S.U.A., Anglia şi Olanda, poate fi socotită drept „o declaraţie de război economic", ceea ce impunea Japoniei să aleagă între război şi ruină economică.

Yamamoto devenise conştient de perspectiva războiului, căci el va scrie în ianuarie 1941 unui alt prieten, amiralul Koshiko Oikawa, predecesorul lui Shimada la portofoliul Marinei, că aceasta din urmă „trebuia să se pregătească serios de război, deoarece un conflict cu S.U.A. şi Marea Britanie a devenit inevitabil". De aceea susţinea acest plan, cu care totul era jucat pe o lovitură, sau mai bine spus, pe un grup de lovituri simultane date celor două puteri din Pacific, prima dintre lovituri revenindu-i lui Nagumo, în Hawaii.

Căci Yamamoto conta doar într-un război fulgerător şi puternic faţă de aceste puteri cu care guvernanţii de la Tokyo intraseră în conflict. Dar el era japonez. Fusese crescut – în

familia de nobili Yamamoto care-l adoptaseră – în spiritul vechilor tradiții ale samurailor, vestiții eroi ai Yamato-ului de odinioară, precum Yoritomo Minamoto, Oda Nobunaga, Toyotomi Hideyoshi, Sugawara Michizane, Tokukawa Leyasu, legendarul Sansiro, oameni de arme, eroi de legendă şi conducători înțelepți, care au lăsat urme adînci în spiritul acestei „rase superioare", destinată să joace un rol de frunte în Asia de astăzi şi poate în lumea de mîine… Istoricul american Gordon W. Prange scrie că Yamamoto „era un naționalist din cap – cu părul tuns perie – pînă în picioare – încălțate în pantofii regulamentari, bine lustruiți întotdeauna".

De aceea Yamamoto îi va declara lui Konoye prin septembrie 1940: „Dacă mi se va ordona să lupt, indiferent de urmări, mă voi bate ca un diavol în primele şase, cel mult douăsprezece luni, dar nu am nici o încredere în ce se va întîmpla peste doi sau trei ani…". Deci Yamamoto se îndoia de o victorie japoneză într-un război îndelungat. Mai mult, el spunea că „soarta războiului avea să fie decisă încă din prima zi".

De aceea, Nagumo a luat măsuri diavoleşti pentru a asigura conspirativitatea acțiunii. Şi acum îi stăteau în față aceste zece zile blestemate, pe care ar fi dorit din toată inima să le fi dat la spate – le-ar fi luat de la activul vîrstei sale fără să le fi trăit, ignorînd materialitatea lor temporală, extirpînd din carnea celei de a patra dimensiuni această secțiune malignă – dar timpul îşi scurge nisipul uniform prin clepsidră, şi numai psihicul nostru îşi trăieşte unul propriu, relativ, care acum lui Nagumo i se pare că măsoară o veşnicie, căci fiecare oră, fiecare minut, fiecare secundă, se transformă într-un coşmar. Îşi aruncă privirea pe horoscopul săptămînii, o traducere din franțuzeşte: „Timpul nu respectă ceea ce a fost făcut fără el. În natură, totul se face cu încetineală. Nerăbdarea e cel mai mare duşman al spiritului. Forța rezidă în calm. Alegeți bine momentul şi apoi trosc! Trageți la țintă!" Deci aşa! Atunci aşa să fie!

— Într-adevăr Nagumo bătea la poarta închisă a istoriei, a cărei cheie se află în mîna sorții.

— La 2 decembrie Nagumo primeşte de la Yamamoto, prin radio, celebrul mesaj: „Niitaka yama nobore, ichi – ni – rei – ya!" – „treceți muntele Niitaka, 1 – 2 – 0 – 8" ceea ce însemna că Japonia a optat pentru război, pentru el Nagumo însemnînd „începeți atacul în primul minut al zilei de opt". Mesajul deşi privea direct escadra lui Nagumo, era un semnal general pentru toate forțele navale japoneze din Pacific, care se vor pune în mişcare în acțiuni simultane de război, imediat după atacul de la Pearl Harbor. Niitaka – munte în Formosa – cel mai înalt vîrf de pe cuprinsul imperiului însemna „escaladarea celui mai înalt pisc simbolic din întreaga sa istorie".

— Mi-amintesc de un proverb vechi: Cînd se aprinde o aşchie mică, te poți aştepta ca de la ea să ardă o lume. Dar cînd focul e pus din mai multe locuri nu mai e nevoie să aştepți, incendiul e sigur".

— Pe 3 decembrie pe puntea hangarelor de pe Akagi este expusă o hartă a Pearl Harbor-ului în relief. Nagumo convocă echipajele şi le dezvălui obiectivul. Se bea o ceaşcă de saké, se strigă „Banzai". Apoi aviatorii sînt instruiți asupra misiunii lor, venind zilnic ore întregi în fața hărții pentru a-şi însuşi obiectivul în toate detaliile. Li se spune clar: nu vor ocupa insulele Hawaii, sarcina lor constă în a lovi flota S.U.A. existentă la Pearl Harbor, paralizînd-o, astfel ca Pacificul să-şi deschidă căile libere flotei imperiale ce urma să aducă pe întinderile ei nesfîrşite zorile marii coprosperități. Tot în această zi, la aproximativ 1300 km nord-vest de Pearl Harbor, Nagumo dă ordin ca flota să-şi schimbe direcția spre sud-est. Pe 4 şi 5 decembrie escadra staționează în două reprize, făcîndu-se aprovizionarea cu combustibil. Şi pentru ca în ziua atacului să aibă o disponibilitate totală, pe 6 decembrie dimineața se face plinul din nou, ultimele patru petroliere cu misiunea încheiată făcînd calea întoarsă pînă în punctul de aşteptare unde aveau să se reîntîlnească, după atac. Echipajul ascultă la aparatele de radio emisiunile postului de radio Honolulu. Se transmitea muzică. Cu siguranță că americanii nu bănuiau nimic.

— Şi în timp ce Nagumo înaintează îngrijorat dar cu

obstinare spre țintă, în această ultimă zi dinaintea atacului, între Washington şi Tokyo au loc ultimele pase din meciul tratativelor inițiate la 14 februarie 1941 pentru reînnoirea acordului nipono-american expirat în ianuarie 1940.

— Ambasadorul Nomura, departe de a se considera în grațiile noului premier Togo se vede secondat, pe la mijlocul lunii noiembrie, de Saburo Kurusu, diplomat cu experiență, fost ambasador la Berlin, om ambiguu în ceea ce priveşte convingerile politice, deci uşor de manevrat de noul guvern. Cu atît mai mult cu cît pasele veneau de la Tokyo, cei doi fiind puşi doar să mişte fileul pe parcursul partidei cînd în sus, cînd în jos, după comandă. În discuțiile ce au succedat momentului primirii lui Kurusu la Casa Albă, japonezii propun un pact comun ce prevedea revenirea la stadiul dinaintea pătrunderii lor în Indochina, respectiv retragerea trupelor din peninsulă, în schimbul deblocării bunurilor japoneze sechestrate şi ridicării embargoului asupra petrolului de către S.U.A. Hull convoacă pe ambasadori în *26* noiembrie şi le remite o notă de răspuns din care reieşea acordul S.U.A. asupra pretențiilor japoneze în schimbul retragerii trupelor din China, Indochina, subscrierea la un pact de neagresiune ce includea Filipinele, Indiile Olandeze, Tailanda, Siberia şi retragerea din Pactul Tripartit. Nomura şi Kurusu ştiau că la Tokyo nota acesta va fi considerată drept un ultimatum. Poate pentru a atenua din acest efect, ei adaugă în radiogramă către guvernul de la Tokyo şi această frază: „considerăm că întreruperea actualelor tratative nu înseamnă neapărat război între Japonia şi Statele Unite. Dar după această întrerupere, trebuie să ne aşteptăm la ocuparea militară a Indiilor Olandeze de către Anglia şi Statele Unite. Atunci noi îi vom ataca şi ciocnirea va fi de neînlăturat".

Bieții ambasadori, încredințați de rolul lor de mesageri pentru tratarea unei înțelegeri de pace cu S.U.A., se aplecau şi în fața inevitabilității unui război, dar îl doreau impus, provocat de partener. Ei nu ştiau că şeful Marelui Stat Major al Marinei, amiralul Nagano îi considera „sacrificați" în numele unei „diplomații concepută în aşa fel încît Statele Unite să se concentreze asupra tratativelor pînă în ultimul

moment". În concluzie între cele două părți „se căscase o adevărată prăpastie", iar tratativele ajunseseră într-un punct mort.

— Şi totuşi japonezii nu le întrerup.

— Statu quo-ul durează pînă în noaptea de 6 spre 7 decembrie cînd serviciul ONI interceptează şi descifrează un mesaj din partea lui Togo către ambasadorii japonezi.

— Este mesajul „în 14 puncte"?

— Da, dar din care Tokyo transmite doar 13 puncte, ultimul fiind recepționat de ONI a doua zi la 7,30 dimineața.

— Prima parte – cele 13 puncte – ajung la Roosevelt sîmbătă seara la 22,45 care le citeşte – în prezența consilierului său apropiat Harry Hopkins – „eminența cenuşie a preşedintelui" – exclamînd: „asta înseamnă război". Este căutat amiralul Stark, şeful operațiilor navale, dar acesta este la Teatrul Național. Asistă la piesa „Prințul student". Totuşi Roosevelt va reveni în aceeaşi seară şi-i va comunica ştirea. Marshall va afla toate acestea abia a doua zi dimineața pe la 11,30 după partida sa de călărie.

— Între timp Tokyo a transmis cel de al 14-lea punct – recepționat de ONI aşa cum spuneam, la 7,30 – care ajunge la Roosevelt la ora 10,00. Ultima frază a paragrafului pare să conțină o amenințare: „Guvernul japonez regretă că trebuie să notifice guvernului american că, urmare a atitudinii sale, este forțat să considere ca imposibilă o înțelegere prin continuarea tratativelor".

— Este schimbarea de macaz de pe linia tratativelor pe cea a războiului.

— Şi între timp – pe la ora 9,00 – Magic este în posesia traducerii unui al treilea mesaj, interceptat tot în cursul nopții. Venit din partea ministrului Afacerilor Externe cu mențiunea „urgent şi important", este adresat lui Nomura: „Ambasadorul este rugat să remită răspunsul nostru guvernului Statelor Unite, de dorit secretarului de stat, în 7 decembrie, la ora 13 exact, ora Washingtonului". În continuare se dădeau instrucțiuni cu privire la distrugerea codurilor JN-1 şi JN-2, a documentelor şi actelor din seifuri şi în final a maşinilor de codificat Tip 91 şi Tip 97.

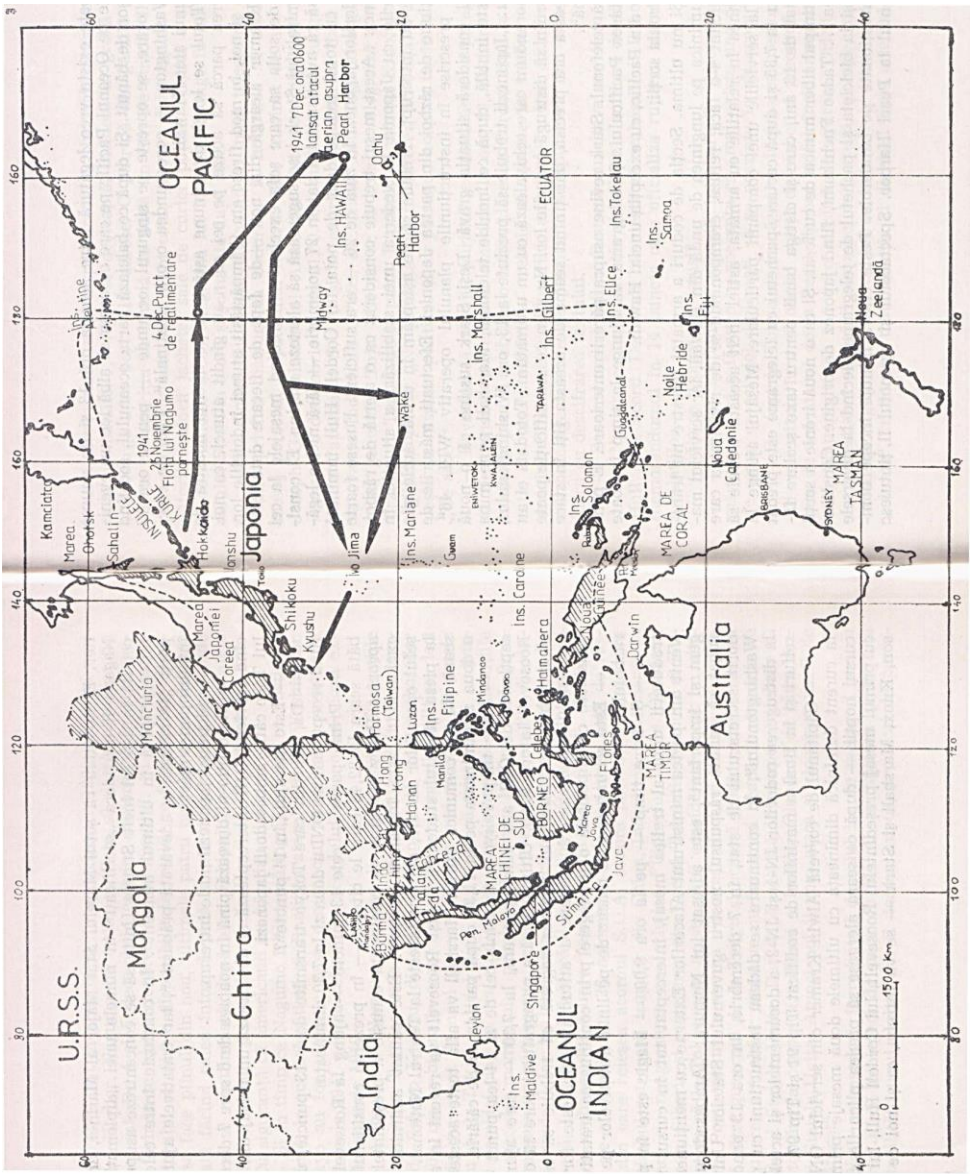

1. Imperiul japonez în momentul culminant al expansiunii sale în timpul celui de al doilea război mondial. Se indică și drumul parcurs de Flota lui Nagumo cu prilejul atacului de la Pearl Harbor.

— Căpitanul de corvetă Alwin Kramer din serviciul ONI, pus la curent duminică dimineața cu ultimele două mesaje

primite în cursul nopții – după ce seara alergase să predea plicurile sigilate cu primul mesaj preşedintelui Roosevelt, lui Cordell Hull, lui Stimson, Knox, Marshall şi Stark – se va întreba, ca şi noi de altfel, dacă poate exista vreo legătură între această oră 13 şi un anume punct de pe Oceanul Pacific pe care ar urma să aibă loc un eveniment uşor de bănuit. Şi după ce baleiază harta oceanului, socotind fusurile orare, se opreşte pe singurul loc unde – pentru ora 13 de la Washington – corespundea o oră „matinală", 7,30, de efectuarea unui atac: Hawaii.

— Totul se leagă de minune astăzi şi pertinența noastră de acum vrea parcă să acuze pe cei ce n-au gîndit atunci, ca noi. Doar că şi noi, în mod firesc am fi împărtăşit atunci îndoielile lor.

— Kramer aleargă din nou – de fapt de fiecare dată este condus de soția sa care şofa excelent – predînd mesajele la cei şase. Amiralului Stark i se sugerează să alerteze marina. El consideră însă că avertismentul dat în 27 noiembrie – fără nici o legătură şi cu totul independent de nota lui Cordell Hull înmînată ambasadorilor japonezi în ziua de 26 – era suficient. Fusese foarte clar atunci: „Acest mesaj trebuie considerat ca o alertă de război. Negocierile cu Japonia în vederea unei stabilizări a situației în Pacific s-au întrerupt. Trebuie să ne aşteptăm în următoarele zile la o acțiune de război din partea Japoniei. Efectuați măsurile de apărare prescrise în instrucțiunile planului operativ WPL 46". Marshall consideră situația gravă. Deşi Stark susține că o nouă alertă este inutilă, după ce închide telefonul, Marshall pune mîna pe stilou: „Japonezii trebuie să prezinte la 13, ora Washingtonului, un memorandum care echivalează cu un ultimatum. Totodată ei au primit ordin să distrugă codurile lor. Nu ştim ce semnificație poate avea această oră precisă, dar ținînd seama de aceasta fiți în stare de alarmă".

Sună telefonul. Stark revine asupra părerii anterioare. E pentru alertarea Pacificului. Şi telegrama va ajunge la timp în toate punctele din Pacific, cu excepția uneia: Hawaii.

— Ironia sorții.

— Şi nu ultima. Secția de coduri a armatei terestre nu

transmitea duminica pe lungimea de undă din Hawaii, iar serviciul marinei solicitat s-o facă, refuză, cramponîndu-se de rivalitatea care mai domnea în relațiile cu armata, astfel încît aceasta trebuie să recurgă la serviciile unei companii particulare. Mesajul ajunge la Honolulu la 7,35 şi după cartare, pachetul cu telegrame este predat unui băiat de 13 ani, care-şi cîştiga banii pentru taxe şcolare făcînd în timpul liber munca de curierat. Şi ca o nouă ironie a sorții se numea … Tadao Fuchikami, fiind japonez de origine. Conştiincios el îşi ia bicicleta şi pachetul de telegrame plecînd la diversele adrese menționate pe banderole. Peste cîteva minute începe bombardamentul la Pearl Harbor. Spectacolul şi zgomotul îl țintuiesc locului cîteva minute. E înspăimîntat … Nu mai văzuse niciodată ceva asemănător … Apoi se deşteaptă, încalecă în grabă bicicleta şi aleargă spre port. Alte adrese. O patrulă din gărzile civile se sperie de apariția sa bruscă de după un colț de stradă. Îl opresc; pentru moment este luat drept ostaş japonez diversionist. Confuzie datorită culorii jachetei sale de curier poştal. Puştiul e speriat şi el de-a binelea şi … telegrama lui Marshall ajunge în mîna generalului Short la o oră şi jumătate după atac.

— La rîndul său Roosevelt avînd în mînă telegrama cu indicațiile privind distrugerea codurilor ia hotărîrea să adreseze un mesaj personal împăratului nostru. Este înmînat de ambasadorul Joseph Grew, ministrului Afacerilor Externe Shigebori Togo, în seara de 6 decembrie la ora 21,00. Era amintită acolo lunga amiciție dintre Japonia şi S.U.A. şi se exprima speranța că dacă Japonia va evacua Indochina … etc., etc. Nimic nou. Togo aleargă la premier, generalul Tojo: „Ce noroc că această telegramă a venit aşa tîrziu …”. Togo fuge la palat. E primit de prințul Kido, păstrătorul sigiliului privat: „Nu prezintă nici un interes, nu-i aşa?”. Se încropeşte un răspuns politicos şi se pătrunde noaptea tîrziu la împărat: „De acord”.

— Revenind la mesajul purtînd recomandarea ca paragraful 14 să fie transmis guvernului american la ora 13, Nomura intervine telefonic pentru a obține o întrevedere cu Cordell Hull la ora indicată. Cu unele ezitări – trebuie să

aştepte în telefon – obține acordul. Cînd cere funcționarilor ambasadei memorandumul pentru a-l parcurge înainte de plecare, i se spune că mai este încă de lucru cu descifrarea textului.

— Pe care americanii o făcuseră cu cîteva ore în urmă.

— Nomura e pus în situația să solicite o amînare de 45 minute; Hull e de acord. De acum bănuieşte că ambasadorii îi vor remite memorandumul în 14 puncte care oficializa ruperea tratativelor şi a relațiilor.

— De ce îi primeşte totuşi?

— A dat răspuns la această întrebare în „memoriile" sale, mărturisind că a făcut-o în speranța că „mai exista una din o sută de şanse ca cei doi diplomați să se prezinte în alt scop!"

— De fapt la Tokyo se urmărea ca înaintarea memorandumului ce instituia în mod oficial starea de război să preceadă cu jumătate de oră atacul de la Pearl Harbor astfel încît americanii să nu aibă timp pentru a lua vreo măsură de apărare. Oricît de acută era necesitatea realizării surprizei în această operație, militarii nu voiau să neglijeze hîrtiile ce intrau în arhivele istoriei, dorindu-le „curate", tratate cu toată atenția şi dichisul tipic oriental.

— Dar Soarta, pîndind de undeva din umbra evenimentelor, avea să joace guvernului japonez un renghi de zile mari. Bineînțeles cu concursul total al propriilor săi oameni. Căci Nomura nu reuşeşte să respecte nici noul termen obținut pentru întrevedere, ajungînd la Departamentul de Stat la 14,05. Însemna că flota japoneză era punctuală, fiind gata de atac, în timp ce Nomura întîrzia, înecat în hîrtii. Ori după declanşarea atacului, la 7,55 – ora Honolulului, respectiv 13,25 ora Washingtonului, alarma dată prin radio, la numai trei minute după începerea bombardamentului de către contraamiralul Patrick Bellinger: „Air raid to Pearl Harbor, This is not drill. This is not drill". (Atac aerian la Pearl Harbor. Nu este un exercițiu) este captată de Marină şi transmisă telefonic de către Frank Knok preşedintelui Roosevelt. În acel moment – era ora 13,47 – acesta se întreținea cu Hopkins în Salonul Oval. Roosevelt

după ce primeşte şi o confirmare a ştirii se va adresa interlocutorului său: „Este în maniera japonezilor de a declanşa războiul prin surpriză, în chiar momentul cînd ei negociază pacea!”.

— Spunea un adevăr. Căci în 1894 Japonia atacă trupele chineze, în 1904 loveşte flota rusă la Port-Arthur şi acum la Pearl Harbor pe cea americană, în toate cazurile fără declarație de război.

— Roosevelt telefonează apoi lui Cordell Hull, aducîndu-i la cunoştință evenimentul.

— După cît se ştie cei doi ambasadori mai fac anticameră la Hull vreo 15 minute. Acesta îi primeşte calm, ştiind că ai noştri aruncaseră zarurile. Întinzîndu-i memorandumul Nomura adăogă stînjenit o scuză: „Am primit instrucțiuni să vă înmînăm această notă la ora 13,00”. Hull impenetrabil: „Pentru ce trebuia să mi-o remiteți la ora 13?”. „Nu ştiu” răspunse Nomura, reflectînd la rostul acestui recul minor din intervenția secretarului de stat. Hull aruncînd o privire fugară pe text declară dur: „În nouă luni de negocieri am fost permanent loial şi drept. Ori dvs. îmi remiteți astăzi un document ce reprezintă o însăilare de inexactități şi minciuni”. Cei doi pleacă uluiți de intransigența tonului lui Hull. Vor înțelege totul la ambasadă cînd primul secretar le va comunica emoționat: „Avioanele noastre au bombardat Pearl Harbor-ul”.

— Mă gîndesc la seara aceea de sîmbătă care a precedat ziua atacului, la cele 96 nave de război ancorate la Pearl Harbor, aliniate cuminte două cîte două de-a lungul cheiurilor, pentru a se oferi jertfă planurilor ambițioase ale amiralului Yamamoto şi aviației nimicitoare a viceamiralului Nagumo, constituindu-se în primul cimitir al marinei americane, cu ambiția de a se omologa în cel mai spectaculos şi prețios depozit de fierărie al S.U.A. Mă gîndesc, de asemenea la miile de marinari şi aviatori, cohorte de tineri care invadează numeroasele dancinguri, baruri, cinematografe şi parcuri sau la sutele de ofițeri, generali şi amirali ce şi-au dat întîlniri cu colegi şi prieteni de familie la restaurantele marilor hoteluri precum „Street”, „Rex”, „Ritz”,

„Ancora” sau somptuosul „Haleculani” – unde la o masă poate fi văzut însuşi amiralul Husband Kimmel, comandantul-şef al Flotei Pacificului – la clubul ofițerilor sau în locuințele lor, răspîndite de-a lungul splendidelor bulevarde ale capitalei şi prin localitățile din jur, toate şi toți copleşiți de ignoranța sublimă a zilei de mîine. Nimeni dintre toți aceştia nu ghiceşte ce le rezervă peste cîteva ore destinul...

Short e reținut vreo oră de Bicknell cu o poveste încurcată, cu un dentist din Honolulu ce vorbeşte prin telefon cu Tokyo despre nişte flori ... O vor clarifica mîine. Căci acum soția sa şi doamna Fielder, soția locotenent-colonelului Kendall Fielder ofițerul său cu informațiile, sînt impacientate. De mult trebuiau să fie la clubul ofițerilor de la Schofield. Dar nu vor rămîne acolo. Generalul nu e în apele lui. Se întorc. Străbat cei 25 de kilometri şi Short priveşte marea, portul, catargele semețe de pe navele impozante ce țîşnesc spre înălțimea bolții albastre, cu stelele parcă în replică la apoteoza de lumini în care se îneacă insula Oahu. Şi dunga în mişcare a unui proiector ce nu-şi găseşte liniştea pare ca o trăsătură de unire între cele două imense platforme de cădelniți aprinse, licărind mute, rugi cu tîlc ascuns.

— Şi în timp ce la Pearl Harbor oamenii îşi petreceau weekend-ul în felul lor obişnuit, conform rosturilor şi aspirațiilor lor dintotdeauna, sîmbăta aceasta înscriindu-se în zodiac, aşişderea altora pe care le trăiseră very well, thank you, la adăpostul nopții, flota japoneză – neobservată timp de zece zile de navigație ca printr-un miracol – se apropie de zona de staționare, fixată la 275 mile nord de Oahu. Şi cînd vor fi ajuns în punctul stabilit vor începe pregătirile pentru lansarea primului val de avioane spre Hawaii.

Iată cum povesteşte locotenent-comandorul Heiti Matsumura, comandantul escadrilei de torpiloare de pe portavionul Hiryu – momentele din preajma începerii atacului din 7 decembrie.

— Este personajul despre care Walter Lord scrie în cartea sa „Pearl Harbor” că umbla pe puntea lui Hiryu cu o mască de gaze la gură, în spatele căruia ascundea de fapt o

mustață, ce mijise dosnic şi avea s-o dezvăluie cu cîteva clipe înainte de decolarea avioanelor.

— Reținești nume şi detalii din lecturile dvs. tocmai de acasă, din România. În ce mă priveşte, mă bazez şi pe memorie, dar trebuie să recurg la rafturile Bibliotecii Naționale de aici, pentru a găsi materialele necesare discuțiilor noastre. Dar să citim din jurnalul locotenentului: „Într-o cabină îmi trec în revistă efectele mele personale. Scot un «surtuc cu o mie de puncte», o vestă croşetată la care mii de femei au făcut cîte un ochi, rugîndu-se pentru soldatul care o va purta. Este o mamă care mi-a trimis-o, sau mai curînd două pentru că mi-au parvenit două exemplare. Una e pe numele meu, cealaltă poartă numele fratelui meu … căzut în timpul invaziei în Indochina franceză. Acest incident minor mă emoționează şi hotărăsc să le îmbrac pe amîndouă. În sfîrşit, scriu cu pensula pe fularul meu şase kangi …" – ştiți Florin san …

— Da ştiu, kan înseamnă China, gi – literă, deci semne chinezeşti, care formează fondul de bază, utilizate de japonezi în scriere. Semnele şi le-a scris pe hashamaki, tradiționala eşarfă pe care războinicii japonezi şi-o înfăşoară în jurul capului, purtînd-o în timpul luptelor. Confirmînd cu o mişcare a capului Sensei continuă.

— „… apoi mă întind pe pat. Trezirea aviatorilor este fixată la 22,30 ora Tokyo-ului. Mă îmbrac şi mă duc la altarul shintoist de pe Hiryu pentru a mă ruga … Mă duc la briefing, pentru ultimele informații despre inamic, ruta probabil a portavionului după lansare, starea meteo etc. O picătură de saké, consacrată evenimentului, şi ne urcăm pe punți. Motoarele se încălzesc, e un zgomot asurzitor şi scînteile eşapamentelor sînt vizibile în negreala zorilor. Mecanicii noştri îmi spun că totul e în regulă, armurierul de asemenea, adăogînd că mi-a pus o amuletă pe capul torpilei pentru a asigura lovitura la țintă. Inspectez totul încă o dată, mîngîindu-mi torpila. Un balon sondă urcă de pe unul dintre portavioane purtînd o sursă luminoasă.

La ora 1,40 urc în avion. Mai întîi decolează vînătoarea, luminițele lor din coadă dispar una cîte una. Cerul este

acoperit. Le urmează bombardierele de înălțime şi apoi e rîndul nostru. Fac un semn comandantului, ambalez motorul şi decolez. Simt pe timpul zborului greutatea torpilei, simbol al grelei misiuni care apasă pe epoleții mei.

Mă întîlnesc în aer cu avioanele mele şi iau loc în capul escadrilei. Disting dedesubt liniile albe ale siajelor navelor noastre în negrul nopții. Virăm cu întreg grupul spre sud. Ziua începe a miji şi constat că toate escadrilele sînt la locul lor. Cam 500 de metri deasupra şi înaintea noastră, şase aparate de vînătoare de sub ordinele locotenentului Okajima zig-zaghează încontinuu din cauza vitezei lor mari. Okajima şi cu mine sîntem din aceeaşi promoție ... Enorma formație e majestuoasă: 200 de avioane, pline cu arme ale morții ..."

— Dar înaintea plecării avioanelor fuseseră trimise spre Hawaii grupul de submarine.

— Într-adevăr, ele se aflau în apele Hawaii-ului. Cele cinci submarine de buzunar fuseseră lansate la apă pe la mijlocul nopții de pe submarinele mari şi se strecuraseră pînă în apele portului Pearl Harbor. Unul e observat de un aspirant de pe dragorul de mine „Condor", dar reuşeşte să-i scape, dispărînd. Distrugătorul „Ward" în schimb după ce semnalează pe rînd cîte un submarin, atacă şi le scufundă. Dar cel puțin două submarine reuşesc să pătrundă la Pearl Harbor spre dimineață, cînd plasa de protecție antisubmarină şi antitorpilă – ce închidea şenalul coralier de acces în port – a fost dată la o parte pentru ieşirea remorcherului „Keosanqua", intrarea dragoarelor „Grossbill" şi „Condor" şi revenirea primului. Vor reuşi să culeagă şi să transmită informații despre navele reperate, dar primul, bombardat din avion, va eşua, comandantul său, aspirantul Kazuo Sakamaki devenind primul prizonier de război al S.U.A., iar al doilea va fi descoperit printre navele americane, lovit cu prova acestora, scos din luptă apoi transportat în S.U.A. unde va deveni piesă de muzeu, obiectul curiozității multor sute de mii de americani.

— Esențial Sensei san este că toate raportările despre aceste submarine şi aşa întîrziate, sînt înțelese confuz, în mod justificat pînă şi de amiralul Bloch, care hotărăşte „să

aştepte să vadă cum se vor desfăşura lucrurile".

De altfel o altă semnalare e tratată identic. E vorba de transmisioniştii George Elliot şi John Lockard de la staţia radar de la Opana, care rămaşi lîngă aparate, după serviciul de noapte – aşa de amorul artei, oamenii vor să se instruiască – vor identifica pe ecran o serie de pete dispuse în grupuri, ce alunecă spre insula Oahu. Au îndoieli, acuză defecţiuni în instalaţie, o verifică, totul e corect, iar petele se mişcă în continuare. Se aşteaptă într-adevăr o escadrilă de B 17 din S.U.A., dar aceea trebuia să vină dinspre vest. Staţia lor nu posedă un post IFF – Interrogation Friend or Foe – care să le permită determinarea apartenenţei avioanelor, aliate sau inamice. Stau ţintuiţi în faţa ecranelor, determină că au de-a face cu avioane, ştiu şi distanţa la care se găsesc – la ora 7,02 erau la 200 km nord de Oahu – şi cu toate că e duminică şi e anapoda de dificil să trezeşti şefii vorbindu-le de avioane, o fac totuşi. Telefonează locotenentului Kermit Tyler, ofiţer de gardă la postul de comandă central al staţiilor radar de pe Oahu. Tyler ştie despre cele 12 fortăreţe zburătoare B 17, care într-adevăr zboară spre Oahu urmînd să meargă în Filipine şi nu-şi mai bate capul cu abaterea de rută semnalată. Ascultă la telefon raportul sergentului Lockard – care pierde din vedere să menţioneze numărul mare de avioane – şi-i răspunde: „Forget it!".

— Cu alte cuvinte ... „lăsaţi-o baltă!".

— A rămas celebră expresia bietului locotenent. Iar băieţii mai urmăresc avioanele pînă cînd, protejate de colinele din vecinătate, dispar de pe ecran. Opresc aparatele, închid staţia şi se duc să servească ... micul dejun.

— Dar înainte de a discuta ceea ce a urmat, dvs. Florin san ştiţi că războiul din Pacific a fost declanşat de fapt înainte de Pearl Harbor?

— Cum asta?

— La 6 decembrie, vă amintiţi, fusese reperat un convoi de nave japoneze ce se îndreptau spre golful Siam, transportînd trupe pentru atacul Singaporelui. Cîteva nave japoneze prevăzute pentru atac sosesc pe coastele malayeze înaintea termenului prevăzut. Trupele engleze ce asigurau

apărarea zonei Kota Bharu deschid focul cu artileria de coastă. Este ora 12,45, ora Singaporelui, respectiv 5,55 dimineața ora Hawaii-ului.

— Deci războiul din Pacific fusese declanşat din eroare de către englezi. Cum reacționează Yamamoto?

— Ignoră accidentul. Toată atenția sa e concentrată asupra flotei lui Nagumo şi nu se va lăsa tîrît de destin, care vrea să-i joace o festă stupidă. Ei bine nu, el face istoria şi destinul nu-l va încurca în calculele sale. În aceste clipe el trimite lui Nagumo şi oamenilor de pe nave un ultim mesaj: „A sosit clipa. Este în joc soarta imperiului nostru…".

— Şi într-adevăr sosise momentul.

— Da. Exact la ora 7,50, cînd echipele de serviciu înălțau la Pearl Harbor drapelul înstelat, primul val de asalt, format din 183 de avioane, de sub comanda căpitan-comandorului Mitsuo Fuchida se apropiau de Oahu.

Dar poate că e mai bine să-l lăsăm pe însuşi căpitanul de fregată Mitsuo Fuchida să povestească după jurnalul său: „Cum ne apropiam, cerul se făcu clar şi eu recunoscui prin binoclu cuirasatele americane cu catargele lor, opt în total, dar spre marele meu regret nu descoperii nici un portavion. Sperasem că vor fi intrat în port în cursul nopții. Este ora 3,19 – el menționează, Florin san, ca toți ostaşii niponi de pe orice meridian, ora Tokyo-ului – şi mi-am condus formațiile spre locul de atac, avioanele torpiloare «Kate» putînd lansa atacul exact la ora 3,30".

— Erau 40 de avioane „Kate", sub comanda locotenent-comandorului Murata. El urma să atace navele mari.

— „Cer radistului să lanseze ordinul de atac pe care-l transmite prin Morse, în codul convenit: To, to, to …".

— Ce înseamnă aceste silabe, Sensei san?

— To este prima silabă a cuvîntului japonez „totsugekiseyo", care înseamnă „atac".

— „Văd avioanele torpiloare în picaj în plină viteză. Vînătoarea înaintea noastră, caută vînătoarea inamică, în timp ce bombardierele în picaj «Val» urcă la înălțimea de atac şi le pierd din vedere.

Eu conduc bombardierele mele la înălțimea de palier –

sub ordinele mele directe – printr-un circuit prin vestul insulei, către Barbers Point, capul cel mai sud-vestic. Nici un avion de vînătoare deasupra şi nici un DCA la sol".

— DCA fiind inițialele cuvintelor franțuzeşti „défence contre aviation", respectiv „apărare AA".

— „Am realizat surpriza şi-i spun radistului să transmită flotei mesajul cu privire la aceasta: Tora, tora, tora! Imediat constat că primele bombardamente au avut loc pe terenurile de la Wheeler şi Hickam. Căpitanul de corvetă Takahashi …"

— … este comandantul formației de bombardiere în picaj…

— Căpitanul de corvetă Takahashi confirmînd ordinul meu de atac prin radio, a repartizat grupul de 51 de avioane „Val" în două divizioane. Takahashi, luînd comanda unuia atacă aerodromul Hickam şi insula Ford, celălalt sub ordinele locotenentului-comandor Akira Sakamoto atacă aerodromul Wheeler.

Informațiile noastre ne fac să credem că există aproximativ 200 de avioane la Wheeler şi eu observ, într-adevăr, că ele sînt aliniate înaintea noastră şi par gata să-şi ia zborul imediat. Sakamoto le alese pe acestea ca primă țintă şi le atacă sub vînt, pentru ca fumul primelor distrugeri să nu acopere vederea țintelor încă intacte, pentru avioanele următoare, ceea ce este excelent.

Takahashi atacă Hickam şi instalațiile marinei de pe insula Ford. Noi ştim că la Hickam trebuie să se găsească 40 de bombardiere cvadrimotoare şi 100 bimotoare, iar 60 de hidroavioane la apă. Terenul Marinei este destul de mare pentru a primi atîtea avioane de pe portavioane şi eu gîndesc că deşi portavioanele sînt pe mare, avioanele lor de rezervă trebuie să se găsească pe teren.

Cele două terenuri sînt vecine, separate numai prin dane de acostare a cuirasatelor şi mă întreb dacă nu cumva fumul incendiilor nu le maschează. Căpitanul de corvetă Murata, care conduce torpiloarele „Kate" grăbeşte atacul căci țintele sînt în mod precis acelea care vor dispare în fum. El lansează torpila sa şi dă prima lovitură unui cuirasat; „West

Virginia" este prima victimă şi un imens gheizer se ridică de-a lungul bordului său. Apoi imediat a doua lovitură, a treia, a patra.

Vînătorii, comandaţi de căpitanul de corvetă Haya patrulează deasupra cîmpului de bătaie pentru a contracara o eventuală aviaţie de vînătoare inamică, dar de jos se ridică numai patru avioane de vînătoare americane, care sînt repede doborîte. Către ora 3,30 Haya confirmă că el a curăţat cerul şi ca urmare împarte vînătoarea în şase grupuri pentru mitralierea terenurilor de aviaţie.

În acest timp văzînd că totul se desfăşoară ca la un exerciţiu am condus personal avioanele „Kate", după axele SONE. Ca şi Murata am grăbit să execut atacul meu pe unităţile flotei inamice, înainte ca ele să dispară în fum. Am cerut radistului meu să trimită mesajul «tsu, tsu, tsu» care declanşează atacul şi am spus pilotului meu să transmită ordinul celorlalte bombardiere, bătînd din aripi în acest scop. Escadrilele şi-au luat spaţiul cuvenit prin valuri separate de cîte 2000 metri. În timpul apropierii, pilotul meu, locotenent-comandorul Natsuzaki îmi spuse că el lasă trecerea bombardierului cercetaş. El face semn, urcă puţin şi cedează locul.

DCA-urile încep să ne încadreze şi avionul meu traversează rapid nori de explozii, cea ce mă irită pentru moment. Încerc să nu le văd dar aud exploziile şi simt un neastîmpăr. Puţin cîte puţin cerul e plin de flocoane cenuşii şi aplecîndu-mă constat că cea mai mare parte din focul la care sîntem supuşi provine de pe cuirasate, dar trag şi numeroase baterii terestre. Nu mă pot reţine să admir eficacitatea lor căci în pofida surprizei ei trag la tot trei minute, de unde am dedus că sînt în stare de alertă avansată. Adesea avionul meu este lovit, fuselajul găurit de cîte o lovitură de obuz. Un cablu de comandă este secţionat. Apoi un al doilea şoc, o lovitură aproape de ţintă. Este practic momentul de a mă desprinde. Am în colimator „Nevada" în nordul aleii de cuirasate. Cîteva momente înainte de a mă lansa, DCA-ul îşi concentrează tirul pe primul nostru val. Nu sîntem decît la 3.000 metri dar nu prea cred să scap neatins.

Tehnica noastră de bombardament cere ca să menținem direcția şi viteza perfect constante. Încă o lovitură: avionul nr. 3 lasă o urmă de benzină, rezervorul lui este spart şi spre marea mea surprindere bombele sale pleacă, fără îndoială, smulse de explozie. Îi dau ordin să revină la portavioane. Ținta se apropie chiar sub nasul meu. Încerc de asemenea să nu slăbesc din ochi bombardierul conducător, dar nişte ghemotoace de nori mi-l fură, dispărîndu-mi şi ținta. Apoi cînd străpungem stratul, ținta e depăşită. Avionul de cap bate din aripi, ceea ce înseamnă că trebuie să refacem trecerea. Virăm şi privind înapoi văd DCA-urile concentrîndu-se pe al doilea val care a realizat primul bombardament pe Pearl Harbor. Ceasul meu arăta 3,34. Cîteva escadrile văzîndu-ne că virăm, virează şi ele. Către intrarea în port, văd cercuri concentrice formîndu-se pe apă. Poate e locul în care a căzut bombardierul nr. 3. Exact alături o mică unitate, care presupun că e un distrugător. Apoi observ că această navă merge de-a lungul ieşirii docului plutitor. Privind mai atent constat că acest doc e un cheson ce închide intrarea în port, manevrat cu ajutorul unor cabluri. Distrugătorul este deci de gardă, ceea ce mi-a permis să gîndesc că submarinele noastre de buzunar trebuie să manevreze într-adevăr prin acele locuri. Cu toate că misiunea lor era ținută sub un secret absolut, eu aveam cunoştință de operația acestor submarine de sub comanda căpitanului de fregată Shibuya, detaşat de la Statul Major al lui „Akagi". Aceste cinci unități minuscule trebuiau să se infiltreze la Pearl Harbor cu ordinul expres de a nu declanşa un atac decît după începerea raidului aerian. Micile noastre unități curajoase puteau fi acolo, sub apele liniştite, aşteptînd răbdătoare momentul în care puteau lovi, rugîndu-se pentru reuşita noastră. Dar portul fiind închis, ele nu aveau nici o şansă să scape, după ce misiunea lor va fi fost îndeplinită. Săracii mici peştişori. Eu nu pot să-mi rețin emoția mea, pînă la lacrimi. Bravi camarazi, noi vom face tot ce ne revine!

Începînd cel de al doilea atac, văd o explozie colosală lîngă ținta noastră, flăcări stacojii şi o coloană de fum negru gigantică începînd să se ridice pînă la 1.000 metri. Este,

după cum am judecat imediat, explozia magaziei de muniții a cuirasatului sub efectul celor două bombe ce au pătruns în navă, lansate de escadra nr.2 de pe „Kaga” şi prin binoclul meu am identificat victima. Era „Arizona”, „Nevada” la nord arde de asemenea. A treia de la „Nevada”, o navă de tip „Tennessee”, ancorată spre țărm arde puternic şi drept la sud, una tip „Maryland” îmi pare intactă. Dau ordin pilotului meu să ne îndreptăm spre aceasta. Traversăm barajul antiaerian care creşte în intensitate. Trecem şi lansăm bombele. Mă culc în cockpit pentru a vedea în mod distinct cele patru bombe zburînd spre țintă. Pe linia mea de vedere se afla cuirasatul tip „Maryland”. Rotindu-mi privirea, văd bombele devenind din ce în ce mai mici şi în final dispărînd. Apoi deodată doi nori de fum pe puntea navei. Mă aud strigînd: «Două lovituri la țintă».

— După acest prim val „Arizona” nu mai e decît o epavă în flăcări. „Oklahoma” s-a răsturnat într-o rînă, „West Virginia” s-a scufundat, „California” a luat apă şi toate navele cuirasat – afară de „Pennsylvania” care se afla în reparație – sînt serios avariate. La orele 8,25 japonezii au atins aproape 90% din obiectivele lor: „au izbutit să scoată din circulație flota americană din Pacific” scrie istoricul american Samuel Elliot Morison. Semnalele „Tora… tora… tora…” transmise de Fuchida prin radio portavioanelor, anunțînd că atacul reuşise, sînt recepționate. Nagumo şi Kusaka la bordul lui „Akagi” îşi strîng mîinile.

Urmează apoi la ora 9.00 atacul unui al doilea val format din 170 de avioane de bombardament în picaj şi de înălțime, acoperite de aviația de vînătoare, sub ordinele căpitanului de corvetă Shimazaki, avînd ca obiectiv distrugerea aerodromurilor, cuirasatelor şi distrugătoarelor scăpate din primul asalt. Avioanele se năpustesc asupra cuirasatelor „Pennsylvania” – din docul uscat şi „Nevada”, care deşi fusese lovit, încercă să scape. Dar după ce primeşte încă şase bombe, punțile şi suprastructurile sînt cuprinse de flăcări. Avioanele au făcut ravagii pe toate aerodromurile insulei: Hickam, Wheeler, Ewa, Bellows, Kaneohe. Şi, chiar în aceste momente sosesc din California cele 12 fortărețe

zburătoare. La început se creează confuzii şi sînt mitraliate. Apoi începe tortura aterizării: se zboară la Wheeler – flăcări, la Bellows – incendii, la Hickam – foc, carburanţii sînt pe sfîrşite şi piloţii americani pun aparatele la risc pe pistele scurte ale aviaţiei de vînătoare, ba unul aterizează cu bine ca prin minune pe terenul de golf de la Kanuka.

Atacul a atins paroxismul. „Vuietul bombelor – scrie istoricul american Gordon W. Prange – şuierul gloanţelor, vacarmul făcut de avioane, bubuitul tunurilor apărării antiaeriene (care, instalate în cele patru colţuri ale lui Pearl Harbor au şi început să-şi scuipe cu furie obuzele), mirosul acru al prafului de puşcă şi al fumului, toate acestea se amestecară într-o învălmăşeală de nesuportat, într-un haos care seamănă cu cel mai negru infern."

— În cele 100 de minute cît au durat asalturile, opt cuirasate din rada portului au primit lovituri de moarte. – „Arizona" a fost ţinta a cinci bombe, una pătrunzînd în magazia de muniţii, nava explodînd ca o singură bombă uriaşă, tîrînd în adîncuri 1100 oameni care au murit instantaneu în clipa deflagraţiei. „Oklahoma" primi cinci torpile în decurs de un minut. Ea se răstoarnă încet ajungînd cu chila în aer ceea ce a eliminat posibilitatea salvării unor oameni prinşi în interior. S-a lucrat cu aparate de sudură şi ciocane pneumatice pentru efectuarea unor spărturi, ştiindu-se că se aflau oameni în unele compartimente ale navei. Au fost salvaţi 32 de oameni, dar 400 au rămas zăvoriţi acolo în burta cuirasatului şi au supravieţuit pînă la 25 decembrie. S-au găsit însemnări pe pereţii încăperilor interioare la desfacerea navei în şantier. „California" lovită de două torpile se răstoarnă ca şi „Oklahoma" ajungînd cu chila în aer într-un timp record de 8 minute. Bătrînul cuirasat „Utah" e scufundat. Pe „West Virginia" o explozie interioară şi una la tribord zguduie nava din rărunchi, gata-gata s-o zvîrle din mare ca pe o nucă de cocos. Are soarta celorlalte, scufundîndu-se. „Nevada" eşuează, „Maryland" şi „Tennessee" sînt grav avariate, iar „Pennsylvania", nava amiral a flotei din Pacific a primit doar o bombă. Din cele nouă cuirasate ale flotei americane din Pacific – „Colorado"

era atunci în şantier la San Francisco – va fi recuperat doar „Pennsylvania”, restul fiind distruse total şi şterse pentru totdeauna din evidenţele marinei.

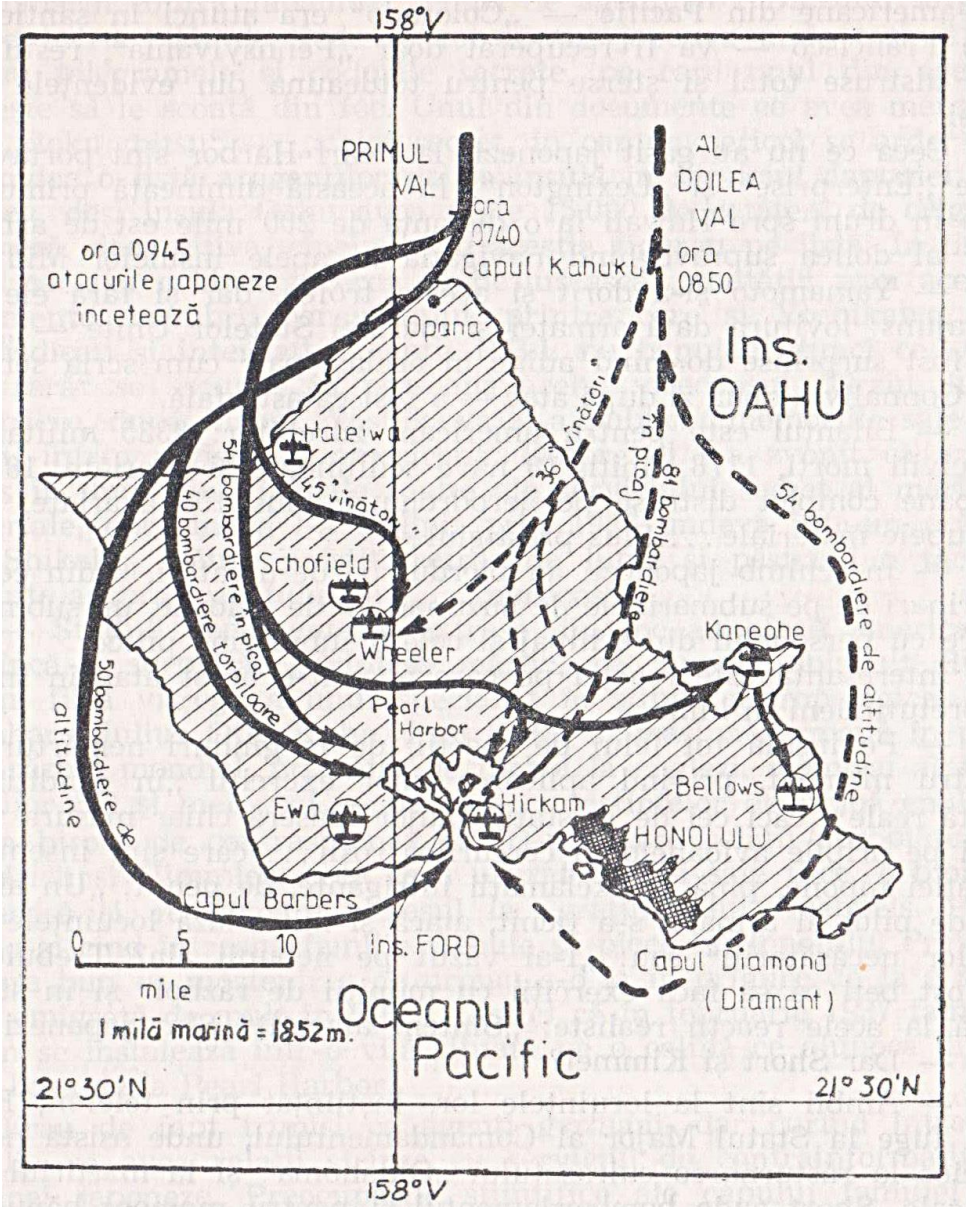

2. Atacul de la Pearl Harbor. Direcţiile de zbor ale celor două valuri ale aviaţiei nipone.

Ceea ce nu au găsit japonezii la Pearl Harbor sînt portavioanele „Enterprise” şi „Lexington”. În această dimineaţă primul se afla în drum spre Hawaii la o distanţă de 200 mile est de arhipelag, al doilea supraveghind navigaţia în apele insulelor Midway.

— Yamamoto şi-a dorit şi aceste trofee, dar şi fără ele era de ajuns: lovitura dată armatei şi marinei Statelor Unite – „care au fost surprinse dormind adînc în acelaşi pat” cum scria senatorul Connally a doua zi după atac – a fost catastrofală.

— Bilanţul este pentru americani zdrobitor: 2335 militari şi 68 civili morţi, 1178 răniţi, 18 nave scufundate şi avariate, 188 de avioane complet distruse pe aerodromuri, plus 159 avariate. Plus pagubele materiale ... Plus prestigiul ...

— În schimb japonezii au pierdut 55 de aviatori, 9 din cei 10 marinari de pe submarinele de buzunar, 29 de avioane, un submarin mare cu personalul din echipaj şi cele 5 submarine pitice.

Interesantă este reacţia pe care a avut-o acest atac în insulă şi pretutindeni în lume.

— Pe insulă tot felul de reacţii, de la gînduri nemărturisite pentru moment, privind aplicarea unor exerciţii „în condiţii de luptă reale”, căci cei de la statul major luaseră chiar măsura vopsirii pe aripile avioanelor a cercurilor roşii ... care sînt însemnele aviaţiei nipone, pînă la exclamaţii intrigante, de genul: „Un afurisit de pilot al armatei s-a ţicnit, atacă şi mitraliază locuinţele ofiţerilor necăsătoriţi” sau: „I-ai văzut pe nebunii ăia? Trebuie să fi fost beţi ca să facă exerciţii cu muniţii de război” şi în sfîrşit pînă la acele reacţii realiste: „Sîntem atacaţi! Sînt japonezi ...”

— Dar Short şi Kimmel?

— Ambii sînt la locuinţele lor. Înştiinţat prin telefon, Kimmel fuge la Statul Major al Comandamentului, unde asistă neputincios la răsturnarea cuirasatului „Oklahoma” şi la martiriul flotei sale. Short aude bombardamentul şi pentru moment bănuieşte că ar putea fi nişte manevre ale marinei,

cu trageri de luptă. Dar sună telefonul şi aude vestea. Mii de soldaţi şi marinari, sute de ofiţeri vor avea un rol cît de cît însemnat în aceste două ore de infern, fiecare va putea mărturisi ce a făcut în acele momente grele. Cei doi comandanţi însă nu au mai avut nimic de făcut. Ei au asistat la un atac. Lupta o pierduseră din primul minut. În schimb, din momentul în care s-a primit de la Washington mesajul către toată flota şi unităţile din Pacific: „Război total aerian şi submarin contra Japaniei" echipa de agenţi ai F.B.I.-ului se pune pe lucru. Ea descinde la consulatul japonez unde tocmai se ardeau telegramele şi codurile secrete, pe care unul din agenţi reuşeşte să le scoată din foc. Unul din documente ce avea menţiunea „kioku mitsu" – „strict secret, în caz de pericol se arde" – cuprindea o listă a agenţilor de pe insulă în serviciul Japoniei. Şi culmea, deşi insula Oahu avea peste 15.000 de cetăţeni de origine japoneză, doar cîţiva, cinci dintre aceştia figurau pe listă. În timp ce o parte a echipei încerca să desluşească „noutăţi" prin aceste documente, membrii consulatului, printre care şi Yoshikawa, au fost ridicaţi şi internaţi. Agenţii F.B.I. nu bănuiau atunci ce „pasăre rară" se ascunde în persoana acelui viceconsul. Tîrziu după repatriere, după război, Yoshikawa şi-a publicat memoriile sale de spion, într-o revistă... americană. Despre el s-a zvonit că ar fi ajuns în unul din vîrfurile înalte ale serviciului secret al marinei imperiale, dar cineva l-a întîlnit prin 1957 undeva într-un orăşel din Shikoku, trăind liniştit, retras de lume şi păstrînd o tăcere cuminte asupra trecutului său ... „norocos".

— Studiul documentelor extrase din foc au oferit americanilor încă o surpriză: „Prinţesa mării", pe numele obişnuit Ruth Kuhn, fiică vitregă a unui specialist în ştiinţe antropologice, Dr. Bernhard Julius Otto Kuhn. Fost cadet în marina germană în primul război mondial, prizonier de război la englezi, membru al formaţiilor SD şi mai apoi – pe baza cunoştinţelor de limbă engleză – în biroul de contraspionaj al SD-ului, are relaţii apropiate cu Heydrich şi Himmler, ceea ce a uşurat tinerei sale fiice, o blondă frumoasă şi atrăgătoare, accesul la „graţiile" lui Goebbels.

Pînă într-o zi cînd întreaga familie trebuie să plece la Honolulu. Pretextul era bun – moştenirea ce urmau s-o ia în primire de la o mătuşă emigrată de mult în S.U.A. Astfel că în februarie 1937 familia Kuhn se instalează într-o vilă situată pe o colină ce aluneca dulce spre baza de la Pearl Harbor.

Erau de fapt trimişi ca agenți germani, dar curînd întreaga familie va avea relații strînse cu serviciul de contrainformații al marinei japoneze. Preocupările ştiințifice ale capului familiei – studiul culturilor polineziene şi a celei japoneze –, reputația de oameni bogați, cu rădăcini adînci în industria germană, farmecul fiicei sale, ce trecea drept asistenta sa, laboratorul şi salonul de cosmetică deschis de aceasta din urmă, deservit de coafori de la New York, maseuri de la Hollywood, manichiuriste din Detroit, lărgesc cadrul relațiilor celor doi – tată şi fiică – pătrunzînd în cercurile societății americane din insulă, ultima preferînd compania tinerilor ofițeri de marină. Invitată la festivitățile oficialităților militare, favorită la recepții, permanent în anturajul ofițerilor de stat major, Ruth intră încetul cu încetul în posesia unui bagaj de informații bogat, mici frînturi de discuții schimbate între ofițeri, trăncăneli ale soțiilor de ofițeri şi amirali, care o integraseră în cercul lor, mişcările de nave din port, pe baza observațiilor directe din vilă şi excursiilor în insulă şi pe mare. După ce s-a logodit şi cu un ofițer american, se putea considera în computerul viu al statului major al marinei americane; de aceea serviciul de spionaj japonez îi încredințează conducerea întregii rețele de spionaj din Hawaii. Face excursii prin arhipelag, vede tot, memorează perfect, transmite rapoarte scrise, simultan la Berlin şi Tokyo, ştie ce valorează şi vinde informațiile scump. Rapoartele zilnice privind mişcările flotei americane? 500 dolari bucata. Planurile de viitor ale unităților marinei americane? 50.000 dolari. Acont 15.000, restul la predarea integrală a mărfii.

Japonezii ştiu că se apropie războiul. Condițiile de lucru şi de legătură cu agenții lor vor deveni dificile. Canalele normale vor fi întrerupte. Era necesară o nouă modalitate de legătură. S-a făcut apel la rețeaua existentă pe insulă

organizată încă în lunile precedente şi pusă sub conducerea lui Ruth. Era formată din agenți stabiliți în trei puncte de pe coastele insulelor cu vederea către sud de Pearl Harbor: în satul Kamala din estul Oahului, pe pantele meridionale ale insulei Maui şi la Lanikay bay. Agenții foloseau un cod de 8 semne convenționale. Informațiile erau preluate de către un submarin japonez venit în apele din preajma insulei Hawaii. Ziua semnalizarea se efectua de Ruth Kuhn care – amatoare de sporturi nautice şi înotătoare excelentă – se plimba în preajma insulei Oahu într-o barcă cu pînze. Submarinul o recunoştea de restul ambarcațiunilor din zonă după steaua colorată ce se vedea pe vela principală. Echipajul submarinului privea prin periscop diversele obiecte agățate pe puntea micii ambarcațiuni, indicînd tipul navelor intrate sau ieşite din rada portului, precum şi numărul lor. Anumite informații suplimentare erau date prin mişcările bărcii – în cerc închis, în zig-zag, triunghi – sau după culoarea costumelor de baie. În timpul nopții se foloseau luminile de la locuințele agenților din satul Kemala şi de la Lanikay bay precum şi un foc de lemne de pe insula Maui. În plus Ruth folosea ori o lanternă cu care semnaliza de la fereastra locuinței, sau farurile automobilului, venit chiar lîngă țărm. Ora aleasă de fiecare punct pentru aprinderea luminilor transmitea o cifră care în codul de 8 semne avea un anumit sens, ce era imediat interpretat pe submarin şi coroborat cu datele anterioare.

Se ştie că semnalele radio de pe submarine nu se pot transmite decît atunci cînd acestea ies la suprafață, şi se pare că multe din mesajele transmise de submarinul japonez ce prelua informațiile de la Ruth nu au ajuns la Tokyo. Comandamentul flotei japoneze de la Tokyo era informat despre existența a patru portavioane americane la Pearl Harbor: „Yorktown", „Hornet", „Lexington" şi „Enterprise". Atacul lui Nagumo viza în primul rînd lovirea acestor nave, tocmai pentru că Yamamoto le considera, în cadrul flotei, arma hotărîtoare în războiul modern, iar în cazul Pearl Harbor-ului „brațul cel lung al flotei Statelor Unite în Pacific". Cele patru portavioane staționară la Pearl Harbor. Dar

primele două trecuseră încă din aprilie, respectiv iunie, prin canalul Panama şi participau la luptele din Atlantic. Celelalte plecaseră cu puțin înainte de începutul lunii decembrie, aşa cum am discutat adineaori. Radiograma lui Kita, bazată pe informațiile lui Ruth, privind lipsa portavioanelor americane de la Pearl Harbor a derutat pe cei din conducerea flotei, unii considerînd acțiunea compromisă. Printre aceştia este chiar Fuchida, comandantul aviației de atac. Nagumo „amiral din şcoala veche" are însă altă concepție: „cele opt cuirasate aflate la Pearl Harbor constituie coloana vertebrală a forței navale pe care a primit sarcina s-o distrugă". Nu are rost să revenim, am vrut doar să arăt cum numele lui Ruth se amestecă la un moment dat cu cel al „eroilor" care au zămislit paginile de istorie de la Pearl Harbor.

Cum documentele au scos la iveală activitatea familiei Kuhn, agenții F.B.I. aleargă la vila de pe colină. Consulul general Kita făcuse tot ce i-a stat în putință pentru ca familia Kuhn să fie preluată de pe insulă de chiar submarinul care recepționase informațiile acesteia, dar agenții F.B.I. au ajuns mai devreme, arestînd întreaga familie. Anchetă, dezvăluiri, recunoaşteri, proces, condamnări. Doctorului Kuhn i se comută pedeapsa cu moartea prin împuşcare – pentru activitate de spionaj împotriva S.U.A. – în 50 de ani de muncă silnică, iar mai apoi într-un ordin de expulzare. Nu a mai revenit în Germania, aşa cum au făcut Ruth şi mama sa, care au fost internate pe perioada războiului într-un lagăr, iar apoi eliberate. Vechi cunoştințe de „partid" l-au atras în Argentina, unde o societate largă de criminali de război de notorietate mondială cuibărită în cotloanele cele mai obscure ale vieții deapănă amintiri vetuste şi mocnesc ura neputincioasă a stigmatizaților.

— În ceea ce priveşte ecoul în lume, demne de menționat sînt două locuri de pe glob: Berlin şi Washington.

— Hitler se întorsese de pe front la cartierul său general din Prusia Orientală şi auzind vestea la radio intră în sala de comandament, unde transmite noutatea generalului Jodl şi mareşalului Keitel, calificînd inițiativa japoneză drept „greşeală strategică de neiertat".

— Această acreditare cu privire la necunoaşterea de către Hitler a intenţiilor japoneze de a ataca Pearl Harbor-ul este pusă la îndoială odată cu apariţia, la Londra, în anul 1972 a cărţii „Sistemul agenţilor dubli în războiul 1939–1945", a reputatului istoric Sir John C. Masterman. El îşi va da demisia din postul de prorector al Universităţii din Oxford, la începutul războiului, intrînd în serviciul de contrainformaţii britanic, celebrul M.Y–5, participînd direct la evenimentele despre care va scrie mai tîrziu. În cartea amintită el va descrie şi cazul agentului dublu „Tricicleta", un patriot iugoslav ce-şi făcuse studiile în Germania. Este luat în evidenţă de Abwehr, prezentînd interes pentru legăturile de afaceri pe care le avea cu unele firme industriale din Anglia. Încă înainte de război un agent al serviciului lui Canaris la Belgrad îl contactează propunîndu-i „colaborarea". Urma să plece în Anglia pentru a face spionaj în favoarea Germaniei. Acesta intră imediat în legătură cu un reprezentant al Intelligence Service-ului din capitala Iugoslaviei, comunicîndu-i propunerea germană. Din acest moment el va urma să acţioneze conform instrucţiunilor de la Londra. Timp de un an „Tricicleta" aduce „servicii" valoroase serviciului de spionaj german, fapt pentru care se hotărăşte trimiterea sa în S.U.A., unde urma să se creeze şi să conducă o reţea nouă de spionaj în locul celei căzute în mîinile F.B.I.-ului. În acest scop Intelligence Service anunţă în august 1941 plecarea sa la New York, pentru a se evita vreo arestare inutilă. El purta o cravată pe dosul căreia era imprimat, într-un cod special, sub forma unor „micropuncte", un chestionar de vreo trei pagini din care două se refereau la situaţia bazei navele şi aeriene americane de la Pearl Harbor: aerodromuri, hangare, ateliere, depozite de armament, combustibil, instalaţii, dispozitive de apărare din arhipelag. Iată una din întrebările chestionarului: „Pearl Harbor – amănunte precise şi în măsura posibilului schiţa principalului chei, a staţiilor electrice, a atelierelor de întreţinere şi reparaţii, a depozitelor de petrol şi benzină, precum şi amplasarea docului de reparaţii nr. 1 şi a noului doc pe cale de a fi construit".

Şi iată cum comentează aceste fapte istoricul englez: „Se

poate deduce cu multă probabilitate din modul cum este redactat chestionarul că, în eventualitatea intrării în război a Statelor Unite, Pearl Harbor urma să fie cel dintîi punct atacat şi că pregătirile pentru acest atac ajunseseră la un stadiu destul de avansat în august 1941. Căpătînd dezlegările necesare din partea noastră, „Tricicleta" a comunicat americanilor toate elementele chestionarului, aşa încît lor le revenea sarcina de a aprecia importanța sa şi a trage concluziile necesare. Totuşi, dacă noi, englezii, am fi cunoscut mai bine intențiile generale ale Axei şi dacă am fi avut mai multă încredere în omul nostru, ne-am fi străduit să atragem mai insistent atenția organelor de contrainformații din S.U.A. asupra semnificației unui astfel de chestionar, chiar cu riscul să ni se reproşeze că ne vîrîm nasul unde nu ne fierbe oala".

— Reiese din aceste rînduri interesul Abwehr-ului în chestiunea Pearl Harbor-ului, dată fiind colaborarea cu Joho Kioku – serviciul secret naval japonez. Să nu fi informat Canaris Wehrmacht-ul şi pe Hitler despre direcția în care îşi orientau japonezii acțiunile în Pacific? Aşa cum colaborau organele naziste între ele n-ar fi de mirare această „neglijență" a lui Canaris. Şi mai reiese tot din aceste rînduri cît de aproape erau serviciile secrete americane şi pe această cale a „Triciclelei", de o informație capitală privind interesul Japoniei în direcția Hawaii. Dar au ignorat-o. Şi nu în primul caz.

— Despre ecoul atacului la Washington, primul moment îl cunoaştem. După reconfirmarea atacului, Roosevelt convoacă pe Stimson, Knox, Stark, Marshall şi pe comandanții şefi ai marinei şi armatei terestre. Se decise războiul. Churchill care aflase noutatea prin radio telefonează la Washington. Vocea grea de stentor a Preşedintelui îi aduce în ureche cuvinte ce se întipăresc puternic în mintea şi inima sa: „De acum sîntem pe aceeaşi corabie". Expresie de solidaritate marinărească, explicabilă între un fost secretar al Departamentului Marinei şi un fost lord al Amiralității. „Sper că nici un american nu-mi va lua în nume de rău dacă recunosc că a fost o mare bucurie pentru

mine să ştiu Statele Unite alături de noi" scrie Winston Churchill în „Memorii". Într-adevăr englezii şi americanii, pe două continente diferite, evoluînd pe direcţii de civilizaţie şi cultură deosebite, separaţi de o limbă … comună, erau acum aliaţi pe viaţă şi pe moarte … Era visul de aur al premierului englez, care în acea clipă istorică ştia că a cîştigat războiul.

Roosevelt cel care pînă acum, în orice discuţie cu Churchill, îi servea invariabil – la orice aluzie a acestuia privind intrarea S.U.A. în război – formula laconică „All but war", „totul în afară de război" – datorită influenţei puternicului curent izolaţionist care stăpînea opinia americană, ei bine Roosevelt ştia acum că America era cu el. El va merge sigur şi senin la 8 decembrie 1941 în sala Congresului de la Capitoliu, apărînd calm în faţa senatorilor, membrilor Curţii Supreme, membrilor Cabinetului, comandanţilor armatei, reprezentanţilor presei şi a unor invitaţi. Un discurs scurt: „Ieri, 7 decembrie 1941 – o dată care va rămîne în istorie ca o zi a infamiei – Statele Unite ale Americii au fost atacate pe neaşteptate şi în mod deliberat …"

— Mă întreb Florin san de ani de zile, ca şi dvs. probabil, ca şi mulţi istorici şi oameni de bună credinţă: cum a fost posibil, ca avizaţi prin sutele de telegrame descifrate prin Magics – pentru care s-au chinuit să-l posede şi să-l reproducă – puşi în faţa unor lucruri evidente, convorbiri telefonice suspecte, submarine în rada portului Pearl Harbor, semnale radar la Opana, serviciile secrete, marina, ofiţeri şi amirali să piardă prilejul de a evita surpriza? Cum, avînd un „as în mînecă" să piardă partida?

— E o întreagă literatură despre acest capitol. Oficial au fost organizate opt anchete pentru a se stabili responsabilităţile. Numai una a rodit patruzeci de volume publicate. Sute de istorici au scris şi scriu în continuare dezvăluind aspecte noi. Sînt multe întrebări fără răspuns. Nu putem aborda aceste întrebări şi a le discuta, pentru că am aluneca în analize fără sfîrşit. Din toate însă rămîne un adevăr care nu mai este negat de nimeni: americanii au fost surprinşi total la Pearl Harbor. Şi nu se poate nega că atacul japonez a servit politica preşedintelui Roosevelt, ca un

„minunat casus belli".

Convorbirea luă sfîrşit, fiecare din noi păstrînd în minte o imagine a Hawaii-ului – cea din ziua de 7 decembrie 1941 – rezultată din topitura lecturilor, filmelor, fotografiilor şi a fanteziei noastre. La Pearl Harbor s-a construit un Memorial şi există acolo o placă de marmoră magnifică pe care sînt săpate numele tuturor celor care au căzut atunci în decembrie. De undeva de aproape se aude o voce în piano – înregistrată pe bandă magnetică – care şopteşte zi şi noapte, neîntrerupt, numele lor, reluîndu-i şi reluîndu-i mereu. Bolta albastră a Pacificului arde cîte un licăr pentru fiecare dintre ei. O privesc de aici de pe marginea marelui continent şi încerc să-mi înving sentimentul că ceea ce mă acoperă este cosmosul rece şi indiferent la tot ce se petrece pe Terra ...

Capitolul 5

OLANDA VA ÎNVINGE!

> „Domnilor, noi sîntem exact în situaţia unui bun cîine de vînătoare, care şi-a pîrlit urechile la prima sa ieşire".
> Colonelul Eubank către ostaşii de pe aerodromul Clark Field, în noaptea de 8 decembrie 1941;
> *John Toland: „Banzai" Calman Levy, Paris, 1963, pag. 95.*

— "Sfera de coprosperitate a marii Asii" constituia în ochii Gumbatsu-lui – clica militaristă japoneză – singura cale de ieşire din criza economică şi politică în care se zbătea imperiul. Desigur, situaţia favorabilă a Japoniei din primul război mondial, de aliată a Angliei, i-a permis să se înfrupte –

fără nici un efort militar – din prada, cît i se oferea, preluînd în posesie din stăpînirea Germaniei, pe care o învinseseră alții, cele cîteva arhipelaguri din Micronezia. Dar accesul la marile insule şi arhipelaguri rămînea doar visul unei nopți de vară, cîtă vreme drapelele de stat ale puterilor occidentale continuau să fluture deasupra palatelor rezidențiale ale guvernatorilor de la Singapore, Manila, Bangkok, Rangoon, Batavia. Aici nu se mai punea problema în termeni asemănători. Numai încleştări de mari forțe ar fi putut face să triumfe idealul generos al „coprosperității", providențială salvare a coloniilor de într-adevăr crunta exploatare a puterilor europene hrăpărețe şi aducerea lor sub scutul protector al imperiului, pe care vor trebui să-l slujească, jertfindu-se unei noi exploatări – nu are importanță că e mai cruntă – dar este mai cinstită, între „galbeni", fără amestecul oneros al albilor.

— Japonia căreia îi revenea acest măreț rol – prin voința celor opt milioane de zei ce-i populează mitologia – îşi va dezvolta – după ce părăseşte în 1936 conferința puterilor navale – o marină militară formată din aproximativ 250 de nave, posedînd cele mai puternice cuirasate din lume şi o „Flotă combinată" – compusă în bună parte din portavioane – ce nu avea echivalent pe atunci. Dacă la acestea se mai adaugă o armată de două milioane şi jumătate de soldați, plus o rezervă de trei milioane şi o aviație de 7.000 de avioane, oricine poate considera Imperiul de la Soare Răsare pregătit pentru un război de anvergură şi necruțător.

— Era la un asemenea grad de pregătire încît la Pearl Harbor va ignora una din legile de bază ale strategiei care statorniceşte obligația de a lovi inamicul acolo unde este mai slab. Ori, Forța Z a lui Nagumo a lovit în punctul cel mai puternic al marinei S.U.A. din Pacific.

— Aceasta deoarece comandamentul japonez va declanşa războiul bazat pe postulatul victoriei rapide obținute în urma unor lovituri simultane, date pe un teatru de operațiuni larg din Pacific, avînd ca premieră „lovitura de măciucă" surpriză de la Pearl Harbor, menită să paralizeze grosul flotei americane.

— Deci Pearl Harbor-ul – deşi în strîns determinism cu evoluția ulterioară – nu rămînea decît un episod izolat în cadrul planului general, o bătălie ce trebuia neapărat cîştigată acolo, pentru a fi părăsită şi exploatată în alt spațiu, uşurînd dezvoltarea operațiilor de pe direcția principală Nanshin.

— „Direcție" care – cu un decalaj de la o oră la trei zile față de momentul cînd ultimul avion japonez dispărea de pe cerul înecat în fum al Oahului – începea să se dezlănțuie în alte cîteva puncte: Singapore, Kota Bharu, Filipine, Wake, Hong-Kong şi Guam.

— Cu două zile mai înainte, mai precis în 5 decembrie, la cartierul generalului Douglas MacArthur, comandantul forțelor armate ale Extremului Orient (U.S.A. FFE) cu sediul la Manila, veniseră amiralul Thomas Hart comandantul flotei americane din zona Pacificului – Asiatic Fleet – şi viceamiralul Tom Phillips, comandantul flotei britanice, cu baza la Singapore. Deşi primul estima că ostilitățile nu vor începe înainte de aprilie următor, toți erau preocupați de acest convoi de nave japoneze care dispăruse chiar de sub nasul lor undeva în ceață. Ce țintă avea? O debarcare în Siam? Atac în Malaysia? Singapore? Oricum MacArthur spera că în aprilie 1942 cu o armată de 200.000 de oameni şi o aviație puternică de peste 250 de bombardiere şi 200 de avioane de vînătoare va putea face față japonezilor în toată zona. Mai circumspect, Hart – ştiind că MacArthur nu avea decît 130.000 de soldați, majoritatea filipinezi, prost echipați şi neinstruiți, fără să fi tras vreodată un foc de armă, iar dintre avioane se putea conta doar pe cele 37 fortărețe zburătoare, celebrele bombardiere cvadrimotoare „Boeing" B 17, ce-i drept ultimul strigăt în tehnica aeronautică a epocii şi cele 100 de avioane de vînătoare P 40 – ignora acel aprilie de mîine, gîndindu-se că în acest decembrie de azi, apărarea americană din sud-estul asiatic era neîndoios vulnerabilă față de un agresor prompt.

Churchill făcuse un gest de forță, trimițînd aici în Extremul Orient, la băza engleză din Singapore puternicele cuirasate „Prince of Wales" de 35.000 tone şi „Repulse" de

32.000 tone. Cunoştea bine aceste nave. Pe „Prince of Wales” călcase ultima oară în august 1941, cînd se întîlnise cu Roosevelt în apele de lîngă Terra Nova, unde avusese loc Conferința Atlanticului; duminică 11 august asistaseră împreună pe punte, la oficierea unei slujbe religioase. Acum dorea ca aceste nave să constituie nucleul unei puternice Forțe Z.

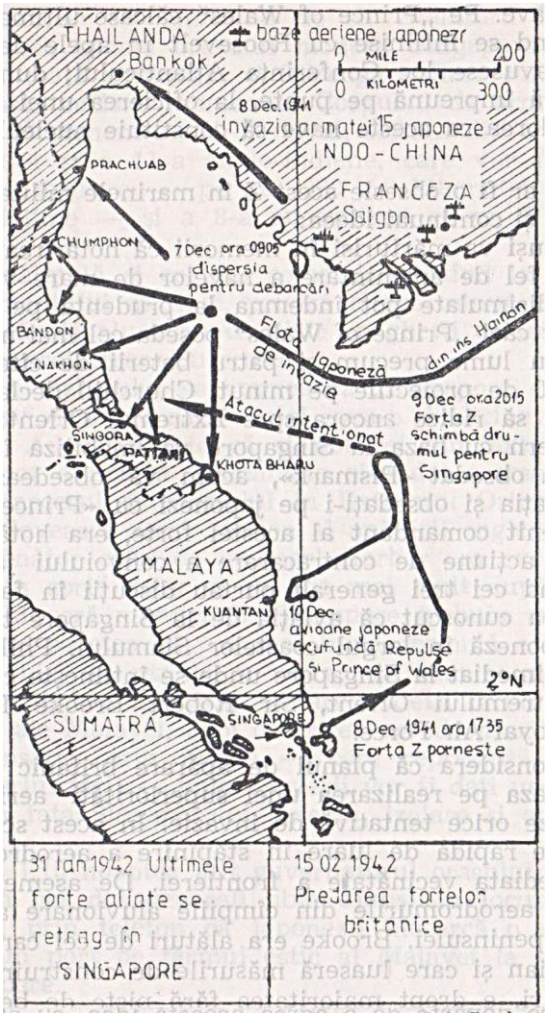

3. Debarcarea Armatei a 25-a japoneză în Peninsula Malacca. Drumul urmat de Forța Z pînă în momentul scufundării cuirasatelor engleze „Prince of Wales” și „Repulse”.

— Parcă ar fi o obsesie acest Z în marinele militare … Zîmbii la remarca sa şi continuai ideea:

— El însuşi va mărturisi în memorii că hotărîrea sa urma „să exercite acel fel de amenințare a navelor de mare valoare, a căror intenții disimulate pot îndemna la prudență pe un eventual inamic naval" căci „Prince of Wales" poseda cel mai modern „dreadnought" din lume precum şi patru baterii de cîte 25 țevi, ce debitau 60.000 de proiectile pe minut. Churchill declara marinarilor ce urmau să ridice ancora spre Extremul Orient: „Un singur cuirasat modern cu baza la Singapore va imobiliza întreaga flotă japoneză. V-a obsedat «Bismark», acum vă obsedează «Tirpitz». Inversați situația şi obsedați-i pe japonezi cu «Prince of Wales»". Phillips, devenit comandant al acestei forțe, era hotărît s-o folosească într-o acțiune de contracarare a convoiului japonez. În 6 decembrie cînd cei trei generali purtau discuții în fața hărții, un mesaj le făcea cunoscut că aviația de la Singapore tocmai detectase flota japoneză în largul coastelor Siamului. Phillips ia avionul şi pleacă imediat la Singapore unde se întîlneşte cu comandantul şef al Extremului Orient, Sir Robert Brooke Popham, Air Marshall al Royal Air Force.

Brooke considera că planul de apărare britanic în peninsula Malacca se baza pe realizarea unei superiorități aeriene, menită să contracareze orice tentativă de invazie. În acest scop era necesară o acțiune rapidă de luare în stăpînire a aerodromurilor siameze din imediata vecinătate a frontierei. De asemenea trebuiau apărate toate aerodromurile din cîmpiile aluvionare ale zonei occidentale ale peninsulei. Brooke era alături de cei care preconizau un război aerian şi care luaseră măsurile de construire a peste 22 de aerodromuri, e drept majoritatea fără piste de beton. Cei din trupele terestre departe de a agrea această idee, cu atît mai mult cu cît nu fuseseră consultați la amplasarea aerodromurilor, luaseră măsuri de întărire a coastei. Fuseseră instalate două linii de tunuri, prima de 380 mm şi cea auxiliară de 234 mm. Cît despre aerodromuri un general de brigadă nu s-a abținut să facă remarca: „Unele din blestematele de aerodromuri sînt imposibil de apărat,

imbecilii le-au construit în locuri de neconceput".

Parola „Raffles" – amintind de sir Stamford Raffles, pionerul care pusese bazele oraşului modern Singapore în 1819 – fusese dată în toată peninsula şi întreaga suflare militară era în alertă. Şi această suflare reprezenta Corpul 3 de armată britanic, al generalului locotenent A.E. Percival, format din trei divizii de infanterie: a 9-a şi a 11-a anglo-indiene, care vor fi plasate în prima linie de apărare – pe cei 280 de kilometri cît măsoară peninsula în lățime – şi a 8-a australiană ce va fi păstrată în rezervă.

Ora era înaintată şi cei doi comandanți stînd la geamul clădirii comandamentului marinei, priviră cîteva minute oraşul luminat, pe cerul căruia alunecau ca nişte spaghetti uriaşe, fascicolele albe ale cîtorva proiectoare puternice.

— Înaintea războiului se spunea că „Singapore e poarta Extremului Orient". Nu ştiu dacă a mai spus-o şi altcineva înainte de Blasco Ibanez. Adevărul este că şi noi cei din Extremul Orient vedem în ea tot o poartă. Yamamoto şi-a dat seama că stăpînitorii ei dețin accesul şi controlul în Extremul Orient. De aceea era hotărît să lovească acest bastion al apărării engleze. Dar cum? Un atac asemănător celui de la Pearl Harbor era exclus. Englezii nu „dormeau în zori" deloc şi cu atît mai mult după cacealmaua pe care o înghițiseră americanii. Singapore trebuia cucerit în alt mod. Yamamoto socotea că cea mai bună formulă este atacul de pe uscat şi în nici un caz de pe mare, aşa cum se aşteptau şi se întăriseră englezii. Mai întîi o debarcare undeva în nord pe țărmurile răsăritene ale Malayei, apoi ocuparea aerodromurilor din zonă, mai apoi avansarea prin junglă – care reprezintă aproximativ 75% din teritoriul țării – unde englezii vor fi dați uşor peste cap, şi în sfîrşit în fața Singaporelui. Asediu, izolare şi apoi deznodămîntul ...

— La ora 1,15 noaptea atît guvernatorul oraşului, Sir Thomas Shanton cît şi cei doi generali abia ajunşi în locuințele lor – sînt înştiințați prin telefon că japonezii încearcă o debarcare la Kota Bharu, un port pe țărmul estic al Malayei la vreo 750 km nord de Singapore.

— De fapt era Armata a 25-a japoneză, de sub comanda

generalului Tomoyuki Yamashita, compusă din 3 divizii de infanterie, o divizie de aviație, posedînd 600 de avioane, 4 regimente de tancuri şi 11 divizioane de artilerie, adusă din Indochina. Fusese îmbarcată pe nave în portul Saigon şi reperată în zilele de 6 şi 7 decembrie. Dar japonezii au debarcat chiar în 7 decembrie în zona istmului Kra, în Siam (Tailanda de astăzi) la Singora şi Pattani, în noaptea de 8 decembrie (ora Tokyo-ului, şi 7 decembrie ora Pearl Harbor-ului). Aici la Kota Bharu batalioanele indiene vor opune o rezistență energică dar în dezordinea creată comandantul australian al aeroportului local, Douglas Allenby ordonă retragerea şi părăsirea oraşului. Trupe de desant aerian au fost lansate şi în alte puncte din interiorul Siamului şi Malayeziei în scopul cuceririi aerodromurilor – acelea pe care şi le dorea Sir Brook Popham – înaintînd spre sud – de altfel conform planului – cucerind şi puternica bază aeronavală Victoria, micşorînd în bună parte mijloacele de sprijin şi aprovizionare a trupelor engleze din Malayezia pe calea aerului.

— Peste trei ore, respectiv la 4,15 în 8 decembrie, la două ore deci după atacul de la Pearl Harbor, deasupra Singaporelui îşi fac apariația 17 avioane japoneze. Piloții surprinşi de luminația feerică a oraşului, nedistingînd obiectivele militare aruncă bombele la nimereală. Cele cîteva zeci de clădiri distruse din cartierul chinezesc „cei 66 de morți şi 133 de răniți" nu au avut vreun ecou deosebit şi fură repede ignorați, cînd dimineața posturile de radio anunțaseră vestea cea mare: Pearl Harbor-ul fusese atacat de aviația japoneză. Comunicatul vorbea şi despre respingerea tentativei japoneze de debarcare de la Kota Bharu.

— Era adevărat că navele se depărtaseră de țărm, dar numai după ce japonezii debarcaseră trupe şi tancuri. Toate acestea nu se ştiau încă la Singapore. Aici bombardamentul, fără a lăsa urme materiale deosebite – de consecințe militare nici vorbă – şocase puternic populația, zdruncinînd convingerile şi încrederea în administrația care proferase luni în şir atotputernicia engleză, excluzînd orice posibilitate de atac. Acum pluteau în aer un sentiment de nesiguranță, o

bănuială ce se răspîndise ca o molimă şi cuprinse întreg oraşul. Oamenii aveau în faţă o dovadă palpabilă, certă că sub aparenţa invincibilităţii europenilor se ascundea de fapt o neputinţă, dacă nu un pericol în care erau implicaţi ei malayezii, chinezii, indienii şi de ce nu chiar aceşti albi trufaşi şi ignoranţi. Ceea ce mai întreţinea speranţa oamenilor erau cuirasatele. Erau prea înarmate pentru a putea fi ignorate. Doar de la acestea mai putea veni salvarea. Royal Navy îşi păstra încă prestigiul de la înălţimea impunătoare a celor două bastimente …

— După ce primise vestea dezastrului de la Pearl Harbor, Phillips era convins că trebuia să acţioneze imediat pentru a nu-i scăpa de sub nas escadra japoneză ce naviga încă în apele Malayei. Convocă o conferinţă unde se discută raportul de forţe. Japonezii posedau vechiul cuirasat „Kongo" – din timpul primului război mondial – însoţit de cinci crucişătoare de tip mai nou. Forţele proprii erau constituite din cele două cuirasate escortate de patru distrugătoare. Oportunitatea acţiunii? Nici discuţie. O singură problemă acută: lipsa aviaţiei. Dar Phillips va cere vicemarshall-ului Pulford o acoperire aeriană pentru zilele de 9 şi 10 decembrie. Se hotărăşte plecarea şi în 8 decembrie la orele 17,35 forţa Z părăseşte baza navală de la Singapore, cu amiralul Phillips la bordul lui „Prince of Wales", luînd direcţia nordului. La bordul cuirasatelor sînt şi doi ziarişti: Yates McDaniel, corespondent al agenţiei Associated Press şi Cecil Brown corespondent al CBS-ului. Noaptea decurge liniştit; un mesaj merită atenţia: „Regrete. Protecţie vînătoare imposibilă".

— La Saigon e panică. Amiralul Kondo, comandantul şef al escadrei a 2-a ştie că la Singapore se află două nave puternice, care constituie un pericol real. Organizează o patrulare permanentă şi la 9 decembrie, pe la prînz submarinul I-56 reperează cuirasatele şi escorta. Mesajul transmis e recepţionat şi rodeşte două măsuri: escadra lui Kondo va schimba direcţia, de la sud de Poulo Condore spre vest, pentru a tăia drumul englezilor iar aviaţia de recunoaştere va urca în văzduh.

— În schimb pe cuirasate se instalează starea de alertă. A doua zi va fi întîlnirea cu inamicul, deci lupta. Cei de pe „Repulse" care au tot vegetat timp de doi ani şi jumătate pe la periferia războiului trăiesc ore de surescitare. În sfîrşit lumea va auzi şi despre „Repulse". Forța Z zig-zaghează pentru a evita neprevăzutul. Cerul e acoperit şi plouă. Navele se deplasează cu viteza maximă, pe o direcție determinată, sus norii îşi văd de călătoria lor aleatorie. O gaură largă şi în ea, exact în ea, un avion. E ora 18,20. Poate nu au fost văzuți. Peste o oră alt avion, şi apoi încă unul. Un mesaj din Singapore le semnalează două cuirasate japoneze la sud de golful Siam precum şi puternice concentrări de avioane pe aerodromurile cochinchineze. În plus nici o speranță în acoperire aeriană. Este ora 21,05. Se hotărăşte întoarcerea la Singapore. Cei de pe „Repulse" sînt consternați. Cerul continuă să rămînă închis. La ora 1,00 un nou mesaj din capitală: japonezii debarcă la Kuantan. Se analizează harta. E la jumătatea distanței dintre Kota Bharu şi Singapore. Trebuie folosit prilejul. Cu 25 noduri spre Kuantan!

— Peste două ore submarinul japonez I-58, ce naviga în aceeaşi direcție, întîlneşte Forța Z la o distanță apreciabilă. Lansează şase torpile. Distanța e prea mare. Dar alertează Saigonul. Radiograma e recepționată. Kondo ridică în aer de pe aerodromul Thanson-Nhut flotila 22-a de aviație a contraamiralului Matsunaga. Sînt alertate şi avioanele torpiloare din grupul Kanoya precum şi două divizioane din grupul Ganzan, în patrulare prin diverse zone. Locotenenții Haruki Iki şi Sadao Takai din fruntea unor divizioane se iau la întrecere pentru a descoperi fiecare primul, flota engleză.

— Phillips nu ştie nimic din toate acestea şi cînd e în fața Kuantan-ului, constată o linişte de vecernie. În direcția de sud-est, doar radarurile de pe nave recepționează puncte strălucitoare. Este 10 decembrie ora 10,20. Pe nave se dă alarma. Artilerie, pompomuri, vickers-urile stau gata să întîmpine inamicul. Ziariştii fotografiază în stînga şi în dreapta. Păcat că au contracte de exclusivitate. Altfel s-ar face oameni cu fotografiile acestea. Oricum îşi au asigurate concedii pentru piramidele din Mexic, sau pe la poalele lui

Kilimanjaro. La ora 11,07 este văzut primul val de nouă avioane la 3.000 m înălțime. De pe nave marinarii privesc şirul de bombe ce vin, crescînd înfiorător în dimensiuni. Ținta este cuirasatul „Repulse". Una din bombe atinge hangarul de avioane. Un aparat incendiat e aruncat în mare. Artileria doboară un avion japonez. Urale pe puntea navelor. Un al doilea val: din cinci avioane avîndu-l în frunte pe locotenentul Iki, trei sînt doborîte, dar două reuşesc să-şi înfigă torpilele în „Prince of Wales". Una în spate imobilizîndu-i elicele de la babord, una în față scoțînd din funcție cîrma. Nava înaintează cu 15 noduri tîrîndu-se ca un infirm. „Prince of Wales" arborează semnalul „inguvernabil" şi lansează prin radio mesajul „atac aerian". Singapore îl recepționează la ora 12,04 şi trimite în sprijin şase aparate de vînătoare tip Buffalos. Căpitanul Tennant de pe „Repulse", încearcă să intre în legătură cu „Prince of Wales". Dar Phillips tace.

— Takai, în fruntea altui grup înaintează spre „Repulse". Pentru moment i se pare că este în fața cuirasatului lor „Kongo", într-atît de mare e asemănarea – mărturiseşte prin radio îndoiala vecinilor săi – dar în ultima clipă îşi dă seama că greşise!

— Marinarii de pe nave sînt uluiți de precizia cu care atacă piloții japonezi. „Unde sînt ofițerii aceia stupizi care afirmau că japs-ii nu ştiu să piloteze, sînt slabi antrenați, țintesc prost şi cîte şi mai cîte?" țipă cineva. Ziaristul Cecil Brown aude pe vecinul său răspunzînd, fără urmă de resentiment: „E cel mai frumos atac pe care l-am văzut vreodată!" „Repulse" încetineşte viteza apropiindu-se de „Prince of Wales" pentru a-i da ajutor. Şi deodată apare al treilea val, de nouă avioane: şase luînd direcția spre „Prince of Wales", trei spre „Repulse". Acesta încearcă să vireze dar nu poate să evite torpila, care loveşte nava – lungă de 238 m – exact în mijloc. O uşoară înclinare spre babord. Iki apare din nou cu nouă avioane şi se îndreaptă cu toată forța din ambele părți ale navei, în norul de obuze cu care îi întîmpină artileria înverşunată de pe „Repulse". Lupta e pe muchia destinului. Aripile avioanelor sînt ciuruite, avionul lui Momoi

explodează într-o jerbă de sfărîmături, Taue cu avionul său se înfige în mare ca o săgeată. Cele rămase în aer vin la 40 metri deasupra apei şi de la aproximativ 500 metri de cuirasat lansează torpilele: prima loveşte prova ridicînd un munte de apă, imediat a doua se înfige la cîțiva metri mai în spate. Cîrma e blocată, „Repulse" virează, urmează a treia şi a patra care lovesc babordul iar a cincea tribordul. Nava e pierdută. Tennant comandă ordinul de evacuare. Marinarii încinşi cu colacii de salvare se aliniază pe punte într-o ordine exemplară de parcă veniseră să asiste la ceremonia arborării pavilionului. Calm Tennant li se adresează prin haut-parleur: „Toată lumea părăseşte nava!" Şi după o scurtă pauză: „Domnul să vă aibă în grijă!" Nu e timp şi mai ales nu e momentul pentru vreun discurs. Oamenii rămîn descumpăniți cîteva clipe. Ştiu că soarta navei e pecetluită, dar gîndul părăsirii acesteia le tulbură ființa. Şi totuşi trebuiau să accepte cu toții că „Repulse", mîndrul lor cuirasat, fărîma de punte ce însemna pentru ei patria, acela care le-a oferit atîta zile şi nopți adăpost, linişte şi siguranță, departe de locurile lor natale, va dispare peste cîteva momente înghițit de adîncuri. Trăiau clipa cumplită a prăbuşirii micului lor univers, întruchipat în legătura sfîntă dintre cele peste o mie patru sute de ființe ce însuflețeau această cetate de metal plutitoare, simbol al puterii şi măreției Regatului Unit pe mările şi oceanele lumii. Se simțeau ca nişte exilați, părăsiți în mijlocul apelor nesfîrşite, fără nici o speranță ...

Oamenii încep să coboare în apă, alunecînd pe frînghiile fixate de-a lungul bordurilor. O mai făcuseră de sute de ori la antrenamente, la exerciții, manevre, la întreceri sportive sau în diversele situații care se ivesc în viața marinarului. O făceau pentru a se remarca sau pentru a salva pe cineva. Astăzi însă trebuiau să se salveze pe ei înşişi. Fiecare pentru el. Unii ajung în apa caldă fără probleme, alții se lovesc de etravă, cîțiva care au sărit pe la pupă sînt traşi de curentul elicelor. Cei dinăuntru urcă scările spre puntea exterioară, fac eforturi disperate să nu fie desprinşi şi aruncați înapoi în navă din cauza înclinării acesteia. În diverse încăperi blocate,

adevărate capcane fără ieşire, pentru zeci de marinari prizonieri, cuvîntul speranță nu mai există. Dintre cei ce plutesc, unii se îndreaptă spre bărcile lansate, alții mai curajoşi şi siguri de ei înoată spre distrugătoarele ce se apropie de cuirasatul în agonie. Brown, ziaristul, sare în apă protejîndu-şi aparatul de fotografiat. Tennant ordonă ofițerilor să se grăbească. Refuză să părăsească nava. „Repulse" e înclinată de 70°. Ofițerii îşi smulg comandantul şi-l forțează să sară în apa uleioasă. De pe „Repulse" au fost salvați doar 780 de oameni. În clipa cînd nava a dispărut în valuri Brown îşi priveşte ceasul. E ora 12,35.

„Prince of Wales", atins de cinci torpile avansînd ca un melc primeşte la 12,40 asaltul a noua avioane. În zadar se dezlănțuie artileria antiaeriană. Nava primeşte lovitura de moarte. Comandantul navei Leach ia măsuri pentru transbordarea răniților şi a unei părți din echipaj pe distrugătorul „Express" venit în grabă la tribordul cuirasatului. Phillips încearcă să alerteze Singapore – de ce abia acum? – pentru a se trimite remorchere. Dar e prea tîrziu. Nava începe să se scufunde. Se dă ordin de evacuare. 1200 de oameni sînt salvați. La ora 13,19 cuirasatul e învăluit de valuri, împreună cu Phillips şi Leach, rămaşi neclintiți pe puntea lui.

Piloții japonezi mai privesc o dată marea învolburată pe locul dezastrului, întorc capul de la drama celor rămaşi în voia valurilor şi apoi dispar spre bazele lor. Cele şase Buffalos vin exact cînd nu mai era nimic de făcut. Zboară pe deasupra bărcilor, făcîndu-le celor din interior semne încurajatoare. Mai mult nici nu li se poate cere ... Distrugătoarele vor debarca la Singapore 2081 marinari salvați. 840 dispăruseră pentru totdeauna din evidențele marinei, lăsînd goluri de neînlocuit în sînul tot atîtor familii.

Vestea scufundării celor două cuirasate a făcut ocolul lumii. Pentru Churchill ştirea – transmisă de Sir Dudley Pound, prim lord al Amiralității – a fost ca o lovitură de trăsnet. Îi va fi dificil şi va trebui să se țină tare în Camera Comunelor cu prilejul discursului pronunțat înainte de plecarea sa în S.U.A. Nu l-a interpelat nimeni acolo şi atunci.

O va face istoria mai tîrziu. De ce şi-a încetinit Anglia construcţia de portavioane între anii 1930 şi 1936? De ce după eşuarea portavionului „Indomitable", care trebuia să însoţească cele două nave, nu li s-a asigurat un sprijin aerian? Orice acţiune întreprinsă de marile nave fără escorta unui portavion sau fără acoperire aeriană se dovedea de la început o operaţie eronată.

— În schimb în Japonia cei de la comandamentul marinei jubilau că tinerii lor piloţi au putut dovedi posibilitatea scufundării unor nave militare de către aviaţie, în pofida unor rezerve ţapene, încheiate la toţi nasturii.

— Era de fapt prima probă reuşită a ipotezei colonelului american Billy Mitchell din 1921, privind lovirea unor nave de către aviaţie, efectuată de piloţi japonezi.

— Şi aceasta cu preţul unor eforturi deosebite. Am să citez declaraţiile contraamiralului Matsunaga, comandantul Flotilei a 22-a de aviaţie, unul dintre ofiţerii de stat major care a pregătit şi supravegheat atacul de la Pearl Harbor şi a participat la atacul soldat cu scufundarea celor două cuirasate engleze. Chiar dacă aceste declaraţii – scrise şi publicate în martie 1942 – cuprind unele inexactităţi meteo şi unele exagerări, inevitabile unui marinar marcat de emfaza celor din comandamentul marinei ce-şi arborau victoriile din Pacific drept propriile lor succese, ele conţin un adevăr cînd se referă la pregătirea piloţilor niponi. Iată opiniile sale cu privire la cele două atacuri, de la Pearl Harbor şi din zona peninsulei malayese: „Dacă americanii ar fi cunoscut spiritul samurailor, nu s-ar fi putut niciodată întîmpla catastrofa din Hawaii. Flota americană din Pacific se reîntorsese la sfîrşitul săptămînii în portul Pearl Harbor şi echipajele erau cufundate într-un somn adînc. Nimeni nu credea în eventualitatea unui atac japonez, deoarece se dezlănţuise o violentă furtună în apele Hawaii-ului şi o perdea groasă de nori zădărnicea orice vedere în depărtare.

Căpitanii Mahan şi Hector Bywater, consideraţi cei mai buni experţi americani în probleme de marină, declaraseră solemn că un atac japonez executat asupra bazei navale Pearl Harbor este absolut cu neputinţă. De aceea nu trebuie

să surprindă pe nimeni auzindu-se că marinarii americani au trebuit să sară din pat îmbrăcați în haine de noapte, atunci cînd a început nimicitorul atac japonez asupra celei mai puternice fortărețe maritime a Americii din Oceanul Pacific.

Arma aeriană a marinei japoneze datorită pregătirii sale extrem de serioase şi deosebit de aspre, este totdeauna în situația de a intra în acțiune pe orice vreme. În plus, piloții niponi şi echipajul avioanelor care au acționat în aceste atacuri speciale, au fost inițiați pînă la cel mai mic amănunt asupra punctelor slabe din apărarea bazei navale americane de la Pearl Harbor, cunoscînd perfect în ce constau slăbiciunile flotei sale militare. Astfel s-a reuşit ca numai foarte puține torpile să nu-şi atingă obiectivul. Siguranța lovirii în plin a fost atît de desăvîrşită, încît mai multe torpile au lovit aceeaşi navă de linie succesiv în acelaşi loc, perforîndu-i blindajul, după care urma o explozie considerabilă.

În timpul atacurilor engleze asupra navei de linie germane «Bismarck», avioane torpiloare l-au lovit cu nouă torpile, nimerindu-l în plin, dar fără să-l poată reduce la inerție. «Bismarck» şi-a continuat lupta pînă în momentul în care torpilele crucişătorului greu englez «Dorsetshire» i-au dat lovitura de grație, reuşind să scufunde eroica navă germană. La Hawaii nimicirea navelor de linie americane a fost realizată exclusiv de avioane, în minimum de timp şi în condiții extrem de grele.

Torpilele şi bombele avioanelor care au acționat la Pearl Harbor, aveau o putere de explozie mai mare decît acelea ale flotei britanice.

Trebuie menționat faptul că flota japoneză şi mai ales aviația afectată forțelor navale de război, a trecut printr-o şcoală extrem de severă, care a cerut jertfirea a mai mult de 15.000 de ofițeri şi oameni din echipaje.

Mai ales după conferința de la Washington, toate forțele japoneze au fost concentrate pentru pregătirea la maximum a armei aeriene afectate flotei de război, pentru a putea îndepărta ruşinea cu care a fost tratată această mare putere maritimă.

Trei dintre piloții cei mai buni ai avioanelor noastre torpiloare, căpitanul Hirabayashi, căpitanul Ono şi căpitanul locotenent Kemaki şi-au jertfit viața lor cu prilejul exercițiilor de la începutul organizării armei noastre aeriene pentru marină.

Cea mai dificilă problemă pentru pilotul unui avion care se află pe o navă purtătoare de avioane, este apuntarea, deoarece porțiunea de spațiu destinată decolării şi apuntării acestor avioane e de 300 de ori mai mică decît spațiul unui cîmp de aterizaj normal. La acestea se adaugă tangajul navei şi toate dificultățile inerente, mai ales în cazul apuntărilor cu luminile stinse, impuse de necesitățile războiului.

Cu prilejul unor manevre din anul 1923, la care a luat parte primul portavion nipon, numai un singur ofițer din flota aeriană a marinei japoneze a executat cu măestrie şi regularitate aceste exerciții. Acesta era locotenentul Kira, din şcoala căruia au ieşit cei mai vestiți aviatori torpilori, precum sublocotenenții Kamei şi Babastamm, autorii marilor succese înregistrate în Pacific.

Au trebuit să fie executate nu mai puțin de 6.000 de decolări şi manevre de apuntare pentru ca într-adevăr, să se realizeze piloți desăvîrşiți pentru flota aeriană a marinei, care să facă față oricărei situații, pe orice fel de vreme, să-şi poată lansa torpilele în orice moment prielnic, pe timpul celei mai sufocante călduri tropicale, zi şi noapte, şi chiar sub dezlănțuirea cea mai cumplită a taifunului.

Personalul navigant care a executat atacul asupra Hawaii-ului, a fost selectat în mod scrupulos, fiind cel mai bun dintre miile de aviatori torpilori verificați. Ei urmau să execute o misiune extrem de primejdioasă cu siguranța unui ceasornic.

Cînd s-a declanşat atacul asupra navei de linie britanice «Prince of Walles», aviatorii torpilori au zburat atît de jos deasupra valurilor, încît artileria antiaeriană a marii nave de război britanice nu le-a putut prinde pe linia de vizare. Nava de linie engleză primise mai multe torpile în plin, mai înainte ca tunurile antiaeriene să tragă împotriva unui obiectiv atît de apropiat.

Pentru a ochi cu toată siguranța, aparatele nipone s-au apropiat aşa de mult de navele de linie, încît cele mai multe nici n-au putut să vireze spre a se întoarce, ci au trebuie să zboare printre catargele lui «Prince of Walles», situație în care marinarii englezi au început să mitralieze.

Cu prilejul acestui atac cu torpile lîngă coasta Malayei, rezultatul loviturilor nimerite în plin a fost în medie mai bun ca oricînd, întocmai ca la manevre, în condiții optime".

— Într-adevăr atacurile de la Pearl Harbor şi cele de lîngă coasta Malayei sînt două reuşite ale aviației nipone; cu rezerva că în ambele situații aviația americană a lipsit. Oricum, scufundarea navelor engleze, pe lîngă zdruncinarea prestigiului englez în colonii – dacă nu va constitui chiar semnalul de început al procesului destrămării sistemului însuşi – avea să slăbească simțitor sistemul de apărare al Angliei în Peninsula Malacca.

Iar în sfera concretului şi imediatului, scafandrii japonezi vor scotoci măruntaiele cuirasatelor proaspăt depuse pe fundul oceanului şi vor demonta aparatele radar englezeşti, care vor permite celor din cercetare să depăşească unele dificultăți în realizarea acestui important instrument.

— Yamamoto îl va lăsa pe generalul Yamashita să desăvîrşească cu trupele Armatei a 25-a cucerirea peninsulei, el urmînd să dezvolte în continuare, cu ajutorul Flotei Combinate, celelalte etape ale planului Sud, cunoscuta direcție Nanshin. Vin astfel la rînd Filipinele – cu o întîrziere de cîteva ore față de cea planificată, din cauza condițiilor atmosferice nefavorabile decolării flotilelor japoneze de pe aerodromurile din Formosa – acestea constituind flancul stîng, estic, ce trebuia eliminat – o dată cu cel vestic, peninsula Malacca – în vederea asigurării înaintării nestingherite a marinei imperiale în marşul ei triumfal, spre sud.

— Filipinele îmi amintesc de călătoria lui Magellan, care după douăzeci şi două de zile străbătute prin strîmtoarea ce-i va purta numele, intră în marele ocean în 28 noiembrie 1520. Mult timp a fost ignorat numele celui „dintîi care a zărit această mare şi a arătat-o pe urmă însoțitorilor săi"

cum scrie Andres de Valderrabano – martor al evenimentului de la 25 septembrie 1513 – despre „prea cinstitul căpitan Vasco Nunez de Balboa, guvernatorul Mării Sale". Denumit „Pacific" dintr-o eroare, de Zigelar, deoarece l-a străbătut în partea lui sudică pe o vreme excepțional de liniştită, neîntîlnind nici o furtună, Magellan călătoreşte pe apele lui timp de patru luni, acostînd la 16 martie 1521 pe una din cele 7.000 de insule ale arhipelagului, căruia îi dă numele sfîntului menționat în calendarul catolic din acea zi, San Lazaro. În 1543 navigatorul Lopez de Villalobos îl va preschimba în Filipine, în cinstea moştenitorului tronului, regele de mai tîrziu al Spaniei, Filip al II-lea, fiul lui Carol Quintul. Magellan, primul european care a călcat în arhipelag nu va supraveți aici decît 40 de zile, fiind omorît într-o încăierare stupidă, de băştinaşii insulei Mactan, de sub conducerea căpeteniei Silapulapu. Viceregat spaniol timp de 300 de ani, pînă în 1896 cînd se proclamă republică, Filipinele intră în 1898 în stăpînirea Statelor Unite, din 1936 obținînd autonomia internă.

— Dar nu şi independența deplină.

— Vedeți, această „eliberare" din mîinile spaniolilor a avut ca motiv principal imensele bogății ale solului şi subsolului Filipinelor. Natura a binecuvîntat insula cu diverse specii de vegetație: piperul, arborele de scorțişoară, cuişoarele, arborele de cafea. Oamenii cultivă pe suprafețele cîmpiilor, orez, copra, tutun, trestie de zahăr, cînepa din care se fabrică vestita „sfoară de Manila".

Agricultura şi pescuitul par a constitui ocupațiile de bază ale filipinezilor. Spre exemplu în ceea ce priveşte copra insulele dețin monopolul pe glob. Dar Filipinele prelucrează şi lemnul, tutunul, au şi ceva industrie alimentară (margarină, zahăr, bere, ulei de palmier etc.).

Subsolul arhipelagului este bogat în minereuri de fier, crom, nichel, molibden, cupru, zinc şi mai este aici sare, sulf, mercur, petrol, ba încă şi argint şi aur. Acestea toate i-au permis să-şi dezvolte şi o oarecare industrie siderurgică, sînt cîteva rafinării la Limay, Rosario şi Baung. Arhipelagul ar putea deveni independent. Dar aceste bogății au exercitat o

atracție puternică asupra tuturor acelora dornici de a se îmbogăți peste noapte. De aceea Filipinele au constituit multă vreme unul din locurile preferate din lume, pentru investițiile de capital, pentru afacerile şi speculațiile de tot felul.

— Una din bogățiile Filipinelor este însăşi Manila.

— Într-adevăr. Oraşul se află pe cea mai mare şi importantă dintre insulele arhipelagului. Este Luzon, străbătută de masive lanțuri de munți, cu culmi înzepezite, de rîuri sălbatice, ce-şi sapă albii prăpăstioase printre stîncile abrupte. Țărmurile se scufundă adînc în abisul oceanului, aici aflîndu-se, vestita „groapă a Filipinelor" – de 11.516 m.

Cît despre capitală, Manila formează împreună cu Hong-Kong-ul şi Shanghai-ul, celebrul triunghi al marilor oraşe de renume industrial, comercial, bancar şi de trafic oceanic din zona Pacificului. Spre exemplu, portul Manila cunoştea înainte de război un trafic de 1200–1400 de nave, înregistrînd 9 milioane de tone, din care o pătrime sub pavilion american.

Oraşul Manila este aşezat într-un golf larg la gura estuarului rîului Iasiga. Este o aşezare veche, în centru aflîndu-se o cetate înconjurată de ziduri, de fapt un orăşel spaniol – i se spune astăzi „Intramuros", adică „între ziduri" – construit în 1585 pe vremea lui Filip al II-lea, de Miguel Lopez de Legaspis. Tot din vremea aceea, – 1611 – dăinuie şi Universitatea Santo-Tomas, o arhitectură remarcabilă. Dar de fapt plecînd din bulevardul Roxas ce alunecă de-a lungul cheiului, bordat de cocotieri şi magnolii, pe care se află hotelurile de lux, ambasadele, legațiile, vilele aristocrației filipineze, trecînd prin cartierele moderne Ermita, Malati, Pako, Urdaneta cu blocuri moderne, apoi pe bulevardul Ayala unde se înşiră băncile, societățile de transport internațional şi pînă la marile cartiere proletare Tondo şi Binondo unde se găsesc numeroasele fabrici de textile, de zahăr, de prelucrarea tutunului, Manila îşi păstrează un farmec unic, de simbioză a Occidentului cu Orientul. Deşi i-a rămas un nume de cîmpie – Manila, înseamnă „acolo unde creşte Nila", o iarbă tropicală, – oraşul trăieşte o viață trepidantă,

aliniindu-se prin aspirații de marile metropole. Populația orașului, în timpul războiului, număra 350.000 de filipinezi, chinezi, americani, englezi şi spanioli. Orașul era reşedința guvernului Filipinelor şi al guvernului american.

Din punct de vedere militar Manila, de altfel ca şi întregul grup de insule sînt dispuse pe ruta dintre coasta americană, Australia şi Indonezia.

De Filipine este legat numele familiei MacArthur. Tatăl, participant la cucerirea arhipelagului – în războiul hispano-american – şi apoi primul guvernator militar al insulelor, fiul, generalul Douglas MacArthur, va activa în arhipelag, prima oară între anii 1920–1930, la început ca simplu locotenent, devenind în cele din urmă şef al Statului Major General al armatei americane şi a doua oară după 1935, revenit la Manila ca general de brigadă, apoi şef al misiunii militare şi mai apoi „consilier militar", o funcție semi-oficială, pe lîngă şeful statului filipinez, preşedintele Quezon, ambii legați printr-o strînsă prietenie.

Generalul, care considera arhipelagul drept „avanpostul Statelor Unite în Pacific" era preocupat de întărirea militară a acestuia. Era conştient că poziția Filipinelor – „de pod al Asiei" în drumul Japoniei către Indonezia, Asia sud-estică şi India – obliga America să creeze un sistem de apărare superior celui existent, pentru ca insulele să poată fi la adăpost de orice surprize. Abia în iulie 1941 cînd MacArthur fu numit Comandant al forțelor armate din Extremul Orient, i se acordă – în urma insistențelor sale repetate – unele unități de infanterie şi aviație. Atunci va iniția şi lărgirea pistelor aerodromurilor Clark Field şi Nichols de pe insula Luzon şi aerodromului Del Monte din insula Mindanao şi va instala radar-uri pe două înălțimi din nordul şi sudul insulei Luzon. În luna noiembrie, va poseda două divizii americane şi patru filipineze cu armament învechit, dar cu moralul şi disciplina satisfăcătoare. Baza aeronavală de la Cavite, de lîngă capitală, adăpostea 3 crucişătoare, 13 distrugătoare şi 29 submarine. Pe aerodromuri se alăturaseră la cele 88 avioane existente, 36 fortărețe zburătoare B 17 şi 72 avioane de vînătoare, din care 18 P-40, de model recent. MacArthur

renunță la o parte din Asiatic Fleet, trimițînd trei crucişătoare şi zece distrugătoare la Surabaja în Marea Javei, întărind forțele navale olandeze şi australiene, oprindu-şi doar cîteva vedete torpiloare şi submarinele. O parte din fortărețele zburătoare le transferă pe aeroportul Del Monte din insula Mindanao, scoțîndu-le din raza de acțiune a aviației nipone.

— Yamamoto are pregătite pentru atacul asupra Filipinelor două divizii de infanterie, două regimente de tancuri, şase divizioane de artilerie, ce urmau să fie sprijinite de 550 de avioane aflate pe diverse aerodromuri, plus 100 de avioane de pe portavioane. Toate aceste forțe se aflau concentrate în insula Formosa şi în zorii lui 8 decembrie, 192 de bombardiere ale Flotilelor 21 şi 22 de sub comanda viceamiralului Tsukahara urmau să se ridice pentru a bombarda aerodromurile din Filipine. O ceață puternică îi țintuia însă locului pe piloții nerăbdători.

— Bietul general Brerenton, comandantul aviației din Extremul Orient insistase în două rînduri pe lîngă generalul Sutherland, şeful de stat major a lui MacArthur pentru a i se permite bombardarea aerodromurilor din Taiwan. „Guvernul nu e de acord. Nu trebuie să începem ostilitățile". Ca şi cum la Pearl Harbor – despre al cărui atac se ştia aici – japonezii veniseră doar să-i anunțe pe americani că urmau să înceapă ostilitățile… în Filipine. Reținerea lui MacArthur avea însă rațiuni – numai? – juridice. Filipinele nu erau teritoriu al S.U.A. Dar are oare războiul rațiuni?

În cursul dimineții de 8 decembrie la Cartierul General sosesc informațiile cele mai diverse: aerodromul Apari din nordul insulei Luzon a fost bombardat, iar o formație de bombardiere japoneze se îndreaptă spre golful Lingayen. Fortărețele zburătoare de pe Clark Field, cele 18 avioane de vînătoare P-40 de pe aeroportul Nielson şi tot atîtea de pe Iba sînt ridicate în aer pentru a întîmpina inamicul. Apoi se primeşte o nouă informație: micile localități Baguio şi Tuguegarao din nordul insulei Luzon au fost bombardate. Între timp vînătoarea ca şi fortărețele revin la baze pentru a-şi face plinul. Pe aerodromuri se instalează calmul.

— În Formosa ceața s-a ridicat şi flotilele iau direcția sud. Două grupuri mari de cîte 53 bombardiere însoțite de 53, respectiv 36 avioane de vînătoare „Zero" se îndreaptă spre aerodromurile Clark Field, respectiv Iba.

— Pe aerodromul Iba, a doua bază de avioane de vînătoare din Filipine, situat lîngă un mic port de pe coasta vestică a insulei Luzon, radarul înregistrează la ora 11,27 o formație de avioane ce traversează Marea Chinei. Sînt alertate toate aerodromurile: Nielson, unde se află şi postul de comandă al apărării aeriene a lui Brerenton, apoi Apari, Nichols, Del Carmen, Clark, Zablan şi se transmite o radiogramă şi capitalei. Toate recepționează semnalul de alertă cu excepția lui Clark Field. La Manila se dă alarma, dar nimeni nu se sinchiseşte. La ora 12,10 aviația de pe aerodromurile din Luzon, este toată în aer, cu excepția celei de pe Clark. În zadar colonelul Alexandre Campbell se străduieşte să intre în legătură cu cei de acolo. Nici ordinul transmis la Del Carmen pentru ca aviația lor să asigure acoperirea la Clark Field nu e recepționat. Probabil că băieții de la aparatele de recepție sînt la masă. Într-adevăr aici e ora 12,25 şi e linişte. În afară de piloții care sînt la posturile lor, gata de zbor, majoritatea sînt la cantină. Ei aud cum radio Manila transmite printre altele la buletinul de ştiri: „Dintr-o informație ce nu a fost confirmată, terenul Clark este în acest moment bombardat de aviația niponă". Cei din sala de mese izbucnesc în hohote. „Probabil ca şi treaba de la Pearl Harbor..." Soldatul căruia-i scăpară vorbele nu apucă să-şi termine ideea. Un zgomot puternic de avioane se auzea prin ferestrele deschise ale sălii de mese.

— Într-adevăr, survolînd muntele Arayat, nu mai înalt de 1100 metri, piloții japonezi avură deodată sub ochi cazărmile Stotsenberg şi alături terenul Clark, cu cele 17 fortărețe zburătoare aliniate perfect, strălucind în plin soare.

— Americanii încă nu învățaseră nimic din acele zece ore de cînd fuseseră treziți din somn pentru „botezul" de la Pearl Harbor. Mulți dintre cei ce-şi vedeau de treburi, făcînd plinul sau acroşînd bombele în dispozitivele avioanelor – se pregătea un atac asupra Taiwanului pentru care se primise

aprobarea – priveau nedumeriți perfecta formație de avioane ce se apropia. Un sergent găsise că avioanele ce se profilau pe fundal – cer, munte, soare, ocean – constituiau un decor pitoresc ce trebuia imortalizat. Alergă spre dormitoare după aparatul de fotografiat. Extazul fu rupt de vuietul sirenelor. Locotenenții Moore, Keator şi Gilmore – într-o mişcare inspirată – reuşesc să decoleze cu P 40-urile lor în ultima clipă. Urcă spre înălțimi aproape la verticală. De preferat o confruntare acolo sus în condiții de inegalitate, decît striviți ruşinos de talpa neîndurătoare a valului de bombe. Şi băieții angajați în luptă cu vînătoarea japoneză vor doborî trei „Zero”-uri. Primul căzut deasupra Filipinelor îi va aparține lui Keator. Celelalte două vor fi victimele lui Moore. Cît despre cei de la sol vor rămîne în voia dansului demențial al bombelor, totul înecîndu-se în zgomotul exploziilor, vacarmului flăcărilor şi fumului ce se declanşară automat, asemenea erupției neaşteptare a unui vulcan. Oamenii fug în cîmpiile înecate de ierburi din vecinătatea aerodromului, o parte reuşind să se arunce la pămînt nevătămați. Alții aleargă înnebuniți pînă la colinele din apropiere. După un minut bombardamentul încetă, avioanele dispărură şi jos începu să se desluşească un spectacol tenebros şi aberant. Nimeni încă nu avu timpul să mişte un deget că urmă un al doilea val care reluă bombardarea aerodromului. Exact peste cincisprezece minute sosi un al treilea, care desăvîrşi ceea ce ar fi părut că nu reuşiseră cele două de dinainte.

— Ceva asemănător se petrecu şi pe aerodromurile Apari, din nordul insulei Luzon, unde cele cîteva avioane de vînătoare P 35 fură transformate în semifabricate, bune tocmai pentru o operă suprarealistă. Aici spectacolul va fi completat spre zorii zilei de 10 decembrie cu debarcarea unor trupe japoneze în frunte cu colonelul Toru Tanaka, ce vor pune stăpînire pe litoral, cu uşurința cu care o echipă zgomotoasă de actori, figuranți şi tehnicieni se instalează în cîte o insulă din Pacific pentru turnarea vreunei supraproducții cu subiect răscolit din epocile de răsunet ale vestiților vikingi de la soare răsare, argonauți ai întinsului ocean. Căci locotenentul Alvin Hadley cu cei 200 de filipinezi

neînarmați şi tot aşa de antrenați, cu care se înțelege doar prin semne, cînd vede armata japoneză îndreptîndu-se spre țărm nu-i rămîne decît să telefoneze, raportînd că 10.000 de japonezi sînt gata să debarce. Primeşte răspunsul prompt: „Contraatacați şi aruncați-i în mare".

— Pe aerodromul Nielson vuietul lugubru al sirenelor scoase afară oamenii de prin hangare şi pe cei din clădirea cartierului general. Colonelul Eubank, caporalii Douglas Logan şi Brooks privesc în sus spre V-ul gigantic format din trei grupuri de avioane aşezate în V-uri mai mici. Admirau alături de alții perfecțiunea zborului acestei formații şi se întrebau cine vor fi fost cei de acolo. Nimeni nu făcu vreo legătură cu alertarea de-adineaori. Nonşalanța care stăpînea spiritele mersese pînă-ntr-acolo încît unul dintre armurieri exclamă: „Ce Dumnezeu le-a venit ălora să arunce cu cutii de conserve?"

Apoi, cînd „conservele" începură să explodeze, oamenii se aruncară de-a valma în tranşeele săpate zilele trecute, cam în silă, neavînd încotro de ordinele locotenent colonelului Maitland, comandantul bazei. „Ieri blestemam aiurelile astea ale lui Maitland şi azi ne prind bine", reflectă autoironie un sergent, îngrămădit alături de cîțiva bucătari, pe fundul şanțului. Şi deodată se făcu linişte. Oamenii se iviră din diferitele locuri unde se adăpostiseră şi acum priveau avioanele japoneze care dispăreau spre orizont. Colonelul Eubank apăru cu uniforma prăfuită, scăpase ca prin miracol sărind de sub un planşeu de beton, în ultima clipă înainte de a se prăbuşi la sol. Inspectă aerodromul şi hangarele. Pierderile în avioane erau minime, în schimb muriseră mulți băieți: doi filipinezi fuseseră azvîrliți unul spre celălalt şi păreau uniți într-o îmbrățişare ultimă, un tînăr englez fusese rupt în două; peste tot se vedeau corpuri sfărîmate în bucăți, mîini şi picioare izolate, restul ...

Cei de pe aerodromul Del Carmen văzînd fumul dinspre nord, înțeleseră că la Clark este nevoie de ei şi decolară. Vechile aparate de vînătoare P 35 au intrat ca o pradă benevolă în gura lupului. Locotenentul Robert vede cum trei dintre camarazii săi sînt doborîți. „Zero"-urile sînt superioare

avioanelor lor hodorogite: au o maniabilitate şi o viteză ascensională net mai mari. Din urmă îl ajunge un „Zero". Simte la picior o împunsătură, urmată de o durere ascuțită. Indicatorul rezervorului de benzină e aproape de zero. Reuşeşte să doboare un „Zero" ce-i vine din dreapta şi alunecă spre ocean vrînd să amerizeze. Motorul îl lasă şi cade în mare, dar reuşeşte să se elibereze din cabină înotînd spre țărm. Aici totul arde. Cei de la turnul de control şi de la radar-uri sînt cu toții morți, iar aparatele-s țăndări. După aviația de bombardament, „Zero-urile se năpustesc asupra terenului asemenea vulturilor de pradă, mitraliază tot ce le apare în cale. Un grup de chinezi ieşiți din case sînt tăiați de linia de gloanțe ca de lama unui brici ascuțit.

— Ce s-a întîmplat pe Iba, unde radar-urile au înregistrat primul val?

— Vînătoarea care zbura deasupra insulei primeşte ordin şi pleacă în ajutor la Clark. Între timp valul de 52 de bombardiere japoneze sesizat prin radar vine şi-şi face treaba nestingherit. Alarma pentru Clark fusese falsă şi cele şapte P 35 revin la Iba exact în timpul bombardamentului. Locotenentul Krieger era gata să aterizeze cînd vede flăcările de jos. Urcă la înălțime şi descoperă soarele pe aripile avioanelor ce se roteau în jurul lui. Fixează direcția către unul dintre ele trăgînd în plin, apoi se vede urmărit de trei „Zero"-uri. Terenul Iba este transformat în ruine, iar oamenii, majoritatea morți şi răniți. Cei vii au întipărită pe față groaza. Cînd totul s-a liniştit locotenentul doctor Frank Richardson sare şi ajutat de brancardieri urcă răniții în nişte camioane. Acestea se îndreaptă spre primul spital lăsînd de-a lungul străzii urme roşii de sînge.

— Bilanțul primului ceas de război din Filipine e catastrofal: 96 de avioane distruse, din care 71 la sol. Pentru americani este un al doilea Pearl Harbor. Japonezii au doborîte doar şapte „Zero"-uri şi nici un avion de bombardament.

— Seara MacArthur mai renunță la o parte dintre navele de linie, trimițîndu-le în mările sudului.

— Se pare că e o precauție, provenită din trista istorie de

la Pearl Harbor.

— În acele momente avea motive de îngrijorare. Pentru americani surprizele veneau de pretutindeni. De călătoria acestei escadre spre Java e legată o nostimadă. Se povesteşte că într-una din zile spre amurg ofițerul de veghe de pe una din nave zăreşte printre nori ceva argintiu ce i se pare a fi un avion bimotor. Antiaeriana deschide focul. La scurt timp primeşte o radiogramă transmisă de pe un petrolier vecin: „N-o s-o atingeți! Trageți în Venus".

În 10 decembrie dimineața puțin după debarcarea de la Apari are loc cea de la Vigan. Aici navele japoneze sînt reperate de locotenentul Grant Mahony de pe un P 40. Sînt chemate prin radio fortărețele zburătoare şi vînătoarea. Este primul atac pe care-l dă aviația americană în acest război. Dar lupta e anemică. Sînt scufundate cîteva şalupe şi lovite trei nave. Ba nu, pe una din nave o bombă a produs o explozie internă de toată frumusețea. Asta n-a făcut decît să se întîrzie debarcarea, pe țărm japonezii neîntîmpinînd nici o împotrivire. Ei intrară în oraş ca nişte turişti veniți să cumpere suveniruri şi kakapițuri.

— La periferia Manilei, la statul major al lui Brerenton, căpitanul Allison Ind e trezit din somn: „Japonezii! Ne-a venit şi nouă rîndul". Aerodromul Nichols este bombardat de 27 „Betties" după care „Zero"-urile îşi fac numărul lor sadic. Vînătoarea americană – puțină cît mai este – încearcă în zadar să riposteze. Aparatele sînt doborîte la prima înfruntare. În oraş se instalează panica. Bineînțeles, sirenele încep să sune după căderea primelor bombe. Se aud şi clopotele catedralelor.

— Bombe şi clopote. Cele dintii semănînd moartea, celelalte consfințind-o.

— Al doilea val zboară peste Del Carmen. Dar acolo nu mai este nimic de făcut. Totul e desăvîrşit à la japonaise. Grupul de *27* bombardiere se lansează atunci asupra portului Manila. Al treilea val – din nou 27 de „Nells"-uri – vin la mare înălțime deasupra bazei navale Cavite din vecinătate, încît tunurile de 75 mm sînt ineficace. Sînt atinse centrala electrică, dispensarul, comandamentul, depozitul de torpile,

arsenalul. Depozitul de muniții scapă ca prin minune.

Amiralul Hart, comandantul lui Asiatic Fleet priveşte de pe acoperişul unui bloc cum baza Cavite e lovită sistematic metru cu metru. Acolo în mijlocul iadului amiralul Rockwel, locotenentul Malcolm Champlin şi cîțiva voluntari, încarcă răniții – care cad încontinuu în jurul lor – în nişte maşini, ce încearcă să se strecoare cu greu înspre spitalele din apropiere, printre dărîmături, copaci culcați la pămînt, maşini sfîrtecate, cadavre, prin focul incendiilor şi fumul care te înecă din toate părțile.

— După cele trei incursiuni pustiitoare, Cavite este în întregime distrusă şi din acest moment nu mai valorează ca bază militară. Amiralul Hart va expedia ultimele nave – două distrugătoare, trei torpiloare şi două dragoare de mine – spre sud. El va păstra aici doar submarinele.

— MacArthur se adresează Washingtonului: „Teatrul de operații din Filipine este punctul crucial al victoriei sau al înfrîngerii". Pentru a salva Filipinele trebuie să i se rezerve „întreaga producție actuală de avioane..." Marshall decide să-i trimită tunuri, avioane, trupă. Hart e sceptic că „Pensacolo", convoiul ajuns la Brisbane, în Australia, va putea urca nevătămat – cu oameni şi tehnică de luptă – pînă în Filipine. Japonezii au întregul control în apele Filipinelor. În 14 decembrie ei debarcă la Legaspi şi în sudul insulei Luzon. MacArthur gîndeşte că sînt operații minore. El le va spune reporterilor: „Principiul tactic de bază constă în a păstra trupele intacte pînă ce inamicul se va angaja temeinic în luptă". Cîteva zile se instalează o stare de aşteptare. Ziariştii – aceşti făuritori ai miturilor moderne – inventează tot felul de istorii: „Marea bătălie de la Lingayen", „Căpitanul Kelly scufundă cuirasatul Haruna". Şi ziarele se vînd, se citesc, lumea discută. Dar în noaptea de 20 decembrie vraja se destramă: un submarin reperează 80 de nave japoneze la 60 km nord de Lingayen. Şi a doua zi ştirea e confirmată de alt submarin. Miroase a invazie de proporții. Alertă! Artileria să se concentreze la gura rîului Agno! Aviația va ataca în zori!

— Dar forțele japoneze vor debarca cu 60 km mai la nord. Sînt comandate de generalul de corp de armată

Masaharu Homma. Era un tip unic, avea peste 1,80 înălțime. Puțini japonezi ating asemenea performanțe. Participase la primul război mondial pe frontul din Franța. Cunoscuse tranşeea, luptele corp la corp, atacul cu gaze organizat de inginerul Fritz Haber, dezastrele. Era adeptul încetării războiului din China. Fusese şi rămase un adversar înverşunat al lui Tojo. Dar acum era sub ordinele lui ...

La ora 1,10 noaptea navele convoiului pun ancora iar la ora 2,00 şalupele de debarcare sînt încărcate cu cei 43.000 de oameni ai Armatei a 14-a. E hulă şi valurile puternice împiedică înaintarea acestora. Vor trebui să aştepte aproape cinci ore pînă se va putea da semnalul de plecare. Oamenii trăiesc clipe de încordare sub apăsarea gîndului că bateriile de coastă pot deschide focul în orice clipă. Şi oamenii încep să pună piciorul pe țărm. Nu s-a tras un foc de puşcă. Nu s-a văzut nici un avion.

— Şi totuşi submarinele – vreo cinci – cutreieră chiar zona debarcării. Unul dintre ele, un S 38 e chiar în mijlocul lor. Comandantul Chapple va încerca să lanseze patru torpile, dar nu ţinteşte decît cu următoarele două, scufundînd „Hayo Maru", de 5500 tone.

— Mai apare nu se ştie de unde – un batalion de filipinezi. Atacă pe japonezi prin surprindere provocîndu-le pierderi însemnate, Nu e decît o explozie de mînie, înăbuşită prompt de invadatori; pe la amiază Homma şi-a debarcat infanteria, o parte din tancuri. Dinspre nord se apropie şi face joncțiunea o altă grupare debarcată cu 11 zile mai devreme. După ce înaintează vreo cinci kilometri japonezii ajung la o colină aflată în stăpînirea a 500 cercetaşi filipinezi din regimentul 26 de cavalerie. Tancurile de susținere americane se retrag pe la orele 20, în baza unui ordin de repliere. Cînd se apropie cele japoneze – cavalerişti rămaşi între timp izolați – le lasă să se infiltreze în liniile proprii crezînd că au revenit americanii. A ieşit un măcel pe seama bieților cavalerişti filipinezi. Comandantul american Trapnell mai are timp să dea foc unui pod de lemn de la poalele colinei, oprind înaintarea japoneză pentru cîteva ore. Oamenii lui Homma repară podul şi continuă marşul spre

Rosario, tăind retragerea spre sud a unităților de sub comanda locotenent-colonelului John Horan. Tancurile japoneze atacă frontul într-o zonă apărată de două regimente filipineze. Ca de altfel toată armata din Filipine oamenii sînt slab antrenați, vechile lor puşti făcînd mai mult zgomot decît victime. Bieții ostaşi, buni la orice altceva decît la luptă, părăsesc pozițiile. Generalul Wainwright, comandantul zonei Lingayen – va cere aprobarea de repliere la sud de rîul Agno. De acolo ar putea organiza o contraofensivă, dacă i s-ar pune la dispoziție o divizie filipineză. În noaptea de 24 spre 25 decembrie japonezii debarcă în golful Lamon, la 95 km sud-est de Manila şi imediat, fără împotrivire, iau drumul capitalei.

MacArthur se vede nevoit să abandoneze tactica de încercuire şi de aruncare a japonezilor în mare – ăştia din urmă de-acum instalați în cîteva capete de pod – şi să accepte o situație impusă de împrejurări. Era ceea ce statul major concretizase în planul „Portocala 3", ce consta în retragerea trupelor din întreaga insulă Luzon în mica peninsulă Bataan şi consolidarea pozițiilor pe un termen cît mai îndelungat pînă la primirea de întăriri în vederea recuceririi Filipinelor.

În 24 decembrie dimineața – în timp ce Manila e bombardată de aviația japoneză – generalul Sutherland convoacă statul major şi pe comandanții de unități: Cartierul General în frunte cu generalul MacArthur se mută pe insula Corregidor, de unde va organiza operațiile din peninsula Bataan – Regimentul 4 de puşcaşi marini fiindu-i pus la dispoziție – amiralul Hart se va instala la Borneo, generalul Brerenton, cu puținele bombardiere rămase nedistruse va pleca de asemenea în sud, generalul George Parker se va retrage cu cele două divizii din sudul insulei Luzon şi se va alătura unităților generalului Wainwright din Bataan, generalul de brigadă Albert Jones va organiza stăvilirea înaintării spre Manila a forțelor japoneze ce au debarcat la Lamon, toți trei punîndu-se sub ordinele amiralului Rockwell, rămas comandant al forțelor din zonă. Vor trebui distruse rezervele de petrol, cele cu benzină de aviație şi de

păcură existente pe țărm, iar instalațiile de la Sanglay şi arsenalul de la Cavite vor fi aruncate în aer.

Corregidor era o insuliță în formă de mormoloc. Capul, o rocă de 200 metri înălțime şi cu un diametru de 1800 metri – insulei i se mai spunea şi Roc – coada prelungindu-se cu un teren plat uşor spre est. Roc deținea o poziție strategică, permițînd controlul intrării în golful Manila şi legătura cu peninsula Bataan de la nord. De aceea americanii au instalat aici o garnizoană, constituind cu ani în urmă, pe coadă cazărmi şi un aerodrom. Capul mormolocului avea două „piscuri". Primul acoperit cu vegetație cobora spre țărm, mascînd perfect pozițiile de artilerie instalate pe coastă şi în interior. Pe al doilea, Malinta Hil s-au construit 4 forturi, iar în stînca abruptă s-a săpat un tunel de 200 metri lungime, cu cîteva ramificații, în care se puteau adăposti pe timpul bombardamentelor peste 10.000 de persoane. La 500 metri de la intrarea în tunel, deasupra forturilor se afla o vilă cochetă avînd două aripi, una pentru cartierul general, a doua urmînd să adăpostească familia generalului.

În cursul dimineții începu îmbarcarea tuturor celor care urmau să vină pe Roc. Generalul MacArthur cu tînăra sa soție – era un al doilea mariaj – şi fiul său Arthur de patru ani. Împreună cu aceştia vor veni pe insulă şi preşedintele Manuel Quezon, soția sa Aurora, fiicele lor Maria Aurora şi Zeneida, fiul lor Manuel precum şi vicepreşedintele Sergio Osmana. Stăpînit de o emoție puternică, preşedintele – îmbrățişîndu-i pentru ultima oară – se va despărți de cei doi colaboratori apropiați, secretarul executiv Jorge Vargas şi Jose Laurel. Ei vor rămîne în locul lui, simbol al cursului nou pe care merg Filipinele, nepermițînd altor forțe să pătrundă şi să ia puterea la palatul Malacanang. Trist mandat, să rămîi conducător în condițiile umilitoare ale ocupației, servindu-ți poporul şi slujind istoria, primul neiertîndu-te, în ochii lui fiind un colaborator sau chiar trădător, a doua rămînînd să te judece poate mai drept. Dar cînd?

Quezon, pe puntea vedetei ce-l va duce pe nava „Mayon" îşi aruncă pentru ultima oară privirea spre oraş. Va lăsa în urmă o țară ce se afla la începutul renaşterii sale. Ştia că va

ieşi independentă din chinurile războiului ce secera acum printre fiii acestui pămînt. Se gîndeşte la planurile lui de transformare a Filipinelor într-o țară avansată economic şi spiritual şi pe care ar fi dorit din toată inima să le vadă realizate. Acum este nevoit să amîne totul. Să amîne? Nu. Ştia bine că nu va mai apuca ziua reîntoarcerii. Stă anchilozat într-un scaun, deoarece tuberculoza îi macină ultimele rezerve de viață din trupul său firav... La căderea serii acestui ajun de Crăciun al anului 1941 mica navă „Don Esteban" se îndepărta încet de țărm, urmînd să străbată cei 56 de kilometri pînă la Corregidor, ducînd Cartierul General şi familiile acelor ce veneau aici. MacArthur nu se lăsase copleşit de amintiri, el se gîndea de-acum la ceea ce urma să facă... „Don Esteban" era urmată de o sumedenie de vedete, şlepuri şi remorchere care transportau oameni, alimente, tehnică de luptă, muniții şi materiale pentru un sejur ce se arăta îndelungat ...

— Manila urma să fie declarat oraş deschis şi pentru acest motiv toate unitățile militare trebuiau să se evacueze imediat. Ordinele indicau ca direcție peninsula Bataan. Dar problema evacuării nu era simplă deloc. Dacă faci socoteală e de încărcat şi transportat un sfert din oraş: depozite de muniții, altele de subzistență, intendență, administrație, tehnică de luptă, carburanți. Sînt necesare trenuri întregi şi sute de camioane. Trebuie rechiziționate tot felul de mijloace de transport. Mai sînt familiile ofițerilor americani şi filipinezi, dar mai sînt mii de oameni care nu vor să rămînă sub ocupație şi se alătură coloanelor ce iau calea exodului. Străzile se aglomerează cu tot felul de camioane, maşini, căruțe, cărucioare trase de oameni care se scurg în toate direcțiile, făcînd circulația tot mai anevoioasă. Dincolo la micile aeroporturi, ordinele de repliere au pus în mişcare puțina suflare militară rămasă în viață după bombardamente. Pe terenul de la Zablan un ofițer filipinez dă ordin de incendiere a celor cîteva avioane rămase intacte ... Şoselele şi drumurile ce duc spre Bataan se transformă în cîteva ceasuri într-o coloană neîntreruptă de refugiați în mişcare unidirecțională. Mii de oameni înaintează anevoie,

moleşiți de arşița neîndurătoare a soarelui ce urcă spre zenit, respirînd sufocați aerul îmbîcsit de praful stîrnit de propria lor curgere. Valuri de avioane japoneze în formații regulate trec neîntrerupt în sens invers spre Manila ignorînd lungile coloane de refugiați. Statul major nipon nu ține seama că Manila a fost declarat oraş deschis şi aviația va primi ordin să-l bombardeze.

— În acest timp o vedetă rapidă venită dinspre Corregidor lasă în portul Manila un grup de persoane printre care se distinge figura stîncoasă a amiralului Rockwell şi a aghiotantului său, aspirantul de marină Malcolm Champlin, fost agent F.B.I. Ultimul are misiunea să contacteze pe căpitanul de fregată Morsell şi să asigure aruncarea în aer a tuturor rezervoarelor de petrol existente la Manila. Este vorba de a convinge pe proprietarii americani, englezi, olandezi şi francezi să dea foc la milioanele de dolari închise în aceste „case de fier" rotunde şi înalte, aliniate în şiruri nesfîrşite în zona Pandacan din rada portului.

— Era acolo petrol pentru asigurarea aprovizionării întregii flote americane din Asia pentru doi ani de zile. Champlin umblă prin toată Manila dar nu dă de acest Morsell. În schimb intră în contact cu un oarecare M. Rock de la Standard Oil ce avea controlul asupra tuturor depozitelor şi care se oferi să-l ajute? „Să-i dăm foc? Riscăm să prefacem în scrum tot oraşul. Singura modalitate rămîne scurgerea tuturor rezervoarelor de petrol în pămînt, pe un perimetru supravegheat, păzit de poliție. Altfel un capăt de țigară aruncat şi ajungem tot la scrum". Analizară problema, dar cum în oraş japonezii urmau să intre în două trei zile nu le rămăsese decît soluția incendierii depozitelor. Apoi au fost convocați proprietarii de petrol. Englezii nu s-au prezentat. Discuții sterile. Rock sparge gheața: telefonează contramaistrului său să dea foc rezervoarelor lui Standard Oil. Ceilalți urmează exemplul colegului lor. Sînt trimise forțe polițieneşti şi de pompieri la Pandacan. Champlin alergă la Shell. Englezii refuzaseră zilele trecute să dea foc depozitelor de la Kowloon, lîngă Hong Kong, care acum erau în mîinile japonezilor. Aici Champlin nu-i va lăsa pe reprezentanții lui

Shell să parlamenteze prea mult. Era şi războiul lor şi erau interesaţi în egală măsură ca japonezii să nu obţină victorii împotriva Aliaţilor alimentîndu-şi navele, aviaţia şi tancurile cu propriul lor petrol, oferit în mod stupid şi încă gratuit. Şi în timp ce englezii se ţineau tare pe poziţii neacceptînd propunerea americanului decît cu aprobarea celor de la Singapore, o explozie puternică întrerupe discuţia: „Domnilor, petrolul dvs. arde!", se adresă Champlin inginerilor englezi, aşezîndu-şi cascheta şi părăsind încăperea grăbit.

Zona Pandacan era anticamera iadului; o torţă uriaşă de peste o sută de kilometri pătraţi se ridică la o înălţime de o sută de metri, transformîndu-se într-o trombă apocaliptică, o Calea Lactee neagră şi răsturnată ce inunda tăriile, lăţindu-se ca o fantomă fără formă şi contur, pînă în orizontul îndepărtat. Manila părea acoperită de o manta lugubră care se îngroşa pe măsura trecerii orelor. Sub acest linţoliu de catran, către seară se aşternu o linişte de înmormîntare. Părea că oraşul îşi scrisese ultima filă de istorie şi acum o copertă grea ca o piatră de mormînt avea să se închidă pentru totdeauna. Vor trebui să treacă zile şi nopţi pînă ce oamenii vor apuca să revadă albastrul cerului. Cînd Manila se va trezi din acest coşmar, străzile vor avea culoarea kaki închis a uniformelor soldaţilor niponi. Fuseseră aduşi parcă de această maree aeriană şi aşa cum apăruseră – faustian – puteai jura că erau produsul ei autentic.

— Dar să lăsăm cerul Filipinelor să se limpezească pe deplin şi să urmărim cum îşi încep japonezii marele lor război în mica insulă Wake, denumită şi insula păsărilor.

— Este un atol de 6 kilometri pătraţi, compus din trei insuliţe, – Wake, Peal şi Wilkes – segmente ale unui V căscat spre nord-vest, cu braţele de cîte 8 kilometri lungime – situat la 3800 kilometri vest de Pearl Harbor, un bastion important în Pacific, uitat însă în bună parte de comandamentul american. Căci apărarea atolului se reducea la 2 avioane, 6 tunuri de 127 mm, 12 tunuri de 12 mm, cîteva mitraliere, pistoale automate şi puşti pentru cei 388 puşcaşi marini şi 6 transmisionişti, cu toţii avîndu-l în frunte pe comandantul

James Devereux.

— Nu trebuie omisă nici escadrila de 12 avioane de vînătoare Wildcats, din grupul de Puşcaşi Marini 211 al comandantului Paul Putnam, aduse pe insulă de portavionul „Enterprise" la 5 decembrie, cu numai două zile înaintea atacului de la Pearl Harbor.

— Interesant destinul „Enterprise"-lui din aceste zile: este pe drumul de întoarcere de la Wake cînd Pearl Harbor-ul e bombardat şi e la Pearl Harbor cînd Wake va fi bombardat la rîndul său. Această ultimă revenire la Pearl Harbor, după atacul japonez vrînd parcă să adeverească recomandarea de a te arunca în groapa unei bombe dacă vrei să scapi cu viață într-un bombardament.

— Dar întorcîndu-ne pe Wake trebuie să conchidem cu oarecare uimire că americanii au foarte puține forțe cu care pot să-i întîmpine pe japonezi.

— De altfel comandamentul american era conştient că forța de pe insulă nu era în măsură să facă față decît unui atac minor.

— Şi aceasta cu condiția ca atacul să fie anunțat prin telefon, lucru nu prea obişnuit în astfel de evenimente şi cu atît mai de neaşteptat din partea japonezilor. La aproximativ trei ore după Pearl Harbor, Putnam vede cum din norii de deasupra insulei, 34 de avioane cu emblema soarelui pe aripi se năpustesc asupra acestei ținte minuscule din largul oceanului, venind exact spre pista pe care stăteau înşirate din 50 în 50 de metri aparatele de vînătoare Wildcats. Mai are timp să strige: „Bombardiere!... La adăposturi! ...", aruncîndu-se în prima tranşee la îndemînă. Nimerise în şanțul latrinelor. Nu-şi punea deloc problema că-l va deranja mirosul. N-ar fi ieşit de acolo în acele clipe nici chiar dacă-i făceau cadou banca lui Rockfeeler din New York.

Avioanele au bombardat şi mitraliat insula timp de cinci minute. Veneau în şir indian lăsînd fiecare 2–3 bombe, apoi se înscriau într-un cerc revenind şi repetînd bombardamentul, încît insula părea cuprinsă de un cutremur ce nu se mai sfîrşea. Putnam simte un şoc în şold şi apoi căldură. Cînd zgomotul avioanelor se micşorează se

ridică în picioare. Şchiopăta. Fusese lovit, dar scăpase cu bine. Pe pistă 7 avioane ardeau, iar rezervoarele de benzină ridicau o pălălaie portocalie, ofrandă zeului Hachiman. Privea spectacolul paralizat. Venise din Hawaii cu 12 avioane şi cu o echipă minunată de piloţi şi acum, înainte de a mişca vreun pai aici pe insulă, jumătate din oameni erau sfîrtecaţi şi răniţi. Cît despre avioane patru scăpaseră ca prin minune. În plus vreo zece tunuri fuseseră scoase din uz. Gemetele oamenilor căzuţi nu departe de el îl trezi din starea de buimăceală şi şoc provocată de bombardament. Se îndreptă spre aceştia, călcînd anevoie.

Dintre bombardierele japoneze, zece luară direcţia aeroportului civil de pe insula vecină Peal, unde cu un sfert de oră mai înainte tocmai aterizase, pentru a face escală, un avion de pasageri al lui Pan American Airways, în drum spre Midway. Au fost lovite hotelul, nişte blocuri de locuinţe şi rezervoarele de benzină. 10 funcţionari ai aeroportului cad sub ploaia de schije ale exploziilor. Majoritatea celor rămaşi în viaţă s-au alăturat pasagerilor avionului, care – scăpat cu cîteva găuri în aripi – îşi ia zborul spre destinaţie, oameni şi piloţi trăind în aer cîteva ore sub apăsătorul gînd al unei întîlniri nedorite …

— După acest preludiu va urma invazia.

— Exact. Concomitent cu bombardamentul o escadră de 11 nave japoneze părăseşte insula Kwajalein de la aproximativ 1200 kilometri sud de Wake, sub conducerea contraamiralului Sadamichi Kajioka, urcat pe crucişătorul uşor „Yubari”. Nava amiral e urmată de 6 distrugătoare, 2 nave de patrulare şi 2 transportoare, ducînd la bord 560 de soldaţi din infanteria marină.

— După bombardamentul de aviaţie care surprinsese armata americană şi la Wake, ostenită de-atîta aşteptare a războiului, James Devereux nu mai avea îndoieli asupra mişcării următoare a japonezilor. Era vorba de un mat. Pe care trebuia să-l amîne cu orice preţ. A făcut puţină ordine în insulă după deranjul aviatorilor ăia zănateci şi apoi şi-a instalat cele 4 tunuri de 127 mm rămase întregi, în nişte puncte cheie de pe insula sa fistichie, şi-a grupat puşcaşii de

o manieră elastică în cîteva zone probabile unei viitoare debarcări şi a dat indicaţii stricte locotenenţilor săi Barninger şi McAlister să nu deschidă focul decît la ordinul său. El urmărea să-i lase pe japonezi să se apropie cît mai mult de insulă şi să-i atace apoi cu maximum de efect. Putnam urma să-şi ridice „aviaţia" numai după deschiderea focului, lovind navele lui Kajioka şi din aer. Şi-apoi aşteptă.

— De data aceasta proceda ca un bun tactician. Căci în 11 decembrie la ora 3,00 „Yubari" împreună cu 4 distrugătoare se apropie de Peacock Point, vîrful V-ului şi navigînd de-a lungul unui braţ, la o respectabilă distanţă de insulă, deschid focul. După ce face exact aceeaşi treabă şi pe celălalt braţ, repetă plimbarea, menţinînd insula sub tirul permanent al artileriei.

— De pe insulă nici o ripostă. Locotenenţii lui Devereux se cam impacientaseră: „Ce Dumnezeu aşteaptă isteţul ăsta? Vrea să se ofere jertfă fără să fi tras vreo salvă?" Devereux rămînea însă neclintit, făcînd să-i crească lui Kajioka convingerea că insula fusese lovită mortal de către aviaţia lor şi că sistemul ei de apărare fusese complet distrus. Cînd pe la ora 6,10 japonezii se apropiaseră de insulă, intrînd în raza de bătaie a tunurilor, Devereux ordonă: „Foc!" Ţinta era „Yubari", care virează imediat şi fuge zig-zagînd. Tunarii îşi reglează tirul şi la a treia salvă distrugătorul „Hayate" dispare în apă. Putnam cu cele 4 avioane este în cîteva clipe în aer. Prima sa grijă este să se asigure că nu există aviaţie japoneză. Ei, atunci este loc şi de distracţie. Piloţii virează, pun capul pe navele de jos şi coboară toţi patru nebuneşte, neglijînd artileria A.A. care-i întîmpină la disperare. Putnam preia un distrugător şi-i trimite două bombe. Nu ţinteşte. Atacă un al doilea. Unul din piloţi coboară la înălţimea lui „Yubari" mitraliindu-i puntea de-a lungul ei în cîteva reprize. Cît pe-aci un glonte să treacă prin cascheta contraamiralului, care ordonă retragerea. Un altul dintre piloţi reuşi să plaseze o bombă exact în magazia de muniţii a distrugătorului „Kisarogi". Mai întîi s-a văzut o strălucire luminoasă, apoi s-a auzit o detunătură şi mai apoi pe locul unde fusese nava se vedea apa clocotind. În curînd orizontul înghiţi ultima navă a

lui Kajioka şi pe Wake se instală liniştea ... Iată că o mînă de oameni curajoşi administraseră japonezilor o lecție memorabilă. Ea a făcut înconjurul lumii şi America se simțea mîndră cu aceşti fii viteji care se plămădiseră pe pămîntul ei liber.

— Şi în aceeaşi zi înainte de a se întuneca, oamenii de pe insulă avură prilejul să vadă cum spre Wake se îndreptau o puzderie de nave. Dinspre vest se apropiau pe un front larg 4 crucişătoare grele, 2 uşoare şi 2 distrugătoare. Dinspre sud se vedeau 3 distrugătoare urmate de 3 crucişătoare grele şi 3 uşoare. Iar dinspre sud vest, 2 portavioane. Făceau parte din escadra lui Nagumo care după Pearl Harbor revenise în portul Kure – piloți şi marinari fiind sărbătoriți pentru triumful lor – după care Yamamoto trimise 6 portavioane la baza navală de pe insula Palau, din arhipelagul Caroline. Noaptea după ora 23,30 cîteva ambarcațiuni de asalt reuşiră să acosteze şi să debarce în trei puncte, fără ca americanii să prindă de veste.

— Destinul îşi băgase coada sa neagră şi aici la Wake. Devereux îşi masase oameni şi îşi organizase apărarea pe brațul sudic al V-ului în timp ce japonezii debarcaseră pe cel nordic. Pe la ora 1,15 noaptea oamenii locotenentului Hanna aud un huruit dinspre mare. Folosesc un tun antiaerian de 76 mm şi lovesc în plin nava de debarcare. Putnam, căruia aviația de pe cele două portavioane i-a doborît aparatele cu care luptase dimineața, formă un pluton de luptători cu cei 22 ofițeri şi soldați rămaşi în viață şi organizează o linie de apărare în fața tunului lui Hanna. Cam la un kilometru în dreapta sa, unde debarcase un grup mai important de japonezi, Devereux trimise pe locotenentul Poindexter cu 36 oameni, militari şi voluntari. Acesta instală un tun de 76 mm, două mitraliere, înşirîndu-şi oamenii pe o zonă a brațului sudic, făcînd joncțiunea cu un punct de apărare constituit din patru cuiburi de mitralieră.

Descoperiră prin întuneric două nave de debarcare japoneze. Aveau oameni la bord? Un proiector de pe Wilkes ce controla zona, mătură plaja tocmai în clipa aceea, suficient pentru a le permite să constate că pe nave nu mai

era nimeni, în schimb dezvăluindu-le – exact în fața lor – o a treia navă de debarcare, ce-şi cobora tocmai oamenii pe țărm. Servanții tunului de 76 mm deschid focul, dar se pomeniră cu o ploaie de grenade. Vor fi nevoiți să se retragă spre est, rămînînd izolați de restul insulei.

Devereux – la rîndul său – pierduse contactul cu oamenii săi. Ordonă adjunctului lui, Potter să organizeze – împreună cu plutonul ce-l avea la dispoziție – apărarea punctului de comandament, pe o linie de rezistență la aproximativ 100 de metri mai în fața clădirii.

Cunningham – tînărul guvernator al insulei – încercă să obțină sprijin din partea amiralului Pye, comandantul interimar al Flotei Pacificului. Spre dimineață o ploaie violentă spălă stîncile goale ale atolului, făcînd imposibilă orice legătură între diversele grupuri de militari care duceau lupte de apărare peste tot, pe cele două brațe ale insulei. Nici grupurile de debarcare japoneze nu erau mai favorizate, căci şi acestea nu aveau nici o legătură între ele. Şi în plus, membrii fiecărei tabere – americani şi japonezi – erau stăpîniți de convingerea că ceilalți sînt peste tot şi că pericolul îi paşte de pretutindeni.

Cînd ploaia încetă, se puteau desluşi împrejurimile şi grupurile de oameni ai lui Devereux întreprinseră tot felul de acțiuni, după situația în care se aflau. Poindexter copleşit de superioritatea numerică a adversarilor ordonă oamenilor să se rupă în grupuri mici şi să încerce retragerea spre vest. Putnam cu grupul său ține piept japonezilor care pătrund în zona tunului lui Hanna. Piloții sar în întîmpinarea atacanților şi în cîteva clipe se încinge o luptă încleştată corp la corp. Japonezii sînt opriți pentru moment, dar reatacă cu forțe sporite. Nu reuşesc însă să rupă apărarea aliniamentului. Putnam e rănit la gît dar continuă să lupte. Devereux ordonă telefonic grupului din Peale să se replieze spre el, pentru întărirea punctului de comandă.

Japonezii debarcă trupe noi în zona pistei de aviație unde luptă Poindexter. Sînt surprinşi peste tot şi acolo unde luptă oamenii căpitanului Platt şi grupa locotenentului McAlister şi cea a servantului de tun McKinstry de pe insula

Wilkes.

Devereux primeşte veşti tot mai proaste. Pe la 7,30 intră în contact cu Cunningham: „Mai este vreo speranță de ajutor? Este confirmat vreun sprijin de undeva?" „Absolut nimic". Conchid că nu mai are rațiune să continue lupta. Sînt pierderi inutile de vieți omeneşti. Maiorul Devereux dă ordinul de capitulare. Cei ce recepționează mesajul prin radio iau măsuri pentru aruncarea închizătoarelor de la arme şi tunuri, pentru distrugerea aparatelor de transmisiuni şi a cablurilor de legătură. Devereux urmat de un sergent – ce poartă un steag alb improvizat – se îndreaptă spre spital. Le iese în cale un soldat japonez ce-i însoțeşte pînă la un ofițer japonez. În aceeaşi clipă apare şi Cunningham în uniforma sa de marinar. El va rămîne să discute termenii capitulării. Devereux încadrat de doi militari japonezi urcă într-o maşină şi cutreieră prin insulă pentru a opri focul acolo unde ordinul de capitulare nu fusese recepționat. Primii întîlniți sînt cei de la bateria lui Hanna. Din 13 luptători doar unul nu e rănit. Apoi ajung la Putnam care e slăbit din cauza hemoragiei de la gît. Din cei 100 de aviatori cu care venise pe insulă mai are în viață 20, iar din civili jumătate. Poindexter nu ştia de capitulare şi cînd văzu maşina cu steagul alb crezu că japonezii sînt cei care veneau să se predea. În ultimele ore el şi oamenii lui le respinseră cîteva atacuri şi acum i se părea normală decizia lor. Ordonă puşcaşilor să-l acopere şi înaintă singur pe mijlocul drumului, cu buzunarele pantalonilor şi bluzei umflate de grenade, cu pistoletul în poziție de tragere şi privirea ațintită spre maşina care se apropia. Rămase țintuit locului cînd auzi vocea categorică a lui Devereux: „Aruncă arma la pămînt!" Maiorul ordonă tuturor celor valizi să-l urmeze, luînd măsuri de transportare a răniților din ambele tabere spre spital. Se opriră cu toții în fața clădirii comandamentului. Aici japonezii urcaseră doi soldați pentru a înlocui steagul înstelat. Prizonierii luară poziția de onor privind cu amărăciune coborîrea drapelului națiunii lor. Fură martori şi la ridicarea celui japonez. Scena le va rămîne întipărită în minte dar ei vor fi scoşi din marea scenă a războiului, rămînînd pentru mult timp neputincioşi în conul

lui de penumbră, acolo unde domneşte deziluzia apăsătoare şi umilința crudă a prizonieratului.

— După amiază amiralul Kajioka va coborî pe insulă, în uniformă albă cu decorațiile pe piept, mănuşi albe şi sabie de gală ... Este 12 decembrie 1941.

— Apoi vine rîndul insulei Guam să cadă în mîinile japonezilor.

— Era firesc. Insula – cea mai sudică şi cea mai mare din arhipelagul Marianelor – este singura dintre acestea sub tutelă americană, restul fiind preluate de japonezi de la germani încă din primul război mondial. Japonezii nu agreau această imixtiune în arhipelag şi încă din partea yankeilor.

— Guam-ul este deci – aşa cum pe drept cuvînt s-a spus – un pumnal înfipt în inima Japoniei.

— Într-adevăr. Arhipelagul Marianelor – ca şi cel al Carolinelor şi Marshall – face parte din Micronezia, un grup de 2141 de insule situate între Ecuator şi Tropicul Racului, ocupînd o suprafață de 10–12 milioane kilometri pătrați, din care uscatului îi revine doar trei mii. Zona a fost călcată pentru prima oară de Magellan, în primăvara anului 1521. Trecuse chiar pe lîngă Guam, căci pe insula Rota, vecina ei nordică, băştinaşii i-au furat o barcă. Celebrul călător i-a dat atunci numele de Insula Hoților. Micronezia devine posesiune spaniolă. Numele de Mariane a fost dat arhipelagului în cinstea reginei Maria Anne a Spaniei. După 400 de ani de stăpînire, spaniolii vînd Micronezia în 1899 unui ambasador al Prusiei, pentru 18 milioane de mărci aur. Iar de pe urma războiului hispano-american S.U.A. se aleg cu Guam-ul.

Insula, – pierdută în imensitatea apelor – a fost descoperită în 1841 de Charles Wilkes. Are o lungime de 50 de kilometri, o lățime de 5 pînă la 16 kilometri şi o suprafață de 549 kilometri pătrați. În timpul războiului avea 15.000 locuitori. Insula a fost administrată efectiv de Marina americană care a construit puternice instalații pentru transformarea ei într-un punct de sprijin pentru flotă şi aviație. Au costat peste 60 de milioane de dolari.

— O cheltuială exagerată pentru o insulă aflată într-o condiție defavorabilă față de S.U.A.: la 2800 kilometri

depărtare de Manila, la 3400 kilometri de Hong Kong, la 16.650 kilometri de Panama, la 10.000 kilometri de San Francisco, şi cu totul favorabilă accesului japonez: la 2500 kilometri de Yokohama, la 2600 kilometri de Nagasaki şi la 90 pînă la 900 kilometri de fiecare din insulele Mariane. Deşi toate posesiunile aliate din Pacific erau vulnerabile, Guamul deținea – printre ele – primul loc.

— La trei zile după atacul de la Pearl Harbor, deci pe 10 decembrie în zori, patrula de coastă din fața micei capitale Agana constată că spre țărm se îndreaptă cîteva nave de debarcare. Comandantul patrulei Juan Perez aleargă spre oraş pentru a da de ştire guvernatorului insulei George McMillen, despre invazie.

— Pe insulă nu erau atunci decît 430 puşcani marini ce posedau 13 mitraliere Lewis, din primul război mondial, vreo 180 de puşti Springfield şi Browning pentru jumătate din puşcaşi.

— Folosiți pentru a treia oară termenul de puşcaşi marini Florin san: Regimentul 4 de puşcaşi marini afectat lui MacArthur în Corregidor, grupul de Puşcani marini 211 din care făcea parte escadrila de vînătoare a lui Paul Putnam şi acum din nou. Ce sînt aceşti puşcaşi marini?

— Este una din cele trei tipuri de arme ale Statelor Unite în timpul celui de al doilea război mondial: marina, armata terestră şi puşcaşii marini (Marines), ultima constituită din trupe de infanterie afectate marinei, care luptă pe uscat, în sprijinul imediat al unităților de marină. Fiecare din aceste arme dispunea – cred că am mai spus-o, dar o repet – de unități de aviație proprii, aviația ca armă nefiind înființată decît în 1947.

Revenind la invazia japoneză în Guam, adaug că în afară de Agana, aceştia au debarcat încă în trei puncte. Dar nu mai era necesar. Grupul debarcat pe plaja de la Agana a pătruns în oraş fără dificultăți şi pe la ora 5,00 era de-acum în fața palatului guvernatorului. S-au schimbat cîteva rafale între cei veniți şi ostaşii din gardă. Dar imediat s-a sunat încetarea focului. Departe de încrîncenarea şi eroismul de pe Wake. Alte locuri, ale obiceiuri ... Căpitanul de navă Giles

coboară scările palatului şi declară capitularea. Ofițerul japonez venit în întîmpinare garantează drepturile civile pentru locuitori şi respectarea convențiilor internaționale pentru prizonierii de război. Cavalereşte. La asemenea gazdă, oaspeți pe măsură. Şi pentru a nu lăsa dubii nimănui asupra modului cum înțeleg japonezii spiritul acestor convenții, la apariția lui McMillen, care vine şi el să se predea, soldații japonezi sînt puşi să-i rupă veşmintele şi-l lasă pe prizonier în chiloți.

— Nemții dezbrăcau omul în pielea goală. Era o chestiune de psihologie. Un om gol nu se poate considera într-o situație de egalitate în fața celui îmbrăcat. Primul este în afara condiției normale cu care ne-am obişnuit să privim şi să considerăm semenul nostru. El nu este numai deposedat de veşminte, ci şi de condiția sa de om civilizat. Omul se simte frustrat, lipsit de demnitate. Este în totală inferioritate față de bruta din fața lui. Orice om îmbrăcat în haine de guvernator, poate fi luat ca atare. Dar un om în chiloți nu mai poate pretinde să fie tratat ca un guvernator, mai ales cînd se află în fața învingătorului trufaş. În cazul din Guam avem de-a face cu unii ofițeri ce uzau prin împrumut, de maniere din recuzita fascistă …

— Dar să revenim la subiect. Mi se pare că vine rîndul Hong Kong-ului.

— Da. În transcrierea nouă Xiang Gang şi în pronunția „pŭ tōng huà", Siangan. Dar cea ce numim Hong Kong este un teritoriu ce face parte integrantă din Republica Populară Chineză, cu statut de dominion englez pînă în 1987 şi cuprinde peninsula Kowloon – Jiulong – insulele vecine – Hong Kong şi Lan Tao şi „Noile Teritorii" – ca să nu amintesc decît de cele mai principale. Pe Hong Kong se află capitala Victoria …

— Oraşul mi-e cunoscut. Cu ani în urmă un avion Caravelle m-a adus pe aeroportul Kay Tak de pe peninsulă. Mi-amintesc de frumoasele coline din jur, cu formele lor puțin bizare. Kowloon care în dialectul cantonez înseamnă „nouă dragoni" a fost cîndva o cetate împrejmuită de ziduri, unde s-a refugiat, de invadatorii mongoli, ultimul împărat al

dinastiei Sung. O legendă străveche spune că în colinele din jurul cetății sălăşluiau nouă dragoni ce apărau oraşul de invadatori. Privirile îți mai sînt atrase şi de vîrfurile Peak şi Victoria. Aici între arbori tropicali şi o vegetație bogată se găsesc vilele luxoase şi reşedințele de vară ale aristocrației britanice şi a milionarilor americani. Pe văile muntelui sînt presărate satele chinezeşti ce alunecă pînă în cîmpii, coborînd odată cu terasele în trepte, ce se pierd în pătratele ordonate ale culturilor de orez. La poalele muntelui se întinde oraşul chinezesc – Kowloon-ul – cu căsuțe din lemn de bambus şi acoperişul plat. Pe țărmul sudic al peninsulei se află portul în care sînt ancorate nave comerciale mari, de pasageri, tot felul de bărci, jonci chinezeşti, şampane, caiace. Vis-à-vis în insula Hong Kong se află oraşul Victoria. Este oraşul modern cu palatul guvernatorului, sediul marilor bănci, ale companiilor comerciale şi de transport, al cotidienelor, al marilor hoteluri dintre care se distinge atrăgătoarea siluetă în formă de vapor a Hotelului Lido. În centru bulevarde largi cu tot felul de magazine ornate de o puzderie de firme şi inscripții multicolore cu însemnele chineze, cu forfota tramvaielor, omnibuzelor, automobilelor şi rikşelor. Aluneci în periferia cu străzi înguste bordate de ceainării, baruri, taverne, maghernițe, unde se înghesuie o lume pestriță asemenea unui banc de peşti prins de năvoade. Apoi urci uşor panta ce te duce spre vîrful Victoria de unde poți privi amurgul. Seara după scăpătatul soarelui dincolo de orizonturi, jos, oraşul fierbe în feeria de lumini. Tabloul de zi se împleteşte cu cel de noapte şi călătorul care a văzut şi a cunoscut oraşul va împărtăşi ideea că Hong Kong-ul poate fi supranumit „Perla Orientului". Privind muntele din față, se poate vedea – pe umărul lui dinspre mare – reduta Shing Mun, care asigură apărarea portului şi bazei navale. Tunurile acestei citadele puternic fortificate îşi întindeau – în decembrie 1941 – țevile amenințătoare către marea deschisă. În perioada dinaintea războiului s-au construit aici fortificații după modelul celor de la Gibraltar, săpîndu-se în stîncă depozite de muniții şi de benzină şi amplasamente pentru tunuri antiaeriene. Teren de aviație nu exista, apărarea

aeriană fiind în grija hidroavioanelor şi a portavioanelor. Aviația japoneză avea în schimb baze pe țărmul chinez. Peninsula era străbătută de şosele strategice şi o cale ferată ce lega Kowloon-ul cu Guangzhou (Canton). Traficul pe această cale a încetat odată cu începerea ostilităților. Peninsula era izolată de hinterlandul chinez încă din 1938 cînd japonezii au debarcat în golful Bias alăturat. Ocuparea ei s-a făcut însă abia în 1941. Bineînțeles, principalul obiectiv l-a constituit fortăreața Shing Mun, care – în ciuda aşteptărilor – a fost scoasă din uz fără prea mari eforturi. Un comando japonez a escaladat muntele şi a aruncat grenade prin gurile de ventilație. La începutul lunii decembrie ultimele trupe indiene, scoțiene şi canadiene sînt aduse de pe continent şi transferate în insula Hong Kong.

— În 13 decembrie la ora 9,00 dimineața, o vedetă japoneză avînd prins pe catarg un steag alb îl aduce pe insulă pe locotenent-colonelul Toduchi Tada. El înmînează guvernatorului insulei, Young, scrisoarea comandantului forțelor de asalt a Hong Kong-ului, generalul de corp de armată Takashi Sakai cu propunerea de capitulare a insulei. După refuzul categoric al guvernatorului începe asediul oraşului.

În noaptea de 14 decembrie japonezii încearcă să debarce. Artileria engleză e la posturi şi cele patru ambarcațiuni de asalt ce au îndrăznit să sfideze insula sînt scufundate. Peste patru zile, respectiv în 18 decembrie, japonezii inițiază un bombardament puternic de artilerie în nord-estul insulei, acoperind înaintarea spre țărm a unei mici armate de şalupe şi bărci pneumatice pline ochi cu infanterie marină. Debarcarea reuşeşte şi pînă înspre seară, unitățile nipone pun stăpînire pe colinele Leymum şi Saiwan, respectiv pe jumătatea estică a insulei. Dincolo, englezii au încă moralul ridicat.

— Întîlnirea Maltby-Young din 19 decembrie, ce a avut loc în adăpostul subteran al Statului Major avea să confirme aceasta. În ciuda presupunerii generalului Sakai, englezii nu numai că nu vor ridica mîinile după ce japonezii vor pune

piciorul în insulă, dar se vor înverşuna într-o apărare dură şi curajoasă. Soldaţii englezi aveau proaspete în minte cuvintele din mesajul lui Winston Churchill: „Noi urmărim zi de zi, ceas de ceas lupta voastră îndîrjită pentru apărarea portului şi fortăreţei Hong Kong". Este adevărat că la hotărîrea celor doi de a nu recurge la soluţia capitulării şi de a continua lupta atîrna în mare măsură şi ajutorul ce urmau să-l primească din partea armatei a 7-a chineze, a cărei intervenţie fusese considerată iminentă pînă la 20 decembrie, cînd ataşatul din Changking le spulberă orice speranţă, anunţîndu-i că înainte de 1 ianuarie nu se poate conta pe sprijinul acesteia. Hong Kong-ul se putea considera pierdut.

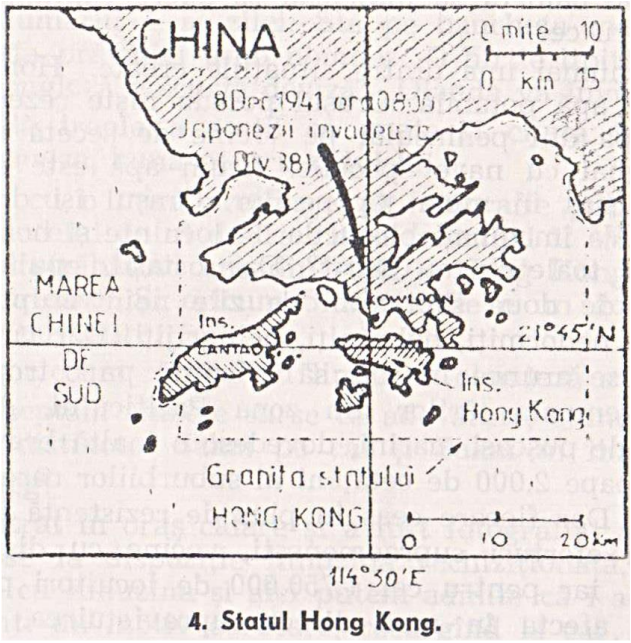

4. Statul Hong Kong.

— Într-adevăr. Pînă în seara de 24 decembrie japonezii cuceriră trei sferturi din insulă, forţele britanice fiind rupte în două: 2.500 de militari erau înghesuiţi în peninsula Stanley din sud iar peste 5.000 de oameni se îndîrjeau să apere capitala. Dar de fapt ce apărau şi cu ce?

— Iată numai una dintre situaţiile create. Hong Kong-ul nu are surse de apă potabilă. Oraşul poseda nişte rezervoare

în care se aducea apa din peninsulă; pe vreme de secetă apa era adusă de la Shanghai cu nave speciale. Acum apă este suficientă, dar rezervoarele sînt în mîna japonezilor. Oraşul îşi drămuia ultimii litri de apă. Vă imaginaţi blocurile de locuinţe şi hotelurile în care chiuvetele şi toaletele au secat? Dar ostaşii, epuizaţi în luptele care se duc de două săptămîni de zile neîntrerupt, hărţuiţi din toate părţile, nedormiţi, nehrăniţi, neîngrijiţi. Dar cu moralul ridicat, gata să se arunce în foc, să înfrunte pe cotropitori, pretendenţi la hegemonia ţărilor din zona Pacificului. Alături de cei peste 11.000 de puşcaşi marini, dovedesc o înaltă bravură şi voluntarii, cei aproape 2.000 de cetăţeni ai suburbiilor care au sărit să-şi apere oraşul. Dar fiecare ceas în plus de rezistenţă înseamnă pentru luptători eforturi supraomeneşti, vecine cu disperarea, pierderi de vieţi, iar pentru cei 1.750.000 de locuitori privaţiuni maxime, ce le afecta în mod direct supravieţuirea. Japonezii au pătruns în suburbii şi s-au strecurat chiar pînă la colegiul Sf. Ştefan, transformat în spital.

Englezii apar cu un steag alb şi cer un răgaz pentru evacuarea răniţilor. Li se acceptă trei ore timp în care pot hotărî dacă mai continuă lupta. Maltby convoacă ofiţerii: se hotărăşte continuarea luptei. Şi japonezii sînt uluiţi de această bărbăţie ...

— E un fel de vitejie pe marginea prăpastiei ...

— Poate, dar lumea întreagă a admirat curajul acestor eroi. Desigur nu mai puteau rezista mult, dar primiseră lupta şi au cedat fiecare metru pătrat cu pierderi mari pentru japonezi. A fost de ajuns încă un bombardament al artileriei japoneze, ca să se decidă capitularea.

Japonezii organizează intrarea triumfală în oraş. Din toate părţile unităţile aliniate ca pentru paradă intră pe principalele rute spre centrul capitalei. Din aer avioanele lansează zeci de mii de hîrtii multicolore pe care sînt descrise avantajele coprosperităţii. Steguleţele cu însemnul soarelui apar peste tot, japonezii trăind euforia unei zile de glorie, ce le va rămîne puternic înscrisă în memorie.

Unul dintre cronicarii războiului – John Toland – descrie

intrarea triumfală a armatei japoneze în oraş. În fruntea coloanei de trupe ale Armatei a 23-a japoneze – în momentul în care pătrundea în centrul oraşului – generalul Sakai, comandantul acesteia, într-o limuzină surîde privind spectacolul care face din el personajul numărul 1 al zilei. Stă pe bancheta maşinii, rechiziționată din fața prăvăliei unui olandez. O hîrtie lipită pe parbriz are tipărită în engleză o scurtă deviză: „Olanda va învinge!".

— O subtilă ironie a sorții ce poate fi citată într-un final de capitol, iar deviza, bună pentru titlul lui.

— Desigur, cu o mică precizare. O fotografie publicată într-o istorie celebră a celui de al doilea război mondial îl arată pe Sakai călare pe un cal străbătînd una din străzile Hong Kong-ului, urmat de trupele victorioase. Şi oricum o fotografie e un document mai autentic decît o povestire.

— Dar atunci cum rămîne cu limuzina olandeză a lui Toland?

— Dacă acceptăm ambele surse ca adevărate, atunci au existat două momente distincte: Sakai pe cal şi Sakai în limuzină.

— Nu înțeleg!

— Ori a intrat în oraş călare şi a fost fotografiat atunci, ulterior punîndu-i-se la dispoziție limuzina rechiziționată, ori invers a intrat în oraş cu limuzina şi aici putem admite că i s-ar fi putut opri maşina dintr-un motiv oarecare, recurgînd la cal …

Rîdem împreună cu Sensei la această alternativă hazlie în care apare Sakai în cele două documente istorice. Dar de cîte asemenea dubii nu este presărat „maiestosul fluviu al istoriei"?

Sensei m-a condus la ieşirea din apartamentul său, dar odată trecuți pragul, aerul proaspăt de afară, liniştea nopții tulburată arareori de cîte o sonerie de bicicletă de pe bulevardul Beihuan, ne-au îndemnat la o scurtă plimbare pe aleile dintre clădirile complexului hotelier. Am continuat să depănăm gînduri incitate de evenimentele despre care discutaserăm. Firul istoriei pe de o parte şi cel al reflexiilor de tot felul pe de alta. Captivantă aventură, ori de cîte ori încerci

să împleteşti cele două fire …

Capitolul 6

VOI REVENI!

„Ei nu vor putea să ne oprească orologiul nostru”.
Inscripție pe fațada palatului guvernatorului din Singapore, din zilele premergătoare războiului.

— Posesiunile țărilor „occidentale” în Pacific se dovedeau vulnerabile din primele ore de război. Americanii sînt surprinşi total la Pearl Harbor. „Aleea cuirasatelor” se transformă într-un uriaş altar shintoist, pe care ard ca nişte torțe opt nave americane închinate zeului Hachiman. Englezii participă la holocaust, oferind zeiței soarelui, Amaterasu omi Kami, cele două cuirasate gigantice „Repulse” şi „Prince of Wales”. Debarcările din Peninsula Malacca şi de pe insula Luzon din arhipelagul Filipinelor apar în ochii lumii ca nişte simple anabaze lipsite de aventură şi culoare, cu toată opunerea eroică a unor grupe locale ce-şi înțelegeau menirea lor de ostaşi, luptători şi patrioți. Devereux şi oamenii lui au făcut tot ce le-a fost în şi peste puteri să marcheze cu cinste steagul înstelat. Wake e prima insulă pe care ai noştri o obțin plătind un preț scump în oameni. Guam-ul în schimb e preluat la maniera veni, vidi, vici. La Hong Kong englezii la rîndul lor dau un exemplu strălucit de eroism. Oraşul însă cade în mîinile trupelor noastre. Din păcate toate aceste pierderi ale Aliaților nu se înscriu pe ultimele locuri în inventarul cuceririlor nipone.

În 16 decembrie, japonezii debarcă în cîteva puncte din

Borneo, apoi în luna ianuarie în insula Labuan din Indiile Olandeze, în insulele Celebes, la Rabaul în Noua Britanie, la Kavieng în Noua Irlandă apoi în Bougainville, în insulele Rossel din arhipelagul Louisiade şi în Noua Guinee iar în ultima zi a lui ianuarie 1942 în Java, Moluce şi Amboine, amenințînd de peste tot Australia.

Poate este timpul să precizăm că puzderia de insule ale Oceanului Pacific din zona ce se întinde la nord-estul Australiei poartă numele de Oceania şi marea lor majoritate sînt situate între cele două tropice, avînd o suprafață totală de 1,3 milioane kilometri pătrați, ceea ce reprezintă, 1,8% din aria marină a Oceaniei. Insulele acestei zone se împart în trei grupuri. Primul, din imediata vecinătate a continentului australian, este Melanezia, sau „insulele negre" – de la cuvintele greceşti melas şi nisos, care înseamnă negru şi respectiv insulă – cuprinde în principal insulele Noua Guinee cu 413.000 km^2, şi Noua Caledonie cu 19.000 km^2, precum şi arhipelagurile Bismarck – 37.816 km^2, Solomon – 40.000 km^2, Noile Hebride – 14.763 km^2 şi Fiji cu 18.272 km^2. Imediat la nordul Melaneziei se află grupul Micronezia, cu peste 1500 de insule ce nu totalizează decît 3380 km^2, deci toate insule mici, de unde şi numele grupului, căci micris înseamnă mic în limba greacă. Acest grup cuprinde arhipelagurile Mariane cu 1452 km^2, Caroline cu 1200 km^2, Marshall cu 431 km^2 şi Gilbert cu 297 km^2. În sfîrşit grupul Polinezia răspîndite pe 2/3 din aria Oceaniei, cuprinde cîteva insule şi 30 de arhipelaguri, totalizînd 312.000 km^2. Dintre insule, mai importante Noua Zeelandă cu 269.057 km^2 şi Insula Paştelui – 118 km^2, iar dintre arhipelaguri cel hawaiian, Samoa, Cook – de Nord şi de Sud – Tonga şi altele fără incidență cu războiul.

— Şi planul Nanshin se va realiza în continuare sub semnele fatidice ale unor victorii parte obținute de japonezi, parte oferite de Aliați. Căci ocuparea peninsulei Malacca, realizată cu eforturi şi sacrificii minore, s-a încheiat cu căderea Singaporelui însoțită de un carnagiu sinistru, ocuparea Filipinelor desfăşurată fără rezistență din partea Aliaților – mă refer la americani şi filipinezi – se va finaliza cu

bătăliile înverşunate din peninsula Bataan, învinşii urmînd să-şi poarte crucea unui destin crud spre o Golgotă a veacului 20, pe tragicul şi fără sens drum, rămas în istorie sub ruşinosul nume de Marşul Morții. Odată Malayezia şi Filipinele pierdute, Aliații se văd în umilitoare postură – de voie, de nevoie – de deschizători ai culoarului de acces al Japoniei spre Indiile Olandeze şi Australia.

— Ei, dar să intrăm în subiect pentru a vedea cum s-au petrecut toate acestea.

— Vă amintiți, că după Pearl Harbor, prima debarcare japoneză are loc în peninsula Malacca, la Kota Bharu în 8 decembrie. Sînt trei divizii – a 5-a, a 8-a, şi Divizia de Gardă Imperială – ale Armatei a 25-a, comandată de generalul locotenent Tomoyuki Yamashita. Totalizează 26.000 de soldați, avînd artilerie, tancuri şi aproximativ 600 de avioane. Întreaga armată este transportată şi adusă pe coasta estică a Peninsulei Malayeze pe portavioane. Debarcările au loc concomitent, cu Diviziile 5 şi 18 la Singapore şi Patani în Tailanda şi cu un regiment – aşa-numita „Forță Takumi" – la Kota Bharu în Malaya. În Tailanda Armata 15-a de sub comanda generalului Hidda va înainta ca la paradă, în schimb în Malaya japonezii lui Yamashita se lovesc de o oarecare rezistență. Aici se găsesc forțele britanice de sub comanda generalului locotenent A.P. Percival, o armată eteroclită de 87.000 soldați formată din englezi, australieni şi indieni, avînd puțină artilerie, tancuri şi 150 de avioane, tipuri vechi americane.

De la poalele munților situați la mijlocul peninsulei cobora spre sud o junglă aproape de nepătruns – o zonă cu o vegetație variată, cînd pădure deasă cu toate speciile de copaci şi plante exotice legate de liane într-un hățiş fără de sfîrşit, cînd mocirlă saturată de tot felul de reptile, şerpi şi insuportabilele gekko, şopîrla cu ventuze, cînd plantații de hevea – cu totul ocupînd 650 kilometri pătrați. Japonezii – trupe şi tancuri – dotați cu armament uşor, adaptați condițiilor tropicale, traversează fără dificultăți imensa junglă, alunecînd spre sud de-a lungul căii ferate. Divizia 5-a japoneză cu un avans față de restul armatelor de invazie

atacă în 11 decembrie divizia 11 indiană aflată la Jitra. Japonezii aplică tactica infiltrărilor disimulate, forțînd trupele engleze să se retragă în dezordine mai întîi la Alor Star, apoi împinse şi de Divizia 18, pînă la linia de apărare Kampar şi mai apoi pe rîul Slim. Capitala Kuala Lumpur cade în 11 ianuarie. Englezii aduc în apărare Diviziile a 8-a australiană şi 91 indiană pentru a păstra linia de apărare de pe rîul Muad. Un atac din flanc, de pe mare, în 20 ianuarie obligă forțele britanice să înceapă retragerea în insula Singapore. La sfîrşitul lunii japonezii ocupă Johore Bharu, oraşul cel mai sudic al peninsulei, avînd în față peste strîmtoarea Johore, panorama de vis a oraşului Singapore.

Paralel cu înaintarea forțelor nipone în peninsula Malacca, diviziile existente în Indochina trec granița siameză iar la 8 decembrie un desant maritim debarcă la gurile fluviului Manam Ping. A doua zi trupele japoneze ocupă „satul cu pruni sălbatici" Bangkok-ul, capitala Siamului (Tailanda). Ofensiva continuă concomitent spre nord, către frontiera birmană. Cea mai mare parte a teritoriului Siamului este cucerit. Guvernul acestei țări va încheia la 21 decembrie o alianță militară cu Japonia declarînd la începutul anului 1942 război Statelor Unite şi Angliei.

La 21 ianuarie 1942 trupele japoneze trec frontiera birmano-tailandeză, avînd ca obiectiv principal înfrîngerea trupelor anglo-chineze şi tăierea drumului birmanez – şoseaua Mandallay-Iunan – spre China, respectiv către Ciuntin, capitala lui Cian Kai-şi.

Birmania este apărată de două divizii engleze şi aproximativ o divizie chineză, ambele sprijinite de 85 de avioane. În prima urgență este amenințat oraşul Moulmein, de pe coasta vestică a peninsulei Malacca, port în golful Martaban. Britanii sînt nevoiți să-l evacueze, încercînd o apărare pe linia naturală de rezistență a fluviului Salween. Japonezii cuceresc oraşele Martaban şi Paan şi trec fluviul în urma unor lupte crîncene. La sfîrşitul lunii februarie capitala țării, Rangoon, este puternic bombardată de aviația japoneză. Combinînd acțiunea terestră de dezvoltare a ofensivei – după traversarea fluviului Salween – cu o debarcare, japonezii

ocupă la 8 martie oraşul Rangoon. Numele acestui oraş înseamnă în limba birmană „sfîrşitul strădaniilor". Dar pentru locuitorii lui, ca şi pentru toți fiii acestei mari țări începeau strădanii noi, care aveau să-şi găsească sfîrşit abia peste vreo şapte ani, cînd Birmania îşi va dobîndi independența națională.

— Cucerirea porturilor Moulmein, Martaban şi Rangoon a avut o importanță deosebită în desfăşurarea războiului. În primul rînd prin ruperea legăturii de aprovizionare a Chinei cu exteriorul, prin Birmania, silind pe aliații chino-englezi la amenajarea, cu mari dificultăți, a unei legături noi, folosind marea cale fluvială a Brahmaputrei, prin provincia Assam – dintre Pakistanul de Est şi Birmania – pe calea ferată ce merge pînă la punctul de frontieră indian cu China, Sadyia şi de acolo pe drumurile croite sub Himalaia şi prin Tibet pînă la Ciuntin. În al doilea rînd prin ocuparea întregii Birmanii, în urma ofensivei din sud ce progresa pe cursurile fluviilor Irawady şi Ciang-Mai spre Mandallay, care va atinge oraşele Lashio şi Mytkyina, punctele terminus ale celor două căi ferate birmane spre nord, de unde începeau autostrăzile spre Yang-tse-Kiang. În al treilea rînd prin dezvoltarea unei ofensive divergente, pornită din zona inferioară a fluviului Irawady, combinată cu acțiuni de debarcare, direct înspre delta Kalandanului, oraşul Akyab şi golful Bengal, amenințînd India. În al patrulea rînd prin atacarea Chinei – prinsă între două focuri – şi pe la frontiera cu Birmania, trupele japoneze – străbătînd exact drumurile birmane pe care odinioară circulau imensele autocamioane cu arme, muniții, carburanți, material rulant, provizii pentru armata lui Cian Kai-şi – înaintînd spre provincia Iunan.

— Dincoace, în sudul peninsulei Malacca, japonezii au în față Singapore bastionul englez fortificat, care îi înfruntă semeț.

Temasek – Oraşul Mării – a fost întemeiat în 1160 şi rebotezat de prințul Sang Nila Utama din Sri Vijaya în Singa Pura, care în limba sanscrită înseamnă „Oraşul Leului". Plecase într-o zi la vînătoare pe locurile unde astăzi este oraşul. I-a ieşit în cale un animal ce i s-a părut a fi leu. A

întemeiat o aşezare care a evoluat în vreme. Lei nu există prin aceste părți ale lumii, dar felinele pot trăi liniştite, oraşul Singapore e al lor …

Ca şi Hawaii, Singapore îți incită curiozitatea.

Stai țintuit cu privirea pe acel colț al peninsulei Malacca, cel mai sudic pământ al Asiei continentale – e drept o minusculă insulă, punctul de jos a unui semn de mirare desenat puțin deasupra liniei ecuatoriale – şi ai dori să ți se deschidă o fereastră prin care să vezi oraşul, dar punctul de pe hartă – cu corespondență în spațiul real – continuă să-ți ascundă în miezul lui, misterul acelei lumi îndepărtate. Nici documentarea livrescă nu te satisface. Pentru că nimeni şi nimic nu poate înlocui cunoaşterea pe viu. Dar parcă şi aceasta e derutantă. Căci de n-ai simți dogoarea soarelui tropical, nu ai vedea în jurul tău palmierii răsfrîngîndu-şi spre cerul azuriu evantaiul lor de verdeață, dacă n-ar fi ficuşii, magnoliile, milioanele de orhidee din magnifica grădină botanică, maimuțele ce se zbenguiesc pe terenul clubului de tenis, nu de puține ori ai avea senzația că te afli pe Backer Street, gata să-ți apară sub nas misteriosul Sherlock Holmes, atunci cînd calci printre clădirile masive din unele zone centrale, construite pe la mijlocul secolului trecut, ce îți amintesc de Anglia epocii victoriene. Aşa simți cînd parcurgi cartierul Telok Blanga, Raffles Place sau unele bulevarde nelovite de bîta nemiloasă a războiului. În scurt timp te dezmeticeşti. Căci odată ieşit din cartierele centrale, Orientul îți dezvăluie din belşug vraja şi tainele sale de basm. Străzi inundate de amestecul pestriț al tipurilor umane din această parte a pământului şi de aiurea, malayezul în cămaşa sa de culori țipătoare, chinezul în kimono, indianul în alb şi europeanul în costumul său nemțesc, cu toții prinşi în fiertura haotică a unei circulații fără legi a feluritelor mijloace de transport: limuzine, care trase de boi, camioane, rikşe, camionete, trishaw-uri – biciclete cu trei roți – din străzile şi străduțele pline de magazine elegante, prăvălioarele în care se îngrămădesc în ordine şi mai ales în dezordine tot felul de produse, de la mătăsuri fine şi cuiburi de rîndunele la căşti orientale şi papagali sau de la înotătoare de rechini şi diverse

sortimente de alge uscate la motociclete şi veninurile feluritelor specii de şerpi, tămăduitoare la orice boală. Şi ca să nu uit, la acestea se adaugă mirosurile picante de ardei iute, mirodenii şi carne, preparată din bogata faună oceanică în bucătărioarele stradale precum şi ţipetele celor ce-şi vînd mărfurile, mai numeroşi aici decît cei ce cumpără.

Nu lipsesc în tot acest univers împletit din piatră, vegetaţie şi freamăt, nici colţurile austere ale pagodelor, moscheelor şi templelor, cartierul albilor cu vile somptuoase, cheiul cu squarurile şi monumentele din jurul portului, parcul Luneta mustind de o floră exotică, numeroasele chioşcuri şi lăculeţe pe care plutesc lotuşi visători, poduri de lemn curbate, viu colorate, statui ale lui Buddha şi ale atîtor întruchipări stranii din mitologiile chineză, malayeză sau indiană, palatul guvernatorului de un alb imaculat încadrat de străzi şterse cu peria, flancate de tufe de iasomie roşie.

Şi dincolo de farmecul său oriental, inefabil, oraşul – în care adie unda spiritului englez – te duce cu gîndul la un trecut îndepărtat, cînd europeanul neastîmpărat, luînd calea apelor – tot aşa cum bătînd drumurile necunoscute ale uscatului a ajuns pînă în Cathai – a ieşit din Mediterana, a ocolit Africa şi a pătruns în Oceanul Indian. A numit această parte a lumii Orient. Dincolo de el începea necunoscutul. Pînă cînd, corăbieri temerari, se avîntară prin strîmtoarea Malacca. „Marele d'Albuquerque" îşi dă seama că se află în faţa unei porţi ce se deschide spre o altă lume. I-a spus Extremul Orient. El a încercat să lase această poartă în stăpînirea naţiunii sale, de la extrema vestică a Peninsulei Iberice, dar peste două secole englezii au luat-o în posesia lor, montîndu-i o broască de tipul acelora verificate prin cîteva ţări ale Orientului, unde flutura steagul Albionului.

— E vorba de Sir Raffles?

— E vorba de colonelul Thomas Raffles, guvernatorul englez al Javei, care dîndu-şi seama de importanţa poziţiei pe care o deţine, cumpără insula de la sultanul din Johore cu suma de 6.000 de lire.

— Un „pumn de galbeni" cum s-a spus …

— În raportul înaintat la Londra la 6 februarie 1819

propune transformarea oraşului într-un „port comercial", el însuşi întemeind aici o factorie a lui British East India Company. A devenit Sir Thomas …

— Singapore a fost inclus în posesiunea britanică „Straits Settlements" („Guvernămîntul Strîmtorilor") a cărui capitală devine în 1936.

— Capitală a cui?

— Sînt aici 55 de insule din care principala e Singapore, lungă de 42 kilometri, lată de 23 kilometri şi cu o suprafață de 581 kilometri pătrați. Dobîndeşte autonomia în cadrul Commonwealt-ului britanic la 1 ianuarie 1958, face parte din Federația Malayezâ între 16 septembrie 1963 şi 9 august 1965 cînd devine stat independent.

— Poporul, conştient că această „fereastră deschisă către două oceane" – situată la răscrucea „drumului fără pulbere" comercial dintre India, Indonezia şi China – este prin natura sa o sursă de îmbogățire a numeroase companii străine, şi-a luat soarta în propriile mîini. Dar să revenim la războiul din Malayezia.

Ultimele trupe engleze, indiene şi australiene din peninsulă trec peste podul de beton ce leagă continentul de Singapore în zorii zilei de Anul Nou. În sunetul cimpoaielor, ce cîntau „A Hundred Pipers" supraviețuitorii batalionului englez Argyll, încheie coloana comandantului lor, generalul Mac A. Steward mărşăluind ultimul. În jur batiste înlăcrimate. După aceea podul şi digul au fost aruncate în aer de genişti.

Şi iată că acum, la sfîrşitul lui ianuarie 1942 acest paradis al păcii este confruntat cu un fenomen cu totul nou: asediul. Bastionul principal al Angliei în Pacificul de Sud se vede amenințat dinspre nord. Nimeni în Anglia nu ar fi crezut vreodată că cineva – indiferent cine – ar fi venit de-a lungul junglei malayeze şi ar fi atacat insula Singapore dinspre nord. Dar dacă ne uităm bine pe hartă nici noi n-am fi gîndit altfel. Căpeteniile flotei engleze erau convinse că într-un eventual război, un atac va avea loc de pe mare. De aceea făcuseră din insulă o adevărată fortăreață. Litoralul era garnisit cu 5 tunuri de 380 mm cu o bătaie de 35 kilometri –

li se spunea Jupiter tonans – cu 18 baterii de 230 mm şi 34 baterii de 150 mm. Cît priveşte aviaţia existentă pe aerodromul Tenggah, comandantul Royal Air Force în Malayezia, Air Vice-marshall Pulford declară „suficiente pentru Singapore" avioanele de vînătoare tip Brewster F 2 A „Buffalo". Acestea însă se dovediseră complet inapte pe celelalte fronturi din Europa şi Africa. Uriaşa bază navală costase 60 de milioane de lire sterline şi radia de forţă. Mai ales cînd aici se mai aflau cei doi uriaşi – „Prince of Wales" şi „Repulse" – ce străjuiau oraşul asemenea unor zeităţi apotropaice. Acum aceştia lipseau. În plus generalul Simpson numit cu patru luni în urmă inginer şef al lucrărilor de fortificare ale insulei constată că sistemul ei de apărare era vulnerabil exact în nord de unde venea ameninţarea. El propune consolidarea poziţiilor de artilerie, crearea unui sistem de apărare antitanc, realizarea unor obstacole pe fundul strîmtorii, gropi-capcane, întărituri din sîrmă ghimpată etc. Se izbeşte peste tot în jurul lui de o indiferenţă crasă, pînă la nivelul generalului Percival, comandantul apărării insulei: „Construirea fortificaţiilor propuse de dumneata ar submina moralul soldaţilor şi locuitorilor oraşului". „Sir, după ce japonezii vor intra în oraş, moralul va fi şi mai scăzut", i-a servit Simpson într-o discuţie pe această temă. Lucrurile s-au schimbat abia cu prilejul inspecţiei generalului Sir Archibald Wavell – numit recent comandant suprem în zona de sud est a Pacificului – şi cînd personal Churchill a fost înştiinţat de situaţie. El va declara atunci că „... nici un şef, de la începutul războiului şi în special de cînd japonezii s-au instalat în Indochina nu a luat iniţiativa de a fi semnalat şi de a face să se construiască fortificaţii de război. Nimeni nu a arătat că acestea nici nu existau". Vorbind de „penibilul sentiment de surpriză" din 19 ianuarie, cînd a primit un mesaj prin care era încunoştiinţat asupra situaţiei fortificaţiilor, el va declara: „o fortăreaţă fără un sistem de apărare pe uscat mi se pare la fel de fantezistă ca ideea construirii unei nave fără fund" cerînd punerea în aplicare a propunerilor lui Simpson. Dar prea tîrziu ... Căci tot ce va mai reuşi să facă acesta din urmă, în ceasul al 12-lea ca de

altfel şi aducerea pe insulă a Brigăzii 53 de infanterie, a două regimente de apărare antiaeriană, a unuia antitanc precum şi a 51 de avioane de vînătoare Hurricane se vor dovedi de prisos.

— Aviaţia japoneză bombardează oraşul în tot cursul lunii ianuarie iar începînd cu întîi februarie şi cu artileria instalată pe colinele Johore. Cele două milioane de locuitori ca şi armata asistă neputincioase la distrugerea oraşului, la prăbuşirea clădirilor, la moartea zilnică a peste 200 de oameni. Şi de neînţeles în aceste condiţii deosebite este hotărîrea plecării flotei din baza navală. Această lucrare de proporţii ce acoperea 22 kilometri pătraţi fusese construită în scopul apărării Singaporelui şi respectiv pentru a se face simţită într-un astfel de moment. Ori plecarea flotei tocmai acum lasă loc unei întrebări: pentru ce fusese construită baza navală? Paralel cu bombardamentele japonezii pregătesc debarcarea pe insulă: repară digul, construiesc şlepuri metalice şi în 8 februarie la orele 20,30 după o înteţire a focului artileriei, cîteva sute de ambarcaţiuni, pontoane şi bărci de cauciuc se îndreaptă spre nordul insulei, exact în punctul slab al sistemului de fortificaţii. Peste 4.000 de infanterişti japonezi pun piciorul pe insulă sub protecţia unei perdele de fum realizată de tirul de baraj al artileriei. Australienii aruncă o navă în aer, explozia producînd scufundarea altora din apropiere, trec la lupta corp la corp, se bat toată noaptea cu îndîrjire, dar japonezii reuşesc să ocupe poziţii sigure. Mai mult, ei cuceresc un cap de pod şi în sudul insulei.

— Zadarnică sosirea lui Wavell în 9 februarie şi apelul său înflăcărat către trupe. Yamashita ocupă satul Bukit Timah punînd stăpînire pe rezervoarele de apă cu care este alimentat oraşul.

— Se repetă situaţia de la Hong Kong cu lipsirea locuitorilor metropolei de apă.

— Exact. În cleştele asediului, pe o suprafaţă de şase kilometri pătraţi se găsesc – în seara acestei zile – un milion de oameni, locuitori şi trupe. Acest teritoriu este permanent sub focul bombelor şi obuzelor, exploziile făcînd numeroase

victime. Pe străzi zac la vedere mii de cadavre, iar de sub dărîmături se degajă mirosurile pestilențiale ale leşurilor ce se descompun sub acțiunea căldurii toride a zilei. Rafinăriile şi numeroase întreprinderi sînt aruncate în aer, incendiile răspîndindu-se în cartierele învecinate. Flăcările ce se ridică la mari înălțimi, trombele compacte de fum negru şi greoi ce se lasă peste oraş, ruinele ce-şi înalță scheletele bolnave şi bizare, străzile inundate din cartierele unde conductele sînt sparte, oamenii ce năvălesc pe străzi cu durerea şi groaza întipărită pe chipuri, femeile deznădăjduite ce-şi caută copiii printre dărîmături sau aiurea, toate oferă un spectacol dezolant.

Apa este pe terminate ca şi rezervele de alimente – chinezii îşi trăseseră obloanele prăvălioarelor încă din prima zi de asediu – şi oameni sînt supuşi unor încercări şi privațiuni apăsătoare. Clădirile mari fuseseră transformate în spitale. Nu scăpase nici catedrala Saint Andrew, plină de răniți, sacristia fiind transformată în sală de operații.

Vineri 13 februarie cheiurile portului erau pline de lume şi bagaje gata să se urce pe orice fel de ambarcațiune, pentru a scăpa din acest oraş transformat într-o sucursală nefericită a iadului. Deodată apare aviația de vînătoare japoneză şi mitralierele taie în carne vie de cîteva ori prin mulțimea cuprinsă de panică, lăsînd şi aici urmele sinistre ale morții. Cîteva nave pe care fuseseră îmbarcați aproximativ 1.200 de specialişti necesari în alte zone ale frontului ca şi o sumedenie de iahturi, şalupe, goelete, jonci şi bărci cu rame, înțesate de lume sînt aşteptate la ieşirea din strîmtoare de două crucişătoare. Acestea deschid focul asupra ambarcațiunilor fără apărare şi majoritatea lor sînt scufundate. Cei care scapă din masacru se vor stinge în scurtă vreme pe unele insule izolate, lipsite de viață. Printre aceştia amiralul Spooner şi vicemarshallul Pulford.

Şi canonada artileriei ca şi bombardamentul aviației continuă iar cercul de fier al încercuirii se micşorează simțitor. Percival convoacă în 15 februarie pe comandanții militari la Fort Canning, în centrul oraşului. Nici vorbă de un contraatac pentru a relua din mîinile japonezilor rezervoarele

de apă, depozitele de alimente, de muniţii şi de carburanţi, care lipseau acum cu desăvîrşire. Armata ar mai fi putut rezista numai cu condiţia reuşitei unei astfel de acţiuni. Dar populaţia? Se decide capitularea.

Trei ofiţeri de stat major – primii emisari au fost respinşi de japonezi – îl însoţesc pe Percival în clădirea companiei „Ford" din Bukit Timah. În încăpere apare Yamashita. Rece şi dur el se adresează englezului: „Armata japoneză nu aşteaptă decît o capitulare necondiţionată". În zadar intervenţia lui Percival care încearcă să obţină un răgaz de două zile pentru a evacua familiile ofiţerilor. Nu este acceptată amînarea nici pentru femei sau copii. „Dacă nu vă predaţi vom lansa un atac în această noapte". Percival insistă: „Armata japoneză nu poate rămîne pe poziţiile actuale?". „Nici vorbă. Vreau ca ostilităţile să înceteze în această seară". Se cade de acord ca lupta să înceteze la ora 20,30, trupele engleze urmînd să fie dezarmate cu excepţia a 1.000 de soldaţi desemnaţi pentru menţinerea ordinii. „Aţi acceptat condiţiile – a adăugat Yamashita – dar n-aţi precizat dacă vă predaţi sau nu". „Răspundeţi cu da sau nu. Capitulare sau luptă". Cu o voce înecată, generalul îngînă un „da" suspinat. „Semnaţi atunci acordul de încetare a focului". Este „cea mai mare predare din analele armatei britanice". După plecarea englezilor, cineva îl întrebă pe Yamashita dacă trebuie făcute pregătiri pentru o intrare triumfală în Singapore. „Nu, războiul nu s-a terminat. Am pierdut în luptă 3.300 de oameni. Ce merite au supravieţuitorii? Noi trebuie mai întîi să onorăm morţii noştri. Apoi ne vom pregăti de bătăliile următoare". Trebuie s-o spunem cinstit japonezii au 9.824 morţi şi răniţi, englezii la rîndul lor 10.000 de morţi şi răniţi, dar iau calea prizonieratului peste 70.000 de soldaţi şi ofiţeri.

La ora 20,30 peste Singapore s-a lăsat o linişte de moarte … Şi deşi oamenii avură pentru prima oară după două luni de coşmar o primă noapte liniştită, ei vor începe odată cu zorii zilei următoare calvarul unei vieţi pline de pericole, privaţiuni şi umilinţe de tot felul.

Căderea Singaporelui este cea mai mare şi mai răsunătoare victorie a Japoniei în această campanie, iar

pentru Anglia o pierdere inestimabilă. Întreg spațiul meridional al Chinei este amenințat. Abandonul Singaporelui este considerat în Australia drept o trădare şi primul ministru Curtin îl va acuza pe Churchill pentru lipsa sa de preocupare pentru apărarea Pacificului. Căci popoarele din Indonezia şi Australia nu se pot aştepta la nimic bun. Viitorul lor este în mîna noilor conchistadori de la Soare Răsare. Iar unul dintre reprezentanții lor de frunte, amiralul Yamamoto stă aplecat asupra planurilor operaționale, cuprinzînd etapele următoare ale variantei ofensive Nanshin.

— El este preocupat acum de asaltul „barierei malayeze" cum numeau strategii anglo-americani linia ce separa Oceanul Indian de Pacific. Asaltul „barierei..." însemna punerea stăpînirii pe insulele şi arhipelagurile dintre Malayezia şi Australia: în prim plan se găseau Kalimantan, Borneo, Sulawesi (Celebes), Maluku (Moluce), Noua Guinee, Solomon, avînd în spate cununa insulelor Sumatra, Java, Bali, Lambok, Sumbawa, Tambora, Flores şi Timor, ce îmbrățişează linia Ecuatorului pe o lungime de peste 5.000 de kilometri, formînd un maiestuos pod natural între Asia şi Australia, majoritatea făcînd parte pe atunci – împreună cu încă vreo 13.677 de insule – din bogatele Indii Olandeze. Pe aceste insule şi în special pe Kalimantan şi Java se găsesc imensele resurse de petrol şi cauciuc. Aici se află din belşug speciile de lemn de esență tare – teakul şi santalul, aici cresc şi sînt cultivate bambusul, orezul, tutunul, chinina, trestia de zahăr, ceaiul, arahidele, copra, vanilia. Şi tot aici sînt rezerve imense de bauxită, staniu, tungsten etc.

Yamamoto nu putea să se încumete cu portavioanele şi cuirasatele în Marea Javei unde Aliații îşi concentraseră forțele lor navale – din cauza adîncimii mici a acestei mări – astfel încît consideră necesar cucerirea unei punți de aerodromuri de la bazele proprii pînă la obiectiv. În acest scop în 17 şi 19 decembrie 1941 flota japoneză efectuează cîteva debarcări reuşite la Miri şi Kuching, pe coasta nord-vestică a Sarawakului portughez iar în 11 ianuarie 1942 flotilele 11 şi ale amiralului Tsukahara ocupă – pentru prima oară în istoria armatei nipone – cu ajutorul desantului aerian

localitățile Tarakan şi Menado, primul un mare port petrolier pe coasta estică a Kalimantanului, la intrarea în strîmtoarea Makassar, al doilea situat în extremitatea nordică a insulei Sulawesi (Celebes) – orhideea Ecuatorului – numită astfel datorită asemănării formei sale cu minunata floare tropicală. În foarte scurt timp pun în stare de funcțiune aerodromul de la Kendari din insula Sulawesi şi apoi pe cel de la Amboine din Maluku, cucerite în 17 ianuarie, respectiv 2 februarie 1942. Yamamoto poate acum să acționeze cu forțele terestre şi aeronavele spre obiectivele fixate. Flota a 2-a navală japoneză a viceamiralului Kondo, din baza de la Davao – ce urma să străpungă „bariera malayezã" şi căruia i-au fost afectate şi portavioanele lui Nagumo – consta din crucişătoare, distrugătoare, forțe de acoperire aeriene şi navale. Ea a fost împărțită în două grupuri mari în vederea acestei acțiuni: Forța Est-Centru de sub comanda viceamiralului Takahasi şi Forța Vest a viceamiralului Ozawa.

— De partea Aliaților, comandant şef al Indiilor a fost numit generalul englez Wavell, avîndu-l ca adjunct pe amiralul american Hart, comandant şef al forțelor navale aliate, aflate acum în Marea Javei. Aceste forțe au primit denumirea criptică de ABDA desemnînd inițialele părților participante, americană, britanică, olandeză-Dutch şi australiană. Ele constau din escadra contraamiralului olandez Karel Doorman, formată din trei crucişătoare uşoare, „De Ruyter", „Java" şi „Tromp", aceea a contraamiralului american Glassford, avînd în compunere un crucişător greu, „Houston", şi două crucişătoare uşoare, „Boise" şi „Marblehead", precum şi aceea a commodorului britanic Colins cu un crucişător greu, „Exeter" şi unul uşor, „Perth". Se mai adăugau la toate acestea 7 distrugătoare olandeze, 9 americane şi 4 englezeşti, precum şi 38 submarine olandeze şi americane.

Aviația – de sub comanda generalului Brerenton – se compunea din 12 avioane de bombardament, 39 aparate de vînătoare, şi cîteva avioane de tip învechit, olandeze şi engleze. La acestea se vor adăuga şi cîteva escadrile de

avioane de vînătoare venite din Australia.

— Parcă mai existau şi nişte fortăreţe zburătoare?

— Da, dar inutilizabile din lipsă de personal de întreţinere şi deservire şi a pieselor de schimb necesare. Cît priveşte forţele terestre – ale generalului olandez Hein ter Poorten – se rezumau la o serie de garnizoane răzleţite prin insule, totalizînd 26.000 de soldaţi şi ofiţeri, la care se adăugau nişte batalioane engleze şi indiene fugite din Kalimantan.

Înfiinţarea acestei ABDA a creat o situaţie puţin delicată. Insulele unde urmau să se desfăşoare acţiuni militare erau colonii ale Olandei, iar comandantul şef al Marinei olandeze, viceamiralul Conrad Helfrich era convins că japonezii pot fi înfrînţi, el însuşi fiind hotărît să o facă. Se ştia doar că submarinele lor scufundaseră un tonaj de nave japoneze superior celui realizat de americani. Ori el era pus sub ordinele lui Hart, care considera patria pierdută. Dar Hart n-avea încotro, trebuia să-l sprijine pe olandez de pe această funcţie.

— Hart se pare că avea încă prezent gustul amar al întîlnirii din Filipine cu japonezii.

— Se poate, dar cred că în raţionamentele sale era precumpănitor raportul de forţe. După cele două debarcări efectuate de japonezi pe insula Borneo, din decembrie respectiv din ianuarie, teatrul de operaţiuni se va muta mai la sud, confruntările desfăşurîndu-se alert. O încercare de debarcare a japonezilor în noaptea de 24 ianuarie 1942 în portul Balikpapan – pe coasta estică a Kalimantanului, puţin mai la sud de Tarakan – este întîrziată prin intervenţia unui divizion de distrugătoare americane de sub comanda căpitanului de fregată Ralph Talbot, care scufundă 4 cargouri. Navele japoneze coboară puţin mai spre sud reuşind un cap de pod în portul Bandjermasin, situat la gurile mlăştinoase ale fluviilor Barito şi Martopura. Cu cele patru porturi cheie – Miri, Kuching, Tarakan şi Bandjermasin – insula Borneo se poate considera pierdută, japonezii intrînd în posesia unuia dintre cele mai bogate zăcăminte de petrol din Indiile Olandeze.

În 11 februarie este identificat un convoi de nave japoneze în dreptul insulelor Anambas, la 150 kilometri nord-est de Singapore. Doorman îşi concentrează navele în apele din nord-vestul insulei Java, iar Brerenton trimite aviația în întîmpinarea lor. O furtună tropicală de o violență rară acoperă debarcarea japonezilor în insula Sumatra efectuată în strîmtoarea dintre aceasta şi insula Bangka, americanii alegîndu-se şi cu trei avioane zdrobite la aterizare. Japonezii ocupă imediat – nu fără o rezistență tenace a olandezilor – două aerodromuri, dintre care, cel de la Palembang, localitate importantă din partea de jos a insulei. Flota lui Doorman încearcă în zadar să atace. Neavînd protecție aeriană se expune unui pericol iminent şi japonezii nu vor pregeta să-l atace. Evită ploaia de bombe a aviației inamice zig-zagînd încontinuu, pentru a nu deveni ținta gratuită a acestor piloți niponi de o precizie satanică.

— După cucerirea aerodromului de la Palembang, insula Sumatra a fost ocupată în întregime. Acum se putea uşor intui că forțele nipone vor exploata succesul, de maniera lor promptă. În 19 februarie aviația lor bombardează şi distruge instalațiile portuare Darwin din nordul Australiei, scufundînd cinci nave aliate, din care un cargou cu muniții. Atacul se repetă şi seara, soldîndu-se cu distrugerea a 25 de avioane aflate la sol precum şi a rezervoarelor de benzină. Darwin, importantă bază navală aliată este făcută inofensivă pentru o perioadă îndelungată.

Paralel japonezii debarcă pe insula Bali, situată imediat la extremitatea estică a Javei. Flota lui Doorman se afla parte în nordul insulei Java, parte în sudul ei. Fixează ambelor grupări un punct de întîlnire în zona debarcării în vederea unui contraatac. Cu toată intervenția sa energică el va trebui să se retragă – nu reuşeşte să-şi unifice navele – lăsînd în strîmtoare un distrugător eşuat şi pierzînd un al doilea, contra unuia japonez. Insula Bali este pierdută.

În 20 februarie este ocupat şi Timorul. Prin cucerirea acestor insule se efectuează cîteva breşe în „bariera malayeză" mărindu-se amenințarea asupra Australiei.

— Brerenton nu-şi mai justifică prezența pe teatrul de

operațiuni, cedînd comandamentul viceamiralului britanic Maltby. Roosevelt foloseşte momentul şi Hart se va retrage din joc pe motive de sănătate. Comandamentul său este preluat în a doua jumătate a lunii februarie de guvernatorul general al Indiilor Olandeze, van Starkenborgh.

Dar acum se ivise momentul pentru a pune în discuție şi rostul acestei ABDA nefericite. Era considerat de olandezi ca un cui înfipt în talpa lor. Într-o lună şi jumătate de cînd fusese înființată le făcuse mai mult rău decît bine în colonii. În 25 februarie 1942 acest stat major „suprapus" este dizolvat. Rămîne să se descurce de-acum înainte o echipă formată din Helfrich, Doorman, ter Poorten şi Maltby.

Amiralul Doorman îşi unifică navele într-o singură escadră. Este alcătuită din două crucişătoare grele, „Houston" şi „Exeter", cu un total de 12 tunuri de 203 mm, 3 crucişătoare uşoare, „De Ruyter", „Java" şi „Perth", avînd 25 piese de 150 mm în total, 9 distrugătoare şi 20 submarine. Escadra va fi adusă în estul insulei Java. Vicemareşalul Maltby avea 35 avioane de bombardament, 20 de cercetare, urmînd să primească pînă la sfîrşitul lunii 25 avioane de vînătoare. Generalul ter Poorten – comandantul trupelor terestre – dispunea de cîteva divizii de infanterie formate din olandezi şi autohtoni – aproximativ 35.000 de oameni – la care s-au adăugat 2 regimente de apărare A.A. aduse din Sumatra, 2 batalioane de infanterie australiene, tancuri uşoare şi cîteva instalații radar.

— Odată realizată „puntea" de aerodromuri dintre metropolă şi obiectiv, amiralul Kondo socotea că sosise timpul să-şi facă promenada şi prin insulele Indiilor Olandeze sudice. Nu-l putea deranja în această plimbare de agrement decît forțe slabe, din acelea cu care se confruntase la Balikpapan şi în strîmtoarea Bangka. Dar, pentru orice eventualitate puțină precauție nu strică; el trimite patru portavioane din escadra lui Nagumo la sud de Indii, pentru a tăia calea vreunui eventual convoi australian, trimis în sprijin inamicului. Şi acestei capcane îi va cădea victimă primul portavion american, veteranul „Langley" – un vechi cargo datînd din primul război mondial şi transformat în

1922 în portavion – care aducea din Australia 32 aparate tip P 40 cu piloții lor. El va fi scufundat în 26 februarie la ora 15,32 de către aviația de pe portavioanele lui Nagumo. Nici un avion de pe puntea lui nu şi-a luat zborul. Şi în 22 februarie cele două forțe navale, pregătite în tot cursul lunii, transportînd Armata 16 japoneză, compusă din trei divizii de infanterie se pune în mişcare. Forța Centru-Est, de sub comanda contraamiralului Sokichi Tagachi este formată din 41 de nave venite din bazele de la Balikpapan şi Bandjermasin, protejate de 2 crucişătoare grele – „Nashi" şi „Haguro" – ale contraamiralului Takeo Takagi, două flotile de distrugătoare, de sub comanda contraamiralului Nishimura, compuse din 9 respectiv 6 unități, fiecare avînd şi cîte un crucişător uşor şi trei nave bază de hidroavioane pentru protecție antisubmarină. Forța Vest cuprindea 56 nave escortate de 4 crucişătoare grele, ale contraamiralului Ozawa, 2 crucişătoare uşoare, 2 flotile de distrugătoare. Ambele forțe se întîlnesc la 26 februarie în strîmtoarea Bangka.

— Între timp pe baza unui ordin de la eşaloanele superioare aviatorii americani de sub comanda lui Maltby sînt chemați şi pleacă în Australia. Pentru japonezi, decizia, era luată în momentul cel mai potrivit. La 27 februarie sînt detectate cele două convoaie de nave ce se îndreaptă spre Java.

La ora 14,27 Doorman, instalat pe „De Ruyter" – nava amiral – părăseşte Surabaya – baza navală unde îşi avea flota – pentru a le ataca. El avea o formație cuprinzînd două crucişătoare grele, „Exeter" şi „Houston", trei crucişătoare uşoare, „De Ruyter", „Java" şi „Perth" şi nouă distrugătoare. Escadra – în total 14 nave de război – nu avea nici un avion – fiind într-un fel oarbă – neputînd vedea peste orizont. În plus nu exista un cod de comunicație între aceste nave engleze, olandeze, australiene şi americane. Moralul marinarilor de pe toate navele era însă bun. Trăiseră săptămîni la rînd sub focul bombardamentelor, fuseseră înfrînți şi alungați din baze şi din mări, rătăcind fără rost, iar acum cînd în sfîrşit se îndreptau spre inamic, fremătau de perspectiva revanşei.

— Conform ordinului, Karel Doorman urma să contacteze convoiul 2 al contraamiralului Takagi, care avea o formație de 17 nave de escortă, formată din crucişătoarele grele „Nachi" şi „Haguro" două crucişătoare uşoare din care unul „Jintsu" – nava amiral – şi 13 distrugătoare. Trei avioane de recunoaştere îi semnalizează apropierea inamicului. El aşază în față crucişătoarele grele şi cîteva distrugătoare şi aşteaptă.

Lupta se va da între tunurile de 203 mm ale crucişătoarelor grele. Japonezii au 20, aliații au numai 12, pe „Exeter" şi „Houston".

— De ce numai 12?

— În 3 februarie dimineața, cînd Doorman se îndrepta cu o formație de nave pentru un atac asupra portului Balikpapan – cucerit de japonezi – aviația acestora l-a surprins la nord de Bali şi în acest bombardament „Houston" a pierdut cea de a treia turelă de la pupă.

Doorman lipsit de avioane de recunoaştere trimite înainte la limita vizibilității, distrugătorul „Electra", care la ora 16 semnalizează optic: „2 crucişătoare şi 12 torpiloare NNE" şi peste cîteva minute: „un crucişător şi mai multe distrugătoare japoneze ...", dînd coordonatele. Tunurile de pe „Exeter" şi „Houston" deschid focul bătînd la 27.000 metri. Cele de 203 mm de pe „Nashi" şi „Haguro" răspund într-o cadență accelerată. Timp de 20 de minute match egal. Doorman păstrează distanța respectivă pentru a nu se expune. Takagi procedează la fel, surprins de a i se înfățişa o flotă ce depăşea datele ce le poseda din informațiile puse la dispoziție.

— Aceste informații provin, de regulă în război de la escadrilele de aviație sau navele care mai întotdeauna scufundă mai multe nave sau doboară mai multe avioane decît în realitate.

— Aşa este. De pe „Houston", locotenentul Hamlin de la turela nr. 1, reglează tirul. O primă salvă încadrează un crucişător greu japonez. Apoi a doua. Şi dincolo o flacără portocalie şi o coloană neagră de fum. Doorman era într-o situație dificilă. El nu putea folosi în luptă decît

crucişătoarele grele, dacă dorea să păstreze o distanță protectoare față de inamic, cele uşoare, cu o bătaie mai scurtă, reclamînd o apropiere. Dacă s-ar fi apropiat, Tagaki ar fi virat în unghi drept, putîndu-l ataca cu toate navele în timp ce Doorman era şi mai expus, căci n-ar fi putut folosi artileria de pe crucişătoarele uşoare, distanța dintre flote rămînînd constantă într-o astfel de situație. De aceea Doorman este cel ce virează. Iar Tagaki îl imită şi un timp cele două flote merg paralel.

— Istoricii povestesc că în momentul acela o formație de 10 avioane americane P 40 survola spațiul luptei, avînd ca misiune lovirea navelor japoneze cu trupele de debarcare aflate undeva mai la nord. Ei nu vor întîlni nimic în drumul lor care va continua spre nord. Ori aceste 10 avioane ar fi înclinat decis balanța luptei de partea Aliaților, dacă s-ar fi abătut puțin din drum, pentru a lovi navele noastre.

— În acest caz se poate vorbi de o lipsă condamnabilă de cooperare între Aliați, părțile neacordîndu-şi sprijin în astfel de situații. Dincolo de o înțelegere, este discutabil dreptul sau datoria comandantului formației de avioane de a-şi permite vreo inițiativă în afara misiunii sale. Aşa încît atunci cînd balanța nu poate fi înclinată net în favoarea unei părți, soarta evenimentului rămîne agățată de firul de păr al destinului ... Takagi sesizînd pericolul unui bombardament de pe crucişătoarele uşoare ale lui Doorman, lansează o perdea de fum protectoare în jurul flotei sale. Pentru a cunoaşte situația flotei inamice ridică în aer avioanele de recunoaştere, în timp ce Doorman, izolat orbecăieşte în jurul perdelei de fum opace. La ora 17 un obuz de pe „Haguro" loveşte compartimentul maşinilor lui „Exeter", scoțînd din funcție 6 din cele 8 maşini. Viteza reducîndu-i-se la jumătate, el virează pentru a evita ciocnirea cu „Houston" venit în urma sa. „Houston", la rîndul său – crezînd că e vorba de o manevră normală – virează în mod automat, urmîndu-şi predecesorul şi reacția se produce în lanț cu „Perth" şi „Java". În acest moment de încetinire a mersului flotei, una dintre torpilele japoneze întîlneşte distrugătorul olandez „Kortenaer", care rupt în două se scufundă în cîteva

clipe. Pentru a evita un dezastru Doorman transmite tuturor navelor ordinul ca să-l urmeze, situîndu-şi nava între japonezi şi „Exeter" pentru a-l proteja pe acesta din urmă care se tîra. Este ora 17,21.

— Interesant că Takagi nu realizează tevatura în care a intrat flota lui Dorman şi nu foloseşte momentul.

— Între timp Doorman ordonă ca trei distrugătoare să contracareze atacul japonez. „Electra" avînd un avans nu mai aşteaptă sosirea celorlalte două şi străpungînd perdeaua de fum se trezeşte între opt nave japoneze. În față „Jintsu" – nava amiral. Nu pregetă şi deschide focul lovind-o. Dar e încolțită din toate părțile. Mai trage încă două obuze în nava lui Takagi. Nu are timp să guste plăcerea succesului deoarece este lovită şi o explozie asurzitoare învăluie nava. Apoi a doua şi a treia. „Electra" e imobilizată şi inofensivă. Ea se va scufunda la ora 18,09, echipajul salvîndu-se în puținul răstimp cît va mai rămîne la suprafață. Pe punte, căpitanul de fregată May salută pentru ultima oară făcînd un gest de adio celor ce înotau în jurul navei, care-l privesc înmărmuriți de hotărîrea sa. O va însoți în abisuri, împărtăşindu-i soarta.

— După scufundarea „Electrei", Takagi are cale liberă şi navele sale atacă crucişătorul greu „Exeter".

Soarele păleşte uşor în depărtări împrăştiind de-a lungul orizontului o undă portocalie ce irizează uşor în galben şi mai apoi într-un verde cald ce se pierde nuanțat în azuriul cerului. Doorman ordonă ca „Exeter" şi „Witte de With" să se retragă la baza din Surabaya. Cu patru nave mai puțin decît la începutul luptei Doorman este într-o inferioritate netă față de flota lui Takagi.

— Acesta din urmă nu ştie însă nimic despre starea flotei inamice şi îşi retrage navele din zona de luptă, dînd ordin convoiului cu trupele de debarcare – ce se afla undeva în nord – să ia direcția Java.

— Doorman foloseşte momentul de acalmie care a survenit, îşi reuneşte navele şi se îndreaptă spre nord cu intenția de a contacta flota lui Takagi şi convoiul cu navele de debarcare ce urma să-i apară la orizont în orice clipă. Pentru mai multă siguranță ia legătura cu viceamiralul Helfrich prin

radio, dar acesta nu-i poate da nici o informaţie despre poziţia inamicului. La ora 19,25 îi apare – în sfîrşit – în babord, „Jintsu" urmat de 3 distrugătoare. Fără îndoială – gîndeşte Doorman – convoiul se află la spatele acestora. Dă ordin şi flota virează spre sud, încercînd o învăluire a inamicului. Multe din navele sale nu mai au nici o torpilă iar carburantul e aproape de fundul rezervoarelor. Căpitanul de fregată Binford se rupe de flotă cu cele 4 distrugătoare americane, îndreptîndu-se spre Surabaya pentru a-şi face plinul.

Se lăsase noaptea şi luna arunca o lumină pală peste întinderile de apă adormite, răscolite doar de tăişul de cuţit al navelor. Evantaiul de siaje născut în urma lor îşi interfera valurile într-o geometrie tulburătoare, pentru ca încetul cu încetul totul să se liniştească. Pe locurile unde trecuseră navele, marea în nemărginirea ei amorţea într-un somn plin de basme fantastice, nepovestite de nimeni ... Luciul apei nu reflecta decît o boltă arcuită pe orizonturi, indiferentă la tragedia care se desfăşura între semenii acestei lumi, biete fiinţe nevolnice măcinate de ambiţii fără hotar ...

Şi dintr-o dată o explozie teribilă găureşte liniştea nopţii. Distrugătorul „Jupiter" este încins de o flacără uriaşă. Bănuind că e vorba de prezenţa unor submarine inamice Doorman virează spre nord, navele înaintînd sub stăpînirea terorii permanente a unor noi surprize, care de cele mai multe ori deschid porţile ferecate ale neantului, pentru a înghiţi jertfele cerute de destin ...

— La ora 21,50 un baraj de paraşute luminoase se aprinde exact deasupra liniei de nave ale lui Doorman. Erau lansate de pe cîteva avioane, ce aveau ca misiune să permită reglarea tirului artileriei de pe două crucişătoare japoneze. „De Ruyter", „Perth", „Houston" şi „Java" deschid focul. Tirul se întinde vreme de cinci minute după care încetează brusc. Takagi face o manevră de învăluire cu „Nachi" şi „Haguro". Şi la ora 23,22, cînd acestea se găsesc în babordul liniei de nave ale lui Doorman, „Nachi" lansează opt torpile, iar „Haguro" patru.

— Torpilele au de străbătut o distanţă de numai 10

kilometri pînă la linia de nave ale lui Doorman. Flota lui înaintează liniştit spre nord, fără să ştie nimic ... Doorman este însoţit doar de şase nave „De Ruyter", „Houston", „Java", „Perth" şi două distrugătoare. Spre ele se îndreaptă 12 torpile. Se poate calcula vreo probabilitate de lovire sau evitare? Sînt prea numeroşi factorii care concură într-un astfel de eveniment pentru a-i putea nota matematic într-un simplu raport 1/2 sau 1/5.000. Nu-ţi rămîne altceva decît să te laşi în grija celei ce-o numim în mod obişnuit SOARTA. Nu în sensul pur a ceea ce gîndeau stoicii antici Zenon, Seneca, şi adepţi ai fatalismului ca Van Ciun, Nizami sau Spinoza. Nu în modul în care se exprima spre exemplu Seneca – vă amintiţi: „Valentem fata ducunt, nolentem trahunt" – „Pe cel ce voieşte, soarta îl conduce, iar pe cel ce nu voieşte, îl tîrăşte".

Nu ca supus în faţa acelui fatum dat, ci în sensul evenimentelor care atîrnă de hazard – aşa cum e cazul acestor torpile – şi cărora nu te poţi împotrivi. Dar torpilele s-au apropiat de flota lui Doorman şi acum îşi aleg ţintele. La ora 23,36 „De Ruyter" – nava amiral ia foc. E atinsă magazia de muniţii. Un trăsnet de apocalips zguduie nava, iar o flacără strălucitoare orbeşte marinarii de pe „Perth" care o urmează. Căpitanul de fregată australian virează brusc crucişătorul „Perth" pentru a evita ciocnirea cu „De Ruyter", iar colegul său Rooks de pe „Houston" îl imită. La ora 23,40 o nouă deflagraţie de data aceasta pe „Java", imediat în spatele lui „Houston". Nava e cuprinsă în întregime de flăcări, se înclină pînă la verticală, apoi se înfige în ape, ducînd în abisuri 500 de oameni. Pe puntea lui „De Ruyter" o mînă de oameni ce supravieţuiesc ca printr-o minune pot fi văzuţi în strălucirea unei a doua explozii care nu mai lasă loc nici unui gest; navă şi oameni sînt traşi implacabil în genuni ... Pe locul unde se afla nava, apele vor borborosi o vreme, acoperind un sicriu uriaş cu 366 marinari şi ofiţeri. În fruntea lor bravul contraamiral olandez Karel Doorman, intrat în legendă.

— Luptaseră eroic scriind o frumoasă pagină de istorie. Le-a lipsit o aviaţie cu care le-ar fi crescut şansele de victorie.

Le-a lipsit o mai bună cooperare interaliată ce le-ar fi mărit cel puțin şansele de supraviețuire. În lipsa lor au trebuit să lupte pe terenul lunecos al riscurilor, unde singurul element pe care poți conta este norocul. Din păcate le-a lipsit şi acesta. Cu patru minute înainte de a prinde un nou răsărit de soare – cel al lui 27 februarie – ei vor fi în barca lui Carron, traversînd Styx-ul.

— Căpitanul de fregată Hector Waller, de pe nava australiană „Perth" este cel mai vechi ofițer, cu gradul cel mai înalt din cadrul flotei. El ordonă lui „Houston" să-l urmeze, ambele luînd direcția spre sud, la noroc. Reuşesc să scape de sub urmărirea lui Takagi, ancorînd nevătămați la Surabaya.

De fapt sînt 10 nave aliate care au supraviețuit acestei bătălii. Ele vor trebui să dispară pentru a nu fi lovite de cele două forțe de invazie japoneze, care avînd cale liberă prin Marea Java, urmau să sosească în orice moment. Vor încerca să treacă, unele prin strîmtoarea Sunda – dintre Java şi Sumatra – altele prin strîmtoarea Bali, de la extremitatea estică a insulei Java. Comandanții au informații că – deşi Batavia fusese bombardată de aviația niponă – strîmtoarea Sunda era liberă.

— Din nefericire lucrurile nu stăteau aşa. Forța Vest ocupase strîmtoarea, deschizînd calea navelor cu trupele de debarcare ce se aflau încă pe drum. „Houston" şi „Perth" se vor găsi surprinse în seara de 28 februarie, apărînd înaintea întregii Forțe Vest. „Pearth" este atacat de opt nave japoneze. La început primeşte lupta, apoi încearcă să se strecoare spre sud. Două torpile îl vor duce la fund. „Houston" este bombardat intens, măturîndu-i-se efectiv artileria de pe punte. Este lovit în sala maşinilor şi abia se tîrăşte. Comandantul ei Rooks ordonă adunarea pe punte pentru părăsirea navei. Deşi obuzele cad ploaie în jurul lor, oamenii se aliniază în ordine. Rooks vine în fața lor pentru a-i saluta. O explozie de obuz îi îneacă vocea … Nava va mai supraviețui pînă după miezul nopții, jumătate din cei 1.000 de oameni ai ei salvîndu-se …

Şi de pe „Perth" tot jumătate din cei 680 marinari au reuşit să scape.

— Cît priveşte crucişătorul greu „Exeter", acesta escortat de distrugătoarele „Pope" şi „Encounter" – plecate spre nord – sînt surprinse a doua zi dimineața la 100 de kilometri sud de Kalimantan de escadra viceamiralului Takahashi, formată din 8 nave, din care crucişătoarele grele „Nachi" şi „Naguro" cunoscute nouă. Trei ore de luptă crîncenă se desfăşoară între cele două părți. La 1 martie 1942 ora 13,15 în Marea Javei nu mai există nici o navă aliată.

— Şi aşa s-a încheiat marea bătălie din Marea Javei, cum i-a rămas numele în cărțile de istorie.

— Cu prilejul acestei bătălii a avut loc şi o întîmplare mai aparte. În timpul luptei împotriva crucişătorului greu „Houston", distrugătoarele flotilei a 5-a a căpitanului de fregată Toshikawa au torpilat şi scufundat din greşeală 4 transportoare japoneze, obligînd pe însuşi generalul Imamura să sară în apă pentru a se salva. Se spune că ajuns la mal aghiotantul său văzîndu-l aşezat pe o grămadă de bețe de bambus, murdar de păcură i-ar fi spus: „Felicitări, domnule general pentru această debarcare reuşită". Cînd Toshikawa a vrut să-i prezinte scuze pentru greşeala comisă, şeful de Stat Major al generalului îi spuse: „Nu-i spuneți nimic generalului. El crede că a fost lovit de «Houston». Lăsați-l în credința lui".

În aceeaşi zi Forțele Centru-Est şi Vest debarcară la Surabaja, în centrul insulei şi la nord-vest de Batavia. La 5 martie Forța Vest interceptează linia de cale ferată şi înaintînd spre sud-est cucereşte capitala Batavia. Dîrza rezistență a trupelor terestre olandeze este zadarnică. Ea nu este sprijinită de populația locală, ostilă față de aceşti stăpîni care le-au exploatat țara secole în şir. Helfrich va părăsi Java în 2 martie cu un hidroavion, generalul Hein ter Poorten, comandantul forțelor terestre aliate va ordona în 8 martie încetarea focului, iar guvernatorul Jonkheer van Starkenborgh se va înfățişa umil japonezilor pentru a semna capitularea necondiționată. Japonezii vor face un gest onorabil: vor lăsa săbiile ofițerilor olandezi. Java – insula paradisului – al treilea rezervor de mari bogății al Indiilor Olandeze, după Borneo şi Sumatra, trece în zona sferei marii

coprosperităţi nipone, după trei secole şi jumătate de stăpînire olandeză.

— În timpul acesta mica insulă Bataan din Filipine – o fîşie îngustă de pămînt lungă de 48 kilometri şi lată de 24, ieşită în mare parcă pentru a rotunji golful Manila, este teatrul unei bătălii de răsunet. MacArthur departe de a se lăsa bătut, precum Kimmel şi Short în Hawaii, Percival la Singapore, Maltby în Hong Kong şi chiar Hart şi Wavell – oamenii lui – în Indii, rezistă cu un pumn de oameni bravi în faţa unei adevărate invazii, punîndu-i pe japonezi în situaţia de a cîştiga fiecare kilometru pătrat cu sacrificii mari. Bataan nu are nici o importanţă strategică. Pare stupidă îndîrjirea americano-filipineză de acolo. Dar Bataan va figura pe banderolele marilor ziare americane săptămîni la rînd. Iar figura generalului va creşte şi va fi aureolată în ochii opiniei americane, cu forţa aceea necunoscută a oamenilor, gata să glorifice pe eroii lor preferaţi, de care se pare că au o neţărmurită nevoie. MacArthur însă avea raţiuni serioase şi puternice pentru a se menţine şi lupta în Bataan. El nu voia să cedeze Filipinele, a căror importanţă strategică pentru Statele Unite a susţinut-o întotdeauna. El avea convingerea că o rezistenţă de şase luni în arhipelag constituia un efort ce putea să-l impună diviziilor americane şi filipineze ce le avea acolo şi rămîneau încă sub comanda sa, cu condiţia, ba chiar şi numai cu speranţa pe care o nutrea că între timp, primind întăriri va putea răsturna balanţa, alungîndu-i pe japonezi.

Peninsula era un amestec de regiuni muntoase şi zone de junglă, doi vulcani stinşi – Natib la nord şi Limay la sud – marcînd ţinutul cu prezenţa lor conică.

— Aici spre Bataan se îndreptau forţele de invazie debarcate în nord-vestul arhipelagului, în golful Lingayen şi cele debarcate în golful Lamon, la sud-est de Manila, ambele sub comanda generalului de corp de armată Masaharu Homma. Erau foarte bine pregătie şi dotate cu armament modern.

— MacArthur dispune de 3 divizii americane, şi de divizia 21 filipineză de sub comanda generalului Matteo Capinpin – vreo 65.000 de oameni din care doar 10.000 bine instruiţi şi

apți de luptă.

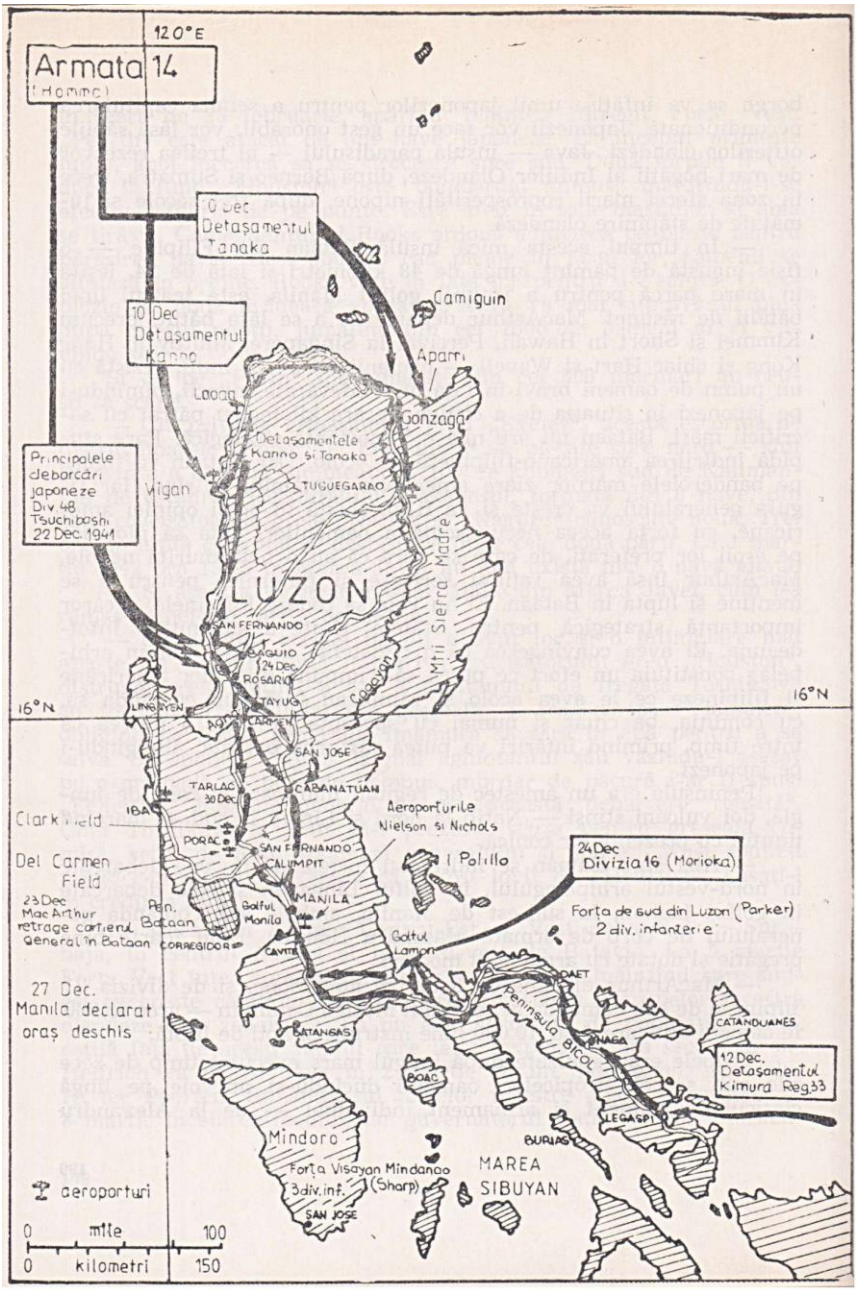

5. Debarcarea Armatei a 14-a japoneză în Filipine și drumul urmat de forțele de invazie, pînă în fața Peninsulei Bataan.

Trupele erau epuizate după lungul marş executat timp de zece zile sub soarele tropicelor, oamenii ducîndu-şi anevoie pe lîngă clasicul echipament şi armament individual – de la Alexandru Macedon încoace nu s-a făcut nici un progres în privința aceasta – şi lăzi cu muniții, alimente, articole sanitare, efecte, purtîndu-le cîte doi, pe umeri, pe tulpini de bambus. Hrana nu le fusese niciodată îndestulătoare. Iar cei de la subzistență nu posedau de fapt provizii decît pentru cîteva zile. La toate necazurile şi privațiunile de care aveau parte urma să se adaoge şi înjumătățirea rațiilor de hrană. În schimb moralul era excelent, americanii dorind să lupte, iar filipinezii să-şi apere pămîntul lor, cu orice preț.

Conform planului lui MacArthur s-a organizat o linie principală de apărare în dreptul muntelui Natib, situat la jumătatea distanței dintre marginile estice şi vestice ale peninsulei, acesta împărțind aliniamentul în două părți egale. Secțiunea vestică a frontului era încredințată generalului Wainwright, în timp ce cea estică era sub comanda generalilor Jones şi George Parker. Divizia filipineză s-a încadrat pe aliniament, între diviziile americane. Zona muntelui Natib – vreo 8 kilometri de front – rămăsese neacoperită cu trupe, deoarece nimeni nu s-ar fi încumetat să se avînte în grohotişurile şi rîpele de acolo sau să încerce escaladări pe pereții lui abrupți. Parker, un general tenace şi bun organizator şi-a asigurat flancul estic, dinspre coastă – de unde exista probabilitatea cea mai mare de atac din partea inamicului – cu unitățile cele mai bune. Era numită „Linia Abucay" după numele unui sătuleț pricăjit aflat în mijlocul unei plantații de trestie de zahăr.

— De partea japoneză domnea convingerea că în fața lor se află resturile unei armate dezorganizate şi în retragere umilitoare, care nu este în măsură să opună vreo rezistență înaintării lor impetuoase. Homma pătrunsese cu trupele sale într-un marş continuu pînă la Manila, la fel ca şi Yamashita în peninsula Malacca. Statul Major de la Tokyo consideră că Homma nici nu avea nevoie de toate trupele debarcate. Îi

supraestimaseră pe americani. Vor repara greşeala. Se decide imediat invadarea Indiilor Olandeze în avans față de planul inițial. Divizia 48 a lui Homma va fi transferată acolo în sud unde era atîta treabă serioasă. Era păcat să-şi piardă timpul şi să-şi consume forțele într-o peninsulă prăpădită. Astfel că lui Homma îi rămîne doar Brigada 65-a, trupe de ocupație, vreo 7.500 de oameni vîrstnici care nu luptaseră pe vreun front. În plus generalul Nara – sub a cărui comandă trec aceste trupe – nu avea nici o informație despre pozițiile inamice. Colac peste pupăză cei de la statul major i-au pus în mînă doar o hartă turistă a zonei. Şi pentru a nu pierde vremea i s-a dat ordin să atace imediat.

Planul lui Nara prevedea un atac pe flancul estic condus de colonelul Imai şi o pătrundere a unității colonelului Takechi pe flancurile vulcanului pînă în spatele americanilor, urmată de încercuirea acestora.

— Spre surpriza japonezilor, de la primul atac – o pregătire de artilerie în dimineața zilei de 9 ianuarie, urmată de o încercare de pătrundere de-a lungul coastei estice – se lovesc de un baraj de artilerie energic şi prompt al liniei Abucay. Trei zile de atacuri şi contraatacuri se soldează cu pierderi serioase pentru Imai.

— Japonezii schimbă tactica. Organizează grupe mici de puşcaşi pe care le infiltrează în spatele liniilor americane. Atacurile lor răzlețite şi prin surprindere au efectul scontat. Linia americană se dezorganizează permițînd efectuarea unor lovituri din partea japoneză. La 16 ianuarie un contraatac al lui Jones. Este lăsat să pătrundă adînc în liniile japoneze; Imai acționează pe flancul estic al breşei, iar colonelul Takechi care escaladase cu unitatea lui vulcanul – numai el ştie cum i-a reuşit treaba – cade în spatele americanilor pe flancul vestic. Jones este încercuit şi scapă cu o sută de oameni ca prin minune. „Comand cea mai mică divizie din lume" va exprima el cu amărăciune. Şi această sută de oameni era tot ce mai apăra flancul stîng al liniei Abucay. Imai nu realizează şansa, bătîndu-se în continuare pe partea estică a liniei.

— Desigur luptele în detaliu sînt mai bogate în fapte şi

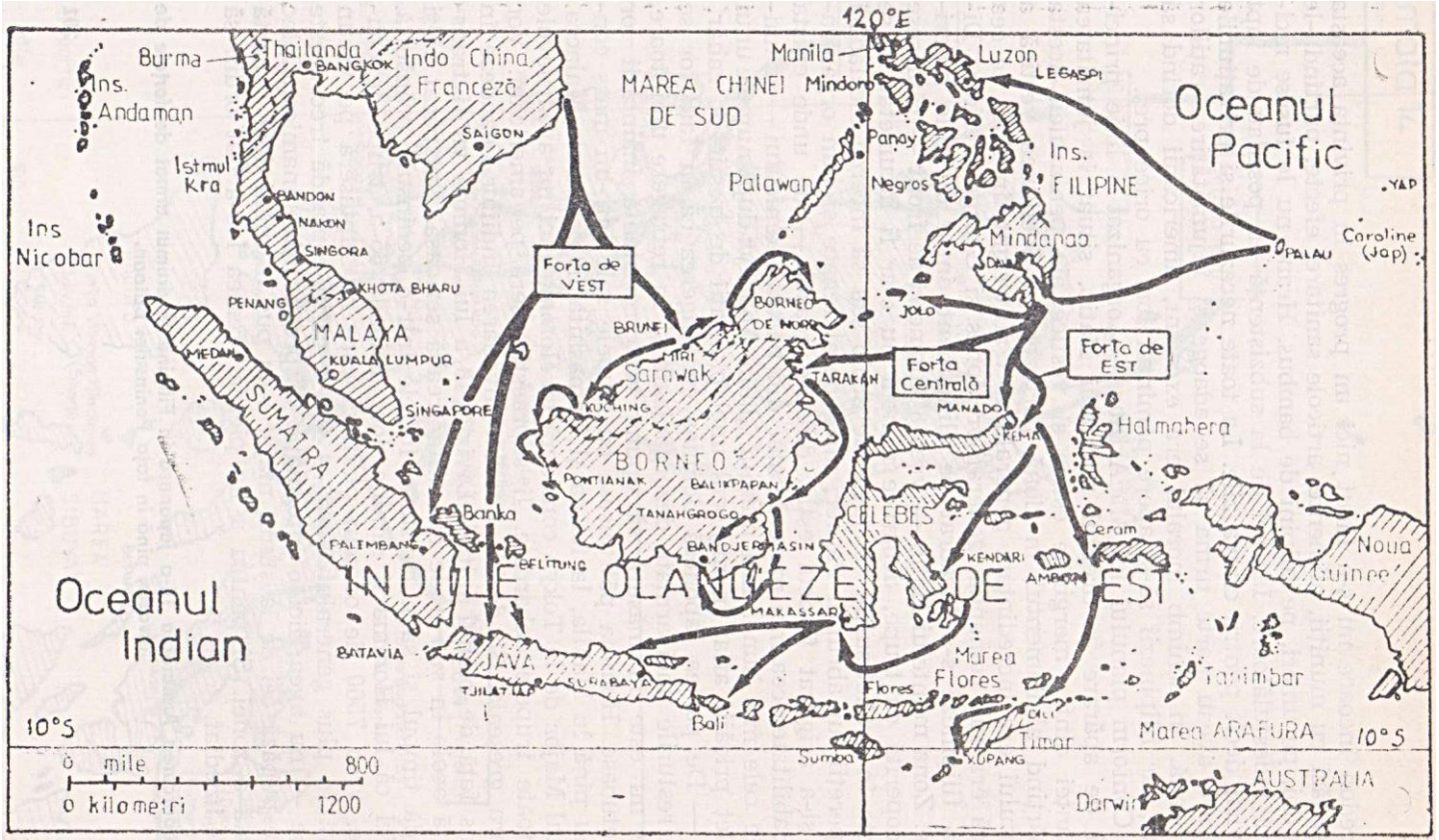

6. Atacul celor trei „Forțe" japoneze asupra Indiilor Olandeze.

întîmplări eroice sau stranii, victorii de moment şi răsturnări de situaţii. Toate aceste zile sînt caracterizate prin lupte continui, crîncene, cu pierderi mari de ambele părţi, cu lipsa acută a hranei de partea americană şi filipineză, cu oboseala accentuată şi mizeria unei vieţi duse în gropi improvizate.

Iar atacurile repetate, insistente, bombardamentele de artilerie precum şi ofensiva declanşată în ziua de 22 ianuarie pe întreg aliniamentul, determină pe MacArthur să efectueze o retragere a trupelor pe o a doua linie de apărare, organizată între cei doi vulcani, împărţită de asemenea între Wainwright şi Parker.

— Deşi aparent japonezii vor cîştiga teren, trupele lor înregistrează pierderi în oameni. Ei vor lăsa pe linia Abucay 2.000 de morminte ... Iar în noul aliniament atacurile colonelului Takechi din 27 şi 28 ianuarie se lovesc din nou de o rezistenţă hotărîtă. Americani şi filipinezi ies la luptă corp la corp şi după o noapte de înfruntări, Takechi pierde sute de oameni. Filipinezii au numărat 97 de cadavre japoneze numai într-un sector de 150 de metri de front.

— Paralel cu luptele terestre japonezii încearcă o debarcare pe coasta vestică a peninsulei, la Quinauan, cu scopul de a ocupa portul Mariveles din sudul peninsulei şi a rupe orice posibilitate de aprovizionare şi legătură cu Corregidorul. Japonezii debarcă, reuşind să introducă două grupări ce se consolidează în spatele poziţiilor americane. Dar ele vor fi lichidate pînă în 8 februarie prin intervenţia celor din Corregidor.

— Aceasta în ceea ce priveşte spatele frontului. Cît despre frontul propriu-zis toată luna februarie va fi dominată de o stabilitate alarmantă pentru japonezi. Filipinezii intraseră în Bataan ca nişte recruţi novici, sperioşi şi nevolnici – dar luna aceasta de război constituise o şcoală deosebită pentru ei. Dobîndiseră experienţă, curaj, dîrzenie, şiretenie şi capacitate de a ieşi din situaţii dificile. Duşmanul lor principal nu mai părea să fie armata japoneză ci foamea atroce, oboseala exasperantă, malaria necruţătoare, dezinteria ce secera nemilos rîndurile lor. Dar oamenii nu se

lăsau înfrînți nici în fața acestor nenorociri. Ei rămîneau luptători neînfricați ai pămîntului lor, menținînd frontul pironit pe aliniamentul fixat. În cursul lunii februarie însă au intervenit unele schimbări în cadrul comandamentului din Corregidor.

Roosevelt îi presa pe MacArthur să părăsească Filipinele. Efortul cerut de frontul european, nu permitea Statelor Unite trimiterea unor trupe sau forțe aeriene în sprijinul lor – acolo în Filipine – iar submarinele şi micile nave din Asiatic Fleet destinate să țină legătura şi să aprovizioneze Corregidorul riscau prea mult încercînd să se strecoare prin hățişul de nave japoneze ce foiau peste tot în apele oceanului.

În 23 februarie MacArthur primeşte ordinul de a părăsi Corregidorul cu destinația Melbourne, unde este numit comandantul teatrului de operațiuni ale Pacificului de Sud-Vest.

— Se pare că la început MacArthur se opune. El promise filipinezilor că nu-i va părăsi.

— Sutherland, şeful său de stat major îşi va lua rolul de avocat personal arătîndu-i că noul comandament din Australia este exact locul unde putea constitui o armată ce va fi folosită şi la eliberarea Filipinelor. MacArthur urmează să reflecteze. A doua zi răspunde preşedintelui că „avînd în vedere operațiile în curs şi obligațiile contractate, plecarea imediată din Corregidor nu este posibilă".

— Între timp cade „bariera malayezã".

— Preşedintele revine: „Preluați imediat comandamentul Melbourne". Şi MacArthur se execută. El va convoca pe generalul Wainwright de pe front pentru a-i cere să spună tuturor celor din Bataan că nu părăseşte Filipinele decît obligat de ordinele repetate ale Preşedintelui. „Dacă reuşesc să ajung în Australia, să ştiți că voi reveni de cum va fi posibil, cu trupele şi tehnica de care voi dispune" îi spuse generalul. Şi strîngîndu-i mîna îi adăugă: „Voi reveni!". Palpitantă este şi călătoria generalului cu familia şi statul său major pînă la Melbourne, o adevărată aventură desfăşurată între 11 şi 20 martie 1942.

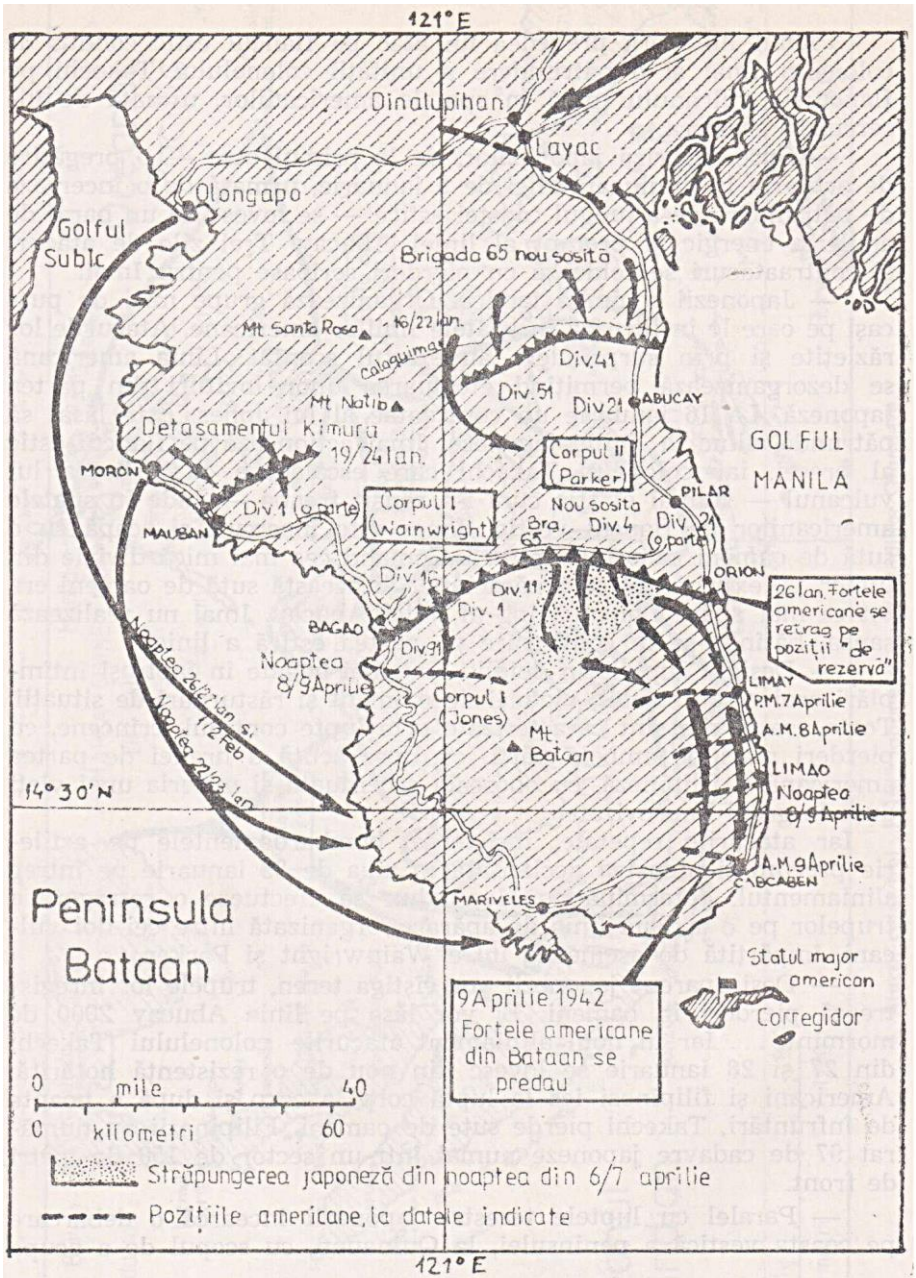

7. Evoluția războiului în Peninsula Bataan.

În seara primei zile s-au urcat într-o maşină generalul, soția sa, micul Arthur, o dădacă chineză şi doctorul Charles

Morhose. Acestuia din urmă nu-i venea să creadă ceea ce i se întîmpla. În zorii zilei era încă în Bataan, pansînd răniții în iureşul gloanțelor şi dintr-o dată fu adus aici. Generalul îl alese ca doctor al familiei, fără să-l fi cunoscut personal.

Împreună cu personalul din statul său major erau cu toții patruzeci de persoane. Aveau la dispoziție patru mici nave rapide, faimoasele vedete torpiloare P.T. ce făcuseră cursele de aprovizionare a Bataanului în tot acest timp. Comandantul grupului de vedete era locotenentul Bulkelley, un tînăr de vreo douăzeci şi cinci de ani. El se vedea copleşit de perspectiva de a îmbarca atîția oameni şi materiale în micile sale nave neîncăpătoare. Dar îşi aminti cum cu două săptămîni în urmă salvase 296 de naufragiați de pe „Jupiter", ce se scufundase în Marea Javei în urma ciocnirii cu o mină plutitoare.

Familia generalului, împreună cu generalul Sutherland au urcat pe vedeta locotenentului, amiralul Rockwell, generalul Casey se îmbarcară cu cîțiva ofițeri în a doua, condusă de locotenentul Kelly, iar restul se înghesuiră în ultimele două. Urmau să străbată cu aceste patru vedete o primă etapă pînă în insula Mindanao. Plecați noaptea, au avut de înfruntat o mare agitată cu hulă ceea ce a dispersat grupul pe distanțe necontrolabile. Îşi dăduseră întîlnire la miezul nopții lîngă o mică insulă la jumătate de drum spre Mindanao. Acolo prima a sosit vedeta a treia, dar cu o întîrziere de trei ore față de ora stabilită.

Vedeta lui Kelly avusese dificultăți cu maşinile încă de la plecare. Amiralul Rockwell constată din prima oră că pierdeau viteză, neputîndu-se ține de vedeta generalului. Cînd îl văzu pe Kelly că vizează orizontul cu degetele, află că acesta nu poseda nici aledadă. „Şi cum navigați, atunci?" „După nas şi cu ajutorul celui de sus" îi răspunse locotenentul.

Vedeta a treia care sosise la locul de întîlnire trebui să aştepte toată dimineața pînă ce sosi aceea a generalului. Ambele rămîn şi aşteaptă în continuare pe celelalte două, expunîndu-se unui risc iminent; oricînd puteau fi victimele unui atac aerian. Spre seară sosi şi vedeta lui Kelly. Trei din

cele patru motoare nu mai funcţionau. Se tîrîse anevoie numai pentru a atinge locul întîlnirii. Trebuia abandonată. Şi cei îmbarcaţi, plus personalul navigant – nouă persoane – se înghesuiră pe primele două. Apoi se luă hotărîrea de plecare, folosind întunericul protector al nopţii, fără a mai aştepta ultima vedetă. Cea de a doua noapte se dovedi mai furtunoasă decît prima. Vînt, ploaie torenţială, valuri ce deferlau punînd la grea încercare pe tinerii naviganţi. Urmară permanent linia coastei. În zorii zilei de 13 martie insula Mindanao apărea la orizont şi pe la ora 7 acostau în micul port Del Monte. Roockwell mărturisiri că nu crezuse deloc că vor reuşi ...

MacArthur le promise temerarilor de pe PT-uri Distinguished Medal pentru că le salvase viețile.

Oamenii părăsesc cele două ambarcaţiuni epuizaţi, cu chipurile palide şi ochii cerniţi. Micul Arthur avusese tot timpul rău de mare. Aici, pe aerodrom toate în regulă, în afară de cele trei fortăreţe zburătoare desemnate să vină din Australia pentru a-i prelua şi duce la destinaţie. Generalul Sharp îi explică lui MacArthur că fuseseră expediate patru aparate, două avuseseră defecţiuni mecanice şi se întorseseră iar unul căzuse în mare. Era aşteptat ultimul pentru a doua zi. Încercase să solicite sprijin viceamiralului Leary, comandantul forţelor australiene şi neozeelandeze dar acesta nu se putea dispensa de nici un aparat. Generalul se irită. Nu era permis ca transferul unui comandament întreg să fie tratată cu o asemenea lipsă de responsabilitate. Trimite o telegramă generalului Marshall. Urmează trei zile de aşteptare. Colonelul Morse care răspunde de apărarea antiaeriană a aerodromului era pe ghimpi. Vestea sosirii generalului transpirase. Era suficient ca aviaţia japoneză să surprindă momentul sosirii avioanelor sau mai grav cel al plecării lor. În 16 martie toţi răsuflă uşuraţi. Pe Del Monte aterizează trei fortăreţe zburătoare. Veniseră la intervenţia celor de la Washington. S-au încărcat bagajele, s-au urcat şi oamenii, dar avionul generalului refuză să răspundă la comenzi. Iar tevatură. Toată lumea coboară, se transferă bagajele în al doilea. În sfîrşit MacArthur strînge mîinile celor

de jos promiţîndu-le revenirea sa iminentă. În 17 martie dimineaţa aterizează cu bine pe terenul de la Bachelor Field de lîngă Darwin, pe coasta nordică a Australiei. Aici generalul şi suita sa iau alt avion. În momentul plecării, alarmă: aviaţia de vînătoare japoneză se îndreaptă spre aerodrom. Comandantul fortăreţei zburătoare Carmichael ambalează motoarele şi decolează zburînd la mică înălţime. Timp de trei ore survolează 1.300 km de pustiu. Aterizează la Alice Spring. Pe aeroport, gazetarii şi reporterii îl întîmpină pe general cerîndu-i o declaraţie. O va face cu oarecari reţineri: „Preşedintele Statelor Unite mi-a ordonat să răzbat prin liniile japoneze şi să vin din Corregidor în Australia pentru a organiza ofensiva americană împotriva Japoniei, avînd ca prim obiectiv eliberarea Filipinelor. Am reuşit şi voi reveni". Orgolios generalul voia ca lumea să ştie că n-a fugit din Filipine ... Şi mai ales că noua funcţie nu-l rupe de angajamentele luate.

Apoi s-au urcat cu toţii în două vagoane vechi tîrîte de o locomotivă antideluviană. Nu mai contau pentru toţi aceşti oameni epuizaţi de cîteva nopţi de nesomn, ce trecuseră prin atîtea pericole, unele mici disconforturi ale voiajului. La Adelaida din nou transbordare într-un tren guvernamental australian care îi va duce pînă la Melbourne. Primire oficială. Primul ministru Curtin, diplomaţi, ştaifuri, discursuri, ovaţii. Generalul veşnic în uniforma sa kaki puţin decolorată, purtînd patina frontului, cu o caschetă deformată de atmosfera tropicală, pe care străluceau însemnele aurite ale gradului său de mareşal al armatei filipineze, reuşi să le spună cuvinte de îmbărbătare. El personal se va pune în slujba idealurilor comune pentru ca împreună să ajungă la victorie.

Şi se va ţine de cuvînt. Era un tip straşnic.

Capitolul 7

BOALA VICTORIEI

„Mă simt ca o mireasă înainte de noaptea nunții. Ştiu ce se va întîmpla, dar nu am idee cum va fi". Remarcă a căpitan-comandorului Legan Ramsey, făcută în noaptea de 3–4 iunie 1942 la postul său de comandă din adăpostul blindat de la Midway. Walter Lord: Victoria de la Midway. Ed. Politică, Bucureşti 1972, pag.108

— După plecarea generalului MacArthur din Corregidor comanda tuturor trupelor din insula Luzon revine generalului Ionathan Wainwright. În locul său, comandant al trupelor din peninsula Bataan fu numit generalul de divizie Edward King. Generalul Jones preluă comanda Corpului II de Armată a lui Wainwright, din zona vestică a frontului. Washingtonul acordă acestora din urmă cîte încă o stea pe epoleți.

— Pe front situația se menținea staționară.

— Precum în februarie, la fel şi în martie. Marele Cartier General imperial intrase în alertă. Însuşi primul ministru se sesizase de situația intolerabilă din peninsulă. Tojo nu avusese niciodată o părere prea bună despre generalul Homma. Dar acum se vedeau carențe grave în activitatea sa. Era de neadmis ca un general să se încurce într-o campanie măruntă de manieră să compromită armata imperială, glorioasă peste tot unde îşi făcea apariția, pe întinderile Pacificului. În mod hotărît trebuia reconsiderată situația în această peninsulă măruntă, ce bloca divizii, armament, materiale, provizii, atît de necesare în alte operațiuni ce aşteptau să-şi deschidă dosarele la Statul Major.

Tojo trimite pe front pe secretarul său personal, colonelul Takushiro Hatori, un ofițer de stat major din crema armatei nipone. Acesta inspectează frontul şi elaborează un

plan ce consta în atacarea colinei Samat – înaltă de vreo 500 metri – situată în mijlocul liniei de apărare inamice, ruperea frontului şi dezvoltarea ofensivei, avînd drept obiectiv final ocuparea întregii peninsule. Planul e elaborat şi prezentat de o manieră corespunzătoare generalului Homma – cu toată eticheta birocrației militare, pentru a nu leza orgoliul de comandant, care are întotdeauna ultimul cuvînt – şi în sfîrşit acesta îşi dă acordul.

Ofensiva a fost pregătită în tot cursul lunii martie şi a fost dezlănțuită în 3 aprilie. Era Kigensetsu, ziua națională a Japoniei. Se împlineau 2525 de ani de la moartea primului împărat, legendarul Jimmu Tenno. Iware no Mikoto, strănepot al zeiței soarelui, Amaterasu omi Kami se încoronează ca prim împărat al Yamato-ului – sîmburele de provincie din partea centrală a insulei Honshu, din care va răsări imperiul de mai tîrziu – în ziua întîi din prima lună a cocoşului – adică la 11 februarie – din anul 660 î.e.n., sărbătorită ca zi de întemeiere a imperiului. Iware no Mikoto a domnit – se spune – 66 de ani şi a murit în 3 aprilie 584 î.e.n., primind numele postul de Jimmu Tenno, aşa cum este cunoscut în istorie.

— Japonezii întăresc Armata 16, cu o divizie nouă şi cu Brigada 69 a generalului Nara care fusese amplasată chiar în zona colinei Samat. Flancul drept al frontului din zona colinei a fost pusă sub comanda directă a colonelului Hatori. Din totalul de 50.000 de ostaşi care acopereau linia frontului 15.000 de oameni erau trupe proaspete, fixate în prima linie, pentru efectuarea asaltului. Iar în spatele lor 150 de tunuri grele, obuziere şi mortiere erau destinate să răscolească pămîntul din față metru cu metru.

— Dincoace, colina este apărată de trupele americane comandate de generalul Vincente Lim şi de cele filipineze ale generalului Capinpin. Sînt 80.000 de soldați dar dintre ei doar 27.000 sînt apți de luptă. Iar dintre aceştia trei sferturi sînt slăbiți de malarie. Rațiile înjumătățite de două luni i-au adus pe bieții oameni în situația unei trupe vlăguite. Dacă pînă atunci erau flămînzi, de bine de rău avînd ce să mai ducă la gură – o fiertură de orez ce-o înghițeau la amiază,

hrană pentru o zi întreagă – începînd din 5 aprilie nu o mai aveau nici pe aceasta.

— Ofensiva a început la ora 9 cu o pregătire de artilerie, care s-a înteţit după vreo oră, concomitent aviaţia începînd un bombardament intens. Liniile aliate erau supuse unui foc nimicitor. Pe la amiază un val de avioane lansează bombe incendiare. Ţinutul este format din şiruri de coline dulci, acoperite de o vegetaţie tropicală bogată, densă şi încîlcită, alternînd cu culturi de trestie de zahăr şi păduri de bambus, avînd în centru colina Samat. De aici din vîrful ei se pot vedea cum în depărtări colinele coboară încet lunecînd într-o plajă netedă şi mlăştinoasă, care ocoleşte peninsula pe întregul ei contur. Pe locurile unde cad bombele incendiare, lianele uscate se aprind, focul mistuind cu uşurinţă vegetaţia şi silind oamenii să-şi părăsească gropile individuale. La început se tîrăsc retrăgîndu-se sub ameninţarea focului şi ferindu-se de schijele proiectilelor. Mai apoi descoperă că şi în spate, peste tot în jurul lor se ridică perdele uriaşe de foc ce le închid căile de retragere. Şi uitînd parcă de pericolul bombardamentului, oamenii fug încercînd să iasă din zona incendiată, mulţi alegîndu-se cu arsuri sau căzînd seceraţi de schijele proiectilelor. Cei răniţi, pe care nimeni nu-i mai vede în vacarmul care se produce, cad pradă flăcărilor. Linia frontului devine dintr-o dată un rug uriaş ce mistuie într-un ultim supliciu sute de oameni, ce înfruntaseră atacuri, bombardamente, foame, nesomn, acum total neputincioşi în faţa focului, transformat în armă de luptă.

Urmează un atac cu tancuri care lichidează urmele de apărare ce mai supravieţuiau în zonă. Spre amurg se făcu linişte şi la adăpostul ei generalul Parker încercă să cîrpească breşa creată, acoperind linia frontului cu 600 de oameni din rezervă.

— Războiul din Bataan mai durează patru zile, respectiv pînă în 8 aprilie. Zile lungi pline de evenimente şi întîmplări ce pot constitui subiect demn de pana unui Norman Mailer sau a unui scenariu de film în regia lui Akiro Kurosawa. Din păcate acest colţ de pămînt, teatru al unui eroism al cărui ecou este indirect proporţional cu măreţia lui, e doar o fărîmă

dintr-un război ale cărui dimensiuni nu au atins încă cota lui maximă. Aşa încît ne vom mulțumi, punînd în evidență cîteva din momentele lui cele mai semnificative.

Primul are loc în cursul dimineții din 5 aprilie cînd, după trei ore de lupte încleştate, japonezii pun stăpînire pe colina Samat. Luptele continuă toată ziua, divizia lui Capinpin fiind decimată în cursul nopții. Generalul cade prizonier.

— Hatori prevăzuse o rezistentă mai puternică din partea inamicului calculînd un termen de şapte zile pentru cucerirea colinei.

— El nu avea informații despre gradul de epuizare fizică a trupelor aliate, neimaginîndu-şi că dincolo de linia frontului inamicul e confruntat cu propriul lui război, al foamei, din care nu putea ieşi învingător chiar în condiții tactice şi tehnice egale. Căci aici în liniile americane şi filipineze peste atmosfera de dramatism implicată de starea de război se consuma tragedia cumplită a unor oameni supuşi tuturor felurilor de încercări: boală, mizerie, nesomn, lipsă de medicamente, dar în primul rînd foamea, căci proviziile se sfîrşiseră iar legătura cu exteriorul era întreruptă. Nimeni nu ştia cît va mai dura acest calvar, dar nimeni nu se îndoia pînă la suferință, pradă nevolniciei trupeşti; nimeni nu se lăsase copleşit de neputința fizică şi nu alunecase în ceea ce părea firesc să domine ființa umană într-o atare situație – obsesia atroce şi sălbatică a foamei şi nesomnului. O flacără se aprinse în ochii oamenilor şi dacă în licărirea ei puteai citi urma unei unde de deznădejde, era şi ceva viu în ea; dincolo de starea de surescitare a soldatului ce-şi pîndeşte duşmanul, strălucirea disprețului față de moartea din față, sfidarea războiului pierdut, dorința arzătoare de a mai cîştiga o luptă şi îndîrjirea de a-şi vinde cît mai scump pielea.

Contraatacul american din 6 aprilie, o încercare disperată şi eroică de a recuceri colina se transformă într-un dezastru. În vestul colinei divizia americană plecată la atac e zdrobită şi frontul este rupt, japonezii înaintînd spre sud prin breşa creată, măturînd totul în cale. Trupele lui Jones

dinspre coasta vestică a peninsulei, rămase în urma valului de trupe nipone ce înaintează spre sud, nu vor mai avea nici un rol pînă în ziua capitulării. Cînd lui Jones i se va cere să înainteze spre est în vederea stăvilirii puhoiului inamic şi restabilirii liniei frontului, el va explica generalilor Parker şi King că îi este imposibil să realizeze ceva cu nişte fantome. Nu-i rămîne decît să se retragă pentru a nu fi încercuit.

La est de colină japonezii vor întîmpina o rezistenţă ceva mai accentuată. Aici generalul Cliffort Bluemel se îndîrjeşte să opună rezistenţă inamicului. În 6 aprilie îşi organizează poziţiile pe o linie de apărare la sud de rîul San Vincente. O pierde în cursul zilei de 7, repliindu-se pe un nou aliniament, la sud de rîul Mamala, unde pune în poziţii regimentul 26 de cavalerie. Bombardamentul din 8 aprilie de o violenţă neobişnuită îl va forţa să se retragă din nou.

— Este curios şi inexplicabil cum într-o astfel de situaţie atît Roosevelt cît şi MacArthur interzic orice încercare de capitulare.

— King va fi primul care îşi dă seama de imposibilitatea continuării luptei. El nu va contacta pe Wainwright care se afla în Corregidor pentru a nu-l implica în responsabilitatea pe care şi-o ia şi hotărăşte trimiterea de emisari de pace în liniile japoneze. Cu riscul ca revenit în S.U.A. să fie tras la răspundere pentru încălcarea ordinului. Doar Bluemel continuă să lupte. Wainwright neputînd să-l contacteze pe King – care se debranşase de legătura cu Corregidorul – îl găseşte pe Bluemel. King? Bluemel nu are nici o ştire despre el. Wainwright îi ordonă să reziste pe poziţii. Şi Bluemel se îndîrjeşte să facă faţă situaţiei. Mai sînt 10 kilometri pînă la capătul cel mai sudic al peninsulei. Linia frontului? Bluemel o apără doar cu 1.400 de oameni. Urmează apoi o gaură de doi kilometri, după care colonelul Irwing – cu vreo mie două sute de oameni – ţine frontul pînă pe coasta estică a peninsulei. Aviaţia japoneză lansează bombe incendiare. Şi iarăşi foc. Oamenii cunosc bine riscul şi părăsesc gropile individuale. Japonezii au descoperit breşa prin care infiltrează grupuri ce atacă din spate. Şi atacurile izbucnesc din faţă, din spate sau din flancuri şi se poartă cu o îndîrjire

egal de sălbatică de ambele părți. Ele se vor prelungi pînă tîrziu noaptea. Regimentul 26 cavalerie este în final încercuit de tancuri. Bluemel primeşte ordin să se replieze pe rîul Gamao, iar Jones să atace din nord pentru a slăbi înaintarea niponă. Cei de la statul major sînt ridicoli cu ordinele lor. De trei zile generali, ofițeri şi trupe nu înghițiseră nimic.

Între timp parlamentarii lui King stabilesc cu japonezii întîlnirea cu Homma pentru a doua zi – în 9 aprilie – la ora 11 dimineața. Parker, Jones şi Bluemel sînt înştiințați. În sfîrşit, încetează o luptă inegală şi fără de speranță. Sînt aruncate în aer depozitele de muniții. Exploziile fac să se cutremure peninsula. Cei din Corregidor nu mai au legătura cu frontul, dar vor fi înțeles că bubuiturile ce se auzeau erau bătăi în poarta destinului lor propriu. King acceptă capitularea necondiționată.

— „Cea mai mare capitulare din istoria militară a Statelor Unite" vor scrie istoricii.

— Sînt 12.000 de americani şi 60.000 de filipinezi ce cad prizonieri. Această imensă omenire dă proporții de catastrofă înfrîngerii Aliaților. Şi în spațiul acesta mărunt, ignorat de lumea ce are ațintite privirile la marile bătălii din Europa, Africa şi chiar de aici din Pacific se petrece o dramă ce amplifică dimensiunea înfrîngerii militare. Este o nenorocire ce se abate acum direct asupra prizonierilor. Aceştia trebuie adunați din toată peninsula în zona ei sudică şi de acolo transferați în cîmpul de concentrare de la O'Donnell, din apropierea aerodromului Clark Field, la respectiv 170 de kilometri nord de locul de adunare. Japonezii estimaseră durata luptelor – după dezlănțuirea ofensivei lui Hatori – la o lună. În ce priveşte numărul americanilor şi filipinezilor ce li se opuneau, erau informați că sînt aproximativ treizeci de mii. Şi deodată s-au văzut învingători şi copleşiți de un număr de două ori şi ceva mai mare de prizonieri. Bănuiau că americanii nu aveau suficiente provizii dar nu şi-au imaginat deloc că întreaga armată ce li se predase murea literalmente de foame, că oamenii erau într-o stare de epuizare avansată şi incapabili de vreun efort deosebit, că un număr mare dintre ei sufereau de malarie, le lipseau

medicamentele iar mulți răniți erau în pericol de moarte.

Generalul Yoshikata Kawane, comandantul transporturilor din armata lui Homma, nu era pregătit să efectueze transferul prizonierilor cu mijloace de transport. El nu avea în dotare decît 200 de camioane ce erau încă în nordul peninsulei, iar cele americane erau folosite la transportul trupelor japoneze ce urmau să efectueze invazia în Corregidor. Se aprobă atunci un plan improvizat de efectuare a drumului pe jos, pe o distanță de 90 de kilometri pînă la San Fernando, de unde prizonierii vor fi urcați în vagoane şi transportați pe calea ferată pînă la Capas, ultimii 33 kilometri urmînd să-i parcurgă tot pe jos. S-au alcătuit grupe de cîte 300 de oameni însoțite şi supravegheate de soldați japonezi. Erau nişte trupe ce nu făcuseră frontul – aduse de undeva din nord – şi de la început mulți dintre ei se arătaseră ostili față de prizonieri, manifestînd aversiune în contactul cu aceştia. Sînt încolonați soldați, ofițeri, generali, cu toții de-a valma. Răniții vreo 5.000 sînt scoşi din spital şi împinşi în coloane. Dar vreo 500 nu pot părăsi paturile. Vor fi omorîți sau răniți pentru a doua oară de un obuz american venit din Corregidor după atacul japonez asupra insulei.

Apoi se dă semnalul de plecare. Hrana? Li se promit rații japoneze în nişte puncte intermediare: Balanga, Orani, Lubao, San Fernando. Şi coloana e pusă în mişcare. Începe marele exod.

— A rămas în istorie sub numele de Marşul Morții.

— Din două motive. În primul rînd prin hotărîrea generalului Homma de a se efectua un marş de 90 de kilometri pe jos cu 70.000 de oameni ajunşi la limita dintre viață şi moarte. Căci marşul pe care-l fac aceşti prizonieri nefericiți, mînați pe drumurile prăfuite ale insulei Luzon, ce şerpuiesc prin pustiul nesfîrşit, sub soarele torid, într-o regiune unde apa se găseşte greu şi hrana e inexistentă este un adevărat supliciu. În al doilea rînd pentru că între punctele intermediare pe care le parcurg, prizonierii sînt lăsați în grija unor sentinele cu un comportament lipsit de rațiune, în care simțul datoriei soldatului e înlocuit cu arbitrarul în formele lui aberante şi absurde. Este vorba de

comportamentul acestor sentinele, de întîlnirile sporadice ale prizonierilor cu subofițeri şi ofițeri niponi. În multe cazuri militarii sînt indiferenți de soarta prizonierilor şi această atitudine este singurul gen de raporturi omenoase dintre cele două tabere: învingători şi învinşi. Căci cazurile în care o sentinelă va oferi bidonul său vreunui prizonier însetat sau va tolera oprirea grupei din marş pentru ca oamenii să se odihnească, să-şi potolească setea la marginea unui rîu sau să-şi spele fețele iritate de mîzga provenită din colbul drumului şi transpirație, care li se prelinge în ochi, nas, pe buze şi pe corp, repet aceste cazuri sînt rare, au loc ici colo dar cu totul izolat şi mai curînd ca o excepție.

Multe sentinele vor adăoga nenorocirii acestor prizonieri, una suplimentară, inutilă şi absurdă: brutalitatea şi uneori sadismul. Aceasta pare să fie regula ...

E cald şi prizonierii însetați aleargă disperați spre apa unui rîu ivit în drumul lor. Sentinelele se reped şi lovesc oamenii cu patul armei, împiedicîndu-i şi interzicîndu-le să bea. La fel şi cînd trec prin sate; vor vărsa fără milă cănile cu apă întinse de țăranii filipinezi. În schimb una dintre sentinele depune o rîvnă diabolică pentru a îndrepta prizonierii spre zonele cu mocirle şi bălți, savurînd cu satisfacție primitivă scena oferită de cîțiva nenorociți ce nu se pot abține să soarbă apa lor infectată.

Unii prizonieri sînt epuizați, arătînd ca nişte cadavre ambulante. Nu pot ține ritmul de mers şi rămîn în urmă. Un american tocmai a căzut. Sentinela se opreşte privindu-l atent. Omul de jos simte pericolul, se desprinde de pămînt cu greu şi întinde o mînă, privind îndurător spre sentinela din față. Celălalt a hotărît. Un tăiş de baionetă în gîtul uscat al nenorocitului, o chircire şi o prăbuşire surdă. Un filipinez şi-a ieşit din minți şi fuge din rînduri. Un foc de revolver. Un altul începe să scoată țipete disperate. Este scos din coloană şi împins într-un tufiş. Un foc de armă.

Şi marşul continuă chinuitor, oamenii fiind permanent loviți cu patul armei sau împinşi cu baioneta pentru a menține un ritm „viu" de mers. În acest exod entitatea o forma masa şi nu individul. Scopul consta în transferul

masei ca entitate statistică. Preţul pentru realizarea cît mai grabnică a acestui scop era desigur plătit cu indivizi. Dar nu indivizii contau acum, masa este aceea care trebuia „salvată".

După trei zile de calvar, un popas la Balanga; pentru prima oară li se dă de mîncare. O porţie de orez. Dar aici apar subofiţerii şi ofiţerii japonezi ce-şi vor arăta măestria şi rafinamentul în materie de brutalitate şi sadism. Un subofiţer aliniază o grupă de prizonieri în faţa sa şi le ordonă dezbrăcarea. Oamenii vor fi ţinuţi cîteva ore sub un soare nimicitor. Şi marşul reîncepe. Şi brutalitatea ia proporţii. Un prizonier american cade şi doi camarazi sar să-l ajute. Sentinelele îi pedepsesc. Îşi vor omorî colegul – sub ameninţarea pistolului – cu lovituri de bîtă. Colonelului Ray O'Day – instructor în divizia generalului Capinpin – i se iau obiectele personale de către una din sentinele. La fel păţeşte şi colonelul Harrison Browne. Generalul Maxon Lough este lovit în mod brutal în cap cu un baston de către un locotenent japonez. Mulţi dintre prizonieri cad din mers şi scapă de sub controlul sentinelelor. Cei ce mai au o urmă de vigoare vor reuşi să se ascundă prin satele filipineze retrăgîndu-se apoi în cîteva puncte muntoase unde se vor alătura Frontului unic antijaponez care a luat fiinţă la 6 februarie 1942, organizînd lupta de rezistenţă împotriva ocupanţilor în cadrul armatei populare Hukbalahap. Cei care sînt la limita puterilor vor rămîne pradă – încă de vii – corbilor şi roiurilor marilor muşte albastre, specifice locului.

Figura unui american nu place sentinelei sale, care nu încetează să se răzbune pe om înfigîndu-i vîrful baionetei în figură. Dintr-un camion ce trece pe lîngă coloană un soldat japonez loveşte în cap pe generalul Stevens cu patul armei. Doi americani extenuaţi cad în mijlocul drumului. Sentinela se va încrîncena să le sfarme capetele cu lovituri de bîtă. Şi atrocităţile sporesc după Orani. Un căpitan american deliregază. Sentinela pune pe doi filipinezi să sape în grabă o groapă de nici jumătate de metru adîncime. Prizonierul este aruncat acolo iar filipinezii primesc ordin să-l omoare cu lovituri de cazma. Coloana oprită priveşte înmărmurită scena. După ce groapa a fost umplută cu pămînt, oamenii au

văzut ieşind din stratul de ţărînă două degete într-un gest de … eliberare.

În dreptul unei fîntîni şase filipinezi ies din coloană repezindu-se după apă. Au figuri de martiri. Privirile le sînt pierdute. Îşi doresc apa ca pe o mîntuire. O rafală de automat. Sînt doborîţi la pămînt cu toţii. Patru nu mai mişcă. Doi răniţi grav se tîrăsc cu obstinaţie spre fîntînă. Setea este mai puternică decît rănile gloanţelor. Puteau îndura gloanţele, setea nu. Încă o rafală. Şi oamenii vor duce cu ei pe celălalt tărîm, o sete nepotolită pe acesta. Muriseră, pentru că un semen le-a luat dreptul de a bea puţină apă.

Un tînăr american între 19 şi 20 de ani evadase din coloană şi fusese prins. Este legat de un copac şi două sentinele se pregătesc să-l împuşte. Ochesc, trag şi ratează. Un ţipăt sălbatic; un ofiţer japonez se repede la sentinele, le admonestează indignat şi le îndepărtează. Dezleagă pe tînăr şi-l aşază în genunchi. Apoi scoate sabia din teacă prinsă-n şold şi-şi fixează victima. O lovitură fulgerătoare şi năprasnică executată asemenea kaishakumin-ului ce secondează pe condamnatul de seppuku, mai frecvent folosit termenul harakiri – şi capul cade alături de trup. Apoi ofiţerul îşi spală sabia de sînge la o pompă de apă. Fascinat de parcă învinsese pe perşi la Maraton.

Sînt scene la care au fost martori mii de prizonieri şi alte mii de filipinezi din satele şi oraşele străbătute de cei 70.000 de oameni plecaţi din sudul Bataanului. Au ajuns la O'Donnell doar 54.000. După unele estimări 9.000–14.000 au murit de malarie, epuizare, foame, tratament neomenos sau executaţi. Dintre aceştia 2.330 americani.

— Oare există vreo explicaţie Sensei san pentru acest comportament sadic al soldatului şi ofiţerului japonez, dominaţi de o sete primitivă de răzbunare, un apetit pronunţat pentru cruzime şi o poftă nesăţioasă de sînge pe timpul Marşului Morţii?

— În prima seară – poate vă mai amintiţi – am atins, cu totul în treacăt, subiectul privind caracterul rigid al vieţii ostaşului şi ofiţerului din armata niponă, modul strict şi detaliat în care este reglementat întregul comportament al

militarului. Va trebui să explic lucrurile ceva mai concret pentru a se înțelege ceea ce s-a petrecut după înfrîngerea Aliaților din peninsula Bataan.

Japonezul în general este educat de mic în spiritul pietății filiale, a devotamentului față de suveran şi de ordinea statului. El este modelat încă de copil pentru a dobîndi o sumă de calități precum bravura, abnegația de sine, un pronunțat sentiment al onoarei şi mărinimiei, un calm desăvîrşit, un stoicism demn, modestie şi austeritate, respect şi politețe față de cei din jurul său. Ca cetățean japonezul se dovedeşte o fire complexă în care trăsături precum hărnicia, meticulozitatea, raționalitatea, sistematizarea, sinceritatea se îmbină armonios cu sensibilitatea, duioşia, dragostea față de natură, înclinația către artă. Japonezul posedă o mare dorință de cunoaştere, o minte cercetătoare şi un suflet tolerant.

Componenta principală a educației elevului şi mai tîrziu a soldatului este patriotismul. De copil el intră în contact cu lumea eroilor din trecutul său istoric. Povestirile pline de fapte mărețe ale unor figuri legendare precum Yoshitsune, Hideyoshi, Nobunaga, Takeiki, Soga, Motomaru, Shingen îi servesc de exemplu în conduita sa.

Odată intrat în cazarmă tînărul japonez este supus unui permanent regim de educație patriotică dublat de o intensă şi aspră instruire cazonă. Educația se bazează pe un patriotism al cărui țel suprem constă în a-şi da viața pentru Majestatea Sa Mikado-ul. Tot timpul cît va trăi între zidurile cazărmii i se va insufla spiritul unei forțe morale menite să-i întărească dîrzenia de a nu ezita să-şi sacrifice viața dacă i-o cere superiorul său, astfel ca să devină un demn urmaş al samurailor de altă dată. El va ajunge să aibă pentru Japonia – ocrotită de puterea sacră a împăratului său – o pasiune exaltată pînă la misticism. Şi această pasiune poate, în anumite împrejurări, să atingă valențe paroxistice, astfel încît toate calitățile de care am amintit se pot volatiliza – aşa cum explică un istoric european – făcînd dintr-o dată loc unei furii şi brutalități inumane. „Este un fenomen de sublimare – trecerea fără tranziție între două stări extreme – derutant

pentru creierul occidental".

Şi concomitent are loc eroziunea lentă a vieţii de cazarmă. Citez din regulamentului soldatului japonez modul în care acesta începe o zi: „Dimineaţa, în zori, soldatul îşi va strînge patul, se va spăla şi va mînca. Apoi va ieşi pe poarta cazărmii în piaţa din faţa acesteia, se va opri la piatra ce indică punctele cardinale. După ce s-a convins că stă în direcţia cuvenită, se va apleca adînc încrucişînd braţele pe piept, întîi în direcţia palatului imperial, apoi înspre casa părinţilor săi. După îndeplinirea acestui ritual, se va înapoia în cazarmă, unde – după apel – va citi cîteva pasaje din edictul imperial, privind înalta ţinută morală a soldatului japonez".

Dar această înaltă ţinută morală era întemeiată în viaţa sa de toate zilele pe o brutalitate care se imprimă încetul cu încetul pe firea şi comportamentul individului asemenea unui program introdus într-un calculator. Soldatul era educat şi crescut pe principiul sancţiunilor şi pedepselor corporale. El trebuia să execute orice i se cerea fără să cîrtească. Cea mai mică şovăire, urma unei ezitări, greşeala neintenţionată ca şi încercarea de iniţiativă, erau sancţionate cu bătaia. Soldatului să-i fie frică de superior, că de inamic mai scapă. Încetul cu încetul comportarea superiorilor devenea pentru soldat modelul său de comportament şi el va proceda – atunci cînd va urca pe scara „ierarhiei" militare, caporal, sergent, subofiţer – de o manieră asemănătoare cu „inferiorii" săi. În condiţii de război şi mai ales în contextul victoriei repurtate de armata niponă e uşor de înţeles că refulările acumulate în anii de încazarmare vor răbufni mai ales în contactul cu inamicul, înfrînt, patriotismul soldatului şi ofiţerului simplu şi dur sublimîndu-se în brutalitate şi sete de sînge. Soldaţii japonezi vor acţiona brutal ori de cîte ori vor avea senzaţia că prizonierii nu le execută ordinele, neţinînd seama de starea sănătăţii acestora şi nici de imposibilitatea înţelegerii limbii japoneze, care le era complet străină.

— Bine dar crimele?

— Vedeţi şi aici există o explicaţie. În educaţia

soldatului japonez noțiunea de prizonier şi captivitate nu exista. Spiritul demnității nipone era incompatibil cu statutul de prizonier. Acest lucru era oglindit în chiar regulamentul soldatului nipon: „Ai datoria să nu cazi prizonier, chiar dacă nu ai altă alegere decît moartea. Nu uita niciodată că acceptînd captivitatea, vei dezonora nu numai armata imperială ci şi părinții tăi şi familia ta, care nu vor mai putea ține niciodată capul sus. Păstrează întotdeauna ultimul cartuş pentru tine". Pentru a înțelege mai bine cum aplicau japonezii această prevedere a regulamentului lor vă voi da două exemple.

Minoru Genda – care de acum vă este cunoscut – povesteşte următoarele în legătură cu atacul de la Pearl Harbor: „Locotenentul Fusaka Iida, comandantul celei de a 3-a escadrile de avioane de vînătoare, din valul doi spuse piloților săi înainte de atac: «dacă vă e imposibil să ajungeți portavioanele – la întoarcere – datorită unor defecțiuni ale aparatului vostru, va trebui să vă aruncați cu avionul pe un obiectiv inamic, pentru a nu fi făcuți prizonieri». Pe drumul de întoarcere – după atac – el observă că rezervorul de benzină al propriului său avion era găurit de gloanțe inamice. Indicînd piloților lui direcția spre portavioane, el le făcu semn cu mîna şi se întoarse pentru a se sfărîma de baza de la Kaneohe".

Tot Minoru Genda ne povesteşte cazul maistrului principal Ippei Goto de pe un alt avion de vînătoare, care nu a mai revenit pe portavionul de pe care decolase. „Un alt pilot l-a văzut coborînd către baza aeriană Hickam, în mijlocul fumului. După război în cursul unei vizite în Hawaii am auzit că un pilot japonez a aterizat la Hickam şi a început să tragă cu pistolul asupra avioanelor care nu luaseră încă foc. Întîlnind un funcționar de origine japoneză care lucra la bază, i-a spus că nu are intenția să-i facă rău, dar că ar fi bine să se pună la adăpost. Goto era campion de judo, mic, dar perfect capabil de a acționa astfel".

Din aceste exemple puteți înțelege că japonezii aveau un dispreț total față de prizonieri care – în concepția lor – acceptau dezonoarea de a suporta captivitatea numai pentru

a-şi salva viața. Prăpastia care-i separa de aceşti oameni lipsiți de simțul onoarei era uriaşă. Prezența lor le provoca dispreț, scîrbă şi ură în acelaşi timp …

— Printre alte acuze ce-i vor fi aduse lui Homma – la procesul ce-i va fi intentat peste patru ani de MacArthur – va figura şi ruşinosul Marş al Morții. Condamnat drept criminal de război, Homma va fi executat.

Între timp japonezii cuceresc fortăreața Corregidor.

— Atacurile durează din 10 aprilie, timp în care insula a fost ținută continuu sub tirul obuzierelor de 240 mm instalate pe coasta peninsulei Bataan, a căror tir vertical a distrus toate construcțiile de pe insulă şi a secerat rîndurile luptătorilor. Homma nu putea debarca pînă nu reducea la tăcere cele două baterii de mortiere, Geary şi Way. În 29 aprilie, de ziua împăratului, insula este onorată cu un bombardament din zori pînă noaptea. Insula e supusă unui cutremur continuu. Două depozite de muniții sar în aer şi sute de oameni sînt îngropați de vii. În 2 mai un bombardament feroce amuțeşte gurile celor două baterii de mortiere, cele opt țevi ale lor – de cîte zece tone – zboară prin aer ca un pumn de macaroane aruncate de bucătarul Muppets-ilor. În 4 mai armata japoneză poate trece la atacul decisiv. Sub o grindină de 16.000 de obuze ce cad în acest perimetru redus, ce realizează o concentrare a loviturilor demnă de a scoate din minți şi pe ultimul şobolan din tunelul de la Malinta; cîteva nave mici transportă 2.000 de oameni ce urmează să pună piciorul în nordul Corregidor-ului, urmați în seara următoare de un nou val de 3.000. Spre surpriza japonezilor, ei vor fi întîmpinați de o ripostă puternică din partea americană. Nave scufundate, soldați înecați, dar 3 din 10 pun piciorul pe insulă. Cîteva atacuri şi contraatacuri în care fiecare parte se ține dîrz şi deodată trei tancuri japoneze. Wainwright este nevoit să arboreze steagul alb, nu înainte de a dispune distrugerea armamentului cu calibrul peste 45 mm. El va transmite generalului Sharp – comandantul forțelor aliate din insulele Mindanao şi Visayan, subordonat pînă în acel moment lui personal – comanda forțelor armate din Filipine, punîndu-l direct sub ordinele lui

MacArthur. Voia ca hotărîrea sa de capitulare să se limiteze la forțele din Corregidor, restul armatelor putînd să continue lupta în Filipine. Întîlnirea cu Homma are loc în peninsula Bataan.

— Dar acesta nu acceptă propunerea americană de capitulare a Corregidor-ului. El cere capitularea tuturor forțelor aliate din arhipelag. Homma se bazează pe faptul că Wainwright fusese numit de Washington comandant şef în Filipine. El nu se lasă antrenat de subterfugiul americanului. Dacă Wainwright nu e comandantul Filipinelor să se predea în Corregidor omologului său japonez, Sayonara. Şi Homma pleacă. Wainwright s-a întors seara în Corregidor unde a redactat capitularea generală a trupelor din Filipine, înaintînd-o colonelului Sato, comandantul trupelor japoneze din Corregidor.

— Dar nu era suficient. Căci dacă restul forțelor americane din Filipine nu mai recunoaşte autoritatea generalului Wainwright menținînd starea de război, Homma ar fi reluat ostilitățile. Situația era foarte delicată şi periculoasă.

— A doua zi generalul Wainwright trimite pe colonelul Traywick în insula Mindanao, la generalul Sharp cu un mesaj, explicîndu-i situația şi ordonîndu-i să semneze capitularea, față de comandantul japonez local. În caz de refuz Traywick avea ordin să-l aresteze.

— Colonelul este preluat într-o maşină, dus pînă la Manila şi de acolo în insula Mindanao, în liniile japoneze – aceştia debarcaseră în trei puncte – de unde este lăsat să meargă pe ios către liniile americane. A fost o întreagă aventură pe cei 60 de kilometri ce despărțeau liniile fronturilor.

Între timp lui Wainwright i se cere să rostească la radio o declarație adresată generalului Sharp. Era o cerere de încetare a luptei şi de capitulare a trupelor aliate din insulele Mindanao şi Visayan. MacArthur recepționînd mesajul îi transmite lui Sharp indicația de a se considera scos de sub ordinele lui Wainwright, lăsîndu-i însă mînă liberă pentru a lua hotărîri dictate de împrejurări şi situația locală.

— În sfîrşit Traywick este în faţa lui Sharp. Înţelegînd circumstanţele acesta din urmă ordonă – printr-un mesaj – tuturor forţelor din insule să arboreze drapelul alb şi să aştepte sosirea unui ofiţer de stat major în vederea stabilirii condiţiilor capitulării. Îl informează şi pe MacArthur în acelaşi sens.

Au urmat cîteva zile de frămîntări din partea unor comandanţi subordonaţi care ezitau să execute ordinele lui Sharp. Unii credeau că şefii lor făcuseră declaraţiile sub presiunea japoneză. Alţii nu înţelegeau ca trupe apte de luptă să se predea inamicului fără să-şi facă datoria. Cînd ofiţerii de stat major trimişi de Sharp sosiră şi le explicară starea de ostateci în care erau ţinute de către japonezi trupele americane din Corregidor respectiv pericolul permament în care se aflau, comandanţii se predaseră pe rînd: colonelul Horan, generalul de brigadă Bradford Chynoweth şi în final colonelul Albert Christie.

— Cu aceasta Filipinele intră în „sfera coprosperităţii…”. În octombrie 1943 Filipinele vor fi declarate „independente”, guvernul – condus de Vargas – semnînd un tratat de alianţă cu Japonia.

— A fost o alianţă bazată pe jaful sistematic al imperialismului nipon ce va ruina economia ţării şi va împila poporul, împingîndu-l la lupta antijaponeză. O carte care redă lupta pentru independenţă a acestui popor este „Fortăreaţa în orez” a lui Benjamin Appel, apărută la mijlocul deceniului şapte şi în România, prin mijlocirea căreia am înţeles mai bine ororile prin care a trecut poporul filipinez şi eroismul de care a dat dovadă, organizat în armata sa proprie, detaşamentele Hukbalahap.

Cît priveşte pierderea Filipinelor – urmînd pe acelora a Guam-ului şi Wake-ului – „a dat niponilor stăpînirea completă a spaţiului oceanic din sud-estul metropolei japoneze şi a tăiat orice posibilitate de penetraţie anglo-americană spre coastele Chinei şi Indochinei”, cum afirmă un ofiţer de marină român ce semnează „cronica războiului din 1942” într-o publicaţie a vremii.

— Dacă privim harta Pacificului se observă că direcţia

cuceririlor nipone, plecînd din China, acoperă o bandă lată ce cuprinde Birmania, Tailanda, Indochina, Filipinele, Indiile Olandeze oprindu-se în fața Noii Guinee. Pentru a închide un adevărat „perimetru al coprosperității Marii Asii", banda ar putea continua – extrapolînd direcția considerată – măturînd în cale Guineea, arhipelagurile Solomon, Noile Hebride, Fidji, Noua Caledonie, țintind spre Zoua Zeelandă şi amenințînd direct Australia ... Succesele obținute de Japonia pînă în prezent îndreptățesc să se acrediteze ideea continuării operațiunilor de extindere a perimetrului.

— Nu mă îndoiesc că mişcarea următoare de pe tabla de şah a Pacificului este efectuată tot de japonezi.

— Da, dar în contextul unei controverse – permanenta şi nedezmințita opoziție – dintre Armata terestră şi Marină ... Aceasta din urmă este adepta continuării operațiunilor de anvergură. Poziția Marinei se bazează pe un calcul de eficiență. Japonia a cîştigat – în cele cîteva luni de război – un imperiu imens format din Asia continentală de est şi principalele colonii aliate – marile arhipelaguri – pline de resurse nelimitate de materii prime agricole, petroliere, minerale etc.

— Prețul?

— 5 contratorpiloare, 8 submarine, 50.000 tone nave comerciale, 10.000 de morți şi 4.000 de răniți, cea mai mare navă pierdută fiind de proporțiile unui distrugător. Bilanțul era net în favoarea Japoniei.

— Fără a mai socoti – în afara pierderilor de teritorii la Aliați – cele nouă cuirasate, şapte crucişătoare, un portavion uşor, nenumărate nave militare, 200.000 tone nave comerciale – în parte recuperate – şi peste 300.000 de prizonieri militari şi civili puşi să refacă – în folosul imperiului – industria teritoriilor cucerite, ruinată de ravagiile războiului. Dacă rata afacerilor s-ar putea menține la aceleaşi cote şi în viitor, războiul se dovedea pentru Japonia o investiție rentabilă.

— Şeful Statului Major al Flotei Combinate, contraamiralul Ugaki promova ideea ofensivei şi din considerente de timp. „Timpul lucrează împotriva Japoniei,

din cauza imenselor resurse materiale ale S.U.A. În consecință Japonia trebuie să reia ofensiva cît mai curînd posibil, altfel va fi repede incapabilă de a acționa ... singura sa speranță ... este să acționeze în mod ofensiv". Idei

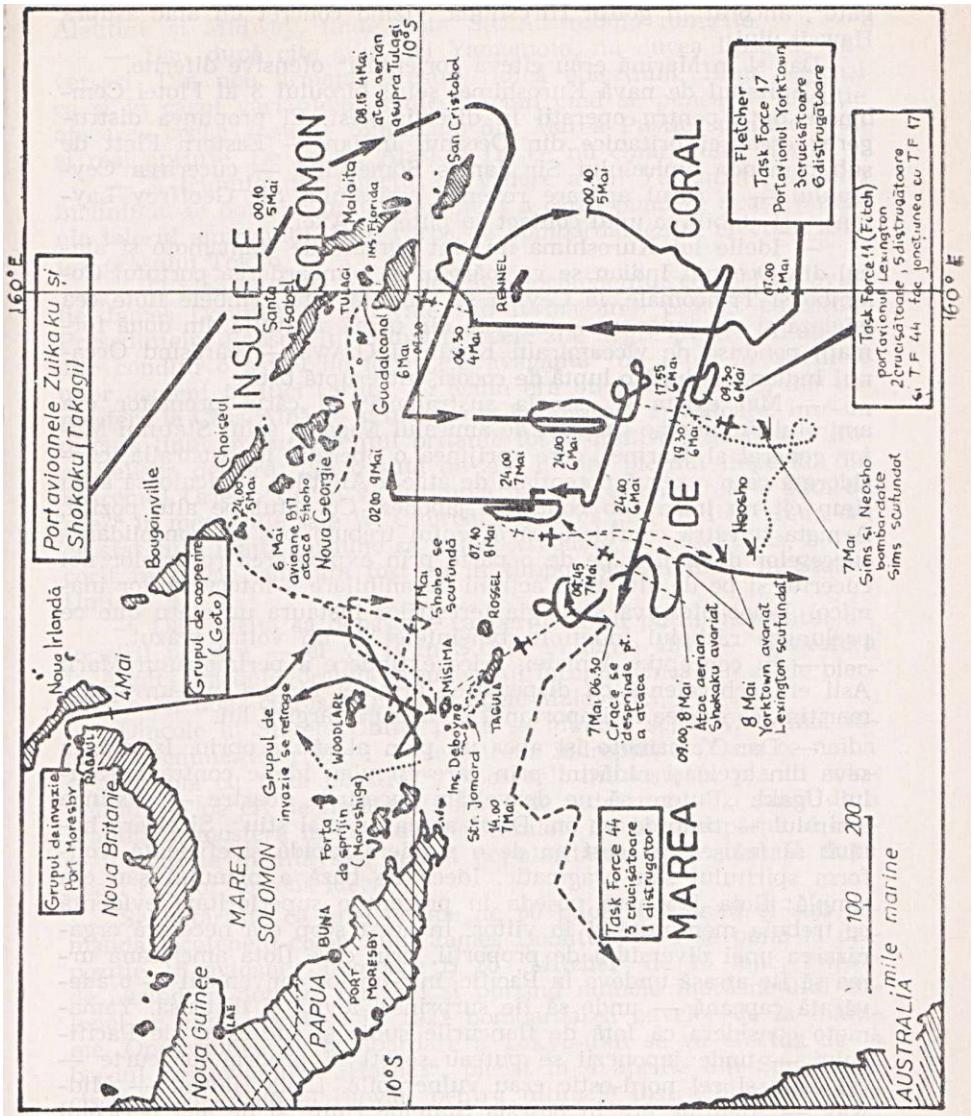

8. Bătălia din Marea de Corali.

creionate prin luna ianuarie 1942 la bordul cuirasatului „Nagato", ancorat în golful Hiroshima, vizînd concret un atac

asupra Hawaii-ului.

Dar şi în Marină erau cîteva „orientări" ofensive diferite.

Căpitanul de navă Kuroshima, şeful biroului 3 al Flotei Combinate opta pentru operaţii în direcţia vest. El propunea distrugerea escadrei britanice din Oceanul Indian – Eastern Fleat de sub comanda amiralului Sir James Somerville – cucerirea Ceylonului – a cărui apărare revenea amiralului Sir Geoffrey Layton – şi stabilirea unui contact cu puterile Axei.

— Ideile lui Kuroshima nu sînt agreate de Yamamoto şi atacul din Oceanul Indian se va mărgini la bombardarea portului Colombo şi Trincomale, la Ceylon se renunţă total, ambele flote cea engleză şi cea japoneză – aceasta din urmă alcătuită din două formaţii conduse de viceamiralii Konto şi Ozawa – părăsind Oceanul Indian, ca după o luptă de cocoşi, întreruptă brusc.

— Mai exista şi „şcoala australiană" al cărui promotor era amiralul Fukudome susţinut de amiralul Nagano, şeful Statului Major general al Marinei, care sprijinea o operaţie în Australia, considerată ca o rezervă potenţială de atac a Aliaţilor, periculoasă atîta timp cît nu intra sub controlul japonez. Cu totul pe alte poziţii, Armata terestră consideră că accentul trebuie pus pe consolidarea succeselor dobîndite, pe de o parte prin exploatarea resurselor noi cucerite şi pe de alta prin acţiuni de anihilare a intervenţiilor inamice. Deloc ofensivă strategia tereştrilor instaura un statu quo ce prelungea războiul indefinit, bineînţeles la un voltaj scăzut.

— În concepţia Armatei, orice extindere a perimetrului Marii Asii era echivalentă cu dispersarea armatei nipone într-un spaţiu maritim, ce scădea în importanţă pe măsura lărgirii lui.

— Dar Yamamoto îşi avea un plan al său propriu. Îşi trăgea seva din aceleaşi rădăcini prin care circulau ideile contraamiralului Ugaki. „Putem să ne dezvoltăm cuceririle noastre – susţinea amiralul – timp de un an. După aceea nu mai ştiu". Şi el era hotărît să folosească acest an de o manieră rapidă şi eficientă, conform spiritului său pragmatic. Ideea de bază a planului său era simplă: flota japoneză poseda în prezent o superioritate evidentă ce trebuia

menținută şi în viitor. În acest scop era necesară organizarea unei diversiuni de proporții, prin care flota americană urma să fie atrasă undeva în Pacific, într-un loc convenabil – o adevărată capcană – unde să fie surprinsă, lovită şi distrusă. Yamamoto considera că față de flancurile sudic şi sud-estic ale Pacificului – unde japonezii se puteau socoti în propria lor curte – cel estic şi cel nord-estic erau vulnerabile. Linia Hawaii – Midway – Aleutine era în posesia Statelor Unite şi de aici pericolul era iminent. Era necesar să se organizeze un atac de anvergură pe Aleutine şi Midway, unde flota S.U.A. trebuia nimicită.

— Dar, după cîte ştiu nici Yamamoto, nu ducea lipsă de adversari. Din nou armata terestră ridică obiecțiuni. Erau aceleaşi ca şi în cazul variantelor sudice. Acum cînd se punea în discuție atacarea acelor insulițe minuscule din Marea Pustie spiritele erau şi mai aprinse. De ce nu Alaska? De ce nu chiar Polul Nord?

— A triumfat tot punctul de vedere a lui Yamamoto, balanța înclinîndu-se datorită unui eveniment a cărui pondere apăsă puternic talerul amiralului. Este vorba de bombardamentul efectuat asupra oraşului Tokyo.

— O idee pusă pe hîrtie de către locotenentul-colonel de aviație James Doolittle şi aruncată sub forma unui proiect pe biroul Preşedintelui Roosevelt, tocmai în acele zile negre pentru Aliați. În alte condiții o astfel de idee „extravagantă" nu intra în calculele unor oameni politici serioşi. Şi acum era etichetată la fel, dar atmosfera la Casa Albă ca şi dincolo la Londra era apăsătoare. Într-un discurs ținut în parlamentul britanic fostul ministru de război Hore-Belisha declara: „În o sută de zile ne-am pierdut imperiul din Extremul Orient. Ce se va întîmpla oare în următoarele o sută de zile?" În memoriile sale W. Churchill scrie că „nu cred că vreun om de stat cu o înaltă misiune să fi fost vreodată, în absența sa, batjocorit în patrie cum am fost eu în timpul şederii mele în Statele Unite …."

— Deşi vizita sa depăşeşte ca perioadă cu puțin momentul istorisirii noastre – el va fi în S.U.A. în iunie 1942 – atmosfera în Anglia era defavorabilă premierului începînd

încă din zilele pierderii celor două cuirasate mari în apele Malayesiei.

Dincolo în Statele Unite, presa – mimosa senzitivă a mai tuturor evenimentelor vieții – se întreba îndreptățit: „Oare ce naiba se întîmplă cu flota noastră?". Roosevelt intuieşte în planul colonelului – pe cît de nesăbuit pe atît de îndrăzneț – o şansă de a schimba atmosfera în rîndul americanilor. Dorind neapărat să ofere o victorie menită să-i refacă popularitatea, cam şifonată după Pearl Harbor, aprobă ideea.

Se hotărăşte ca unei echipe de 80 piloți, antrenați şi sub comanda locotenent-colonelului James Doolittle, să i se pună la dispoziție 16 avioane bimotoare B 25 „Mitchel" de 15 tone, intrate de curînd în dotarea marinei şi purtînd numele îndrăznețului colonel ce experimentase în 1921 bombardarea navelor de la înălțime. Operațiunea de bombardare a Tokyo-ului se va efectua de la bordul portavionului „Hornet", plecat în 4 aprilie din San Francisco, cu o escală la Hawaii pentru ultimele instrucțiuni necesare piloților, care se va alătura apoi, undeva în Pacific, Flotei contraamiralului Halsey – aflat la bordul vestitului portavion „Enterprise" – cu misiunea să asigure protecția operațiunii pînă la decolarea avioanelor.

— După cîte îmi amintesc era stabilită pentru decolare distanța de 925 kilometri de coastele arhipelagului nipon.

— Exact. Avioanele trebuiau să decoleze la acea distanță, luînd direcția obiectivului lor, portavioanele revenind la baza lor. După efectuarea misiunii avioanele urmau să parvină pe teritorii aliate – China lui Chang Kai-şi sau Uniunea Sovietică.

În zorii zilei de 18 aprilie, cînd naviga prin apele teritoriale nipone, flota americană întîlneşte un distrugător japonez. Cîteva salve îl duc în adîncuri. Halsey nu ştie dacă – înainte de a dispare în valuri – nava n-a transmis vreun semnal S.O.S. alertînd Statul Major al Marinei. Pe „Hornet" se ia hotărîrea de a se decola imediat, altfel secretul operațiunii fiind în pericol. Portavionul se afla la 400 de kilometri de punctul prevăzut pentru decolarea avioanelor. Era ora 8.18. Au zburat la nivelul apei pentru a evita detecția radar. Spuneți-mi Sensei san, Tokyo a primit vreun semnal

S.O.S?

— Da. Şi coordonatele locului. Din cauza distanței semnalul era confuz şi nu s-a considerat necesar să se dea alarmă aeriană.

— În acest fel Doolittle şi-a continuat liniştit zborul şi la prînz a putut lua înălțime pentru a bombarda capitala dvs.

— Eram la Tokyo în acea zi. Venisem tocmai într-o permisie din insula Panang, unde după invazia şi ocuparea acesteia de către trupele noastre, la 20 decembrie 1941, rămăsesem detaşat pe lîngă comandamentul de la Georgetown. Îmi amintesc vizita făcută în ultima zi la impresionantul templu chinezesc Ayer Itam – la punctul terminus al căii ferate electrice – în frumoasa perspectivă a muntelui Kraghill, zborul cu avionul la Tokyo şi întîlnirea de a doua zi – 18 aprilie 1942 – cu logodnica mea, aceea care îmi este astăzi soție. O aşteptam pe la prînz, la ora cînd urma să iasă de la cursurile Universității Waseda. Eram chiar acolo pe scările de la intrare în impunătoarea clădire, cînd am auzit huruitul greu al avioanelor. Am ridicat privirile spre cer, ca de altfel majoritatea concetățenilor aflați la acea oră pe străzi. Zborul lor în formație ne strecura în suflet un sentiment de mîndrie pentru aviația imperiului şi pentru piloții eroi, ce aduceau probabil un ultim salut capitalei, înainte de a se îndrepta într-o acțiune de luptă undeva într-un arhipelag pregătind şi acoperind debarcarea infanteriei noastre marine.

Şi deodată explozii, bubuituri, unele îndepărtate prin cartierele industriale, altele foarte apropiate. Apoi imediat tirul artileriei A.A. Se vedeau coloane de fum ridicîndu-se spre înălțimi. Au început să sune şi sirenele, strident şi înspăimîntător, dînd alarma. Oamenii au început să alerge înspre ceea ce sperau a constitui un adăpost. Cursurile facultăților s-au întrerupt şi studenții au năvălit în stradă. Nu ştiu cum a ajuns Saiko san lîngă mine. Nici n-am avut timp să ne privim după şase luni de despărțire. Am smuls-o de mînă şi am fugit înspre clădirea Memorialului Okuma – Shigenobu Okuma – fondatorul, în 1882, al Universității Waseda …

— … aflat chiar lîngă clădirea Universității, în cartierul Shinjuku Ku.

— Vă mai amintiți bine locurile din capitala noastră gigant. Abia acolo ne-am privit pentru prima oară. Dar secvența revederii – prima clipă a întîlniri noastre – cu tot ceea ce conține ea la vîrsta studenției, o mulțumire intensă şi profundă se consumase, înghițit de spectacolul zguduitor şi monstruos al bombardamentului care ne copleşise, strivindu-ne orice simțămînt nobil. Acum cînd privirile noastre s-au întîlnit pentru prima oară, n-am avut tăria să ne învingem spaima care ne stăpînea, fiecare din noi schițînd cîte un zîmbet reținut şi amar. Saiko san – care nu văzuse avioanele – nu înțelegea bine nici ceea ce se petrecuse. Dacă eu veneam de undeva de pe un front – primisem botezul focului – pentru ea războiul începuse – brusc şi brutal – într-o sală de curs, sfîrtecînd o prelegere despre „Dharma şi Vipassana" – calea adevărului şi dreptății şi introspecții în natura lucrurilor – principii esențiale în gîndirea buddhistă. În scurt timp avioanele au dispărut. Cînd s-a dat ordin să fie ridicată aviația de vînătoare, era de acum prea tîrziu …

— Pentru Doolittle şi oamenii lui a urmat partea dificilă a misiunii. Aceea de a se salva: 16 avioane şi echipajele, totalizînd 80 de oameni. Rezerva de benzină scăzuse din cauza distanței suplimentare ce se adăugase din start, la aceea prevăzută inițial. De aterizare nu se mai putea vorbi, căci țărmul continentului se survolează într-un întuneric de catran şi pe o furtună ca în picturile lui Aivazovski. Doolittle urmat de nouă echipaje sar cu paraşutele, avioanele urmînd să se prăbuşească la voia întîmplării. O singură paraşută nu se deschide … Trei din celelalte şase cad în mare, pe plaja de nisip şi într-o orezărie. Toate echipajele se salvează … Cei căzuți pe plajă au însă răni, unele grave. Al patrulea aterizează în apropiere de Vladivostok. Ultimele două cad în zona controlată de japonezi. Din echipajele lor, doi piloți se înecă, restul cad prizonieri în mîinile japonezilor. Au fost judecați drept criminali de război deoarece au bombardat obiective nemilitare. Trei dintre aceştia – doi ofițeri şi un sergent – au fost spînzurați, iar cinci închişi într-un lagăr de

concentrare. Restul echipajelor au fost ascunşi de țărani chinezi, ajungînd – după nenumărate peripeții – la Chunțin.

Ecoul în Statele Unite a fost cel scontat de Roosevelt. Presa a prezentat lucrurile euforic: pierderi mari pricinuite inamicului ..., primire călduroasă făcută piloților în China ..., marina americană înregistrează o mare victorie ..., ambalaj policrom ... panglică roz cu fundă ... entuziasm ...

— În realitate, bombardamentele efectuate asupra capitalei şi oraşelor Yokohama, Yokosuha, Nagoya şi Kobe sînt fără urmări.

— După cîte am aflat, cu prilejul călătoriei mele la Tokyo, o bombă a căzut în grădina Palatului Imperial din centrul oraşului.

— Generalul comandant al apărării A.A. al capitalei, considerîndu-se nedemn pentru modul în care a fost periclitată viața Mikado-ului, neasigurînd protecția persoanei Sale, a cerut în scris Marelui Stat Major să i se aprobe să-şi facă seppuku.

— ....

— Bineînțeles, nu i s-a aprobat. Faptul că aviația americană a putut sparge sistemul nostru de apărare, bombardînd teritoriul imperiului a constituit o umilire a marinei japoneze şi a determinat o vie reacție la Marele Stat Major. Yamamoto va trebui să se prezinte la împărat pentru a-şi cere scuze în numele Flotei Combinate ...

— În schimb tezele sale privind necesitatea unui atac în nord şi nord-est se impun imediat. Căci resturile avioanelor B 25 puseseră în evidență că decolaseră de pe un portavion.

— În 5 mai şeful Statului Major al Marinei emite ordinul naval nr. 18 al Cartierului imperial prin care, pînă la 20 iunie, comandantul Flotei Combinate „va proceda la ocuparea insulei Midway şi a pozițiilor cheie din Aleutinele occidentale, în colaborare cu Armata".

— Cucerirea Midway-ului permitea japonezilor lovirea – la mişcarea următoare – a arhipelagului Hawaii, pentru moment constituind un punct de supraveghere şi control avansat în Pacificul nordic central, înlăturînd amenințarea bombardamentelor asupra teritoriului japonez şi tăind

legătura S.U.A.–U.R.S.S., pe ocean.

— Dar ordinele pentru un atac în Pacificul de sud fuseseră date şi operaţiunile erau în curs de desfăşurare.

— Este vorba de proiectata debarcare la Port Moresby de pe coasta sudică a Noii Guinee şi cucerirea insulelor Solomon, în scopul izolării totale a Australiei de Statele Unite.

— Exact. Marina se baza în acest plan pe cuceririle din ianuarie 1942, cînd au fost ocupate porturile Rabaul şi Kavieng din Noua Bretanie, respectiv Noua Irlandă, devenite acum baze navale puternice pentru atacurile în curs. Debarcarea la Port Moresby reveni comandantului Flotei a 4-a japoneze din Rabaul, viceamiralul Shigeyoshi Inouye. El îşi organiză Forţa de Intervenţie „Mo", împărţită în 5 grupuri. Primul, grupul de invazie Port Moresby format din 4 transportoare cu trupe, sub protecţia a 3 distrugătoare, urma să plec din Rabaul, să traverseze strîmtoarea Jomard să debarce şi să ocupe Port Moresby, obiectivul nr. 1 al operaţiunii. Un grup mai mic urma să se îndrepte spre insulele Solomon, să ocupe mica insulă Tulagi din faţa insulei Guadalcanal în vederea creării unei baze aeriene. Un alt grup mic trebuia să realizeze acelaşi lucru în arhipelagul Louisiade, de lîngă strîmtoarea Jomard. Grupul de acoperire de sub comanda contraamiralului Goto, format din 4 crucişătoare grele, un distrugător şi un portavion uşor „Shoho" avea misiunea de a acoperi debarcările de la Tulagi şi Port Moresby. În sfîrşit, ultimul grup, Forţele de portavioane de lovire, de sub comanda viceamiralului Takagi avînd în compunere portavioanele „Zuikaku" şi „Shokaku" părăsea Pacificul Central cu misiunea de a intra în Marea Coralilor dinspre est protejînd întreaga operaţiune de orice intervenţie americană.

— Dar situaţia în Marea Coralilor era diferită de aceea de la Pearl Harbor. Codul PK-2 folosit de japonezi în lunile martie şi aprilie fusese „spart" şi americanii erau la curent cu planurile nipone privind operaţia Port Moresby. În marină avuseseră loc schimbări după 17 decembrie 1941. Amiralul Kimmel fusese înlocuit la 27 decembrie 1941 de la comanda

flotei din Pacific cu amiralul Chester W. Nimitz, un bărbat energic, analitic pînă la minuție, nuanțat în relații, plin de tact cu subordonații şi popular.

— La Washington se făcuse o schimbare analoagă la conducerea Comandamentului Marinei. Amiralul Stark a fost înlocuit cu amiralul Ernest J. King, un marinar cu o pronunțată personalitate, de loc dispus să-şi însuşească, fără discernămînt ordinele Casei Albe, reticent şi față de Amiralitatea britanică, căreia îi păstra un cui pentru nerespectarea angajamentelor din Pacificul sud-estic.

— La sfîrşitul lui martie 1942 Statele Unite – pe baza unui acord semnat dintre Roosevelt şi Churchill – s-a angajat să preia apărarea întregului Pacific, inclusiv Australia şi Noua Zeelandă. În acest sens King luase măsuri de întărire a unor puncte de sprijin în Pacific: atolii Palmyra, Canton şi Christmas – situați puțin la nord de Ecuator pe o perpendiculară ce cobora din Hawaii – au fost amenajați cu puncte relee pentru aviație ce urma să traverseze Pacificul. Şi coborînd pe aceeaşi linie spre sud la Borabora – în insulele Societății – se amenaja o uriaşă bază de aprovizionare a navelor. În continuare la vest în insulele Samoa a fost adus un regiment de puşcaşi marini – avînd în compunere artilerie, tancuri şi aviație – iar Noua Caledonie, în estul Australiei – unde guvernatorul francez Santot se raliase Franței Libere – a acceptat să primească un corp expediționar de 17.000 de oameni. Din Noua Zeelandă au fost trimise întăriri la nord în insulele Fidji, iar Australia i-a urmat exemplul la Port Moresby. Într-o discuție purtată cu Nimitz în fața hărții Pacificului, din biroul său de la Washington, King trase o linie unind Midway-ul, Samoa, Fidji şi Brisbane – localitate pe coasta estică a Australiei – şi spuse: „Iată linia pe care trebuie s-o păstrăm cu orice preț. Spun: cu orice preț". Ea constituia baza ultimă de plecare pentru recucerirea pozițiilor pierdute. Extremele acestei linii erau acum în joc. Cea sudică însemna pierderea Australiei. Soarta ei se hotăra în Marea Coralilor, iar cheia luptei era Port Moresby.

King întăreşte flota din Pacific aducînd portavionul

„Yorktown", preluat din flota Atlanticului. Acum Nimitz poseda patru portavioane „Enterprise", „Lexington", „Yorktown" şi „Hornet". El organiză trei Task Force, grupări operaționale formate dintr-un nucleu central – 1–2 portavioane – în jurul cărora „gravitau" 1–2 distrugătoare antiaeriene cu toată artileria de la bord antiaeriană – cuirasate, crucişătoare grele, uşoare şi distrugătoare „normale". Task Force reprezenta o formă de organizare nouă, mai suplă față de vechile eşaloane – flotilă, divizie, escadră, flotă – putîndu-şi mări sau micşora numărul de unități şi avînd posibilitatea grupării lor după nevoie. Comandate de amirali, aceştia puteau fi schimbați de la o Task Force la alta după necesități. Se vor dovedi eficiente în Pacific, supraviețuind pînă la sfîrşitul războiului.

— După cîte ştiu numirea lui Nimitz la comanda flotei Pacificului, îl punea în față cu MacArthur, comandantul forțelor armate din Pacific.

— King nu voia sub nici o formă să-şi subordoneze amiralii unui general. Pe de altă parte Marshall nu-l prea agrea pe MacArthur. Roosevelt rezolvă diferendul trăgînd o linie pe meridianul 128 vest, şi hotărî ca tot ce se găsea la stînga să aparțină de MacArthur iar ceea ce se găsea la dreapta, lui Nimitz. Lui MacArthur îi „reveneau" Australia, Indiile Olandeze, Noua Guinee şi Filipinele. Operațiunea Port Moresby se desfăşoară deci în plină „zonă Nimitz" şi în vederea contracarării ei, amiralul pregăteşte Task Force 17 sub comanda amiralului Fletcher, avînd în compunere portavionul „Yorktown", Task Force 11 în subordinea contraamiralului Fitch avînd ca nucleu portavionul „Lexington" şi Task Force 44 – o grupare operațională cuprinzînd crucişătoare şi distrugătoare americane şi australiene – de sub comanda contraamiralului englez Crace. Acestea urmau să facă joncțiunea în 4 mai în Marea Coralilor.

— Dar japonezii lansează atacul în 3 mai ocupînd – fără nici o rezistență – insulița Tulagi, capitală a arhipelagului Solomon. Un neozeelandez – observator de coastă – martor la debarcare, transmite ştirea prin radio după ce s-a refugiat în

Santa Isabel. Fletcher – aflat în Marea Coralilor, cu Task Force 17 – pleacă spre nord şi în zorii zilei de 4 mai ridică 99 de avioane de pe „Yorktown" pentru a bombarda Tulagi. Deşi atacul nu produce pierderi, viceamiralul Takeo Takagi ştie că are în preajma sa o forță inamică importantă. Din cele trei portavioane americane existente în Pacific, are informații că două sînt prin nord. Să existe oare un portavion în Marea Coralilor? El coboară cu Forța de portavioane de lovire spre sud pentru a ieşi în întîmpinarea flotei americane.

— Fletcher, este încunoştiințat că forțele japoneze urmau să atingă punctul sud-estic al insulei Noua Guinee în 7 mai. El se alimentează cu combustibil de pe petrolierul „Neosho" în tot cursul zilei de 4 mai şi evitînd întîlnirea cu Takagi se îndreaptă spre sud pentru a face joncțiunea cu celelalte două Task Force – a 11-a şi a 44-a – traversînd Marea Coralilor spre vest. „Neosho" protejat de distrugătorul „Sims" vor fi trimise undeva mai la sud pentru următoarea întîlnire de realimentare. În tot cursul zilei de 5 şi 6 mai flotele japoneze şi americane se caută reciproc.

— Flota americană joacă o carte tare în Marea Coralilor, pentru prima oară de la începutul războiului opunîndu-se unei invazii japoneze. Aruncă în luptă forțe importante, dintre care două din cele patru portavioane ale Flotei din Pacific. Dacă pierde, şansele unei victorii împotriva Japoniei scad pentru un timp îndelungat ...

— Începînd din 7 mai evenimentele se precipită. Grupul de invazie Port Moresby, plecat din Rabaul este aproape de strîmtoarea Jomard, protejat de grupul de acoperire al amiralului Goto, respectiv de aviația de pe portavionul „Shoho". Takagi cu portavioanele „Zuikaku" şi „Shokaku" este puțin mai la est. Hidroavioanele „Kanawishi" – cu rază de acțiune considerabilă – nu i-au adus nici o informație. El nu ştie nici acum unde se află flota americană şi nici că ea posedă două portavioane.

La ora 6.30 Fletcher ordonă lui Crace să se detaşeze cu Task Force 44 spre vest şi să detecteze grupul de invazie Port Moresby. La ora 8.10 Crace este însă descoperit de aviația japoneză şi luat drept gruparea principală americană. Va fi

hărțuit şi atacat în tot cursul zilei. Scapă ca prin minune, cu pierderi mici.

— Tot în cursul dimineții un „Kawanishi" descoperă un „portavion" şi un „crucişător" prin sudul Mării Coralilor. Takagi trimite două valuri de bombardiere de înălțime şi 36 bombardiere în picaj. Atac impetuos şi „portavionul" e scufundat. „Crucişătorul" împărtăşeşte aceeaşi soartă. Pilotul japonez făcuse de fapt două confuzii. Prima, luase drept portavion petrolierul „Neosho" şi drept crucişător, distrugătorul „Sims". Şi a doua, luase aceste nave drept gruparea principală a flotei americane. „Sims" a fost scufundat într-adevăr, dar „Neosho" a suferit avarii, îndreptîndu-se în derivă spre coasta australiană.

— Istoricul Morison defineşte această fază drept „bătălia erorilor navale" şi are dreptate căci – trebuie precizat – erorile japoneze îi permit lui Fletcher să acționeze eficient. O patrulă lansată în zori de pe „Yorktown" descoperă gruparea lui Goto, cu portavionul „Shoho" în mijlocul transportoarelor japoneze. La ora 11.00 sînt lansate spre nord 93 de bombardiere de pe „Yorktown" şi „Lexington". Surprins „Shoho" nu are timp să-şi ridice avioanele şi în 15 minute primeşte 7 torpile şi 13 bombe. La ora 11.36 e înghițit de valuri. Transportoarele se dispersează – cîteva îl vor însoți pe „Shoho" – şi amiralul Inouye dă ordin grupului său de invazie să se retragă spre nord. După-amiază aversele tropicale acoperă cerul şi împiedică continuarea luptei. La ora 18.00 toate avioanele – cu excepția unuia – sînt recuperate pe cele două portavioane americane. Noaptea decurge într-un calm total.

— Nu fără un interludiu, creație exclusivă a întunericului, demiurg şi adăpost al misterelor. S-a întîmplat că o flotilă de vînătoare de pe portavionul „Shokaku" să vină în formație perfectă, gata să apunteze pe „Yorktown".

— Şi?

— O rafală de mitralieră A.A., le-a atras atenția că greşiseră adresa. La aflarea veştii privind pierderea portavionului „Shoho", viceamiralul Takagi realizează confuzia de dimineață. Adevărata forță principală americană nu fusese detectată şi ea se afla undeva pe aproape.

— Acelaşi simţământ al vecinătăţii iminente îl stăpîneşte şi pe Fletcher. El ştie că în dimineaţa următoare va avea loc confruntarea decisivă.

În 8 mai în zori un avion de patrulare de pe „Shokaku" descoperă flota americană undeva în sud, sub cerul senin. Aproape simultan un avion de recunoaştere de pe „Yorktown" zăreşte printr-o spărtură de nori – în nord încă ploua – navele japoneze: 2 portavioane, 4 crucişătoare grele, numeroase distrugătoare. Alertă reciprocă, aviaţia se ridică în văzduh simultan de ambele părţi şi formaţiile se încrucişează în aer fără să se zărească.

— Atacurile se desfăşoară simultan. Formaţia de 39 avioane de pe „Yorktown" condusă de comandantul Taylor, jenată de prezenţa masei de nori reuşeşte să atace doar portavionul „Shokaku". Nici o torpilă la ţintă. În schimb două bombe devastează întreaga punte de zbor. Izbucnesc incendii mari. „Shokaku" nu va mai putea primi nici unul dintre avioanele sale. La ora 10.57 portavionul este scos din luptă.

— Formaţia de avioane japoneze – 70 în total – favorizate de cerul senin se năpustesc asupra lui „Lexington" şi „Yorktown". Primul primeşte 2 torpile în babord şi 2 bombe în provă. Prin spărturile căscate izbucnesc incendii. Al doilea a primit o bombă de 400 kg ce a străbătut cîteva punţi. Incendiul provocat a fost stins rapid. Pe „Lexington" însă marinarii se chinuiesc toată dimineaţa să atenueze flăcările. După ce este readus în stare de navigabilitate – înaintează cu 25 noduri – Fletcher se consideră mulţumit de rezultat. Scufundase un crucişător, un distrugător şi alte trei nave, doborîse 80 de avioane, avariase un portavion şi cel mai important lucru, reuşise să contracareze invazia la Port Moresby. El părăseşte zona bătăliei retrăgîndu-se cu flota spre sud.

— Şi Takagi – la rîndul său – este mulţumit de luptă. Rapoartele aviatorilor arată că au fost scufundate 2 portavioane.

— În realitate la amiază cînd se termină bătălia Fletcher pierduse un petrolier, un distrugător şi 81 de avioane.

— Din punct de vedere tactic se poate vorbi de o remiză

în care pierderile sînt fifty-fifty. Strategic este însă o victorie americană, deoarece flota japoneză nu va rata numai o debarcare, ci nu-şi va realiza unul din obiectivele sale principale, izolarea Australiei de Statele Unite.

— Marea Coralilor mai poartă o caracteristică: este prima bătălie între portavioane, unde nici o navă nu a fost în raza vizuală a inamicului şi unde nu s-a tras nici o lovitură de tun, lupta ducîndu-se între avioane şi nave.

Dar după-amiază pe „Lexington" au loc două explozii care declanşează iar incendiile. Lupta marinarilor pentru salvarea navei se dovedeşte zadarnică. La ordinul contraamiralului Fitch, căpitanul navei Ted Sherman hotărăşte evacuarea. La ora 19.56 „Lady Lex" – aşa cum o numeau marinarii – va fi înghiţită de valuri.

Statul Major al Marinei americane şi personal Nimitz nu au timp să se felicite pentru victoria din Marea Coralilor şi nici să deplîngă pierderea portavionului „Lexington". Prin văzduhul străveziu traficul radio se intensifică simţitor şi o puzderie de semnale radio ce rătăcesc în toate direcţiile păreau să anunţe apropierea unei furtuni. Căpitanul de navă Joseph Rochefort, şeful serviciului american de decriptare din Hawaii – un tip înalt, uscăţiv, absent la tot ce e în jurul său, preocupat parcă de rezolvarea unei probleme dificile, gen cvadratura cercului, – stătea de cîteva zile înmormîntat într-un desiş de mesaje decodificate, pe care le ordona – cu o răbdare de ascet – într-un sistem articulat. Totul semăna cu jocul puzzle în care copiii reconstituie cu ajutorul unor fragmente decupate, o imagine. Şi Rochefort reconstituise un tablou măreţ. Ceea ce îi va pune sub ochi amiralului Nimitz era mană cerească: o operaţiune de mare anvergură al cărei demiurg era Yamamoto. De fapt am discutat intenţiile sale. Ştiţi cum îşi imagina rezolvarea lor, nu?

— S-o luăm sistematic: Scopul: atragerea flotei lui Nimitz în plină mare pentru a o lichida definitiv. Zona de acţiune: Aleutinele şi Midway-ul. Modul de acţiune? Pe 3 iunie urma să fie ocupate Aleutinele pentru protejarea flancului stîng şi pentru crearea diversiunii, respectiv ducerea în eroare a lui Nimitz. În 4 iunie amiralul Nagumo

trebuia să-şi trimită aviația asupra atolului Midway pentru distrugerea rezistenței aeriene, iar în cazul apariției flotei lui Nimitz, să bombardeze navele americane. O flotă condusă de însuşi Yamamoto – ce o urma pe aceea a lui Nagumo – avea să încheie lupta printr-o lovitură decisivă. Yamamoto sconta pe efectul surprizei. De aceea era sigur că evoluția operațiunii îi va permite în 6 iunie să debarce şi să ocupe cele două insule ale atolului: Sand Island şi Eastern Island. Dealtfel avea în vedere şi schimbarea numelui atolului. Avea să sune înălțător: „Ziua glorioasă a lui iunie".

— Şi mijloacele? Respectiv forțele puse în joc?

— Era implicată aproape întreaga flotă a Pacificului, respectiv 200 de nave militare, repartizate în următoarele grupări:

Unu. Forța de Nord de sub comanda viceamiralului Moshiro Hosogaya, constituită din 2 portavioane uşoare – „Ryujo" şi „Junyo" – 7 crucişătoare, 12 distrugătoare şi nave transportoare de trupe – vreo 2.000 de oameni – cu misiunea de ocupare a Aleutinelor, de fapt bombardarea portului Dutch Harbor şi debarcarea în insulele Kiska, Adak şi Attu din arhipelag.

Doi. Forța de portavioane de lovire încredințată viceamiralului Chuichi Nagumo, avînd în compunere portavioanele „Kaga", „Akagi", „Soryu" şi „Hiryu" – celelalte două „Zuikaku" şi „Shokaku" prevăzute pentru operație, erau în reparație după „deranjul" suferit în Marea Coralilor – toate patru posedînd 250 de avioane în hangare şi pe punți, 2 crucişătoare „Haruna" şi „Kirishima", 2 cuirasate „Tone" şi „Tikuma" şi 12 distrugătoare, înaintînd dinspre nord-vest. Pe „Akagi" – nava amiral – se aflau din nou cele două personaje – căpitanii de navă Genda şi Fuchida – „veterani" din bătălia de la Pearl Harbor.

Trei. Forța de ocupație Midway, a viceamiralului Nobutake Kondo, cu trupe de ocupație şi sprijin naval, avînd 2 cuirasate, 7 crucişătoare, 25 distrugătoare, 12 nave bază pentru 5.000 de oameni, două transportoare de hidroavioane şi un grup de dragoare de mine, venind dinspre sud-vest.

Patru. Forța principală a lui Yamamoto, cu portavionul

uşor „Hosho”, destinat protecţiei aeriene, 7 cuirasate, din care trei grele – „Yamato” – nava amiral, „Nagato” şi „Mutsu” – 4 cuirasate uşoare – „Ise”, „Hyaga”, „Fuso” şi „Yamashiro”, 2 crucişătoare uşoare, 13 distrugătoare şi 2 nave bază pentru hidroavioane, ce navigau în spatele flotei lui Nagumo, cu misiunea de a interveni în luptă imediat după angajarea flotei americane în atac.

Cinci. În sfîrşit un ecran de 18 submarine ce urmau să supravegheze şi să opereze în zona dintre Pearl Harbor şi Midway. Formaţia de submarine fusese pusă în poziţii la opt zile după plecarea flotei americane din Hawaii spre Midway. În acest fel submarinele nu au furnizat lui Yamamoto nici o informaţie importantă despre prezenţa vreunei flote americane, ceea ce îi va întări convingerea în caracterul efectiv de surpriză a operaţiunii sale. Flota japoneză dispunea pe toate aceste nave, de 700 de avioane şi hidroavioane. Era răspîndită pe un spaţiu de 3.400 km – cît distanţa ... Bucureşti – Reykjavík, în Islanda – ceea ce conferea independenţă de acţiuni celor cinci forţe navale, fără însă să le permită o cooperare, atît de necesară într-o bătălie de asemenea proporţii.

— Interesant în reconstituirea lui Rochefort a fost demonstrarea faptului că obiectivul operaţiunii era Midway. Existau temeiuri să fie luat în consideraţie Hawaii-ul.

— Îmi amintesc. Mesajele dintre eşaloanele japoneze menţionau indicativul „AF”. Washingtonul presupunea că e vorba de Oahu. Nimitz bănuia că japonezii vizau un atac pe Midway. Dar era o simplă presupunere. Era necesară o dovadă certă. Rochefort propune ca garnizoana de pe Midway să lanseze în aer un mesaj fals prin care anunţa defectarea instalaţiei de alimentare cu apă potabilă. Două zile mai tîrziu serviciul de transmisiuni, interceptează un mesaj japonez: „AF lipsă apă dulce”. Cînd Nimitz va fi informat asupra mesajului japonez va exclamă: „Vălul este înlăturat!”

— Din clipa aceasta Nimitz va acţiona hotărît şi alert pentru organizarea apărării Midway-ului şi pregătirea flotei sale în vederea contracarării operaţiunii japoneze. În concepţia sa Midway-ul reprezenta o „sentinelă” aflată într-

un avanpost, destinată să străjuiască țărmul vestic al Statelor Unite. Ca atare nu putea accepta pierderea ei, iar această hotărîre îl forța să accepte lupta impusă de Yamamoto. Midway era prea prețioasă pentru japonezi pentru a nu rîvni la ea şi prea scumpă pentru americani ca să o piardă. Dar de fapt istoricul Morison a definit mai bine momentul Midway: „O insulă pe care nici o parte nu şi-o dorea cu adevărat, dar pe care nici una din părți nu-şi putea permite s-o abandoneze inamicului".

De aceea va întări atolul într-un timp record. Este amenajat un aerodrom format din trei piste încrucişate în formă de A, sînt aduse şi puse în poziții 8 mortiere, 14 tunuri pentru apărarea de coastă, 32 tunuri antiaeriene, 5 tancuri, iar pe aerodrom aterizează 120 de avioane. Acestea vor efectua recunoaşteri îndepărtate şi vor constitui una din forțele de atac împotriva flotei japoneze. În jurul insulei sînt puse în poziție de apărare un cordon puternic de submarine şi 11 nave de patrulare. Se aduc tot felul de materiale, muniții, provizii, se construiesc cazemate, adăposturi, un post de comandă întărit, garnizoana numără peste 3.600 de oameni. Nimitz doreşte documente filmate de prima mînă şi pe insulă apare un cineast, celebrul John Ford. Americanii erau conştienți că ceea ce avea să urmeze acolo depăşea ca dramatism şi inedit măruntele epopei navale de la Lepanto sau Yutland.

— Ce flote şi-a pregătit Nimitz?

— Flota din Pacific poseda 3 portavioane: „Hornet", „Enterprise" şi „Yorktown". Ultimul rămas la Tongatabu după bătălia din Marea Coralilor, este trimis de urgență spre Pearl Harbor şi deşi necesită reparații ce reclamau o durată de trei săptămîni este adus în stare de luptă de către personalul Arsenalului – peste 1.400 de muncitori ce lucrează nonstop – într-un timp record de trei zile. Flota Pacificului – vreo 27 de nave – strînsă păr la Pearl Harbor este împărțită în două grupări: Task Force 17 sub comanda contraamiralului Frank Jack Fletcher ce polariza în jurul portavionului „Yorktown", 2 crucişătoare şi 7 distrugătoare şi Task Force 16 comandată de amiralul Raymond Spruance avînd portavioanele

„Enterprise” şi „Hornet” precum şi 6 crucişătoare şi 9 distrugătoare. Primul deținea comanda generală. Cele trei portavioane totalizau 250 avioane.

— … față de 272 cîte erau pe cele patru portavioane ale lui Nagumo.

— Americanii sînt cu totul în inferioritate, opunînd doar 27 de nave celor 190 japoneze. Aş adăuga cîteva cuvinte despre cei doi generali americani. Pe Fletcher îl cunoaştem din recenta bătălie din Marea de Corali unde a reuşit să oprească invazia japoneză în direcția Australiei. El prelua comanda operațiunii de la Midway aureolat de nimbul învingătorului. Spruance dorise încă de la zece ani să devină amiral. El îl înlocuia la comanda lui Task Force 16 pe Halsey, care se trata într-un spital din America de o boală de piele. Nimitz îl califica pe Spruance drept „o inteligență excepțională, austeră şi exigentă”. Şi aşa se dovedi, căci rezultatul bătăliei de la Midway este în mare parte rodul „computerului uman”, aşa cum era considerat Spruance de majoritatea celor care îl cunoscuseră.

— Înainte de a anticipa rezultatul este bine să subliniem că în ceea ce priveşte raportul de forțe, şansele erau minime pentru americani. Există însă un factor ce îi avantajează pe aceştia. Nimitz este informat asupra întregului plan al operației; el ştie şi ce forțe a mobilizat Yamamoto în acest scop. În ciuda convingerii formulate la comandamentul marinei, unde Nagumo – apreciind situația generală – afirmase că „inamicul nu cunoaşte planurile noastre”. În schimb Yamamoto nu cunoştea nimic despre situația de la americani. Fusese informat în mod eronat că portavioanele „Lexington” şi „Yorktown” au fost scufundate. Le elimina din calcule. Prima eroare. Cît priveşte „Enterprise” şi „Hornet” presupunea că s-au deplasat pentru a lua parte la bătălia din Marea Coralilor, acum aflîndu-se undeva prin Pacificul de Sud. A doua eroare. Era simplu pentru oricine că trebuia folosit imediat acest moment „favorabil” ivit la sfîrşitul lunii mai, respectiv la începutul lui iunie pentru a lovi Midway-ul. Concluzie şi hotărîre bazate pe erori. Prima eroare de înțeles, dar a doua?

— Nimitz – din contra – nu are motiv să comită erori. El ştie tot. Dar ce tactică poate să adopte în faţa unui inamic net superior? Va adopta una elastică. Ordinul său către cele două grupări sună de o manieră corespunzătoare: „Fixaţi-vă în poziţii la nord-est de Midway şi menţineţi-vă la limita razei de acţiune a avioanelor de recunoaştere a flotei inamice. Din momentul în care inamicul va fi localizat de către avioanele noastre de la sol, vă veţi strădui să-l slăbiţi prin atacuri repetate …"

„Aplicaţi principiul riscului calculat şi nu expuneţi navele la ameninţarea unei forţe superioare decît dacă sînteţi siguri că puteţi să-i provocaţi pagube superioare celor ce vi s-ar aduce dvs." Cît priveşte ordinul lui Spruance, din acesta răzbate ideea că scopul de bază al flotei americane consta în a lovi forţa lui Nagumo, respectiv portavioanele acesteia.

— Principiul riscului calculat împreună cu directiva de a se ataca în principal portavioanele domină spiritele la americani. De aceea cînd între 3 şi 7 iunie Forţa de Nord a viceamiralului Moshiro Hosogaya împreună cu aviaţia amiralului Kakuta atacară şi apoi ocupară Aleutinele, Nimitz – cu întreg programul operaţiunii japoneze pe birou – nu se va lăsa atras în capcana lui Yamamoto. Pe el îl interesează mişcările lui Nagumo.

— În acest sens el a iniţiat şi a organizat cercetarea aeriană încă din 30 mai. Pe atunci Yamamoto era stăpînit de credinţa că americanii nu ştiau nimic despre mişcarea flotei sale spre Midway. Aceştia nu o descoperiseră încă, dar erau informaţi asupra intenţiilor lor. Nu va trece mult şi situaţia aceasta va fi depăşită. Mai exact în 3 iunie, în jurul orei 9.00 doi piloţi americani – locotenenţii Lisle şi Reid – aflaţi pe cîte un hidroavion „Catalina" descoperă la sud-vest şi la vest de Midway 6 respectiv 11 nave nipone. Căpitanul de fregată Cyril T. Simard, comandantul bazei aeriene din Midway – de cum este în posesia informaţiei – trimite în direcţia celor două grupuri 9 avioane „B–27" şi 4 hidroavioane „Catalina". Dar atacurile lor nu au provocat pagube inamicului.

Fletcher reflecta la gîndul că aviaţia sa i-a făcut lui Yamamoto – prin descoperirea navelor japoneze – o contra

surpriză, ceea ce era mai mult decît un bombardament ratat. De asemenea era convins că ceea ce văzuse Reid era doar convoiul de transport, grosul flotei trebuind să vină din nord-vest. De acea îndreptă flota spre sud-vest pentru a putea lansa a doua zi aviația sa împotriva flotei lui Nagumo.

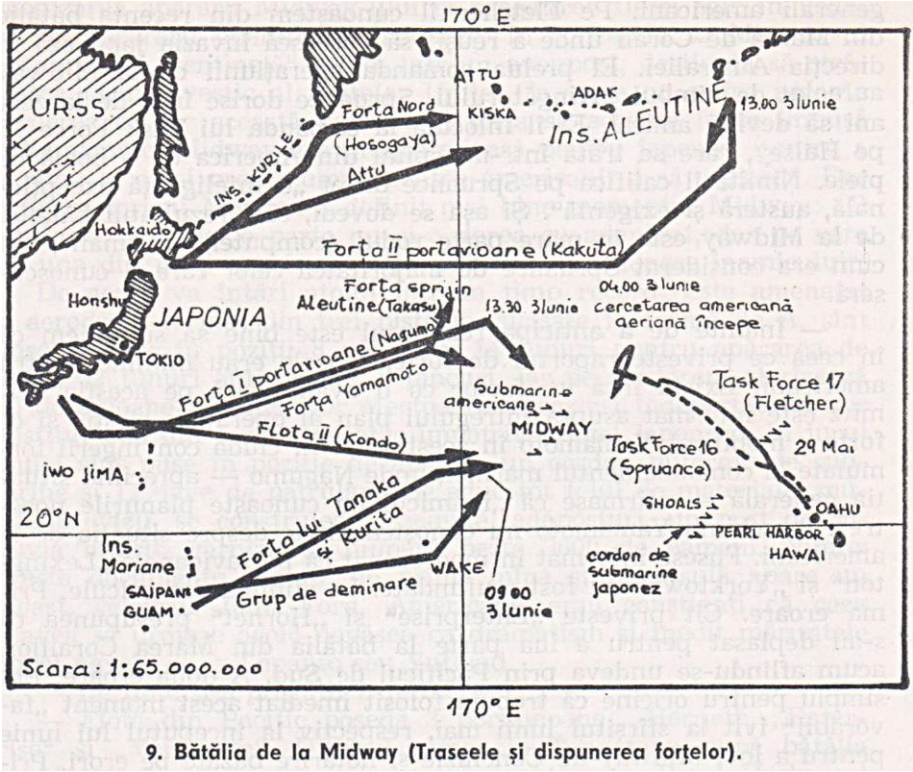

9. Bătălia de la Midway (Traseele și dispunerea forțelor).

— A doua zi la ora 4.30 de pe cele 4 portavioane japoneze – aflate la 450 km nord-vest de Midway – au decolat 72 de bombardiere în picaj şi 36 avioane de vînătoare luînd direcția Midway. Era necesar ca forțele americane de pe atol să fie bine „înmuiate" înainte de efectuarea debarcării. Restul avioanelor rămase pe portavioane sînt armate cu torpile în vederea loviriii flotei americane, în momentul luării contactului. Valul de avioane japoneze plecat spre atol este descoperit de un hidroavion. Midway-ul este alertat. Aviația de acolo decolează, parte pentru a întîmpina valul de avioane, parte pentru a lovi flota lui Nagumo. Barajul de

aviație american este străpuns uşor şi japonezii bombardează Midway-ul între 6.30 şi 6.50 răvăşind instalațiile de la sol: construcții, rezervoare de benzină, magazii cu materiale, provizii, cazărmi. Doar bateriile de apărare A.A. – ținta nr. 1 a bombardamentului japonez – rămîn intacte. Acest fapt împreună cu lipsa enigmatică a aviației de pe aerodromul din Midway l-a determinat pe locotenentul Tomonaga – comandantul primului val de avioane – să-i solicite lui Nagumo un al doilea atac pe Midway. Mesajul e primit la ora 7.00. Peste cîteva minute un val de 10 avioane americane de bombardament în picaj se abate asupra portavioanelor şi deşi torpilele nu-şi ating țintele, Nagumo se convinge de pericolul ce-l reprezintă aviația de pe Midway şi ordonă pregătirea unui al doilea atac asupra insulei. Avioanele pregătite pentru luptă, de pe portavioane, sînt descărcate de torpile şi încărcate cu bombe de înălțime. Operația necesită aproximativ o oră. Între 7.40 şi 7.58 Nagumo primeşte de la un avion de recunoaştere două mesaje prin care i se dezvăluie pe rînd „nave inamice", apoi o precizare „5 crucişătoare şi 5 distrugătoare". Confirmîndu-i-se bănuiala că flota inamică nu posedă portavioane el ridică liniştit „Zero"-urile în aer împotriva unui al doilea val de 16 bombardiere americane ce se năpusteau din înaltul cerului asupra portavioanelor sale. Dar la 8.20 primeşte un nou mesaj: „Forța inamică este însoțită de ariergardă de ceea ce pare un portavion". Din acest moment lucrurile încep să se încurce. Căci exact acum cînd Nagumo trebuie să atace portavionul descoperit se află în imposibilitate de a acționa. Avioanele de bombardament – valul unu – erau pe drumul de reîntoarcere de la Midway, iar cele 93 de aparate ce formau valul doi, se aflau în hangare unde se efectua înlocuirea torpilelor cu bombe. Operația încă nu se terminase. Dar şi în cazul cînd ar fi fost gata de atac Nagumo nu le putea asigura acoperirea cu aviația de vînătoare, parte din aceasta fiind angajată acum în lupta împotriva bombardierelor americane, parte plecată pentru interceptarea valurilor de avioane americane de pe Midway ce continuau să se îndrepte împotriva lor. Dar valul doi – în sfîrşit cu bombele sub aripi –

tot nu putea fi trimis la atac, deoarece chiar atunci sosea la apuntare locotenentul Tomonaga cu valul unu de bombardiere şi de vînătoare şi bineînțeles punțile portavioanelor trebuiau menținute libere … Benzina acestora era pe terminate iar unele dintre aparate prezentau tot felul de defecțiuni la motoare de pe urma luptelor. Între timp Nagumo – ştiindu-şi poziția descoperită de către primele valuri ale aviației americane – schimbă din precauție – la ora 9,18 – direcția flotei sale cu 90°, navigînd spre nord-vest. Direcție care-l apropie totodată de inamic. Şi în sfîrşit începe recuperarea avioanelor venite de la Midway, înarmarea lor urgentă cu torpile şi alimentarea cu combustibil, urmînd a fi trimise imediat împotriva flotei americane. La ora 10.20 totul era gata şi s-a dat ordinul de decolare: 54 bombardiere torpiloare şi 36 bombardiere în picaj urmau să se arunce cu întreaga lor forță asupra flotei americane din Pacific.

— Dacă ne gîndim că pînă la ora 10.20, americanii pierduseră jumătate din aviația lor de pe Midway şi se aleseseră cu un „deranj" general pe atol, în timp ce japionezii aveau doar 6 avioane doborîte, confruntarea cu un al doilea val de avioane nipone nu putea să ducă la o situație mai bună pentru americani. Afară doar de cazul …

— Exact. Afară doar de cazul în care ar fi putut fi împiedicat atacul acestui al doilea val.

— De fapt a fost mai mult decît atît. Dar să o luăm sistematic. În afară de atacurile efectuate cu aviația de pe Midway, Fletcher – informat asupra zonei în care naviga Nagumo cu forța sa – ordonă lui Spruance să atace portavioanele japoneze. De pe „Enterprise" şi „Hornet" vor pleca la 7.02 primul val de avioane compus din 60 bombardiere în picaj tip „Dauntless", 24 avioane torpiloare „Devastator" şi 20 avioane de vînătoare „Wildcat". Peste o oră de pe „Yorktown" – aflat mai la surd-est – decolează 12 bombardiere, 17 torpiloare şi 6 aparate de vînătoare. Aceeaşi direcție … Unele formații ce n-au găsit flota lui Nagumo la locul ştiut – pe baza vechilor informații, de dinaintea schimbării direcției de navigație – rătăcesc prin aer şi cunosc tot felul de peripeții.

Primele trei valuri de bombardiere torpiloare „Devastator” de sub comanda căpitanilor de corvetă John Walddron, Eugene Lindsay şi Lance Massey, fără nici o protecţie de vînătoare sînt masacrate de către „Zero”-uri şi tirul A.A. al cordonului de crucişătoare şi distrugătoare nipone.

— La ora 10.00 Nagumo era triumfător şi stăpîn pe situaţie. El este convins că aviaţia celor două portavioane este distrusă – între timp avionul de recunoaştere comunicase despre existenţa unui al doilea portavion – şi că de fapt nu mai are în faţă decît două nave ce se vor oferi ţintă aviaţiei sale şi jertfă zeilor shintoişti. De acea era hotărît să trimită întreaga aviaţie de pe cele patru portavioane, gata pregătită pentru atac, pentru a zdrobi flota americană, ce căzuse în cursă, conform planului operaţiunii.

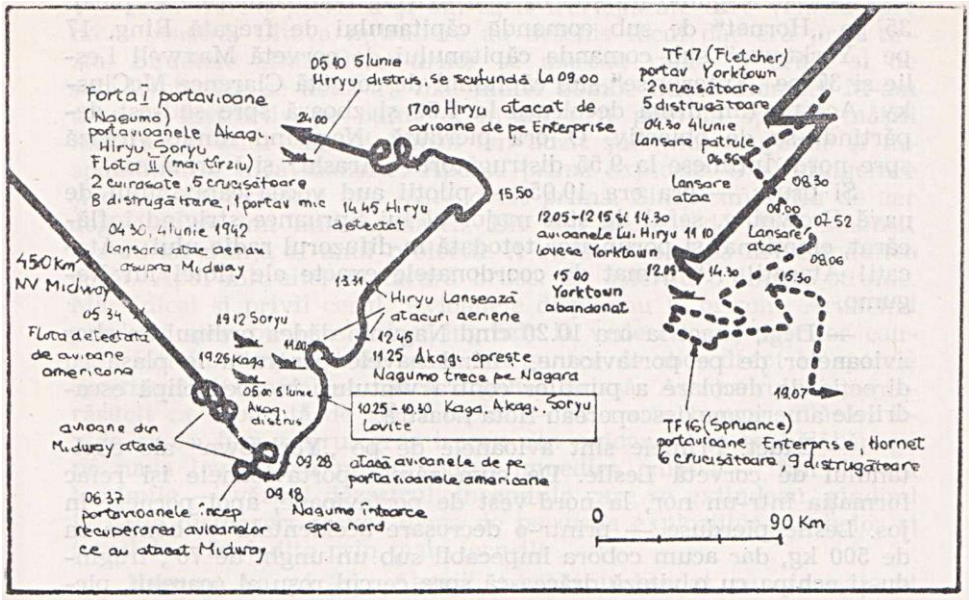

10. Bătălia de la Midway (4 şi 5 iunie 1942).

— Dar Nagumo nu ştia că mai existau bombardierele în picaj: 35 pe „Hornet” de sub comanda căpitanului de fregată Ring, 17 pe „Yorktown” sub comanda căpitanului de corvetă Maxwell Leslie şi 37 pe „Enterprise” sub căpitanul de corvetă

Clarence McClusky. Aceştia din urmă decolează la 7.52 şi zboară spre sud-est depărtîndu-se de obiectiv. O oră pierdută. Negăsind nimic virează spre nord. Întîlnesc la 9.55 distrugătorul „Arashi" şi-l urmăresc.

Şi brusc – era ora 10.05 – piloții aud vocea căpitanului de navă Browning, şeful de stat major al lui Spruance strigînd înflăcărat, emoționat şi poruncitor totodată în difuzorul radio-ului: „Atacați! Atacați! ..." urmat de coordonatele exacte ale flotei lui Nagumo.

— Deci, exact la ora 10.20 cînd Nagumo dădea ordinul de zbor avioanelor de pe portavioane, virînd navele pentru a le plasa cu direcția de decolare a punților contra vîntului, în acea clipă escadrilele americane descopereau flota noastră.

— Exact. Primele sînt avioanele de pe „Yorktown" ale căpitanului de corvetă Leslie. De cum zăresc portavioanele îşi refac formația într-un nor, la nord-vest de portavioane, apoi pornesc în jos. Leslie pierduse – printr-o decroşare accidentală – bomba sa de 500 kg, dar acum cobora impecabil sub un unghi de 70°, trăgîndu-şi echipa cu o viteză drăcească spre cercul roşu al soarelui, pictat pe puntea galbenă a portavionului „Kaga". În aceeaşi clipă dinspre sud-vest apar bombardierele căpitanului McClusky – o formație impresionantă de 37 de aparate – ce prind momentul virării portavioanelor pentru a se aşeza în vînt. În cîteva minute formațiile de avioane de pe punți gata de zbor, aveau să fie în aer. McClusky dă ordin escadrilei locotenentului Best să atace portavionul cel mai mic „Soryu" în timp ce el şi cu escadrila locotenentului Gallaher se îndreptau decis spre „Akagi".

— Au urmat vestitele „5 minute de la Midway" care au întors cursul războiului din Pacific.

— Cinci minute în care s-a produs lovitura destinului şi care a permis unui istoric să numească bătălia „a dracului de pe muchie". Ca la Waterloo. Încă din primul minut sînt lovite „Akagi" şi „Soryu", apoi „Kaga".

— Bombardarea celor 4 portavioane japoneze a fost descrisă amănunțit şi magistral – ca de altfel întreaga bătălie – de Walter Lord, în cartea sa „Victoria de la Midway". Nu e

loc aici pentru prea multe amănunte. Dar voi reda amintirile unui fost subofițer japonez supraviețuitor al atacului de atunci, deci martor ocular de pe „Akagi", necitat de Walter Lord.

„Am ridicat privirea şi am zărit trei aparate care veneau spre nava noastră. Cîteva mitraliere au deschis focul dar era prea tîrziu. Siluetele „Dauntless"-urilor se măreau rapid şi brusc şi de sub aripile lor se detaşară mai multe bombe negre. Bombe! M-am aruncat instinctiv pe punte şi m-am tîrît pînă în spatele măştii metalice a unui tun. Mai întîi am auzit şuieratul asurzitor şi înspăimîntător al avioanelor. Apoi o primă explozie. O strălucire şi o a doua explozie mai mare decît prima. Simții un suflu de aer dogoritor ce îmi linse spinarea. Un nou zgomot dar mai înăbuşit era cu siguranță al unui proiectil. A strălucit o clipă în vecinătatea cocăi. Apoi mitralierele tăcură brusc. Se aşternu o liniște stranie. Mă ridicai şi privii cerul. Avioanele dispăreau la orizont. Aruncînd privirea spre punte am fost îngrozit la vederea distrugerilor cauzate într-un timp atît de scurt. Pe puntea de zbor drept în spatele ascensorului central se căsca o gaură uriaşă. Ascensorul însuşi – răsucit ca o bucată de sticlă topită – atîrna în hangar. Flăcări livide şi un fum negru, gros ieşeau din avioanele ce se bălăbăneau pe nava lovită. Nu mi-am putut împiedica emoția – îmi dădură lacrimile – văzînd dezastrul, incendiile care se extindeau, gîndind la noile distrugeri ce vor urma de pe urma exploziilor bombelor şi torpilelor răspîndite prin toate locurile …"

Nagumo va părăsi „Akagi", fiind transbordat pe crucişătorul „Nagara". La ora 10.50 nava amiral e abandonată.

— „Kaga" nu e lovit de escadrila lui Leslie ci de următoarea formație de 4 torpiloare. În cîteva clipe puntea, pe toată lungimea ei, este în flăcări. Nu mai are nici o şansă. Best – la rîndul său – a atins în plin „Soryu".

— La 10.25 o bombă a traversat puntea, alte două au lovit grav puntea şi ascensorul. Focul cuprinde rezervoarele de benzină şi depozitele de muniții. Peste zece minute întreaga navă e o torță. Comandantul navei, căpitanul

Ryusaku Yanagimoto dă ordin de evacuare. Oamenii coboară pe frînghii în apa învolburată. Nava e abandonată. Pe puntea goală un singur om rămăsese liniştit şi calm, urmărind cum oamenii erau preluați de un distrugător. Căpitanul Yamagimoto nici nu-i trece prin minte să se salveze. Îşi cimentase ființa de soarta navei din clipa în care preluase comanda acesteia. El alesese atunci şi azi nu avea să se dezică. Se va despărți de această lume – vis şi fum – dar va rămîne nedespărțit de nava sa. În zadar este trimis un atlet – maestrul Abe, campion de jiu-jitsu – să-l ia cu forța. Sub ochii subofițerului luceşte neînduplecată sabia căpitanului. Gest ferm. Abe se retrage cu lacrimi în ochi. Jos în apă marinarii plîng. „Soryu" dispare tîrînd în neant pe comandantul neclintit. Oamenii l-au auzit cîntînd în ultimele clipe, imnul național Kimigayo. Era 4 iunie, ora 14.00.

— După-amiază se va scufunda şi „Kaga" iar în zorii lui 5 iunie şi „Akagi". „Hiryu" este încă în stare de luptă. La 10.40 de pe puntea sa decolează – la ordinul amiralului Yamaguchi, comandantul navei – 18 bombardiere în picaj şi 6 „Zero"-uri, sub comanda locotenentului Kobayashi. Escadrila va urmări cîteva bombardiere americane care o va duce deasupra portavionului „Yorktown". Aviația de vînătoare americană se aruncă în luptă dar 8 bombardiere japoneze reuşesc să treacă prin filtrul ei. Două sînt doborîte de artileria A.A., dar 6 îşi lansează bombele. Trei ating ținta. La 12.20 „Yorktown" este imobilizat. La 13.40 reporneşte cu numai 18 noduri. Apoi un al doilea val de avioane japoneze. „Wildcat"-urile se aruncă din nou în luptă, iar 10 bombardiere torpiloare scapă, 5 cad doborîte de A.A., 4 torpile lansate, 2 lovesc nava care se înclină cu 17°. La ora 15.00 comandantul Buchmaster ordonă abandonarea navei. Va fi scufundat după-amiază de către un submarin japonez. La ora 15.30 Spruance lansează în direcția portavionului „Hiryu" al doilea val de 24 bombardiere în picaj – tot fără aviație de vînătoare – sub comanda locotenentului Gallaher care-l înlocuieşte pe McClusky, rănit la un braț.

— Aici pe „Hiryu" la ora 16.00 se întorseseră aparatele ce atacaseră „Yorktown". De ce trăsese amiralul Yamaguchi

concluzia – din rapoartele piloților – că fuseseră scufundate două portavioane americane, nu mai contează. Nu mai contează nici faptul că înainte de ora 17.00 el dă ordin pentru pregătirea atacului împotriva „ultimului" portavion american. Căci în momentul cînd avioanele erau gata de plecare – se repetă exact situația de dimineață de la ora 10.25 – Gallaher vine cu cele 24 bombardiere ale sale în picaj spre „Hiryu" şi-l loveşte cu 4 torpile. Peste o oră „Hiryu" va fi rebombardat de 12 fortărețe zburătoare. Amiralul Yamaguchi şi căpitanul de navă Tomeo Kaku se vor lega cu cîte o bandă de pînză de punte, pentru a însoți nava în adîncuri ...

— Şi Yamamoto?

— Va afla la 10.50 de pierderea primelor trei portavioane. Nu se consideră înfrînt. Mai crede în victorie. Dă ordine în acest sens lui Kondo şi lui Kakuta. Îl mai are pe „Hiryu". Speranțele lui sînt acum concentrate pe puterea distructivă a acestui portavion. I s-a comunicat că avioanele de pe „Hiryu" au decolat de 10 minute pentru a ataca portavionul american descoperit la 8.20. Dar peste cîteva ore de aşteptare este înştiințat – cît de greu le-a fost ofițerilor săi să o facă – şi de pierderea acestuia. Yamamoto va rămîne împietrit, la prova uriaşului cuirasat „Yamato", cu privirea pierdută de-a lungul liniilor de sudură a plăcilor metalice din structura punții. Pumnalul destinului se înfipsese nemilos în inima flotei sale. Cele patru portavioane – floarea Flotei Combinate – era opera vieții sale; Fuseseră făurite în decursul atîtor ani de eforturi supraomeneşti, în care înfruntase cu curaj adversitățile conservatoare şi obtuze ale celor din Armată şi mai ales învinsese rezistența cîtorva „solemnități" scheletice din guvern – punînd în joc toată abilitatea şi dibăcia de care a fost nevoie – pentru a le smulge fondurile necesare construirii lor.

Acum erau pierdute, nave, avioane şi piloți, pentru totdeauna. În clipele acelea i-a străfulgerat prin minte – pentru o clipă doar – gîndul că ideile sale privind realizarea celei mai redutabile flote din lume se năruiseră. Yamamoto îşi dădu seama că bătălia de la Midway era pierdută. Se închise în cabina sa şi tîrziu noaptea redactă ordinul de

retragere generală. În timp ce scria se gîndea că Japonia nu pierduse numai o bătălie crucială, ci ceva mai mult ... Deşi încerca să-şi refuze acest ultim gînd ...

— Stau şi mă gîndesc Florin san cum a putut fi înfrîntă această uriaşă Armadă de 190 de nave, numai de o flotă de 8 ori mai mică.

— Trebuie să fim de acord cu punctul de vedere al viceamiralului român Sandu Gheorghe, care în prefaţa la cartea lui Walter Lord: „Victoria de la Midway", arată că „din cele 190 de nave de care dispunea Yamamoto, numai gruparea operativă de lovire a lui Nagumo cu 21 de nave a participat la bătălie". Mai precis angajamentul decisiv a avut loc între 4 portavioane japoneze şi 3 portavioane americane.

— Dar chiar în aceste condiţii, japonezii au comis erori strategice şi tactice de neexplicat. Prima. Ei angajează portavioanele în bombardarea insulelor Midway în loc să folosească restul navelor în acest scop, păstrîndu-le pe primele pentru lovitura portavioanelor americane. A doua. Nagumo îi refuză contraamiralului Yamaguchi cererea de a lovi flota americană cu avioanele – absolut disponibile – de pe „Hiryu" şi de pe „Soryu". A treia. Decizia de acordare a priorităţii apuntării primului val de avioane venit de la Midway este luată de pe poziţia unui avion în timp ce în acel moment se cerea o decizie de marinar, care implica plecarea urgentă la atac a valului doi de avioane, pregătit şi gata pentru a efectua o astfel de misiune. Patru ...

— Sînt suficiente Sensei san acestei trei erori, care să explice înfrîngerea flotei japoneze la Midway. Desigur specialiştii mai pot găsi şi altele. O singură rezervă am însă la spusele dvs. Erorile de mai sus nu sînt de neexplicat. Literatura epocii vorbeşte de „boala victoriei" care a cuprins pe toţi şefii militari şi politici de la Tokyo. Cuceririle realizate în primele cinci luni de război, care au depăşit însăşi termenele prevăzute prin planurile statelor majore, spaţiul imens cîştigat, bogăţiile nelimitate cu care metropola s-a văzut înzestrată şi onorată, poziţia cheie strategică cîştigată în Pacific şi în Asia, loviturile uriaşe date puterilor occidentale în acest spaţiu, toate cu preţul unor pierderi

neînsemnate, au ameţit capetele politice şi militare nipone. Ele au fost cuprinse de „boala victoriei", care se manifestă prin exces de încredere în forţele proprii, subestimarea adversarului, întemeierea pe informaţii incerte, neverificarea scrupuloasă a acestora, luarea unor ipoteze şi credinţe drept realităţi. Nu te poţi arunca într-o luptă, hotărît să obţii o victorie atît timp cît îţi construieşti întreaga operaţiune, exact pe ceea ce un medic psihiatru ar diagnostica drept componente etiologice ale unei ... boli. Decît cu un risc maxim.

Am rămas amîndoi pe gînduri. Ne înăbuşeam avalanşele de idei gata să alunece pe buzele noastre, sub forţa atîtor lecturi vechi, noi şi unele proaspete de tot. N-am mai fi terminat niciodată acest subiect atît de captivant. Afară cosmosul sticlea prin miriadele de stele făcîndu-ne cunoscută prezenţa noastră în univers. Pe una dintre bucăţile cvasirăcite ale unei rămăşiţe de astru, o specie ce devine conştientă de sine se desprinde din echilibrul biologic natural şi porneşte pe calea unei evoluţii proprii, către un ideal pe care-l caută obstinat. În cîteva milenii şi-a creat condiţii pentru ca într-un ultim secol să făurească un peisaj nou pe planetă. O stăpîneşte în bună parte şi ar putea fi fericit. Printre lucrurile rele pe care le-a creat este şi războiul. Este ruşinea cea mai mare a speciei umane ...

Capitolul 8

INSULA BLESTEMATĂ

„Cunoaşteţi pe cineva pe care să-l fi auzit vorbind vreodată despre Guadalcanal? Pentru ce debarcăm într-am colţ de lume de care nimeni n-a auzit niciodată, nimic?" Un soldat din Divizia

de Puşcaşi Marini a Forței Expediționare americane în Guadalcanal.
Robert Leckie: „Les Marines dans la guerre du Pacifique (1942–1945)". Robert Laffont. Paris, 1965, pag.19.

— Care erau planurile americanilor după victoria de la Midway, Florin san?

— În intenții, transformarea caracterului defensiv al războiului într-unul ofensiv. Unanimitate din acest punct de vedere. Asupra modului în care urmau să fie realizate operațiunile ofensive menite să lovească punctele nevralgice din perimetrul „Marii Asii" existau poziții diferite. Viceamiralul Robert Ghormley, comandantul şef al Pacificului de Sud – cu statul major la Auckland în Noua Zeelandă – susținea ideea unei debarcări la Tulagi, insulița aceea din arhipelagul Solomon cunoscută de noi, pe care se aflau unitățile de infanterie marină din forța amiralului Takagi, debarcate la 3 mai, la începutul bătăliei din Marea Coralilor. Generalul MacArthur, care avea în vedere urcuşul înspre Filipine, voia să pună stăpînire pe Rabaul, portul din extrema estică a Noii Britanii, din arhipelagul Bismark. Amiralii King şi cu Nimitz care nu agreau planul acestuia din urmă – ce se ambiționa să subordoneze şi forțele navale ale lui Ghormley operațiunii pe care o preconiza – căutau o formulă de compromis. Discuțiile se purtau între Melbourne, Auckland, Pearl Harbor şi Washington. Variante, argumente, obiecții, înțepoşeli, totul se desena pe hărțile Pentagonului. În acest timp în Pacific părea să domnească o acalmie reciprocă. Ce se petrecea Sensei san în tabăra japoneză după Midway?

— Aici Yamamoto, adept al portavionului în războiul maritim, văzîndu-şi ciuntită flota cu 40% din acest tip de navă, încerca pentru moment formula „portavioanelor nescufundabile" – ca să mă exprim aşa – respectiv construirea cîtorva aerodromuri în unele insule, pentru protecția aeriană a frontului. Aceasta pînă la lansarea la apă

a portavioanelor puse în lucru în şantierele navale.

— Unul dintre aceste aerodromuri a fost descoperit din întîmplare în dimineața zilei de 9 iulie 1942 de către un hidroavion, un PBY „Catalina", ce patrula în zona de sud a arhipelagului Solomon. Aparatul survola insula Guadalcanal, cînd pilotul zări jos – sub ramurile meşteşugit înnodate ale unei plantații de cocotieri – numeroase tractoare şi buldozere ce lucrau de zor la amenajarea unei piste pentru avioane. Erau trupe de geniu japoneze debarcate la începutul lunii iulie acolo.

— Bănuiesc că această ştire a scos din amorțeală Washingtonul.

— Exact. În 10 iulie Statul Major ordonă lui Ghormley şi lui MacArthur să debarce în insula Guadalcanal punînd în aplicare operațiunea „Watchtower". S-a hotărît să se constituie o forță de debarcare puternică ce avea să înglobeze majoritatea potențialului aeronaval american din Pacific. Practic urma ca Divizia 1 de Puşcaşi Marini de sub comanda generalului maior Alexander A. Vandergrift, formată din 19.000 de oameni să fie îmbarcată la Wellington în Noua Zeelandă pe 31 transportoare de sub comanda contraamiralului Turner, împreună cu artileria, munițiile şi proviziile necesare şi să se îndrepte spre nord, sub escorta unei puternice Task Force, a amiralului Fletcher, formată din portavioanele „Enterprise", „Saratoga" – proaspăt adus din Atlantic – şi „Wasp", plus crucişătoare, torpiloare, un cuirasat, petroliere, în total 60 de nave de război. Ca şi la Midway, Fletcher avea comanda întregii operațiuni, avîndu-l adjunct pe amiralul britanic Crutchley, – „împrumutat" de MacArthur – comandînd cîteva crucişătoare australiene grele, precum „Quincy", „Astoria", „Vincennes", „Australia", „Canberra" două uşoare, „Hobart" şi „San Juan" şi distrugătoare de escortă.

— Şi în 7 august japonezii aflați pe insulele Tulagi, Guvutu, Tanambogo şi Guadalcanal se pomenesc cu musafiri neanunțați. În primele trei – importante pentru porturile lor şi pentru posibilitatea construirii de aerodromuri – americanii întîmpină o rezistență dîrză. În Guadalcanal

forțele neînsemnate japoneze se repliază în interiorul insulei din fața celor 10.500 de puşcaşi marini, care pun stăpînire pe colinele Kukum şi aerodromul descoperit cu o lună în urmă de hidroavionul „Catalina". I se va da numele comandantului erou Lofton Henderson, care în lupta de la Midway s-a aruncat cu bombardierul său asupra unei nave japoneze. Geniştii americani vor începe lucrul chiar în seara de 7 august desăvîrşind opera deloc rău începută de japonezi. Americanii cuceresc insulele cu prețul a 108 morți şi 140 răniți. Japonezii pierd 1.500 de oameni.

— Guadalcanal. Cea mai septentrională insulă a arhipelagului Solomon, de forma unei omide, cu o lungime de 148 km şi o lățime de 45 km, este străbătută de o culme de munți, ce urcă în partea sa centrală la 2.500 metri în vîrful Austen. Insula este posesoarea unei vegetații şi faune subtropicale. Relieful începe cu falezele calde udate de valuri molcome, plajele aluvionare cu un nisip strălucitor, secționate de peste 30 de rîuri cu denumiri exotice: Tenaru, Lunga, Matanikau, Ilu, Nalimbiu, Metagona, Momaru ... Zona, populată de cocotieri, manghieri şi palmieri, continuă pe pantele munților cu pădurea densă, plină de păsări multicolore ce umplu văzduhul parfumat, cu o larmă asurzitoare. Nu lipsesc nici lagunele şi mlaştinile cu ape stătute ce exală mirosuri pestilențiale, adăpostind cu generozitate cohorte de crocodili încremeniți într-o amorțeală de bestii vigilente, nici jungla densă, semiobscură, toridă şi ostilă, în care mişună cele mai feroce dintre reptilele şi insectele globului. Păianjeni cît cîrtițele, cu împunsătura mortală, viespi cît degetul şi furnici rapace cu muşcătura lacomă şi corozivă, omizi ce inflamează pielea asemenea iperitei, lipitori şi scorpioni oribili, veşnic în poziție de atac împotriva a tot ce mişcă şi cu care vin în contact. O atmosferă aflată permanent sub semnele căldurii toride şi ploilor furioase, una deshidratînd trupurile, sugrumînd gîtlejurile şi vlăguind ființa de forță, cealaltă inundînd şi transformînd totul într-o mlaştină continuă, ambele ridicînd în atmosferă o mîzgă densă şi fetidă ce îneacă şi sufocă pe omul rătăcit prin aceste locuri.

În acest decor de paradis şi infern totodată – „locul cel mai de pe urmă de pe glob unde cineva ar veni să construiască un aerodrom”, în afară de japonezi – se vor purta timp de şase luni neîntrerupt, un şir de lupte acerbe, desfăşurate concomitent pe pământ, pe mare şi în aer, constituindu-se într-un capitol dintre cele mai dramatice din tot cursul războiului.

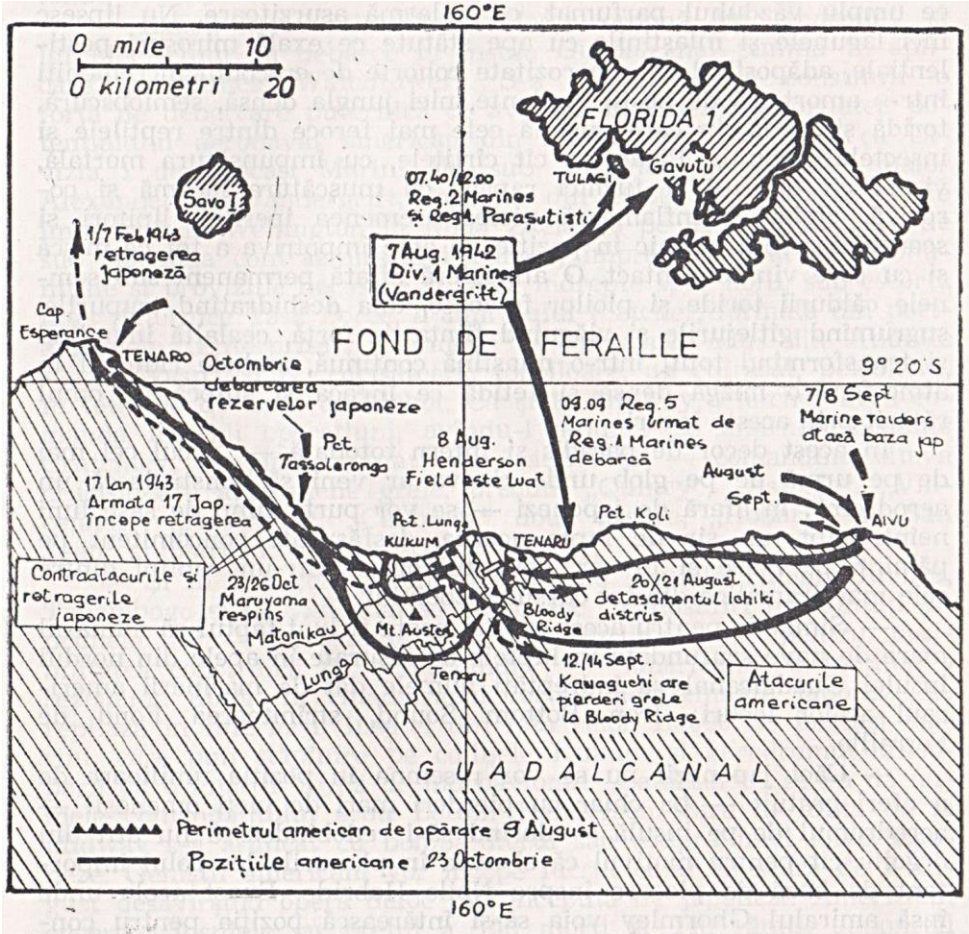

11. Guadalcanal (august 1942–februarie 1943).

— Simbolic pentru acest capitol poate fi luat faptul că numărul mare de nave scufundate în luptele desfăşurate în apele din nordul insulei Guadalcanal va îndreptăți numele

dat de marinarii americani acelor locuri: Iron Bottom Found, strîmtoarea Fond de Ferraille.

— Căci japonezii nu se vor resemna în poziția umilioare de a oferi gratuit – ba chiar cu pierderi mari de vieți omeneşti – aerodromul de pe insulă – dorind să-l redobîndească nu atît din orgoliu cît pentru motivul că el avea în planurile lor rolul important de bază de plecare înspre Noile Hebride. Exact acolo unde însă amiralul Ghormley voia să-şi întărească poziția pentru contracararea amenințării nipone pe direcția Hawaii – Australia. Se vede treaba clar, că ambele părți acordau insulei o importanță majoră, că fiecare şi-o dorea decis, că dreptul primului ocupant nu a exclus şi nici nu a deranjat apariția celui de al doilea ocupant şi în sfîrşit că stăpînirea definitivă a insulei urma să se dispute pe calea forței, respectiv al celui mai tare, lucru ce nu ține neapărat de legile junglei. Căci japonezii vor recurge şi la şiretenie, lecție împrumutată primordial de la natură, omul modern învățînd-o prin şcoli, unde formează un capitol sofisticat al strategiei militare.

De aceea chiar în noaptea de 8 spre 9 august, o escadră formată din 7 crucişătoare şi 1 distrugător, de sub comanda contraamiralului Gunichi Mikawa, plecată din Rabaul, reuşeşte să se strecoare neobservată în apele insulei Savo – puțin spre nordul capătului vestic al Guadalcanalului – unde surprind navele amiralului Turner, acostate pentru debarcarea imensului volum de materiale al Diviziei 1 de Puşcaşi Marini, căreia Pentagonul îi încredințase nobila misiune de a înclina balanța războiului din Pacific de partea Aliaților.

— Expertă în lupta de noapte, flota japoneză reuşeşte să intre în dispozitivul de nave american, strecurîndu-se prin zona de strajă, constituită de torpiloarele „Blue" şi „Ralf Talbot", împărțindu-se în două grupe. Prima formată din 4 crucişătoare lansează simultan torpilele asupra omoloagelor lor „Chicago" şi „Canberra" aflate în sudul insulei Savo, iar a doua formată din 3 crucişătoare, atacă „Quincy", „Vincennes" şi „Astoria". O ploaie de obuze de pe „Chokai", „Aoba" şi „Furutaka" cad asupra navelor aliate, surprinse în amorțeala

celui de al doilea cart de noapte. Într-o luptă ce nu a depăşit 32 de minute sînt scufundate 4 crucişătoare şi avariate 2 nave americane. Dincolo „Chokai" şi „Aoba" înregistrează pierderi neînsemnate. Amiralul Mikawa se gîndea că îi era imposibil să se mai îndrepte spre Guadalcanal pentru a-şi duce la capăt misiunea de distrugere a trupelor de invazie americane, fără riscul iminent de a fi surprins – în zorii ce se apropiau – de aviația americană, alternativă ce i-ar fi fost fatală. El va dispare cu flota sa din zona incendiată în umbra orelor.

Cînd strigoii-n țintirim
Ies din gropi întredeschise …[1]

cum s-ar exprima marele Will …

— Turner va ridica ancora flotei sale de transportoare şi de escortă părăsind apele Guadalcanalului, cu aproximativ jumătate de materiale nedescărcate. În zori oamenii Diviziei de Puşcaşi Marini vor avea în față o mare liberă, nişte epave fumegînde deteriorînd decorul cu un spectacol dezolant. Oamenii vor realiza cu amărăciune că rămăseseră singuri, aici la marginea unei insule, ce nu avea darul să le insufle nimic linişti tor …

— Era firesc să gîndească astfel deoarece ei ştiau că se aflau de fapt în zona de control niponă şi că asupra lor se vor exercita presiuni continui în vederea recuceririi aerodromului, pierdut pentru moment într-un mod stupid.

— De aceea generalul Vandergrift – un tip cu o statură impozantă, voinic, dîrz, curajos, popular în relații, pragmatic, trecut prin experiența campaniilor din Nicaragua, Mexic şi China – avea de rezolvat cîteva probleme de bază: punerea în stare de funcțiune a aerodromului Henderson, organizarea unui sistem defensiv puternic întărit pe un perimetru exterior capului de pod, articulat cu un mecanism de cercetare atît de-a lungul întregului litoral din zona stăpînită

[1] Shakespeare, *Visul unei nopți de vară*, Opere, vol. III, ESPLA, Bucureşti, 1956, pag.408.

cît şi spre interiorul insulei precum şi asigurarea menținerii statu-quo-ului pînă la primirea unor întăriri.

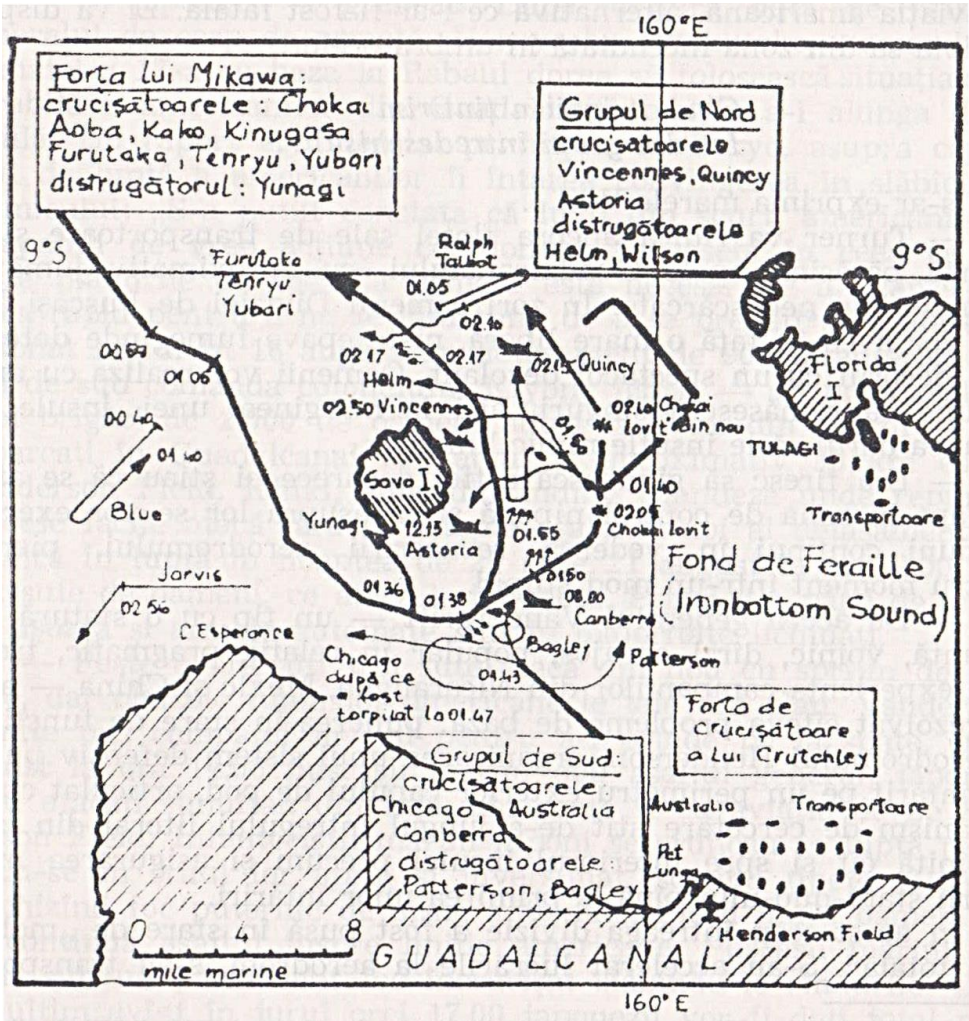

12. Bătălia din largul Insulei Savo (9 august 1942).

În acest scop întreaga divizie a fost pusă în stare de „mobilizare totală". S-au accelerat lucrările la aerodrom, s-au transportat toate materialele debarcate pe plajă în depozite răzlețe şi bine camuflate în desişurile junglei, s-au săpat tranşee, adăposturi, linii de bretelă de-a lungul unui perimetru de aproximativ 10 km ce îngloba Henderson Field,

mărginit la est prin rîul Tenaru şi la vest prin colinele Kukum, partea de sud dintre rîurile Tenaru şi Lunga fiind întărită prin posturile izolate, au fost amplasate în poziţii convenabile bateriile de artilerie uşoară, mortierele, tancurile.

În 10 zile s-a realizat ceea ce în condiţii normale reclama două luni de muncă, folosind acelaşi număr de oameni. În 15 august terenul Henderson era „operaţional" şi în 20 primeşte 19 avioane de vînătoare F4F „Grumman", şi 12 bombardiere în picaj SBD „Dauntless".

— Şi japonezii se grăbeau. După lovitura dată de Mikawa, generalul de corp de armată Haruyoshi Hyakutake, comandantul Armatei a 17-a cu baza la Rabaul dorea să folosească situaţia defavorabilă a americanilor din Guadalcanal pentru a-i alunga de pe insulă. Un raport confidenţial primit de la Tokyo, asupra capacităţii de luptă a americanilor îi întărea convingerea în slăbiciunea inamicului: „S-a putut constata că luaţi din scurt, americanii sînt incapabili de vreo acţiune coordonată, îndeosebi în ceea ce priveşte planurile de foc. Ca urmare este necesar de a avansa şi a ataca rapid pentru a nu le lăsa timp de a se pregăti". Ca atare s-a acţionat rapid. În 18 august un detaşament de 900 infanterişti marini de sub comanda colonelului Kiyono Ichiki – un prim eşalon a unei brigăzi de 2.000 de oameni aduşi la Truk din Guam – sînt debarcaţi în Guadalcanal la Taivu, la aproximativ 20 km est de Henderson Field. Ichiki, adus din Indiile Olandeze unde repurtase succese facile atacă fără să aştepte eşalonul doi al detaşamentului. Aruncă în luptă în noaptea de 20 spre 21 august la ora 2.50 vreo trei sute de oameni, ce atacă la baionetă. Prinşi din părţi de artileria uşoară şi armele automate sînt în majoritate lichidaţi.

— Peste o oră alţi trei sute atacă din nou cu sprijin de artilerie, dar obuzele tunurilor americane le taie din elan. Vandergrift trimite trei companii în sud pentru a-i prinde pe la spate. În 22 august la ora 14.00 puşcaşii marini dau asaltul general, japonezii fiind atacaţi simultan din faţă, din spate şi cu aviaţia de pe Henderson Field. Infanteriştii marini niponi se aruncau în luptă revărsîndu-se în stilul lor aprig şi înverşunat, scoţînd ţipete sălbatice, deschizînd foc puternic

de arme automate. Pierd mulți oameni dar îşi continuă asaltul înspre liniile americane. Puşcaşii marini i-au ținut sub un permanent foc încrucişat slăbindu-le rîndurile. După un ultim avînt în jurul orei 17.00 japonezii vor fi dați total peste cap, detaşamentul fiind practic lichidat. Din cei 900 de oameni plecați la atac vor supraviețui numai 130. Colonelul Ichiki va fi găsit scăldat într-o baie de sînge, cu un wakizashi lucind alături. Ofițerii japonezi poartă cu ei în campanie kimono-ul şi wakizashi-ul, stiletul personal, păstrîndu-le – învelite în mătase fină şi apoi într-o cutie specială – ca pe nişte lucruri de preț, sacrosante. Stau şi aşteaptă în cutie, fiecare cu folosința sa fundamentală: kimonoul, momentul de sărbătoare, care la extremă poate fi şi … „moartea … ce ne umple de fiori solemni" cum se exprimă Johannes Volkelt, iar wakizashi-ul … „simplul său vis de tigru … omorul pentru care a fost făurit" aşa cum frumos scrie marele Borges într-un poem scurt.

Colonelul Ichiki şi-a făcut seppuku, deschizîndu-şi abdomenul după ce va fi lăsat pe țesătura kimonoului cîteva cuvinte de scuză la adresa mikadoului. A plătit cu viața graba şi convingerea într-o victorie facilă.

— Tojo va cere generalului Hyakutake să declanşeze asupra insulei Guadalcanal operația „Ka". Acesta va numi la comanda trupelor terestre de debarcare pe generalul de brigadă Kiyotake Kawaguchi. Transportoarele de trupe vor fi acoperite – conform dispozițiilor lui Yamamoto – de către o escadră, pusă sub comanda viceamiralului Kondo, cuprinzînd un grup de diversiune format din portavionul uşor „Ryujo" şi două distrugătoare, sub comanda lui Hara şi o forță de lovire cuprinzînd portavioanele „Shokaku" şi „Zuikaku" – cu 268 avioane – 3 cuirasate, 13 crucişătoare şi distrugătoare.

— Aliații aveau pregătiți în cîteva insule din regiune – încă din timp de pace – cîțiva „observatori de coastă", oameni aleşi dintre funcționarii sau fermierii locali, bărbați încercați şi cu experiență, buni patrioți, temerari, caractere nobile, cunoscători ai locurilor. Instruiți îndelung şi dotați cu aparate de emisie-recepție, ei informau pe Aliați asupra

mişcărilor flotei sau formațiilor de avioane inamice. Donald Kennedy – unul dintre aceştia – situat în Noua Georgie anunță terenul Henderson că în zona Rabaul–Shortland are loc o vie activitate navală. Era un indiciu că japonezii constituiau o nouă flotă ce avea să-şi găsească niscaiva treburi prin apele Guadalcanalului.

— Avizat, Ghormley pregăteşte o Task Force, sub comanda lui Fletcher, cuprinzînd portavioanele „Enterprise" şi „Saratoga" escortate de cuirasatul „North Carolina" – adus din Atlantic – 10 distrugătoare, 4 crucişătoare, 12 submarine şi 254 avioane.

Întîlnirea celor două flote are loc în 23 şi 24 august în estul insulelor Solomon. Prima zi se încheie fără confruntări, dar a doua zi dimineața avioanele de cercetare americane zăresc portavionul „Ryujo", împotriva căruia Fletcher lansează un val de avioane de bombardament. Aproape simultan avioane de recunoaştere descoperă „Shokaku" şi „Zuikaku". Încercarea de a dirija aviația spre acesta din urmă eşuează datorită dificultăților survenite în legătura radio. La 15.50 „Ryujo" este scufundat. O parte din aviața de pe „Enterprise" descoperă „Shokaku" şi-l atacă. În acelaşi timp aviația de pe portavioanele nipone descoperă „Enterprise" şi la 16.41 trei bombe îl lovesc, fără urmări grave, portavionul reuşind să-şi recupereze aparatele. În afară de „Ryujo", japonezii mai pierd distrugătorul „Uzuki" şi 90 de avioane. Aliații pierd 20 de aparate. Apoi cerul se închide şi cele două forțe pierd contactul. Fletcher decide să se retragă, adăpostindu-şi escadra la Espíritu Santu. În dimineața zilei de 31 august un submarin japonez torpilează pe drum portavionul „Saratoga" avariindu-l grav. În acest atac amiralul Fletcher este rănit.

— Grupul de nave cu trupele de debarcare ale generalului Kawaguchi îşi continuă drumul, dar în 25 august bombardierele în picaj de pe Henderson Field le descoperă şi lovesc „Kinryu Maru" şi „Jintsu", iar fortărețele zburătoare scufundă distrugătorul „Mutsuki".

— Bătălia din insulele estice Solomon – analoagă cu aceea din Marea Coralilor – deşi nu a împiedicat debarcarea

trupelor japoneze în Guadalcanal, a demonstrat supremația americanilor pe mare în timpul zilei, obligînd pe japonezi să-şi efectueze transporturile exclusiv pe timpul nopții. Puşcaşii marini – dotați cu fantezie semiotică şi cu un pronunțat simț al humorului – vor denumi aceste transporturi „Expresul de noapte de Tokyo".

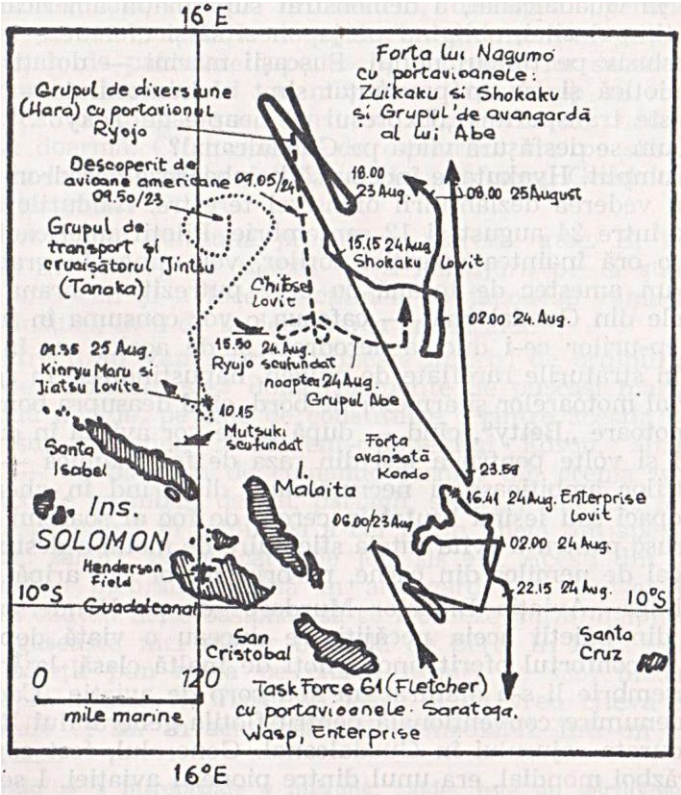

13. Bătălia din estul Insulelor Solomon (24 august 1942).

— Cum se desfăşura viața pe Guadalcanal?

— Cumplit. Hyakutake începu să bombardeze aerodromul Henderson în vederea dezlănțuirii ofensivei terestre. Raidurile au avut loc zilnic între 24 august şi 12 septembrie. Piloții americani se vor trezi cu o oră înaintea apariției zorilor, vor mînca în grabă şi în picioare un amestec de tocană cu orez putrezit – hrana cea de toate zilele din Guadalcanal – cafeaua o vor consuma în hurducăturile jeep-

urilor ce-i duc la aerodrom şi de acolo, sus în înaltul cerului, în straturile rarefiate de oxigen, năpustindu-se în zgomotul asurzitor al motoarelor şi armelor de bord, cînd deasupra bombardierelor bimotoare „Betty", cînd – după ce se vor avînta în curajoase lupinguri şi volte pentru a ieşi din raza de foc inamică – asupra „Zero"-urilor ambiţioase şi necruţătoare, dispărînd în ghemotoace de nori opaci sau ieşind brutal în cercul de foc al soarelui orbitor, virînd brusc pentru a evita fatala şfichiuire de metal a destinului ce muşca egal de nemilos din carne, parbriz, motor sau aripă ...

Pe lîngă „Aviaţia Bluzelor Murdare" de pe Henderson Field formată din băieţii aceia necăjiţi, ce duceau o viaţă departe de condiţia şi confortul oferit unor piloţi de înaltă clasă, la începutul lunii septembrie li s-a alăturat un nou corp de aviaţie „Cactus Air Force", denumire convenţională pentru flotila generalului Ron Geiger, pe durata sejurului în Guadalcanal. Generalul, fost căpitan în primul război mondial, era unul dintre pionerii aviaţiei. I se spunea „Bătrînul", poreclă reprezentînd, pentru ce-i ce-l cunoşteau, o împletire reuşită a înţelepciunii şi bonomiei de care dădea dovadă în orice împrejurare. Oamenii lui, piloţi pe sprînceană, erau cu toţii nişte tipi complet excentrici, şapcă albastră cu vizieră lungă, bluze kaki spălăcit, pistoale mari prinse în centiroane late. Caracteristic acestor aşi ai aerului, era lupta în doi. Ei au descoperit că în zbor singular, deveneau victimele uşoare ale „Zero"-urilor, în timp ce în binom, Wildcat-urile puteau ataca simultan cinci aparate japoneze, concentrînd cele şase mitraliere din dotare asupra lor şi acoperindu-se reciproc. Formaţiile „gemene" ale generalului Geiger vor intra în luptă la Guadalcanal şi-şi vor împleti acţiunile cu „Bluzele murdare". Japonezii vor simţi nu numai un stil nou la inamic ci şi o intensificare a luptelor în aer. Vor trebui să-şi ia măsuri corespunzătoare.

Cît priveşte nopţile la Guadalcanal, acestea aveau „farmecul" lor inedit. De cum se lăsa întunericul, deasupra „perimetrului" american apăreau „maşinile de spălat", cum numeau puşcaşii marini avioanele de patrulare japoneze cu huruitul lor sacadat. Acestea nu bombardau şi nici nu

mitraliau. În schimb se roteau cît era noaptea de lungă, sus, deasupra aerodromului, nelăsînd pe nimeni să doarmă. Cînd rezerva de carburant era pe sfîrşite plecau, luîndu-le locul altele şi tot aşa. Hotărît lucru, Guadalcanal era o insulă blestemată …

— Kawaguchi continuă pregătirea marelui atac. El taie prin junglă un drum larg cu scopul de a înconjura pe la sud „perimetrul" american şi a face joncțiunea cu japonezii rămaşi izolați în vestul insulei, încă de la debarcarea americană.

— Între timp Vandergrift primeşte întăriri de ordinul a 24 de avioane de vînătoare şi a două regimente de puşcaşi marini, dintr-o a doua divizie, pe cale de constituire. Printre aceştia 850 raideri [1] – sub comanda locotenent-colonelului Edson, alias Mike Roşcatul – un batalion de comando format din crema west-ului, un amestec de geambaşi de cai, parlagii, şoferi, muncitori forestieri, cow-boy, specialişti în mînuirea a cel puțin uneia din specialitățile tripourilor: zaruri, pistol, cărți de joc, şiş etc. Aceşti din urmă se aruncă într-o incursiune pînă în ariergarda lui Kawaguchi. De fapt gagiii căutau nişte basamac să se trotileze puțin, dar n-au avut noroc să găsească nici măcar o sticlă de bere. În lipsa unei trebi serioase băieții pun mîna pe cîteva tunuri, le scot blocurile de culasă, şi le aruncă în mare, se joacă şi cu vreo cîteva depozite de materiale ce sar în aer, festiv şi iremediabil. Într-un cantonament mai luxos se aleg cu o pradă semnificativă: pantalonii din uniforma albă a generalului … Îi vor duce în chip de trofeu la Henderson Field. Căci nu e un semn prevestitor de bine cînd un general îşi pierde pantalonii …

— Există, Sensei san, la aproximativ 1.500 metri sud de terenul Henderson, o colină nu mai lungă de un kilometru. Deşi expusă bombardamentelor aeriene, această creastă golaşă constituia soluția în ecuația Guadalcanalului. Cine era în posesia ei deținea Henderson Field, iar cine era stăpîn

[1] to raid = a întreprinde o misiune; raider este un participant la un raid. Se va păstra în text denumirea americană.

pe aerodrom avea Guadalcanal în palmă. Exact aici îşi va posta Mike Roşcatul oamenii săi şi tot aici îşi vor concentra japonezii atacul lor furibund.

— Pregătirile odată terminate Kawaguchi va dezlănțui atacul, cu cei 7.000 de oameni ai săi în noaptea de 11 septembrie. El infiltrase din vreme în zona sudică a perimetrului cîteva sute de soldați, aşi în mînuirea săbiei. Aceştia vor ataca sentinelele din avantposturi, secerîndu-le fulgerător, înainte de a schița umbra unui semnal de alertă, operînd în acest fel numeroase breşe şi slăbind pozițiile americane. A urmat apoi canonada de artilerie acompaniată de bombardamentele aeriene efectuate de valuri succesive de avioanele tip „Betty", protejate de vînătoare.

Din înălțimi s-a năpustit aviața de pe Henderson Field şi curînd cerul deveni o replică aeriană – mai vie şi mai dinamică – a infernului de jos.

După încetarea pregătirii de artilerie, japonezii trec la atac năpustindu-se cu urlete sălbatice asupra Raider-ilor. Au urmat două zile de lupte acerbe pe durata cărora Kawaguchi aruncă în foc valuri succesive de oameni. Bătălia s-a fărîmițat într-o mulțime de grupuri izolate, fiecare grup luptînd pe socoteala lui. Lupta e scăpată de sub controlul operațional şi rezultatul ei se realizează aleatoriu şi neuniform. Flancul stîng american dinspre rîul Lunga a slăbit şi în zorii lui 13 septembrie japonezii sînt la 300 de metri de terenul Henderson. Aceştia din urmă şi-au permis un răgaz pentru a-şi consolida pozițiile cucerite.

— Pauza intervenită cădea minunat pentru băieții din Texas, Oklahoma şi de aiurea, pentru a-şi odihni mădularele şi a îmbuca cîte ceva. Erau 400 cu toții şi trebuiau să țină piept la 4.000 de japonezi. De sprijin nici vorbă. Vandergrift repartizase trupele uniform de-a lungul perimetrului. Fiecare trebuia să-şi apere zona încredințată. Cît n-ar fi dat oamenii lui Mike Roşcatul să se vadă prin cîmpiile udate de Colorado sau Cimarron River. Vise … Se socoteau ghinionişti lumii. Din toată armata Americii, caizii ăia de la Washington i-au ales tocmai pe ei pentru Guadalcanal. Şi aici din ghinion în ghinion. Desigur la noapte va fi bal în toată regula. Mike Red

le spuse franc comandanților de unități: „Între Japşi şi aerodrom sîntem numai noi. Dacă nu rezistăm, Guadalcanalul e pierdut!”

— La mijlocul nopții Batalionul Ishitari atacă la est de Tenaru, în direcția rîului. Flancul drept american nu rezistă şi e gata să se realizeze o breşă periculoasă. În frunte cu Edson, cîțiva ofițeri curajoşi, Sweeney, Torgerson, Bailey se avîntă prin focul dezlănțuit de atacanți, determină oamenii să rămînă pe poziții, aduc servanți noi şi repun mitralierele în funcțiune, completează golurile, fac joncțiuni în porțiunile slăbite, reorganizează linia de apărare. Presiunea japoneză e covîrşitoare. Edson cere sprijin de artilerie. E singurul lucru ce mai poate salva situația de la un dezastru. Îl primeşte. Situat la 800 de metri în spatele liniei lui Edson, soldatul Watson declanşează cu o precizie de ac, un tir al obuzierelor de 105 mm ce cade ca un tăiş de lamă, exact la 200 de metri în fața liniilor americane, transformînd atacul japonez într-o tocătură de carne inofensivă. Cînd Kawaguchi va trimite la un ultim atac un nou val de oameni Watson îl va masacra cu tirul de uragan al artileriei, ațintit parcă pe fiecare om în parte. Miracolul s-a produs! Cei 400 au dat peste cap armata de invadatori de zece ori mai numeroasă. Kawaguchi nu mai poate face nimic. A doua zi Watson e propus pentru ridicarea la gradul de sublocotenent.

După 36 de ore de lupte grele, japonezii se vor retrage lăsînd în spate 950 de morți şi 250 de răniți. Americanii au pierdut în această confruntare 40 de oameni şi vor număra 104 răniți. Dar „Creasta Sîngeroasă” cum o vor numi Puşcaşii Marini rămăsese în mîinile lor.

— Imediat după această înfrîngere a japonezilor, statele majore ale ambelor părți pompează în continuare noi întăriri ce se adaugă forțelor beligerante existente în insulă. Un observator din afară ar fi avut senzația că întreaga soartă a războiului din Pacific se miza acolo în Guadalcanal, în lupta îndîrjită dintre batalioanele celor două părți încleştate într-un carusel blestemat de atacuri ce păreau să se perpetueze pînă în ziua cînd una din părți îşi va pierde ultimul său om, cu ultimul său glonte.

Vandergrift primeşte în 18 septembrie în sprijin regimentele 7 de Puşcaşi Marini şi 164 de Infanterie – în total peste 4.000 de oameni – precum şi 147 de blindate, astfel încît la 1 octombrie totalul forţelor americane pe insulă se ridică la 23.000 de oameni.

— Şi în tabăra japoneză se produc reevaluări. „Expresul de noapte de Tokyo" aduce încontinuu întăriri. Vor fi debarcate pe insulă Cartierul General al Armatei a 17-a şi o parte a Diviziei a 2-a de Infanterie marină „Sendai", de sub comanda generalului locotenent Maruyama. Acum sînt 20.000 de japonezi pe insulă.

— Americanii vor întări din nou „perimetrul" – un oval în jurul terenului Henderson, cu axa mare de 8 km şi cea mică de 4 km – acoperind exteriorul cu o linie de front continuă formată din tranşee, puncte întărite, fortificaţii, ambuscade, zone cu sîrmă ghimpată. Peste tot de jur împrejur puşcaşii marini erau gata să facă faţă atacurilor nipone.

— Pentru a străpunge linia de apărare americană, Maruyama – avînd în minte lecţia ultimei bătălii – solicită să i se trimită tunuri. Mai cere să se înteţească bombardamentele navale asupra instalaţiilor şi rezervoarelor de carburanţi de pe Henderson Field. În acest scop în zona Shortland încep pregătiri pentru organizarea unei escadre de nave formată din crucişătoare şi cuirasate.

— Prevenit de către un observator de coastă, Ghormley creează o barieră de nave în jurul insulei Savo. Întîlnirile navale nocturne nu reuşesc să împiedice bombardarea de pe mare a „perimetrului". Dosarul celei de a treia mari bătălii din Guadalcanal este deschis.

— Maruyama este hotărît să arunce pe americani în mare. El emite un ordin de zi menit să ridice moralul de luptă al Diviziei Sendai. Personal scrisese aceste rînduri electrizante: „Privirile întregii omeniri sînt aţintite asupra bătăliei din Guadalcanal. Nu speraţi ca vreunul dintre voi să-şi mai revadă patria dacă nu vom relua în stăpînire insula. Nu încetaţi nici o clipă să vă gîndiţi decît la onoarea Împăratului; de aceea nu disperaţi în faţa inamicului şi nu vă lăsaţi pradă îndoielilor. Fiţi tari ca oţelul şi hotărîţi ca stînca!

Înaintați cu o îndrăzneală necruțătoare! Loviți inamicul cu forță, astfel ca să nu-şi revină niciodată!"

— Într-adevăr fulminant!

— Maruyama plănuia să lanseze ofensiva pentru a ocupa malul estic al rîului Matanikau. Regimentul 4 de Infanterie marină de sub comanda colonelului Nakaguma urma să traverseze rîul în zorii zilei de 7 octombrie şi să dezlănțuie marea ofensivă.

— Şi de această dată japonezii au în față Raider-ii lui Mike Red – dîrji şi ai naibii de neînduplecați – şi japonezii vor pierde două zile în lupte nedecise. Un atac declanşat în 9 octombrie pe crestele de vest de rîul Matanikau, apărate de trupele locotenent-colonelului Puller – „Solidul" cum i se spunea de către oamenii săi – se va încheia cu un nou dezastru pentru Nakaguma. El va lăsa în mărăcinişurile rîpelor Matanikau 900 de morți, în timp ce americanii pierd 65 de oameni şi au 125 de răniți. Între timp apare şi flota japoneză ce transporta obuzierele de 150 mm. Maruyama era convins că în sfîrşit avea să-i dezmorțească pe americanii înțepeniți în perimetrul lor afurisit.

— Era un convoi transportînd Regimentul 164 infanterie marină cu 2.837 militari din Divizia „Sendai", cargouri cu materiale de aprovizionare, pe care fuseseră încărcate şi 10 obuziere de 150 mm. Convoiul era escortat de o flotă de trei crucişătoare grele, „Aoba", „Kinugasa" şi „Furutaka", două nave bază pentru hidroavioane şi opt distrugătoare, de sub comanda contraamiralului Aritomo Goto, avînd ca misiune să bombardeze de pe mare terenul Henderson.

— O escadră similară americană, „Task Force 64" sub comanda contraamiralului Norman Scott, formată din crucişătoarele grele „San Francisco" şi „Salt Lake City", crucişătoarele uşoare „Boise" şi „Helena" şi cinci contratorpiloare, ce escorta la rîndul ei un convoi de aprovizionare spre Guadalcanal, aflată în largul apelor din Capul Esperance – punctul nord-vestic al insulei – primeşte ordin – în noaptea de 11 spre 12 octombrie – să atace flota japoneză. La ora 23.35 distrugătorul „Helena" prinde în radar navele inamice, dar dintr-o neglijență Scott nu este înştiințat.

Neavînd contact cu flota inamică, el face o manevră de întoarcere dislocîndu-şi o parte din nave. Între timp află de apropierea lui Goto. Distrugătoarele „Duncan” şi „Helena” precum şi 2 crucişătoare – ce aveau în ecranul radarului flota lui Goto – deschid foc puternic. Crucişătorul „Furutaka” este despicat efectiv în două şi se scufundă, nava amiral „Aoba” este grav avariată pierzînd jumătate din echipaj inclusiv pe contraamiralul Goto, torpilorul „Fubuki” este întors cu coca în sus, cîteva distrugătoare încărcate ochi cu trupe sînt de asemenea scufundate. În zori aviația de pe Henderson Field mai reduce din flota japoneză scufundînd două contratorpiloare, „Natsugumo” şi „Murakamo”.

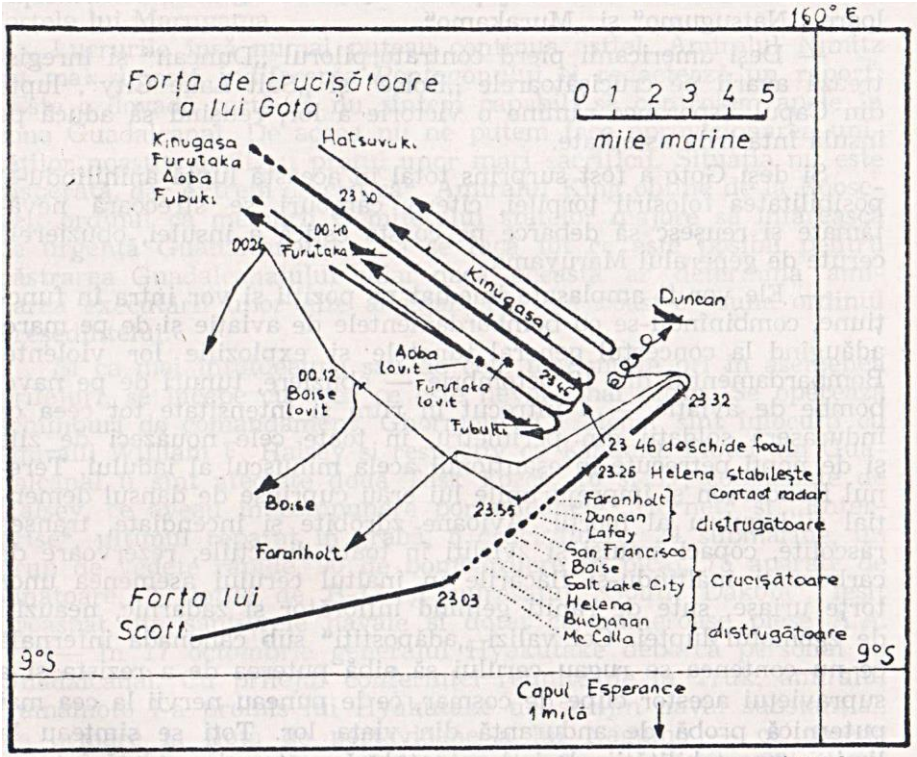

14. Bătălia din Capul Esperance (11–12 octombrie 1942).

— Deşi americanii pierd contratorpilorul „Duncan” şi înregistrează avarii pe crucişătoarele „Boise” şi „Salt Lake City”, lupta din Capul Esperance rămîne o victorie a lor,

reuşind să aducă pe insulă întăririle aşteptate.

Şi deşi Goto a fost surprins total în această luptă anihilîndu-şi posibilitatea folosirii torpilei, cîteva cargouri se strecoară nevătămate şi reuşesc să debarce pe coasta estică a insulei, obuzierele cerute de generalul Maruyama.

— Ele vor fi amplasate imediat pe poziţii şi vor intra în funcţiune, combinîndu-se cu bombardamentele de aviaţie şi de pe mare, adăugînd la concertul general tunetele şi exploziile lor violente. Bombardamentul din 13 octombrie – obuziere, tunuri de pe nave, bombe de aviaţie – a întrecut în ritm şi intensitate tot ceea ce îndurase soldaţii din perimetru, în toate cele nouăzeci de zile şi de nopţi petrecute în eşantionul acela minuscul al iadului. Terenul Henderson şi împrejurimile lui erau cuprinse de dansul demenţial şi lugubru al morţii. Avioane zdrobite şi incendiate, tranşee răscolite, copaci smulşi şi zvîrliţi în toate direcţiile, rezervoare de carburanţi înălţîndu-şi flăcările în înaltul cerului asemenea unor torţe uriaşe, sute de răniţi gemînd înfiorător şi zadarnic, neauziţi de zgomotul luptei. Cei valizi „adăpostiţi" sub canonada infernală ce nu contenea se rugau cerului să aibă puterea de a rezista şi a supravieţui acestor clipe de coşmar, ce le puneau nervii la cea mai puternică probă de anduranţă din viaţa lor. Toţi se simţeau la limita suportabilităţii, dorind ca totul să se termine odată într-un fel, unii scoşi din minţi fiind gata să se smulgă din tranşee şi să o ia la fugă, oriunde, numai să dispară – dacă era posibil – din această insulă în deflagraţie ...

— ... „oriunde, oriunde, numai în această lume nu!" vorba poetului francez Charles Baudelaire.

— După o oră şi douăzeci de minute navele părăsiră apele Guadalcanalului şi bombardamentul slăbi în intensitate. Aerodromul e făcut chisăliţă. Dar în învălmăşeala de fuselaje şi aripi de avion ce întrecea în reuşită orice operă suprarealistă a lui Salvador Dalí, patru avioane făceau notă discordantă. Puşcaşii marini, piloţii şi mecanicii sar din tranşee şi se antrenează într-o cursă nebună contra cronometru, pentru repararea celor patru avioane, singurele care supravieţuiseră cu avarii mai mici, de pe urma

bombardamentului, pompează benzina din rezervoarele avioanelor distruse şi le pregătesc de zbor. Piloții din „Cactus Air Force" erau a doua zi în aer lovind cargourile japoneze, ce continuau să aprovizioneze forțele lui Maruyama.

Lucrurile însă numai puteau continua astfel. Amiralul Nimitz nu mai suportă indiferența Pentagonului şi redactează un raport: „Este o dovadă certă că nu sîntem capabili să controlăm apele în zona Guadalcanal. De aceea nu ne putem face aprovizionarea unităților noastre decît cu prețul unor mari sacrificii. Situația nu este disperată, dar extrem de critică". Amiralul King obține de la Roosevelt ordinul ca membrii Comitetului statelor majore să întărească de urgență Guadalcanalul. „Să se facă tot ce este posibil pentru păstrarea Guadalcanalului chiar dacă aceasta ar determina amînarea executării unor alte angajamente ale noastre" suna ordinul Preşedintelui.

Şi ca mai întotdeauna sau de cele mai multe ori în asemenea prilejuri, se începe cu ceea ce este nevoie mai puțin. Se operează schimburi de comandament, Ghormely şi Fletcher sînt înlocuiți cu amiralii William F. Halsey şi respectiv cu Kinkaid. Flotei din Guadalcanal îi sînt afectate două Task Force, 16 şi 17, comandate de Halsey, ce aveau în compunere portavioanele „Hornet" şi „Enterprise", ultimul reparat în grabă, 6 crucişătoare, 24 submarine, un grup de vedete rapide, 90 de bombardiere în picaj, 75 aparate de vînătoare, 2 flotile de B-17 şi cuirasatul „South Dakota", ieşit proaspăt din şantierele navale şi dotat cu numeroase piese A.A.

— În 17 octombrie generalul Hyakutake debarcă personal în Guadalcanal. Cu prilejul conferinței reunite de la Truk, amiralul Yamamoto i-a promis lui Hyakutake un sprijin naval substanțial. Ca urmare la flota de portavioane a lui Nagumo – ce poseda patru unități – se alăturară 4 cuirasate, 8 crucişătoare, 28 distrugătoare, 4 petroliere şi 3 cargouri. Comanda Flotei Combinate se împărți între viceamiralii Nagumo şi Kondo. Planul stabilit la Truk prevedea ca trupele terestre să atace aerodromul Henderson şi simultan flota japoneză să navigheze în apele

Guadalcanalului pentru a împiedica orice debarcare a americanilor precum şi pentru protejarea aviației proprii ce urma să aterizeze pe terenul Henderson cucerit de forțele lui Maruyama. Conform planului, acesta din urmă trebuia să declanşeze atacul în noaptea de 21 octombrie, dinspre rîul Matanikau, cu detaşamentul colonelului Oka şi Regimentul 4 de Infanterie Marină de sub comanda colonelului Nakaguma sprijinit de tancuri, iar în noaptea următoare să organizeze un atac şi dinspre sud, cu două regimente de infanterişti marini sprijinite de o baterie de tunuri de munte.

Maruyama tăiase prin junglă cu ajutorul genişt ilor o trecere pe o adîncime de 50 de km – i s-a spus „drumul Maruyama" – pentru apropierea forțelor terestre japoneze debarcate în nord-vestul insulei de zona „perimetrului". Ploile necontenite au îngreuiat mersul acestor oameni încărcați cu echipamentul individual, cu diferite materiale, provizii, muniții şi în noaptea de 20 octombrie trupele nu atinseseră pozițiile stabilite. Maruyama solicită amînarea atacului său pînă în 26 octombrie deoarece fotografiile aeriene nu au pus în evidență obstacolele de care se loveau efectiv în teren. Hyakutake este însă presat de Flota Combinată, care cu fiecare zi pierdută consuma carburanți. De aceea preluă comanda sectorului Matanikau şi ordonă un bombardament cu obuzierele de 150 mm asupra terenului Henderson, urmat în cursul nopții de atacul trupelor terestre sprijinite de tancuri.

Artileria americană îi întîmpină cu un baraj puternic ce distruge tancurile din față, scoate din funcție două obuziere, infanteriştii japonezi retrăgîndu-se în dezordine. Hyakutake anulează atacul. Un al doilea atac în noaptea de 23 octombrie condus de Nakaguma – Maruyama şi Oka nu atinseseră încă pozițiile stabilite – se încheie cu distrugerea a 10 tancuri şi cu numeroase pierderi de vieți omeneşti. Sute de ostaşi ai Regimentului 4 de Infanterişti marini morți şi grav răniți rămîn pe tot cursul nopții la discreția unei cohorte de crocodili care se năpustesc într-un festin rapace şi pantagruelic. Oka va redacta un raport în care încearcă să justifice înfrîngerea unității sale: „Regimentul a făcut eforturi

să-şi ducă la îndeplinire misiunea ce i-a fost încredințată, dar inamicul a fost hotărît să apere acest sector".

— 24 de ore mai tîrziu Maruyama şi Oka se îndreptau spre nord încercînd marea bătălie, menită să conducă la cucerirea aerodromului. Generalul pregătise şi o telegramă pentru Comandamentul General de la Tokyo, redactată în termeni ce prezentau victoria sa. Dar, parcă dracul îşi băgase coada şi în această afacere, căci un puşcaş marin observă din întîmplare un ofițer japonez, pe o colină apropiată din sudul terenului Henderson, cercetînd prin binoclu pozițiile americane. El dă alarma. De prisos. Căci Vandergrift folosise ultimele rezerve disponibile pentru întărirea frontului de pe rîul Matanikau.

— Atacul s-a declanşat în noaptea de 24 spre 25 octombrie la ora 0.30, la 2 kilometri sud de aerodrom. Personal colonelul Furumiya, fluturînd drapelul Regimentului 29 Infanterie Marină, al cărui comandant era, pătrunde cu un batalion – printr-o breşă – în liniile americane.

— Puller însă a luat imediat măsura de a astupa breşa, izolînd batalionul condus de colonel. A început o luptă pe viață şi pe moarte. Cuiburi de mitralieră sînt pierdute şi japonezii trag în americani cu fostele lor mitraliere. Aceştia din urmă reuşesc să şi le redobîndească. Atacul se generalizează pe tot frontul sudic. Un ofițer de stat major transmite generalului Hyakutake un mesaj anunțînd victoria. Un ofițer de legătură de la comandament retransmite ştirea lui Yamamoto: „Banzai! Am ocupat aerodromul!". Americanii însă țin frontul pe loc. Un nou asalt japonez. Maruyama îşi dă seama că se loveşte de o rezistență dîrză. La ora 2.00 intensitatea luptei scade. La 3.30 japonezii efectuează al treilea asalt. S-a transformat într-o bătălie dură şi sălbatică, cu sute de perechi de oameni încleştați în lupte corp la corp, cu carnagiu confuz, în care fiecare se lupta pentru el. Înainte de toate pentru el. La ora 7.00 japonezii renunță. Yamamoto va fi înştiințat că aerodromul e tot la americani.

— Era duminică 25 octombrie 1942 Florin san. Ploaia tropicală încetase. Se putea ieşi din tranşee. Americanii au

numărat 3.500 de japonezi morți, părăsiți de Maruyama în retragerea sa dezastruoasă.

— Acum Vandergrift ar fi putut trece la contraofensivă. Dar starea de epuizare a oamenilor din „perimetru" nu-i permitea să se gîndească, după această umilă victorie, decît la un somn de cîteva ore …

— Din păcate lupta nu era terminată. Yamamoto prinde radiograma cu privire la victoria de la Henderson Field, dar ştirile următoare erau confuze. Conform planului inițial trebuia ca Flota Combinată să se apropie de țărmurile insulei pentru a bombarda cu aviația şi artileria ultimele elemente de rezistență ale americanilor. Totuşi, dat fiind situația neclară din insulă – comunicatele se contraziceau – Yamamoto reține flota la aproximativ 500 km nord de Guadalcanal şi trimite spre insulă doar crucişătoarele „Akatsuki", „Ikazuchi" şi „Shiratsugo". Acestea se apropie de țărm şi la ora 10.00 încep bombardarea „perimetrului". Dar se trezesc cu o ripostă promptă şi precisă a artileriei americane; cîteva lovituri au atins o navă şi au provocat unele avarii. Se lansează în grabă un ecran de fum şi crucişătoarele dispar. Este apoi trimisă aviația care ajunge deasupra terenului Henderson pe la ora 14.

— Generalul Geiger alarmase din timp escadrilele din „Cactus Air Force" care se aflau în aer. Erau printre piloții de acolo unii care luptau de două luni de zile. Îi puteai cunoaşte după numeroasele cerculețe roşii desenate pe aripile aparatelor, ce indicau numărul adversarilor doborîți. Dar chiar şi dintre aceia care sosiseră de numai două săptămîni – precum căpitanul Foss – aveau de acum unsprezece victorii la activ. Iar astăzi 25 octombrie va mai doborî patru „Zero"-uri. El va încerca să depăşească recordul de 26 victorii aeriene deținut de americanul Eddie Rickenbacker în primul război mondial. Şi va reuşi. Va fi primul, dar vor veni alții cu noi recorduri …

Programul lor era de acum stereotip: decolare, luptă – aici secvența comporta inițiativă, agilitate, viteză, şiretenie, precizie, deloc … monotone – apoi aterizare, refacerea plinului şi iarăşi reînceperea ciclului …

În aceste lupte nu de puține ori se întîmpla ca piloți rivali, ce erau nevoiți să se arunce cu paraşutele – după lovirea aparatelor lor într-o luptă aeriană – să se afle față în față, pe pămînt sau în apă. I s-a întîmplat aceasta locotenentului Conger, care după ce a fost preluat de o vedetă rapidă a încercat să salveze un pilot japonez aflat în apă în apropierea sa. Acesta însă a scos din bluză un revolver şi de acolo din apă a tras în american. Pistolul n-a luat foc nici cînd japonezul şi l-a îndreptat spre tîmplă spre a se sinucide. Conger a trebuit să recurgă la serviciile unui bidon, plasat zdravăn în capul adversarului pentru a-l face inofensiv. În după-amiaza aceea piloții americani doborîseră 26 aparate inamice. Şi după o raită pe mare vor trimite la fund şi un crucişător …

— Noaptea, pe la ora 23.00 atît Maruyama la sud de „perimetru" cît şi Oka pe malul vestic al rîului Matanikau îşi regrupează forțele şi declanşează un nou atac. Japonezii se avîntă cu îndrăzneală şi folosesc orice breşă creată în liniile americane pentru a forța străpungerea apărării lor. Dar mitralierele vor fredona fără întrerupere melodiile lor cadențate şi îndrăcite, în zori japonezii vor cuceri o colină de unde vor ataca furibund. Dincoace intră în luptă alături de puşcaşii marini toată rezerva: transmisionişti, brancardieri, bucătari, ba chiar şi cele trei telefoniste de la comandamentul lui Vandergrift. În zorii zilei de 26 octombrie Divizia Sendai înregistrează atît în sectorul batalionului lui Puller cît şi în acela al comandantului Conoley pierderi considerabile.

— Dar ce s-a întîmplat cu colonelul Furumiya, Sensei san?

— Toți oamenii batalionului încercuit au fost masacrați. Colonelul Furumiya şi şeful său de stat major rămîn izolați cîteva zile, fără hrană, sperînd să facă joncțiunea cu ai lui, cu prilejul primului atac. Dar aceasta nu i-a reuşit. El decide să se sinucidă. Va îngropa drapelul Regimentului 29 de Infanterie Marină şi va redacta o scrisoare pe care ofițerul său de stat major o va înmîna generalului Maruyama. Furumiya se va sinucide dar ofițerul său de stat major cade

prizonier şi scrisoarea va fi găsită asupra sa. Cîteva frînturi: „Nu ştiu ce scuze să aduc ... Sînt dezolat de a fi sacrificat în mod inutil atîția oameni. Nu mă aşteptam la un asemenea dezastru ... ... mă simt ostenit, epuizat de eforturile ultimelor zile. Astăzi îmi voi da viața ... fără să fi adus vreun serviciu însemnat ..."

— În cursul zilelor de 25 şi 26 octombrie are loc şi întîlnirea de pe mare. Dimineața Halsey primeşte ordin să patruleze cu cele două Task Force în zona insulelor Santa Cruz, pentru a intercepta orice forță japoneză ce s-ar îndrepta spre Guadalcanal. Ca şi în trecut, lupta pentru supremație în zonă. La ora 12.00 un hidroavion de patrulare PBY „Catalina" descoperă flota japoneză. Avioanele de bombardament în picaj de pe „Enterprise" atacă micul portavion „Zuiho". Nu supraviețuieşte bombelor lansate de două dintre avioane.

— Bătălia decisivă se dă în 26 octombrie. La ora 6.59 Nagumo lansează de pe portavioane primul val de avioane şi apoi aduce pe punte aparatele pentru a pregăti un al doilea val. Simultan sînt descoperite portavioanele japoneze şi la 6.40 şi 7.30 sînt lansate două valuri de avioane de pe „Hornet" şi „Enterprise". Valurile de avioane japoneze şi americane se întîlnesc pe parcursul zborului şi „Zero"-urile se năpustesc asupra bombardierelor americane, doborînd aproape jumătate din formație. Cele care au reuşit să scape atacă şi lovesc portavionul „Shokaku", avariindu-l grav. Piloții japonezi zăresc la rîndul lor portavionul „Enterprise" la 9.10, dar o aversă tropicală îl scoate din cîmpul lor de acțiune pentru scurtă vreme. Îşi continuă zborul şi la ora 9.15 lovesc portavionul „Hornet" cu două torpile şi şase bombe. Pilotul unui avion torpilor care ratase ținta şi fusese lovit îşi îndreaptă aparatul spre portavion, sfărîmîndu-se de puntea sa de zbor.

— Aşa a fost inaugurat – se spune – sistemul tactic de sinucidere „kamikaze". Portavionul „Hornet" este în flăcări de la un capăt la celălalt şi continuă să fie lovit de valuri succesive de avioane japoneze. Se dă ordinul de abandonare şi la scurt timp după părăsirea navei de către echipaj, va fi

înghiţit de valuri căptuşind cu metal încă o porţiune din Iron Bottom Found.

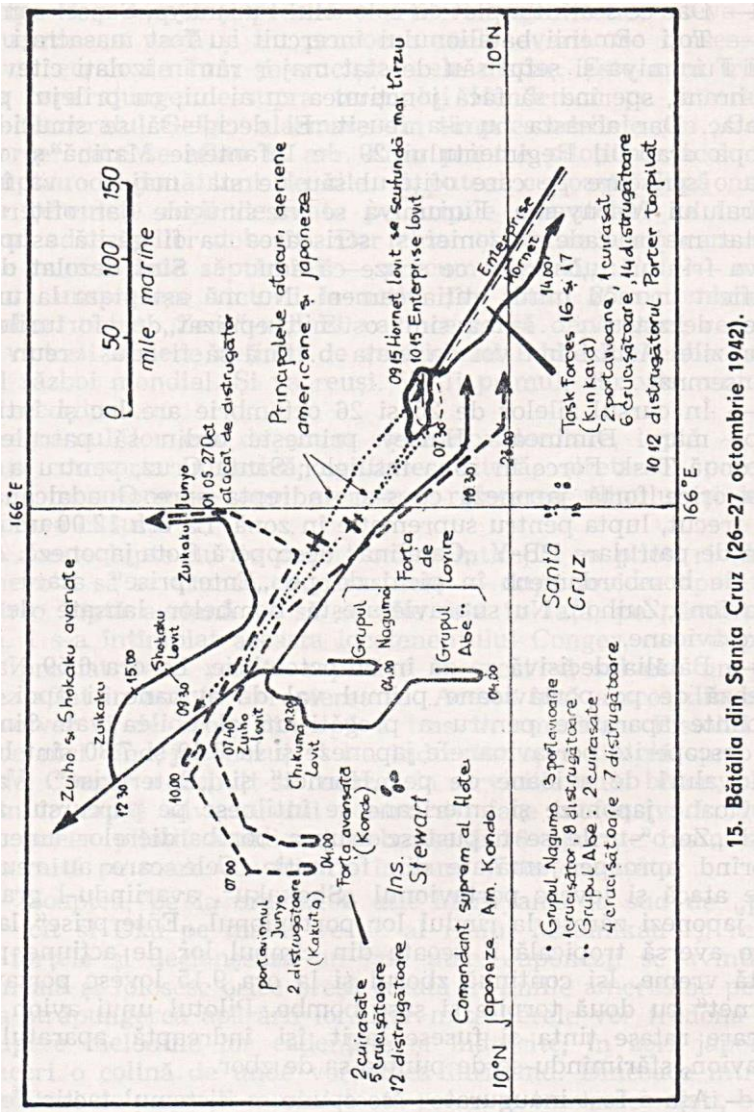

15. Bătălia din Santa Cruz (26–27 octombrie 1942).

— Un al doilea atac japonez; îl lovesc pe „Enterprise”, două bombe distrugîndu-i liftul şi o parte a punţii de zbor şi dacă nu se declanşa tirul artileriei A.A. de pe „South Dakota”, cu cele 10 piese de 127 mm şi 68 de Bofors-uri de 40 mm ce au doborît nu mai puţin de 26 aparate japoneze, portavionul

n-ar fi putut evita un sfîrşit dramatic.

Cînd Kondo a aflat că „Hornet" e lovit şi „Enterprise" e în flăcări decide să nu mai continue lupta, retrăgîndu-şi flota spre baza din Rabaul, convins că a repurtat o mare victorie navală, ce se împerechea fericit – conform comunicatului ce-i parvenise în cursul dimineții – cu aceea a lui Maruyama, ce înălțase steagul alb cu soarele scînteietor în mijloc, pe pavilionul de la Henderson Field. În realitate flota japoneză încheia bătălia din Santa Cruz cu un bilanț negativ: portavionul „Zuiho" scufundat, „Shokaku" avariat iar „Zuikaku" virtual scos din luptă şi prin pierderea a 100 de avioane şi 80 de piloți, din crema aviației nipone.

— Nici flota lui Halsey nu iese din luptă mai avantajată: „Hornet" pierdut, „Enterprise" avariat, 75 de avioane doborîte.

— Cel puțin americanii şi-au recuperat piloții căzuți în luptă. De altfel ei au depus întotdeauna o stăruință neobosită pentru a-i culege de peste tot, din zonele unde s-au purtat lupte aero-navale în care au fost doborîte aparate de ale lor. Spre deosebire de marina noastră care a rămas indiferentă față de propriii ei oameni, aflați în situații similare, lăsîndu-i în grija zeilor, care-i vor fi primit şi aşezat în „loja piloților", conform viziunii regizorale din filmul „Drumul spre stele"...

— Mi-amintesc scena din film ... dar în antiteză cu aceasta mi-a venit în minte un desen în creion văzut undeva, într-un muzeu de prin R.D. Germană, înfățişînd trei cranii identice, sub care scria succesiv: „Ein König, ein Dichter, ein Bauer"[1]. E o viziune mai realistă despre ce vor fi devenit piloții nerecuperați ...

— Această politică greşită față de asemenea luptători de elită se va resimți în scurt timp sub forma unei crize acute de piloți, luptători cu o calificare ce nu se poate obține repede şi nici nu se găsesc pe toate drumurile Yamato-ului.

— După această luptă Halsey este lipsit total de portavioane, fapt ce-l va împiedica să-i acorde lui Vandergrift

[1] Un rege, un poet, un țăran.

vreun sprijin aerian. În schimb japonezii vor primi în insulă întăriri în continuare – „Expresul de noapte de Tokyo", are mers regulat – şi ei vor ataca începînd din 2 noiembrie în cîteva puncte din jurul „perimetrului", cu forţe proaspete ale Regimentului 230 Infanterie. De fiecare dată însă vor întîmpina rezistenţa îndîrjită a Puşcaşilor Marini sau a Raider-ilor, înregistrînd pierderi în oameni şi materiale. Într-una dintre acţiunile în care s-au aruncat, japonezii se trezesc încercuiţi şi le-a trebuit un efort deosebit pentru a-şi crea o breşă şi a se retrage, hărţuiţi obstinat de Raideri, la maniera unui joc cinic de-a pisica şi şoarecii.

Vandergrift la rîndul său solicită întăriri, provizii, muniţii. După Santa Cruz flota americană nu putea acţiona pentru transporturile cu întăriri, decît imitînd formula japoneză a „Expresului de noapte de Tokyo". S-au organizat în mod similar curse navale cu transporturi ce efectuau, exclusiv pe timpul nopţilor debarcări cu cele necesare. În acest scop Turner hotărăşte controlul strîmtorilor din jurul insulei Guadalcanal şi organizează bombardarea poziţiilor japoneze pentru a distruge bateriile de artilerie ce blocau accesul spre ţărm.

Divizia I-a de Puşcaşi Marini sprijinită de artileria terestră a generalului Del Valle proaspăt debarcată, precum şi de artileria de pe distrugătoarele „O'Bannon" şi „Radford" pătrunde la 1 noiembrie în zona Pointe Cruz, Metapona şi Kokumbona. A doua zi, după un bombardament efectuat asupra poziţiilor japoneze de pe distrugătoarele „Shaw" şi „Conyngham", Regimentul 5 Puşcaşi Marini încercuieşte forţele japoneze de la Pointe Cruz şi Kokumbona.

— Seara „Expresul … de Tokyo" debarcă alături – la Pointe Koli – 1.500 de infanterişti marini din Regimentul 228 al Armatei a 17-a.

— Ei sînt neutralizaţi de soldaţii Regimentului 164 Puşcaşi Marini. Iar „Expresul … american" debarcă în 6 noiembrie la Aoba trupele grupării generalului Carlson. De fapt din plimbările acestor „Expresuri …" în zilele următoare vor avea loc cîteva întîlniri dramatice.

— Prima în 12 noiembrie. De partea japonezilor o

escadră compusă din 11 transportoare ce aveau pe punți 13.000 de oameni din Divizia 38 de infanterie marină. Escorta era formată din trei distrugătoare sub comanda amiralului Tanaka. Debarcarea urma să se efectueze sub acoperirea a doua cuirasate, două crucişătoare şi 14 distrugătoare ale viceamiralului Abe, ce aveau misiunea să bombardeze terenul Henderson. Protecția de aviație o asigura pertavioanele aflate undeva la nord de insulele Solomon.

— ”Expresul … american” ce se îndrepta spre Guadalcanal, cu forțele Regimentului 182 de Puşcaşi Marini, escortat de 5 crucişătoare şi 8 distrugătoare se afla sub comanda viceamiralului Callaghan. Protecție aeriană nu avea, deoarece portavioanele lui Kinkaid erau mult spre sud. Callaghan sconta să compenseze inferioritatea sa prin factorul surpriză, bazîndu-se pe serviciile radarului. Dar folosirea necorespunzătoare a instalației a determinat în cursul nopții, la ora 1.41, o îmbulzeală, în care, timp de 36 de minute a avut loc o încleştare confuză dar dură. Apele se lăsau despicate de slalomurile navelor ce ocoleau cu grație tăişul de argint al torpilelor, explozii violente luminînd punctul terminus al acestora, impactul cu o navă nefericită.

— Lupta s-a încheiat cu un bilanț negativ pentru ambele tabere: japonezii pierd două crucişătoare, cuirasatul „Hiei” este grav avariat, restul navelor înregistrînd fără excepție tot felul de avarii. Americanii pierd şase nave, toate celelalte – cu excepția uneia – fiind avariate. Amiralii Daniel Callaghan şi Norman Scott dispar împreună cu mulți ofițeri şi marinari în deflagrația navei amiral.

— Cu toate pierderile, americanii au împiedicat debarcarea transportoarelor japoneze precum şi bombardarea terenului Henderson. Cît despre cuirasatul „Hiei” el va fi supus – în dimineața ce urmează bătăliei – unui bombardament al avioanelor de pe „Enterprise”. După ce vor fi doborîte cele opt „Zero”-uri din escortă, o bombă pe ultima turelă A.A., o torpilă în cocă, urmată de o serie de bombe ucigătoare. Explozii, incendii … Nava arde pretutindeni în interior, plăcile blindajului de pe punți ajung la roşu incandescent. Nava rătăceşte în derivă. În cursul nopții va fi

sabordată.

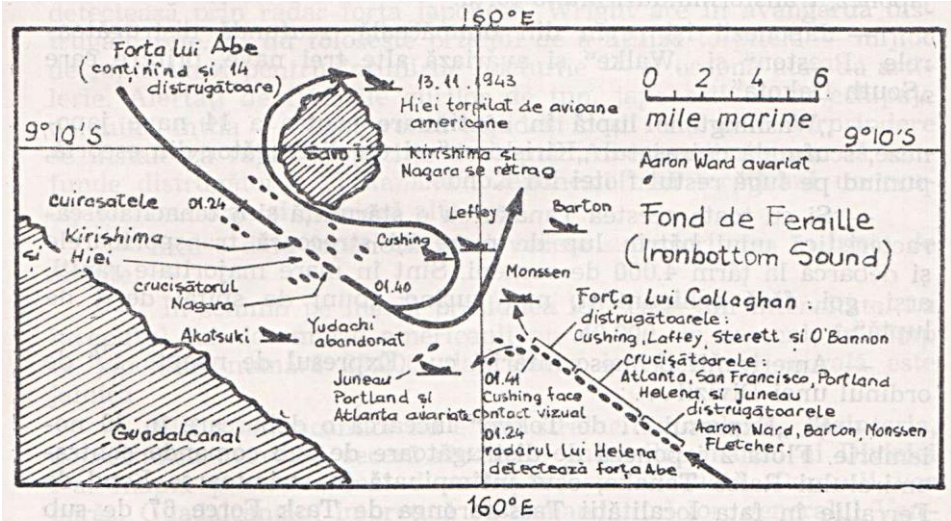

16. Bătălia din strimtoarea Fond de Feraille (13–15 noiembrie 1942).

— A doua întîlnire are loc în 14 noiembrie. Tanaka revine cu transportoarele spre sud, sub escorta escadrei amiralului Nikawa, formată din 6 crucişătoare şi tot atîtea distrugătoare. În cursul dimineții aviația americană scufundă 7 din cele 11 transportoare şi 2 crucişătoare. Flota lui Mikawa vine pînă în apele Guadalcanalului bombardînd Henderson Field, dar este pusă pe fugă de 6 vedete lanstorpile, care scufundă încă un crucişător. Cele 4 transportoare intacte ale lui Tanaka, escortate de o escadră comandată de amiralul Kondo, formată din cuirasatul „Kirishima",4 crucişătoare şi 9 distrugătoare dispar luînd direcția sud.

— Îi iese în cale Task Force 64 compusă din 2 cuirasate şi 4 distrugătoare de sub comanda amiralului Lee şi în strîmtoarea dintre insula Savo şi Capul Esperance are loc în noaptea spre 16 noiembrie ciocnirea celor două flote. Deşi o grupare de cercetare japoneză „forța Hashimoto" este aceea care detectează Task Force 64, inițiativa revine acesteia din urmă. La ora 23.16 – unii istorici susțin că la miezul nopții – 75 obuze de 480 mm plecate de pe „South Dakota" şi de pe

„Washington” cade ploaie pe un cuirasat japonez, transformîndu-l într-o torță.

— Japonezii își revin din buimăceală, scufundă distrugătoarele „Preston” și „Walke” și avariază alte trei nave, printre care „South Dakota”.

— „Washington” luptă în continuare contra a 14 nave japoneze, scufundă cuirasatul „Kirishima” și un distrugător din escortă, punînd pe fugă restul flotei lui Kondo.

— Și cu toate acestea Tanaka cu o stăruință și o tenacitate caracteristică unui bătrîn lup de mare își strecoară transportoarele și debarcă la țărm 4.000 de oameni. Sînt în mare majoritate răniți, arși, goi, fără echipament, mai curînd „buni de spital decît de luptă”.

— Americanii primesc întăriri cu „Expresul de noapte…” de ordinul unei Divizii …

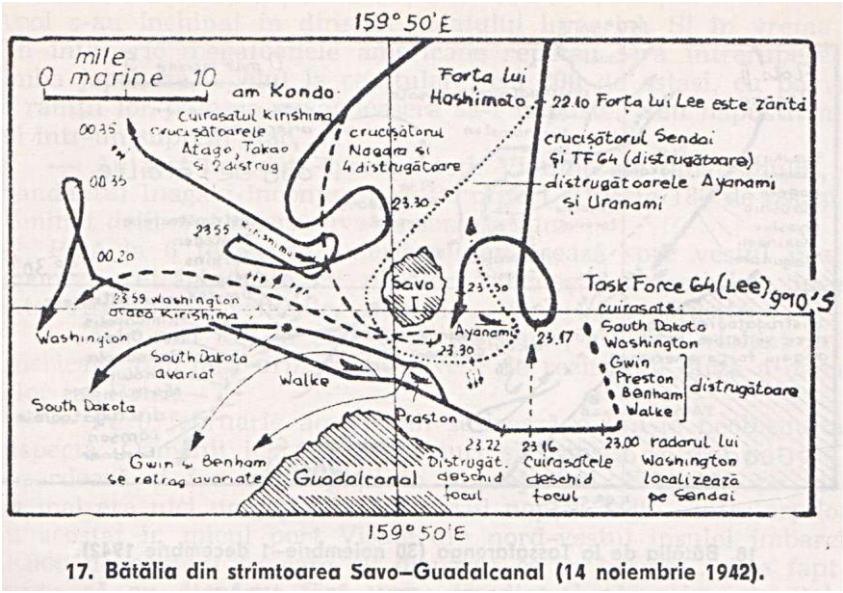

17. Bătălia din strîmtoarea Savo–Guadalcanal (14 noiembrie 1942).

— Și „Expresul … de Tokyo” încearcă o debarcare în 30 noiembrie. Flota 2 japoneză de distrugătoare de sub comanda contraamiralului Raizo Tanaka, este întîmpinată în strîmtoarea Fond de Ferraille în fața localității Tassafaronga de Task Force 67 de sub comanda contraamiralului Carleton H. Wrigth.

— Flota japoneză e compusă din 8 distrugătoare, cea americană din 5 crucişătoare şi 5 distrugătoare. La ora 23.06 americanii detectează prin radar forța japoneză. Wright are în avangardă distrugătoarele. El nu foloseşte prilejul de a utiliza torpilele – mijloc de luptă ideal pentru întîlnirile nocturne – şi ordonă atac de artilerie. Alertați de flăcările gurilor de tun, japonezii – cu echipaje de mîna întîia – manevrează rapid şi deşi luați prin surprindere se instalează rapid în poziție de luptă. Americanii reuşesc să scufunde distrugătorul „Takanami". Japonezii însă torpilează un crucişător american şi avariază alte trei.

— Încă o dată japonezii îşi dovedesc superioritatea în lupta de noapte.

— În schimb pe insulă presiunea lor scade din intensitate. La începutul lui decembrie americanii au 40.000 de oameni, în timp ce japonezii numără 25.000, dar starea lor fizică şi morală este jalnică.

— Nici a americanilor nu e mai strălucită: malaria, dezinteria, depresiunea nervoasă seceră rîndurile puşcaşilor marini ai Diviziei I-a. Inaptă pentru a mai duce lupta este evacuată. Oamenii vor părăsi Guadalcanalul împreună cu comandantul lor, generalul Vandergrift cu care au împărtăşit cot la cot, timp de şase luni în această junglă toridă, tirania bombardamentelor, şiruri de atacuri şi lupte sălbatice, suferințele rănilor, supliciile bolilor, la care s-au adăugat torturile fizice şi morale ale climatului de pe insulă, lucruri ce-i făceau pe oamenii de acolo să aibă senzația că au fost zvîrliți într-un iad din care nu mai au nici o şansă …

— Guadalcanalului pare să i se fi potrivit cunoscutul vers al Divinei Comedii: „… lasciate ogni speranza voi ch'entrate…".

— În locul lor vin trupele proaspete ale Corpului 14 de armată de sub comanda generalului Alexander McCarrell Patch, format din două divizii – a 2-a de Puşcaşi Marini şi a 2-a „Americal" precum şi Regimentul 25 de Infanterie. După o scurtă acomodare cu mediul şi climatul ostil din insulă trupele americane trec la ofensivă, Regimentul 132 de Infanterie cucerind muntele Austen. Ca o replică eroică, dar

ineficientă în noaptea de 22 ianuarie un detaşament de vreo 200 de japonezi în frunte cu maiorul Inagaki se avîntă într-un atac sinucigaş tip „Banzai" aruncîndu-se asupra liniilor americane cu grenade şi arme automate. Ziarul Yomiuri din acele zile scrie că „... la miezul nopţii trupele au cîntat «Kimigayo» tristul şi solemnul imn al împăratului, după ce au strigat de trei ori «Banzai!» (Trăiască!) spre veşnica lui prosperitate. Apoi s-au închinat în direcţia palatului imperial. Şi în vreme ce, din întuneric megafoanele americane repetau fără întrerupere, în limba japoneză, apelul la capitulare, cei 200 de ostaşi, cu bolnavii şi răniţii lor pe care nu apucaseră să-i împuşte, s-au năpustit mortal într-un suprem atac ..."

— Au fost lichidaţi aproape toţi. Victime ale fanatismului, comandantul Inagaki înconjurat de 23 ofiţeri şi peste 180 de ostaşi au eliminat deliberat alternativa prizonieratului.

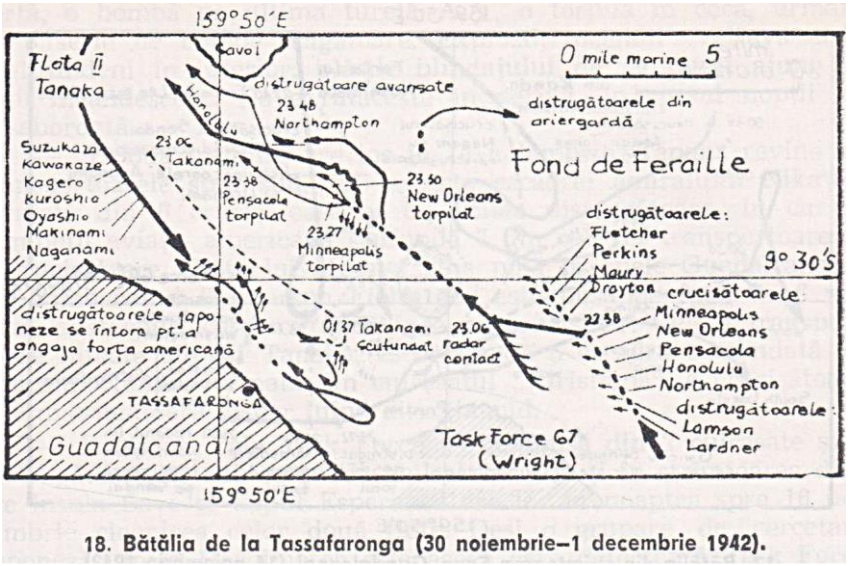

18. Bătălia de la Tassafaronga (30 noiembrie–1 decembrie 1942).

Pînă la 6 februarie americanii avansează spre vestul insulei, japonezii retrăgîndu-se cu pierderi omeneşti şi materiale însemnate. Armament, vehicule, muniţii ... toate sînt părăsite ...

— Vor mai ieşi la atac la 8 februarie, asaltînd violent liniile americane dar fără urmări. Se lovesc de rezistenţa

dîrză a oamenilor lui Patch.

— Pe 9 februarie americanii sesizează o liniște neobișnuită și suspectă. Oamenii ies din adăposturi și tranșee, cîteva patrule se hazardează și fac investigații în împrejurimi. Era clar, pe insulă nu mai era nici un japonez. În cursul nopții 20 de contratorpiloare au acostat în micul port Visale din nord-vestul insulei îmbarcînd 10.000 de oameni cu care au dispărut ca în basme ... De fapt se spune că au dispărut fără urme imediat după sosirea la Rabaul pentru a nu rămîne martori ai acestei înfrîngeri ruşinoase.

— Înfrîngere despre a cărei consecință căpitanul de navă Ohmae – din statul major al marinei imperiale – va scrie în jurnalul său: „Eu am început să înțeleg că noi nu mai putem cîștiga războiul. Atunci mai aveam îndoieli dacă îl vom pierde, dar victoria nu îmi mai părea posibilă".

— Intuia corect situația acest ofițer de stat major. Căci harta îi arăta clar avantajele imense oferite de victoria americană în Guadalcanal: Australia și Noua Zeelandă în siguranță, frontul aliat rupînd prima verigă din lanțul protector al coprosperității, zona hărăzită acesteia putînd fi asaltată acum cu mai multe şanse de succes ...

Capitolul 9

SALTURI DE PURICE ŞI DE... GREIER

„Yamamoto a avut noroc. El a murit la timp".
Din declarația amiralului Soemu Toyoda ultimul comandant șef al Flotei Combinate, făcută după război în cadrul unui interogatoriu luat de americani.
Albert Vulliez: „Tonnerre sur le Pacifiqhe", Plon, Paris, 1961, pag.276.

— Guadalcanal este o mică insulă pierdută în imensitatea Oceanului Pacific. În timp de pace nimeni şi nimic n-ar fi scos-o din anonimat. Numai dacă vreun Schliemann ar fi găsit acolo în junglă secretul alfabetului linear B, mumia vreunui paleoastronaut sau mormîntul lui Attila. Şase luni de reportaje despre luptele de acolo au făcut înconjurul lumii, astfel încît victoria de la Guadalcanal din 10 februarie 1943 a avut în marile capitale aliate un răsunet asemănător celui provocat de încercuirea armatei lui von Paulus la Stalingrad sau de replierea lui Rommel în Africa, pe linia Mareth.

— Dacă istoricii au spus abia prin deceniul şase că „la Midway japonezii nu au pierdut numai o bătălie, ci războiul", apoi imediat după Guadalcanal, fiecare putea înțelege că lucrurile în Pacific se vor termina rău pentru japonezi.

— Victoria de la Guadalcanal constituia – şi prin poziția pe care o avea insula în ansamblul arhipelagului, priviți harta Florin san – baza acțiunilor ulterioare ale Aliaților, duse pentru recucerirea teritoriilor pierdute în prima parte a războiului. Cucerirea insulei coincide şi cu momentul în care industria americană adaptată şi mobilizată în scopul sprijinirii războiului oferea fronturilor – de pretutindeni – noi arme şi muniții, superioare calitativ celor ale adversarilor şi în cantități îndestulătoare față de necesități.

— Guadalcanal se poate considera deci începutul unei cotituri a cărei a doua secvență o constituie „Planul Elkton" cuprinzînd două Teatre de acțiuni militare. Unul pe flancul drept destinat forțelor Pacificului de Sud sub comanda viceamiralului Halsey, ce avea drept scop alungarea forțelor japoneze din insulele Solomon, direcție compusă dintr-un şir de operațiuni codificate sub denumiri ca „Cleanslate", „Toenails", „Goodtime", „Cherryblossom" şi „Cartwheel" ultima vizînd cucerirea oraşului Rabaul din Noua Britanie. Al doilea pe flancul stîng destinat forțelor Pacificului de Sud-Vest de sub comanda generalului MacArthur ce urmărea eliminarea forțelor nipone din Noua Guinee. Odată închis

cleştele „Planului Elkton”, bazele japoneze din Noua Britanie şi Noua Irlandă vor fi complet izolate şi practic ineficiente în evoluția ulterioară a evenimentelor. În prima parte a anului operațiile pe aceste două flancuri vor avea un caracter limitat, ele căpătînd amploare abia în al doilea semestru, după întărirea flotei americane cu cîteva portavioane noi.

— Dar, ca şi în episodul anterior Yamamoto avea şi el planul său. De astă dată însuşit de Marele Cartier General, fără rezerve. Era cunoscut drept Planul „A”. De fapt era vechea sa idee de a zdrobi flota americană, înainte ca aceasta să devină periculoasă. Cum Flota Combinată se întărise cu două portavioane noi „Junyo” şi „Hiyo”, numărul lor total ridicîndu-se la şase – față de numai două cît posedau americanii, „Enterprise” şi „Saratoga” – Yamamoto – avînd în spate reazimul oferit de Bariera Bismark – ținea să folosească din nou momentul prielnic al superiorității navelor nipone, pentru a atrage flota americană – în special portavioanele – şi a o zdrobi. Era o treabă de nimic să distrugă apoi bazele americane din Guadalcanal şi să imobilizeze trupele terestre aflate acolo. În acest fel Planul „A” avea ca rezultat întărirea pozițiilor japoneze în zona de nord a arhipelagului Solomon, în Noua Guinee şi în Noua Britanie. S-ar fi atenuat puțin – în ochii Mikadoului – şi ruşinoasa pierdere a Guadalcanalului. Mişcarea următoare consta din invadarea insulelor Noua Calectonie, Samoa şi Fidji, care deschideau perspective noi în direcția Australiei şi Noii Zeelande.

— Situația pe flancul drept ne este proaspătă în memorie. Care este însă Sensei san aceea de pe flancul stîng?

— Despre Noua Guinee am discutat ultima oară cu prilejul bătăliei din Marea Coralilor. Dar situația s-a schimbat după încercarea de debarcare a Flotei a 4-a japoneze din Rabaul, de sub comanda viceamiralului Shigeyoshi Inouye la Port Moresby – pe coasta de sud a marii insule – în mai 1942. Zădărnicirea acțiunii de invazie şi cucerire a Port Moresby-ului de pe mare nu a constituit un motiv pentru marele cartier general imperial să renunțe la insulă. Armata japoneză încearcă peste două luni atacul pe

uscat. În noaptea de 21 iulie trupele Armatei a 18-a de sub comanda generalului maior Horii debarcă la Buna, pe coasta nordică a insulei Papua – ocupată cu 9 zile mai devreme de americani prin operația „Providence" – îndreptîndu-se pe calea Kokoda spre lanțul de munți centrali Owen Stanley, forțînd trupele americano-australiene de sub comanda generalului maior Hering din zona Awala să se retragă spre Wairopi. La 12 august trupele japoneze cuceresc principala trecătoare peste munți şi continuă înaintarea, ajungînd la 26 septembrie la 55 km de Port-Moresby.

— Rezistența îndîrjită, superioritatea aeriană şi presiunea celor două divizii aliate – a 32-a şi a 41 de sub ordinele generalului-locotenent Robert L. Eichelberger – opresc înaintarea japoneză, trupele lui Horii fiind nevoite să se retragă, astfel încît prin noiembrie 1942 acestea sînt împinse pînă în zona inițială de debarcare Buna–Gona.

— Toată coasta septentrională papuană este acoperită de o junglă densă şi impenetrabilă, asemănătoare celei din Guadalcanal, în care forțele japoneze s-au consolidat în poziții defensive redutabile. Diviziile australiano-americane s-au lovit ca de un zid de această înăditură stranie formată din jungla sălbatică şi Diviziile nipone.

În rîndurile trupelor aliate lucrurile nu se prezentau deloc roz. Aprovizionarea efectuată din Australia, pe mare şi apoi în interiorul insulei era anevoioasă, oamenii sufereau de foame, erau slăbiți şi lipsiți de vlagă, osteniți de pe urma retragerii din fața invadatorilor şi apoi a marşului lung de urmărire a trupelor japoneze. Mulți dintre oameni prezentau forme accentuate de nevroză. În plus jungla oferea cu mărinimie deliciile ei variate: malarie, şerpi veninoşi, febră tifoidă, mlaştini fetide pe care oamenii le traversau afundîndu-se pînă la piept. Aliații atacau ziua forțînd pozițiile japoneze fără prea mari rezultate. Japonezii contraatacau noaptea în stil „banzai" plecînd la atac cu urlete înfiorătoare menite să înspăimînte pe adversar. Se înregistrau pierderi de vieți omeneşti fără să se obțină nimic pentru că japonezii luptau la disperare nemanifestînd nici o urmă din ceea ce numim instinct de conservare şi recurgînd deliberat la

sacrificiul suprem. A trebuit să se combine atacurile trupelor terestre cu acțiuni ale forțelor paraşutate şi cu debarcări de detaşamente amfibii în apropierea obiectivelor pentru a slăbi rezistența inamicului. S-a organizat un sistem de curățire a terenului în pătrate de 100 x 100 de metri, altfel jungla neputînd fi controlată. La 14 decembrie 1942 trupele Brigăzii 21 australiană ocupă Gona, iar în ianuarie unități ale Diviziei 32-a americană cucereşte Buna. Luptele continuă şi rînd pe rînd pînă la sfîrşitul anului 1943 sînt cucerite localitățile Papondeta, Soputa şi Giruwa, comandanții japonezi recurgînd peste tot, în ultimele clipe, înainte de a fi capturați, la seppuku. Apoi după lupte grele sînt cucerite localitățile Tarakena şi Sanananda şi capul Killerton pe care se afla un aerodrom. Trupele japoneze se retrag spre Lae una din bazele lor aeronavale de pe coasta estică a insulei.

— Comandamentul nipon trimite din Rabaul noi întăriri. Convoiul format din 8 transportoare avînd la bord 6.000 de oameni ai Diviziei 51 de Infanterie marină, escortate de 8 distrugătoare – flota aflată sub comanda contraamiralului Masatomi Kimura – este surprinsă la 3 martie 1943 în zona insulelor Marshall, de bombardierele cvadrimotoare din Forța 5-a Aeriană a generalului maior George K. Kenney. Întîlnirea nenorocoasă se termină cu un dezastru total, navele japoneze sînt în majoritate scufundate ducînd în adîncuri 3.500 de oameni.

— Cu victoria în mînă şi stăpîn pe situație în sud-estul Noii Guinee MacArthur este gata să dezvolte planul „Tulsa II" ce consta din recucerirea Noii Britanii, Noii Irlande şi insulelor Amiralității. Ca urgență avea în vedere cucerirea oraşului Rabaul, bază aeronavală ce reprezenta o amenințare permanentă pentru forțele sale. Nimitz nefiind în măsură să ofere o acoperire aeriană temporizează operațiunea pentru următoarele luni. Va fi reluată prin septembrie.

Cît priveşte flancul drept, imediat după alungarea armatei lui Hyakutake din Guadalcanal americanii efectuează la 21 februarie prima dintre operațiunile amintite. Gruparea 3-a Amfibie a amiralului Turner, transportînd Divizia 43 americană debarcă în insulele Russel fără o

opoziție deosebită din partea trupelor japoneze. Era un pas mic, dar aerodromurile de la Pavuvu şi Banika, apropiau forțele aeronavale de cele două insule-cheie din arhipelagul Solomon, Noua Georgie şi Bougainville.

— Imediat după cele două ultime insuccese japoneze – scufundarea convoiului de transportoare şi pierderea insulelor Russel – Yamamoto face un gest unic în cariera sa de marinar: părăseşte cuirasatul „Musachi" din aceeaşi clasă cu „Yamato", lăsînd Flota Combinată la Truk şi îşi stabileşte comandamentul la baza din Rabaul. În conformitate cu Planul „A", Yamamoto îşi propune să bombardeze bazele americane din Noua Guinee, insulele Russel şi Guadalcanal. În acest chip flota americană va ieşi din ascunzătoare, şi încercînd să alunge adversarul din zonă, va trebui să accepte inevitabila confruntare, care va constitui sfîrşitul ei. Principalul consta în modul în care aviatorii vor şti să realizeze provocarea. El va reuni şefii formațiilor şi le va vorbi în stilul său laconic, mobilizator: „Vom avea de purtat multe bătălii dure pe mare şi în aer. Rezultatul lor şi totodată victoria în război depind de modul în care vă veți comporta în bătăliile aeriene". Erau pregătite peste 350 de avioane, cifră impresionantă pentru acea vreme.

— Bombardamentele s-au desfăşurat începînd cu 8 aprilie. Au plecat după pradă bogată dar au scufundat doar patru nave americane aflate în apele din Noua Guinee. În schimb au pierdut numeroase aparate în luptele purtate cu aviația de vînătoare americană ridicată de pe Henderson Field şi Tulagi. Din 69 de bombardiere japoneze plecate în acea zi la atac, 39 au fost doborîte. Bombardamentele au continuat cîteva zile, cu riposte identice şi din partea americană pe aerodromul de la Munda din Noua Georgie, la 300 km de Guadalcanal. Pe baza rapoartelor piloților japonezi Yamamoto a conchis că rezultatele acestor raiduri erau mulțumitoare: 30 de nave scufundate, 150 de avioane doborîte ... Ca urmare consideră încheiată prima fază a Planului „A".

— În 12 aprilie Yamamoto hotărăşte să efectueze o inspecție la Buin, în insula Bougainville – la comandamentul

Armatei a 17-a a generalului Hyakutake – după o escală pe insula Ballale. În acest scop a fost lansată, la 13 aprilie 1943 ora 17.45 o radiogramă ce detalia programul inspecției.

— Stațiile de radioascultare de la Ankorage din Alaska şi de la Wahiawa din Pacific recepționează mesajul. Este dactilografiat simultan la maşini de scris cu caractere nipone. Radiştii, sesizînd importanța mesajului din faptul că stația de emisie îl repetase de patru ori, scriu pe colțul dactilografiat: „A se trata cu prioritate". Apoi mesajele sînt introduse în „Purple machine" şi de acolo iese textul în limba japoneză. La Pearl Harbor, colonelul Alva Brian Laswell – cunoştea perfect japoneza, trăise mult timp la Tokyo – îl traduce în engleză, fapt repetat şi la Washington. În 13 aprilie seara Frank Knox, secretarul de stat al marinei militare, iar în 14 aprilie contraamiralul Edwin T. Layton comandantul bazei de la Pearl Harbor, citeau textul radiogramei.

— Am în mînă, Florin san, textul acesteia publicat de Minoru Genda, în „Memorii de război", traduse la Beijing. Iată-l: „Turneul de inspecție al comandantului şef din ziua de 18 shigatsu este programat după cum urmează: ora 6.00 – plecarea din Rabaul la bordul unui bombardier „Betty" escortat de şase „Zeke". Ora 8.00 – sosirea la Ballale şi plecarea la Shortland (Baza 1 navală va pregăti o navă pentru această deplasare). Ora 8.40 sosirea la Shortland. Ora 9.45 – plecarea de la Shortland la bordul unui distrugător. Pentru deplasare va fi pregătită o vedetă rapidă la Shortland. Ora 10.30 – înapoierea la Ballale. Ora 11.00 – plecarea de la Ballale la bordul unui bombardier mijlociu. Ora 11.10 – sosirea la Buin. Dejunul va fi luat la cartierul general al Forței 1 navale. Prezența obligatorie pentru ofițerii superiori din escadra 26. Ora 14.00 – plecarea de la Buin la bordul unui bombardier „Betty". Ora 15.40 – înapoierea la Rabaul. În cazul cînd condițiile meteo vor fi nefavorabile, inspecția se va amîna cu 24 ore". De fapt vor fi două bombardiere care vor pleca în ziua de 18 aprilie la ora 6.00 dimineața din Rabaul. În primul se afla Yamamoto cu trei dintre ofițerii săi. În al doilea şeful său de stat major, amiralul Ugaki. Bombardierele

erau escortate de 9 aparate de vînătoare.

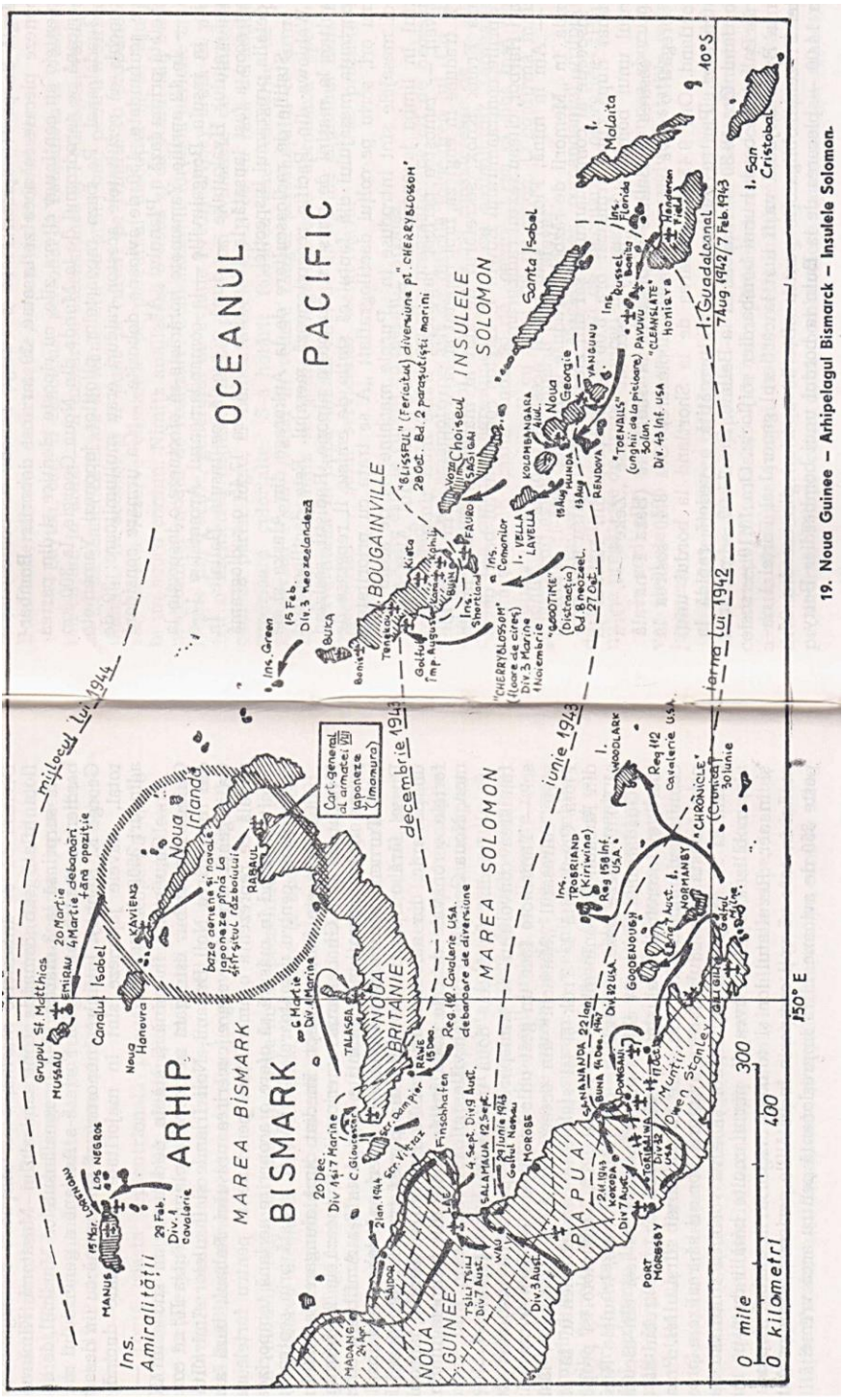
OCEANUL PACIFIC
MAREA BISMARK
MAREA SOLOMON
ARHIP. Amiralității
BISMARK
NOUA GUINEE
PAPUA
NOUA BRITANIE
BOUGAINVILLE
INSULELE SOLOMON
Insulele Solomon
Noua Irlandă
Noua Hanovra
Canalul Isabel
Grupul St. Matthias
Ins. Green
Santa Isabel
Malaita
Guadalcanal
San Cristobal
Rendova
Munda
Kieta
Buka
Rabaul
Kavieng
Finschhafen
Lae
Salamaua
Buna
Gona
Sanananda
Port Moresby
Owen Stanley
Gaitul Nowau
Gaitul Imp. Augusta
Gaitul Chronicle
Gaitul Jolunie
Gaitul Normanby
Gaitul Woodlark
Gaitul Stanley
Ins. Woodlark
Ins. Trobriand
Ins. Comorlor
Ins. Shortland
Ins. Russel
Ins. Florida
Ins. Banika
Ins. Henderson
Ins. Tulagi
Ins. Gavutu
Ins. Tanambogo
Ins. Savo
Ins. Vella Lavella
Ins. Kolombangara
Ins. Vangunu
Ins. Choiseul
Ins. Fauro
Ins. Sarigani
Ins. Nou Georgie
Ins. Rendova
Ins. Munda

— Layton, care îl cunoscuse personal pe Yamamoto la Washington cu ani în urmă – îi urmărise ascensiunea şi-i cunoştea valoarea – îşi dă seama că îl are în mînă. Era un prilej bun pentru a strînge pumnul. În aceeaşi zi îl pune la curent pe Nimitz cu propunerea sa. Cîteva rezerve eliminate pe parcursul discuției şi se ajunge la un acord comun. Nimitz analizează a doua zi cu statul său major proiectul şi modul de realizare. Comandantul forțelor aeriene americane din Pacific, generalul de aviație Fredric Alsey arată că pentru o asemenea acțiune nu se pot folosi avioanele de vînătoare, cum ar părea logic, ci bombardierele tip P 38 cu rază de acțiune superioară celorlalte. S-a hotărît folosirea unei escadrile de pe Henderson Field. Avînd în vedere rangul personajului ce urma a fi eliminat, Nimitz se simte obligat şi cere aprobarea specială a guvernului. În după-amiaza zilei de 15 aprilie căpitanul Ellis M. Zacharias – şeful serviciului secret naval – se prezintă la Knox.

— Care este la curent cu mesajul japonez.

— Exact. Knox vede lucrurile pragmatic: pe cît de necesară eliminarea lui Yamamoto pe atît de dificilă înlocuirea lui. Cu atît mai bine pentru americani. Ezită însă pe considerente de… etichetă. Era corectă „agresiunea" împotriva amiralului? Zacharias insistă şi pe 16 aprilie Knox îşi dă acordul. Vrea să aibă însă certitudinea reuşitei misiunii cu acest tip de avion. O confirmă însăşi proiectantul avionului, inginerul Frank Meyer.

Se transmite generalului MacMitscher, comandantul grupului de aviație din Guadalcanal ordinul de efectuare a operației: „Păunul se pregăteşte de drum. Apucați-l de coadă!"

În zorii zilei de 18 aprilie echipajele află de misiunea zborului: vor străbate 600 de km deasupra Oceanului, evitînd stațiile radar japoneze.

— Interceptarea cu formația de avioane a avut loc la ora 11.04, cînd bombardierele japoneze – două aparate „Betty" bimotor de construcție Mitsubishi – de cum părăsiseră marea coboară pentru a zbura deasupra junglei, la 600 metri

înălțime. Un „Zero” văzînd deasupra sa un grup de P 38 coboară în picaj voind să-l avertizeze pe amiral. Piloții celor două bombardiere japoneze iau manevra drept un semnal de coborîre mai jos pentru a lăsa spațiu avioanelor de vînătoare.

— Manevra a folosit grupului P 38 care au coborît în mare viteză şi echipajul, format din piloții Besby F. Holmes şi John W. Mitchel, navigatorul Rex D. Barber şi mitraliorii Douglas E. Carming şi Thomas L. Lanphier doboară aparatul amiralului, care se prăbuşeşte în flăcări, în junglă.

Al doilea bombardier japonez cade în mare şi patrulele de coastă salvează pe Ugaki, grav rănit. A fost găsit şi bombardierul lui Yamamoto. Aparatul a ars în întregime, dar scaunul cu amiralul era la cîțiva metri în apropiere. Corpul era intact, mîna pe sabie, un glonte i-a străbătut occipitul. Moarte instantanee. A fost incinerat şi înmormîntat la Buin, peste drum de comandament, în Bougainville.

— Istoricul Eddy Bauer scrie că „Yamamoto a murit simplu şi rapid nu ca nefericiții de pe Oklahoma care au agonizat în interiorul cuirasantului 17 zile fără lumină” şi încheie: „La ambuscada din 7 decembrie 1941 s-a răspuns cu cea din 18 aprilie 1943”.

— Într-o „Istorie controversată” poate fi loc pentru asemenea aluzii talmudiste … deşi atunci ați „plătit istoria la preț redus” … vorba unui poet român.

Despre moartea lui Yamamoto s-a păstrat o vreme, o tăcere suspectă. Nu aflaseră nici cercurile militare din jurul comandamentului său. Iată un exemplu concludent petrecut peste şase zile la Rabaul. În 25 aprilie căpitanul de navă Hara, comandantul unui divizion de distrugătoare, vine pe cuirasatul „Musachi” să discute cu şeful de stat major al Flotei Combinate, amiralul Ugaki, unele aspecte ale concepției sale tactice. Vă citesc acum chiar din „Memoriile…” lui Hara, găsite aici la Biblioteca Națională: „Singur, în capul scării de bord – scrie el – m-a primit un ofițer de marină. Era un lucru extraordinar: nu se primea astfel un şef de Flotilă. Ascultînd cererea mea de a vedea pe amiralul Ugaki, omul mă privi o vreme cu un aer stupid. Apoi mă rugă să-l urmez prin coridoarele şi scările gigantului

cuirasat. N-am văzut nici un ofițer şi toți marinarii aveau o expresie abătută. Cînd am ajuns la uşa marcată cu inscripția „Comandant şef", ghidul meu o deschisese şi mă invită să intru. Camera era slab luminată şi încadrată cu un miros de santal. În centru am văzut o estradă drapată pe care se găseau şapte sicrie. Mă întorsei către ofițerul ce mă însoțea, cu o privire întrebătoare. El lăsă capul în jos şi spuse: «Duminica trecută, amiralul Yamamoto şi statul său major au plecat din Rabaul la bordul a două bombardiere. Aproape de Buin, aparatele au fost surprinse şi doborîte de nişte P 38 venite, se pare, din Guadalcanal. Aici sînt resturile comandantului nostru şef şi ale şase dintre ofițerii săi. Amiralul Ugaki şi alții au fost grav răniți». Nu-mi venea să cred ceea ce auzeam şi vedeam. Era realitatea amară. Mă rugai, plîngînd, pentru odihna morților".

Ziarele din Tokyo au publicat un comunicat scurt anunțînd moartea amiralului într-un „accident" de avion, abia la 21 mai, cu o întîrziere de cinci săptămîni.

— În America nu s-a făcut nici un fel de publicitate asupra modului în care a fost eliminat comandantul şef al Flotei Combinate. Exista temerea justificată a desconspirării Magics-ului, deşi e momentul să o subliniem, Înaltul comandament japonez nu a glisat deloc niciodată spre această idee. Şi încă un motiv, unul dintre participanți, căpitanul Lanphier care doborîse aparatul amiralului avea un frate prizonier în Japonia.

— O! Dacă s-ar fi aflat acest lucru, bietul om ar fi plătit scump „crima" fratelui său.

— În schimb în America ştirea morții amiralului a provocat satisfacție pentru că în ochii opiniei publice Yamamoto era responsabil pentru atacul perfid de la Pearl Harbor. Cum a primit poporul japonez ştirea morții lui?

— Consternare în toată Japonia. Amiralul constituia pentru întreaga națiune un erou triumfător, asemenea zeului Hachiman care întruchipa atotputernicia. Ori moartea acestui erou, simbol al invincibilității era considerat de popor un semn prevestitor de rele.

— Mi se pare că l-a urmat la comandă amiralul Mineichi

Koga.

— Da. El îşi începe activitatea cu vînarea observatorilor de coastă, cărora li se atribuia vina de a fi ştiut mişcarea amiralului între insule.

— Dacă prezența acestor observatori de coastă nu are nici o legătură cu moartea lui Yamamoto, activitatea lor pe diversele insule nu e deloc străină de acțiuni de o importanță tactică deosebită. De exemplu, o cunoştință mai veche Donald Kennedy – ascuns în peninsula Segi din insula Rendova, din arhipelagul Solomon – descoperă într-o noapte, cu prilejul unei explorări a țărmului insulei Noua Georgie, un aerodrom japonez – la Munda – bine camuflat. Pus la curent cu noutatea, generalul Patch dispune construirea de urgență a unui teren de aviație la Segi.

Halsey care îşi dă seama de gravitatea poziției acestui aerodrom ce se găsea la numai 300 km de Henderson Field ar fi acționat de maniera sa promptă şi tenace, dar îi lipseau portavioanele necesare. În schimb poseda noile tipuri de nave de debarcare LST, LCI ŞI LCP [1] cu care putea efectua „salturi de purice" din insulă în insulă. Un prim salt şi cel mai urgent îl constituie debarcarea în Noua Georgie pentru a lua în posesie aerodromul de la Munda.

— Respectînd regula „saltului de purice" americanii vor ocupa mai întîi insulele Rendova şi Vangunu. O fac mi se pare la 1 iulie.

— Cu o zi mai înainte. Sub comanda contraamiralului Turner, aflat la bordul lui „MacCawley", Flota a 3-a din Pacificul de Sud formată din 12 distrugătoare-transportoare, 9 transportoare şi 20 LST-uri şi LCT-uri va debarca Divizia 43 Infanterie a generalului Hester, din Corpul de Armată nr. 1 al generalului Vandergrift pe insula Rendova. Ca şi la Guadalcanal aviația japoneză nu întîrzie să apară bombardînd zona de debarcare. O adevărată ploaie de bombe înecă insula într-o imensă ciupercă de praf şi fum,

---

[1] Landing Ships Tanks, Landing Craft Infantry, Landing Craft Personal şalande de debarcarea tancurilor, infanteriei şi personalului de luptă.

sufocînd-o. În scurt timp îşi face apariţia aviaţia de pe Henderson Field. Sînt acolo sus peste 170 de avioane de vînătoare de tip nou Hellcat şi Corsair care se încaieră cu cele 130 de aparate nipone. Bătălia aeriană se fărîmiţează în grupuri mici şi se desfăşoară pe un spaţiu larg cuprinzînd toată zona centrală a arhipelagului Solomon. „Zero"-urile se dovedesc depăşite de caracteristicile noilor aparate americane. Confruntarea este dramatică şi se încheie cu pierderi mari, japonezii întorcîndu-se la bază fără 100 de avioane, contra 14 americane doborîte. Şi debarcarea continuă. În cîteva ore sînt puse în poziţie piesele de artilerie ce vor bombarda Munda. Apoi convoiul de debarcare, cu „MacCawley" în frunte părăseşte ţărmul Rendovei. Înaintarea în insulă are loc anevoie din cauza junglei.

Flota 3-a debarcă simultan forţe de infanterie pe insula Vangunu, unde este ocupată baza Wickham. Anchorage şi pe insulele Sasavele şi Baranlu. Apoi se îndepărtează de ţărmuri.

— Pe la ora 16.30 în aceeaşi zi asupra navelor americane se năpustesc vreo 50 de avioane torpiloare japoneze. „Corsair"-ele doboară numeroase „Zero"-uri şi avioane torpiloare. Cîteva aparate japoneze reuşesc însă să lovească distrugătorul „Farenholt" şi transportorul „MacCawley". Primul nu prezintă avarii, în schimb al doilea este inutilizabil. Va fi părăsit urmînd ca un petrolier să-l remorcheze pînă la Rendova. Amiralul Turner îşi va muta comanda pe „Farenholt". Peste o oră căpitanul de fregată Kelly, comandantul flotilei de vedete rapide, care patrula în larg în amurgul care îşi lăsa umbra violacee peste întinderea nemărginită, zăreşte silueta lui „MacCawley" şi ştiind convoiul lui Turner plecat cu cîteva ore mai înainte, îl ia drept o navă japoneză şi-l torpilează. O eroare peste care amiralul trece cu superioritate şi comprehensiune: „Oricine se poate înşela" va spune el.

— Al doilea „salt de purice" a urmat imediat a doua zi – respectiv la 2 iulie cînd Diviziile 37 şi 43 de infanterie de sub comanda generalului Hester – transportate de Flota 3-a de sub comanda contraamiralului Turner – debarcă în două

puncte de pe coasta insulei Noua Georgie: la est de baza Rice Anchorage, infiltrîndu-se în zona Giza-Giza, grosul forțelor pe plaja de la Zenana – la 10 km est de aerodromul Munda – îndreptîndu-se spre baza japoneză de aici, unde vor înfrunta forțe numărînd aproximativ 10.000 de oameni.

— Sistemul de apărare nipon era favorizat de relieful, flora, fauna şi clima insulei, mediu în care japonezii se încadrează perfect, folosindu-i caracteristicile în avantajul lor.

— În schimb americanii se vedeau intrați într-un iad verde, dens, lipsit de orizont, plin de imense zone mlăştinoase, dominate de țînțarul anofel atotputernic, rîuri întretăiate de o sumedenie de canale naturale, în care se împotmoleau de-a valma infanterie, artilerie, tancuri. Un teren precar, buretos, unde soldații erau permanent expuşi ambuscadelor, şiretlicurilor şi capcanelor inamice, toate concepute într-un mod diabolic. Un ținut duşmănos în care glontele ucigător nipon venea aleator din desişul copacilor înalți sau de la nivelul mlaştinii. Iar noaptea, cine reuşea să ghicească în „zborul" straniu al unor luminițe minuscule la înălțimea omului, licurici sechestrați în cîte o cutiuță din fire de bambus, fixată pe căşti de ostaşi, şi că sub acele căşti se aflau întotdeauna ostaşi niponi – ei foloseau acest sistem pentru orientarea şi legătura dintre membrii plutoanelor proprii – atunci, aceia care ghiceau toate acestea, puteau fi absolut siguri că în mîna acestor ostaşi se găsea cîte o sabie îndelung exersată în subtilitățile scrimei şi atacurilor fulgerătoare, fără de replică. Aceasta era Noua Georgie din arhipelagul Solomon, descoperit de Alvaro Mendana în februarie 1567 şi pe care americanii voiau s-o smulgă din mîinile unui inamic necruțător, îndîrjit într-o apărare sălbatică. Trupele japoneze de aici erau conduse de generalul Sazaki, unul dintre cei mai mari specialişti japonezi în luptele de junglă, în fața căruia trupele generalului Hester vor bate pasul pe loc timp de 15 zile. Halsey încredințează în 15 iulie conducerea Diviziilor 23, 27 şi 43 generalului Griswald, un militar energic şi întreprinzător. Japonezii rezistă. Griswald organizează o ofensivă de proporții, cu Diviziile 37 şi 43.

Japonezii se țin tare în zona Bartley Ridge. Dar există pentru toate materialele din lume – inclusiv omul – o limită a rezistenței, de la care începe cedarea şi această limită a rezistenței japoneze s-a manifestat sub efectul presiunii declanşate de toate diviziile americane. Rînd pe rînd cad Bartley Ridge, localitățile Ilangana şi cele de coastă Terere şi Kia. Apoi cu o linie de tancuri în față pe care s-au montat aruncătoare de flăcări, Divizia 25-a cucereşte aerodromul de la Munda. La 15 august orice rezistență japoneză în Noua Georgie încetează. Operațiunea „Tocnails" reuşise.

— Trupele japoneze care au supraviețuit vor trece în insula vecină Kolombangara. Amiralul Kusaka, comandantul bazei aeronavale japoneze de la Rabaul va organiza cîteva convoaie pentru a întări şi a aproviziona apărarea insulelor din arhipelag.

— Supravegherea zonei Noua Georgie–Kolombangara, încredințată de Halsey divizionului de crucişătoare format din navele „Helena", „Honolulu" şi „Saint Louis" de sub comanda contraamiralului Ainsworth se dovedeşte ineficientă. Astfel în noaptea de 5 spre 6 iulie divizionul american întîlneşte un convoi japonez de sub comanda contraamiralului Izaki. Ainsworth deschide focul de la 15 km depărtare. Distrugătoarele japoneze răspund lansînd, de la această distanță, un evantai de torpile, de un tip nou. Crucişătorul „Helena" primeşte trei lovituri şi se va scufunda, în timp ce convoiul japonez va reuşi să debarce 4.000 de soldați în portul Vila, la sudul insulei Kolombangara, adăugîndu-i la cei 3.200 existenți. În noaptea de 12 spre 13 iulie are loc o nouă întîlnire şi Ainsworth va pierde crucişătorul britanic „Leander" care înlocuise „Helena". În aceste două întîlniri sînt torpilate şi distrugătoarele americane „Strong" şi „Gwin". Japonezii pierd şi ei contratorpiloarele „Nagatsuki" şi „Nuzuki".

O a treia întîlnire are loc pe 6 august între un convoi japonez format din distrugătoarele „Hagikaze", „Aragi", „Kawakaze" şi „Shigure", plecat din Rabaul cu 8.200 de oameni şi materiale la bord, pentru a debarca la Kolombangara şi „Task Group 31" formată din 8

distrugătoare. Ciocnirea a fost dură şi s-a încheiat cu scufundarea a trei distrugătoare japoneze şi moartea a 1.500 de militari.

Controlul zonei Solomon–Noua Guinee–Rabaul va fi efectuat în continuare de aceste Task Force aduse de amiralul Nimitz: Task Force 42 – submarine, Task Force 63 condusă de amiralul McCain, Task Group 39 a amiralului Nerrill şi numeroase grupe de vedete rapide.

— Ultimele au adus servicii imense Comandamentului american, dar nici pe departe nu puteau surprinde întregul trafic al navelor japoneze.

— Ştiți, Sensei san, că în acele zile, de pe o vedetă rapidă părăsită de echipaj într-o „întîlnire" cu inamicul, a scăpat cu viață ca prin minune viitorul Preşedinte al Americii, John Fitzgerald Kennedy.

— Am auzit ceva despre un act curajos, săvîrşit de John pe timpul războiului, dar nu cunosc detaliile.

— Tînărul John era îmbarcat pe una din vedetele căpitanului de fregată Kelly, cel care dăduse din greşeală lovitura de grație navei „MacCawley". Una din aceste vedete şi anume PT 109 era comandată de John, pe atunci încă locotenent, un tip atletic, as al sporturilor nautice. Vedetele patrulau în strîmtoarea Blackett dintre insulele Kolombangara şi Wana Wana, pentru a intercepta un convoi japonez semnalat de radar-urile de pe coastă. O canonadă în zona Kolombangara şi o ploaie torențială dispersează vedetele. PT 109 rămîne izolată.

Viața pe vedetă este strict concentrată pe activități specializate: comandantul la pasarelă, pe margini ofițerii torpilori, în față ofițerul de la tunuri, în spate mecanicii la motoare. Majoritatea personalului, tineri studenți, încorporați din rezervă, care după un antrenament rapid în California, pe cai … în Pacific. Cei mai cu … experiență, la comanda unei vedete.

Cei de pe PT 109 scrutau împrejurimile pe la ora 1.00 în noaptea de 2 spre 3 august 1943, pentru a zări vreuna dintre vedetele din grup. Cînd colo, sub nasul lor, îşi ridică semeață prova, o navă ce venea din direcția lor cu toată viteza.

„Înainte, viteză mărită!” Prea tîrziu. Etrava unui distrugător japonez îi izbeşte, benzina ia foc, se aşteaptă clipa următoare … explozia şi … sfîrşitul. Miracol! Explozia nu are loc, dar nava începe să se încline spre pupă. Se confecţionează în grabă o plută, pe care echipajul se evacuează precipitat deoarece nava se înclină dramatic şi se va scufunda din clipă în clipă. Într-adevăr peste cîteva minute PT 109 dispare într-o vîltoare, pe care marinarii şi-o imaginează mai curînd în întunericul nopții, ducînd cu ea în genuni puțina lor avere, îmbrăcăminte, hrană, fotografii de familie …

Cei apți vîslesc. Pluta purtată şi de vînt îndreptă pe supraviețuitori – cîțiva dintre ei răniți – spre un atol. Cînd reuşesc să atingă stînca coralieră se simt cu toții epuizați. Se odihnesc o vreme, apoi îşi astîmpără foamea cu nucile de cocos care se găsesc din abundență pe insulă. Seara Kennedy îşi revine şi deşi îl stăpîneşte o durere atroce a coloanei vertebrale, decide să plece înot spre zona Ferguson, despre care îşi imaginează că este undeva pe aproape, în speranța să găsească vreo vedetă. Altfel, aici pe atol sînt pierduți. Înoată toată noaptea. Un martiriu … Ajunge la un recif. Nimic. Se odihneşte toată ziua iar seara pleacă înapoi. Dar acum înoată contra curentului. După o noapte de înot, cade epuizat pe un atol. După 24 de ore se reface şi pleacă la drum. Îi trebuie o zi întreagă pentru a reveni la tovarăşii lui. Este primit cu bucurie. Fuseseră îngrijorați de soarta sa. Între timp aici pe atol au apărut băştinaşi melanezieni. Kennedy le scrie un mesaj pe o coajă de nucă de cocos, pentru cazul în care, la pescuit, aceştia vor întîlni vreun vas american. Urcat cu secundul său pe o pirogă împrumutată de la băştinaşi pleacă în larg, dar fără mari speranțe. Piroga este şubredă şi după o ciocnire de un val mare se rupe, cei doi fiind nevoiți să înoate din nou contra curentului. Proba este copleşitoare, cei doi au febră, sînt nevoiți să rămînă pe un atol şi după încă două zile de înot revin. De astă dată hotărăsc plecarea tuturor spre un atol vecin, din zona de trafic oceanic. Călătoria pe plută e anevoioasă, obositoare, cu peripeții dintre cele mai neplăcute. Acostează pe un alt atol, cu speranțele pierdute. Şi deodată balanța se înclină spre

talerul cu noroc. În ziua de 7 august sosesc numeroase pirogi. Dintr-una un melanezian le întinde un bilet: „Celui mai mare în grad de pe PT 109. Purtătorii acestui mesaj au misiunea să vă conducă la Wana Wana pentru a organiza repatrierea echipajului vostru."

— Mă-ntreb Florin san, dacă John Kennedy n-ar fi ajuns Preşedinte al Statelor Unite, povestea aceasta ar fi ajuns să fie cunoscută, ca şi autorul ei de altfel?

— De fapt întîmplarea a ieşit repede la iveală datorită unei prime informații parvenite în S.U.A. prin care locotenentul John Kennedy figura pe lista celor dispăruți. Familia a trecut prin momente grele. Fratele său Joseph era locotenent de aviație şi lupta în acele zile în Anglia, pe aerodromul din Dunkeswell, în cadrul escadrilei VB 110 a forțelor aeriene ale marinei americane. După şocul provocat de prima informație vestea salvării lui John i-a făcut o bucurie imensă. I-a trimis o lungă telegramă de felicitări. Ultima frază suna astfel: „Pariez că tu vei fi primul Kennedy la Casa Albă".

— O profeție greu de închipuit ca să iasă din condeiul celui mai mare fiu al milionarului american, predestinat să ajungă preşedinte al S.U.A. – conform voinței de nezdruncinat a conducătorului clanului – şi ca urmare crescut, educat şi pregătit ani în şir în acest scop.

— Poate că avansa această perspectivă din faptul că John mai tînăr – dobîndise în decurs de un an două decorații în luptele din Pacific, în timp ce pe el şansa îl ocolise pînă atunci. Din păcate şansa îl va ocoli implacabil pe bietul Joseph. La un an după întîmplarea cu John, la 12 august 1944 va dispare dezintegrat în urma unei explozii accidentale a 12 tone torpex – un exploziv de cîteva ori mai puternic decît trinitrotoluenul – la bordul primului avion Liberator ce pleca într-o misiune deosebită în Germania.

— Dar să revenim. Flota lui Halsey se află deci în fața insulei Kolombangara. Cum acționează?

— Comandamentul american constată că sistemul „saltului de purice" din insulă în insulă este defectuos. Ofensivele durează mult, iar pierderile sînt mari. La Munda

8.000 de japonezi au ținut pe loc 36.000 de americani timp de 66 de zile. În ritmul acesta e necesar un deceniu pentru a ajunge la Tokyo. MacArthur folosise în Noua Guinee, la începutul anului, la scară redusă, tactica depăşirii punctelor de sprijin foarte puternice şi atacarea japonezilor „acolo unde nu sînt". Ideea era preluată şi aplicată la scară strategică. Nimitz făcuse prin mai un experiment. Trimisese o grupare navală cu o Divizie de infanterie pentru a recuceri de la japonezi insulele Attu şi Kiska din arhipelagul Aleutinelor. Din cauza climei dure japonezii şi-au concentrat unitățile în insula Kiska. Gruparea navală din Pacificul de Nord, de la Dutch Harbor, de sub comanda amiralului Kinkaid va trimite forțele amfibii de debarcare ale contraamiralului Francis W. Rockwell în direcția Aleutinelor, unde printr-un „salt de greier" peste insula Kiska va debarca Divizia 7-a Infanterie de sub comanda generalului Brown în mai multe puncte, respectiv la Punta Alexa din golful La Massacre, la Chicagof Harbor şi la vest de golful Holtz, în nordul insulei. Trupele debarcate înaintează în defileul Jarmin, ocupă creasta Fish Hook şi pînă la sfîrşitul lunii mai vor curăți insula de japonezi. Izolați, aceştia vor părăsi peste o lună şi insula Kiska permițînd generalului H. Corbelt să debarce la 15 august o grupare de 30.000 de americani şi canadieni pe plaja sa de vest, sprijiniți de gruparea navală a amiralului Rockwell.

Cu această experiență reuşită din nordul Pacificului Forța 3-a Amfibie de sub comanda contraamiralului Theodore S. Wilkinson va efectua un „salt de greier" peste Kolombangara – lăsînd forțele generalului Sazaki să vegeteze în izolare – şi va debarca în 15 august 6.000 de oameni lîngă Barakoma şi la Biloa în sudul insulei Wella-Lavella, situată la nord-vest de Noua Georgie. Puținii apărători ai insulei se vor retrage în junglă. La mijlocul lui septembrie insula e curățată total de japonezi. Între timp, batalioanele de constructori, veniți imediat după debarcarea trupelor neo-zeelandeze se pun pe treabă şi în două zile pe insulă apare o pistă de zbor. Armata a 17-a japoneză de sub comanda generalului Hyakutake îşi vede pozițiile slăbite.

— Este adevărat, „saltul de greier" sau „... de oaie" – cum a mai fost denumit – a avut efectul scontat, pentru că generalul Hyakutake va fi nevoit să-şi retragă trupele din Kolombangara.

— Pînă la sfîrşitul lui octombrie pe flancul drept nu se înregistrează acțiuni deosebite. În schimb pe flancul stîng, în Noua Guinee generalul MacArthur continuă pregătirile pentru ofensiva împotriva trupelor inamice din Noua Guinee. Imediat după alungarea japonezilor din zona Buna–Gona în ianuarie 1943, Brigada 17 australiană a generalului maior Haring este transportată pe calea aerului la Wau, la 56 km vest de baza aeronavală japoneză Salamaua. Acțiunea e completată la sfîrşitul lunii iunie cu o serie de debarcări: ocuparea insulelor Woodlark şi Kiriwana din Marea Solomon şi debarcarea detaşamentului colonelului MacKechnie în golful Nassau stabilindu-şi poziții la sud de Salamaua. Baza aeronavală japoneză e amenințată din două direcții.

Temporizarea acțiunilor ofensive în Noua Guinee, impusă lui MacArthur din lipsa unor unități de aviație de sprijin încetase practic la începutul toamnei. Generalul primea sub ordinele sale Forța 5-a Aeriană de sub comanda generalului Kenney – recent reconstituită – precum şi Forța 7-a Amfibie, de sub ordinele contraamiralului Barbey.

— Mi-l imaginez pe impetuosul MacArthur, văzîndu-se în sfîrşit în largul său, după o jumătate de an de chinuitoare aşteptare, coordonînd trupe terestre, aeriene, şi navale proprii, nemaifiind nevoit să ceară sprijinul lui Nimitz.

— El va declanşa ofensiva în 4 septembrie. În timp ce aviația generalului Kenney a bombardat aerodromul de la Nadzab la nord-vest de baza aeronavală japoneză de la Lae, forțele amfibii ale contraamiralului Barbey debarcă Diviziile 9 şi 20 australiene în peninsula Huon, la est de Lae şi respectiv la 10 km nord de Finschhafen. În cursul nopții aerodromul de lîngă Finschhafen este cucerit, a doua zi Regimentul 503 de paraşutişti este lansat şi ocupă aerodromul de la Nadzab şi zona Kaiapit împiedicînd retragerea trupelor japoneze în lungul văii Markham. Aviația debarcată pe aerodromurile proaspăt cucerite va domina întreaga zonă. Ea va sprijini

Brigada 20 australiană în lupta pentru cucerirea oraşului şi portului Finschhafen.

Trupele Diviziei a 7-a australiană debarcate trec la ofensivă simultan cu cele ale Diviziilor 9 şi 20 australiene existente la est de Lae, strîngînd în cleşte baza japoneză. În acelaşi timp Brigada 17 australiană de la Wau împreună cu Divizia 5-a australiană debarcată la sud de Salamaua realizează un atac convergent asupra acestei baze. Salamaua este cucerită în 12 septembrie iar Lae peste patru zile, trupele nipone repliindu-se spre nord în zona Sio, în vederea apărării portului Finschhafen.

— Japonezii deţineau în acest port din faţa marii insule Noua Britanie, o poziţie puternică.

— O debarcare a unei brigăzi australiene urmată de un atac terestru se va încheia cu ocuparea portului la 20 octombrie 1943.

— Cu aceasta părăsim flancul stîng unde acţiunile americane vor conduce la încercuirea trupelor japoneze în peninsula Huon pînă la sfîrşitul lui aprilie 1944 şi apoi a celor din restul insulei Noua Guinee pînă în iulie 1944.

— Pe flancul drept, la sfîrşitul lunii octombrie au loc două operaţiuni de debarcare. Prima în 27 ale lunii, operaţiunea „Goodtime" prin care o brigadă a Diviziei a 3-a neozeelandeză debarcă în micul grup de insule ale Comorii (Treasure Islands) iar în cursul nopţii spre 28 – operaţiunea „Blissfull" – debarcarea unui batalion de desant în insula Choiseul.

— Nume date insulei la 28 iunie 1768, de către Bougainville, primul francez care a făcut ocolul lumii cu prilejul expediţiei sale cu fregata „La Bordeuse" şi nava de transport „Etoile". I-a dat numele omului de stat francez Etienne François Choiseul în serviciul căruia fusese în perioada cît slujise sub arme, atît în Canada cît şi în Germania.

— Cu aceste cuceriri ne-am apropiat de marea insulă Bougainville.

— Şi pentru că sîntem la momentul remember-urilor istorice, să menţionăm că această insulă a fost descoperită

tot de Bougainville, la cîteva zile după părăsirea insulei Choiseul, la „ieşirea din trecătoare" – cum povesteşte Jules Verne [1] – referindu-se la strîmtoarea dintre cele două insule. De altfel insula Bougainville fusese văzută cu un an înainte de Philippe Carteret, fost însoţitor al commodorului Byron – bunicul ilustrului poet – în ocolul pămîntului pe care l-a efectuat acesta între anii 1764–1766. În 1767 plecase cu navigatorul Wallis într-o expediţie comună, dar la intrarea în Pacific, un vînt puternic îndepărtă nava cu un catarg „Swalow" – pe care o comanda – de restul navelor, cutreierînd Marele Ocean şi ajungînd şi în Arhipelagul Solomon.

— Dar cum a fost tratată insula sub aspect militar de Aliaţi?

— Problema centrală a planului „Elkton" consta în a pune mîna pe baza aeronavală japoneză de la Rabaul, consideratã ca poziţie cheie în Pacificul de Sud. Cît timp era în posesia japonezilor – se vede bine Sensei san privind harta – aceştia puteau acţiona în trei direcţii imediate: la vest spre Noua Guinee, la sud spre arhipelagul Solomon şi la nord-est spre insulele Gilbert şi în continuare spre arhipelagul Marshall. Invers, lipsa japonezilor la Rabaul permitea lui MacArthur să acţioneze liniştit în Noua Guinee, iar forţele aliate din Pacificul Central puteau declanşa ofensivele plănuite, nestingherite de pericolul bombardamentelor inamice de la această bază. Dar pentru a ataca Rabaul este necesar ca Aliaţii să dispună de un aerodrom apropiat de Noua Britanie. Flota 5-a aeriană de sub comanda generalului Kenney se concentrase – încă pe la mijlocul lui octombrie – pe aerodromurile din zona centrală a arhipelagului Solomon: Munda, Barakoma, Segi. Dar toate erau îndepărtate de obiectiv. MacArthur şi Nimitz se pun de acord pentru o acţiune în Bougainville cu scopul de a se alege un teren de aviaţie potrivit scopului propus. Pentru această operaţiune au fost destinate Diviziile 3 de Puşcaşi Marini şi 37 Infanterie, din cadrul Corpului I de Puşcaşi Marini de sub comanda proaspătului general de corp de armată Alexander

[1] Jules Verne: *Istoria marilor descoperiri*, vol. 1, pag.383

Vandergrift. Urmau să fie transportate de „Task Force 31” de sub ordinele contraamiralului Wilkinson.

— În fața lui Vandergrift se afla vechiul său adversar, generalul Hyakutake, care urmînd logica simplă că inamicul se afla în insulele de la sud de Bougainville – şi deci va ataca în sudul acesteia – şi-a concentrat forțele în zona Kahili.

— Vandergrift se pare că a intuit gîndurile adversarului său şi a hotărît să debarce la capul Torokina din zona centrală a laturii estice a insulei. Debarcarea a avut loc la 1 noiembrie, dar pentru a linişti inamicul, convoiul a plecat în cursul zilei de 31 octombrie spre Kahili, pentru ca în cursul nopții să se îndrepte spre Torokina. Au fost lăsate şi cîteva unități care vor debarca la nord şi la sud de Kahili, pentru reuşita diversiunii.

— Bietul Hyakutake, avea 33.000 de oameni pe Bougainville: 3.000 în nord, 25.000 în sud, restul răspîndiți pe tot litoralul. La Torokina … 300 de militari.

— Aşa încît, după un bombardament aerian şi unul de artilerie de pe navele venite în golful Imperatrice Augusta, urmată de o curățire a terenului efectuat de un comando american ce lucra cu baionetele, Wilkinson a debarcat pe plajele de la Torokina 14.000 de oameni şi 6.000 tone de materiale.

— După vreo 2–3 zile de derută, timp în care aviația japoneză ba zboară deasupra insulelor Comorii, ba la Choiseul, ba la Kahili căutînd grosul forțelor inamice, află în sfîrşit pe 1 noiembrie la amiază de adevăratul loc de debarcare. O formație de peste 30 de avioane apare pentru a bombarda navele şi trupele debarcate. Din înălțimi coboară 5 avioane „Corsair”, care le atacă impetuos. Piloții de pe aparatele de vînătoare se întrec în a doborî avioanele japoneze. Locotenentul Hanson atinge performanța şi doboară cinci. Atacul japonez se soldează cu un eşec: în cîteva minute sînt doborîte 22 de avioane. Lupta a fost condusă pentru prima oară printr-o metodă operațională nouă, prin radar şi radio de la un post de comandă fixat pe un distrugător. În noaptea de 1 spre 2 noiembrie în golful Imperatrice Augusta îşi face apariția Flota 8-a japoneză a

contraamiralului Sentaro Omori. I se opune „Task Force 39", comandată de contraamiralul Stanton Merrill compusă din 4 crucişătoare şi 8 distrugătoare. Americanii descoperă prin radar la timp apariția inamicului şi deşi numeric sînt în inferioritate cîştigă lupta prin puterea de foc totală a navelor, superioară față de a adversarilor. Crucişătorul „Sendai" şi distrugătorul „Hatsukaze" sînt grav avariate, în timp ce flota lui Merrill înregistrează uşoare avarii la crucişătorul „Denver" şi la distrugătoarele „Foote", „Spence" şi „Thatcher". Dar Hyakutake era un spirit echilibrat. Eşecul lui Omori nu îl afectează. Din contră, va încerca să lichideze capul de pod american, printr-o contrainvazie aici în golful Imperatrice Augusta. Era un moment cît se poate de potrivit, mai ales că în zonă nu era semnalat nici un portavion american. El formează la Rabaul o escadră puternică – 7 crucişătoare grele, unul uşor şi 4 distrugătoare – sub comanda contraamiralului Takeo Kurita, urmînd să le îndrepte spre Bougainville – sub protecția aviației de vînătoare de la baza aeronavală – astfel că, după un bombardament de artilerie de pe nave, infanteriştii marini – fură pregătiți în acest sens 3.000 soldați – să debarce pe insulă.

— Mişcarea navală japoneză n-a scăpat neobservată aviației americane. În plus exact în acele zile flota lui Nimitz primea portavionul uşor „Princetown" de 12.000 tone. Împreună cu omologul său „Saratoga" venise în cursul nopții de 4 noiembrie la aproximativ 300 km de Rabaul. Din ordinul lui Nimitz, fuseseră puse la dispoziția lui Halsey, care încredință comanda lor contraamiralului Frederick C. Sherman. În 5 dimineața la ora 9.00 au decolat de pe portavioane 22 bombardiere în picaj „Dauntless", 23 avioane torpiloare „Avenger" şi 42 avioane de vînătoare noi tip „Hellcat". Cele 70 de avioane de vînătoare care însoțeau escadra lui Kurita doboară doar 10 dintre avioanele americane. Restul s-au aruncat asupra navelor japoneze. Distrugerile sînt mari. Crucişătoarele „Agano", „Atago", „Chikuma", „Mogami", „Maya", „Nashiro" şi „Takao" precum şi două distrugătoare, „Fujinami" şi „Amagiri" sînt grav avariate, avînd nevoie de reparații îndelungate, de cîteva luni

de zile, în şantierele navale. Aviația americană bombardează şi portul Rabaul provocînd mari stricăciuni. O sută de avioane de vînătoare şi bombardiere japoneze au plecat din Rabaul pe urmele agresorilor şi cînd reveniră la bază raportară lucruri năstruşnice, care au ajuns imediat pe buzele speaker-ului de la radio Tokio: „În apele din vecinătatea insulei Bougainville flota imperială a scufundat un mare portavion, a incendiat şi scufundat un portavion mijlociu, două crucişătoare grele, unul uşor şi un distrugător". În realitate aviația japoneză a întîlnit o navă de debarcare escortată de o canonieră şi o vedetă torpiloare, care n-au suferit nici o avarie. Mai mult acestea din urmă au reuşit să mai doboare cîteva avioane japoneze.

— Apoi în zorii zilei de 7 noiembrie în zona Koromokina, la est de capul Torokina, vor apare 21 de nave mici de transport japoneze care vor debarca numeroase detaşamente de Infanterie Marină ce vor dispărea în desişurile junglei.

— Începînd cu 9 noiembrie „Sea Bess" [1]-ii – batalionul de construcții – debarcat pe insulă începe lucrul şi după o lună, respectiv la 10 decembrie în zori, 18 avioane „Corsair" VFM 216, 6 „Dauntless" şi un avion de transport „Skytrain" aterizează la Bougainville. Peste cîteva zile şi alte escadrile din Armata Aerului se vor adăuga primelor. Imediat vor fi organizate patrulări de zi şi de noapte – cu aparatele de vînătoare Lightnings – plecînd de pe aerodromul de la Torokina. Rabaul era în raza lor de acțiune ... Dar ce s-a întîmplat cu detaşamentele japoneze debarcate pe insulă, Sensei san?

— Bougainville este toată o junglă ce întrece ca privelişte ceea ce oferea Guadalcanal. „Este ca o frunză de nenufăr verde şi imensă", cum o numeşte un scriitor american. Japonezii ca peste tot în astfel de situații se simt ca acasă. Detaşamentele vor urca pe cursul rîului Laruma, apoi vor coborî spre sud-vest, ocolind aerodromul şi se vor întări în patru poziții la vest de aerodrom, respectiv pe cotele 600,

[1] Inițialele C.B. – Constructor Batalion – se pronunțau de aceeaşi manieră ca şi cuvîntul „sea bees" – albină de mare.

600A, 1.000 şi pe una fără nume. Puşcaşii Marini o vor boteza – aşa va rămîne pe atlasurile de scară mică – Helzapoppin Bridge – Colina Bubuiala Iadului – după modul în care au fost primiți de japonezi şi în care se vor desfăşura luptele de acolo.

— Au fost confruntări foarte dure şi au început imediat după debarcare. De la început puşcaşii marini s-au lovit de rezistența dîrză a acestora. Căpitanul Warner – care cunoştea limba japoneză încă din perioada cînd luptase în China – va organiza o pătrundere cu un tanc în spatele căruia înainta împreună cu o grupă de puşcaşi marini. În apropierea liniilor inamice, imitînd la perfecție vocea stridentă a caporalilor niponi, va striga: „Porniți la atac! Atac la baionetă! La atac". Soldații japonezi vor ieşi din tranşee avîntîndu-se înainte. Vor cădea răpuşi de rafalele de pe tancuri şi de puştile automate ale puşcaşilor marini 377 de soldați japonezi.

Cota 1.000 a căzut la 11 decembrie ca urmare a unui atac de desant al batalionului 3 de paraşutişti. Cît priveşte Helzapoppin Bridge cinci zile de atacuri continue cu nouă companii de puşcaşi marini din regimentul colonelului Evans Ames sînt fără rezultat. Sînt trimise avioane torpiloare tip „Avenger" care bombardează colina. Fără efect. Se cere un bombardament pentru „zdrobirea totală" a colinei. Trei escadrile întorc Helzapoppin Bridge pe dos, în 18 decembrie. Vegetația a dispărut şi colina e goală. Atac al puşcaşilor marini din stînga şi din dreapta. Inamicul apare din tranşeele şi adăposturile nelovite şi respinge atacurile. Este chemată din nou aviația. 24 tone de bombe pritocesc colina, urmată de mitralierea ei. Colina cedează. Pînă la sfîrşitul anului sînt cucerite şi celelalte cote. După aceste lupte insula nu va mai cunoaşte acțiuni însemnate. Americanii deținеau aici un perimetru defensiv de 18 km lățime şi 10 km adîncime, pe care au mai fost construite două piste de aviație. Golful Imperatrice Augusta şi perimetrul cucerit au fost transformate într-o bază aeronavală. La numai 355 km de Rabaul. Flancul drept al planului „Elkton" era realizat.

— Cu toate acestea baza aeronavală din Rabaul reprezenta încă o amenințare reală pentru americani atît în

insulele Solomon cît şi în Noua Guinee.

— Că este aşa o dovedeşte transferul efectuat de Nimitz în Marea Solomon a încă trei portavioane luate de la baza aeronavală de la Pearl Harbor. E vorba de două unităţi noi, „Essex" şi „Bunker Hill" de cîte 30.000 tone fiecare şi portavionul uşor „Independence" aflate sub comanda contraamiralului Montgomery. Ele vor ataca baza aeronavală Rabaul pe 11 noiembrie cu 185 de avioane. Cu toată rezistenţa aviaţiei japoneze, portul Rabaul este serios lovit. Koga pierde 50 de avioane şi pe piloţii acestora, fără să lovească nici unul din portavioanele americane.

— Koga, un marinar realist, îşi dă seama că raportul de forţe s-a răsturnat şi că nu mai are şanse într-o confruntare navală de proporţii cu un adversar ce posedă cinci portavioane şi o forţă aeriană considerabilă. El nu-şi ascunde nici gîndul că planul ambiţios al lui Yamamoto, de a zdrobi flota americană în apele din zona Rabaul s-a spulberat. Mai mult va fi necesar să-şi retragă escadrele din raza de acţiune a aviaţiei americane. Vor fi duse la Truk şi Palau în Caroline. Cît despre Rabaul şi Bougainville, acestea nu mai merită sprijinul sau întăririle – justificate pentru condiţii favorabile – dar care în momentul de faţă trebuiau economisite pentru situaţiile deosebite care le rezervă viitorul. Şi nu prea departe de Rabaul – pe care va fi nevoit să-l sacrifice curînd – spre est se află un atol neînsemnat, care va juca peste cîteva zile un rol pe cît de important pe atît de efemer în această istorie tulburătoare a Pacificului. Se numea Bititu.

— O! e vorba de arhipelagul Gilbert unde americanii începuseră unele acţiuni cu peste un an în urmă. În august 1942 debarcară pe insula Makin; acolo se dădeau lupte crîncene chiar în zilele acestea. La 1 septembrie 1943 a avut loc o debarcare şi în insula Backer, concomitent cu un bombardament pe insula Marcus – ambele din acelaşi arhipelag – efectuat de către aviaţa decolată de pe portavioanele „Yorktown", „Essex" şi „Independence".

Şefii statelor majore aliate se întîlniseră la 4 septembrie la Pearl Harbor, unde puseseră în discuţie trei dintre variantele evoluţiei războiului din Pacific. Aceea a generalului

MacArthur, care susținea ruta Noua Guinee– Filipine–Tokyo, căreia autorul ei îi va rămîne consecvent. Amiralul King preconiza un salt din Solomon în arhipelagul Marshall – care luat în stăpînire – permitea un al doilea în Mariane. De acolo pînă în Japonia ... un pas. Acestui plan i se opunea Nimitz. Japonezii erau foarte bine fixați în aceste două arhipelaguri. În plus pe flancul drept al insulelor Marshall exista Tarawa – un grup de atoli din arhipelagul Gilbert – puternic fortificat, care reprezenta un pericol real pentru forțele americane angrenate în operațiunile de cucerire a marilor arhipelaguri. Atacarea Tarawei era posibilă, fiind în raza de acțiune a aviației de pe unele aerodromuri americane din vecinătate. Din contra, atacarea arhipelagului Marshall era complet exclusă. Acolo americanii ar fi fost puşi în situația de a simți gustul hapului înghițit de japonezi la Midway ...

S-a hotărît orientarea ofensivei americane spre Pacificul Central, prin declanşarea operației „Galvanic", de cucerire a arhipelagului Gilbert.

— Insule care intrau în planul de apărare japonez „Yogaki", încredințat de Koga contraamiralului Keiji Shibasaki.

— Cîteva zeci de puncte minuscule situate – ca răspîndire – simetric față de linia Ecuatorului şi echidistanțate față de insulele Elice, din sud, în posesia americanilor şi față de arhipelagul Marshall, situat la nord-est şi pe care erau stăpîni atotputernici japonezii.

— După cîte ştiu şi meridianul 180° trecea prin dreptul lor.

— Exact. Era acest grup de insule deci egal distanțat de poli şi de cele două continente mari, departe de zgomotul lumii. Şi de la descoperirea lor de către căpitanul englez Gilbert în 1788 nici un eveniment răsunător nu a adus numele lor în gura lumii. Faptul că pe acolo trecuse celebrul scriitor englez Robert Luis Stevenson exact la un secol de la descoperirea insulelor se va pierde uşor prin paginile cotidienelor vremii, sau în cărțile ce au rodit din cele 18 luni de călătorie prin Oceanul Pacific şi din sejurul său fericit în insula Samoa.

— Ori astăzi ziarele întregii lumi vor înscrie cu litere mari numele arhipelagului şi îndeosebi acela a unui colier de atoli va face ocolul globului. Era Tarawa.

— Ce este un atol? O insulă formată din schelete de corali – animale celenterate ce trăiesc în colonii a căror suporturi calcaroase se ridică din adîncuri, plecînd din crestele lanţurilor submarine şi ies din mare formînd şiraguri de insulă în formă inelară, ce închid în interior o mică lagună nu prea adîncă. Tarawa era numele a 16 atoli ce formau un lanţ coralier unitar în forma unui triunghi dreptunghic, cu baza de vreo 25 km pe o catetă, orientată de la est la vest şi cu cealaltă, tot de 25 km a fortiori spre nord, incluzînd o lagună. Puţin mai la nord de punctul unghiului drept şi la aproximativ 10 km sud de singurul loc de acces al navelor spre interiorul lagunei se afla atolul Betio. Japonezii îi vor spune Bititu, folosind numele dat de francezi. E o fărîmă de pămînt în formă de pasăre culcată pe spate – priviţi harta Sensei san – avînd 4 km lungime şi în medie 400 metri lăţime. De pe un promontoriu al plajei nordice, care desparte plajele Roşii 2 de 3 – se vede şi pe hartă – pleacă în mare, un chei din scîndură, pe piloni de lemn.

— Dar ce e cu denumirile acelea de culori?

— Erau fixate în mod convenţional de ofiţerii de stat major pentru delimitarea acţiunilor de luptă.

— După debarcarea americană pe insula Makin din august 1942, japonezii sesizează interesul acestora faţă de arhipelag şi încep peste o lună să fortifice Bititu. A fost trimis acolo contraamiralul Seichiro, care a condus lucrările. În primul rînd s-a amenajat un aerodrom. Apoi pe cei 2,6 km^2 ai atolului s-au construit cîteva cazemate şi „blochaus”-uri, care au fost umplute ochi cu piese de artilerie şi muniţii. Erau acolo 6 tunuri de 70 mm, 8 de 75 mm, 10 de 75 mm de munte, 4 tunuri de 127,5 mm, 6 tunuri de 80 mm, 4 tunuri de 130,5 mm, 8 piese enorme de 203 mm aduse de la Singapore. Mai erau 62 mitraliere grele şi 44 uşoare, numeroase cu ţeavă dublă, 9 tunuri antitanc de 37 mm, 14 tancuri uşoare cu tunuri de 37 mm, acestea din urmă camuflate în nisip şi acoperite cu frunze de palmier,

nenumărate puşti, pistoale, grenade, baionete. Apoi trupele de apărare.

— 4836 de japonezi.

— De unde cifra asta exactă?

— Fotografiile aeriene făcute de aviaţia americană au pus în evidenţă printre altele şi un număr mare de latrine. Serviciul de informaţii care cunoştea – conform regulamentelor japoneze – numărul de militari ce foloseau o asemenea „instalaţie" au stabilit efectivele existente, valoarea care nu era deloc departe de cifra reală. Plajele fuseseră întărite cu un parapet înalt de 1,5 m, realizat din trunchiuri de cocotieri, avînd legături din crampoane de oţel şi întărituri din blocuri de corali. Ar părea o idee ridicolă, cu oarecare iz shogunal să construieşti în plin secol 20 un astfel de val în jurul unei insule. Dar gardul acesta va provoca sute de victime în luptele ce se vor desfăşura în zilele ce vor urma. Pe linia lui îşi vor da viaţa aproape cinci sute de puşcaşi marini.

În august 1943 Seichiro termină lucrările. Contraamiralul Shibasaki care preluă comanda planului „Yogaki" îşi stabili cartierul general pe insulă. Era considerat specialist în fortificaţii. El a multiplicat obstacolele de coastă, creînd în larg culoare mărginite de tetraedzi de beton, menite a obliga navele – în drumul lor de înaintare spre ţărm – să vină în bătaia tunurilor grele.

Planul „Yogaki" era completat cu măsuri de sprijin din partea aviaţiei de la bazele navale din Kavieng – din Noua Irlandă –, Rabaul, şi Truk, a Flotei a 2-a a amiralului Kondo şi a numeroase submarine, toate menite să lovească orice încercare de apropiere a navelor americane din insulele Gilbert, în special de atolul Tarawa şi de cheia arhipelagului, insula Bititu.

Ordinul dat ofiţerilor de pe insulă suna clar: „Aşteptaţi ca transportoarele de trupe să se adune pentru debarcare şi apoi deschideţi focul. Nu trageţi decît asupra transportoarelor şi nu vă ocupaţi de navele de război. Dacă inamicul începe debarcarea, concentraţi toate armele asupra mijloacelor şi trupelor sale pe toată durata pînă la atingerea ţărmului. Apoi concentraţi focul pe primele elemente

debarcate pe plaje. Avînd în vedere că adversarii au numai 20 de metri de la țărm pînă la parapet, nu vor putea să-şi unească forțele, nici să efectueze o străpungere pentru a stabili un cap de pod".

În octombrie 1943 Shibasaki îi declară lui Kogo că „le-ar trebui americanilor un milion de oameni şi o sută de ani de eforturi pentru a pune stăpînire pe Betio".

— Se pare că Shibasaki îşi pregătise insula pentru propriul lui război, dar nu cred să fi fost stăpînit de ideea că lupta de aici va fi crucială pentru soarta războiului. În schimb americanii erau siguri că vor cîştiga acest mic război. Ei nu bănuiau ce surpriză le rezervă japonezii pe acest atol mărunt şi ce zile de infern le pregătesc ... Conducerea întregii operațiuni „Galvanic" ce avea drept scop cucerirea întregului arhipelag Gilbert fusese încredințată amiralului Raymond A. Spruance, avînd în subordine o flotă formată din 139 de nave...

— ...„... cea mai impresionantă concentrare de nave realizată pînă în clipa aceea de către forțele americane ...", cum afirmă eminentul scriitor francez George Blond [1].

— În răspunderea sa directă reveneau gruparea operațională 50 avînd în compunere cîteva portavioane cu 800 de avioane la bord, cuirasate şi crucişătoare, o forță de asalt formată din Gruparea operațională 52, destinată cuceririi insulei Makin şi Gruparea operațională 53 cu misiunea de a ocupa atolii Tarawa şi Apamana şi în sfîrşit o forță de aviație terestră cu bazele în insulele Ellis, Phoenix, Samoa şi Baker. Forța navală amfibie de asalt de sub comanda contraamiralului Richmond K. Turner era formată din 8 portavioane, 7 cuirasate înarmate cu tunuri de 356 mm şi 406 mm, 8 crucişătoare grele şi uşoare şi 35 distrugătoare. Corpul 5 Armată Amfibiu ce urma să fie debarcat – şi care totaliza 14.000 de puşcaşi marini, îmbarcat pe 20 de transportoare – era sub comanda generalilor de divizie Holland M. Smith şi Julian Smith, ultimul comandant al

[1] George Blond, *Supraviețuitorul din Pacific*, Editura Militară, Bucureşti, 1976, pag.189.

Diviziei a 2-a de Puşcaşi Marini. În sfîrşit o forță navală de acoperire – de sub ordinele amiralului Harry L. Hill – constituită din cuirasate, crucişătoare şi distrugătoare, urma să asigure sprijinul operației de debarcare. Din această forță un grup de interceptare – avînd ca nucleu 3 portavioane – patrula între Gilbert şi Marshall pentru a asigura protecția operației.

— După cum se vede flota americană poseda numeroase portavioane grele şi uşoare. Este vorba deci de apariția unor nave noi.

— Da, Sensei san, de pe şantierele lor au fost lansate portavioanele „Essex", „Yorktown II", „Wasp II", „Bunker Hill", „Hancock", „Bonhomme Richard" şi încă multe altele.

Forțele care urmau să ocupe Betio cuprindeau 6 portavioane, 6 cuirasate, 4 crucişătoare, 21 distrugătoare, dragoare de mine, transportoare, LST-uri şi şalupe cu motor pentru transportul tancurilor, artileriei şi trupelor precum şi vehicole blindate amfibii poreclite „Aligatori", pentru transportul trupelor pe distanța dintre transportoare şi plaje.

— Debarcarea a fost hotărîtă pentru 20 noiembrie.

— Au fost discuții îndelungate şi controversate în jurul datei în care marea prezenta un nivel maxim pentru apropierea de plaje.

— Se urmărea, de fapt, fluxul maxim al apelor, Florin san, pentru a se asigura depăşirea recifelor. Insula Betio – dealtfel ca şi restul lanțului de atoli de pe laturile estică şi sudică ale triunghiului – erau mărginite de recife coraliene – liniile punctate de pe hartă – care ies peste nivelul mării în timpul refluxului. Trecerea navelor de debarcare peste recife, indiferent din ce parte – dinspre mare sau dinspre laguna interioară – este posibilă numai la începutul fluxului. Ori acest moment trebuia prins la linia recifului pentru a se asigura înălțimea fluxului necesar trecerii navelor. Caculele au condus la concluzia că acest moment cădea în 20 noiembrie. La începutul lunii au avut loc cîteva evenimente triste pentru Shibasaki. Pe ziua de întîi, cu prilejul debarcării americane în Bougainville, în bătălia navală din Marea Solomon, navele ce transportau trupe pentru Betio au fost

scufundate. În 5 şi 6 noiembrie ca urmare a

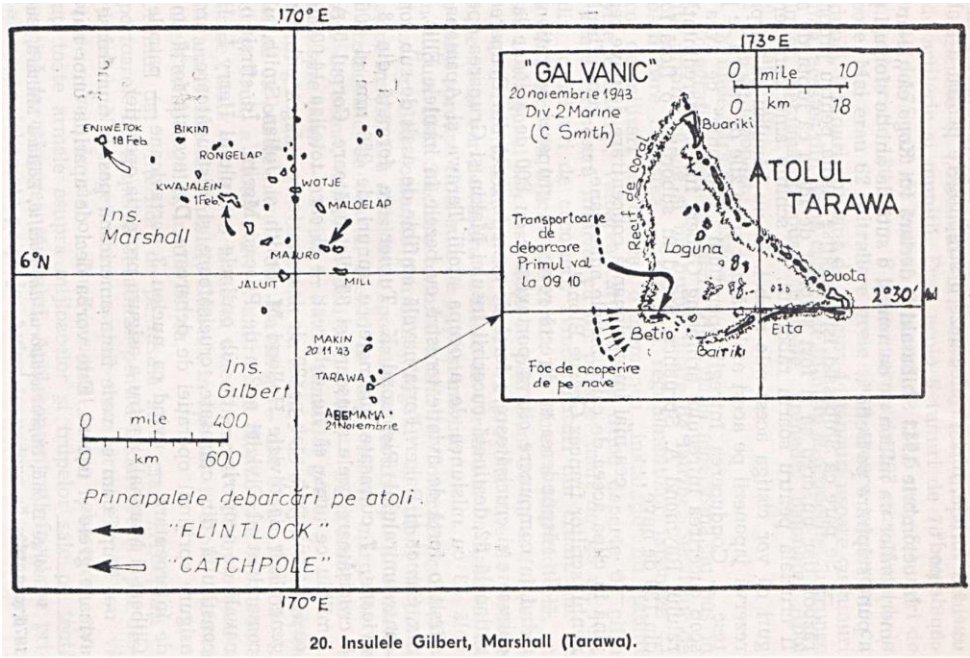

20. Insulele Gilbert, Marshall (Tarawa).

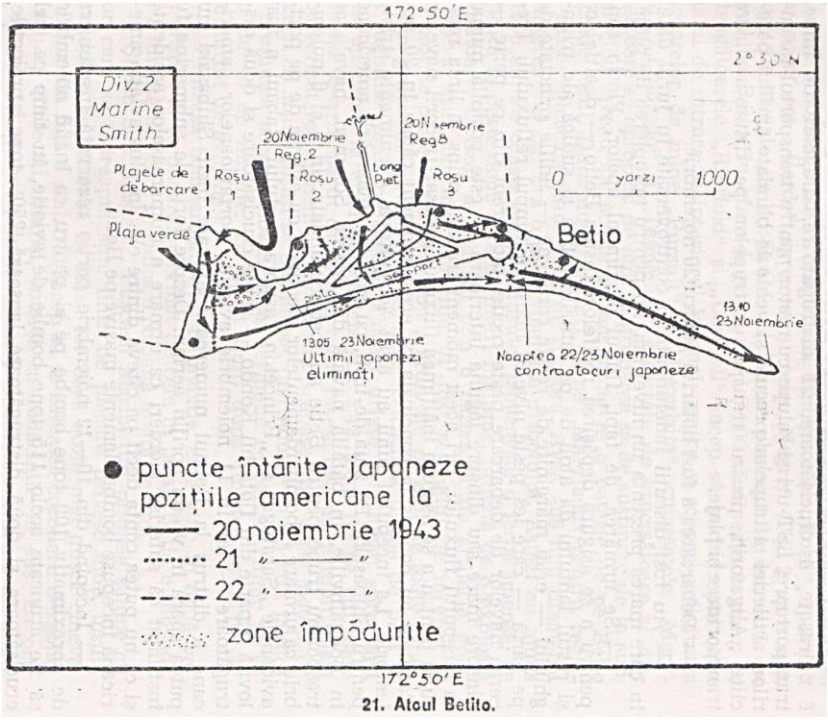

21. Atolul Betito.

bombardamentelor efectuate cu aviația de pe portavioanele „Saratoga” şi „Princeton” asupra portului Rabaul a fost lovită o parte din flota lui Kondo – şapte crucişătoare şi două distrugătoare – iar în 11 noiembrie aviația portavioanelor americane a distrus la Rabaul numeroase aparate încît Shibasaki nu putea spera în vreun sprijin aerian. Despre forța de submarine fu înştiințat că suferise pierderi ca urmare a numeroaselor accidente şi că nu putea conta decît pe cîteva dintre ele. În plus aviația americană începuse bombardamente masive pe Betio.

— Începînd din 10–12 noiembrie porția rezervată insulei era de aproximativ 100 tone bombe pe zi pentru ca în 18 noiembrie să fie aruncate acolo 115 tone bombe de aviație, în timp ce trei crucişătoare şi două distrugătoare lansează 250 tone proiectile. Forțele destinate debarcării se întîlniseră în 19 noiembrie în sudul insulelor Gilbert şi în drum spre Betio oamenii sînt încunoştiințați asupra misiunii. La puțin timp după miezul nopții transportoarele şi navele de bombardament se aliniază pe poziții. Ambarcațiunile de debarcare adunate în vederea atacului pătrund prin coridorul vestic de la nord de Betio pentru a se alinia pe poziția de plecare din interiorul lagunei. Privind harta cu insula se vede că zona cea mai lată a acesteia a fost împărțită în 6 plaje: cele „Roşii”, 1, 2 şi 3 spre nord, cea „Verde” spre est şi cele „Negre” 1 şi 2 spre sud. Grupurile navale de susținere cu foc se plasează la est, sud-est şi sud de Betio, în afara lagunei. Pe la 4.00 dimineața în timp ce distrugătoarele „Rinffold” şi „Dashiell” încep să se îndrepte către şenalul de intrare în interiorul lagunei pentru a acoperi activitatea dragoarelor de mine „Pursuit” şi „Requisite”, cuirasatele „Maryland”, „Colorado” şi „Tennessee” escortate de crucişătoare şi distrugătoare se apropiau de atol în gruparea sa de susținere de la sud. Cam cînd aveau loc aceste ultime manevre o baterie de pe Betio deschide focul. După două lovituri de pe „Maryland” pentru reglarea tirului pleacă primul obuz de ruptură. Avea 406 mm diametru şi cîntărea 500 kg. Era o performanță a războiului. Astăzi au ajuns la 1.500 kg. Pe coasta estică a insulei izbucneşte o jerbă imensă, ce se ridică

la peste două sute de metri înălțime, urmată de o explozie înfiorătoare. Obuzul a lovit în plin o cazemată de artilerie grea, cu cîteva sute tone de proiectile. A fost semnalul de început al unei ploi de peste 3.000 tone obuze aruncate pe atol de toate tunurile din grupurile navale de susținere. O căciulă uriașă de praf şi fum înghiți se totul pe insulă. Flăcări uriaşe se ridicau spre tării de la un capăt la altul al acesteia. La 5.42 focul de pe cuirasate încetează. S-ar fi părut că pe atol totul fusese distrus, zdrobit, pisat şi pulverizat, că nimeni şi nimic nu scăpase din acest potop de obuze şi că insula însăşi se fărîmițase, oferindu-se ca o jertfă jalnică sub presiunea acestui ciocan uriaş de metal ce căzuse ritmic pe ea timp de 45 de minute. La scurt timp după liniştea instalată se aude huruit de avioane.

— Urmează bombardamentul de aviație, care vine în două valuri: primul al torpiloarelor urmat de cele în picaj. Betio e din nou o pară încinsă din care se ridică o coloană înaltă de fum.

— Şi din nou linişte ... Puşcaşii Marini din primele şalupe cu motor care se îndreaptă spre linia de plecare privesc muți insula incendiată şi se întreabă în sinea lor dacă acolo mai mişcă cineva. Priveliştea din față e sinistră. Încep să se zărească cocotierii dezgoliți de frunze, sfîrtecați, smulşi, întorşi cu rădăcinile în sus. La orizont soarele îşi aruncă primele raze. Şi în acele momente de acolo de pe insulă o baterie japoneză deschide focul asupra dragoarelor.

— Stupefacție generală ...

— Şi insula e supusă din nou bombardamentului de aviație. Cîteva avioane se ocupă exclusiv de bateria aceea din estul cheului care deschisese focul. Vînătoarea mitraliază țărmurile de jur-împrejur.

— Pentru a treia oară o altă baterie japoneză deschide focul. De astă dată lovitura a vrut să deranjeze un transportor, dar obuzul se înfige în apă la vreo 50 metri de navă, explodînd sec ...

— Navele din larg deschid focul asupra insulei. Sub urzeala de foc a obuzelor „Aligatorii" înaintează urmărind lumina proiectoarelor de pe dragorul „Pursuit" care-i

ghidează spre țărm. Oamenii din ambarcațiuni au senzația că înaintează încet, mult prea încet. Şi într-adevăr operația „Galvanic" e întîrziată de bombardamentele care s-au repetat peste prevederi. Ora H de începere a debarcării trupelor e amînată pentru ora 9.00 şi comunicată tuturor navelor pentru decalarea corespunzătoare a tuturor fazelor operațiunii, stabilite în detaliu. Primul val de „Aligatori" părăseşte linia de plecare la 8.42, urmînd să parcurgă pînă la plajele „Roşii" şase mii de metri. Din acest val un comando condus de locotenentul Williams D. Hawkins va trebui să debarce pe Betio primul, pentru a ocupa cheiul şi a executa o deschidere în parapetul ce înconjura insula. Tunurile de pe nave pustiau insula în tot acest timp. Cînd au încetat au venit avioanele care au mitraliat plajele. Iar după plecarea lor navele au reînceput canonada.

— Şi într-o pauză în care tunurile s-au liniştit, cîteva proiectile de pe insulă se abat asupra „Aligatorilor".

— Loviturile au fost neeficace. Grupul lui Hawkins atinge țărmul sub un foc necruțător al japonezilor. Deşi plajele erau mitraliate neîntrerupt de către aviația americană pentru a ocroti pătrunderea comandoului pe insulă, pierderile în oameni sînt importante. Şi totuşi băieții aceia ocupă cheiul şi reuşesc să rupă parapetul pe o distanță de 15 metri.

— Cînd „Aligatorii" din primul val au ajuns în dreptul recifului asupra lor se abate o grindină de foc a bateriilor japoneze. Se produce o învălmăşeală generală.

— Era ora 9.00 şi începuse refluxul. Singurele ambarcațiuni care mai pot înainta sînt „Aligatorii" ce duc ostaşii pînă în apropierea plajelor. Acolo oamenii sar în apă şi înaintează spre țărm, ținînd puştile deasupra nivelului apei. Mitralierele japoneze îi seceră la nivelul apei şi rîndurile puşcaşilor marini se răresc. Din acest prim val sînt ucişi peste şase sute de oameni. Doar cîteva zeci dintre ei vor atinge plajele „Roşii". Oamenii care puneau piciorul pe țărm se aruncau în gropile obuzelor, se adăposteau în spatele grămezilor formate de tovarăşii lor ucişi sau se aruncau într-un asalt fulgerător prin ploaia de gloanțe ce muşca nisipul,

pînă în unghiul mort al parapetului, căzînd sleiți de puteri sub focul artileriei ce-i acopereau cu un giulgiu de metal, foc şi moarte … Şi deşi greul începea de aici de la escaladarea parapetului, dincolo de care puşcaşii marini nu au nici un japonez în față, ci numai focul nimicitor plecat din zeci de cazemate, ei îşi continuă lupta înverşunați, îndîrjiți … După plecarea primelor trei valuri de asalt, şalupele cu motor nu mai putură înainta dincolo de recif datorită apelor scăzute şi oamenii au trebuit să fie transbordați în „Aligatori", care făceau acum naveta între recif şi plajă. Cum numărul acestora era mic, capacitatea de transport redusă şi şansele de a ajunge nevătămați în apropierea plajelor scăzute debarcarea se anunța anevoioasă. „Aligatorii" se legănau pe valuri într-un dans acrobatic sub loviturile obuzelor. Unii loviți în plin ardeau, alții se scufundau, puținii scăpați înaintau ducîndu-şi oamenii cît mai aproape de plaje. Efectivele de trupe debarcate reprezentau uneori doar 30–40% din cele îmbarcate. Japonezii împroşcau cu foc încrucişat de mitraliere ținînd sub control întreagă zonă a plajelor „Roşii". Capetele de pod cucerite erau nişte biete insulițe de cîte douăzeci de metri pătrați şi doar ruperile efectuate de bombardamente în sistemul de legături interne create de Ehibasaki i-a împiedicat pe japonezi să organizeze un contraatac de anvergură, care să arunce în mare puținele forțe americane ce puseseră piciorul pe insulă.

— Debarcarea a costat multe vieți din rîndurile puşcaşilor marini. „Aligatorii" vor debarca pe cei vii – întotdeauna o minoritate – şi vor încărca mulți, foarte mulți răniți pentru a-i duce înapoi către transportoare. Restul … vor putea fi văzuți peste o zi, apărînd la lumină, odată cu refluxul apelor, înțepenit în nisipul calcaros dintre recif şi plajă, cu mîinile crispate pe cîte o puşcă, într-un gest neputincios.

— Cei debarcați erau oamenii din subunități diferite. Se vor constitui pe loc în grupuri mici de cîte trei sau patru oameni. Va prelua „comanda" cîte un sergent major sau vreun tînăr locotenent, încercînd să întreprindă acțiuni de înaintare pe plajă spre parapet sau uneori tentative de

escaladarea lui. Fiecare mişcare se lovea de riposta dîrză a japonezilor care țineau plajele sub foc continuu. În dimineața debarcării, cei de pe plaje vor avea un singur țel: să se smulgă din groapa în care se aflau şi să înainteze un metru pe plaja ucigaşă. Un metru depăşit, cîştigat şi menținut de un om rămas valid constituia o victorie, de care nu s-au bucurat decît puțini dintre ei.

— La Betio în orele acelea de dimineață debarcarea puşcaşilor marini luase forma unui adevărat masacru. Sistemul de apărare organizat de japonezi pe insulă se dovedise invincibil. El rezistase puternicelor bombardamente ce precedaseră debarcarea. Aceasta dovedea că americanii supraevaluaseră eficacitatea acestei intervenții. Acum plăteau cu vieți omeneşti cucerirea insulei. Îşi asumau responsabilitatea unui sacrificiu, pe care chiar în aceste clipe îl estimau la minim. E drept că japonezii ştiau, că fără un sprijin din exterior, mai devreme sau mai tîrziu insula va fi pierdută. Era rațiunea pentru care se îndîrjeau s-o vîndă la un preț cît mai ridicat.

— Înainte de amiază a debarcat de pe un „Aligator" şi colonelul David M. Shoup, comandantul Regimentului 2 de Puşcaşi Marini. Era un tip înalt, cu o statură atletică şi o figură stîncoasă de brigand, înăsprită de vreme. Îşi stabili postul de comandă în groapa făcută de o bombă din apropierea unei cazemate. Acolo află despre situația valurilor de asalt. Peste treizeci de „Aligatori" scufundați, majoritatea loviți imediat ce făcuseră calea întoarsă, după debarcarea trupelor. Toți servanții tunurilor de pe acestea împreună cu comandantul batalionului de şalupe fuseseră ucişi. Duelul cu insula se dovedea inegal: în timp ce artileriştii trăgeau de pe navele expuse, cei din insulă erau invizibili, la adăpostul cazamatelor. Colonelul Shoup află şi o veste mai bună: o companie de a sa debarcase la vest de aerodrom pe plaja „Verde" şi înainta într-o zonă slab apărată de inamic.

Apoi s-au întins fire telefonice între grupările debarcate şi imediat s-a simțit un început de organizare. S-au dat ordine pentru atacarea şi distrugerea cazematelor din față şi în cîteva puncte puşcaşii marini, sub acoperirea focului

tovarăşilor lor, vor escalada parapetul într-un salt fulgerător. Mai întîi cîteva legături de dinamită care vor disloca, rupe şi slăbi întăriturile pereților dubli de lemn ai cazematelor, care va face să se scurgă în bună parte nisipul aflat între aceştia. Urma imediat pălălaia aruncătoarelor de flăcări ce făcea să explodeze uneori muniția din interior. Dar cele două, trei cazemate aruncate în aer în după-amiaza zilei nu aduseseră vreun cîştig, căci pozițiile puşcaşilor marini erau labile şi precare. Încetarea focului odată cu lăsarea serii va permite americanilor debarcarea de artilerie – tot felul de piese de la 37 mm pînă la 75 mm – tancuri, muniții, medicamente, plasmă sangvină.

Apoi avea să se aştearnă – odată cu întunericul nopții – o linişte apăsătoare. În care nimeni nu-şi va permite o oră binemeritată de somn, după calvarul unei zile întregi de înfruntare a morții. Căci trăgaciul fiecărei puşti va sta încordat, fcît e noaptea de lungă, un deget gata să împroaşte foc la cel mai mic semn de contraatac.

— Era ştiut că japonezii îşi lansau vestitele lor contraatacuri „banzai" în cursul nopții, dar aici în Bititu ei îşi vor cruța forțele, dat fiind lipsa de trupe de împrospătare şi înlocuire a celor pierdute. Şi trebuie să precizăm că ei vor trebui să se descurce singuri cu forțele mutilate pînă la sfîrşitul luptei.

— A doua zi dimineața s-a continuat debarcarea de trupe conform sistemului din ajun, dar focul violent al mortierelor, tunurilor de 77 mm şi al mitralierelor de pe insulă făceau sute de victime. Supraviețuitorii ajunşi la țărm se aruncau în gropi. Dar şi acolo erau atacați de trăgători urcați în toți cocotierii din fața aerodromului.

Se decide să se efectueze un nou bombardament aeronaval, care să permită un atac spre centrul insulei, pentru ocuparea coastei sudice a acesteia, în vederea ruperii forțelor japoneze în două şi apoi fărîmițarea lor în continuare. După bombardament, grupuri de douăsprezece avioane mitraliau terenul. Totul trebuia efectuat cu grijă, pentru a nu lovi trupele proprii.

— Mi se pare că cei ce debarcau erau îmbrăcați într-un

combinezon de pînză tărcat cu galben şi verde pentru a fi distinşi uşor şi a se recunoaşte şi între ei.

— Exact. Imediat după terminarea bombardamentului puşcaşii marini încep atacul. Nu este un asalt, în genul celor clasice. Salturi scurte de doi, trei metri, tîrîş pe coate, strecurări îndrăznețe din groapă în groapă. Japonezii deschiseseră foc cu tot armamentul din cazemate. Vulnerabilitatea acestora era minimă, datorită pereților acestor cazemate ce aveau o grosime de un metru. Pentru a putea scoate din luptă un adversar astfel protejat nu rămînea decît să te apropii de cazematã şi să arunci dinamită prin ambrazurile acesteia. Dar pentru a-ți reuşi o astfel de manevră trebuia mai întîi să te strecori pînă la baza acesteia. Existau nouă şanse din zece să nu ajungi acolo viu. Dacă te păzea norocul, se întîmpla să nu-ți intre dinamita prin deschiderea mică a ambrazurii. Dar şi în cazul în care explozia avea loc, nu întotdeauna cazemata era scoasă din luptă datorită compartimentării interioare.

— Şi cu toate dificultățile ce le au de învins, cele două batalioane plecate la atac sub comanda colonelului Jordan ating pe la ora 16.00 coasta sudică a insulei.

— Au mai rămas cu toții 170 de oameni atacați de un inamic furios şi îndîrjit, pierderile în rîndurile lor continuînd să crească. În interiorul insulei, Shibasaki pergătea un contraatac. Shoup îi transmite generalului Julian Smith – ce se afla în larg, la bordul navei „Maryland" – un mesaj laconic: „La sud situație îngrijorătoare. Necesar sprijin urgent. Pierderi grele. Procentajul morților necunoscut. Sîntem pe cale să cîştigăm".

— Un amestec de alarmă şi încredere, de teamă şi speranță ...

— Ca în toate jocurile în care sînt aruncate de fiecare parte cărți tari ... I se cere să țină „frontul" vreo trei, patru ore, urmînd să-i fie trimis în sprijin Regimentul 6 Puşcaşi Marini, păstrat în rezervă, pentru cazul în care debarcarea pe insula Makin se dovedea anevoioasă. Ori acolo lucrurile merseseră strună. Patru ore era însă mult pentru cei de pe insulă. Shoup se strecura printre grupuri, cerîndu-le să

reziste pe poziții, întărind pozițiile slabe. Ore teribile, trăite apăsător, minut cu minut.

Apoi deodată deasupra capetelor aviația. Cîteva zeci de aparate au început un nou deranj pe insulă cu tot dichisul necesar. Între timp zeci de „Aliatori" se apropiau de țărm.

— În sistemul nipon fuseseră lichidate numeroase puncte, focul japonez e slăbit şi „Aligatorii" ating țărmul fără pierderi, debarcînd trupe proaspete şi încărcînd răniții.

— Peste o mie de soldați preiau linia de luptă. În fruntea lor generalul de brigadă Merrit A. Edson.

— Mi se pare, Mike Roşcatul, vechea noastră cunoştință din Guadalcanal care între timp e avansat succesiv colonel şi apoi general.

— Venise cu ordin să-l înlocuiască pe colonelul Shoup. Îl găsise la limita puterilor. Epuizat. Era nedormit de 76 de ore; în plus rănit la un picior. Dar colonelul refuză să părăsească insula. El îşi adună oamenii regimentului său – cîți mai supraviețuiau – şi continuă să lupte.

— Pe insulă lucrurile încep să ia o turnură complet defavorabilă pentru Shibasaki. Bombardamentul de aviație, urmat de unul efectuat de artileria de pe un distrugător apropiat de țărm au scos din luptă o parte din cazemate şi au făcut numeroase victime în rîndurile trupelor pregătite pentru contraatac.

— Shibasaki va fi nevoit să renunțe pentru totdeauna la intenția sa de alungare a americanilor. Dealtfel raportul de forțe era răsturnat pe insulă odată cu debarcarea noului contingent de trupe. În plus aceştia au găsit pe oamenii lui Shoup de la „Roşu 3" ajunşi pe o pistă a aerodromului, iar pe japonezii din vestul insulei înconjurați şi sub focul celor de pe plajele „Verde" şi „Roşu 1" – observați Sensei san harta – simultan cu al acelora de pe „Roşu 1" şi „Roşu 2", ce străpunseseră în centrul insulei şi se luptau la sud pe „Negru 1". Şi la atacul efectuat după-amiaza de către trupele noi japonezii cedează pe flancul stîng. În ruptura produsă puşcaşii marini reuşesc să pătrundă pe o adîncime de o sută de metri. Suficient pentru ca liniile şi cazematele inamice să fie în bătaia aruncătoarelor de flăcări. Valuri galbene-

roşietice de foc ţîşnesc pe toată zona din faţa aerodromului, incendiind tot ce întîlneşte în cale. În sfîrşit japonezii ies la atac şi în cîteva minute începe o luptă disperată corp la corp. Oamenii cad de ambele părţi şi pămîntul se acoperă ici şi colo de trupuri într-un amestec bizar de uniforme kaki şi verzi-cenuşii. În cursul nopţii care şi-a întins linţoliul negru, ca un doliu peste insula stăpînită de spectrul morţii, duhoarea cadavrelor va face aerul de nesuportat. Ziua a treia cu toate speranţele de victorie care se strecuraseră în sufletele oamenilor, se dovedi neagră ca şi denumirea convenţională a celor două plaje de pe care începuseră luptele şi unde japonezii posedau o reţea de cazemate densă.

— Erau plasate din zece în zece metri, iar uneori şi mai aproape.

— Atacul se dă concomitent cu tancuri şi trupe ale Regimentului 6 de Puşcaşi Marini, vestit încă din perioada primului război mondial, prin victoriile strălucite obţinute pe pămîntul Franţei. Tancurile venite la 10–15 metri trag continuu asupra cazematelor. Cîteva mortiere îşi îndreaptă focul asupra altora. Unii ochitori reuşesc să trimită obuzele chiar prin ambrazurile acestora. Undeva un obuz a nimerit în compartimentul muniţiilor iar în altă parte în depozitul de praf de puşcă. Acolo cazematele sînt pulverizate. Din urmă vin aruncătoarele de flăcări care pîrjolesc ultimele puncte de sprijin.

— Japonezii recurg la metodele de luptă specifice timpului: un ostaş se aruncă cu o mină magnetică sub unul dintre tancuri, explozia imobilizîndu-l, omul pulverizîndu-se în deflagraţia înăbuşită de colosul metalic.

— Acest tip de eroi sinucigaşi sînt numeroşi şi a trebuit organizată pe loc pînda şi scoaterea lor cu prioritate din luptă. Acolo unde tunurile şi flăcările nu lichidau cazematele – erau cazuri cînd din interiorul lor vreun supravieţuitor sau chiar vreun muribund fanatic continua să tragă la disperare – cîteva buldozere împingeau o grămadă înaltă de nisip în deschiderile şi ambrazurile acestora, presînd totul cu nădejde şi transformîndu-le literalmente în nişte bieţi tumuli inofensivi şi muţi pe vecie.

— Cei dinăuntru rămîn să-şi facă seppuku pentru a evita chinul asfixierii. Spre prînz debarcă şi generalul Julian Smith. Inspectează insula, evaluează situaţia, cere sprijin. Altfel cucerirea insulei va mai cere sacrificii. „Aligatorii" aduc trupe noi, hrană şi apă de băut, de care luptătorii duseseră lipsă în tot cursul dimineţii. Sînt debarcate tancuri grele de 32 de tone, tanchete cu tunuri de 75 mm. Japonezii sînt lichidaţi încetul cu încetul din vestul şi centrul insulei şi spre seară din estul acesteia – coada păsării – care mai adăposteşte vreo 500 de inşi.

— Şi în noaptea celei de a treia zi încep contraatacurile „banzai".

— Japonezii se vor arunca în luptă în cursul nopţii în trei contraatacuri. În primul sînt vreo cincizeci de oameni ce se aruncă fanatic într-o îndîrjire disperată a celor ce au pierdut totul. E o luptă sălbatică dusă corp la corp, japonezii luptînd cu ferocitate pentru a smulge adversarilor, în schimbul jertfei lor deliberate – pentru a evita captivitatea – o jertfă egală. Preţul morţii căreia li se dăruie, îl vor socoti cu moarte. În avîntul de început americanii pierd teren, dar un simţămînt de mîndrie că Regimentul 6 a învins întotdeauna îi însufleţeşte şi în scurt timp japonezii sînt decimaţi.

— La miezul nopţii un contraatac slab. Îşi păstrează forţele pînă în zori cînd ies la atac cu toţi supravieţuitorii. Sînt sfîrtecaţi de obuzele ce cad ploaie în mijlocul lor. Americanii trag cu tot armamentul. E o curăţire totală, nemiloasă, un masacru unde oamenii sînt loviţi în grup sau ochiţi ca animalele la vînătoare. Au murit toţi atacanţii, ofiţeri şi soldaţi fără deosebire. Cazematele care mai rezistă în extrema estică sînt bombardate de pe nave, lovite de tunurile tancurilor. Cei din interior care vor scăpa vii şi de pîrjolul aruncătoarelor de flăcări îşi vor face harakiri, recurgînd la ceea ce aveau la îndemînă. Au fost găsiţi soldaţi care s-au aruncat în baionetele puştilor.

— Aceştia apropiindu-se, Florin san, de sinuciderea seppuku …

— … alţii au murit sfîrtecaţi aruncîndu-se asupra grenadelor din care au tras cuiul şi în sfîrşit unii care s-au

descălțat la piciorul drept, şi-au introdus țeava puştii în gură, apăsînd pe trăgaci cu degetul de la picior …

— Față de aproximativ 1.000 de uciși şi dispăruți şi în jur de 2.300 răniți de partea americanilor – bilanțul acestor trei zile, fiind egal cu pierderile de la Guadalcanal în decurs de şase luni – situația în rîndurile japonezilor e catastrofală. Din cei 4.836 oameni aflați în garnizoana de la Betio, au fost găsiți în viață un ofițer, 16 soldați şi 129 muncitori coreeni. Aproape 4.700 de militari japonezi au fost ucişi. Cei ce s-au sinucis în afara luptelor nu reprezintă o cifră semnificativă în acest total.

— La noi în Japonia în acele zile putea fi auzit un cîntec patriotic. Cuvintele lui sunau astfel: „Noi vom înfige drapelul soarelui care se ridică, colorat cu propriul nostru sînge, în cele mai îndepărtate colțuri ale pămîntului … El va flutura pe turnurile înalte ale Londrei. Mîine Moscova şi Siberia înzăpezită vor fi ale noastre. Nepoții noştri ne vor ridica un monument la Chicago, curățat de gangsteri". Din tot ce scria în aceste cuvinte, adevărate au rămas doar cele referitoare la „drapelul soarelui … colorat cu propriul nostru sînge …"

Am ieşit pe balconul apartamentului lui Sensei … Noaptea se lăsase de mult peste Beijing. Întinderea lui uriaşă încă pe orizontală, facilita estomparea în distanță a zgomotului caracteristic marilor metropole, cartierul nostru hotelier fiind învăluit de o linişte zimțată doar de țîrîitul unei orchestre de greieri neobosiți.

Lampadarele reuşiseră să adune în jurul lor roiuri de gîze, prinse într-un dans barbar şi bezmetic … De la ferestrele deschise ale hotelului răzbăteau melodii orientale şi ritmuri de rock'n roll, totul amestecîndu-se într-o polifonie bizară …

Stăteam tăcuți amîndoi, nedeconectați încă de evenimentele zguduitoare care au răscolit acum patru decenii, cei cîțiva kilometri pătrați ai atolului Betio. Reflectam fiecare, alunecînd cu gîndurile pe poteci întortocheate ale istoriei şi tîlcurilor sale. Mi-amintesc de „prelegerile de filosofie a istoriei" ale lui Hegel: „Istoria universală nu este tărîmul fericirii. Perioadele de fericire sînt pagini goale ale

sale, deoarece ele sînt perioade de concordie, lipsite de contradicție". N-am uitat asta niciodată ...

Capitolul 10

SHICHI SEI HOKOKU

„Nu-mi voi atrage niciodată ruşinea de a fi făcut prizonier; voi oferi zeilor sacrificiul vieții mele şi sufletul meu se va bucura pentru totdeauna în seninătatea Principiului Etern".
Din Regulamentul Disciplinar al soldatului Armatei Imperiale Nipone.

— La 2 februarie 1943 generalul Hideki Tojo – şeful guvernului – pronunța un discurs pompos în Dietă. Proclamînd Japonia drept cea mai mare putere mondială de pe planetă el afirma că imperiul nipon ocupa – la acea dată – 50 milioane de kilometri pătrați – o şesime din suprafața Terrei – şi posedea 450 de milioane de locuitori. Conturul acestui imperiu se creiona pe o linie ce pleca din Aleutinele occidentale, alunecînd pe fluviul Amur, prin stepa mongolă, zona muntoasă a Chinei centrale de vest, granița chino-birmană, cea birmano-indiană, coasta vestică malayeză, sudul şirului de insule al Indiilor Olandeze, capătul sud-estic al Noii Guinee pînă la Nicobar şi Andaman în sud-est, pe la sudul arhipelagului Solomon, apoi în est prin dreptul insulelor Gilbert şi Marshall, linia urcînd drept spre nord, atingînd Aleutinele în punctul de plecare.

Acest Moloch uriaş dădea semne de şubrezenie chiar în momentele culminante ale epocii de glorie ofensivă a armatei şi marinei imperiale. Bătălia din Marea Coralilor constituise

primul simptom al stării sale patologice, iar ceea ce a urmat la Midway arătase lumii întregi gravele consecințe ale „bolii victoriei" de care era cuprins bietul mastodont.

— Şi numai la o săptămînă după discursul de care amintiți, Sensei san, imperiul sîngera la o rană ce purta numele de Guadalcanal.

— Insuccesele înregistrate de japonezi în prima parte a acestui an 1943, nu de ignorat dar încă izolate, capătă începînd din toamnă un caracter continuu şi accentuat.

— Altfel spus, războiul ia pentru aliații anglo-americani forma evidentă a unei ofensive permanente, care-i va duce din succes în succes la victoria finală. Această răsturnare a raportului de forțe se datoreşte în bună parte capacității ştiințifice şi tehnice mobilizată în scopuri militare precum şi potențialului industrial net superior al Aliaților. Nu sînt lipsite de interes unele cifre – puțin rotunjite şi exprimate în milioane tone – privind producția anului 1943, a unor materii prime cerute de industria de război, realizate de S.U.A. comparativ cu Japonia: oțel 80 față de 9, fontă 56 față de 6 şi aluminiu 2 față de 0,1. În ceea ce priveşte potențialul naval să exemplificăm numai cu portavioanele: Japonia începe războiul cu 10 unități şi în 1944 posedă 18, în timp ce S.U.A. avea în 1941 doar 4 unități şi posedă în 1944,100 de unități. În producția de avioane Japonia a atins în 1944 cifra de 28.180 de avioane în timp ce S.U.A. avea o producție de 95.000 de aparate din care 10.000 bombardiere grele. Nu mai vorbim de calitatea armamentului american, care se dovedeşte superior celui nipon. Dar despre aceasta am discutat la început şi cu diverse prilejuri pe parcurs.

Nu trebuie ignorată, de asemenea, grija americanilor ca – pe măsura înaintării ofensivei lor în Pacific – să-şi creeze depozite imense, arsenale puternice, baze logistice în Hawaii, Noile Hebride, Fiji, Solomon şi aiurea – asigurîndu-şi în apropierea frontului sursele de aprovizionare tehnico-materială şi de subzistență, cu care să întrețină viu focul, în care se mistuiau acum cei ce incendiaseră Pacificul …

— În contrast cu sistemul american de organizare mă gîndesc la imobilismul politic al guvernanților japonezi, care

în ciuda cuceririlor din iarna lui 1941 spre 1942 – ce aduseseră imperiului teritorii cu imense resurse de materii prime – nu catadicsiseră să repare rafinăriile olandeze şi britanice din aceste teritorii, operațiile navale fiind greu afectate prin întîrzierile ce se produceau în aprovizionarea cu combustibil. Despre ce era vorba? Japonia – spune Potter şi Nimitz – „nu avea industrie în regiunile industriale; trebuia deci să aducă aceste materii prime în metropolă, să le transforme şi apoi să le distribuie la consumatori, respectiv forțelor armate". O serie de petroliere veneau în metropolă cu țițelul din Indonezia, Borneo şi Java şi se întorceau înapoi goale pentru a repeta operația. Altă serie transporta produsele prelucrate din metropolă la bazele navale din Pacific – Rabaul, Kavieng, Munda, Truk, Palaos etc. – revenind şi în acest caz goale. Cum spuneau autorii de mai sus: „... ei conservau un sistem în «V» întors cu vîrful spre metropolă, în loc de a adopta un sistem în formă de delta, care le-ar fi permis să-şi optimizeze transportul".

— Desigur, pe cele două brațe ale V-ului, du-te-vino-ul realiza două drumuri cu navele goale, în timp ce în triunghi navele ar fi circulat în circuit, fiind goale doar pe una din laturi. În cazul cel mai rău ... În plus exista un pericol permanent ca aceste petroliere să fie scufundate. Vă dați seama, pierderea cîtorva petroliere avea urmări negative pentru realizarea unor operații navale viitore.

— E curios, Florin san, cum nu şi-au dat americanii seama de acest punct slab al mecanismului nipon de transport al petrolului şi să-l fi lovit, cu vreo doi ani mai devreme, scufundînd petrolierele încărcate cu țiței sau mai ales cu produsele rezultate din rafinării.

— Neîndoios, faptul rămîne inexplicabil. Cu atît mai mult cu cît aceştia trec drept cei mai mari statisticieni. Ori o analiză atentă a cifrelor le-ar fi arătat lucruri demne de reținut. Astfel în perioada iunie–noiembrie 1942 – operînd cu douăzeci de submarine în arhipelagurile din Marea Chinei – americanii scufundă 350.000 tone de nave japoneze, în timp ce nemții cu acelaşi număr de U-Boote ale amiralului Donitz scufundă, exact în aceeaşi perioadă, trei milioane tone de

nave americane.

— În următorii doi ani după Pearl Harbor, Nimitz a mărit flota de submarine din Pacific a viceamiralului Charles A. Lockwood, de vreo patru ori, ridicînd numărul de la 51 la 120 de unități.

— Din nefericire, acțiunile lor au fost slabe în toată acea perioadă în pofida numărului lor ridicat.

— De ce Florin san?

— În primul rînd pentru că obsedați de puterea Flotei Combinate ce poseda cele două cuirasate tip „Yamato" de 70.000 tone, americanii au distribui submarinele la numeroasele escadre de pe întinsul Oceanului Pacific pentru a asigura protecția acestora, lipsindu-se de forța lor unită care ar fi putut face minuni ... La aceasta s-a adăugat şi „criza torpilelor".

— Cunoscută în bună măsură. Torpilele americane din acea perioadă ba îşi pierdeau direcția, ba nu explodau.

— Lipsa unor măsuri eficace, cu tot numărul ridicat de semnalări ale eşecurilor înregistrate, l-a determinat pe comandantul submarinului „Tinosa" – după ce avariază cu două torpile un mare petrolier nipon şi nu reuşeşte să-l scufunde cu alte unsprezece – să păstreze pe cea de a patrusprezecea, punînd-o la dispoziția specialiştilor de la baza navală Mare Island din San Francisco, pentru chirurgie. Au urmat – după cîte am citit – anchetă, sancțiuni, studii, modificări şi în noiembrie 1943 apare o torpilă îmbunătățită. Din acest moment tonajul navelor nipone scufundate lunar se va dubla.

— Revenind la situația operațiilor să facem puntea cu discuția de aseară. Îl lăsasem pe Halsey să lichideze garnizoanele nipone din nordul arhipelagului Solomon, pe MacArthur să-şi continue urcuşul în Noua Guinee, pe Nimitz să-şi deschidă – odată cu cucerirea insulelor Gilbert – ofensiva spre Pacificul Central, pregătind atacul asupra arhipelagurilor Marshall, Caroline şi Mariane, în scopul apropierii de Japonia, şi neomițîndu-l nici pe Koga, care în mod sigur se gîndea la măsurile ce trebuiau luate pentru a face față ofensivei Aliaților.

— Discutam despre planul „Elkton", ce avea drept scop izolarea bazelor aeronavale japoneze Rabaul şi Kavieng. Planul era, cum spuneam, un cleşte cu două braţe. Cel drept – arhipelagul Solomon – fusese cucerit. Era necesar să se acţioneze şi pe braţul stîng, respectiv să fie cucerită Noua Guinee.

Generalul MacArthur considera că dezvoltarea unei ofensive în interiorul marii insule şi prin salturi de greiere pe coasta sa nordică, impunea eliminarea ameninţării ce o reprezentau forţele japoneze existente în partea occidentală a Noii Guinee şi în arhipelagul Amiralităţii din nordul acesteia. Ca atare era necesară luarea în stăpînire a Capului Gloucester din extremitatea vestică a Noii Britanii.

În baza acordului şefilor de state majore, MacArthur a lansat în septembrie 1943 directiva „Dexterity" de debarcare în acest punct. În a doua jumătate a lunii decembrie un convoi de LST-uri [1] – purtînd Divizile 1 şi 7 de Puşcaşi Marini, de sub comanda generalului William Rupertus – escortat de două crucişătoare şi opt distrugătoare au traversat strîmtoarea Dampier bombardînd şi apoi debarcînd în 26 decembrie în capul Gloucester.

— Trupele japoneze de aici – două regimente de infanterie şi unul de cercetare – erau animate de ideea unui sejur îndelungat în acest colţ de lume, uitat de zei pînă atunci. O confirmă oarecum concepţia comandantului acestor trupe, generalul de divizie Iwao Matsuda, care îşi construise, lîngă aerodromul de la Nakarof, un post de comandă subteran legat de o rezidenţă personală, realizată la nivelul funcţiei pe care o onora şi a posibilităţilor locale: dormitor cu un superb divan cu baldachin, living-room cu parchet mozaicat, mobilier fin din răchită roz, bucătărie garnisită cu tot felul de conserve de captură – americane, englezeşti, australiene – un paraclis cu vitralii. Totul la cîţiva metri sub cîmpia cu iarbă kunai ce acoperea întreaga zonă a capului Gloucester.

— S-au străduit trei zile şi trei nopţi pentru a rezista,

[1] Landing Ship Tank navă pentru transportul autovehicolelor.

dar Matsuda va fi nevoit să-şi părăsească micul său rai. În ajunul noului an 1944, Rupertus va telegrafia şefului său, generalul de corp de armată Walter Krueger – „un autodidact în cariera militară" după Eddy Bauer.

— Să fi concurat la aceasta prezența sîngelui german din partea tatălui ce curgea în vinele sale? Căci se născuse în Germania, mama sa fiind americană …

— Desigur nu! … Rupertus va telegrafia oferindu-i în loc de cadou, posibilitatea folosirii terenului de aviație Nakarof, abandonat de japonezi. Din acest punct americanii vor ține sub control strîmtorile Dampier şi Vitraz, care despart Noua Britanie de Noua Guinee, acționînd – netulburați de vreun pericol aeronaval – în cîteva operațiuni efectuate în regiune.

Prima avea loc la 29 decembrie, încă pe cînd se duceau lupte în capul Gloucester, constînd dintr-o debarcare a vreo mie de „cavalerişti" din Divizia I-a de Cavalerie, pe insula Los Negros, cea mai importantă din arhipelagul Amiralității. Operație de cercetare prin luptă la care participa însuşi MacArthur.

— Nerăbdarea sa de a ajunge în Filipine îl determină să fie în fruntea oricărei operațiuni care-l apropie de țintă.

— În aceeaşi zi e cucerit aerodromul Momote. Generalul va rămîne aici conducînd operațiunile din Noua Guinee şi declanşînd în februarie 1944 operația „Brewer", de cucerire a întregului arhipelag al Amiralității. În aprilie orice rezistență japoneză în insule va înceta.

O altă operațiune consta din debarcări succesive în cîteva puncte de pe coasta nordică, respectiv cea sudică a Noii Britanii. În nord erau aduse unități ale Armatei a 40-a şi ale Diviziei a I-a de Puşcaşi Marini – vestiții „seniori ai Peificului", dispăruți de pe teatrele de operațiuni după infernul din Guadalcanal. Fuseseră trimişi în Australia pentru obligatorie şi nevisată refacere iar acum erau readuşi la Karai-Ai şi Volupai, în peninsula Willaumez, la 100 km, respectiv 200 km est de Cap Gloucester, pentru a cuceri aerodromul Talasea şi a se deplasa pe coasta nordică în vederea joncțiunii cu trupele debarcate în Cap. În sud era debarcat pe coasta vestică a peninsulei Arawe, Regimentul

112 blindat american, care urma să taie calea unei retrageri japoneze dinspre nord.

Alte operațiuni constau în debarcări în insulele Vertes din vecinătatea Noii Irlande şi în arhipelagul Saint Mathias. În acest mod pînă la sfîrşitul lui martie 1944, cleştele planului Elkton era strîns complet, bazele aeronavale japoneze Rabaul din Noua Britanie şi Kavieng din Noua Irlandă rămînînd izolate pînă la sfîrşitul războiului.

În sfîrşit – aşa cum afirmam la începutul discuției – ofensiva din Noua Guinee ia o amploare deosebită, ca urmare a diminuării pericolului potențial dinspre Noua Britanie: la Diviziile 5 şi 7 australiene, care înaintează în peninsula Huon se adaugă, la începutul lunii februarie 1944, Divizia 32 din Armata 6-a americană a lui Krueger, debarcată – conform tacticii salturilor de greier – la Saidor.

Dar toate aceste operațiuni sînt de fapt în subsidiarul unor lovituri de anvergură ce au loc pe scena Pacificului. Căci reuşita operațiunii „Galvanic", respectiv cucerirea arhipelagului Gilbert permite – prin breşa deschisă în fortăreața niponă propriu-zisă – pătrunderea în interiorul acesteia.

— Primul obiectiv al acestor cuceriri constituindu-l insulele Marshall.

— Despre care istoricul oficial al marinei S.U.A., Morison ne spune că „este un atol de corali constînd dintr-un colier de douăzeci de coliere de diferite lungimi compuse din perle de forme şi dimensiuni diferite".

— Mai precis 36 de atoli plus vreo 2.000 de insule şi insulițe răspîndite pe o distanță de peste 1.000 km lungime la nord-estul arhipelagului Gilbert, prelungindu-se apoi spre vest cu puntea de insule a Carolinelor în direcția Filipinelor, din care se ridică spre nord-vest arhipelagul Marianelor, altă punte întinsă înspre Japonia.

Viceamiralul Hitoshi Kobayashi comandantul bazei navale din Truk respectiv al întregii zone Marshall–Caroline–Mariane amenajase terenuri aviatice pe vreo şase atoli mai importanți din arhipelagul Marshall: la vest pe Eniwetok, la est pe Wotje şi Maloelap, la sud pe Jaluit şi Mili, insulele

Kwajalein şi Eniwetok rămînînd cu o apărare mai slabă.

— Exact, acestea vor constitui obiectivul operațiunilor „Flintlock" şi „Catchpole" prin care va fi cucerit întregul arhipelag Marshall. Prima va fi atacată Kwajalein printr-un salt de greiere efectuat peste insulele Jaluit, Mili, Majuro şi Wotje.

— Kwajalein este cel mai mare atol din lume, fiind constituit din circa o sută de insulițe de corali, formînd o lagună de 100 km lungime şi 25 km lățime, totul înconjurat de un recif de corali de peste 300 km.

— De fapt nu urmau să fie atacate decît trei insulițe din acest atol: două în nord, unite printr-o punte naturală denumite de aceea Roi-Namur, unde exista o bază de aviație şi a treia, Kwajalein în sud unde era în construcție un aerodrom pentru bombardiere.

— Cu ce forțe urmau să fie atacate aceste insulițe?

— Aici s-a ținut seama de experiența tristă de pe Betio. Acolo după bombardamentul inițial, unde s-au aruncat 3.000 tone de exploziv – adică 500 kg pe fiecare metru pătrat – americanii au considerat că au zdrobit rezistența japoneză de pe insulă. Dar s-au văzut surprinşi de focul puternic al artileriei nipone. În plus bombardamentul naval – considerat „prea scurt, prea slab, prea inexact" – le arătase chiar servanților de la tunuri că pentru distrugerea cazematelor japoneze erau necesare bombe puternice şi proiectile de ruptură. De aceea s-a hotărît ca pe Kwajalein să fie aruncate 15.000 tone de exploziv şi să fie apropiate de țărm vechile cuirasate „Maryland", „Colorado", „Tennessee", „New Mexico", „Idaho", „Mississippi" şi „Pennsylvania". Întreaga operațiune era condusă de contraamiralul Raymond Spruance, comandantul forțelor americane din Pacificul central. Acesta organiză pentru atacul insulelor Marshall „Task Force 58" – de sub comanda contraamiralului Mark A. Mitscher, fostul comandant al portavionului „Hornet", ce transportase piloții primului raid aerian deasupra Tokyo-ului – cuprinzînd 13 cuirasate şi 18 portavioane cu un total de 714 avioane la bord. Printre portavioane celebrele „Enterprise" şi „Saratoga", ce trecuseră examenul din strîmtoarea „Fond de Feraille",

patru portavioane grele din clasa „Essex” şi şase portavioane uşoare din clasa „Independence”. Această „Task Force 58” era organizată în patru grupuri. Nu este lipsit de interes să vă descriu componența unui astfel de grup, spre exemplu „Task Group 3” de portavioane, de sub comanda contraamiralului Fredirick C. Sherman. Cuprinde: portavioanele „Bunker Hill” cu 89 de avioane, „Monterey” cu 34 avioane şi „Cowpens” cu 33 avioane, apoi o divizie de cuirasate – de sub comanda contraamiralului O.M. Hustvedt – cuprinzînd cuirasatele „New Jersey” şi „Iowa”, crucişătorul greu „Wichita” şi nouă distrugătoare.

— Dacă înțeleg bine Sherman dispunea într-un angajament naval de 31 de bombardiere în picaj, 49 de avioane torpiloare, de 18 tunuri de 406 mm cu obuze de 1117 kg de pe cuirasate, 9 tunuri de 203 mm de pe „Wichita” plus 90 guri de foc de pe distrugătoare. El opunea aviației inamice 87 de avioane de vînătoare, 700 de tunuri antiaeriene de 20, 40 şi 127 mm.

— Pentru efectuarea bombardamentelor navale şi pentru debarcarea de trupe pe insulă a fost pregătită Forța 5-a Amfibie – de sub comanda viceamiralului R.T. Turner – alcătuită din 300 de nave de luptă şi de transport. Printre ele un mare portavion, alte zece mai mici şi şapte vechi cuirasate. Forța Amfibie transporta Divizia 7-a de infanterie – de sub comanda generalului Charles A. Corlett – ce urma să debarce pe Kwajalein şi Divizia 4 Puşcaşi Marini destinată contra insulițelor Roi-Namur ... Ambele divizii erau sub comanda generalului maior Howhing Mad Smith. Toate forțele acestea navale, aeriene şi terestre aveau în fruntea lor vreo douăzeci de amirali şi generali.

— După cum se vede americanii pregătiseră forțe considerabile.

— Opinia publică din Statele Unite considera foarte scump sacrificiul săptămînal de peste 5.000 de tineri ce cădeau în războiul din Pacific. Nimeni nu înțelegea cum la Betio – o insuliță de 2,5 kilometri pătrați – au putut muri peste o mie de oameni şi au fost răniți alte două mii. America nu pregeta să facă eforturi materiale oricît de mari pentru a

evita pierderi de vieți omeneşti. Dar, spuneți-mi Sensei san, ce strategie adoptaseră japonezii şi ce forțe le opuneau americanilor în insulele Marshall?

— Amiralul Mineichi Koga – comandantul suprem al forțelor japoneze în Pacific – sub presiunea cuceririlor americane în arhipelagurile Solomon, Gilbert şi Amiralității – pleacă la Tokyo la Cartierul Imperial pentru a discuta strategia ce trebuia s-o urmeze. Animat de aspirațiile ofensive ale predecesorului său, realist şi lucid, avînd o vedere clară a situației militare grave a Japoniei, el demonstrează necesitatea unei strategii defensive, cerînd fixarea unui nou perimetru al Coprosperității Marii Asii pe linia Mariane–Truk–Biak – ultima o insulă în nordul Noii Guinee – linie ce urma să fie apărată de către aviația salvată de la Rabaul şi flota imperială. La cartierul general imperial domnea o stare de spirit euforică. Echipa de generali de acolo, izolată de realități, se extazia în fața contururilor noului imperiu, ce înghițise pe hărțile din perete jumătate din albăstreala Pacificului. Departe de fronturile de luptă cei de acolo îşi imaginau acest imperiu aşa cum arăta pe hartă, imens şi puternic, a cărui forță emana din invincibilitatea unei flote „intacte" şi a unei armate înfloritoare şi glorioase, ai cărei fii viteji, asemenea samurailor de odinioară, erau capabili să se bată fiecare cu zece adversari. Ideea defensivei repugna şefilor militari în frunte cu Tojo, rămaşi cu toții marcați de steaua succeselor repurtate în perioada ofensivă a Japoniei – din nefericire scurtă, exact cît prevăzuse Yamamoto la începutul războiului – acum depăşită. Dar măreția de o clipă a acelui imperiu, acaparat nesperat de uşor în primele patru luni de război, stăruia obsesiv în mintea lor, orbind pe Tojo şi pe acoliții săi. Puțini erau cei ce reuşeau să distingă în acest colos, asemenea unui dragon de pînză ce umple cîte o stradă întreagă la un matsuri – sărbătorile noastre tradiționale şi populare – golul imens din interior, vulnerabilitatea sa totală, ce avea să caşte abisul unui holocaust fără precedent în istoria noastră națională.

Ferm, de gheață, Koga puse în valoare o logică impecabilă, formulînd realitatea aşa cum se arăta acolo în

arhipelaguri, fără tragisme. Răspunse la întrebări concret, prezentînd cifre şi date tehnice. Nu se lăsă prins în capcane. Ocoli inteligent problemele de prestigiu. Propuse în final soluții pertinente pentru momentul şi condițiile în care se afla. Învinsese pe toți opozanții săi. Acceptă – din motive tactice – oferta arogantă a lui Tojo ca „armata să aibă onoarea de a asigura apărarea în Mariane" dar nu-şi modifică cu o iotă poziția. Părăsi Tokyo avînd depline puteri şi mînă liberă. Obținu ajutorul în avioane şi piloți, de care avea neapărată nevoie.

Sosit în Pacific el reorganizează Flota Combinată, rupînd-o în două escadre: una formată din trei divizii de portavioane a cîte trei unități şi cinci distrugătoare fiecare, încredințată viceamiralului Jizaburo Ozawa, care condusese invazia în Sumatra şi Java, a doua alcătuită din două divizii de cuirasate, totalizînd cinci unități şi trei divizii de crucişătoare grele cu un total de zece unități, de sub comanda viceamiralului Takeo Kurita – nume întîlnit în Midway şi Guadalcanal – divizia de cuirasate gigant revenind viceamiralului Motome Ugaki, fostul şef de stat major al lui Yamamoto, scăpat cu viață, ca prin minune, din ambuscada aeriană din 18 aprilie 1943. În plus Koga conta pe aviația de pe insulele răspîndite pe noul perimetru. Se crease prima flotă aeriană formată din 1.500 de avioane, pusă sub comanda viceamiralului Kakuta. În insulele arhipelagului forțele japoneze se rezumă la 8.000 de oameni, care vor trebui să țină piept la 40.000 soldați americani din cele două divizii amintite.

— Aşa cum spuneam înainte de debarcare, toate insulele arhipelagului Marshall au fost supuse unor bombardamente preliminare. În tot cursul lunilor decembrie şi ianuarie, ziua şi noaptea neîntrerupt, valuri de cîte douăsprezece avioane cvadrimotoare – ale amiralului Hoover – plecau din bazele de pe insulele Elice şi Gilbert, precum şi de pe portavioane şi-şi făceau rondul deasupra insulelor Marshall, lovind de fiecare dată tot alte obiective, dintre acelea care apăreau intacte pe fotografiile făcute de avioanele de recunoaştere ce se intercalau în programul

bombardierelor. Violența acestor bombardamente a crescut zi de zi şi s-a extins şi asupra Marianelor. Nu era decît un apetitiv de 1.600 tone explozive.

— Nici baza de la Truk – unde se afla comandamentul lui Koga – nu fusese exceptată. Zilnic primea vizita aviației americane. Flota aeriană a lui Kakuta era dispersată pe numeroasele aerodromuri din arhipelaguri. Puțina vînătoare existentă la Truk nu putea face practic nimic împotriva bombardierelor americane, ce veneau în valuri succesive, sub protecția unei umbrele de vînătoare net superioară. Koga efectiv copleşit de pressingul american îşi îmbarcă statul major stabilindu-şi un nou comandament, în insula Palaos.

— Între timp la 29 ianuarie a început atacul final ce avea să conducă la debarcarea trupelor şi cucerirea insulelor. De pe portavioane s-au ridicat 750 de aparate care au bombardat insulele toată ziua. Din primele ore aviația japoneză de pe insule, atît cît mai rămăsese fusese zdrobită literalmente. Noaptea şapte cuirasate au început bombardamentul naval. Canonada a durat 24 de ore. Au fost aruncate 2.655 tone de obuze pe o suprafață de 500 hectare. Spre dimineață „Maryland" la 1.500 metri de țărm izbea cazematele de pe Roi şi Namur cu proiectile de peste o tonă. Servanții de la tunuri le zdrobeau una cîte una la liberă vedere, fără reglare.

— Acestui bombardament îi căzu victimă amiralul Michiyuki Yamada şi cea mai mare parte a statului său major.

Bombardamentele distruseseră instalațiile aerodromurilor, mare parte din cazemate, scufundaseră nave de luptă şi de transport. Mii de oameni fuseseră ucişi. Pe unele insule nu mai exista în viață nici un ofițer, trupele rămînînd în voia sorții. Cei vii trăiau clipe de coşmar. Nu aveau de fapt vreun inamic în față cu care să se bată cu adevărat. Pe ei cădea o ploaie neîntreruptă de bombe şi proiectile de artilerie. Zeii îi uitaseră cu totul. Şi strămoşii. Dar mai ales cartierul general. Guvernul? Le era absolut indiferent. Ei trebuiau să se ascundă undeva pentru a rămîne în viață şi a fi folositori în luptele din perioada

debarcării. Dar unde? Pentru ei nu exista „gaură de şoarece”. Iar peste 30% dintre aceşti nefericiți aveau timpanele sparte de suflul exploziilor.

— Cînd, pe 1 şi 2 februarie Regimentele 23 şi 24 de Puşcaşi Marini debarcară pe Roi şi Namur în nordul lagunei, concomitent cu Regimentele 32 şi 184 de Infanterie pe Kwajalein, americanii găsiseră acolo nişte „vetre de jăratec fumegînde”. Insulele nu se lăsau însă înfrînte. Mai existau supraviețuitori şi de loc gata să se predea. A început o curățire sistematică şi japonezii deşi se aruncă disperați în lupte corp la corp cad copleşiți de superioritatea americanilor. În 7 februarie ambele insule erau cucerite.

— Constituiau primul teritoriu japonez preluat de către Aliați de la începutul războiului. Dar atolii arătau ca nişte bieți colaci uitați în burta unui cuptor de brutărie bine încins. Bombardamentele preliminare au ucis cea mai mare parte dintre japonezi; corpurile lor erau cumplit şi oribil mutilate. Luptele de după debarcare au doborît alte cîteva sute. Au fost găsiți şi cei ce au refuzat prizonieratul; şiruri de soldați căzuți în linie de lovitura unui glonte de puşcă rezemată de pămînt, intrat sub bărbie, la un ordin de sinucidere colectiv. Ca peste tot primau concepțiile samurailor conform cărora „ca indivizi ne putem lipsi de noi înşine deoarece sacrificiul nostru nu înseamnă o pierdere dacă el este pus în slujba realizării Marii Cauze. Pentru japonez moartea este tot viață”. În total 8.342 de japonezi morți şi dispăruți pe ambele insule. Americanii au avut 367 de morți şi 1.547 de răniți.

— Americanii folosiseră învățămintele din pierderile înregistrate la Betio. Pe bună dreptate comentatorii calificau victoria de la Kwajalein o „Tarawă rejucată dar fără greşeli”. Pe terenurile celor două insulițe au fost aduse numeroase flotile de aviație care îşi vor începe misiunea de distrugere a apărării aeriene din restul insulelor arhipelagului.

— Operația următoare şi ultimă din campania Marshall purta numele „Catchpole” şi consta din capturarea atolului Eniwetok, situat la 670 km nord-vest de Kwajalein. Era apărat de 2.600 japonezi de sub comanda generalului

Yoshima Nishida. De fapt era cel mai nordic atol din arhipelagul Marshall şi cheia cu care se descuia o breşă largă în Perimetrul Marii Asii. Atolul poseda o insuliță pe care japonezii construiseră un aerodrom. Se numea Engebi. Colonelul Toshio Yano, comandantul Batalionului 3 din Brigada I-a Amfibie care, împreună cu cei 1.200 de oameni ai săi, răspundea de apărarea terenului de aviație era convins că americanii vor da lovitura aici pe Engebi. El explica generalului de divizie Yoshima Nishida, comandantul apărării atolului că „totul trebuie pregătit astfel, încît inamicul să fie atras pînă la țărm, aici urmînd a fi zdrobit de forța artileriei şi de atacurile continue ale trupelor".

— Pentru cucerirea atolului a fost destinată Forța amfibie a lui Turner care în 17 februarie urma să debarce la țărm trupe de puşcaşi marini. Mai precis două batalioane ale Regimentului 22 Puşcaşi Marini, de sub comanda colonelului John Walker. Unde? Exact la Engebi. Flota va pătrunde în laguna rotundă printr-o „deschidere largă" situată în sudul cercului de insulițe, bombardînd pe cele situate la marginea acestei guri – Eniwetok Parry şi Japtan. Apoi o ploaie de obuze se va abate şi în nord pe Engebi, pîrjolind totul. Colonelul Yano nu a mai putut demonstra „forța artileriei", dar după debarcarea batalioanelor, mai întîi pe nişte insulițe vecine – Bogon, Camellia şi Rujiyoru – apoi chiar pe Engebi – japonezii vor opune o rezistență îndîrjită luptînd la disperare. Vor ieşi la atac folosind toate felurile de arme: puşti, grenade, săbii, cuțite. Vor uza de tot felul de şiretlicuri, aşteptînd camuflați prin gropi individuale şi atacînd pe la spate pe americanii ce-i depăşeau. După 16 ore de lupte terenul de aviație este în mîinile puşcaşilor marini. În cursul nopții japonezii încearcă să se infiltreze în liniile americane. E un coşmar. Există mărturie o scrisoare a unui soldat american asupra tacticii urmate de japonezi: „Această noapte a fost într-adevăr teribilă. Erau încă mulți japonezi în viață şi cu toții erau stăpîniți de o idee fantastică: fiecare dintre ei să omoare cel puțin unul dintre noi. Ne adăposteam în gropi pe unde apucam, cu ordinul de a trage asupra a tot ce mişcă. Sergentul meu şi cu mine am stat treji întreaga noapte, în

groapa noastră comună, fiecare cu un cuțit într-o mînă şi o grenadă în cealaltă. Japonezii se strecurau printre noi şi fiecare tufiş, fiecare piatră luau forme sinistre. Au împuşcat pe unii dintre noi, dar a doua zi dimineața erau aproape cu toții lichidați, unele cadavre zăcînd chiar la marginea gropilor noastre. Niciodată nu am fost atît de fericit să revăd lumina zorilor!" Într-adevăr în dimineața zilei de 18 februarie orice rezistență pe Engebi încetează.

În cursul zilelor de 19 pînă în 23 februarie alte noi batalioane din regimentele 22 Puşcaşi Marini şi 106 Infanterie vor cuceri întreg atolul. Eniwetok i-a costat pe americani 195 morți şi 540 răniți. Japonezii, în total 2.677 oameni, au murit pînă la unul.

— Atolii Wotje, Maloelap, Mili şi Jaluit care au fost depăşiți prin „sărituriile de greier" vor rămîne izolați, oamenii de acolo trebuind să supravieţuiască la limita nebănuită a privațiunilor unui robinsonism deloc romantic pînă în ziua capitulării, cînd vor gusta din plin umilința unei infringeri naționale, pentru care nu vor fi mişcat nici un deget.

— Concomitent cu operația „Catchpole" americanii au dezlănțuit un atac aeronaval de anvergură asupra bazei aeronavale nipone Truk din mijlocul Carolinelor, condificat drept operația „Hailstone".

Truk-Torroku, aşa cum îi spuneau japonezii – erau unul dintre cele mai importante puncte strategice nipone din Pacific. De aici au fost ținute sub control – prin aviația ridicată de la sol – insulele arhipelagurilor Bismark, Solomon, Gilbert, Marshall, Amiralității. De aici au fost lansate seriile nesfîrşite de flotile care au bombardat Guadalcanalul pe parcursul zilelor şi tot de aici plecau „maşinile de spălat", care terorizau oamenii din „insula blestemată" pe parcursul nopților. Truk era marea necunoscută, „atolul misterios", care nu fusese survolat vreodată de americani. Însuşi japonezii se lăudau, spunînd: „Truk, portavionul nescufundabil". Două avioane americane trimise în recunoaştere luaseră fotografii reuşite care puneau în evidență – mare surpriză – o concentrare puternică de nave. Era în ziua de 4 februarie, iar ceea ce se vedea în

fotografii era Flota Combinată, ascunsă în vasta lagună mărginită de un colier de insulițe pline de farmec. Pe patru dintre ele se aflau terenuri de aviație pe care s-au putut număra 400 de avioane. Un asemenea prilej nu putea fi scăpat. Americanii au luat hotărîrea să surprindă flota japoneză şi s-o lovească imediat. Putea fi realizată o replică a Pearl Harborului? În acest scop Flota 5-a de sub conducerea viceamiralului Spruance, formată din nouă portavioane – ale contraamiralului Mitscher – şase cuirasate grele şi moderne – de sub conducerea viceamiralului Ching Lee – zece crucişătoare grele şi uşoare, trei grupe de distrugătoare şi o formație specială de submarine a fost trimisă în 12 februarie la un punct de întîlnire din nordul insulei Eniwetok.

— Zborul avioanelor de recunoaştere nu trecu neobservat la Truk. Koga intuieşte pericolul şi dispune ca flota să fie trimisă parțial la Tawi Tawi, parțial dispersată în diverse locuri din Pacific. Viceamiralul Hitoshi Kobayaschi, guvernatorul atolului Truk îşi păstrează doar aviația terestră.

— În 17 februarie înainte de răsăritul soarelui 72 „Hellcat"-uri decolează de pe portavioane cu direcția Truk. Din acest moment timp de 48 ore au loc 1.250 de ieşiri de aviație. Primul val doboară 30 din 45 aparate de vînătoare japoneze apărute în aer. Apoi vin avioane de tip Avenger, Dauntless şi altele, care scufundă crucişătorul „Agano", trei distrugătoare, şapte nave auxiliare, şase petroliere, şaptesprezece cargouri, totalizînd 200.000 tone deplasament. Peste 365 avioane nipone au fost doborîte sau grav avariate. Instalațiile portuare au suferit mari stricăciuni şi peste 75% din resursele de oameni şi materiale dispar. Flota lui Spruance, făcînd ocolul atolului scufundă cu lovituri de artilerie crucişătorul „Katori" şi distrugătorul „Maikaze".

— Şi aviația japoneză e activă. Un avion torpilor loveşte cu o torpilă portavionul „Intreprid" omorînd unsprezece oameni din echipaj, iar aviația doboară 25 aparate omorînd 29 piloți.

— Pierderile japoneze la Truk sînt însă imense sub aspect material. Japonezii se vor îndîrji să refacă instalațiile din baza portuară şi să reconstruiască aerodromurile. Au fost

mobilizate toate forțele militare şi civile existente pe insulă şi lucrările se efectuau rapid. Vor face eforturi supraomeneşti degajînd terenul de dărîmături şi apele portului de toate navele avariate, curățind şi efectuînd lucrări noi. Dar americanii vor relua bombardamentele întorcînd totul cu josul în sus. Şi iarăşi furnicar de oameni puşi pe refacere, lucrînd la modul fatalist: dacă unora le e scris să strice, lor le era scris să repare.

— Este curioasă atitudinea neaşteptat de obiectivă a postului de radio Tokyo. Iată ce a putut asculta poporul japonez în acele zile: „O puternică Task Force americană s-a îndreptat ieri dimineață contra insulelor noastre Caroline. Aceasta a atacat, în numeroase reprize şi cu forțe aeronavale puternice, importanta noastră bază strategică de la Truk. Mijloacele folosite au fost considerabile şi au constat din mai multe sute de avioane de vînătoare şi de bombardament care ne-au asaltat fără încetare. Presiunea adversarului creşte necontenit. Ritmul operațiunilor lasă să se prevadă că inamicul nu va întîrzia să ducă războiul pe propriul nostru sol."

— Este o avansare curajoasă şi riscantă a speaker-ului, menită să pregătească spiritul națiunii pentru surprizele zilei de mîine a Japoniei.

— Începuse să bată vîntul îndoielilor în imperiu. Amiralul Tagaki, preocupat de cauzele atacului surpriză asupra bazei Truk – denumită „Gibraltarul Pacificului" – întocmeşte un memoriu unde analizează erorile strategice comise de forțele nipone şi servituțile tehnice ale armamentului folosit. Memoriul sugerează ideea căutării unei păci de compromis. Bun prilej pentru Tojo de a obține dizgrațierea şi îndepărtarea din rîndurile armatei a amiralilor Tagaki, Osami Nagano – şef de stat major al marinei – şi a mareşalului Sugiyama, acuzați de incapacitate şi defetism. Lui Nagano i-a luat locul amiralul Shigetaro Shimada, devotat total clicii lui Tojo. Acesta din urmă preia personal conducerea supremă a forțelor armate.

— Îndepărtarea acestor oameni – nu mai puțin responsabili de împingerea Japoniei pe calea războiului, dar

realişti în aceste momente grave pentru soarta imperiului – era o dovadă concretă că Tojo – ca şi Hitler în Europa – juca în continuare pe cartea aventurii, ce implica riscul catastrofei.

— De fapt zilele guvernării lui sînt numărate. Căci evenimentele îl vor elimina din joc. Sîntem la începutul lui martie cînd Nimitz şi MacArthur primesc simultan o directivă din partea şefilor de stare majore reunite, prin care se decide ca „apropierea cea mai directă de Formosa, insula Luzon şi China să se realizeze pe direcţia Mariane, Palaos şi Mindanao". Aceste obiective urmau să fie atinse prin: atacarea bazelor nipone din zonă, cucerirea insulelor din arhipelagul Amiralităţii pentru construirea de baze aeriene şi navale, debarcarea forţelor lui MacArthur în nordul Noii Guinee cu sprijinul naval al lui Nimitz, neutralizarea bazelor japoneze din Truk şi din restul Carolinelor, ocuparea insulelor Saipan, Tinian, Guam şi Palaos, ocuparea insulei Mindanao de către forţele lui MacArthur, susţinut de către flota din Pacific în vederea slăbirii japonezilor în Filipine şi pregătirea unui salt următor în Formosa, fie direct, fie via Luzon, urmate de atacuri aeriene contra bazelor inamice din Indiile Olandeze. Drept urmare a acestor directive forţele aliate din Pacificul Central, respectiv „Task Force 58" cu trei grupuri de portavioane, şase cuirasate mai noi, 13 crucişătoare şi 26 distrugătoare – aflate acum în bazele aeronavale cucerite din insulele Marshall – organizează repetate raiduri aeriene – întocmai ca la Truk – asupra bazelor nipone din insulele Palaos – situate la sud de Mariane – precum şi asupra insulelor Yap, Ulithi, Ngulu, Woleai, din Carolinele occidentale.

— Sub ameninţarea unor debarcări şi a unor cuceriri noi, Koga ia hotărîrea de a adăposti Flota Combinată în locuri mai sigure, parte în apropierea insulei Tawi Tawi, din extremitatea septentrională a insulei Borneo şi totodată lîngă sursele de petrol de la Tarakan, parte în Filipine. În schimb aviaţia japoneză se aruncă în luptele aeriene.

— Din nenorocire japonezii înregistrează – ca urmare a raidurilor aeriene americane – pierderi însemnate în avioane,

peste 150 de aparate, plus scufundarea a numeroase nave cu un deplasament de 100.000 tone, distrugerea instalațiilor militare, ale aerodromurilor de pe insule, a depozitelor de carburanți. În fața acestui dezastru Koga decide să-şi mute din nou statul său major la Davao în insula Mindanao, din arhipelagul Filipine. Plecarea la 31 martie 1944.

— Zi fatală pentru el. Se îmbarcă în două hidroavioane cvadrimotoare decolînd din rada Korok a insulei Palaos. În primul se află amiralul cu doi ofițeri aghiotanți. În al doilea se găsea contraamiralul Shigeru Fukudome, şeful statului său major, cu adjunctul şi secretarele lor. Timp de o oră au fost însoțiți de avioane de vînătoare de la baza Korok. Apoi acestea au făcut cale întoarsă, hidroavioanele continuîndu-şi zborul fără escortă. Făcuseră o treime din drum cînd în cale le-au apărut nori negri amenințători. După ce au intrat în masa întunecată de catran unde domnea atotputernică stihia dezlănțuită, cele două avioane îşi pierduseră contactul. Pînă în Filipine mai erau două ore de zbor.

Comandantul bazei din Davao fusese înştiințat de sosirea amiralului Koga. Cum spre apusul soarelui nu apăruse nici un avion, el alertă avioanele şi vedetele rapide de patrulare. A doua zi fu înştiințat că un hidroavion cvadrimotor zăcea sfărîmat pe plajele din insula Cebu, după ce încercase amerizarea în apropierea țărmului. Oamenii din interiorul lui însă lipseau. Fuseseră de fapt capturați de un grup de cercetaşi filipinezi ai armatei de eliberare Hukbalahap, ce lupta împotriva ocupanților niponi. Şeful grupului – un ofițer american dintre cei ce reuşiseră să nu cadă prizonieri în Bataan şi fugise în munți – căzuse cu puțin timp înainte în mîinile japonezilor, într-una din ciocnirile care aveau loc permanent între partizanii filipinezi şi ocupanți. Ofițerii japonezi din echipajul avionului erau grav răniți şi li se dădeau îngrijiri într-un sat îndepărtat din jungla filipineză.

Lipsa persoanelor din acest hidroavion era un indiciu pentru japonezi că aceştia erau în viață şi cu siguranță în mîinile partizanilor localnici. Cum îl posedau pe ofițerul american proaspăt capturat, au recurs la tratative bănuind

că unul din cei doi amirali putea fi recuperat. Tratativele au condus la un schimb, ofițerul american împreună cu alți „rebeli" revenind în munți, contra japonezilor găsiți în avion. În felul acesta a fost recuperat Fukodome. Filipinezii nu au ştiut atunci ce valoare avea prizonierul care le căzuse în mînă. Cum a scăpat cu viață? În timpul furtunii, pilot excelent, el pusese avionul pe direcția sud, zburînd sub plafonul de nori, la cîțiva zeci de metri deasupra apei. Aceasta l-a salvat de furtună, dar ocolul efectuat i-a consumat benzina, forțîndu-l la amerizare. Reuşită la muchie de cuțit.

Ce s-a întîmplat acolo sus cu avionul lui Koga nimeni nu ştie nimic. Din avionul lui nu s-a găsit nici o urmă ...

— I-a urmărit fatalitatea morții în avion pe primii doi comandanți ai Flotei Combinate: primul ucis de glontele unei mitraliere americane, al doilea pradă unei furtuni dezlănțuită de omologul nipon al lui Neptun, Susano-o Mikoto, fratele marii zeițe a soarelui Amaterasu omi Kami.

— Nici cel de al treilea şef al Flotei Combinate, amiralul Soemu Toyoda fostul comandant al cuirasatului „Shinano" pe durata transformării lui în portavion, nu va avea o soartă mai fericită. Ca şef al Statului Major al Marinei va ajunge în boxa acuzaților la procesul intentat după capitulare, conducătorilor militari niponi, în frunte cu Tojo.

— Dar să revenim la evenimentele curente. Ca urmare a directivei primite, Nimitz pregăteşte operația „Forager" de ocupare a insulelor Mariane. În acest timp MacArthur pregăteşte şi declanşează operația „Hollandia", respectiv debarcarea pe coasta nordică a Noii Guinee, în Irianul de Vest. În acest scop au fost folosite forțele navale formate din Flota 7-a Amfibie a viceamiralului Thomas C. Kinkaid, compusă din patru crucişătoare şi opt portavioane de escortă din Task Force 58 a amiralului Mitscher, MacArthur recurgînd şi la serviciile portavioanelor Flotei a 5-a aflată în Pacificul Central. Debarcarea era sprijinită de Forța Aeriană a generalului maior G.C. Kenney. Toată această forță aeronavală, condusă de contraamiralul Daniel E. Barbey, număra 84.000 de oameni şi 114 nave mari şi mici. Paralel

cu acțiunile de pe mare, forțele terestre australiene ale generalului Sir Thomas Blamery şi armata 6-a americană a generalului-locotenent Walter Krueger urmau să înainteze dinspre Lae pe direcția Madang pentru a lovi pe inamic şi de pe uscat, forțîndu-l să ducă lupta pe două fronturi.

— Zona este apărată de armata a 18-a japoneză din Noua Guinee, formată din 20.000 oameni de sub comanda generalului Hatazo Adachi. La început cade în capcana americanilor, care fac zgomot în jurul unei debarcări iminente la Wewak, ceea ce a permis trupelor generalilor Rober L. Eichelberger şi H.H. Fuller să debarce fără dificultăți în golfurile Humboldt şi Tanahmerah – la sud şi nord de Hollandia – şi paralel la Aïtape şi Hollandia. Ulterior revenit din derută generalul nipon îşi reorganizează dispozitivul pentru a oferi luptei un caracter ofensiv. Prea tîrziu, americanii nu mai pot fi aruncați în mare. Japonezii vor trebui să facă față impetuoaselor atacuri dezlănțuite de puşcaşii marini din cele patru puncte de debarcare. Adachi adresează armatei un apel hotărît, la sacrificiu. Ordinul său de luptă sună astfel: „Personal nu văd nici un mijloc, nici o cale pentru a ieşi din situația existentă, prin mijloacele strategice sau tactice. În consecință intenționez să mă bazez înainte de orice pe codul nostru național, Bushido".

— Este vorba de codul de onoare al samuraiului, conținînd preceptele Florii cavalerismului nipon.

— Exact.

— Cod de reguli de fier, niciodată scris, care a guvernat întreaga epocă a shogunatului cu caracterul lui sacrosant, legi printre care la loc de frunte se numărau simțul onoarei şi datoriei, al dreptății, al fidelității, controlului de sine, al curajului, îndrăznelii, fermității ...

— Şi a multor altora, pe care nu le mai putem aminti acum. Merită adăugat că acest cod de onoare rezervat inițial samurailor, a fos inculcat – sub forma unei discipline morale – în rîndurile forțelor armate şi claselor superioare ale societății. Şi mesajul lui Adachi continuă: „Sînt decis să distrug inamicul la Aïtape, declanşînd o operațiune de anvergură cu toate forțele noastre. Este ultima şansă de a-l

anihila, aruncînd în luptă întregul nostru potențial. Va trebui să facem sacrificiul suprem. Fiți demni de Armata imperială!"

— E un apel disperat de pe marginea prăpastiei …

— Apel care a ridicat moralul de luptă al oamenilor săi, ce se vor lipi de pămîntul pe care-l dețin apărîndu-l ca pe propriul lor trup. Americanii vor înfrînge cu greu rezistența japoneză în jurul Hollandiei. Le va trebui aproape o lună de zile pentru a lărgi perimetrul zonei şi a pune stăpînire pe aerodromurile Sentai, Tadji şi Cyclops la 13 kilometri de coastă. Adachi şi oamenii săi se vor apăra cu o înverşunare de adevărați samurai. El se va retrage la Wewak şi va rezista acolo neînvins. E drept americanii i-au lăsat micul său „imperiu" neatins, dar va rămîne izolat pe un teritoriu străin.

— El nu se va preda decît după capitularea Japoniei.

— Între timp Divizia 11 Infanterie debarcă şi ocupă între 17 şi 19 mai, insulele Wadke şi Insumanai la 240 kilometri vest de Hollandia. MacArthur încurajat de succes încearcă peste zece zile un nou salt de greiere la 280 kilometri nord-est, asupra insulei Biak, din golful Geelvink, exact în ceafa reptilei acesteia, aşa cum arată pe hartă Noua Guinee.

— Dar aici cei 11.000 de japonezi se bat ca diavolii pentru fiecăru metru pătrat şi americanii înregistrează pierderi însemnate.

— MacArthur nu se pierde. Lasă pe infanterişti să se bată acolo cu oamenii regimentului 222 al colonelului Kuzume şi face salturi continui de-a lungul coastei nordice a marii insule. Începînd cu doi iulie insula Noemfor, la est de Biak, unde sînt luate în stăpînire aerodromurile Kamiri şi Karnesoren şi încheind cu 30 ale lunii cînd este ocupată localitatea Sansapor din peninsula Vogelkop, respectiv „capul păsării" – aşa cum e văzută reptila de geografi – la 1.100 kilometri nord de Hollandia. Tot în aceste zile Armata 6-a americană, de sub comanda generalului Walter Krueger încheie cu succes operația „Brewer", de cucerire a insulelor Amiralității, începută la sfîrşitul lui februarie, dispunînd astfel de baza navală de la Mokergang, la nord de Los Negros şi de aerodromurile din insulele Saint Mathias. Localitățile Kavieng şi Rabaul sînt efectiv încercuite şi izolate.

— Viceamiralul Motome Ugaki, urmărind salturile şi dispersarea forţelor lui MacArthur pe un perimetru întins, aduce de urgenţă o flotă formată din cuirasatele „Yamato" şi „Musachi" – fiecare de cîte 65.000 tone deplasament şi cu puternicele tunuri de 460 mm la bord – şi numeroase crucişătoare şi distrugătoare, schimbînd raportul de forţe faţă de americani.

— Salvarea a venit din partea lui Nimitz care, declanşînd operaţia „Forager" împotriva Marianelor, i-a obligat pe japonezi să plece într-acolo, altfel MacArthur fiind într-un pericol iminent cu urmări catastrofale.

— Şi aşa japonezii rezistă americanilor timp de peste două luni la Biak. Aceştia cuceresc – în urma unor lupte grele – aerodromurile de acolo: Mokmer, Borokoe, Sorido şi Ibdi.

— Abia la sfîrşitul lui august se încheie atît luptele din Biak cît şi cele din nordul Noii Guinee.

— Şi cu ce bilanţ! În Noua Guinee, în zona Aïtape japonezii au înregistrat aproape 9.000 de morţi şi doar 98 prizonieri, iar pe insula Biak 4.700 de morţi – în mare parte prin sinucidere – şi doar 220 prizonieri. Americanii au avut în total 5.555 de morţi, răniţi şi dispăruţi din care 3.000 în perimetrul Hollandia.

— Cu aceste lupte Noua Guinee – o insulă de două ori mai mare decît întregul arhipelag nipon – împreună cu arhipelagurile din jur intră în posesia Aliaţilor, perimetrul Coprosperităţii Marii Asii în zona Pacificului de sud-vest restrîngîndu-se în mod sensibil.

— MacArthur încheie încă un capitol de istorie de o manieră strălucitoare, ceea ce i-a atras o extindere a popularităţii sale în America, şi o recunoaştere oficială a meritelor. Însuşi Marshall şeful Marelui Stat Major al Armatei – care nu-l număra printre simpatiile sale – îl felicită pentru aceste „operaţii model, de manevră tactică şi strategică".

— Prilej pentru MacArthur să solicite şi să primească sub comandă un corp de armată, cinci divizii, o Forţă Aeriană suplimentară şi 60 de unităţi navale. Quae sunt Caesaris, Caesari …

— De aici MacArthur îşi va ridica privirile spre Filipine…

— Da, dar pentru aceasta va trebui mai întîi să-l aducem pe Chester Nimitz – rămas cu evenimentele puțin în urmă – în fața Marianelor.

— Şi nu înainte de a arăta cum îşi pregăteau japonezii un nou plan. Operă a amiralului Soemu Toyoda – urmaşul lui Koga la comanda Flotei Combinate – cunoscutul plan de operații „A-Go", consta practic în ceea ce fusese gîndit, enunțat, elaborat, pregătit şi nerealizat pînă atunci – de cîte ori? – atît de Yamamoto cît şi de Koga: atragerea flotei americane – de astă dată în triunghiul maritim – Caroline–Palaos–Mariane – şi declanşarea unei vaste acțiuni a flotei, conjugată cu aviația de pe cîteva baze terestre pentru distrugerea ei totală.

— Vreau să vă întreb Sensei san, pe ce miza Toyoda cînd îşi făcea visuri de victorie cu planul „A-Go"?

— În primul rînd pe Flota Combinată. El o reorganiză, creînd din escadra încredințată viceamiralului Jizaburo Ozawa „Prima forță mobilă" „Dai Ichi Kida Kantai" – un mecanism apropiat de ceea ce realizaseră americanii prin „Task Force". Aceasta cuprindea 9 portavioane, 5 cuirasate, 13 crucişătoare, 28 distrugătoare şi o flotă de 25 de submarine. În al doilea rînd conta pe puterea unui nou tip de portavion, „Taiho", proaspăt ieşit de pe şantierele navale, cea mai modernă navă din lume de acest tip, intrat în componența acestei Prime forțe mobile. În al treilea rînd pe aviație. Pe portavioane se găseau 450 de aparate, iar pe cuirasate şi pe crucişătoare avea 43 hidroavioane. Pe aerodromurile din Mariane, Caroline, Palaos, Filipine şi Noua Guinee se aflau de asemenea 540 de aparate.

— Sîntem în perioada dinaintea eliberării Noii Guinee de către forțele lui MacArthur. În cadrul operațiunii „Hollandia" acestea luptau şi pentru anihilarea aerodromurilor, după cum am şi discutat.

— Avioanele din bazele terestre nu pot acoperi distanțele uriaşe dintre arhipelaguri. Între Palaos şi insulele estice din Caroline distanța este egală cu aceea dintre New York şi Casablanca. De aceea dispersate pe zeci de aerodromuri

distanțate, numărul avioanelor rămîne insuficient. Japonezii şi-au dat seama de acest lucru şi au scos din uzine tipuri noi de bombardiere în picaj, de tipul „Susei" precum şi torpiloarele „Tenzan", cu razele de acțiune superioare „Hellcat"-urilor.

Toți aceşti factori reuniți păreau să ofere o siguranță planului „A-Go". Era suficientă această încredere în plan pentru ca membrii Statului Major al Marinei – ce nutreau speranțe încă în invincibilitatea marinei imperiale – să se vadă victorioşi.

— Ei bine, vom vedea puțin mai tîrziu cum planul „A-Go" va rămîne o frumoasă idee, desenată cu tot dichisul, pe cîteva hărți de stat major.

— Pînă atunci să discutăm despre pregătirile lui Nimitz în vederea declanşării operației „Forager".

— Consta din cucerirea insulelor Saipan, Tinian şi Guam. Insulele de origine vulcanică …

— Deci nu atoli …

— Nu. Ele formau un arc de cerc de aproximativ 1.000 kilometri lungime. Contra acestor insule erau pregătite forțe considerabile. În primul rînd „Task Force 58" a lui Mitscher, care trebuia să efectueze bombardamentul de „înmuiere" a forțelor japoneze din Saipan. Mitscher poseda 15 portavioane rapide cu 891 aparate, 7 cuirasate moderne, 21 crucişătoare cu 65 hidroavioane, 69 distrugătoare şi 13 submarine. În al doilea rînd urma Forța 5-a Amfibie expediționară a lui Turner formată din 535 de nave de luptă şi de transport, avînd pe punți peste 127.000 oameni, respectiv Corpul 5 de Armată al generalului-locotenent Holland Smith, formată din Diviziile 2 şi 4 Puşcaşi Marini, Corpul 3 de Armată al generalului-maior Roy S. Geiger, formată din Divizia 3-a şi Brigada l-a Puşcaşi Marini precum şi Divizia 27 Infanterie, în rezervă. O uriaşă armată, cuprinzînd 775 de nave, în afară de cele peste 2.000 de ambarcațiuni de debarcare, avînd la bord 250.000 de marinari şi 130.000 ostaşi.

Spruance comanda întreaga operațiune, iar Turner răspundea de forțele navale, ambii propuşi la avansare. Planul prevedea debarcări succesive: în Saipan în 15 iunie, în

Guam în 18 iunie şi în Tinian după ocuparea primei.

— Saipan – 25 km lungime, 6 km lățime – cu o populație civilă de vreo 50.000 locuitori ce trăiau în majoritate în cele cîteva localități de pe coasta vestică a insulei, era apărat de 31.000 de oameni proveniți din China, din Armata de Kuantun, cu o îndelungată şi bogată experiență de război, purtat în condiții dintre cele mai dure. Insula făcea parte din sistemul de apărare al Marianelor, al cărui comandant era „eroul de la Pearl Harbor" viceamiralul Chuichi Nagumo, oficial comandant şef al Flotei Pacificului Central. El avea în subordine pe generalul-locotenent Yashitsugo Saito, comandantul Armatei a 31-a. Mai erau în Saipan şi alte unități de infanterie marină precum şi Flotila 22 de aviație a marinei, pe aerodromul Aslito, din sudul insulei.

Erau exact doi ani şi jumătate de cînd dăduse lovitura la Pearl Harbor şi Nagumo îşi nota în acele zile în jurnalul lui schimbările care se produseseră peste tot unde bîntuia stihia războiului. În Europa, cea mai mare Forță Expediționară a istoriei traversa Canalul Mînecii, îndreptîndu-se spre coastele Normandiei, în răsăritul Europei, Armata Roşie se afla la granițele Finlandei, la porțile Varşoviei şi în fața Chişinăului. Nici o perspectivă îmbucurătoare din partea aliaților germani. Dar Europa era departe, în timp ce aici în Pacific americanii se îndreptau spre Japonia. Nagumo întrevedea ca direcție principală de înaintare a acestora Noua Guinee–Filipine. După el Saipanul va fi atacat prin noiembrie. Bătălia cea mare va avea loc cu siguranță în zona insulelor Palaos, acolo unde Flota Combinată va zdrobi Flota de invazie americană.

— Nimitz ştia însă că nu putea ocoli insula Saipan. Căci odată cucerită, baza Truk era definitiv izolată. Iar de pe aerodomurile de aici, uriaşele B 29 puteau parcurge cei 2.400 kilometri pentru a bombarda Japonia.

De aceea conform planului operațiunii „Forager" la 11 iunie Mitscher lansează asupra Saipanului 200 de avioane de vînătoare pentru curățirea insulei de aviație şi a zonei din jur de convoaiele ce roiau în toate direcțiile. Vînătoarea japoneză ieşită la luptă este copleşită: 124 de aparate doborîte contra 11 americane. Cît priveşte cargourile acestea sînt trimise la

fund cu tot ceremonialul unei tehnici din ce în ce mai perfecționate. Piloții americani se delectau în a găsi metode noi de hărțuire, lovire şi scufundare a navelor japoneze. Undeva se povesteşte că „aviatorii de vînătoare şi-au oferit luxul de a scufunda un distrugător japonez doar cu mitraliera".

A doua zi Mitscher ridică liniştit de pe portavioane bombardierele şi torpiloarele trimițîndu-le spre Saipan. Pentru prima oară sînt folosite bombe cu napalm, care se dovedesc superioare celor cu fosfor folosite pînă atunci. Dar incendiile provocate, nu afectează sistemul de apărare militar. Ard ca nişte torțe plantațiile de trestie de zahăr şi locuințele bieților japonezi şi populației indigene Chamorros. Apoi în zilele următoare navele efectuează bombardamente cu artileria de la bord, în timp ce aviația loveşte insulele vecine Guam, Tinian, Pagan şi Rota, insula hoților cum o numise Magellan.

— Generalul Saito fortificase insula pentru o rezistență îndelungată. El a creat pe povîrnişurile vulcanului Tapotchau o rețea densă de cazemate din beton şi depozite de muniții legate printr-un sistem de coridoare subterane. Totul bine camuflat. Bombardamentele nu l-au afectat. În schimb i-au schimbat opiniile lui Nagumo. Iată ce apare în dreptul zilei de 11 iunie din jurnalul rămas de la el: „Marianele constituie prima linie de apărare veritabilă a țării noastre. Este neîndoielnic că americanii vor încerca să debarce în arhipelag luna aceasta sau următoarea". Mai aproape de realitate, căpitanul de tancuri Matsuya scria în aceeaşi zi: „Unde sînt avioanele noastre? Ne lasă să murim fără să facă cel mai mic efort pentru a ne salva? Dacă într-adevăr o cere salvarea Imperiului, nu vom ezita nici un moment să ne dăm viața; dar nu este o greşeală şi o pierdere pentru «Țara zeilor» ca să murim cu toții pe această insulă? În ce mă priveşte sînt gata să mă sacrific; dar gîndindu-mă la viitor, socot că este o obligație pentru mine să continui să trăiesc".

Cum Toyoda fusese avertizat asupra deplasării portavioanelor americane din insulele Marshall înspre arhipelagul Mariane, el anulează operația Biak dînd ordin

Flotei mobile a lui Ozawa şi Flotei de cuirasate a lui Kurita de a se întîlni la 15 iunie în apele Filipinelor, transmiţîndu-le următorul mesaj: „Importante forţe inamice au început debarcări în regiunea Saipan–Tinian. Flota Combinată le va ataca în apele Marianelor pentru a le zdrobi. Aplicaţi planul «A-Go» pentru bătălia decisivă". În zilele de 16 şi 17 iunie flotele japoneze se alimentează cu carburant. Ozawa e încunoştiinţat că formaţiuni de portavioane şi alte tipuri de nave americane efectuează debarcări de trupe în insulele Saipan, Guam şi Tinian, bombardînd sistemul lor defensiv. Între timp celor două flote li se alătură şi Flota de cuirasate gigant a lui Ugaki. Ozawa aştepta doar ordinul de atac de la Cartierul Imperial. Noaptea – mare liniştită, cer înstelat – se scurgea într-o tensiune maximă.

După miezul nopţii se primeşte o radiogramă destinată să fie adusă la cunoştinţa oamenilor de pe toate navele: „Vă transmitem cu smerenie mesajul împăratului primit la Cartierul General Imperial. «Soarta imperiului depinde de această bătălie. Noi sperăm că forţele navale îşi vor dărui întreaga lor putere şi vrednicie şi vor obţine rezultate strălucite, ca în bătălia de la Tsushima»". Textul îmbărbăta – prin puterea cuvîntului mikado-ului – întreaga suflare.

Planul lui Ozawa consta în trimiterea unui prim val de avioane asupra portavioanelor americane, ocupate cu debarcarea. După ce vor fi făcut calea întoarsă, va veni rîndul aviaţiei de pe bazele terestre să repete lovitura. Flota de cuirasate va desăvîrşi treaba lichidînd ultimele nave ce ar mai pluti.

— Ozawa „un creier logic, cu o adevărată intuiţie în căutarea de procedee noi şi cu simţ marinăresc înnăscut, care ştia ce să scoată din navele sale" – cum îl caracterizează istoricul american Samuel Eliot Morison – nu ştie însă că aviaţia de pe aerodromuri era practic decimată.

— În dimineaţa zilei de 19 iunie el ridică de pe portavioane 331 de aparate în trei valuri succesive pe care le trimite la atac. Exact după plecarea primului val un avion de cercetare face mişcări de avertizare. El semnalizează torpile, apoi lansîndu-se în picaj se zdrobeşte cu aparatul, eroic, de

una dintre ele, într-o explozie la cîțiva zeci de metri de „Taiho", nava amiral. Cu toate manevrele efectuate portavionul nu poate evita lovitura unei tropile lansată de submarinul „Albacore" a căpitanului de fregată J.W. Blanchard, dar compartimentarea interioară şi intervenția promptă a echipelor de securitate fac ca nava să-şi continue ruta la viteză normală. Era clar că flota sa naviga sub controlul vigilent şi perspectiva neagră a submarinelor inamice.

— Era de fapt escadra de submarine a viceamiralului Lockwood.

— Pericolul era maxim. Distrugătoarele şi-au început vînătoarea, aruncînd în mare permanent, grenade submarin.

După două ore de îngrijorare, amestecată cu teamă şi speranță totodată, primii piloți reveniți – sînt la capătul puterilor – raportează că în zborul lor, la aproximativ 55 km de obiectiv au fost întîmpinați de aviația de vînătoare americană, care s-a năpustit asupra lor coborînd din înălțimi. Copleşiți prin superioritate numerică majoritatea aparatelor lor au fost doborîte. Cei ce au putut scăpa din învălmăşeală au lovit flota americană şi au aterizat probabil în Guam. Ozawa lansează al patrulea val de 42 aparate. Şi imediat la cîteva mile o bubuitură asurzitoare pe „Shokaku". Efectele exploziei sînt anihilate şi în scurtă vreme portavionul navighează la parametri. Cîteva avioane din ultimul val revin pe portavioane. Din rapoartele piloților reiese că au fost scufundate patru portavioane ale inamicului şi au fost doborîte un număr considerabil de „Hellcat"-uri. Apoi nimic. În realitate aviația niponă fusese făcută „aşchii", ca să folosesc expresia lui George Blond. Din cele 473 de avioane pe care le-au avut pe portavioane Ozawa mai poseda efectiv 130, din care 90 reprezentau vînătoarea necesară protecției proprii. El judecă lucrurile cam aşa: întrucît aviația inamică nu a atacat flota sa – singurele avarii suferite datorîndu-se exclusiv submarinelor – e semn că flota americană e puternic afectată de loviturile valurilor sale de avioane. Cu o astfel de viziune a situației el avea suficiente motive să rămînă optimist. Şi apoi, la ora 15,00 o nouă explozie pe „Shokaku"

ridică gheizere de apă în înaltul cerului. Izbucniră flăcări imense şi o maree neagră de fum se lăbărța întunecînd zarea. Era o lovitură triplă a torpilelor submarinului „Cavalla" de sub comanda căpitanului de covertă Herman J. Kossler. Flăcările învăluiră cu o cămaşă voluptuoasă întreaga navă, care se mistui în incendiu şi încet se lăsă înghițită de ape, împreună cu 22 dintre avioanele revenite din lupte.

Peste 15 minute pe nava amiral se simte un miros puternic de benzină. Alertă: „Toate circuitele electrice întrerupte!" Mirosul devine din ce în ce mai puternic, aerul e irespirabil. Ofițerul şef al echipelor de securitate pune în mişcare sistemul de ventilație – gîndind să grăbească îndepărtarea vaporilor – dar de fapt transformînd portavionul efectiv într-o enormă bombă cu gaz plutitoare. Mai lipsea ... N-a întîrziat mult şi la 15,30 a apărut şi scînteia fatală. O detunătură de apocalips dezmembrează nava din toate încheieturile sale. Puntea de zbor sare sfîrtecată în țăndări, hangarele şi compartimentele laterale se volatilizează. „Taiho" e un imens rug. Ozawa dă ordin de evacuare, el şi statul său major transferîndu-se mai întîi pe distrugătorul „Wakatsuki" apoi pe portavionul „Zuikaku". În cîteva minute nava amiral – pînă atunci – dispare în genuni tîrînd cu sine trei sferturi din echipaj, ofițeri, marinari şi aviatori. Fusese salvat pavilionul amiral şi portretul împăratului.

Ozawa ordonă apoi alimentarea cu carburant, supraveghere aeriană permanentă şi tăcere radio totală. Noaptea a trecut liniştită.

— Flota lui Spruance s-a ținut la distanță în această noapte.

— O confirmă, Florin san, hidroavioanele nipone de supraveghere de la distanță. Mă întreb ce rațiuni stăteau la baza acestei „ruperi". Oare prudența?

— Spruance avea ca misiune „cucerirea, ocuparea şi apărarea insulelor Saipan, Tinian şi Guam". Să analizăm tactica lui avînd în vedere prezența Flotei Combinate în zonă. El a modificat dispozitivul său fixînd nu departe de grupurile de portavioane ale lui Mitscher „o linie de bătaie", formată din 7 cuirasate, 4 crucişătoare şi 12 distrugătoare sub

comanda viceamiralului W.A. Lee, fixînd următorul plan de acțiune: „Avioanele noastre vor face knock-out mai întîi portavioanele inamice, apoi cuirasatele şi crucişătoarele, pentru a le opri înaintarea sau a le împrăştia. Linia de bătaie va distruge flota inamică, fie printr-o acțiune navală, dacă inamicul acceptă lupta, fie scufundînd-o ... dacă bate în retragere. Acțiunea contra inamicului va fi dusă de fiecare cu toată energia de care dispune, astfel ca să se obțină distrugerea totală a flotei sale".

După cum vedeți Spruance conferea planului său un caracter ofensiv, dar se menținea cu forțele în zona Saipan, unde avea responsabilitatea principală. El nu-şi deplasează flota ca să atace forțele lui Ozawa pentru a nu risca să lase descoperită zona debarcării, unde trupele lui Holland Smith ar fi fost expuse unor eventuale atacuri dinspre nord sau sud. Este în hotărîrea sa ofensivă şi ideea aşteptării mişcării inamicului.

În concordanță cu această orientare se făcea simțită şi grija lui Mitscher pentru aviatori. Aceştia dăduseră o luptă acerbă în înălțimi în tot cursul zilei precedente, contra aviației lui Ozawa. Doborîseră 330 din cele 373 de avioane cît plecaseră la atac de pe portavioanele nipone. Pe de altă parte el nu cunoaşte ce pierderi provocaseră submarinele sale flotei nipone şi considera că trebuie să-şi păstreze oamenii pentru atacul prescris de Spruance prin planul său de acțiune. De aceea lăsă piloții să se odihnească pentru a face față cu succes la atacul ce urma să-l dea în 20 iunie asupra flotei nipone.

— În dimineața zilei de 20 iunie Kusaka – comandantul forțelor aeriene din insulele Mariane – îi trimite lui Ozawa un mesaj prin care îl informează că aviația terestră e nimicită, iar piloții de pe portavioane, scăpați din luptele aeriene, care au aterizat în insula Guam şi Tinian sînt epuizați şi indisponibili. Ozawa realizează de-abia acum catastrofa pe care a suferit-o flota sa. Şi culmea, de numele său se asocia acum o performanță: cele 330 de avioane pierdute – în mai puțin de 24 de ore – contra 30 doborîte americanilor, constituia lovitura cea mai mare înregistrată vreodată în

istoria războiului aerian. El îşi dă seama că fără aviaţie portavioanele sale sînt ca nişte puşti fără cartuşe. După ce dispersează cele trei flote pe distanţe ce să le ofere siguranţă, dă ordin de retragere spre Japonia. În felul acesta Saipanul izolat nu mai avea speranţe ...

— În aceeaşi dimineaţă Spruance ordonă căutarea flotei lui Ozawa. Abia la 15,30 locotenentul Robert Nelson, zburînd pe un aparat lansat de pe portavionul „Enterprise", trimite un mesaj: „Gruparea operaţională japoneză dincolo de orizont ..." şi dă coordonatele. Punctul se afla la 500 km VNV de poziţia în care se afla „Task Force 58". A ordona un angajament în aceste condiţii era o treabă plină de risc. În trei ore soarele urma să apună. Dacă erau trimise avioanele în această misiune, ele trebuiau mai întîi să găsească flota, apoi să o atace – probabil pe o lumină slabă – şi în sfîrşit să se reîntoarcă. Calculul arăta că pentru piloţi apărea şi riscul de a li se termina benzina înainte de a reveni pe portavioane. Această revenire urma să aibă loc pe întuneric şi se mai adăuga şi timpul de rulare în aer pentru aşteptarea rîndului la apuntare. Dar apuntarea pe întuneric era posibilă? Nu! Şi totuşi se ia o hotărîre de atac. Mitscher ridică în aer 85 de avioane de vînătoare, 77 bombardiere în picaj şi 54 bombardiere torpiloare. După 450 km de zbor avioanele zăresc flota lui Ozawa. Acesta ridică împotriva americanilor 75 aparate de vînătoare. Soarele este exact pe linia orizontului şi pe o lumină ce slăbea cu fiecare minut scurs, se angajează o luptă aeriană confuză, în timp ce navele se împrăştie în direcţii diferite. Americanii au doborît 18 dintre avioanele de vînătoare nipone, dar lupta cu navele a fost aprigă. Bombardierele îşi începeau picajul în plină lumină la 2.500 metri înălţime. Pe măsură ce coborau intrau în zona de întuneric, soarele rămînînd dincolo de curbura pămîntului, aici de fapt a apei. Jos le întîmpină tirul îndrăcit al antiaerienei de pe nave. Au fost avariate cinci portavioane, dintre care micul „Hiyo" e trimis la fundul oceanului. În acest timp Mitscher îşi deplasează flota către navele lui Ozawa, reducînd totodată distanţa dintre el şi avioanele proprii în drumul lor de înapoiere. La mai puţin de o oră de la

încheierea bătăliei – urmărită din difuzoarele navelor, conectate la fonia pe distanță mare – a început să se audă zumzetul avioanelor. În curînd un roi de avioane se adunaseră deasupra navelor ca urmare a semnalelor indicative emise de acestea.

Apuntarea tuturor acestor avioane era imposibilă pe o noapte ca cerneala. Dar piloții nu puteau fi lăsați în voia sorții. Şi atunci Mitscher, cu riscul de a expune flota atacului unor submarine nipone care ar fi putut naviga prin zonă, dădu un ordin unic în istoria navigației: „Aprindeți toate luminile!" Şi deodată în plină noapte s-a făcut lumină. A fost aprins tot ceea ce se găsea pe nave, de la reflectoare pînă la lanternele de mînă. Iată cum descrie momentele acelea un marinar de la bordul crucişătorului „Montpelier", matelotul James J. Fahey: „Era de luat o decizie gravă şi toată lumea gîndea că amiralul Mitscher era un tip formidabil pentru că a avut îndrăzneala s-o facă (să aprindă luminile). Piloții noştri puteau să apunteze uşor sau puteau fi pescuiți dacă ar fi căzut în mare. Portavioanele au fost luminate ca în plină zi şi distrugătoarele se roteau de jur-împrejur pentru a da ajutor naufragiaților. Îți provoca necaz văzînd aparatele noastre căzînd în mare. Pe unul din aceste aparate un pilot îşi flutura cămaşa. Era un spectacol extraordinar: toate navele iluminate, înconjurate de ambarcațiuni şi de focuri de Bengal plutind pe apă, avioanele care alunecau pe punți sau veneau să se aşeze pe valuri. S-a făcut totul pentru a salva piloții. Niciodată japonezii n-ar fi acționat de această manieră".

Din cele 216 avioane plecate la atac, 20 au căzut în luptă, 116 au fost recuperate iar 80 s-au scufundat sau s-au zdrobit la apuntare. Cît priveşte piloții, 101 au fost recuperați iar 59 pescuiți a doua zi. S-au pierdut 49 aviatori. Ca în atîtea situații limită şi acum flota lui Mitscher n-a avut de suferit de pe urma „luminării" navelor.

— Flota lui Ozawa scăpase ca prin minune de la dezastru, dar primise o lovitură gravă: portavioanele „Taiho", „Shokaku" şi „Hiyo" scufundate, majoritatea navelor avariate, aviația pierdută – mai poseda 35 avioane în stare de zbor – planul „A-Go" spulberat, insula Saipan părăsită, Nagumo şi

Saito urmînd să se descurce cu propriile mijloace. Ajuns la Tokyo, Ozawa îşi înaintează demisia exprimînd „ruşinea sa de a fi scăpat încă o dată ocazia de a duce Japonia la victorie". Justifica pierderea „bătăliei Filipinelor" prin incompetența sa şi prin lipsa de antrenament a piloților. Cerere respinsă. Ozawa făcea exces de loialism față de Mikado dar el nu se gîndea deloc la situația în care era pus Toyoda în cazul cînd ar fi fost aprobată cererea sa.

— Pierderea prilejului de a da lovitura de grație Flotei Combinate a produs reacții la Washington, dar Nimitz şi King solidari, l-au apărat pe Spruance. În definitiv aviația lui Mitscher îşi apărase flota proprie la modul superlativ, iar submarinele lui trimiseseră la fundul oceanului două portavioane nipone de mare clasă. Pierderile aeriene nipone au fost imense. Echipajele americane au poreclit bătălia din Marea Filipinelor: „Marea vînătoare de curcani din Mariane".

— Lovitura dată Flotei Mobile este atît de puternică încît lui Ozawa îi va trebui cîteva luni de refacere a avariilor suferite de nave precum şi pentru completarea cu avioane şi în special cu piloți antrenați.

— Exact timpul suficient ca aceasta să fie absentă la acțiunile de debarcare ale americanilor pe insulele Mariane şi chiar pe Iwo Jima. Căci pe insula Saipan – lăsată de flota niponă în voia sorții – debarcarea se desfăşura din plin. După teribilele bombardamente ale aviației şi artileriei navale efectuate cu patru zile înainte, paralel cu o curățire a tuturor terenurilor de aviație de pe toate insulele Mariane pînă la Bonin în nord, o armată de nave sub pavilion american înconjuraseră întreaga insulă. Micile localități de pe coasta vestică, Garapan la mijloc şi Charan Kanoa, puțin mai la sud constituiau obiectivele Diviziilor de Puşcaşi Marini de sub comanda generalilor Holland Smith, Thomas Watson şi Harry Schmidt.

— Luptele pentru debarcare se vor desfăşura după regulile cunoscute de-acum de noi: apropierea a peste 700 de LST-uri cu trupele de debarcare şi armamentul necesar, tirul de iad al artileriei nipone, intervenția a 161 bombardiere pentru „înmuierea" cazematelor şi punctelor de artilerie

identificate în sistemul apărării nipone, debarcarea reunită la Capul Afetna, un promontoriu situat puțin la nord de Charan Kanoa, asaltul eroic al trupelor de puşcaşi marini sub focul nimicitor al oamenilor generalului Saito, ocuparea celor două localități, retragerea japonezilor pe muntele Funa Fusa, de unde cu o precizie diabolică artileria niponă loveşte în cei 8.000 de americani debarcați şi ascunşi în ruine şi în gropi săpate în grabă. Insula? Un amestec de cîte ceva din tot ce era mai rău pe Tulagi, Guadalcanal, Bougainville, Tarawa, Cap Gloucester. Caniculă, lipsă de apă, stînci, grote, mlaştini, insecte, reptile. Un cer țesut din oțel, un pămînt bătut de schije metru cu metru de un inamic invizibil, cu o înaltă şcoală şi o dură experiență de război purtat în China. În plus un optimism de sărbătoare națională la toate trupele. Nagumo îl asigurase pe Saito de victoria ce o va repurta Flota Combinată. Saito le transmise încrederea în victorie oamenilor săi. Locotenentul Rai Imanashi scria în jurnalul său: „Flota Combinată este gata să tîrască inamicul într-o bătălie decisivă. Americanii au început să debarce în Saipan. Sîntem în mod indiscutabil în aşteptarea unor evenimente de o excepțională gravitate. Iată, a venit ora pentru a-mi oferi viața mea celei mai nobile dintre cauze şi a mă opune pătrunderii inamicului în Oceanul Pacific ...".

— Era firesc să scrie asta în 15 iunie ...

— Un contraatac nipon se soldează cu pierderea a 700 de oameni sfîrtecați de obuzele artileriei, la lumina a giorno a reflectoarelor aprinse pe neaşteptate de pe navele aflate în apele vestice. În 16 iunie dimineața puşcaşii marini îşi mențin pozițiile. Se debarcă artilerie şi în scurt timp superioritatea americană în armament începe să se facă simțită. În noaptea de 16 spre 17 iunie Saito pregăteşte un atac cu tancuri asupra liniei americane. Era Regimentul 9 de tancuri al colonelului Hideki Goto.

— Este pentru prima oară cînd are loc în Pacific un atac nocturn cu tancuri ...

— Tot atacul s-a terminat prin distrugerea celei mai mari părți a unității. Iată ce scrie în jurnalul său căpitanul Matsuga scăpat din această luptă: „Regimentul nu mai

numără decît e vreo 12 tancuri. Dar chiar dacă nu ne va mai rămîne nici unul, ne vom bate şi fără ele. În ce mă priveşte, dacă voi întîlni inamicul, îmi voi scoate sabia şi voi izbi, voi izbi, voi izbi pînă ce-mi voi sfîrşi forţele şi-mi voi da viaţa. Nu-mi doresc o altfel de moarte la cei douăzeci şi patru de ani ai mei".

— Încă 500 de morţi şi răniţi în luptele din 17 iunie se adaugă celor 3.000 de puşcaşi marini căzuţi în primele două zile de luptă.

Americanii posedă un cap de pod larg de un kilometru şi adînc de doi. Regimentul 165 Infanterie debarcat pe flancul drept va ocupa terenul de aviaţie Aslito căruia i s-a dat un nou nume Isely Field, după numele unui aviator căzut în cursul primelor bombardamente dinainte de debarcare. Şi înaintarea continuă spre nord.

— În 18 iunie trupele nipone din Saipan primesc un mesaj al premierului Tojo: „Ofiţeri şi soldaţi, soarta imperiului nipon depinde de succesul vostru. Întăriţi-vă spiritele. Continuaţi să loviţi inamicul cu toată bărbăţia pînă la ultima voastră suflare. În felul acesta veţi atenua îngrijorarea împăratului vostru". Colonelul Suzuki, şeful statului major al Diviziei 43 Infanterie transmite Cartierului Imperial răspunsul următor: „Am luat cunoştinţă de Prea Onorabilul dvs. mesaj şi vă exprimăm infinita noastră gratitudine pentru nemărginita bunăvoinţă a favorii imperiale. Devenind zidul de apărare al Pacificului, noi sperăm că cei 10.000 de morţi al noştri vor răspunde la onoarea deosebită pe care ne-o face împăratul".

— Deci avansa ideea luptei fără şanse, încununată de o moarte eroică, în onoarea mikado-ului şi pentru ... atenuarea nelinişti sale. Nu înţeleg însă de ce colonelul Suzuki a înscris în răspunsul său cifra de 10.000 deoarece numărul japonezilor existenţi şi respectiv sacrificaţi în Saipan va fi de trei ori mai mare.

— Florin san, japonezul era educat de mic în spiritul moralei samurailor, a cavalerilor bushido, morală întemeiată pe cinstirea „regulei tulpinilor şi ramurilor", care înseamnă că părinţii săi sînt ca tulpina propriului său corp, el însuşi

fiind o ramură consîngeană a lor. Din această regulă decurgea pietatea filială sinceră, însuşire de bază a samuraiului. Această pietate – datorie față de propriii părinți care ți-au dovedit dragoste şi neştirbită grijă – constă în respect, recunoştință, dăruire şi sacrificiu față de părinți. Pietatea filială este sinceră şi nemărginită. Cînd copilul creşte şi devine cetățean, părăseşte familia sa şi intră în familia mare a națiunii, a cărui părinte este mikado-ul. Acum suveranul ia într-un sens locul părinților săi şi ceea ce era pietate filială devine acum lealitatea față de primul. Lealitatea cere, printre altele o dorință de luptă şi o purtare vitejească pe cîmpul de luptă. O dorință de luptă, o vitejie, în care frica era total absentă. O vitejie care merge pînă acolo, încît atunci cînd japonezul pierde din nenorocire lupta, el nu se va dovedi laş, fugind din fața pericolului sau lăsîndu-se să cadă prizonier, ci va dovedi curaj, aruncîndu-se morții cu zîmbetul pe buze, sfidînd inamic şi moarte deopotrivă.

Poate e puțin lungă această digresiune dar vă rog să înțelegeți din ea că în vremea aceea soldați şi ofițeri, cu toții fuseseră crescuți în spiritul acestei educații. Japonia se eliberase de puțină vreme din chingile unui feudalism îndelungat şi națiunea, poporul era încărcat încă de tradițiile şi tarele lui. Armata era formată în mare majoritate din țărani al căror spirit conservator este ştiut. Educația acestei clase se sprijinea pe trei elemente: tradiție, şcoală, cazarmă. Şi toate trei erau îngemănate în ideile bushido-ului. Educația de două mii de ani în spiritul acestor idei a eliminat frica la luptătorii acestei națiuni. Soldații japonezi plecau la luptă să învingă sau să moară. Pentru japonezi moartea făcea parte din viață. Nicăeri, la nici o națiune de pe planetă nu întîlneşti aşa ceva. De vreme ce acceptăm în mod deliberat ideea morții, nu mai are importanță numărul lor. Vor fi 10.000, se vor sacrifica toți. Vor fi de trei ori mai mulți, se vor arunca morții, aproape tot de atîtea ori mai mulți. Dacă cineva are îndoieli, să numere prizonierii din luptele de pînă acum!

— Înțeleg! Şi contra celor 31.000 de japonezi din Saipan, americanii vor debarca după 18 iunie trei divizii şi în zilele următoare forțele lor vor ajunge la 67.000 de oameni. Efortul

acestor divizii s-a concentrat asupra Muntelui Tapotchau, situat în mijlocul insulei, un vulcan pe povîrnişurile căruia s-au săpat sute de grote şi caverne umplute cu o sumedenie de tunuri şi mitraliere menite să țină la distanță forțele americane împrăştiate prin toate văile şi văiugile dimprejur. Americanii vor folosi împotriva acestui sistem de apărare vehicole pe care au montat rachete – era prima lor apariție pe teatrul de operații din Pacific – în timp ce grupe de P-47 „Thunderbolts" de pe Isely Field hărțuiau trupele japoneze de pe întreaga linie a frontului. În 23 atac general: la dreapta Divizia 4-a de Puşcaşi Marini cucerea cota 600, apoi peninsula Kagman, în centru, Divizia 27 se lovea de rezistență îndîrjită a japonezilor de pe Valea Morții, în stînga Divizia 2-a forța pantele abrupte ale Muntelui Tapotchau. După două zile de lupte muntele este cucerit.

— Generalul Saito este nevoit să se retragă în nordul insulei, justificîndu-se față de Şeful Statului Major Imperial din Tokyo de maniera următoare: „Solicităm bunăvoința Împăratului de a ne ierta deoarece sîntem inferiori sarcinii încredințate. Dispunem încă de forțe importante, dar urmare a pierderilor de pe mare capacitatea noastră de luptă şi de rezistență este practic redusă. Nefiind în situația de a controla spațiul aerian nu se poate conta pe victorie. Sperăm permanent să primim întăriri în aviație. Ne rugăm pentru sănătatea Împăratului şi noi toți strigăm «Banzai!»".

Simultan în sud se duc lupte pentru lichidarea unei pungi de teren menținute de Batalionul 317 Infanterie din Brigada 47 japoneză, în capul Nafutan. După ce au consumat ultimele porții de orez şi au băut apa ce le mai rămăsese pe fundul bidoanelor invididuale, în noaptea de 25 iunie, cei 600 de oameni aflați acolo au efectuat – sub conducerea căpitanului Sasaki – o tentativă de străpungere a pozițiilor Regimentului 105 Infanterie, în speranța de a lua contact cu postul de comandă al Brigăzii, pe care sperau să-l regăsească la cota 500, căzută de cîteva zile în mîinile americanilor. Înainte de plecare căpitanul Sasaki le-a dat ultimele dispoziții adăugînd: „Ne vom reuni cu toții dincolo de tranşeele inamicului folosind pentru recunoaştere parola

«Shichi Sei Hokoku» pe care o vom folosi-o din om în om.

— Care înseamnă?

— „Şapte vieţi pentru Gloria Ţării noastre". Folosind uniforme americane şi la adăpostul întunericului au reuşit să se strecoare prin liniile americane – în cîteva puncte au avut loc unele ciocniri violente – şi să parvină pe terenul de aviaţie Isely, unde au incendiat un avion P-47 şi au făcut puţin deranj prin hangare ... Atunci s-a trezit toată lumea şi a început o încăierare care a durat cîteva ore; bieţii soldaţi – unii dintre ei delirau din cauza setei – au fost masacraţi pînă la unul. Parola „Shichi Sei Hokoku" rămînea să-i reunească pe toţi pe celălalt tărîm.

— Şi după cucerirea Muntelui Topotchau?

— În 30 iunie un violent baraj de mortiere declanşat de pe colinele Pimples, la nord de munte, îl împinge pe generalul Saito spre ultimul său post de comandă din Saipan, pe Muntele Matoi. La 1 iulie forţele americane încep ofensiva şi asupra oraşului Garapan, ce adăpostise pînă la război vreo 15.000 de locuitori, parte ucişi în bombardamentele de dinaintea debarcării, parte tîrîţi de evenimente în nordul insulei. Luptele au fost grele, japonezii trăgînd de peste tot. Orăşelul era distrus – rămăseseră neatinse cîteva case şi ca prin minune întreagă biserica catolică, o construcţie frumoasă, în stil spaniol – dar după fiecare ruină se afla o gură de mitralieră. Pierderi mari de ambele părţi. Pe 2 iulie seara orăşelul e cucerit şi a doua zi japonezii sînt alungaţi şi din portul Tanapag imediat la nord de oraş, unde era amenajată o bază de hidroavioane.

De aici de la Tanapag insula se îngustează pînă în nord la Capul Marpi. Spre acest punct se retrăgeau în dezordine grupuri de soldaţi japonezi care supravieţuiseră pînă acum. Aviaţia americană a bombardat terenul de aviaţie din Capul Marpi făcîndu-l impracticabil. Generalul Saito şi viceamiralul Nagumo erau izolaţi şi în acelaşi timp sacrificaţi – s-ar putea spune – de către cei din exterior. În 6 iulie în zori Saito convocă statul major. Chipul cernit, barba nerasă, uniforma şifonată şi murdară. Dă citire ultimului său mesaj.

— A fost găsit acest mesaj? Este publicat undeva?

— Dacă vă interesează iată-l aici în Colecția de Documente din cel de al II-lea război mondial tipărit la Tokyo. I-am pus un semn la pag.531. Ascultați:

„Ofițeri şi soldați ai Armatei Imperiale din Saipan,

Timp de peste 20 de zile de cînd Diavolii Americani ne-au atacat, ofițerii, soldații şi personalul civil al Armatei şi Marinei Imperiale s-au bătut în mod curajos pe această insulă. Peste tot ei au dovedit onoarea şi gloria Forțelor Armate Imperiale. Am aşteptat ca voi să vă faceți datoria: v-ați făcut-o pe deplin. Şansele nu au fost de partea noastră. N-am ştiut nici să folosim avantajos terenul. Ne-am luptat cu mult sîrg pînă în acest moment; dar acum ne lipsesc mijloacele necesare pentru a continua lupta. Artileria este complet distrusă. Camarazii noştri au căzut unul cîte unul. Oricît ar fi de amară înfrîngerea, să ne amintim datoria noastră supremă «Shichi Sei Hokoku!»

Inamicul nu a ocupat decît o parte din Saipan, dar el va continua asalturile sale barbare. Riscăm să murim de o moarte mediocră şi ineficace sub violența obuzelor şi a bombelor. Ori atacăm, ori rămînem pasivi, nu putem evita moartea. Dar moartea este viață. Singură moartea înalță. Să profităm de şansa ce ni se oferă pentru a exalta virtuțile tradiționale japoneze. Voi înfrunta inamicul, împreună cu voi toți pentru a lovi încă o dată Diavolii Americani şi pentru ca osemintele mele să facă din Saipan zidul de apărare al Pacificului.

Aşa cum este scris în cărțile noastre «eu nu mă voi înconjura niciodată de ruşinea de a cădea prizonier şi voi oferi zeilor sacrificiul vieții mele şi sufletul meu se va bucura pentru totdeauna în seninătatea Principiului Etern».

Mă rog împreună cu voi pentru Împăratul nostru veşnic viu şi pentru prosperitatea țării noastre.

Asupra inamicului. Urmați-mă!”

— Şi ce a făcut după citirea mesajului?

— A luat o masă copioasă de adio – conserve de crab, orez fiert, sake – apoi s-a ridicat de la masă şi a spus: „Ori mor astăzi, ori mîine nu mai are importanță. Voi muri primul. Îmi voi regăsi statul major la Sanctuarul de la

Yasukuni".

Apoi ieşi din încăperea postului de comandă, se îndreptă cu paşi lenți către o stîncă, unde se opri, curăți locul şi se aşează cu fața spre răsărit. După ce se închină în chip de salut spre Amaterasu-omi-Kami – zeița soarelui – îşi scoase wakizashi-ul şi după ce strigă „Tenno Heika! Banzai!" – „Trăiască Împăratul! Zece mii de ani!" îndreptă lama stiletului spre abdomen şi cu un gest hotărît îl înfipse în corp. Cînd sîngele țîşni din rană prelingîndu-se pe uniformă, adjutantul său în chip de kaishaku-min – ajutor la ceremonialul seppuku – îi descărcă un glonte de revolver în cap.

În noaptea următoare toți ostaşii şi ofițerii japonezi din insulă – aproximativ patru mii de oameni – executară ordinul generalului. Exemplul morții lui constituia un simbol de eroism pentru toți şi ei porneau acum să efectueze un atac banzai.

— Americanii se aşteptau la o astfel de acțiune şi vegheau pregătiți de luptă.

— Japonezii au găsit în liniile americanilor o zonă de vreo 300 de metri neacoperită cu trupe şi înaintau în direcția aceea. Cîntînd „Umi Yukaba", „Cîntecul supuşilor credincioşi" marş militar difuzat la radio în întreagă Japonie în ziua în care Premierul Tojo anunțase victoria de la Pearl Harbor, japonezii înaintau decişi să lupte mai curînd pe moarte decît pe viață. Americanii trăgeau cu piesele de artilerie, cu tunurile de pe tancuri, cu mitraliere. Era un masacru în toată regula, ce întrecea performanțele din orice abator din lume, dar japonezii veneau într-una. Creşteau movilele de cadavre, se înroşeau țevile mitralierelor şi cînd acestea nu mai funcționau începea lupta la baionetă. Spre dimineață rămăseseră în viață cîteva sute de soldați şi ofițeri, cu nimic mai puțin decişi să trăiască după carnagiul din cursul nopții. Acum mărşăluiau spre Capul Marpi într-un exod de disperați: soldați, ofițeri, răniți, operați, medici, surori de campanie, sanitari, civili, sute de bărbați, femei şi copii, cu toții se îndreptau spre promontoriile din nord ca mînați de o ciumă bubonică. Pentru toți un singur cuvînt de

ordine: sinuciderea. Preferau moartea decît să ajungă în mîinile „Diavolilor Americani".

În tot cursul zilei, de pe falezele înalte s-au aruncat pe stîncile de jos, spălate de apele Pacificului sute de oameni. Familiile îşi aruncau mai întîi copii, apoi, ţinîndu-se de mînă – bărbaţi şi femei – săreau în golul ce se căsca sub ei. A fost văzută o femeie însărcinată ce urma să nască în cîteva ore, făcînd „gestul definitiv". Stîncile se acopereau încetul cu încetul cu trupurile sfărîmate ale locuitorilor din Saipan.

— Erau şi dintre aceia care au ajuns acolo tîrîţi de evenimente şi care ar fi dorit să supravieţuiască?

— Desigur! Dar aceştia nu scăpau de gloanţele ofiţerilor fanatici. Ultimii au rămas soldaţii şi ofiţerii. Aceştia din urmă au distribuit tuturor grenade de mînă. Cîte una de fiecare om. Sute de soldaţi au tras cuiul din grenada strînsă puternic sub bărbie sau aşezată sub casca metalică. Apele de la Capul Marpi străluceau în acea dimineaţă într-o manta sîngerie ...

Saipanul a cerut o jertfă mare Japoniei: 30.000 de fii ai ţării şi-au dat viaţa aici de prisos. Doar 921 au căzut prizonieri. Atît cît au reuşit americanii să-i sustragă morţii, pe parcursul luptelor şi în ultimele ore ...

— Şi pe americani i-a costat scump eliberarea insulei: 3.426 morţi şi 13.099 răniţi, din care peste 10.000 puşcaşi marini. Au fost căutate trupurile celor doi comandanţi care organizaseră apărarea şi conduseseră operaţiunile, asistînd neputincioşi la înfrîngere. Cel al generalului de corp de armată Yoshitsugo Saito nu a fost găsit în grămezile de cadavre răspîndite în zona de nord a insulei, în bună parte mutilate sau calcinate. În schimb a fost găsit trupul eroului de la Pearl Harbor, bătrînul amiral Chuichi Nagumo care şi-a tras, în ultimele ore, un glonte în cap; o dîră uşoară de sînge colora cele cîteva fire de păr alb de pe tîmpla sa dreaptă. Grupul de puşcaşi marini care descoperiseră trupul rămăseseră pironiţi cu privire asupra sa; sergentul Jim Carlson se auzi spunînd: „Acesta este omul care ne-a jucat festa aia teribilă din Hawaii. Priviţi-l el a dat foc Pacificului..."

— Vestea căderii Saipanului a produs rumoare şi

consternare la Tokyo. Deşi presa şi radio-ul încercau cu osîrdie să întreţină o atmosferă de optimism, escamotînd înfrîngerile Armatei şi Marinei imperiale în fraze pompoase despre strălucitele succese repurtate de bravii fii ai Yamato-ului, publicînd hărţi cu frontierele Marii Coprosperităţi, cu zeci de steguleţe – cerc roşu pe fond alb – presărate pe capitalele ţărilor şi insulelor subjugate de pe întinderile Pacificului, Saipanul era pierdut şi era prea aproape de Marile insule ale Imperiului pentru a se mai putea născoci vreo minciună. Cînd vestea a ajuns în cercurile conducătoare, reacţiile au fost aproximativ identice cu exclamaţia care a scăpat de pe buzele amiralului Flotei Osami Nagano, înaltul consilier naval al Împăratului: „Nenorocirea este acum pe noi". Căci odată cu insula Saipan cădea ultima linie de apărare din faţa Imperiului.

— Într-adevăr lucrurile stăteau prost: din arhipelagul Mariane rămăseseră mai importante insulele Tinian, la numai cinci kilometri la sud de Saipan şi Guam-ul undeva şi mai la sud, ambele urmînd să împărtăşească în scurt timp soarta Saipan-ului. De pe aerodromurile din aceste insule – imposibil de neutralizat – Japonia era în raza de acţiune a bombardierelor americane. Pericolul era iminent pentru Imperiul nipon. Şi parcă pentru a întări ideea acestui pericol pe 15 iulie a avut loc un prim bombardament strategic în Japonia, asupra uzinei siderurgice din insula Kyushu cu 69 de superbombardiere tip B 29 plecate de la baza aeriană Ohengtu din China.

— Atît poporul japonez cît şi cercurile conducătoare îşi puneau întrebări de felul: Cum s-a putut ajunge aici? Cine se făcea vinovat de toate aceste insuccese?

— Întrebări care aveau un sens cu totul diferit la cele două entităţi.

— Probabil, dar cercurile conducătoare căutau un ţap ispăşitor. Genro – Consiliul Privat – format din vechi primi miniştri, îşi îndreptă în unaminitate privirea acuzatoare asupra generalului Tojo. În definitiv nu cumula el pe lîngă funcţia de Preşedinte al Consiliului de Miniştri, pe aceea de Ministru de război, Ministru munitiilor, Şef al centrului de

stat major general şi Comandant şef al Aviației şi Armatei? Şi nu a revendicat el însuşi „onoarea de a apăra această insulă”? Atunci de cine depinde luarea măsurilor pentru evitarea catastrofei? Fără îndoială că el purta întreaga responsabilitate pentru dezastrul din Saipan. O opoziție grea se formă contra generalului Hideki Tojo. Pînă şi unii din colegii de guvern erau împotriva sa. Fu nevoit să-şi prezinte demisia împăratului. Şi în ciuda aşteptărilor sale, i-a fost primită. Nu s-a simțit însă vinovat şi nu-şi va lua viața, precum făcuseră Saito şi Nagumo. El îi va aştepta pe americani care-l vor agăța într-un ştreang.

La 18 iulie 1944 Mikado-ul numeşte în locul lui pe guvernatorul Coreei, generalul Kuniaki Koiso, care părăsise armata încă din 1938. Trecea drept un moderat. Mareşalul Sugiyama preluă Ministerul de război, iar amiralul Yonai pe cel al Marinei. Shigemitsu îşi păstră portofoliul Afacerilor Externe.

— Dar aceste modificări de cabinet nu aveau darul de a schimba cursul implacabil al evenimentelor. Căci după căderea insulei Saipan, în 21 iulie, Divizia 3 Puşcaşi Marini a generalului Turnage începe debarcarea în Guam – botezată de japonezi după ocuparea ei, cu poeticul nume Amiya Jima – pe falezele Chonito, situate între Capul Adelup şi Capul Asan, pe coasta vestică a insulei – exact acolo unde debarcaseră japonezii la 10 decembrie 1941 şi concomitent Brigada l-a a generalului Shepherd …

— … cunoscut de noi din Capul Gloucester …

— … Exact! … debarcă puțin mai la sud, dincolo de peninsula Orote, urmată apoi de Divizia 77 Infanterie a generalului Bruce. Toate aceste unități – 40.000 de oameni – sub comanda generalului de divizie Roy Geiger, numit comandant al Forțelor expediționare pentru Guam. Ambele debarcări după cea mai intensă pregătire din tot cursul războiului, respectiv două săptămîni pline de bombardamente aeronavale efectuate asupra insulei – cea mai vastă şi cea mai populată din Mariane – teritoriu american de peste patruzeci de ani înainte de ocupația japoneză.

Vor urma lupte sălbatice pentru cucerirea primelor capete de pod. La nord de stîncile Chonito, luptele vor dura patru zile pentru a debarca şi menține o biată plajă lată de şase kilometri şi adîncă de cincisprezece metri.

— Căci nu e simplu de luptat cu soldații sinucigaşi ai generalului de corp de armată Takashina, care vin la atac cu calupuri de explozibil prinse strîns de centură, aruncîndu-se sub tancuri, asupra tunurilor şi înaintea camioanelor cu materiale, debarcate pe plaje.

Iar peste trei zile, în 24 iulie va avea loc debarcarea Diviziei a 4-a de Puşcaşi Marini în insula Tinian.

— Vestita divizie care a trecut prin infernurile din Guadalcanal şi Tarawa.

— Bineînțeles.

— După o pregătire aeronavală efectuată de opt portavioane, cuirasate, crucişătoare, grupuri de bombardiere şi vînătoare – ce-şi aveau de acum bazele în Saipan. Plus 506 piese de artilerie ce trăgeau asupra insulei de pe falezele sudice ale Saipanului.

— Insula era apărată de 9.000 de soldați şi marinari japonezi. Pe viceamiralul Kakuji Kakuda – ocupat permanent cu golirea unor sticle de sake – nu se poate conta, astfel încît comanda insulei revine colonelului Ogata, comandantul Regimentului 50 Infanterie, care colaborează cu căpitanul de navă Oya, comandantul Forței de gardă navale 56. Oya apăra coasta din zona oraşului Tinian, situat în sud-vestul insulei unde construise fortificații puternice şi instalase cea mai mare parte a artileriei de pe insulă. Ogata răspundea de apărarea restului insulei. Navele americane cu trupele de debarcare se îndreptau însă spre nordul insulei acolo unde fortificațiile erau slabe. Lui Oya nu i-a prea folosit pregătirea sa minuțioasă, decît pentru a lovi cîteva nave ce se apropiaseră prea mult de insulă, fiind în bătăia bateriilor sale de coastă. Au primit numeroase lovituri „Colorado" şi „Norman Scott" rănind peste o sută de oameni şi omorînd cam tot atîția puşcaşi marini şi marinari.

— Printre victime şi comandantul de pe „Norman Scott", căpitanul de fregată Owens. Cu toate aceste pierderi, în 24

iulie dimineața au început debarcările şi deşi Ogata, disperat îşi duce în grabă trupe şi artilerie spre nord angajîndu-se în luptă tenace şi decis să sacrifice oameni dar nu teren, la ora 16.30 pe Tinian se aflau 15.614 puşcaşi marini, tancuri şi artilerie, suficiente pentru a realiza o superioritate față de japonezi. Luptele purtate în cursul după amiezii s-au soldat cu pierderi mari pentru Ogata. Seara mai avea vreo mie cinci sute de oameni.

— Noaptea la ora 2.00 organizează cu 600 de oameni un atac sinucigaş. Este zdrobit. Nici un supraviețuitor. Peste o jumătate de oră repetă atacul cu 200 de oameni. Lichidați în totalitate. La 3.30 un al treilea şi ultimul. Sînt seceraţi cu toții. Către dimineață americanii au avut în față un spectacol unic: trupuri de soldați zburînd la trei metri prin aer, aruncați de forța exploziilor unor mine magnetice. Nişte ofițeri şi soldați răniți îşi încheiau războiul în felul lor „onorabil".

Ogata cu 225 oameni se retrage în sud. Şapte zile a durat urmărirea. La un atac al americanilor cad mulți japonezi inclusiv colonelul. Cei rămaşi în viață se întrec în tot felul de sinucideri. În 31 iulie luptele pe Tinian iau sfîrşit. Insula e cucerită cu pierderi minime din partea americană: 327 morți şi 1.771 răniți.

— Dar în Guam?

— În Guam generalul Takashina conta pe o tactică sui generis. Existau pe insulă cîteva depozite mari de whisky şi sake care adăposteau sute de butoaie pline cu băuturi. El sconta că alcoolul va întreține elanul trupelor şi dădu ordin ca fiecare om să aibă rații îndestulătoare zilnice. Erau pe insulă 19.000 de soldați şi ofițeri, dar băutură pentru o sută de ori mai mulți.

În după-amiaza de 25 iulie trupele căpitanului de fregată Tamai se retrag din zona Agat din peninsula Orote pentru a se evacua pe mare, dar artileria americană le-a scufundat micile ambarcațiuni. Noaptea japonezii s-au pus pe băutură. Apoi patrulele lor au tatonat liniile ameircane pentru a găsi breşe. Au găsit una largă de opt kilometri şi adîncă de vreo 1.500 de metri. Aici au fost aduse trupele, în

speranța de a forța şi străpunge frontul american şi a reveni în insulă. Japonezii beți, mergeau în dezordine aruncîndu-şi unii altora glume sau încurajîndu-se strigînd: „Mikado-ul vrea sînge în această noapte, mult sînge!" Ici colo explodau grenade. Strigătele celor răniți se pierdeau în vacarmul general, suficient pentru reglarea tirului artileriei de către comandanții bateriilor americane vecini zonei. S-au aruncat asupra japonezilor 26.000 obuze. Cinci şi ceva de fiecare luptător japonez.

— Dar peste patruzeci şi cinci de minute alt atac banzai. Şi apoi altul.

— Au fost în total vreo cinci valuri.

— Dimineața, în fața pozițiilor americane un spectacol de coşmar: sute de cadavre mutilate acopereau în întregime cîmpul din față. Nici Goya şi nici Vereşceaghin nu au avut suficientă fantezie în operele lor față de ce se arăta ochilor aici. Numai în fața unui pluton de puşcaşi marini din Brigada l-a, erau 258 japonezi împuşcați în timp ce plutonul nu pierduse nici un om. Au fost numărați 3.372 japonezi ucişi în peninsula Orote.

— Ei bine, au fost şi patru prozonieri, nişte soldați care nu apucaseră să-şi smulgă cuiul din grenadă oprită pentru „ultimul gest".

— Şi în zona Asan–Adelup?

— Acolo generalul Takashina pregătise un atac banzai cu 5.000 de oameni, împărțiți în trei coloane. Prima sub conducerea sa directă ieşi la atac de şapte ori, dar a fost respinsă tot de atîtea ori. Brigada 48 japoneză s-a consumat pînă la ultimul om în toate aceste asalturi. A doua coloană sub comanda colonelului Maruyama se lovi de dîrzenia companiilor căpitanilor Shoemaker şi Helgren. Japonezii veneau la atac purtînd în spate ranițe pline cu exploziv, pînă la zece kilograme – mine de cîmp prinse de corpurile lor sau grenade fixate de centură. Exploziile acestor „oameni bombă" produceau goluri de cîte zece metri diametru. Dar cu tot elanul soldaților sinucigaşi – beți – în zori unitatea lui Maruyama fu zdrobită în totalitate, inclusiv comandantul lor care a fost împuşcat. A treia coloană condusă de

comandantul Yukioka, atacă compania 21 de puşcaşi marini din zona spitalului militar. Răniţii apţi de luptă au cerut arme. Atacul n-a împiedicat pe un medic militar să-şi efectueze operaţia începută în timp ce schije de grenadă şi gloanţe se înfigeau în pereţii încăperii. Au murit în total 3.500 de japonezi.

— Supravieţuitorii nu mai aveau comandanţi şi nici armament. Totul fusese distrus. Takashina căzuse sub focul unei mitraliere şi comanda trecu asupra generalului de corp de armată Obata. S-au mai dus lupte pentru cucerirea micului orăşel Agana – capitala insulei – de pe coasta vestică. În 29 iulie drapelul american era ridicat pe cazarma Marinei din peninsula Orote. Dar luptele au continuat pînă în august cînd trupele generalului Geiger au atins nordul insulei şi Capul Ritidian. Printre cei căzuţi în aceste zile cei doi căpitani bravi care ţinuseră piept împreună cu companiile lor, unităţii de „soldaţi-bombă" a lui Maruyama. În Guam au căzut 7.800 de soldaţi americani din care 1.400 morţi. Prinosul l-au dat puşcaşii marini. În 10 august principalele insule din arhipelagul Marianelor erau eliberate de sub dominaţia japoneză. Sacrificiul celor cîteva mii de americani era preţul libertăţii acestor insule.

— Nu ştiu cum mi-au venit în minte ultimele versuri din poezia *Pierderi* a lui Randall Jarrell [1]:

„Însă-n noaptea-n care-am murit visat-am că eram mort,
Şi-oraşele-mi spuneau: „Pentru ce mori?
Noi sîntem mulţumite, dacă tu mori; dar pentru ce-am murit eu?"

Şi mă întreb: pentru ce au murit atîţia japonezi, Sensei san? Dar acesta rămăsese pe gînduri fără să-mi răspundă nimic. În caroiajul plasei de sîrmă fixate pe fereastra încăperii mele de la hotelul Friendship, stelele de pe boltă se fixaseră în cîte

[1] Randall Jarrell (1914–1965) poet american, din generaţia celui de al doilea război mondial. *Antologia poeziei americane*, Editura Univers, Bucureşti, 1979. pag.408–409.

un pătrățel şi privind atent la cadrul închis de rama ferestrei luminițele acelea detaşate de pe cer, înjghebaseră aici – ca pe un gherghef – imaginea unui porumbel.
Să fie oare un răspuns la întrebarea poetului?

Capitolul 11

FLORI DE VIŞIN

> „Aproape un an de zile am fost pregătiți cu grijă pentru a muri. De fapt, mii de ani. Aceasta făcea parte din modul nostru de a înțelege lumea". Jasuko Kuvahara, *Kamikaze. Piloții sînt gata să meargă la moarte.*
> Almanahul Luceafărul, Estival 1984, pag. 197.

— În cursul primei audiențe a noului Prim-ministru şi a ministrului Marinei la împărat, acesta din urmă a conchis: „Va trebui să colaborați pentru a pune capăt războiului în Marea Asie. Şi vă recomand să nu iritați Uniunea Sovietică".

— Deci porți deschise pentru negocieri cu S.U.A. şi Marea Britanie. Dar cum? Cînd „... exigența unei capitulări necondiționate formulată de Roosevelt şi Churchill la Casablanca interzicea Aliaților oferta unor condiții ce puteau servi drept bază de discuții pentru încetarea ostilităților", ca să citez pe Potter şi Nimitz. Această poziție este atestată şi de consfătuirea de la Honolulu, unde s-au luat în discuție direcțiile de avans către Japonia.

— Da, la 26 iulie Roosevelt soseşte la Honolulu unde convocase pe amiralul Nimitz şi pe generalul MacArthur, cu scopul de a contopi punctele de vedere diferite ale acestora şi

de a unifica cele trei teatre de operațiuni din Pacific: sudic, fără obiect după căderea arhipelagului Solomon, sud-vestic – am în vedere operațiunile conduse de generalul MacArthur – şi central, care au făcut obiectul discuțiilor din seara trecută: cucerirea insulelor de bază Marshall, Caroline şi Mariane.

— Discuția se desfăşoară la Pearl Harbor, la bordul crucişătorului „Baltimore". La început ia cuvîntul Nimitz. Amiralul în fața unei hărți a Pacificului, pledează rece, argumentînd rațiunile pentru o operație directă spre Japonia, prin micile arhipelaguri Bonin şi Volcanos, aflate la jumătatea drumului dintre Mariane şi Japonia, în ultima aflîndu-se şi mica insulă Iwo Jima. Nimitz susținea de asemenea ocuparea Formosei care avea drept rezultat izolarea Japoniei de Birmania, Malayesia şi Filipine, respectiv neutralizarea a peste un milion de soldați niponi, ceea ce urma să constituie un puternic şoc pentru statul major imperial. El afirma că în Saipan şi Tinian sînt în curs de pregătire cîteva aerodromuri ce vor primi superfortărețele B 29 destinate să lovească centrele industriale şi porturile din principalele insule ale Japoniei. Amiralul considera imposibilă vreo încercare aeronavală de contracarare a operațiunii: flotile de aviație nipone nu puteau fi reconstituite în timp util, iar navele puține la număr, nu puteau ieşi în larg fără riscuri. Cînd Preşedintele se adresă generalului MacArthur: „Ei bine, Douglas, unde socoteşti că trebuie să lovim acum?" generalul îi răspunse cu cel mai firesc aer din lume: „Bineînțeles la Leyte, domnule Preşedinte şi de acolo la Luzon". El argumentă cu elocință că „axa Noua-Guinee–Mindanao–Luzon–Formosa" era singurul drum ce ducea la Tokyo. „Am pledat – menționează generalul în memoriile sale – contra concepției navale a atacului frontal asupra pozițiilor foarte puternice din Iwo Jima şi Okinawa. Am insistat pe faptul că pierderile noastre vor fi mai grele pentru a fi justificate de cîştigul defensiv al acestor avanposturi. Ele nu constituiau elemente esențiale ale sistemului defensiv inamic şi tăindu-le comunicațiile cu sudul – prin recucerirea Filipinelor – ei vor fi uşor reduşi şi neutralizați cu prețul unor pierderi neglijabile. Ele nu posedau resurse suficiente pentru

a reprezenta puncte de sprijin utile avansului nostru. În plus, eu consideram că Formosa, cu populația sa ostilă, reprezenta o bază de atac îndoielnică contra Japoniei". Sublinie prilejul pierdut în Marea Filipinelor de a lichida flota japoneză. Punctul său tare era însă Filipinele: acolo o armată populară – cunoscută sub numele de Hukbalahap – lupta împotriva ocupanților japonezi, contînd pe promisiunea sa, că armata americană va reveni să desăvîrşească eroicul lor sacrificiu, în numele libertății. Era o problemă de prestigiu a Statelor Unite, cu ecou profund la toate popoarele din Pacific şi Asia.

— Argumente greu de înlăturat.

— Preşedintele înclină spre varianta generalului, dar decizia o lasă pe seama Conferinței interaliate de la Quebec din 11 septembrie, ce avea drept scop coordonarea acțiunilor de pe toate teatrele de război. Pînă la conferință Nimitz organiză raiduri în insulele Bonin şi Volcanos, iar MacArthur şi Halsey, făcură acelaşi lucru asupra bazelor navale Jap şi Palaos din Carolinele occidentale, care ar fi constituit o amenințare din flanc în cazul unei operațiuni către Mindano.

În plus se hotărăşte fuzionarea escadrelor lui Halsey şi Spruance într-una singură încredințată ambilor.

— Cum?

— Comanda alternativă. Cînd Halsey va fi pe mare – flota purtînd denumirea de „Task Force 38" sau Flota 3-a – Spruance va pregăti la Pearl Harbor planurile ofensivei următoare şi invers. În acest caz invers flota purtînd denumirea de „Task Force 58" sau Flota 5-a.

— Ce avea în compunere această „Task Force 38/58"?

— 8 portavioane mari, 8 mici, 6 cuirasate noi şi rapide, 6 crucişătoare grele, 9 crucişătoare uşoare şi 58 distrugătoare; de asemenea 1.100 bombardiere în picaj, bombardiere torpiloare şi avioane de vînătoare. De fapt coloana vertebrală a acestei Flote o constituia formația de portavioane a lui Mitscher.

— Şi ce a hotărît Consfătuirea de la Quebec?

— JCS – Joint Chiefs of Staff – Comitetul şefilor de stat major a luat inițial hotărîrea de invazie a Filipinelor,

însuşindu-şi propunerea lui MacArthur, comanda operațiunii revenindu-i bineînțeles. Urmau să aibă loc debarcări preliminare în Palaos şi Mindanao urmate de ocuparea insulei Leyte din centrul Filipinelor. După cucerirea acesteia urma să se decidă în alternativă: Luzon sau Formosa. În conformitate cu prevederile planului, Halsey îşi îndreaptă „Task Force 38" înspre arhipelagul Palaos şi Mindanao. După o săptămînă de bombardamente – 2.400 de decolări, 200 avioane inamice doborîte, numeroase nave scufundate – Halsey este surprins de lipsa oricărei riposte aeriene nipone. El se adresează JCS-ului propunînd atacul direct asupra insulei Leyte fără debarcările intermediare din Yap, Palaos şi Mindanao.

— Propunerea găseşte pe King alături de preşedintele Roosevelt, prezent la Conferința de la Quebec unde sosise şi Churchill. Acordul se dă pe loc şi în locul debarcărilor pe Mindano programat pentru noiembrie şi apoi pe Leyte în decembrie cum hotărîse JCS-ul inițial, Nimitz şi MacArthur primesc ordin de a trece la efectuarea directă a debarcării pe insula Leyte. Debarcarea din Yap este de asemenea anulată şi Corpul 24 Armată va fi folosit de MacArthur. Debarcările din Morotai, Angaur, Ulithi şi Peleliu vor avea loc, pentru a asigura baze aeriene operațiunilor viitoare. În special se conta pe aerodromurile din mica insulă Peleliu ...

— ... situată în arhipelagul Palau, constituit dintr-o sumedenie de insulițe de origine vulcanică, înconjurate de recifuri de corali, toate presărate pe o lungime de 123 km şi pe o lățime de 33 km. Printre acestea, Peleliu, o insuliță de 10 km lungime şi 2 km în partea sa cea mai largă. Poseda un aerodrom bine construit şi americanii hotărîseră că merită 4–5 zile de luptă pentru cucerirea bazei. Cu acest gînd generalul Rupertus în fruntea vestitei Divizii 1 de Puşcaşi Marini, – şcolită şi călită în luptele din Guadalcanal şi Tarawa – se aruncă în dimineața zilei de 15 septemprie pe plajele insulei, după obişnuita „înmuiere" a forțelor de pe insulă prin borbardament aeronaval. N-avea de unde şti că generalul de corp de armată Inouye – aşteptîndu-se la un atac din partea americanilor – organizează cu cei 30.000 de

oameni ai Diviziei 14 Infanterie, pe care o comandă, în grotele din inima calcaroasă a muntelui Umurbrogal – culcat de-a lungul insulei în zona sa centrală, la nord de aerodrom – cel mai puternic sistem defensiv din tot cursul războiului realizat de japonezi în Pacific. Cele 500 de grote ale muntelui erau fortificate şi legate cu o rețea complicată de comunicații subterane, care a permis japonezilor să reziste şi să rămînă stăpîni pe insulă pînă la 24 noiembrie.

— Deci nu patru zile cum spera Rupertus ci 69 de zile. Pentru că Inouye nu şi-a mai instalat trupele pe plajă, în sistemul de apărare perimetric, expunîndu-se bombardamentelor aeronavale – aşa cum procedaseră predecesorii săi – ci s-a ascuns în grotele oferite de Umurbrogal. A schimbat şi tactica de luptă, repugnînd atacurile banzai. „Noi sîntem gata să murim în mod onorabil" – susținea el în „Instrucțiunea generală pentru victorie" pe care o adresase în 11 iulie trupelor din arhipelag – „dar simplul fapt de a muri nu ajunge. Trebuie să menajăm personalul şi materialele. Este neîndoielnic că dacă vom plăti americanilor cu aceeaşi monedă cu care ne tratatează pe noi – ştiind că pentru ei contează exclusiv forța materială – deci acționînd împotriva lor tot cu forță materială, atunci le vom provoca un şoc neaşteptat, de necrezut ..."

— A trebuit să fie trimisă şi Divizia 81 Infanterie – supranumită „Riscă tot" – de sub comanda generalului maior P.J. Mueller pentru a sprijini eforturile Diviziei 1 Puşcaşi Marini. Au trebuit să apară şi superfortărețele B 29 de pe aerodromurile din insulele Saipan şi Tinian puse în funcție prin octombrie, care să efectueze bombardamentele strategice în arhipelag pentru ca insula să cedeze.

— Divizia lui Inouye a fost lichidată aproape în totalitate, în această lungă luptă de peste două luni de zile.

— Şi americanii au pierdut 1.252 puşcaşi marini, 208 infanterişti precum şi 7.711 răniți.

— Americanii au plătit un preț scump în oameni într-un efort inutil, deoarece au cucerit insula prea tîrziu, pentru a mai folosi aerodromul de aici în operațiunea contra Filipinelor.

— În schimb odată cu ocuparea arhipelagului Palau, centura de insule a Marianelor – completată şi cu cea a Molucelor, cucerite de MacArthur – constituind avanpostul oriental al Filipinelor, era în totalitate în stăpînirea americană. De aici mai erau 1.665 kilometri pînă la Manila şi 2.200 km pînă în Okinawa. Tot pe această centură se realizează şi joncțiunea dintre unitățile comandamentului Pacificului de sud-vest cu cele din Pacificul Central.

— Deci prima mişcare pe tabela de şah a Pacificului o constituia Filipinele şi japonezii intuiau că adversarii lor nu vor întîrzia s-o facă. Pierderea arhipelagului însemna însă izolarea Japoniei de insulele din sudul Pacificului, sursă vitală de materii prime strategice pentru ducerea războiului şi aprovizionarea imperiului.

— Filipinele deci, trebuiau apărate cu orice preț.

— În acest scop Cartierul General Imperial a elaborat un plan menit să facă față acestei noi amenințări.

— Este vorba de planul „Sho-go".

— În traducere „operația «Victoria»". Avea la bază ideea atragerii forțelor navale ale S.U.A. undeva în largul oceanului de către o grupare nadă, în vreme ce cuirasatele nipone urmau să zdrobească forțele de invazie americane ce executau debarcarea în Filipine, sub focul ucigător al celor nouă tunuri puternice de 457 mm de pe supercuirasate, capabile să tragă proiectile de 1.450 kg la o distanță de 45.000 de metri. Această flotă lipsită de avioane proprii trebuia însă să se bazeze pe protecția aeriană a flotilelor din bazele terestre din Formosa, Luzon, Leyte şi Mindanao.

— Era un punct slab al planului „Sho-go". Şi după aceea?

— Toate forțele navale şi aviația de pe insulele amintite aveau să cadă asupra forțelor navale americane atrase în largul oceanului şi să le scufunde.

— Dar inițiativa este de partea americană. Tokyo fiind anunțat din Filipine în zorii zilei de 17 octombrie că în apele golfului Leyte îşi făcea apariția o forță de aproximativ 750 de nave. Erau de fapt trei mari forțe navale: Gruparea 3 Amfibie de sub comanda amiralului Theodor S. Wilkinson plecată din

Hawaii, ce transporta Corpul 19 Armată al generalului maior F.C. Sibert, Gruparea 7 Amfibie de sub conducerea amiralului Daniel E. Barbey, plecată din insulele Pacificului de sud-vest şi transporta Corpul 24 armată al generalului maior J.R. Hodge şi în sfîrşit Flota 7-a de sub ordinele viceamiralului Thomas C. Kinkaid – compusă din 6 cuirasate, 18 portavioane şi zeci de crucişătoare şi distrugătoare, ce asigura sprijinul trupelor de debarcare, respectiv Armata 6-a americană, de sub comanda generalului Walter Krueger, numărînd 175.000 de oameni. Navele transportau de asemenea peste 100.000 tone armament, materiale tehnice, muniţii şi provizii.

— De cum este înştiinţat în 17 octombrie asupra apariţiei în golful Leyte a acestei flote navale uriaşe, amiralul Toyoda dă ordinul de începere a operaţiei „Sho-go".

După un bombardament intens efectuat de grupul de sprijin de artilerie navală, al contraamiralului J.B. Oldendorf în cursul după amiezii de 20 octombrie, Diviziile Corpului 10 Armată ale generalului maior F.C. Sibert debarcă în zona localităţii Tacloban de pe coasta estică a insulei, spre nordul ei, iar cele ale Corpului 24 Armată al generalului maior J.R. Hodge pun piciorul în zona Dulag ceva mai la sud. Generalul MacArthur debarcă cu al treilea val de trupe şi în faţa unui microfon conectat la un post de emisie local, adresează poporului filipinez, pe pămîntul căruia calcă după 954 de zile de absenţă un mesaj ce începea cu cuvintele: „Iată-mă revenit". Îşi ţinuse promisiunea pentru care a trebuit să lupte dînz şi neînfricat cu inamicul perseverent şi neînduplecat cu cei din propria tabără.

— Apărarea Filipinelor era încredinţată generalului Tomoyuchi Yamashita care a constituit Armata 35-a japoneză cu şapte divizii ce încadrau aproape 265.000 de oameni, forţe ce aparţineau grupului de armate „Sud", de sub comanda mareşalului Terauki. În Leyte japonezii nu opun rezistenţă la debarcarea trupelor, şi se retrag – conform tacticii aplicate în Peleliu – în interior pe înălţimi. Aici în interiorul insulei americanii vor simţi împotrivirea trupelor Diviziei 16 Infanterie de sub comanda generalului maior

Makino. Japonezii luptau ca întotdeauna şi peste tot vitejeşte, neînfricați, la limită, iar Yamashita va trimite neîntrerupt întăriri din Luzon şi Visayas, ca dintr-o rezervă inepuizabilă. Corpul 10 Armată american urcă spre nord – o parte din trupe debarcă şi în insula Samar – iar Corpul 24 coboară spre sud, pentru ca în decembrie cleştele să se închidă dramatic: japonezii pierd în luptele de pe Leyte 70.000 de oameni, americanii 15.584.

— Ca urmare a ordinului de începere a operației „Sho-go", în zona golfului Leyte se pregătea o confruntare navală de proporții neobişnuite – şi deşi aveam multe lucruri de discutat în această seară – merită să ne oprim puțin mai atent asupra evenimentelor din zilele de 23–26 octombrie în care a avut loc bătălia.

Pentru a pune în aplicare planul „Sho-go", amiralul Toyoda adună din diferitele baze împrăştiate prin Pacific, toate forțele navale disponibile. În Marea Interioară – pe numele japonez Setonu-Uchi sau Seto Naikai, un fel de „Mare nostrum" japoneză, închisă de insulele Honshu, Shikoku şi Kyushu, lungă de vreo 400 km, lată de 50 km şi adîncă de 40 metri – gruparea de nord a fost pusă sub comanda viceamiralului Jisaburo Ozawa, fiind destinată să constituie „forța de portavioane nadă". Era compusă din 2 cuirasate transformate în semiportavioane, „Ise" şi „Hyuga", un portavion greu, 3 portavioane uşoare – toate fără avioane şi fără piloți – 3 crucişătoare uşoare şi 8 distrugătoare. Avea menirea să ademenească în largul oceanului „Task Force 38" condusă de amiralul William T. Halsey, care avea misiunea – din partea lui Nimitz – să acopere cu aviația de pe portavioane, forțele de debarcare şi să nimicească flota japoneză cînd se va ivi un prilej favorabil. În întîlnirea ce urma să aibă loc „forța de portavioane nadă" – fără acoperire aeriană – era în mod iminent expusă loviturilor Flotei lui Halsey. Părea un sacrificiu deliberat din partea Cartierului General Imperial, făcut pentru a permite altor forțe navale japoneze să se arunce în golful Leyte asupra Grupărilor amfibii americane cu trupele de debarcare lipsite de protecție şi să le lovească. Acestea erau: Forța 1-a de Lovire de sub

comanda viceamiralului Takeo Kurita, alcătuită din 7 cuirasate, din care 2 supercuirasate – mastodonții „Yamato” şi „Musachi” – 13 crucişătoare rapide, puternic înarmate şi 19 distrugătoare – formație ce se va rupe în două în cursul bătăliei – prima, Forța „A” condusă chiar de comandantul Flotei, a doua Forța „C”, sub ordinele viceamiralului Shoji Nishimura, ce va primi 2 cuirasate, un crucişător şi 4 distrugătoare din totalul Flotei a 2-a; mai participa şi Forța 2-a de Lovire, de sub comanda viceamiralului Kiyohide Shima, cu 2 crucişătoare grele, unul uşor şi 4 distrugătoare. După distrugerea grupărilor amfibii americane venite pentru debarcări, toate forțele navale japoneze plus aviația din bazele situate în Formosa şi Okinawa urmau să se îndrepte în largul oceanului pentru a lovi şi distruge „Task Force 38”. Acesta era în cîteva cuvinte planul „Sho-go”.

— Să vedem cum s-a desfăşurat în realitate bătălia din golful Leyte.

— Cred că ar trebui amintită mai întîi operațiunea „Roi II”, care a constat în efectuarea a numeroase raiduri aeriene, cu aviația de pe portavioanele lui Halsey, asupra bazelor nipone din arhipelagul filipinez, – aerodromurile Clark, Nichol, Aparri pe lîngă Manila, – din Japonia, Okinawa, din insulele Ryukyu şi în special din Formosa – situată în nordul Filipinelor – folosită ca bază de popas pentru întăririle trimise din metropolă. Pentru aceasta din urmă, în dimineața zilei de 12 octombrie şi-a luat zborul un val de avioane de pe 17 portavioane americane aflate la 120 km de insulă. Împotriva lor a ieşit la atac aviația niponă – pe insulă se aflau peste 1.000 avioane – în mare parte destinate să participe la faza finală a planului „Sho-go”. A avut loc cea mai mare bătălie aeriană din întreg războiul Pacificului, soldată cu peste 500 de avioane japoneze doborîte, față de 89 pierdute de americani; în plus instalațiile militare din insulă distruse precum şi 11 portavioane, 2 cuirasate, 4 crucişătoare scufundate şi alte 28 avariate şi incendiate. Forța aeriană japoneză era distrusă încă înaintea bătăliei pentru Leyte.

— Situație şi mai periculoasă acum pentru japonezi, cînd dintr-o zi în alta urma să se dezlănțuie bătălia din golf,

iar forțele navale erau expuse atacurilor aeriene inamice fără posibilitate de ripostă.

— În aceste condiții amiralul Toyoda ia o hotărîre care avea să aibă urmări deosebite pentru războiul aerian. El îşi dă seama că războiul nu se mai putea duce cu miljoace obişnuite şi că este necesar să se recurgă la forme şi mijloace de luptă extreme. Ştia că la Tokyo exista la conducerea Departamentului Înzestrării Aeronavale a Ministerului Armamentului, un om cu idei îndrăznețe, care în aceste momente critice putea fi de mai mare folos în Filipine, unde se va juca o carte decisivă a războiului. După o convorbire lungă în subsolul Universității din Keio din împrejurimile capitalei, unde Toyoda îşi va avea cartierul general, viceamiralul Takejiro Onishi este scos din postul de şef al Înzestrării Armatei şi trecut la comanda Flotei l-a Aeriene din Filipine. Era un pilot de primă clasă, luptase în China, fusese mîna dreaptă a lui Yamamoto în zilele de glorie ale Pearl Harbor-ului, comandase o escadrilă de aviație care participase la atacul împotriva cuirasatelor britanice „Repulse" şi „Prince of Wales". Pleacă în grabă din Tokyo şi pune avionul pe aerodromul Nichol de lîngă Manila exact în momentul cînd acul cadranului de benzină indica punctul zero. Făcuse un ocol al insulei Formosa, unde avusese loc în acea zi o mare bătălie aeriană. După ce a fost pus la curent cu situația existentă în arhipelag şi cu cerințele imediate, Onishi începu să caute o soluție de ieşire din impas. Cît fusese la Departamentul Înzestrării urmărise toate tipurile de arme noi şi le studiase eficacitatea. Unul dintre aceste proiecte se numea „Oka", ceea ce însemna „tunetul zeilor".

— Denumirea voia să explice originalitatea şi puterea acestor „bombe zburătoare", un fel de avioane fără pilot prevăzute cu aparatură electronică pentru a fi teleghidate.

— Tipul acesta de avion îi aminti discuția purtată cu cîteva săptămîni din urmă cu colonelul Motoharo Okamura care îi sugerase ideea folosirii în luptele aeriene împotriva navelor americane a unor piloți ce urmau să-şi sacrifice viața. „Aceştia ar putea întoarce mersul războiului în favoarea Japoniei" i-a spus el atunci. Analizînd aici în

Filipine situația aviației şi eficacitatea atacurilor aeriene ale flotilelor nipone Onishi constată că numărul piloților din aviație scăzuse simțitor, că toți piloții noi – care luau locul celor căzuți în lupte – veneau din ce în ce mai slab pregătiți şi ca urmare, atacurile efectuate de aceştia erau mai lipsite de eficacitate decît cele anterioare. Ei mureau cu sutele fără a pricinui pierderile scontate la inamic. Din contra pierderea înregistrată de imperiu în avioane şi piloți era de la o zi la alta tot mai mare. Onishi se gîndea la un sistem nou care să permită în schimbul sacrificiului unui pilot japonez provocarea de pierderi maxime la inamic. De ce avion teleghidat care este susceptibil de a cumula tot felul de erori? Nu. Uu avion condus cu precizie de un pilot pînă la țintă. Se năştea o nouă tactică, a salvării ultime a patriei într-o bătălie decisivă. Se întîmplase în istoria Japoniei un eveniment ce putea fi asociat de ideea sa. Era în 1281 cînd nepotul lui Gingis-han, Kubilai hanul cel mare al mongolilor, cuceritorul Chinei, devenit împărat al Imperiului Celest, a pregătit şi a pus pe picioare o mare armadă cu care urma că cucerească Japonia. Atunci shogunul a trecut la organizarea apărării țării împotriva invadatorilor. Oamenii munceau făcînd tot felul de lucrări de apărare, în timpul liber însă alergau în temple să se roage. Zeii s-au îndurat şi un taifun cumplit a înecat flota inamică. Atunci oamenii au botezat acel vînt spunîndu-i kamikaze, care înseamnă …

— … vînt divin.

— Onishi va denumi proiectul său „Floare de vişin" cea mai poetică dintre cele cinci semnificații ale cuvîntului Oka. Iar unitățile de aviație pe care le va înființa în conformitate cu acest proiect, le va boteza „kamikaze", în amintirea „vîntului divin" din 1281.

— Legătura dintre aceste unități şi denumirea kamikaze era deci simbolică …

— Fără îndoială. Căci acțiunile lor de luptă se bazau pe o concepție de atac aerian cu totul nouă şi cu efect distrugător maxim la inamic. Avion, bombă – montată sub fuselaj – şi pilot formau un ansamblu unic, cu misiunea de a evita sau a supraviețui atacurilor aviației de vînătoare

inamice, de a se strecura prin teribilul baraj de foc împroşcat de armamentul navelor, de a-şi alege o victimă – de regulă o navă mare – şi a se arunca asupra ei, lovind-o pe cît posibil mortal. Pentru aşa ceva antrenamentul obişnuit al unui pilot se reducea la învăţarea decolării, folosirii aparaturii radio şi cîteva reguli ale tehnicii navigaţiei. Dintre nave li se indică drept principală ţintă portavioanele, baza flotei americane, considerate pericolul numărul unu, atît prin forţa lor cît şi prin zona de acţiune ce o puteau cuprinde.

— Literatura militară şi istorică foloseşte termenul kamikaze pentru a desemna şi pe piloţii acestui tip de luptă.

— Exact.

— Şi de unde şi-a procurat Onishi avioanele?

— Amiralul era un tip practic şi înainte de a-şi anunţa teoria cutreieră aerodromurile, goli hangarele de toate aparatele de tip vechi, – avioane de vînătoare, de cercetare, hidroavioane, bombardiere – mobiliză echipe întregi de mecanici să le repare şi să le ataşeze o singură bombă de 250 kg. Apoi se duse la Mabalacat – un mic orăşel cu cîteva case în stil european – unde se afla sediul statului maior al Escadrei 201 Aeriene, convocă întreg corpul de piloţi şi pe comandanţii lor din arhipelag. Intră în sala de conferinţe, privi asistenţa îndelung şi stăruitor, apoi i se adresă cu o voce gravă: „Ştiţi cu toţii că operaţiunea «Sho» este în curs de desfăşurare. Dacă eşuează situaţia Japoniei va fi dramatică. Operaţia nu poate reuşi decît dacă marile bastimente ale flotei ar înainta sub o puternică umbrelă aeriană. Această umbrelă nu o mai avem şi nici mijloacele de a o reface. Singura soluţie care ne rămîne constă în a interzice – cel puţin pentru cîteva zile – zborul aparatelor de pe portavioanele inamice. Acest lucru nu poate fi obţinut decît dacă încărcăm cu bombe de 250 kg toate aparatele de vînătoare şi avioanele de antrenament care ne-au mai rămas şi le trimitem să se sfarme pe punţile acestor portavioane. Vîntul elicelor voastre va fi noul kamikaze care va salva, ca în 1281, flota japoneză în pericol”.

— Cum a reacţionat audienţa?

— Linişte totală. Fiecare gîndea în felul său. S-a cerut o

pauză pentru deliberări. Cu puține zile înainte avusese loc un precedent. Contraamiralul Mosabuma Arima, care comanda Flotila 26 se prezintă pentru plecare la atac la avionul pe care îl pilota, fără însemnele gradului, contrar uzanței. În aer el se așează în fruntea grupului de optzeci de avioane de vînătoare, care se depărtau spre orizont. N-a mai fost văzut. A prelungit atacul pînă ce și-a terminat benzina și apoi s-a aruncat pe puntea portavionului „Franklin".

— Ce s-a întîmplat după pauza solicitată?

— Au revenit cu toții în sală și cel mai bătrîn dintre comandanți s-a adresat lui Onishi: „Amirale, vă transmitem acordul nostru, fără rezerve". Se spune că amiralul a ezitat un moment, apoi răspunse simplu: „Bine!" Și ieși pentru a nu-și trăda emoția.

În cîteva zile s-au alcătuit din resturile aviației din Filipine patru escadrile cu nume simbolice: „Asahi", adică Soare Răsare, „Jamasukura" – Vișin sălbatic, unul din simbolurile poetice dintre cele mai populare ale Japoniei, „Sikisima" – numele poetic al Japoniei și Yamato, așa cum știți, vechea denumire a Japoniei. Fiecare escadrilă era formată din tokkotai – grupe de avioane ce zburau simultan și în formație într-o misiune de luptă – fiecare tokkotai purtînd un nume distinct.

— Care bineînțeles dispăreau odată cu atacul.

— În cazul în care eșua prin nereperarea țintei tokkotai-ul revenea la bază, unde pilotul era destinat unei noi misiuni. Spre exemplu în Filipine s-au efectuat 447 zboruri, dar dintre acestea doar 201 au fost reușite. Restul piloților s-au întors la bază și au repetat zborul. Unitatea nou creată, a piloților de sacrificiu, se numea „Kamikaze Tokubetu kogekitai", ceea ce înseamnă „Unitatea de șoc cu destinație specială Kamikaze", sau prescurtat „Corpul Kamikaze".

— De fapt motivul esențial al creării acestui corp consta în faptul că Japonia recurgea la o încercare disperată de a face față înfrîngerilor succesive pe care le înregistra armata în această a doua parte a războiului, în fața implacabilei înaintări a armatei americane prin salturile sale de greier, pe care le efectua de pe o insulă pe alta, recucerind

arhipelagurile pierdute în prima parte a lui, după „infamia" din Hawaii. „Vîntul divin" era o manevră propagandistică ce urma să incite spiritele înfierbîntate de morbul victoriei ca şi legenda „armei secrete" a lui Hitler, menită să menţină în picioare mituri, confirmînd teza acestuia din urmă, potrivit căreia trebuia să „obţii ca poporul să ia iadul drept cer ..." Şi ce a făcut Onishi după ce a obţinut acordul piloţilor?

— I-a trimis bineînţeles, în acţiuni de luptă şi cum bătălia de la Leyte era în toi, i-a folosit acolo. Dar să reluăm şirul evenimentelor ce se desfăşurau în zona Filipinelor. În 17 octombrie ora 8.09 Toyoda dă ordin pentru pregătirea planului „Sho-go". Forţa lui Ozawa părăseşte Marea Interioară luînd direcţia sud, lăsînd pe loc doar Flota 1 Mobilă, cu un portavion greu şi trei portavioane uşoare. Forţa viceamiralului Shima părăseşte insulele Ryukyu şi se îndreaptă de asemenea spre sud. Forţa lui Kurita aflată la Lingga – un grup de insule situat la jumătatea distanţei dintre Singapore şi Sumatra – se îndreaptă spre Borneo pentru a se aproviziona cu petrol.

În 19 octombrie un avion al marinei nipone descoperă flota americană la aproximativ 330 km de Leyte. Forţele lui Ozawa şi Shima se îndreaptă spre Filipine. Flota lui Kurita ajunge în golful Brunei din Borneo abia în 20 octombrie şi va trebui să piardă 7 ore din cauza întîrzierii tancurilor de petrol. Aici primeşte ordinul lui Toyoda prin care se fixa data de 25 octombrie pentru „lovitura de măciucă" cum era codificat atacul ce urma să-l efectueze asupra forţelor americane de debarcare.

— I s-a reproşat lui Kurita că era un adevărat „sacrificiu" să trimiţi în această bătălie „floarea flotei japoneze" fără acoperire aeriană. Se ştia că la Manila nu existau decît aproximativ 200 de avioane, ceea ce era cu totul insuficient pentru acoperirea întregii flote. Unii ofiţeri i s-ar fi adresat personal arătîndu-şi îndoiala asupra unei astfel de reuşite.

— Aceştia afirmau cu durere: „Noi nu ne temem de moarte, dar dorim din toată inima să salvăm onoarea marinei japoneze. Dacă amiralii Togo şi Yamamoto ar vedea-o

sacrificată pentru o sarcină atît de umilitoare, ar plînge acolo în mormintele lor". Kurita le-a răspuns: „Ştiu că mulţi dintre voi nu aprobaţi planul de luptă care ne-a fost fixat de Cartierul General Imperial, dar situaţia este mai gravă decît v-o imaginaţi. Nu ar fi oare ruşinos ca flota noastră să rămînă inactivă cînd naţiunea riscă să piară? Cartierul general ne oferă o şansă. Trebuie s-o acceptăm. Cine poate infirma că nu există o posibilitate de a schimba cursul războiului printr-o bătălie decisivă? Trebuie să vă amintiţi, că uneori se petrec minuni!".

Ca urmare a ordinului primit, după facerea plinului, în 22 octombrie Forţa 1 de lovire a lui Kurita părăseşte Borneo şi imediat se desparte în două: Forţa „A" – sub comanda sa – se îndreaptă spre nord-est, prin stînga insulei Palawan şi Forţa „B" – condusă de Nishimura – traversează Marea Sulu, îndreptîndu-se spre strîmtoarea Surigao. Era urmată la distanţă conform ordinelor, de escadra amiralului Shima, venită dinspre Marea Chinei.

În aceeaşi zi Forţa „A" este detectată de două submarine americane, „Darter" şi „Dace", care mai întîi îl avertizează pe Halsey – este prima semnalare la americani a prezenţei unei flote nipone în zona Filipine, flota lui Ozawa continuînd să rămînă nedescoperită – şi apoi după o noapte de urmărire o atacă cu torpile în zorii zilei de 23 octombrie, scufundînd distrugătoarele grele „Atago" şi „Maya" şi avariind grav distrugătorul „Takao". „Atago" era nava amiral. Kurita este salvat, dar o bună parte din personalul tehnic al navei este pierdut.

— Importantă însă este semnalarea prezenţei flotei sale, efectul de surpriză scontat prin prevederile planului „Sho-go" fiind caduc.

— Între timp, în zilele de 22 şi 23 octombrie, două ieşiri a unor grupuri de avioane din „Corpul Kamikaze" – precedate de fiecare dată de cîte o ceremonie rituală, în prezenţa amiralului Onishi, unde se ciocnea un păhărel de sake în onoarea Majestăţii sale Imperiale – revin pe aerodrom, fără să fie detectat flota inamică din cauza condiţiilor meteo nefavorabile. În 24 octombrie viceamiralul Fukundome, şeful

de stat major al aviației din Filipine lansează în luptă aviația Flotei a 3-a – peste 500 de avioane – care surprinde în larg „Task Force 38" şi cu toată riposta vehementă şi eficace a aviației de pe portavioanele americane, cu toate pierderile grele pe care le înregistrează aviația japoneză, un bombardier în picaj tip „Suisei" reuşeşte să lovească cu o bombă portavionul uşor „Princeton" şi-l avariază. Contraamiralul Sherman va ordona torpilarea navei, deoarece incendiile afectau securitatea navelor sosite să-l salveze.

— La acea oră „Task Force 38" era împărțită în patul Task Group-uri şi aşa cum se vede pe hartă ele se aflau pe o linie coborîtă dinspre nord-vest spre sud-est în ordinea următoare: TG 38-3 sub ordinele viceamiralului Frederick C. Sherman, TG 38-2 avînd la comandă pe contraamiralul Gerald Bogan, TG 38-4 sub ordinele contraamiralului Ralph Davison, ultimul TG 38-1 comandată de viceamiralul John MacCain rechemată din Ulithi unde plecase pentru a se aproviziona cu carburant. Atacul kamikaze soldat cu scufundarea portavionului „Princeton" se produsese asupra TG 38-3, avioanele venind de pe aerodromurile Clark Field şi Aparri de lîngă Manila.

— Cu o seară înainte Flota lui Ozawa în drumul spre sud lansează un lung mesaj pentru a atrage atenția inamicului asupra prezenței sale.

— Halsey avea deci cunoştință de două formații navale nipone: cea a lui Kurita semnalată de submarinul „Darter" în 23 dimineața şi cea a lui Ozawa care se „trădase" singur în seara aceleiaşi zile. Aviația sa de recunoaştere a reperat în 24 octombrie dimineața flota lui Kurita în Marea Sibuyan precum şi flotele lui Nishimura şi Shima în sud-est. Şi după ce TG 38-3 suferise atacul kamikaze în zori, Halsey ordonă lui Mitscher să ridice aviația de pe portavioane pentru atacul Flotei lui Kurita. Avioanele torpiloare şi bombardiere în picaj din TG 38-2 vin în şase valuri succesive şi reuşesc să lovească supercuirasatul „Musachi", unul din uriaşii flotei japoneze, de 72.800 tone deplasament, străpungîndu-i puntea cu 17 bombe şi cuirasa blindată cu 19 torpile şi trimițîndu-l la fund; celălalt supercuirasat „Yamato" ca şi

cuirasatele „Nagato” şi „Haruna” sînt avariate, iar crucişătorul greu „Myoko” este lovit de două torpile.

— Pentru a doua oară în două zile consecutive Kurita este nevoit să părăsească nava amiral, transbordîndu-se pe „Yamato”. Apoi se depărtează de locul luptei lăsîndu-i pentru moment lui Halsey impresia că se retrage, realizînd însă prin această manevră o întîrziere de şapte ore faţă de orarul „operaţiei Sho” aşa cum fusese stabilit, cu Nishimura. Dar spre seară revine în strîmtoarea San Bernardino, unde este reperat din nou de către un avion de recunoaştere de pe portavionul „Independence”.

— În zorii zilei de 24 octombrie Ozawa care nu fusese descoperit de americani îşi trimite în recunoaştere puţinele avioane pe care le posedă. Acestea nu reuşesc să detecteze flota inamică, dar nici avioanele sale nu sînt reperate de americani. Halsey, la rîndul său – ştiind despre existenţa unei a doua flote nipone – organizează recunoaşterea aeriană şi în 24 octombrie la amiaza este înştiinţat despre prezenţa acesteia undeva în nord.

— Se pare că Halsey este în dilemă.

— Exact … Împotriva cui să-şi îndrepte lovitura sa? Nimitz îi stabilise ca misiunea principală să distrugă o parte importantă a flotei japoneze, dacă i se prezintă prilejul. Dar care din flote părea importantă în acel moment? Cea din nord părea să cuprindă grosul flotei japoneze căci avioanele sale de recunoaştere îi raportau prezenţa a patru portavioane acolo.

— De unde putea şti Halsey că hangarele acestor portavioane erau pe jumătate goale?

— Despre aceea a lui Kurita susţinea că „fusese atît de grav avariată în Marea Sibuyan încît nu mai putea fi considerată ca o ameninţare serioasă pentru flotă”.

— Exagera mult urmările atacurilor aviaţiei sale asupra flotei lui Kurita.

— Astfel încît consideră drept „puerilă staţionarea imobilă, cu rol de pază, în strîmtoarea San Bernardino”.

— Şi ca urmare constituie o Task Force 34, formată din 6 cuirasate, 4 crucişătoare şi 8 distrugătoare pe care le pune

sub comanda viceamiralului Lee şi împreună cu Task Force 38 pleacă spre nord cu gîndul de a distruge flota lui Ozawa, muşcînd astfel puternic din nada întinsă de japonezi.

— Hotărîre tipică firii lui impulsive, sangvine, pentru care era poreclit drept „Bull" respectiv „Taurul". Deci pleacă cu întreaga Task Force 38 spre nord, uitînd să-l informeze de hotărîre pe Kinkaid, comandantul Flotei a 7-a care asigura sprijinul grupărilor amfibii de debarcare şi care în acel moment – înştiințat de apropierea flotelor lui Nishimura şi Shima – ordonă Grupului 77 de sprijin de artilerie navală al contraamiralului Oldendorf să le intercepteze.

Acesta după ce şi-a fixat escadra pe trei linii succesive – pe prima distrugătoarele, pe a doua crucişătoarele şi în spate cuirasatele – lansează un evantai de 36 de torpile. Rezultat nul. Cum navele lui Nishimura înaintează în şir indian, crucişătoarele comandanților Phillips şi Coward lansează din stînga, respectiv din dreapta alte jerbe de torpile. Cuirasatul „Fuso" se rupe în două, distrugătoarele „Yamagumo", „Michishio" şi „Asaguno" lovite sînt scoase din luptă, plutind ca nişte epave. Cuirasatul „Yamashiro", nava amiral, este avariat, dar împreună cu crucişătorul „Mogami", reuşesc să pătrundă în golful Leyte. Aici sînt întîmpinate de artileria de pe cuirasatele contraamiralului G.L. Weyler, care timp de 15 minute, lansează asupra lor 285 obuze de 356 şi 406 mm. „Yamashiro" se scufundă cu întreg echipajul, inclusiv amiralul, „Mogami" în flăcări face cale întoarsă însoțit de distrugătorul „Shigura" scăpat din luptă neatins. Navele întîlnesc flota lui Shima rămasă la aproximativ 50 km în urmă. Shima intră în luptă dar din primele clipe crucişătorul „Abukuma" este avariat. Viceamiralul face o manevră de retragere, în care nava sa amiral – crucişătorul greu „Nachi" – se ciocneşte cu „Mogami". Mai pierde un crucişător după care dispare de pe teatrul bătăliei. Practic aceste două forțe navale japoneze sînt pierdute.

— Între timp Kurita pătrunde cu navele sale în golful Leyte şi negăsind aici urmă de nave americane, pune cap sud şi cu viteză mare se îndreaptă pentru a lovi forțele de debarcare.

— În fața insulei Leyte se afla o forță de protecție a trupelor de debarcare, Taste Group 77.4, formată din 16 portavioane de escortă şi 21 distrugătoare, sub ordinele contraamiralului Thomas L. Sprague, ce făceau parte din Flota 7-a a lui Kinkaid. Cînd acesta din urmă îl întrebă prin radio pe Sprague dacă „strîmtoarea San Bernardino e păzită de Task Force 38", primeşte răspunsul lui Halsey din nord: „Nu! Aceasta împreună cu grupurile aeronavale sînt în curs de a angaja portavioanele inamice". Cînd Sprague este avertizat că înspre navele sale se îndreaptă o forță navală japoneză, dispersează navele proprii într-un mare cerc şi ridică avioanele în aer. În acel moment un subgrup al lui Task Group 77.4, comandat de contraamiralul Clifton A.F. Sprague primeşte primele obuze …

— … Cum doi Sprague?…

— Da! Ca Yamamoto la dvs. şi Popeştii la noi … La care Sensei san zîmbi. Ori raportul de forțe este net defavorabil americanilor. Subgrupul avea 6 portavioane de escortă, 3 distrugătoare şi încă 4 distrugătoare de escortă, primele atingînd maximum 20 noduri. Avioanele sale erau înarmate pentru operații de uscat şi deci ineficace împotriva navelor japoneze. Tunurile nu depăşeau calibrul de 127 mm. Aceste forțe trebuiau să țină piept la 4 cuirasate – totalizînd 33 tunuri de 356, 406 şi 457 mm – 8 crucişătoare ce posedau o artilerie de calibru mediu şi 15 distrugătoare cu lanstorpile.

Americanii nu se pierd şi timp de două ore au loc o serie de manevre de mascare a navelor proprii în spatele unor perdele de fum, concomitent cu atacuri reciproce. Sprague avea 200 de avioane în aer, la care se adăugau încă vreo 50 de pe Task Group-urile vecine. Acestea s-au lansat în atacuri furibunde asupra navelor lui Kurita, bombardîndu-le şi împroşcînd punțile cu rafale de mitralieră. Din lupta aceea inegală, caracterizată prin îndrăzneală şi inițiativă din partea americană au început să cadă cîte una victime de ambele părți. Portavionul „Gambier Bay" se scufundă lovit de obuzele crucişătorului „Chikuma". Acesta împreună cu perechea sa „Chokai" sînt scufundate de avioanele torpiloare ale căpitanului de fregată R.L. Fowler; distrugătorul „Johnston"

lovit de trei obuze de 356 mm torpilează „Kumano” şi-l scufundă. Crucişătorul greu „Suzuki” scufundă distrugătorul „Hoël” şi distrugătorul de escortă „Samuel B. Roberts”, dar este înghiţit de ape la rîndul său.

Şi deodată minune. Citez din memoriile lui Sprague: „La ora 9.25 eram în întregime concentrat pentru a evita torpilele, cînd am auzit lîngă pasarelă pe timonier strigînd: «Să fiu blestemat! Ăştia fug!» Nu-mi venea să cred şi totuşi vedeam cum întreaga flotă japoneză se retrăgea. Pentru a mă convinge am cerut avioanelor care se roteau deasupra noastră să-mi confirme, căci absorbit de bătălie creierul meu refuza să admită acest lucru”.

— Într-adevăr Kurita se retrage. Prezenţa forţei aeriene numeroase la luptă îl făcuse să creadă că se afla în contact cu Task Force 38 şi cum scufundase – după calculele sale – 3–4 portavioane şi mai multe crucişătoare, considera că îşi îndeplinise misiunea. Hotărîre întărită probabil şi pe raportul primit, privind distrugerea forţelor lui Nishimura şi Shima.

— Oricum Kurita se retrage de la locul unei bătălii, unde era doar la „un fir de mustaţă de cotoi” de victorie, ca să folosesc o expresie a lui Nimitz pentru astfel de prilejuri.

— Dar nici Sprague nu are vreme să se bucure pentru că la orizont apare aviaţia lui Onishi.

— De ce a lui Onishi? Aveau temeiuri să considere ceea ce vedeau că erau avioane kamikaze?

— Zburau făcînd tot felul de acrobaţii, bravînd în faţa morţii imediate şi poate şi sub efectul sake-ului de la ceremonie. Ori pe întreg frontul din Pacific se transmiseseră informaţii privind noua formă de luptă adoptată de japonezi, inclusiv unele semne de recunoaştere a acestor escadrile.

Fapt este că una din formaţii descoperă grupul de portavioane de escortă şi fiecare pilot îşi alege victima. Marinarii de pe nave crispaţi pe pom-pom-uri, pe tunurile şi mitralierele antiaeriene împroaşcă o ploaie de obuze şi gloanţe asupra avioanelor. Acestea, la rîndul lor, se angajează într-un picaj demenţial. Pe punţile a cinci portavioane se zdrobesc cinci avioane kamikaze. Explozii, flăcări … Echipe de intervenţie reuşesc să îndepărteze

pericolul pe „Santee", „Suwannee", „Kitkum Bay" şi „Kalinin Bay". Pe „Saint Lo" are loc explozia hangarelor cu bombe şi torpile şi nava se scufundă ducînd în genuni întregul echipaj, 1.130 de oameni. Americanii mai pierd în această bătălie 23 de avioane şi au pe punţile navelor avariate 913 răniţi.

— Este primul atac kamikaze.

— Da. Şi primul pilot kamikaze este locotenentul Iukio Seki, un tînăr care se căsătorise doar de cîteva luni. Ziarele japoneze şi posturile de radio au făcut un mare tapaj pe seama evenimentului. Paginile de atunci reproduceau comunicatul Statului Major al Marinei care suna astfel: „Kamikaze, unitate specială de atac a reuşit la 25 octombrie orele 10.45 să surprindă forţele de apărare ale inamicului, formate din patru portavioane, la o depărtare de treizeci mile marine de Filipine. Două avioane speciale au zburat împreună într-un portavion inamic provocîndu-i incendii şi explozii şi scufundînd nava. Al treilea avion s-a lansat în picaj asupra unui alt portavion, care a luat foc. Cel de al patrulea, a intrat la rîndul său în alt portavion, provocînd o explozie uriaşă şi scufundînd nava".

— În acest timp Halsey înainta spre zona din estul insulei Samar pe urmele Forţei de Nord a lui Ozawa, compusă aşa cum am mai spus-o – din 4 portavioane, totalizînd 76 avioane de vînătoare şi bombardiere, 2 cuirasate, 3 crucişătoare uşoare şi 9 distrugătoare.

— În faţa lui, Halsey etala „Task Force 38" cu 10 portavioane – totalizînd 787 avioane, din care 401 aparate de vînătoare – 22 distrugătoare, plus un grup de crucişătoare, secondată de „Task Force 34", cu 6 cuirasate, 4 crucişătoare şi distrugătoare.

— O superioritate zdrobitoare.

— Care nu-l împiedică pe Ozawa ca – de îndată ce avioanele sale de recunoaştere îi semnalează flota lui Halsey – să-l atace.

— Din cele 76 de avioane pe care le trimite la atac, va rămîne în dimineaţa zilei de 25 octombrie doar cu 29 avioane de vînătoare şi bombardiere. Din acest moment începe adevărata vînătoare navală a flotei lui Ozawa. În cursul zilei

de 25 octombrie Mitscher trimite la atac şase valuri de avioane totalizînd 527 decolări. Primului val îi cad victimă portavionul uşor „Chitose" şi marele „Zuikaku". Cel dintîi scufundat, al doilea avariat de o torpilă. Ozawa pierde în luptele cu următoarele valuri puținele avioane care-i mai rămăseseră şi este nevoit să execute manevre de retragere înspre nord pentru a-şi salva flota. „Zuikaku" primeşte încă trei torpile şi la ora 14.14 marele portavion, ultimul supraviețuitor din cele şase portavioane care participaseră la atacul de la Pearl Harbor alunecă în adîncuri. Ozawa se salvează şi se transferă pe crucişătorul „Oyodo". Al patrulea val cu concursul tunurilor de pe crucişătoarele contraamiralului Du Bose scufundă portavioanele „Chiyoda" şi „Zuiho" şi două distrugătoare, iar crucişătorul „Tama" cade sub loviturile unui set de torpile lansate de submarinul „Jallao". Între timp, ca urmare a apelurile repetate ale lui Kinkaid, Halsey trimite spre sud la ora 8,48 grupul naval al lui MacCain, iar la ora 11.00 „Task Force 34" împreună cu grupul lui Bogan.

Încercările viceamiralului Lee de a lovi cuirasatele-portavioane „Ise" şi „Hyuga" rămîn zadarnice şi grupul lui Ozawa compus din 2 cuirasate, 3 crucişătoare şi 6 distrugătoare se retrage spre Japonia, după ce pierduse 9 nave din care 4 portavioane.

— În cursul nopții de 25 spre 26 octombrie escadra lui Kurita se strecurase prin strîmtoarea San Bernardino. Viceamiralul bănuia că ar putea fi atacat de aviația americană şi cere lui Onishi sprijin în aviație. Îi vine răspunsul din partea lui Toyoda care îi cere să reînnoiască atacul dacă îi permit condițiile. Flota lui Kurita fusese hărțuită de aviație, submarine şi vedete în tot timpul retragerii, oamenii erau obosiți, el însuşi la capătul puterilor. Se retrage spre vest, dar aşa cum bănuia, în 26 octombrie în zori, din nou în Marea Sibuyan, suferă atacul a 30 de avioane americane. Mai întîi unul din crucişătoarele sale primeşte o torpilă, apoi supercuirasatul „Yamato" – nava amiral – e lovită de două bombe. Peste două ore 30 aparate B-24 se îndreaptă către nava amiral asaltînd-o şi lovind-o cu

alte trei bombe. Apoi cuirasatul „Nagato" este lovit de alte trei bombe. Flota lui Kurita – 8 crucişătoare şi 8 distrugătoare – se retrage spre sud, tîrînd după ea cele două nave avariate, ce marchează suprafaţa mării cu o dîră vînătă şi uleioasă de petrol scursă din rezervoanele lor perforate …

— Astfel s-a încheiat cea mai mare bătălie navală din istorie. Cîteva concluzii Sensei san. Planul „Sho-go" antrenează în luptă 68 de nave. Americanii le opun 225 unităţi navale. Raport 3 la 1. Japonezii intrau în luptă cu 400 de avioane, aflate parte în bazele terestre din Filipine, parte pe portavioanele lui Ozawa. Halsey şi Kinkaid le opun peste 1.500 aparate. Raport 4 la 1. În cursul luptelor au fost scufundate de ambele părţi 35 nave, respectiv 29 japoneze totalizînd 306.000 tone şi 6 americane cu un total de 37.000 tone. Raport 5 la 1 la număr de nave şi de 8 la 1 la tonaj. Dintre toţi amiralii japonezi Ozawa este singurul care şi-a îndeplinit misiunea, reuşind să-l atragă, departe de locul principalelor bătălii pe ambiţiosul Halsey. Acesta din urmă va fi simţit modul în care i s-a cotat acţiunea sa pripită de a lăsa descoperite şi expuse unui atac aeronaval nipon, Flota 7-a şi grupările amfibii de debarcare din golful Leyte, cînd ofiţerul de transmisiuni de pe nava sa îi va pune sub ochi – pe parcursul bătăliei ce se desfăşura în nord – radiograma cu întrebarea usturătoare a amiralului Nimitz: „Unde este Task Force 38? Lumea întreagă se întreabă de ea". Aceasta însă nu-l va împiedica pe comandantul Flotei din Pacific să scrie despre Halsey că „Posedă un rar amestec de inteligenţă şi cutezanţă militară. Ştie să calculeze aproape fără greş riscul unei operaţii".

— Bilanţul este net în defavoarea Japoniei căreia i s-a spulberat forţa navală: 4 portavioane, 3 cuirasate, 6 crucişătoare grele şi 4 uşoare, 11 distrugătoare şi un submarin, restul navelor aproape în întregime avariate. De asemenea s-au pierdut peste 500 de avioane cu piloţi cu tot şi peste 10.000 de oameni. Aceste pierderi sînt catastrofale, pentru că ele nu mai pot fi refăcute.

— De acum calea spre insula Leyte este complet deschisă şi ea va fi cucerită pînă la mijlocul lui decembrie.

Flota 7-a de sub comanda viceamiralului Kinkaid va pleca apoi pentru a debarca Armata 6-a de sub ordinele generalului Krueger în Golful Lingayen, din Luzon, acolo unde debarcaseră japonezii cu trei ani în urmă.

— Cucerirea insulelor este însă însoțită de peripeții. În atacul kamikaze din 25 octombrie, noua tactică japoneză se dovedise periculoasă. Atacul provocase flotei americane pierderi superioare celor 500 de avioane sacrificate de Fukudome cu o zi înainte. Onishi triumfa. Ca urmare a acestor rezultate el repartiză avioane şi piloți kamikaze la toate grupările aviației de război. Recrutările continuă în întreaga Japonie şi tineri între 18 şi 20 de ani intră în caruselul morții: un antrenament de 7 zile format din cîteva lecții teoretice, practică la sol, zboruri de antrenament care nu depăşesc o sută de ore, efectuate cu piloți ce secundau zborul în special pentru asigurarea aterizării, apoi fixarea datei misiunii, în ajun scrisori de adio celor dragi, urmată de o masă la care asistau comandanții. În ziua misiunii încolonarea, toți se încing cu săbii de samurai – simbolul lor este readus în plină epocă modernă – o panglică galbenă cu însemnul soarelui se leagă în jurul capului – e fosta hachimaki, cu care se legau samuraii cînd plecau la bătălie – , un scurt discurs al comandantului, care se încheia cu strigătul național „Io-i" – „să-i vînăm pe străini" – răscolit din arhivele epocii Tokugawa – la care se răspundea în cor „Hitogoroshi!" – „la moarte".

Imaginați-vă Florin san zborul acestor tokkotai în formație, îndreptîndu-se spre inamic, rumoarea şi agitația pe care o provocau în rîndurile marinarilor de pe navele americane, care alergau spre tunurile şi mitralierele de pe punți, clipele de tensiune pe care le trăiau cei de jos în timp ce trăgeau crispați împroşcînd o ploaie de gloanțe şi obuze asupra avionului care se apropia de ei. Piloții învățaseră două tehnici de atac: una cu zbor la 7.000 metri, coborîre prealabilă la 1.000 metri în preajma inamicului şi apoi picajul la 45° spre pupa navei; a doua cu zbor la 500 metri, respectiv la rasul apei, pentru evitarea interceptării radar, apoi ridicarea la verticală, urmat de picajul în lumînare,

adică perpendicular. Onishi îi instruise pe piloții care formau tokkotai-ul de atac asupra aceleiaşi nave, ca jumătate din grupă să atace aplicînd prima tehnică, cealaltă jumătate pe a doua.

Şi-acum imaginați-vă din nou Florin san, momentul cînd pilotul, scăpat ca prin minune din orgia aceea de foc, îşi îndreaptă aparatul spre navă, lansîndu-se într-o cădere geometrică şi năprasnică. Vă dați seama de panica şi groaza marinarilor ce asistau la apropierea avionului, ce-şi dublează dimensiunile cu fiecare secundă …

— Situația îmi pare asemănătoare cu aceea a ostaşilor japonezi ce-şi îmbrăcau corpul cu explozibil şi plecau la luptă în chip de bombă vie. Om sau tanc cu care venea în contact săreau împreună în aer. Decizia morții luată de atacant se strămuta total asupra celui atacat. La fel şi în cazul acestor bombe umane cu motor ce se îndreptau cu precizie maximă spre ținte şi cu şansă egală de lovire. Considerați înainte de plecare „zei fără dorințe pămînteşti" ei se dezintegrau în explozia de pe punte, într-o „rippa na saigo" – „splendidă moarte", structurată de dorința pămîntească de a duce în moarte cîți mai mulți inamici.

— Pe 29 octombrie alte şase avioane kamikaze avariază grav portavioanele „Intreprid", „Cabot", „Franklin", „Belleau", „Essex" şi „Wood". Începînd din 15 decembrie piloții lui Onishi atacă şi navele de transport. Sînt scufundate cinci LST-uri, trei nave „Liberty", iar crucişătorul „Nashwille" – navă amiral – avîndu-l la bord pe amiralul Strubble este lovită înregistrînd avarii mari, 133 ofițeri şi marinari, dintre care şefii de stat major al amiralului şi al generalului Krueger dispărînd în explozia unui kamikaze.

— După cum se vede amenințarea era gravă. De fapt navele lovite pînă în prezent nu sînt dintre cele mai importante. Dar asta nu înseamnă că amenințarea nu exista.

— Onishi nu avea avioane, acesta este lucru cert. Dar cu acele pe care le avea, lovea hotărît şi eficient. Spre exemplu, începînd din 4 ianuarie – cînd avea loc transportul Armatei a 6-a înspre Luzon – Onishi declanşează atacuri zilnice asupra flotei lui Kinkaid, care se îndreaptă spre Golful

Lingayen. Este atacat grupul de sprijin de artilerie naval al lui Oldendorf. Sînt lovite numeroase nave. Un kamikaze se zdrobeşte pe puntea cuirasatului „New Mexico", apoi un altul. Sînt omorîți comandantul, ofițerul de legătură personal al lui Churchill pe lîngă generalul MacArthur, generalul locotenent Herbert Sumsden, corespondentul ziarului „Times", 30 de ofițeri şi sînt răniți alți 87 de oameni. În final nava este pierdută. Pe distrugătorul „Walke" unde un kamikaze provocase avarii mari, comandantul şi cîțiva marinari sînt transformați în torțe vii. Alte două distrugătoare sînt avariate iar un dragor de mine scufundat. Pe puntea crucişătorului greu „Louisville" se înfige botul unui „vînt divin". Contraamiralul Chandler, moare ars de viu în incendiul provocat de benzina aruncată de tangaj pe pasarelă, din rezervorul lovit. Avarii mari. Crucişătorul australian „Australia" este lovit de trei kamikaze, cuirasatul „California" şi crucişătorul uşor „Columbia" la fel. Portavionul „Kitkum Bay" şi crucişătorul „Boise" – care-l transporta pe generalul MacArthur – sînt lovite şi ele. Nu se scufundă. Unele din aceste nave primesc zilnic cîte un kamikaze. Şi „Task Force 38" a fost lovită, portavioanele „Langley" şi „Ticonderoga" precum şi un distrugător fiind puternic avariate, pierzînd 20 de avioane şi 167 piloți.

Cu fiecare atac Onishi însă rămîne cu avioane tot mai puține. În mijlocul lui ianuarie nu mai are decît 57 avioane. El trimite 47 aparate în Formosa oprindu-şi doar zece.

— În schimb Flota 7-a a reuşit să se strecoare prin strîmtoarea Surigao, apoi printre insulele Bohol, Negros şi Mindanao, să intre în Marea Sulu şi să urce spre coastele nord-vestice ale insulei Luzon, debarcînd Armata 7-a în 6 ianuarie în Golful Lingayen. În stînga spre nord – Corpul 1 Armată de sub ordinele generalului Swift lichidează Grupul „Shobo" de sub comanda generalului Yamashita, în dreapta – spre sud – Grupul 14 al generalului Griswald atacă Grupul „Kembu" al generalului Tsukada ocupînd la 23 ianuarie aerodromul Clark.

Între 29 ianuarie şi 4 februarie are loc o nouă debarcare a Armatei a 8-a avînd în frunte pe generalul Eichelberger:

Corpul 11 Armată a generalului Hall la San Antonio, în nordul Manilei, pentru a coborî apoi în insula Bataan, în timp ce Divizia 11 Aeropurtată este paraşutată în sud la Nasugbu, pentru a urca în sus spre capitală. Manila este strînsă încetul cu încetul de fălcile acestui cleşte ambiţios şi – împotriva ordinelor generalului Yamashita prin care se cerea ca operaţiunile să fie mutate în afara oraşului, spre nord – amiralul Okoshia organizează o apărare de fier şi ordonă trupelor să reziste în oraş, care a trebuit să fie cucerit prin lupte aprige duse stradă cu stradă. În 4 martie cînd partea veche a capitalei cade, oraşul era o ruină, un amestec bizar de schelete a marilor edificii, mormane de piatră, caldarîmuri ridicate pe verticală, inundaţii provocate de instalaţiile de aprovizionare cu apă şi de canalizare distruse, printre care 16.000 de cadavre japoneze în haine kaki cenuşiu, totul ca într-o pictură halucinantă de Max Ernst.

— De fapt Florin san, insulele arhipelagului au fost cucerite rînd pe rînd prin aproximativ 50 de operaţii amfibii ale Armatei a 8-a, eşalonate din februarie pînă la sfîrşitul războiului, fiecare desfăşurată invariabil după acelaşi tipic, debarcarea americană, retragerea inamicului în interior, încercuirea şi izolarea totală a trupelor nipone, lăsate apoi pe seama trupelor filipineze ce acţionau prin lupte obositoare de hărţuială, de epuizare şi lichidare a ocupanţilor.

— Bilanţul?

— Numai în Luzon americanii pierd 3.933 oameni şi au 32.732 răniţi. În schimb japonezii au 192.000 oameni ucişi. Plus peste 52.000 în Mindanao. Şi cîţi vor mai fi fost în restul insulelor. La sfîrşitul războiului Yamashita – care se retrăsese în munţi unde a rezistat în poziţii bine întărite – se va preda cu aproximativ 50.000 de ostaşi.

— Iată deci, că după nouă luni de campanie MacArthur eliberează Filipinele. „Cheia acestui succes – afirmă el – se datorează perfectei coordonări în folosirea celor trei arme, terestră, navală şi aeriană, respectiv strategia «trifibie»”.

— Odată cu ocuparea Filipinelor, Japonia – ruptă şi izolată de cuceririle sale din sudul Pacificului – intră în faza ultimă a războiului. Au mai rămas doar un grup de insule

care mai despart „liniile frontului” aliat de Japonia. Forţele americane mai aveau de purtat doar două lupte – în insulele Iwo Jima şi Okinawa – pentru a ajunge pe pământul Yamato-ului.

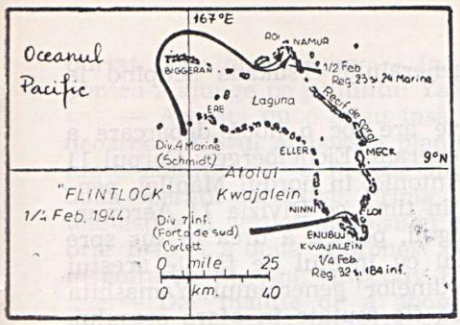

22. Atolul Kwajalein

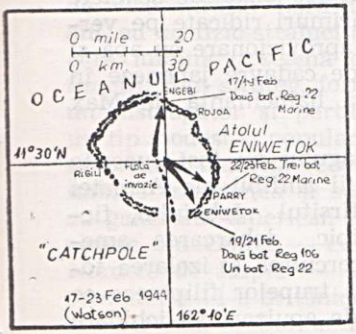

23. Atolul Eniwetok

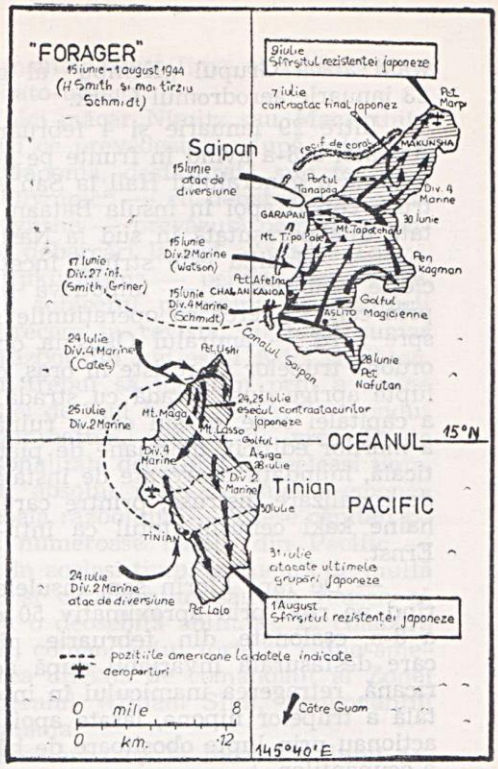

24. Insulele Saipan – Tinian

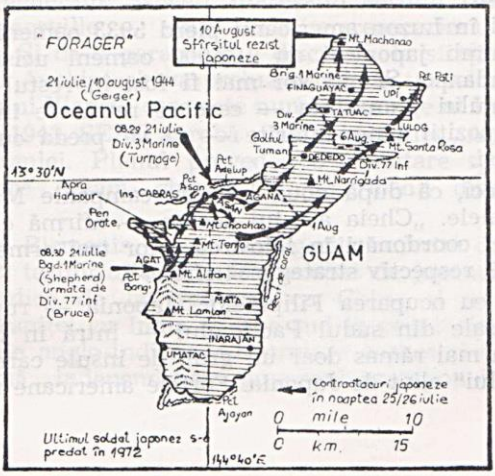

25. Insula Guam

— Aceasta nu o ştiau însă nici măcar Nimitz sau MacArthur, deoarece JCS-ul elaborase planuri ce prevedeau – după cele două lupte amintite – o invazie în Japonia, desfăşurată sub forma a doua operații succesive. Prima „Olympic" – cu debarcări pe coastele estice şi vestice ale insulei Kyushu – prevăzută pentru noiembrie 1945 şi a doua „Coronet" cu debarcări la sud şi est de Tokyo, în golfurile Sagami, respectiv Kujikuribama – pentru 1 mai 1946.

— Dar înainte de a aborda subiectul palpitant al aventurii spre Japonia, ar fi necesar să trecem în revistă, cu totul sumar evoluția militară pe teatrele de război din sud-estul Asiei şi China.

— De acord Sensei san. Ar trebui să începem prin a spune că exista un comandament al Asiei de Sud-Est – SEAC – condus de viceamiralul Lord Louis Mountbatten, un tip de vreo 43 de ani, cu un fizic strălucitor, o personalitate deosebită în aceleaşi timp, care îmbina o seamă de calități absolut necesare unei asemenea funcții. Bun strateg, format la şcoala războiului – fusese căpitan pe un distrugător şi participase la numeroase bătălii din Pacific – un tip modest şi popular, exigent în acelaşi timp, se bucură de multă autoritate datorită competenței şi caracterului său ce reuşea să îmbine francheța şi suplețea, cu o deosebită abilitate. El colabora cu generalul american J. Stilwell, comandantul forțelor chino-americane din China – cu denumirea oficială de comandant al Zonei Nordice de Luptă – şi cu generalul William Slim, comandantul Armatei a 14-a britanice din Birmania.

Ar mai trebui amintit de asemenea că la începutul lunii februarie 1943 are loc o conferință a şefilor militari aliați – mareşalul Wavell, generalul Stilwell, mareşalul aerului Dill şi generalii Arnold şi Somerville – care hotărăsc recucerirea Birmaniei şi apoi a Chinei. Şi ca o paranteză a discuției, la sfîrşitul lunii iunie 1943 generalul Auckinleck va prelua comanda trupelor din India în locul mareşalului Wavell, care este numit viceregе al Indiei.

În august 1943, SEAC aprobă planul operației „Anakim"

de cucerire a Birmaniei. Planul prevedea o înaintare spre Mandalay, englezii dinspre Assam, chinezii şi americanii dinspre Ledo şi Yunnan.

— Aici în Birmania, după înfrîngerile suferite de trupele britanice în 1942, teritoriul țării a fost ocupat de japonezi cu excepția regiunilor nordice de la frontiera cu China şi a zonei vestice de-a lungul graniței cu India şi spre sud în provincia Arakan unde se aflau trupele anglo-indiene. Ca urmare a acestei situații Birmania se proclamă „independentă" guvernul pronipon instalat la putere încheind o alianță militară, politică şi economică cu Japonia. Şi bineînțeles declară război Statelor Unite ale Americii. Încercările lui Slim de a organiza o înaintare în provincia Arakan pentru a pune stăpînire pe Akyab – priviți harta Florin san – s-au soldat cu eşecuri, generalul Iida – comandantul forțelor japoneze din Birmania – organizînd o apărare dîrză, reuşind să țină piept ofensivei engleze cu forțele grupării nipone comandate de generalul Koga. În decembrie 1943 Slim declanşează o nouă ofensivă reuşind să cucerească portul Mungdaw, la 9 ianuarie 1944. Slim intenționa să continue înaintarea pentru a cuceri şi localitatea Buthidaung. Dar acțiunea este devansată prin operația ofensivă „Sho-go" declanşată la 7 februarie 1944 de forțele Armatei a 15-a de sub comanda generalului locotenent Renya Mutaguchi, care printr-o manevră abilă reuşeşte să încercuiască două divizii indiene. Au loc lupte crîncene pe toată circumferința indiană, iar din exterior Slim izbeşte pentru a sparge inelul nipon. Indienii sînt scoşi din încercuire şi localitatea e cucerită. Ofensiva ar fi putut continua spre Akyab, dar dificultățile frontului de la Imphal, reclamau prezența trupelor anglo-indiene acolo.

— În acelaşi timp în nordul Birmaniei acționa o Forță specială alcătuită din Divizia 70 britanică, o grupare aeriană americană, Brigăzile 77 şi 111 indiene din Diviziile Chindits, de care am amintit cu cîteva seri în urmă. Forțele speciale erau comandate de generalul de brigadă Orde Wingate un om cutezător şi dornic de luptă. Brigăzile indiene au operat pe adîncimi mari în spatele liniilor japoneze, tăind căi de comunicație, organizînd ambuscade, aruncînd în aer

comandamente, furnizînd informații, capturînd armament şi provocînd confuzii şi dezorganizare în spatele inamicului. Chindiții au înregistrat pierderi mari şi poate că rezultatele acțiunilor lor sînt apreciate ca minore, dar au luptat vitejeşte şi moralmante lupta şi eroismul lor au avut un efect nesperat, căci ecoul succeselor lor s-a răspîndit încetul cu încetul de-a lungul întregului front anglo-indian din Birmania, destrămînd mitul invincibilității soldatului nipon, ce stăpînea pînă atunci spiritele oamenilor ca o vrajă funestă.

De fapt acțiunile diversioniste ale Forței speciale erau un preludiu la o mare ofensivă ce va fi dezlănțuită la începutul decadei a treia a lunii februarie de către forțele chino-americane de sub ordinele generalului Stilwell, aflate în nordul Birmaniei. Acestea cuprindeau forțele Grupului de comandă nordic de sub ordinele directe ale lui Stilwell, Grupul Y chinez de sub comanda generalului Wei Li-huang, Armata l-a – nouă – de sub comanda generalului Sun Li-jen şi Armata 6-a – de asemenea nouă – sub comanda generalului Liao Yueh-shang. Ofensiva pornea de la sud de Ledo în direcția Myitkina, cu scopul de a degaja zona de trupele japoneze, în vederea continuării lucrărilor de construcție a drumului Ledo spre China – vom reveni asupra acestui drum strategic puțin mai tîrziu – şi în parte pentru a zădărnici o eventuală operație a japonezilor spre India, despre care existau unele informații demne de încredere. Ofensiva s-a lovit de rezistența dîrză a japonezilor mai ales în Valea Hukawng, dar cu ajutorul chindit – respectiv Brigada 77, comandată acum de generalul maior W. Lentaigne, Wingate fiind ucis într-un atac aerian la 25 martie – a Regimentului 5307 american, şi a Brigăzii 16 – unele forțe sînt aeropurtate în zona luptelor – ofensiva străpunge apărarea japoneză, la începutul lunii august 1944, Myitkina, fiind cucerită de Divizia 50 chineză şi garnizoana japoneză exterminată în întregime.

— În timp ce forțele lui Stilwell au înaintat cu succes, în perioada februarie–august, de la Ledo la Myitkina, deci dinspre nord-estul Birmaniei înspre sud, exact în aceeaşi perioadă, japonezii declanşează o ofensivă spre India, înspre

nord-vest. Concret comandantul forțelor japoneze din Birmania, generalul locotenent Shozo Kawabe ordonă Armatei a 15-a japoneze, de sub comanda generalului Nutaguchi să declanşeze operația „U-Go" respectiv ofensiva spre India – despre care americanii aveau unele informații – avînd drept prim obiectiv ocuparea localității Imphal, capitala statului Manipur. Oraşul odată cucerit, legătura cu India era tăiată şi în mod automat posibilitatea eliberării Birmaniei de către Aliați exclusă. Ofensiva se declanşează la începutul lui martie, prin trecerea trupelor japoneze peste granița ce desparte Birmania de provincia hindusă Assam, Imphalul apărat de Corpul 4 britanic este încercuit şi legătura cu localitatea Kohima – la 200 km nord – întreruptă. Apoi Kohima şi cîteva localități din apropiere – Zubza, Jotsom – sînt la rîndul lor încercuite. Trupele anglo-indiene se aflau într-o situație dificilă.

— Dar nu dramatică deoarece, aşa cum afirmasem, comandamentul lui Slim avea cunoştință de planurile japoneze privind ofensiva spre India. Drept dovadă, trupele aliate au acționat imediat prin Diviziile Corpurilor 4 de Armată a generalului locotenent Sir Geoffrey Scoons şi 33 al generalului locotenent Sir Montagu Stopford. Este adusă în ajutor, pe calea aerului, Divizia 5 Indiană care intră în luptă imediat după debarcare. Sînt aici în zona acestor două localități peste 100.000 de oameni care înfruntă pe japonezi. Luptele cele mai aprige şi mai disperate din cîte s-au văzut pe tot teatrul de operațiuni birmanez. Aprovizionarea cu muniții şi provizii se făcea exclusiv pe calea aerului prin paraşutare. Alături de armată participă partizanii birmanezi. Fac o paranteză şi menționez că în martie 1944 „Liga antifascistă a libertății poporului" declanşează insurecția națională antijaponeză. Patrioți din diverse strate sociale ale Birmaniei se înrolează în luptă pentru eliberarea pămîntului străbun. Ofensiva japoneză se transformă în scurtă vreme într-o contraofensivă a Aliaților.

— Deci situația începe să fie dificilă şi apoi dramatică pentru japonezi.

— Cu toate acestea ei s-au luptat vitejeşte – ca peste tot

în acest război – deşi au avut în față forțe copleşitoare. Kohima a fost eliberată în 18 aprilie, după 44 zile de asediu iar Imphal în 22 iunie, după 88 de zile de lupte duse în încercuire.

— Armata 15 japoneză este înfrîntă şi rămăşițele ei – după ce a lăsat aproape 65.000 de morți pe cîmpia fertilă a statului Manipur – se retrage, avînd forțele aliate „aproape în călcîiele lor", cum se exprima un istoric american. Dezastrele suferite la Kohima şi Imphal de Armata 15 japoneză a determinat Statul Major al Armatei să înlocuiască pe Kawabe de la comanda armatelor din Birmania cu generalul locotenent Shihachi Katamura. Dar aceste schimbări nu au darul de a îmbunătăți situația operațiunilor, în favoarea niponă.

— Vă întrerup Sensei san pentru a preciza un lucru. Momentul căderii Imphal-ului şi a contraofensivei aliate împotriva japonezilor de pe teritoriul Indiei înapoi către Birmania coincide cu acel al căderii Myitkinei şi respectiv cu continuarea ofensivei lui Stilwell, dincolo de rîul Irrawaddy, ambele ofensive convergînd spre Mandalay. Din stînga veneau trupele aliate ale Comandamentului Asiei de Sud-Est de sub ordinele generalului locotenent O'Leese, formate din Armata 14 britanică şi Corpurile 4, 14 şi 33, care organizează traversarea rîului Chindwin – făcînd joncțiunea la Banmauk cu elementele avansate ale lui Stilwell în 15 decembrie 1944 – pentru ca în urma unor acțiuni de luptă ingenios conduse, Mandalay să fie eliberat în martie 1945.

— Din dreapta Stilwell organizează o mişcare largă în cleşte, pentru a prinde Armata 33 a generalului locotenent Masaki Honda. Pe un flanc acționa Grupul de Comandă Nordic de sub comanda sa personală ulterior preluată de generalul locotenent D. Sultan, pe celălalt flanc Grupul Y chinez al generalului Wei Li-huang. Ofensiva stopată de japonezi timp de o lună la Bhamo, continuă după 15 decembrie şi în anul următor, cele două Grupuri – cel Nordic şi Y – făcînd joncțiunea la Mongyu la 27 ianuarie 1945, permițînd terminarea lucrărilor de construire a marii magistrale strategice ce unea India cu China şi plecarea

primei coloane de camioane militare cu ajutor anglo-american spre armatele gomindaniste. În martie Diviza 36 engleză face joncțiunea şi reintră în compunerea Armatei a 14-a la Mandalay.

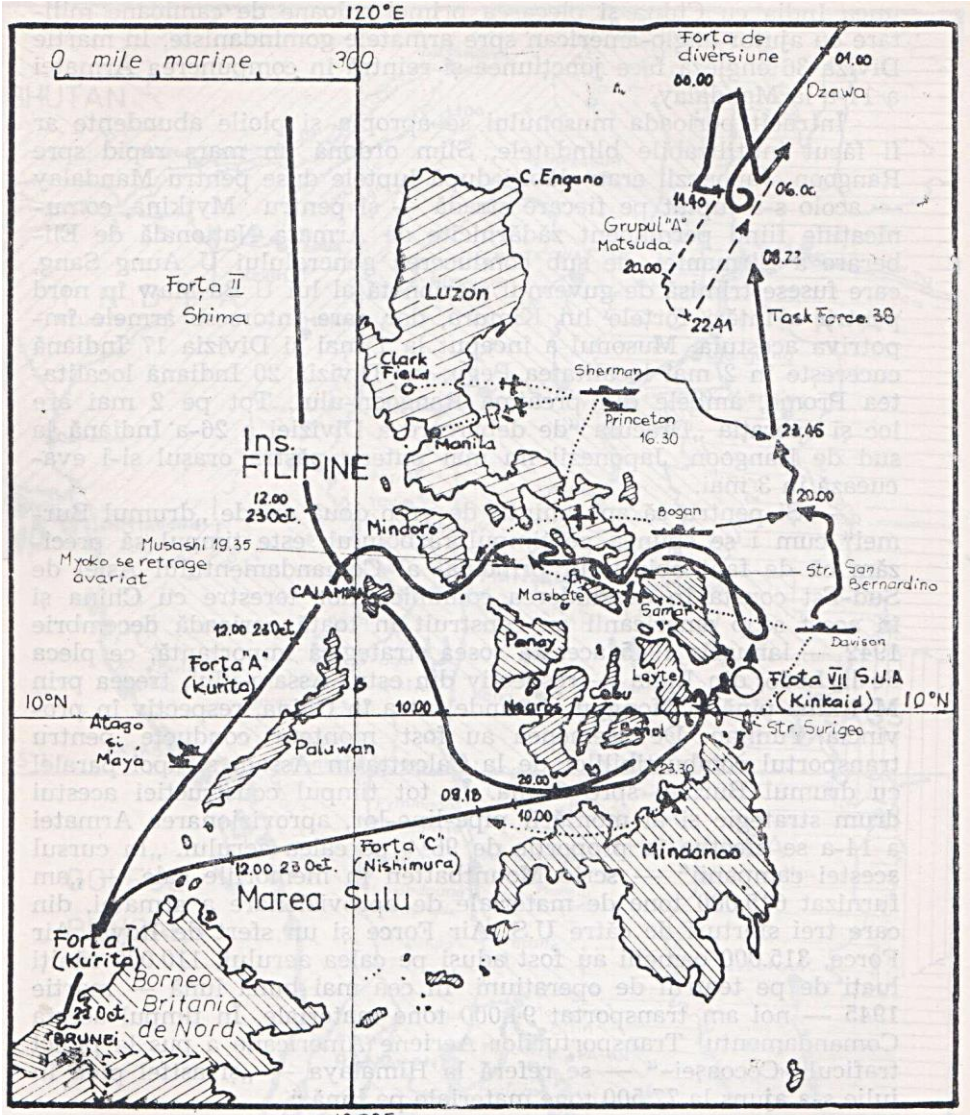

26. Bătălia din Golful Leyte.

Întrucît perioada musonului se apropia şi ploile

abundente ar fi făcut inutilizabile blindatele, Slim ordonă un marş rapid spre Rangoon. Japonezii erau slăbiți după luptele duse pentru Mandalay – acolo s-a luptat pe fiecare stradă – şi pentru Mytkina, comunicațiile fiind permanent zădărnicite de Armata Națională de Eliberare a Birmaniei, de sub conducerea generalului U Aung Sang, care fusese trimisă de guvernul marionetă al lui U Ba Maw în nord pentru a întări forțele lui Kimura, dar care întorsese armele împotriva acestuia. Musonul a început la 1 mai şi Divizia 17 Indiană cucereşte în 2 mai localitatea Pegu, iar Divizia 20 Indiană localitatea Prome, ambele din preajma Rangoon-ului. Tot pe 2 mai are loc şi operația „Dracula" de debarcare a Diviziei a 26-a Indiană la sud de Rangoon. Japonezii nu mai puteau păstra oraşul şi-l evacuează în 3 mai.

— Şi pentru că am amintit de vreo două ori de „drumul Burmei" cum i se spunea pe timpul războiului, este timpul să precizăm că de fapt obiectivul principal al Comandamentului Asiei de Sud-Est consta în deschiderea comunicațiilor terestre cu China şi în acest scop americanii au construit în toată perioada decembrie 1942–ianuarie 1945 această şosea strategică importantă, ce pleca de la Ledo, din India – respectiv din estul Assam-ului, trecea prin Myitkina pînă la Mongyu, de unde intra în China, respectiv în provincia Yunnan. De asemenea au fost montate conducte pentru transportul combustibililor de la Calcutta în Assam şi apoi paralel cu drumul Burmei spre China. În tot timpul construcției acestui drum strategic şi al montării pipe-line-lor, aprovizionarea Armatei a 14-a se efectua în proporție de 96% pe calea aerului. „În cursul acestei campanii" – scrie Mountbatten în memoriile sale – „am furnizat 615.000 tone de materiale de aprovizionare a armatei, din care trei sferturi de către U.S. Air Force şi un sfert de Royal Air Force, 315.000 oameni au fost aduşi pe calea aerului, 110.000 răniți luați de pe teatrul de operațiuni. În cea mai bună lună – martie 1945 – noi am transportat 94.000 tone materiale. În timpul acesta Comandamentul Transporturilor Aeriene Americane a pus la punct traficul «Cocoaşei»" – se referă la Himalaya – „şi astfel pînă în iulie s-a ajuns la 77.500 tone

materiale pe lună.”

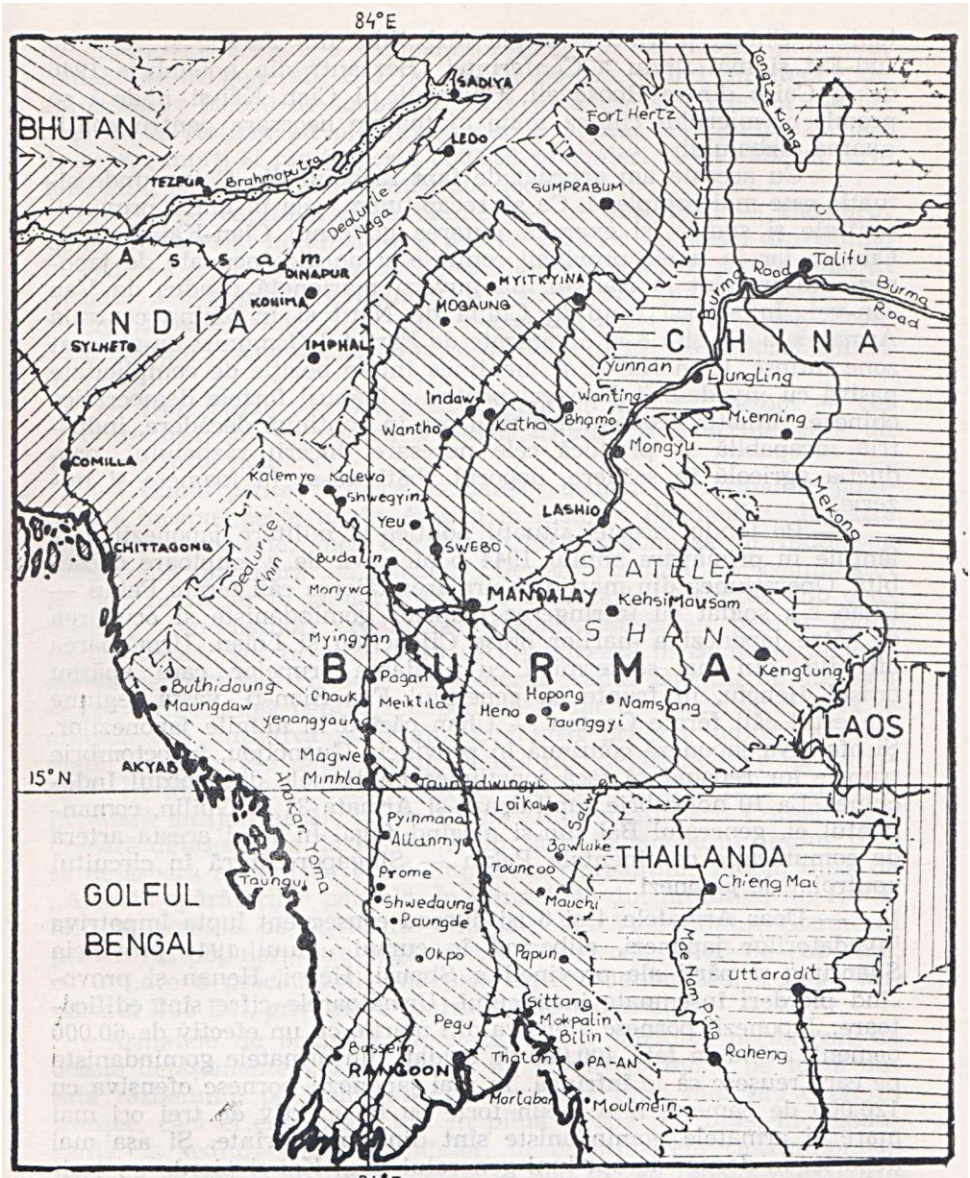

27. Birmania

— Acest ajutor avea loc ca urmare a înțelegerilor chino-americane de la Washington din iunie 1942 şi a convorbirilor

de la Ciunțin, din octombrie 1942 dintre reprezentanții Marii Britanii şi Chinei privind strategia războiului din Pacific şi Asia de Sud-Est şi mai tîrziu a Conferinței „Sextant" din noiembrie 1943 de la Cairo dintre Roosevelt, Churchill şi Cian Kai-şi unde i se promit premierului chinez toate ajutoarele necesare pentru continuarea războiului.

— Cu aceasta am abordat de fapt războiul din China unde situația este mai complexă. Ca să recapitulăm, aici în unele provincii centrale şi sudice îşi exercita puterea guvernul Cian-Kai-şi de la Ciunțin, iar în unele provincii centrale şi nordice ocupate de japonezi era instalat la Nankin, un guvern marionetă condus de Van Tin-vei. În acelaşi timp în China de Nord şi în China centrală Armatele a 4-a şi a 8-a, organizate de Partidul Comunist au eliberat zone întinse. Cian Ka-şi se menținea într-o poziție de complicitate pasivă cu invadatorii japonezi pentru a înăbuşi forțele democratice chineze. Situația economică a țării era în continuă decădere, industria incapabilă să producă cele necesare ducerii războiului, producția agricolă în scădere, poporul zbătîndu-se în foamete şi mizerie.

— Pe fondul acestei situații politice şi militare japonezii dezlănțuie în primăvara anului 1944 o ofensivă de o amploare deosebită. Operațiunea din martie ce urmărea tăierea căii ferate Pekin–Uhan s-a soldat cu înfrîngerea trupelor gomindaniste şi ocuparea de către japonezi a marilor oraşe Cijencijou şi Loian. Următoarea ofensivă, din mai se termină cu predarea trupelor care apărau oraşul Henciu, în frunte cu generalul Fan Sian-ți, vasta regiune din estul căii ferate Canton–Uhan căzînd în mîinile japonezilor. Şi ofensiva japoneză continuă în provincia Guancijou, în octombrie trupele lor reuşind să facă joncțiunea cu trupele din nordul Indochinei. La 10 noiembrie capitulează şi Armata 31 la Guilin, comandantul ei, generalul Bai tun-şi alegînd fuga. În felul acesta artera de comunicație continentală Pekin–Singapore intră în circuitul controlat de japonezi.

— Doar Armatele 4 şi 8 îşi duceau consecvent lupta împotriva invadatorilor japonezi, eliberînd în cursul anului 1944 provincia Shantung şi părți ale provinciilor Shansi,

Hebei, Henan şi provocînd pierderi însemnate inamicului. Următoarele cifre sînt edificatoare. Japonezii pornesc ofensiva din martie cu un efectiv de 60.000 oameni, avînd în față 400.000 de soldați din armatele gomindaniste pe care reuşesc să le înfrîngă. În mai japonezii pornesc ofensiva cu 120.000 de oameni, li se opun forțe cu un efectiv de trei ori mai mare şi armatele gomindaniste sînt din nou înfrînte. Şi aşa mai departe. În decurs de opt luni generalul Cian Kai-şi pierde un teritoriu de peste 200.000 km^2 cu o populație de 60 milioane de oameni. În schimb ca urmare a campaniilor duse de armatele populare, comandate de generalii Ciu De şi Liu Bo-cen, avînd un efectiv de aproximativ 90.000 de soldați, trupele japoneze şi guvernul marionetă de la Nankin au pierdut în cursul anului 1944 peste 260.000 de ostaşi, morți şi răniți, peste 600.000 prizonieri şi au eliberat teritorii cu o populație de 12,5 milioane locuitori.

— După capitularea Germaniei – în mai 1945 – Cartierul General Imperial hotărăşte regruparea forțelor japoneze din China, în vederea organizării apărării pozițiilor cucerite. În aceste condiții Armata a 8-a şi a 4-a populare au continuat contraofensiva împotriva invadatorilor. Ştim cum s-a soldat acest efort uriaş. Peste 8 milioane de oameni este tributul de sînge plătit de poporul chinez în război.

— Dar China va mai avea de purtat încă un război – cel civil de trei ani – pentru a putea triumfa şi a scruta spre un viitor cu totul nou.

— Lupta pentru eliberarea zonelor ocupate de armatele japoneze a început peste tot în Asia şi în insulele Pacificului, de către popoarele oprimate. Încă din iunie 1942 acționează în Indonezia organizația populară antiniponă „Gerat" condusă de comunistul A. Sariffudin iar în ianuarie 1944 se creează la Djakarta, sub conducerea comuniştilor, organizația ilegală „Mişcarea pentru Indonezia liberă". Tot în iunie 1944 se organizează în Sumatra detaşamente de partizani conduse de pastorul Abdul Djamil, în Vietnam se constituie „Liga pentru independență" iar din decembrie 1944 se creează din inițiativa partidului comunist primele unități ale armatei de eliberare națională provenite din

detaşamentele de partizani. În Malayesia ia fiinţă tot la mijlocul anului 1942 „Armata populară antijaponeză", iar în China „Liga neatîrnării Coreei" care creează detaşamente de partizani. În Java la începutul anului 1945 se desfăşoară acţiuni de luptă împotriva ocupanţilor niponi dusă de „Armata apărătorilor patriei". În iunie 1945 din iniţiativa lui Ho Şi Min se creează pe teritoriile eliberate ale Vietnamului Comitetul provizoriu popular, care organizează extinderea luptei de eliberare, ca urmare a proclamării „independenţei" Vietnamului de sub împăratul Bao Dai, guvernare controlată de japonezi.

Armatele de ocupaţie japoneze vor fi hărţuite necontenit de aceste detaşamente sau armate şi nu vor avea linişte pe toată durata războiului, pe frontul acesta de luptă fiind mai rău decît în tranşee, căci el este peste tot: în plină stradă din oraş, în restaurante, la sediul comandamentelor, în dormitoarele cazărmilor, în trenuri, pe şosele, în păduri, unde se aud mereu zgomotul exploziilor, ţăcănitul mitralierelor, focul unui pistol sau geamătul surd al unui ofiţer japonez căzut dintr-o fentă înghiţită de catranul nopţii, de lama argintie a unui şiş răzbunător.

— Eliberarea acestor teritorii nu este lăsată însă exclusiv pe seama mişcărilor naţionale locale. Dacă bombardamentul aeronaval din 19 aprilie 1944 efectuat de Eastern Fleet la Sabang în nord-vestul Sumatrei, urmat de un al doilea la 25 iulie şi apoi de un al treilea la 15 octombrie asupra instalaţiilor japoneze din insulele Nicobar au vrut să aibă rolul de a camufla debarcarea din Leyte – lucru ce nu s-a realizat – atunci ele pot fi considerate cel puţin un preludiu la o serie de acţiuni declanşate la începutul anului 1945. Astfel în Borneo Corpul 1 Armată australian de sub ordinele generalului locotenent Sir Leslie Morhead – apărătorul Tobruk-ului – sprijinit de Forţa 7 Amfibie duce lupte pe un front larg. La 1 mai Brigada 26 din Divizia 9 australiană – cu un efectiv de 18.000 de oameni – este transportată de o grupare navală a contraamiralului Forrest B. Royal şi debarcă la Tarakan în arhipelagul Borneo. La 10 iunie Divizia 9 Infanterie a generalului G.F. Wooten debarcă în Brunei,

concomitent alte detaşamente păşesc pe plajele insulelor Lebuan şi Muar. După un bombardament de 17 zile efectuat de Flota 5-a americană a contraamiralului Albert Noble asupra bazei petroliere Balikpapan, tot în Borneo – sînt aruncate 152.000 proiectile de tun şi 7.300 rachete – Forța 7 Amfibie sprijină debarcarea Diviziei 7 Infanterie de sub ordinele generalului maior E.J. Milfort. Şi lista acestor acțiuni nu e închisă deoarece şefii statelor majore din Comandamentul Pacificului de Sud-Est definitivează şi alte operațiuni care bat la uşa istoriei.

— Nici celor din inima Yamato-ului, nu le mai este străin războiul. Acesta le apare celor din Tokyo, Yokohama, Nagoya, Osaka, Kobe şi din multe alte oraşe ale insulelor Honshu şi Kyushu, sub forma fortărețelor zburătoare B 29 – aparținînd de „21 Bomber Command" de sub ordinele generalului Curtis Le May – plecate de pe aerodromurile din insulele Tinian, Guam şi Saipan, sau din „29 Bomber Command" venite din China. Tokyo suferă numeroase bombardamente. În cel din 24 mai 1944 au venit 520 de bombardiere care au aruncat 6.918 bombe. Odată venit la comanda unității, generalul Curtis Le May a schimbat formula de atac: delimitarea zonei de bombardament de un grup de avioane precursoare cu ajutorul unor bombe incendiare şi a unor rachete luminoase, coborîrea plafonului de zbor la maxim 2.000 m şi trimiterea aviației sub formă de valuri repetate în formații mici. În noaptea de 9 spre 10 martie 1945 la ora 0,15 sosesc trei escadrile, totalizînd 334 fortărețe B 29 care toacă oraşul timp de cinci ore cu bombe explozive şi incendiare. Sînt distruse 267.711 locuințe şi se înregistrează 213.703 de morți – vă dați seama e un bombardament de noapte – şansele de a supraviețui sînt minime. Bărbați, femei, copii, bătrîni sînt sfîrtecați de bombe, zdrobiți de clădirile ce se prăbuşesc, înecați în subsolurile inundate. Locuințele din Tokyo erau în bună parte construite din lemn, cărora nu le lipsea altceva decît cîteva mii de bombe incendiare pentru a forma un rug uriaş în care să ardă de vii locuitorii lor. Vor fi găsiți a doua zi mii de oameni arşi, carbonizați sau sufocați în fumul, gazele şi de lipsa de

oxigen, absorbit de marele incendiu. Un asemenea bombardament a avut urmări dramatice pentru oraş: zeci de mii de cadavre care intră în putrefacție, dezorganizarea vieții, transporturilor, lipsa medicamentelor, starea de consternare şi decăderea morală a populației care se vedea lăsată – de militariştii de la putere – pradă acestui război pentru care făcuseră şi aşa nenumărate sacrificii.

Generalul Le May dăduse acestei operații denumirea codificată „Casa de rugăciuni" după semnificația chineză a locului unde se luau decizii importante, gîndindu-se la capitala Tokyo. Dar nu în cei ce luau deciziile lovise. Zeci de mii de oameni nevinovați ucişi, peste un milion de oameni fără adăpost nu aceştia sînt cei ce iau hotărîrile importante. Oraşul e o ruină în zona nord-vestică pe o întindere de 18 km^2, centrul şi sudul la fel, cartierul comercial Ginza e făcut chisăliță, uzinele Kawasaki seamănă cu „Guernica" lui Picasso. Tot distruse sînt şi oțelăriile Showa din Ansham, din Manciuria şi cele de la Yawata din insula Kyushu, uzinele de avioane Mitsubishi, Mussahino şi zona industriei de război de la Nagoya.

— Generalul maior Masatake Okumiya scrie despre aceste bombardamente următoarele: „Uzinele noastre au fost puternic lovite, căci bombele explozive şi incendiare au zdrobit maşinile, au distrus structurile metalice, au incendiat vastele construcții şi au omorît sute de lucrători. Uzinele de motoare şi de avioane Mitsubishi de la Nagoya, de la vest de Kobe şi aceea a lui Nakajima de la Ohta, la nord-vest de Tokyo au suferit distrugeri totale. Fiecare din aceste uzine era un centru vital al producției aeronautice, atît pentru armata terestră cît şi pentru marină şi atacurile avioanelor B 29 au cauzat un recul sensibil producției lor".

— Deci marina distrusă după bătălia din Golful Leyte, aviația adusă la stare de neputință în urma bombardamentelor.

— Dar Japonia este departe de a fi îngenuncheată. Exemplul ni-l oferă modul în care au fost efectuate pregătirile de apărare pe Iwo şi Okinawa. Să le luăm în discuție în ordinea cuceririi lor. Prima, Iwo Jima – o insulă de 9 km

lungime, 2,5 km lățime, vreo 20 km^2 suprafață, o rocă vulcanică goală şi dezolantă avînd în extremitatea sud-vestică un vulcan, Muntele Suribachi de 170 m înălțime – face parte din arhipelagul Vulcano şi este situată la 1.220 km sud de Tokyo, exact la jumătatea distanței dintre capitală şi insula Saipan. Insula prezenta interes pentru japonezi din două motive: primul, poseda instalații radar ce permiteau alertarea Tokyo-ului şi deci ridicarea în timp util a aviației de vînătoare de acolo; al doilea, poseda două aerodromuri de pe care puteau ridica aviația pentru interceptarea flotilelor americane atît pe ruta de ducere spre Japonia cît şi pe cea de înapoiere.

— Aceste două motive justificau îndeajuns necesitatea cuceririi insulei, căci aerodromurile în mîinile americanilor le permiteau să ofere escorte de vînătoare bombardierelor proprii, evitînd astfel numeroasele pierderi pe care le înregistrau atît de pe urma artileriei antiaeriene cît şi a puternicei aviații de vînătoare nipone păstrată pentru apărarea capitalei – aviația de vînătoare americană nefiind capabilă de autonomie de zbor precum fortărețele B 29 – şi de asemenea aterizarea în cazul apariției de defecțiuni sau avarii sau în cazul terminării carburantului. Cucerirea insulei – care făcea parte din punct de vedere administrativ din Prefectura Tokyo, – ar fi constituit şi un şoc psihologic pentru japonezi.

— Aceştia şi-au dat seama despre interesul pe care-l prezenta insula pentru americani. Garnizoana de acolo poseda vreo 21.000 de soldați din alcătuirea Diviziei 109 Infanterie, Brigăzii 2 Mixtă, unele regimente de tancuri, toate sub comanda energicului general Tadamichi Kuribayashi. Sarcina alcătuirii planului de apărare reveni comandantului Yokasuka Horie. În preambulul la acest plan Horie scrie că pe insulă „nu era decît o atmosferă lividă, încărcată cu gaze de bioxid de sulf, fără nici un izvor de apă, nici o vrabie; şi nimic de pus în gură". Şi mai apoi: „Noi nu mai avem nici escadre, nici flote aeriene. Dacă americanii vor ataca insula, ea va cădea în mod forțat în mîinile lor cel mai tîrziu într-o lună. Deci trebuie împiedicat inamicul să se servească de

această insulă. Cel mai bun procedeu ar consta în «scufundarea» ei în ocean sau ruperea în două. Ca obiectiv minim, trebuie să facem efortul de a suprima principalul teren de aviație". Kuribayashi refuză planul, îl mută pe Horie la nord pe Chichi Jima. Era un tip rece, sever, dur, nu alcool, nu femei. I se spunea „Încuiatul".

Şi într-o dimineață, după ce a evacuat populația din insulă, mutînd-o în alte locuri, şi-a adunat oamenii într-un careu uriaş şi le-a spus: „Ne vom consacra în mod esențial şi pînă la limita forțelor noastre pentru apărarea acestei insule. Ne vom înarma cu explozivi, vom asalta tancurile şi le vom distruge. Ne vom infiltra în rîndurile inamicului şi-l vom extermina. Fiecare salvă trebuie trasă fără greş, pentru a omorî cîți mai mulți americani. Fiecare om, înainte de a muri va trebui să omoare 10 duşmani. Vom hărțui inamicul prin acțiuni de guerilă, ne vom bate pînă la ultimul. Dar nu vom muri pînă nu-i vom slăbi forțele". Apoi i-a pus la treabă.

— A făcut din insulă, Florin san, o fortăreață fără precedent în istorie. Pe Peleliu au fost executate 500 de grote. La Iwo Jima se vor construi 1.500 adăposturi subterane, amplasamente de tunuri, adăposturi acoperite cu un strat de beton de trei metri grosime, legate de o rețea complicată totalizînd 7 km de galerii prevăzute cu legături telefonice, conducte de apă, rețea electrică, sistem de ventilație a gazelor emanate permanent din roca vulcanică şi care făceau viața de nesuportat în adăposturi şi galerii precum şi o centrală cu 50 aparate de emisie-recepție într-o sală de 50 în lungime şi 25 m lățime. Erau amenajate de asemenea dormitoare, bucătării, săli de mese, săli de spital, săli de operații, depozite de materiale, armament, provizii, un rezervor uriaş de apă. Adăposturile erau înțesate de tot felul de arme. Iată o listă a lor, relevată după planurile găsite în adăpostul subteran al generalului: 12 mortiere „spigat" de 320 mm, un gen de branduri cu proiectile de 300 kg, cu diametru mai mare decît țeava, introdus numai cu partea inferioară pe gura țevii acolo unde diametrul era inferior acesteia. Apoi 22 mortiere de tranşee de 150 mm, 17 piese de artilerie de coastă de 150 mm, 140 mm, şi 120 mm, 12 tunuri scurte de

artilerie de coastă de 120 mm, 71 tunuri mixte de 120 mm, 100 mm, 80 mm şi 75 mm tunuri putînd servi ca artilerie de coastă sau de cîmp. De asemenea un obuzier de 150 mm, 14 de 120 mm, 100 mm şi 90 mm şi 5 obuziere de munte de 75 mm. Apoi 17 tunuri de cîmp de 75 mm, 24 tunuri de însoțire a infanteriei, 70 de mortiere de 90 mm şi de 80 mm, 380 lansgrenade, 69 tunuri antitanc de 47 mm şi de 37 mm, 13 mitraliere A.A., 217 mitraliere grele de 25 mm şi de 20 mm şi 168 mitraliere de 13 mm. În plus 30 tancuri adăpostite, 350 mitraliere, 480 puşti-mitraliere, 200 lansrachete şi 10.000 rachete.

Fotografiile aeriene făcute de aviația americană îi dezvăluiau lui Nimitz o insulă goală, deci lipsită de apărare. Principiul lui Kuribayashi era următorul: „Trebuie să ne dispersăm" – el a creat Florin san 8 sectoare de apărare independente cu planuri de apărare proprii, fără legătură cu cele vecine – „să ne camuflăm, personal şi armament, şi să ne servim la maximum de instalațiile noastre pentru a reduce pierderile în timpul bombardamentelor inamice. În plus trebuie să construim poziții false pentru a atrage şi absorbi bombele şi obuzele adversarului".

— Americanii au bombardat Iwo Jima cu aviația – bombardier B 24 şi B 25 – timp de 82 de zile – cel mai îndelungat bombardament din tot războiul Pacificului – din care în ultimele trei zile dinaintea debarcării, s-a adăugat şi un baraj de artilerie navală. „S-a atins conform afirmației lui Nimitz – perfecțiunea în arta proporționării densității de foc a artileriei pe suprafața insulei".

În această perioadă „Task Force 38" trece pentru patru luni de la comanda lui Halsey la aceea a lui Spruance – conform celor stabilite înaintea bătăliei din Golful Leyte – devenind astfel „Task Force 58". După ce Grupul de portavioane a pătruns în Golful Tokyo – lansînd raiduri masive asupra oraşului, sfidînd imperiul cu îndrăzneala acestei acțiuni – a primit misiunea să protejeze „Task Force 54" comandată de amiralul Kelly Turner, care transporta Forța de debarcare de la Iwo Jima, respectiv Corpul 5 Armată de sub ordinele generalului de divizie Harry Schmidt.

În sfîrşit la 19 februarie pe plajele din estul insulei, în zona de nord debarcă Divizia 4 Puşcaşi Marini de sub comanda generalului Clifton Cates – cunoscut de noi din Tenaru şi Tinian – şi în zona de sud Divizia 5 Puşcaşi Marini de sub ordinele generalului Keller Rockey, ambii veterani din primul război mondial, veniți din Franța încărcați de decorații şi onoruri. Debarcarea a decurs fără dificultăți şi într-o oră numeroase unități din cele două divizii erau pe insulă.

— Era o oră acordată de Kuribayashi cu o răbdare de tigru ce-şi lăsa prada să se apropie, căci după această oră calmă tot armamentul de pe insulă s-a dezlănțuit împotriva trupelor debarcate. Toată plaja părea că sare în aer sub efectul exploziilor obuzelor, tunurilor şi minelor. Intensitatea focului ajunsese la o limită la care totul în jur părea cuprins de un cutremur puternic. Coordonarea focului era perfectă şi se părea că în fața acestui baraj care mătura insula dinspre centru spre plajă, trupele debarcate vor fi împinse în mod fatal în mare. Artileria japoneză a lovit şi unele nave din larg, scufundînd un cuirasat şi un crucişător american şi avariind 11 vedete aruncătoare de rachete.

— În realitate întîrzierea deschiderii focului se dovedea o greşeală gravă din partea japonezilor. Căci puşcaşii marini erau stăpîni pe o adîncime de 200 metri şi asta le era de ajuns pentru a încerca înaintarea. S-au găsit zeci de oameni de un eroism deosebit care s-au dezlipit de plajă făcînd salturi în mijlocul acestei furtuni demențiale ce împroşca gloanțe şi schije de oțel fierbinte în toate direcțiile, apropiindu-se de un şir de cazemate pentru a le scoate din funcțiune. Explozii, flăcări, fum, oameni ucişi, răniți, sînge ca la un abator, aceasta era spectacolul la ora 11 dimineața. Dar fiecare dintre cei căzuți au reuşit un pas mai departe, pe care l-au continuat ceilalți şi curînd într-un sector oamenii au traversat insula pînă la coasta vestică, izolînd trupele din sud, din zona Muntelui Suribachi, de rest.

— Dar cu ce preț? În seara zilei de 19 februarie, 35% din efectivul unui regiment din zona nordică de debarcare era pierdut. Bilanțul primei zile de luptă e trist: 2.420 de victime

din partea puşcaşilor marini, din care 600 morţi. Deci la fiecare minut un om ucis şi acest ritm de-a lungul unei zile întregi, iar noaptea artileria japoneză nu a încetat o clipă tirul ei delirant. Pentru a înţelege mai bine intensitatea şi puterea acestor trageri de artilerie, e bine să ştiţi Florian san, că în tot cursul celei de a doua zile a luptei, pe 20 februarie, Regimentul 28 Puşcaşi Marini, sub ordinele colonelului Harry Liversedge nu a reuşit să înainteze decît 200 metri. A fost necesar să se debarce şi Divizia 3 Puşcaşi Marini a generalului maior G.B. Erskine pentru a se întări presiunea asupra Muntelui Suribachi. Abia în dimineaţa zilei de 23 februarie a putut fi înfipt steagul înstelat pe vîrful lui, de către locotenentul Harold G. Schrier. El flutura în vînt îmbărbătînd miile de puşcaşi marini care începeau în această dimineaţă ofensiva spre nordul insulei.

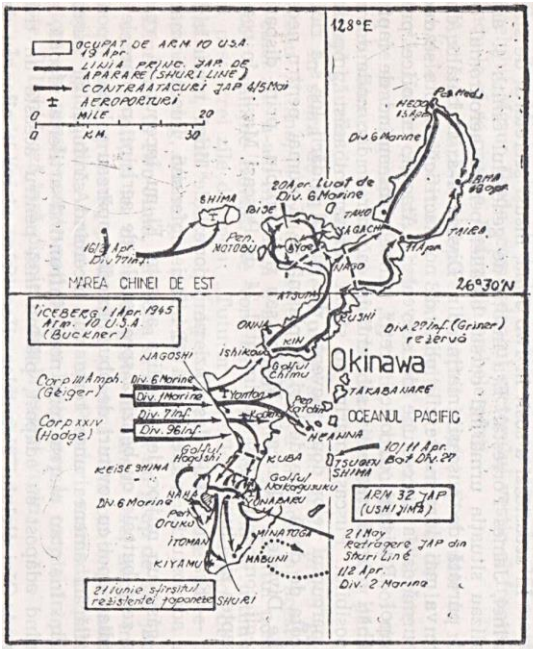

29. Insula Okinawa

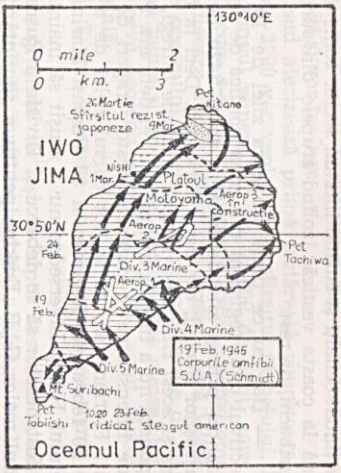

28. Insula Iwo Jima

— În această zi a sosit în Iwo Jima, însuşi secretarul de stat al marinei, James Forrestal. Era însoţit de generalul Smith şi ambii analizau situaţia urmărind cursul bătăliei

pentru aerodromul central purtată de puşcaşii marini din Divizia 4-a. O bătălie dură, care va mai dura multe zile pline de noi sacrificii. Lupta se ducea în următoarea succesiune de secvențe: „Atacați, cu orice preț!" şi apoi „Rezistați, cu orice preț!", ambele însemnînd de fapt să străbați o zonă, respectiv să rămîi în ea, într-un loc unde domnea imposibilul. Puşcaşii marini au sfidat permanent acest „imposibil" pe parcursul celor două secvențe, dar prețul sfidării lor s-a ridicat la cota de două sute de litri de plasmă pe zi numai pentru necesitățile Diviziei 4 Puşcaşi Marini sau mai simplu, prin dispariția întregii companii E din Regimentul 24 de Puşcaşi Marini în cea de a şaptea zi a luptei.

— Era greu să-i desprinzi pe japonezi de lîngă tunurile lor, din adăposturile subterane şi să-i faci inofensivi. Puşcaşii marini au găsit un mijloc de a realiza aceasta. Ei au început să ruleze cîte zece butoaie cu benzină spre gurile de aerisire, pe care le incendiau apoi cu lovituri de obuz. Imediat apăreau soldații japonezi în flăcări asemenea unor torțe vii, încercînd să fugă. Şi puşcaşii marini înaintau mereu spre nord, înfruntînd artileria niponă, eliminînd adăpost cu adăpost, plătind însă pentru aceasta un tribut scump. Căci oțelului gloanțelor şi schijelor, ei nu le opuneau decît carnea trupului lor. Şi ei ştiau că trupul lor e mai tare decît gloanțele şi schijele celorlalți şi vor învinge.

În 4 martie, în sud aterizează primă fortăreață zburătoare. Îi vor urma altele; peste 2.200 vor veni pînă la sfîrşitul războiului. Pe măsură ce va trece timpul nimeni din cei 25.000 de piloți care le însoțiseră nu vor şti cum s-a luptat pentru aceste aerodromuri, pentru piste, pentru fiecare metru pătrat din această rocă ieşită la întîmplare din apele oceanului, însemnată pe milioanele de hărți ale globului printr-un punct şi un nume, despre care nimeni nu ar fi pomenit vreodată ceva deosebit de nu va fi fost acest război şi această bătălie încleştată.

— În noaptea de 8 spre 9 martie un atac banzai cu o mie de „bombe umane".

— Din nou mare greşeală să ieşi la luptă deschisă în acest chip. Vor fi doborîți cu toții mult înainte de a ajunge în

liniile americane. Era un semn de reducere a efectivului japonezilor. Exista oare o cale să fie oprit măcelul în continuare? Generalii Clifton Cates şi Erskine încearcă. Primul se adresează în 9 martie printr-un megafon, generalului Sadasui Senda, comandantul Brigăzii a 2-a Mixte, iar al doilea printr-un mesager în 16 martie, colonelului Masuo Ikeda, comandantul sectorului vestic al frontului, cerîndu-le să se predea. Refuz din ambele părți.

Apoi se hotărăşte începerea curățirii insulei. Sînt luate la rînd cazematele şi adăposturile. Sînt lovite cu tancurile de la mică distanță. Unele cedează, altele continuă să reziste. Ultimele sînt lăsate pe seama genieştilor – 20 kg trotil, o bubuitură şi apoi nimic – a aruncătoarelor de flăcări sau a buldozerelor care împing pămînt şi astupă găurile de aerisire.

— În seara de 21 martie Kuribayashi mai trăia într-o grotă din capul Kitano, la nordul insulei. O dovedea un mesaj al acestuia: „De cinci zile n-am mîncat şi n-am băut nimic. Dar spiritul nostru combativ rămîne ridicat. Ne vom bate vitejeşte pînă la ultimul". Apoi peste trei zile din nou: „Tuturor ofițerilor şi soldaților de pe Chichi Jima, adio!" Şi apoi linişte. Chichi Jima face parte din acelaşi arhipelag, dar se găseşte la 260 km mai la nord.

Dincoace în Iwo Jima, din zona sa nordică un grup de 300 japonezi ostaşi şi ofițeri ies din nişte grote în cursul unei nopți, înarmați cu trotil, grenade, puşti, săbii şi atacă zona cantonamentelor ofițerilor piloți din Armata 7 Aeriană. Pierderi mari din partea acestora din urmă, neantrenați pentru lupte corp la corp şi în plină noapte. Îi lichidează însă pionierii din bivuacul vecin.

— În sfîrşit linişte în Iwo Jima, după 37 de zile de atacuri neîncetate, soldați contra beton, obuze şi gloanțe. O linişte plătită cu 5.885 puşcaşi marini căzuți la datorie, 17.272 răniți, 48 dispăruți, 738 morți şi răniți din serviciile de sănătate, 2.648 oameni bolnavi de nervi, aflați într-o stare de epuizare totală. Întreaga garnizoană de japonezi sacrificată: 22.000 de morți. Printre trupurile acestora cel al generalului Kuribayashi nu a fost identificat. Dar nu e atît de simplu să găseşti un trup, chiar de general, printre atîtea mii

de cadavre. Au rămas în viață doar 220 japonezi răniți.

Poate că nu e lipsit de interes să amintesc că în tot timpul luptelor din Iwo Jima singurul ajutor primit de japonezi a fost un raid kamikaze – fără nici un folos celor de pe insulă – soldat cu scufundarea portavionului „Bismark Sea" şi avarierea altor două portavioane uşoare americane.

— Operația următoare, codificată în planurile americane cu denumirea „Iceberg" – poate după forma curioasă a insulei – constă în cucerirea Okinawei, principala insulă a arhipelagului Ryukyu, în mijlocul căruia se află. În vremurile străvechi chinezii au numit arhipelagul „Liu Ciu" – „Bule plutitoare pe apă" – iar insulei îi spuneau Marea Liu Ciu. Intrată în stăpînire japoneză a devenit – ca urmare a dificultății pronunțării literii L – Ryukyu. Ei bine Marea Liu Ciu este situată la 555 km sud de Kyushu – cea mai sudică insulă mare a Japoniei – oferind o bună bază de plecare pentru forțele expediționare de invazie. Pentru că, aşa cum spuneați, în zilele acelea nu se ştia că Okinawa avea să fie ultima bătălie dusă de trupele americane împotriva Japoniei.

Insula are o lungime de 107 km şi o lărgime variabilă, de la 5 la 16 km. Istmul Ishikawa o strangulează la mijloc, împărțind-o în două părți: sudul, avînd cîteva localități – aici se află 90% din cei 450.000 locuitori ai insulei – cetatea antică, astăzi fortul Shuri, patru aerodromuri şi nordul, sălbatic şi slab populat. Clima fierbinte şi umedă, cu ploi care aduc pînă la 27 cm apă în medie pe zi.

— Răgazul oferit de prelungirea neprevăzută a luptelor din Iwo Jima a permis o pregătire a ambelor părți pentru ceea ce istoricul Eddie Bauer numeşte „cea mai formidabilă concentrare «trifibie» a tuturor timpurilor". Americanii conştienți că insula reprezintă ultimul bastion japonez din spațiul Pacificului care îi aducea în fața Țării Soarelui Răsare, vor acorda operației importanța strategică cuvenită. Vor folosi ca forță de invazie Armata 10 americană – de sub comanda generalului de corp de armată Simon Bolívar Buckner junior, strănepotul vestitului general sud-american care a încercat să realizeze o Confederație a statelor latine ale Americii de Sud, la începutul secolului trecut.

Armata 10-a avea în compunere Corpul 34 Infanterie de sub ordinele generalului John Hodge format din Diviziile 7, 27, 77 şi 96 precum şi Corpul 3 Puşcaşi Marini, de sub comanda generalului Roy Geiger, cu Diviziile 1, 2 şi 6. În total 172.000 luptători şi 115.000 auxiliari. Pentru transportul acestor trupe primeşte ordin vechea noastră cunoştinţă, viceamiralul R. Kelly Turner de la comanda lui „Task Force 51" ce îngloba 1.205 nave, respectiv 10 cuirasate, 18 portavioane de escortă, 12 crucişătoare, 136 distrugătoare şi escortoare, 134 transportoare şi peste 600 nave de debarcare. Sarcina acoperirii strategice revenea lui Spruance care avea sub comandă „Task Force 58" ce totaliza 18 portavioane – posedînd 1.350 avioane – 8 cuirasate şi 2 crucişătoare noi, secondată de „British Pacific Fleet" de sub comanda viceamiralului Sir H. Bernard Rawlings, formaţie care luă numele de „Task Force 57" cuprinzînd 2 cuirasate, 4 portavioane, 7 crucişătoare şi 15 distrugătoare. Această Forţă Expediţionară totaliza 548.000 oameni din care 150.000 de oameni constituiau exclusiv Forţele de debarcare. Aşa cum era pregătită de americani, Okinawa se anunţa drept cea mai mare bătălie a Pacificului.

— Şi japonezii erau conştienţi că se află în faţa unei acţiuni de proporţii nemaiîntîlnite. De aceea apărarea Okinawei a fost încredinţată unuia dintre cei mai străluciţi ofiţeri ai armatei japoneze, generalul locotenent Mitsuru Ushijima, un militar cu deosebită pregătire, experienţă şi prestanţă, un tip calm, analitic şi judicios care inspira încredere subordonaţilor săi. El îşi alege ca şef de stat major pe colegul său cu care luptase în Birmania, generalul de divizie Isamu Cho, un bun organizator, tip metodic şi tenace totodată. În concepţia lor Okinawa trebuia să reziste cît mai mult timp posibil, astfel ca flota americană să rămînă expusă atacurilor kamikaze, care să o macine la moara eroismului lor suprem. Această concepţie va lua forma unor precepte înscrise în ordinul de luptă dat celor 180.000 de oameni din cadrul Armatei a 32-a de pe insulă:

Un Avion pentru o Navă de Război.

O Navă pentru o Navă de Linie.

Un Om pentru Un tanc sau pentru Zece Inamici. Concret însă această concepție s-a întruchipat în planul „Ten-go", bazat pe „atacuri speciale" efectuate de mijloace aeronavale de tip nou, sub forma kamikaze realizate de Onishi şi cunoscute nouă, a bombelor zburătoare tip Oka, respectiv „Flori de vişin", prevăzute cu cîte două tone de explozibil şi sistem de zbor propulsat teleghidat, a unor vedete rapide încărcate cu exploziv, denumite „shinio" şi a unor torpile umane „kaiten" – corespondentul subacvatic al lui kamikaze – torpile de forma unor minisubmarine, de opt tone, cu încărcătură explozivă, plus patru tuburi care slujeau la propulsarea prin reacție parcurgînd distanțe pînă la 55 km cu o viteză maximă de 20 noduri – bineînțeles nerecuperabile, denumirea kaiten însemnînd „plecare spre cer" – toate scoase recent din arsenalele politice şi militare nipone. După cum vedeți Florin san primele două precepte se concretizaseră. Pentru al treilea aveau în vedere ostaşii la care au adăugat şi vreo 20.000 tineri recrutați din cadrul populației de pe insulă.

Ushijima a efectuat apoi în cei 1.260 km^2 ai insulei tot felul de grote, adăposturi, întărituri, tunele, tranşee, ambuscade, construcții false căci avea timp berechet, acordat de generalul Kuribayashi care va duce aceeaşi tactică, de tergiversare a luptelor ca în Iwo Jima. Pe insulă au fost organizate de fapt trei zone de apărare: principala includea zona închisă de trei puncte, oraşul Naha–fortul Shuri–aeroportul Yonabaru. Aici se afla grosul forțelor de apărare: Diviziile 24 şi 62 şi Brigada 44 autonomă mixtă; a doua o constituia peninsula Oroku apărată de aproximativ 3.500 marinari şi 7.000 civili de sub ordinele amiralului Ota; în sfîrşit nordul insulei revenea Regimentului 2 Infanterie – vreo 3.000 de oameni – de sub comanda colonelului Uda. Plajele Hagushi din vestul insulei ca şi aerodromurile Yontan şi Kadena, pentru că se aflau dincolo, la nord de zona principală de apărare erau ignorate sub aspect militar.

— În etapa premergătoare invaziei, aviația americană ridicată de pe portavioanele americane şi britanice a efectuat bombardamente pentru neutralizarea bazelor inamice de pe

insulele Formosa, Kyushu şi a celor din jurul Okinawei, a fost bombardată Flota Combinată aflată în porturile Kure şi Kobe, iar între 15–31 martie şi fortificaţiile din Okinawa. În toate aceste zile cerul insulei era întunecat de mulţimea avioanelor americane care bombardau insula.

— Iată ce scrie, Florin san, un soldat japonez în jurnalul său despre una dintre aceste zile: „În timp ce o parte din avioanele lor zboară drept deasupra noastră şi ne mitraliază de la mică înălţime, bastarzii ăia mai survolează aerodromul şi lansează bombe. Bombardamentul ăsta e înspăimîntător, terifiant, mă înnebuneşte de-a binelea. Este ora 3 şi bombardamentul continuă ... Era ora 6 şi ultimele două avioane vor pleca, raidul s-a terminat. Ce bastarzi blestemaţi! Să bombardezi de la ora 6 dimineaţă pînă la 6 seara ...” Dar generalul Ushijima le-a explicat tuturor oamenilor încă de la începerea pregătirilor de luptă: „Noi nu sîntem pe picior de egalitate cu inamicul ... Daţi-vă seama că în războiul actual, superioritatea materială ia un avans asupra ascendentului moral ... Este evident că armamentul şi mijloacele materiale ale adversarului sînt superioare faţă de ale noastre. Puneţi la punct mai întîi, cu o precizie matematică metodele şi procedeele voastre de luptă. Apoi vă puteţi manifesta ascendentul vostru moral”.

Aviaţia japoneză, respectiv kamikaze-urile apar deasupra flotei americane şi deşi din 196 de atacuri, 169 avioane sînt doborîte înainte de a-şi lovi ţintele, 27 de avioane se prăbuşesc pe punţile portavioanelor „Wasp” – 101 morţi şi 269 răniţi – şi „Franklin” – 724 morţi şi 265 răniţi – precum şi a altor nave, avariindu-le şi făcînd numeroase victime.

— Debarcarea a fost prevăzută pentru 1 aprilie şi i s-a spus „ziua L” de la cuvîntul englez Landing, ce înseamnă debarcare. Operaţia urma să se efectueze pe plajele Hagushi, lungi de 13 km, puşcaşii marini debarcînd în zona nordică şi diviziile de infanterie la sud. Pe aceste plaje erau instalaţi tinerii localnici preluaţi în armată, porecliţi de soldaţii niponi „Bimbo Butai” – „bieţii băieţi” – care de la primele salve ale artileriei navale au dat bir cu fugiţii. De aceea debarcarea s-a

făcut bine mersi fără probleme, „ziua L” fiind de fapt o „Love-Day” o zi a dragostei. Pînă seara erau pe insulă 50.000 de oameni pe o adîncime de 5–6 km, cu o pierdere de 75 morți şi 100 răniți. A doua zi o plimbare pînă pe coasta estică – pe drum sînt „cucerite” aerodromurile Yontan şi Kadena – şi insula este despărțită în două. Încă două zile de avans şi trupele americane ating spre nord istmul Ishikawa şi la est peninsula Ketchin.

— La 5 aprilie un eveniment politic mai deosebit: primul ministru Kuniaki Koiso demisionează fiind înlocuit cu amiralul în retragere Kantaro Suzuki, în vîrstă de 77 de ani, erou al războiului ruso-japonez, purtînd trei urme de gloanțe din perioada cînd s-au răfuit cu el extremiştii de dreapta din armată care-l acuzaseră în 1936 de „crimă de moderație”. Dar cu toate că era considerat un moderat, nici cursul războiului şi nici caracterul său nu s-au schimbat.

Pe 6 aprilie Toyoda a hotărît se aplice planul „Ten-go” împotriva flotei americane din apele Okinawei, punînd în mişcare „Forța Specială de Atac de Suprafață” condusă de viceamiralul Seichi Ito, care nu condusese nici o bătălie navală. Escadra sinucigaşă era formată din „Yamato” – cel mai mare cuirasat care fusese realizat vreodată – crucişătorul uşor „Yahagi” şi opt distrugătoare avînd protecția doar a … două aparate de vînătoare. Toyoda ar fi dorit să urce în aer 4.500 de avioane, dar bombardamentele americane efectuate asupra tuturor bazelor japoneze din zonă au distrus cea mai mare parte dintre ele. Va ridica 629 avioane din care 355 kamikaze. Acestea din urmă alcătuiau escadrila „Kikusui” – crizantemele zburătoare. Piloții îşi pictaseră pe fuselaje desenul cu crizanteme deasupra emblemei Soarelui Răsare, Kikusui, stindardul de luptă al vechiului războinic Masashige.

— Hotărîrea de a trimite nave şi oameni la o sinucidere evidentă fără putință de a angaja o luptă, părea să denote alunecarea conducătorului marinei în ridicol.

— Majoritatea comandanților de pe aceste nave au încercat să se opună acestei indicații inițiale, dorind să păstreze navele pentru apărarea metropolei, dar ulterior au

primit ordine stricte şi au trebuit să se supună.

— Mitscher va fi înştiinţat ca urmare a interceptării radar, şi va ridica în aer în 6 aprilie aviaţia de vînătoare pentru a întîmpina pe kamikaze, iar în a doua zi prevenit de un avion de recunoaştere care a observat în larg flota niponă va trimite bombardierele şi bombardierele torpiloare pentru a ataca escadra sinucigaşă la distanţă strategică, înainte ca aceasta să lovească cu artileria sa puternică de la bord. Vînătoarea americană s-a angajat în luptă cu cea niponă, doborînd 248 avioane kamikaze. Cu toate acestea 17 dintre ele s-au sfărîmat pe punţile a numeroase nave, scufundînd 3 distrugătoare şi 2 transportoare de muniţii şi au avariat alte 17 nave, înregistrîndu-se 466 morţi şi 568 răniţi, toţi avînd puternice arsuri şi agonizînd pe punţile sfărîmate de explozii. Atacurile kamikaze au continuat în tot cursul lunii aprilie şi începutul lunii mai lovind şi avariind vechile cuirasate „Maryland" şi „Tennessee", portavioanele „Hancock", „Intreprid", „Sangamon", „Bunker Hill" şi „Entreprise" precum şi crucişătorul „Birmingham".

În 7 aprilie fu lovită escadra sinucigaşă. „Yahagi" este scufundat la ora 14.06. Căpitanul navei, Tameichi Hora scapă de la înec şi are suficient sînge rece să noteze în jurnalul său: „«Yamato» avansa oferind un spectacol magnific. Deodată un fum alb ţîşni exact de la linia sa de plutire, acoperind cuirasatul, şi dînd impresia că ai în faţă muntele Fuji acoperit de zăpadă. Apoi un fum negru se ridică formînd un nor enorm la vreo 2.000 metri înălţime. Cînd norul se împrăştie nu mai exista nimic la suprafaţa apei. «Yamato» dispăruse. La ora 14,23, în acest 7 aprilie, explozii formidabile semnalară sfîrşitul «nescufundabilului», simbolul marinei imperiale".

— Fusese lovit de 5 bombe şi 11 torpile. Viceamiralul Seichi Ito va aluneca în adîncuri împreună cu nava şi cu echipajul ei format din 2.767 ofiţeri, subofiţeri şi marinari. „Yahagi" a dus în ape 446 oameni iar cinci distrugătoare scufundate încă 721 oameni. Vor supravieţui catastrofei 3 distrugătoare care vor culege 269 naufragiaţi.

— Pe insulă Divizia 6 Puşcaşi Marini înainta spre nord

ca într-o aplicație unde inamicul este presupus. În 7 aprilie intră în peninsula Motobu şi vor fi ținuți pe loc cîteva zile în jurul muntelui Yaetake de cei 2.000 de soldați niponi. Aici în 13 aprilie vor afla că Preşedintele Roosevelt a murit şi vor simți pentru o vreme că li s-a răpit omul care se identificase cu America, cu războiul, cu idealurile lor. Aveau senzația că se crease un gol ce nu putea fi înlocuit acolo la Washington de cineva pe măsura sa. În 20 mai vor lichida ultimul japonez din peninsulă, 7 zile după ce oamenii Regimentului 22 Puşcaşi Marini vor fi atins capătul nordic al insulei.

— Mai rămînea să fie cucerită poziția Naha–Shuri–Yonabaru din sud. Acolo înainta Corpul 24 Armată dar încă din 4 aprilie se simțise o rezistență mai dîrză din partea japonezilor, pentru ca în 8 aprilie înaintarea să fie oprită de un baraj de artilerie deosebit de puternic.

— Acum a început şi războiul din Okinawa. Va consta din atacuri şi contraatacuri de infanterie, bombardamente de artilerie şi de aviație deosebit de dure, japonezii pierzînd cînd 1.594, cînd 4.706 oameni, iar americanii – după 12 zile de lupte – constatînd că au înaintat într-o zonă a frontului 1.500 metri, în alta 3 km şi mai încolo 4 km. Generalul Buckner este nevoit să combine atacurile frontale cu o debarcare pentru a forța pe japonezi să-şi disperseze forțele pe două fronturi.

În 10 mai se răspîndeşte ştirea capitulării Germaniei. Deşi nu le uşurează lupta aici în Okinawa, americanii ştiu că moralul celorlalți e zdruncinat. Pe 18 mai după lupte eroice, dealul „Căpățîna de zahăr" ce domină Naha – capitala insulei – este în mîinile americanilor. Pierderile Diviziei a 6-a se ridică la 2.662 morți şi răniți, plus 1.289 oameni istoviți de bătăliile neîncetate, unele de cîte 3 zile şi nopți la rînd neîntrerupt, în care terenul cîştigat de americani ziua este reluat de japonezi noaptea.

— În 10 iunie generalul Buckner adresează lui Ushijima o scrisoare în care propune capitularea. Fără răspuns. În grotele de la Yaesu-Yusa, unde se înghesuiau sute de răniți, bolnavi, muribunzi, respirînd un aer livid încărcat de mirosuri pestilențiale, căci nu existau medici, nici

medicamente, nici îngrijire medicală, în încăperea comandamentului în care pătrunde acest aer insuportabil, umed, o atmosferă de marasm, generalul Ushijima era decis să continue lupta. Zgomotul ei răzbătea de afară, pentru că americanii pătrunseseră în peninsula Oroku şi după 10 zile de atacuri ajunseseră în ultima ei porțiune dinspre mare, lăsînd în urmă peste 5.000 de japonezi morți – se sinucise şi amiralul Ota – precum şi 1.608 puşcaşi marini.

În 15 iunie, în timp ce generalul Simon Bolívar Buckner asista la intrarea în luptă a Regimentului 8 de Puşcaşi Marini, cîteva obuze explodează pe promontoriul Mezado nu departe de locul unde se afla. O schijă îl loveşte în piept. Murea cu şapte zile înainte de a încheia lupta de pe Okinawa... Este primul general american, comandant al unei armate în campanie ucis în luptă, de la Războiul de Secesiune şi pînă atunci.

În 17 iunie Ushijima şi Cho îşi dau seama că totul este pierdut. Se hotărăsc să-şi facă seppuku, pentru că nu puteau suporta insulta americanului cu oferta lui de capitulare. În 22 iunie se întîlnesc pentru ultimul banchet. Isamu Cho îmbrăcat într-un chimono alb, generalul Ushijima în ținută oficială. În timp ce în adăpost răzbate zgomotul exploziilor de afară, cei doi, sobri şi liniştiți, servesc creveți, sukiyaki fin preparați şi „drapelul național" – un platou cu orez avînd în mijloc în cerc morcovi – ciocnesc micile păhărele de argint şi beau sake. Apoi ies afară împreună îndreptîndu-se spre malul mării, acolo unde sub razele lunii străluceau în penumbră două pătrate albe – cearşafurile pregătite de ofițerul adjutant. La 50 de metri mai încolo exploziile unor grenade. Generalii se aşază cu fața spre est şi se închină îndelung. Apoi se aşază fiecare pe cearşaful său. Sînt aduse stiletele lor personale, pumnalul wakizashi. În spatele lor iau loc adjutanții cu sabia ridicată în aer.

— Okinawa a costat multe vieți, avioane şi nave. La americani 49.151 oameni din care 12.520 morți şi 36.631 răniți, la japonezi 120.000 morți – practic Armata 32 nu mai exista – şi pentru prima oară în istoria acestui război 7.400 prizonieri, care s-au predat în ultimele zile ale luptelor din

sudul Okinawei. Japonezii pierd 7.800 de avioane în ultimele trei luni, americanii 783. În ceea ce priveşte navele, japonezii pierd „Yamato" şi încă 15 distrugătoare, în timp ce americanii 36 nave scufundate şi 368 avariate.

După Okinawa, amiralul Nimitz şi generalul MacArthur se găseau în faţa operaţiilor de debarcare din marile insule ale Japoniei ce urmau să atragă cele mai mari forţe amfibii de asalt ce s-ar fi imaginat vreodată, urmate de forţe de debarcare uriaşe. Cei doi oameni reflectau la forţele umane şi materiale ce intrau în joc, la spaţiile implicate de mişcările următoare şi durata lor ... Apoi pierderile ...

— Da, Florin san pierderile ... Am în vedere oamenii. Pe care ţările Occidentului i-au luat întotdeauna în calcul. La noi în Asia, nu au fost număraţi niciodată cei căzuţi, şi n-a înspăimîntat pe nimeni în istorie numărul lor, oricît de mare ar fi fost cifrele ...

Capitolul 12

PIKADON

„A explodat soarele"
Cuvintele notate de un copil de la Hiroshima, în jurnalul său la data de 6 august 1945.

— Găsiţi vreo legătură Sensei san între Panisperna şi Hiroshima?

— Nu, nici una, cu atît mai mult cu cît nu cunosc primul nume. Are, o rezonanţă italiană, se pare.

— Da. Este numele unei străzi – via Panisperna – unde într-o casă modestă, vestitul „grup de la Roma", format din Enrico Fermi, Emilio Segre, Edoardo Amaldi, Franco Rosetti,

D'Agostino şi apoi Bruno Pontecorvo au realizat în anul 1934 o descoperire importantă, metoda de încetinire a neutronilor, care va avea un rol de bază în sistemele de producere, control şi folosire a energiei atomice.

— Termenul de fisiune vă este cunoscut, în mod sigur.

— Da. E vorba de ruperea nucleului de uraniu în două, pe baza unui bombardament cu particole elementare.

— Cu neutroni. Experienţele au avut loc între 1934 şi 1938 şi se efectuau simultan la Paris, Berlin, Roma, Freiburg, Copenhaga, Cambridge, de savanţi renumiţi precum Ernest Rutherford, Enrico Fermi, Ida şi Valter Noddack, Otto Hahn, Fritz Strassmann, Lise Meitner, soţii Curie, respectiv Irène şi Joliot. Experienţa cheie a fost însă realizată în 1938, sub nasul lui Hitler de către Otto Hahn, Fritz Strassmann şi Lise Meitner pioneri ai grupului de atomişti de la Institutul de Chimie Kaiser Wilhelm din Berlin. Fenomenul a fost denumit fisiune, pe baza teoriei elaborate de Otto Frisch şi Lise Meitner, ultima plecată la Stockholm ca urmare a persecuţiilor rasiste, numai cu două luni înainte de definitivarea acestor celebre experienţe, la care participase ani în şir. Experienţa primilor doi şi teoria emisă de ceilalţi doi constituie sorgintea celebrei „reacţii în lanţ" pentru care voi da o explicaţie puţin mai tîrziu. Esenţial este faptul că în cursul acestui fenomen de rupere a atomului de uraniu se punea în libertate o cantitate uriaşă de energie.

Marilor puteri nu le-a rămas indiferentă această descoperire şi în 1940 a şi început marea „bătălie a laboratoarelor". De fapt erau în întrecere germanii, englezii, americanii, francezii şi ruşii. Savanţi erau în aceste ţări, iar unii dintre ei, precum Leo Szilard îndemna cînd guvernul englez, cînd cel american să facă o bombă atomică.

— Numele acesta mi-e cunoscut. Se pare că împreună cu Einstein, Szilard şi alţi oameni de ştiinţă de renume semnează vestita scrisoare către Roosevelt. Şi Sensei întinse mîna spre un teanc de cărţi, scoase una, o răsfoi puţin apoi începu să-mi traducă din japoneză: „În cursul ultimelor patru luni, datorită cercetărilor desfăşurate de Joliot în Franţa şi de Fermi şi Szilard în America, a crescut foarte

mult posibilitatea de a determina într-o masă mare de uraniu, o reacție în lanț care ar putea dezvolta o uriaşă cantitate de energie ... Acest fenomen nou ar putea duce la construirea unei bombe ... extrem de puternice". Şi aşa mai departe. După război Einstein se va explica față de Antonina Vallentin, cunoscuta sa biografă: „Eu am fost doar cutia poştală. Mi s-a adus o scrisoare gata redactată şi am semnat"... „dacă aş fi ştiut că nemții nu vor reuşi să facă o bombă atomică, n-aş fi mişcat nici un deget".

— Atacul de la Pearl Harbor dezlănțuit în decembrie 1941 pe de o parte, rolul periferic încă al Statelor Unite în conflict şi resursele materiale şi tehnologice uriaşe ale acestor țări, pe de altă parte, i-au permis realizarea eforturilor pentru producerea bombei atomice.

— Într-adevăr Florin san. Roosevelt i-a promis lui Churchill încă înainte de intrarea Statelor Unite în război să colaboreze la realizarea acestui proiect; conciliabulele care au urmat au condus la semnarea acordului de la Quebec din 19 august 1943, ce prevedea o colaborare efectivă între S.U.A. şi Anglia, prin transferarea savanților englezi în S.U.A. În volumul IV al memoriilor sale, Churchill povesteşte că deşi Stalin i-a propus, cu ocazia vizitei făcute la Moscova în 1942, să pună la dispoziția englezilor toate informațiile referitoare la mortierele-rachetă, propunînd încheierea unui acord între Aliați, în vederea unui schimb de informații cu privire la invenții, Churchill îşi dă acordul cu excepția „dispozitivelor" purtate de avioane, păstrînd pentru „aliați" viitoarea surpriză de la Hiroshima.

— Trebuie reținut acel lucru afirmat şi de Einstein: inițiativa pentru crearea bombei atomice revine savanților europeni refugiați în Statele Unite din cauza fascismului, care se temeau ca nu cumva Hitler să realizeze şi să posede primul această armă. Primul pas îl făcuse Einstein în 1933, cînd acceptă postul oferit de „Institute of Advanced Study", din Princeton, despre care Paul Langevin a spus un adevăr profetic: „Evenimentul este la fel de important cum ar fi mutarea Vaticanului de la Roma pe continentul american. Se mută «papa al fizicii»; Statele Unite au devenit prin aceasta

centrul ştiinţelor naturii".

Statele Unite departe de teatrele de război, deţinătoarea unei echipe de savanţi de frunte străini şi autohtoni va deţine monopolul creării acestei noi arme. Începînd din 1941 cercetările se accentuează în S.U.A. şi Anglia. În iunie 1942 lucrările oamenilor de ştiinţă americani trec sub autoritatea ministrului de război. Se elaborează „Proiectul Manhattan" de realizarea bombei atomice în fruntea căruia este numit generalul Leslie Richard Groves – un tip „făcut din acelaşi aluat ca şi MacArthur" şi peste o lună secondat de Julius Robert Oppenheimer, poreclit „Mister Atom", părintele bombei atomice.

Se punea problema materialului care trebuia folosit pentru producerea exploziei atomice. Exista uraniul dar numai izotopul 235 putea fi folosit. Acest izotop se găseşte în minereul de uraniu doar în raportul de 6 kg la o tonă. Se punea problema separării lui. În anul 1940 cu metodele cunoscute atunci era nevoie de 191 de ani pentru a separa un gram de U-235 şi 95.000 de ani pentru obţinerea unei jumătăţi de kilogram. A fost nevoie ca cercetătorii să pună la punct metode noi de separare – aceea a difuziei gazelor şi metoda electromagnetică – şi apoi să se construiască uzine în acest scop. Au fost construite la Oak Ridge pe valea rîului Tennessee o uzină pe o suprafaţă de 24 km^2 pentru separarea U-235, a uraniului înnobilat şi a unei uzine de difuzie a gazelor, la Trail s-a construit o uzină de apă grea şi la Hanford, oraş aşezat pe rîul Columbia, o uzină de plutoniu, pe o suprafaţă de 8 ori mai mare ca prima. Au lucrat la fabricarea bombei atomice 127.000 de oameni şi pînă la sfîrşitul războiului s-au cheltuit 2 miliarde dolari în acest scop.

Desigur că tot efortul, uriaşa maşină ştiinţifică şi tehnologică, care s-a pus în mişcare în cele trei „oraşe secrete" construite în 1943, Oak Ridge, Hanford şi Los Angeles, ultimul pe platoul Paquerito în deşertul din statul New Mexico a fost pus în mişcare de uriaşul HLB, High Level Brain, saturat pe atunci de „premii Nobel".

Realizarea bombei atomice se bazează pe reacţia în lanţ.

Un neutron loveşte nucleul unui atom şi îl scindează, dînd doi neutroni, care la rîndul lor scindează doi atomi, ceea ce dă patru neutroni, care scindează patru atomi şi aşa mai departe. Reacţia e însoţită de eliberarea unei energii uriaşe. Explicaţia dată de Enrico Fermi este mai frumoasă: „Să ne imaginăm că sîntem în posesia unui microscop de o capacitate de mărire fantastică, permiţîndu-ne să vedem chiar şi particulele elementare – acele infinitezimale cantităţi de materie imponderabile şi invizibile. Să plasăm pe platina acestui microscop pe care sperăm că omenirea va fi în stare să-l construiască, un atom de uraniu. Acesta este un ansamblu de neutroni şi protoni legaţi prin forţe intranucleare. Nucleul este învăluit de un nor de electroni în mişcare rapidă. Iată, însă că, în cîmpul nostru vizual, apare un neutron care se deplasează cu mare viteză. El traversează norul electronic şi loveşte nucleul de uraniu. Acesta oscilează, se alungeşte, capătă forma unui oval şi se rupe. Vedem atunci ţîşnind o scînteie de raze gama, produsă de această fisiune. Cele două jumătăţi de nucleu se depărtează una de alta pînă la o distanţă la care forţele intranucleare nu mai acţionează, în schimb intră în funcţiune puternice forţe electrice de respingere între încărcăturile de acelaşi tip. Spărgînd anvelopa electronică, pătrunzînd în norul de electroni, sfărîmăturile nucleului de uraniu se împrăştie în toate direcţiile cu o viteză uluitoare. Odată cu bucăţile mai mari din nucleu, zboară sfărîmături mult mai mici: doi-trei neutroni izolaţi, care la rîndul lor, vor lovi nucleele de atomi de uraniu vecini, provocîndu-le fisiunea. Fiecare nucleu intrat în fisiune va expulza, la rîndul său, alţi neutroni şi aceasta se va repeta într-o progresie aritmetică. Numărul de nuclee de uraniu care se sparg va creşte ca o avalanşă de zăpadă pe povîrnişul unui munte. Cam asta este reacţia în lanţ ... Numai că întregul proces s-a desfăşurat atît de rapid, încît nici un microscop din lume nu l-ar putea înregistra. Pentru a vedea cum se naşte această energie invizibilă ne-ar trebui un mecanism care să încetinească mişcarea de milioane de ori ... Tot ce v-am descris nu este decît rezultatul unor date înregistrate, prin care ştiinţa a putut să

reconstituie fenomenul nevăzut pînă acum de nici un ochi omenesc ...".

Energia eliberată pe baza reacției în lanț este uriaşă. Un neutron cu o energie de numai a treizecea parte dintr-un volt poate pune în libertate 200.000.000 de volți.

După reuşita experienței reacției în lanț, regizată de Fermi la 2 decembrie 1942 la West Stands, alte evenimente deosebite care au marcat anii deceniului cinci sînt moartea subită a lui Roosevelt la 12 aprilie 1945, sinuciderea lui Hitler la 30 aprilie al aceluiaşi an în buncărul cancelariei din Berlin şi zdrobirea Germaniei fasciste la mijlocul aceluiaşi an.

— Or, după cîte se ştie, tot efortul pentru realizarea bombei atomice era pus în scopul obținerii întîietății față de Germania, despre care existau presupuneri că lucrează la acelaşi obiectiv, fiind cunoscute stadiul realizărilor şcolii germane de fizică din anii '20 dinainte de război.

— Germania era zdrobită, iar prima experimentare secretă a bombei atomice la Alamogordo nu avusese loc. E drept, ulterior s-a spulberat legenda bombei atomice hitleriste. Germania nu făcuse progrese în domeniul atomic, cît despre Japonia, aceasta nu a fost considerată niciodată un concurent posibil în acest domeniu. Dat fiind situația nou creată, toate lucrările începute în Statele Unite ar fi justificat orientarea spre utilizarea energiei atomice în scopuri paşnice. Cu atît mai mult cu cît doar o mică parte a investiției se ocupa de producerea armei propriu-zise.

Truman, noul Preşedinte nu a ştiut nimic despre proiectul Manhattan înaintea morții lui Roosevelt; nici că exista şi nici costul care se ridica la multe milioane de dolari.

Stimson s-a gîndit un timp că probabil amorul propriu al Preşedintelui va fi oarecum lezat cînd va lua cunoştință de raportul pe care-l înaintase la cîteva zile după 25 aprilie, cînd îşi făcuse intrarea la Casa Albă, preluînd destinele Americii. Cînd Preşedintele îl invită în Salonul Oval, rămase surprins să audă din gura acestuia: „N-am nici o obiecție cu privire la acest proiect. Ați procedat corect că nu mi-ați vorbit despre aceasta. Sînt de acord cu dvs. Stimson. Dați ordin

generalului Groves să facă totul pentru a depăşi ultimele dificultăţi. Trebuie ca în mai puţin de trei luni o bombă să fie gata pentru o încercare la scară mare şi desemnaţi din acest moment un comitet compus din personalităţile cele mai calificate a lumii ştiinţifice şi militare pentru a decide posibilitatea de întrebuinţare a noului exploziv".

— Deci Preşedintele Truman a ordonat continuarea lucrărilor pentru fabricarea bombei atomice, în vederea folosirii acesteia în războiul cu Japonia.

— Ministrul de război american Henry L. Stimson scrie în memoriile sale, că la 1 iunie 1945 Comitetul provizoriu – creat în martie 1945 din dispoziţia lui Truman şi al căruia preşedinte era el, Stimson – a hotărît în unanimitate ca bomba atomică să fie folosită imediat împotriva Japoniei, atît împotriva instalaţiilor militare cît şi împotriva construcţiilor civile, fără nici un avertisment prealabil cu privire la natura acestei arme.

— Şi aceasta fără a se ţine seama de poziţia unui grup de savanţi, ce făceau parte din Comisia pentru energia atomică, care au lansat un avertisment împotriva bombardării atomice a Japoniei. Florin san, cînd a avut loc prima explozie experimentală a bombei atomice? Nu în iulie 1945?

— Da, la 16 iulie. În acea zi Preşedintele Truman se afla la Conferinţa de la Potsdam, împreună cu Churchill şi Stalin. Secretarul lui particular i-a înmînat un mesaj cifrat: „Babies satisfactory born" – „copiii s-au născut bine". Tot de aici de la Potsdam, la 25 iulie a aprobat şi ordinul secret referitor la aruncarea bombei în momentul cînd vor fi condiţii atmosferice favorabile.

Hotărîrea Preşedintelui Truman era rezultatul unei analize dintre avantajul imediat al salvării a numeroase vieţi din armata americană şi dezavantajul folosirii unei noi şi inimaginabile arme de război. Lui Stimson îi revenea sarcina de a recomanda lui Truman dacă şi cum trebuie folosită arma atomică. Ori Stimson simţea că „pentru a spera la o adevărată capitulare din partea Împăratului şi a consilierilor săi militari, ar trebui să li se administreze un şoc teribil, care

ar constitui proba convingătoare a puterii noastre de a distruge Imperiul. Un asemenea şoc eficace ar salva multe vieți americane şi japoneze, ceea ce ar valora mult".

De altfel Churchill scria clar în memoriile sale, că la Conferința de la Potsdam – 17 iulie–2 august 1945 – nu era vreun dezacord între el şi Truman: „Faptul istoric rămîne şi el trebuie judecat în timpurile care vor veni, că hotărîrea de a folosi sau nu bomba atomică pentru a obliga Japonia la capitulare nu a ridicat probleme contradictorii. A existat un acord unanim, automat, care n-a suscitat discuții".

La 26 iulie a fost publicată „declarația de la Potsdam", prin care s-a cerut Japoniei capitularea imediată şi necondiționată.

— Este drept, guvernul de la Tokyo a respins cererea, deşi eram în preajma sfîrşitului, al eşecului nostru militar.

Iată ce conținea o telegramă cifrată, expediată de la Tokyo, ambasadorului japonez la Moscova: „25 iulie 1945 – Togo (e vorba de Togo Shigenori, ministrul de externe) către Sato (e vorba de Sato Naotake, ambasadorul Japoniei în S.U.A.) nr. 944: „căpitanul de vas Zacharias" – cunoscut nouă din primele discuții – „a declarat la radio la 21 iulie că Japonia poate alege între două destine: sau să accepte o pace dictată după ce va fi în ruine, sau să capituleze fără condiții şi să beneficieze de clauzele prevăzute de Charta Atlanticului. Considerăm aceste declarații ca pură propagandă ..."

— Ce a determinat guvernul japonez la o astfel de poziție?

— Se lăsa legănat încă de mitul „vîntului divin". Japonia pregătise împotriva unei încercări de debarcare a flotei americane pe coastele arhipelagului, peste şapte sute de kamikaze, cu misiunea de a o îngropa în adîncuri, odată cu sacrificiul lor. Nu era introdus în aceste calcule neprevăzutul atac atomic.

Şi acum o mică digresiune Florin san. Vorbeam adineauri despre declarația de la Potsdam, prin care se cerea Japoniei capitularea imediată şi necondiționată. Ei bine, în aceste zile s-a petrecut un lucru în care semantica s-a amestecat în sensurile istoriei de o manieră dramatică.

N-ar fi nou pentru nimeni că în politică şi respectiv în diplomaţie sensurile dorite să fie înţelese trebuie să poarte haina unei exprimări corespunzătoare. Claritatea şi precizia sînt condiţii de bază ale vocabularului folosit într-un document, într-o declaraţie sau pe parcursul unor tratative. Nerespectarea unor atari condiţii poate avea implicaţii deosebite în momente cruciale ale istoriei. Declaraţia de la Potsdam avertiza guvernul japonez că „orice răspuns negativ va antrena o distrugere imediată şi masivă". Ultimele două cuvinte ascundeau o ameninţare iminentă şi de proporţii. Dacă nu ar fi interpretate drept simple şi gratuite proliferări cu caracter propagandistic menite să sperie spirite străine de codul bushido al samuraiului, încercate într-o educaţie de fier şi un spirit al cavalerismului exacerbat pînă la moartea onorabilă oferită de seppuku, aceste cuvinte ar trebui supuse unei analize efectuată de experţi, care să le interpreteze la justa lor semnificaţie şi să ofere o imagine reală a ceea ce ele ascund de fapt. Care din termenii folosiţi este mai grav? Desigur caracterul masiv al distrugerii, decît cel imediat, pentru că cine ştie că poate realiza o distrugere masivă, a încercat acest lucru, a obţinut rezultate şi în consecinţă are la îndemînă mijlocul respectiv. Ce mijloc poate produce distrugeri masive? Desigur că aici se poate glisa în numeroase răspunsuri. Unele sprijinite pe armamentul clasic, altele făcînd apel la ceea ce se poate întrevedea printre datele oferite de progresul tehnic. Evident, erau în Japonia oameni de ştiinţă care erau la curent cu cercetările şi descoperirile din domeniul atomului, dar de la nişte rezultate de laborator, cu caracter pur ştiinţific, de la nişte comunicări făcute prin congrese internaţionale şi de la unele dispute pe seama structurii materiei şi pînă la aplicaţii cu caracter militar este o distanţă. S-o fi parcurs Statele Unite, respectiv Aliaţii? I-a dus pe guvernanţii japonezi aceste cuvinte la ideea dezlegării sensului lor profund? Erau obligaţi şi este de presupus că au făcut-o, dar de o manieră şi cu raţiunea pe care am întîlnit-o de-a lungul întregii epopei pe care am dezbătut-o împreună atîtea seri la rînd şi care a căzut la majoritatea examenelor date în confruntarea cu istoria mare

sau chiar mai măruntă. Putea să-şi înfăţişeze guvernul japonez aceste cuvinte în termenii concreţi a ceea ce s-ar părea straniu de pronunţat pentru acele timpuri: atac atomic? Se pare că nu. Atomic? Propaganda germană utilizase în ultima perioadă a războiului din Europa termeni ca „armă nouă", „armă secretă" etc. Şi-atît. Arma lor secretă a fost un bluf. Acum căpeteniile naziste erau în boxa acuzaţilor de la tribunalul din Nürnberg.

Fapt este că la conferinţa de presă ce urmează publicării în presă a declaraţiei de la Potsdam, la întrebarea ziariştilor privind poziţia guvernului japonez faţă de cererea de capitulare, primul ministru Suzuki răspunde printr-un singur cuvînt: mokusatsu.

— Acest cuvînt înseamnă, după cîte ştiu Sensei san, a lua notă de ceva, a trece sub tăcere şi dacă îmi amintesc bine şi a rămîne în expectativă.

— Mai există şi un al patrulea înţeles, acela de a trata ceva cu dispreţ. Ori, agenţiile de presă vor reţine dintre cele patru sensuri pe cel din urmă, grăbind să transmită ştirea că guvernul japonez „tratează ultimatumul dat Japoniei prin declaraţia de la Potsdam, cu dispreţ". Şi astfel, indiferent pe care din sensuri l-a avut în vedere Suzuki, preferinţa ziariştilor pentru termenul „dispreţ", a fost plătită de două oraşe care au fost spulberate de pe suprafaţa ţării noastre, la acel nefericit început de august.

— Nu neg că preferinţa ziariştilor a fost într-un fel tendenţioasă, dar alegerea reflectă într-un fel starea de spirit care putea fi atribuită lui Suzuki în acel moment istoric. Într-o împrejurare gravă, în care Japonia trebuia să aleagă între dezastru şi o pace oferită în contextul a doi factori limitativi – „orice răspuns *negativ* ..." şi „... va antrena o distrugere imediată şi masivă" – Suzuki aruncă un cuvînt ambiguu, plin de sensuri, din care trei cu caracter neutral, nu lipsite de riscurile condiţiilor de mai sus şi unul de respingere disprețuitoare, ca şi cum ar fi dictat condiţiile şi nu invers. Nu, Sensei san, regret că trebuie să nu fiu de acord cu ideea că ziariştii şi agenţiile de presă au determinat decizia Aliaţilor. Responsabilitatea revine în cea mai mare măsură

lui Suzuki personal, care a recurs la un termen cu multiple înțelesuri, fără să fi făcut nici cel mai mic comentar ce ar fi putut elimina echivocul şi care ar fi oferit elemente privind sensul pe care l-a avut în vedere. A folosit deliberat un termen – asemenea preotesei de la templul lui Apollo de la Delfos – cu înțelesuri diferite lăsînd pe cei din jur să aleagă. În felul acesta el şi-a asumat față de Japonia o responsabilitate pentru consecințe grave, chiar dacă nu era în măsură să le dimensioneze amploarea şi gravitatea. Şi el era persoana care deținea dreptul să opteze pentru pace în acel moment şi a avut prilejul. Desigur, poziția lui Suzuki este lipsită de răspundere, dar nu justifică atacul atomic. Aceasta este o altă problemă.

Dar dacă e să vorbim despre acest atac, el nu era cu nimic justificat. Să analizăm unde erau concentrate forțele armate japoneze la începutul lunii august 1945: două milioane de ostaşi în Japonia, în insulele Kurile şi în Sahalinul de sud; un milion în Manciuria şi în Coreea, aşa-zisa armată de Kuantun; şapte–optsute de mii în diferite regiuni ale Chinei şi aproape un milion în Asia de Sud-Est. În schimb au fost alese ca obiective ale atacului atomic două oraşe de mică importanță pentru potențialul militar japonez, dar unde îşi duceau viața cîteva sute de mii de oameni.

— Şi acest atac avea loc, aşa cum ați remarcat, după ce Germania era înfrîntă, Italia scoasă din război. Şi după ce la Ialta, în februarie 1945 Stalin a informat pe Aliați că la trei luni după înfrîngerea Germaniei, Uniunea Sovietică va intra în război împotriva Japoniei.

— Este drept, exact la trei luni, în 5 august 1945 Uniunea Sovietică a dat un ultimatum Japoniei, care a fost respins de guvernul japonez.

— Astfel încît în ziua de 8 august, U.R.S.S. a declarat război Japoniei, atacînd – pe un front de 4.500 kilometri – principalele concentrări ale Armatei de Kuantun, cu trei mari grupări de forțe, formate din opt armate de arme întrunite, o armată aeriană precum şi flota de război cu baza în Harbin, toate de sub comanda Mareşalului Vasilevski.

— Vedeți Sensei san, chiar declarația lui Stalin de la

Ialta se înlănțuie în logica lucrărilor legate de decizia privind atacul atomic. Literatura de după război aminteşte că: „... hotărîrea de a folosi bomba atomică şi momentul fixat pentru aceasta aveau o legătură directă cu proiectata intrare a Uniunii Sovietice în războiul împotriva Japoniei", după cum afirmă istoricul James S. Allen în cartea sa „Imperialismul atomic".

— Bineînțeles. Şi scopul atacului atomic a constat în forțarea Japoniei de a capitula în fața Statelor Unite înainte ca Armata Sovietică să invadeze teritoriul Japoniei, pentru a-şi asigura un control unilateral postbelic în această zonă a lumii. Şi aceasta a afirmat-o tot un american şi nu unul oarecare, ci James F. Byrnes, consilierul apropiat al Preşedintelui şi ulterior secretar al Departamentului de Stat, care sprijinea ideea lansări bombelor atomice „fiind convins că bomba e în stare să pună în poziție de a dicta condițiile noastre la sfîrşitul războiului", după cum scrie Truman în memoriile sale.

— Dar problemele tehnice pe care le implica un atac atomic asupra Japoniei erau mari. Cînd în septembrie 1944 Oppenheimer îl informează pe Groves că există o certitudine pentru realizarea bombei cu plutoniu pînă în primăvara lui 1945, acesta din urmă şi-a pus problema modificării fortărețelor zburătoare destinate să le transporte în raidul aerian de atac.

Groves urmărea cursa angajată între uzinele care fabricau cele două materiale fisionabile şi îl îngrijora încetineala cu care se separa izotopul U 235. El dădu ordin să se proiecteze două modele de bombe, una de uraniu, ce avea să aibă o formă lunguiață, denumită „Thin-Man". „Subțirelul", după alura lui Roosevelt, cunoscută mai frecvent sub denumirea de „Little-Boy", „Băiețaşul", şi o a doua cu plutoniu, pîntecoasă, denumită „Fat-Man", „Grăsunul", după fizionomia lui Churchill. În cartea sa „Căderea Japoniei", William Craig explică: „Se ajunge la concluzia că, dacă mesajele cu privire la «Subțirel» şi «Grăsan» ar fi interceptate, spionii ar crede că aceste nume se referă la Roosevelt şi Churchill. Cînd în stadiul final

lungimea «Subțirel»-ului a fost scurtată, a căpătat ultima poreclă de «Băieţaşul»".

Apoi Groves obține de la generalul Hag Arnold, comandantul Forțelor Aeriene, două fortărețe B 29, pentru a le modifica după necesități.

— Mai era problema antrenării echipajelor acestor avioane, pentru executarea zborului şi în special lansarea bombelor.

— Desigur. Pentru aceasta, în vara anului 1944, generalul Uzal Ent, comandantul Armatei a 2-a de Aviație convoacă la Colorado Springs – Cartierul General al Armatei sale – un tînăr locotenent colonel de aviație, Paul Tibbets, în vîrstă de 29 de ani, unde comandorul William Parsons, şeful proiectării armamentului de sub conducerea lui Oppenheimer de la Los Alamos şi dr. Norman Ramsay, profesor la Universitatea Harward, specialist în proiectarea de bombe, l-au instruit asupra sarcinii cerute de guvern, de a pregăti Grupul Mixt 509, în vederea lansării unui produs ce constituia rezultatul unor cercetări ştiințifice ce valorau de-acum cîteva miliarde de dolari, asupra unui obiectiv oarecare, la o dată ce va fi stabilită la timp.

Tibbets îşi formă echipa de bază cu piloți dintre vechii tovarăşi de zbor, respectiv escadrila de bombardament 393 cu baza în Nebraska, ce va constitui secția Grupului Mixt 509 şi care va avea sarcina lansării efective a bombei.

Aceştia au efectuat antrenamente pînă în decembrie 1944 undeva în vestul Statelor Unite, – şi de ce să mai fim discreți acum, mai precis la Wendover în Utah –, apoi au fost transportați în Cuba, pentru ca în martie să fie aduşi la baza aeriană din insula Tinian, din arhipelagul Marianelor, acolo de unde se lansau raidurile zilnice de bombardament asupra a peste 60 de oraşe industriale japoneze şi care au dus aproape la anihilarea oricăror posibilități de împrospătare a frontului nipon cu materiale necesare ducerii războiului.

— Dar de fapt în ce constau antrenamentele, Florin san?

— Fiecare avion încărcat cu o bombă pîntecoasă se ridica la o înălțime de 10.000 de metri. Bombardierele se lansau de aici asupra unor cercuri vopsite în alb, coborînd în

15 secunde pînă la 6.700 metri, eliberau bombele şi apoi trebuiau să urce pînă la 17 kilometri depărtare de cercuri, sub un unghi de 156 de grade şi jumătate în timp de 51 secunde.

— Antrenamentele erau conduse de Tibbets?

— Pînă în luna decembrie 1944, apoi au fost continuate de maiorul Sweeney cu echipajul 15 dat sub comanda sa. Colonelul Tibbets a trebuit să plece la Tinian. Aici aterizează pe pista de la North Field, avînd asupra sa o autorizație specială din partea generalului Marshall personal, pe atunci şeful Statului Major al Armatei americane, pentru a-i „facilita vizitarea instalațiilor portuare şi aeriene ale insulei".

Misterul care a domnit în jurul acestui personaj tăcut nu a fost înlăturat nici în luna martie 1945, cînd nişte unități de geniu, sosite pe insulă, au reamenajat întreaga zonă după planul oraşului New York, la o scară corespunzătoare, realizînd o lungire a pistelor, construind un Broodway, o şosea Riverside, un Wall Street, Grand Avenue, Park Rog, Canal Street, o stradă 42, alta 59, apoi 64, 72, 86 şi o Eight Avenue; s-a construit baracamente speciale, instalate în afara zonei cazărmilor Air Force, care au fost denumite „cartierul Manhattan", portul fiind dotat cu mijloace puternice de ridicat.

Apoi au fost aduse patrusprezece avioane noi B-29, care au dispărut unul cîte unul din evidența diverselor escadrile ale Forțelor Aeriene pentru a forma Grupul Mixt 509. Comandanții escadrilelor dezafectate protestau în zadar împotriva amputării acestor aparate din dotarea lor, căci telefonul generalului Arnold îi reducea la tăcere: necesități de ordin superior; operația de aviație ce însoțea proiectul Manhattan purta numele codificat de „Farfuria de argint".

— Vorbeați de două fortărețe care urmau să fie modificate …

— Da, aveau un aspect foarte ciudat: fără armament la bord şi fără mitralieră în coadă. Oamenii de pe aeroport îşi dădeau seama că cei din „New York" aveau de îndeplinit o misiune specială …

Cele două fortărețe au fost botezate de echipajele lor.

Tibbets a înscris pe fuselajul avionului ce urma să-l piloteze, numele de fată al mamei sale „Enola Gay". Celălalt avion a fost botezat „Great Artist" – „Marele Artist" aluzie la un membru al echipajului, căpitanul Kermit K. Beahan, reuşitul şi elegantul ... artist al formației.

— Ce fel de oameni erau în echipaje?

— Componența echipajelor era foarte pestriță şi în majoritate grade mari: un căpitan de navă – Parsons, un căpitan de fregată, mai mulți maiori Air Force, printre care şi Chuck Sweeney, care a sosit cu Echipajul 15 abia din iunie, el însuşi pilotînd fortăreața B-29 cu numărul de serie AC 44-27353, foarte modificată: pe lîngă motoarele cu injecție cu combustibil, aparatul era înzestrat cu elice cu pas variabil, care la aterizare acționa ca o frînă.

— Între timp la 16 iulie 1945 a avut loc în pustiul Alamogordo experimentarea unei bombe atomice prevăzută cu o cantitate mai redusă de material fisionabil.

— A fost o experiență reuşită care a oferit oamenilor de ştiință şi militarilor o imagine terifiantă asupra efectelor acestei arme ucigătoare. Scriind amintirile despre zilele de atunci, soția lui Fermi, Laura povesteşte: „Enrico era atît de absorbit că n-a auzit nici măcar bubuitul exploziei. Nu şi-a dat seama nici de suflu. Era preocupat de o experiență foarte simplă: avea în mînă bucățele de hîrtie, care au fost luate de suflu. După distanța parcursă pînă la punctul unde căzuseră, el a calculat forța exploziei. Cred că a ajuns la un rezultat foarte apropiat de cel al calculelor făcute mai tîrziu cu mult mai multă precizie. S-a întors acasă extrem de obosit, spunînd că nu condusese maşina din cauză că se simțea epuizat. Acest lucru era cu totul neobişnuit la el, pentru că atunci cînd mergea cu maşina nu-i plăcea să lase volanul altuia".

— Aşa este. Am citit undeva că la una din şedințele Academiei Italiene, unde Mussolini îl numise de puțină vreme membru şi la care participa şi Ducele, în jurul clădirii era un puternic serviciu de ordine. Fermi a ajuns acolo la volanul unei maşini proprii, de dimensiuni mici. Fu oprit de un polițist, din puternicul serviciu de ordine, şi întrebat cine

este. Fermi s-a gîndit că nu va fi crezut dacă va spune că este academicianul Fermi, deoarece excelențele lor, academicienii vremii veneau cu maşini mari şi cu şoferi la volan. De aceea a răspuns: „Vă rog să mă scuzați, sînt şoferul Excelenței sale Academicianul Fermi". Şi bineînțeles, a fost lăsat să intre.

— Nostim, dar să revenim la bombe.

— Probabil a urmat transportul celor două bombe şi a personalului aferent ultimelor pregătiri. Cum au avut loc acestea?

— A fost ales Sensei san, cel mai rapid vas al flotei americane, ce poseda viteza de 32 noduri, crucişătorul „Indianapolis", dar acesta nu a transportat decît o parte a primei bombe, tocmai pentru ca în caz de eşec să nu se piardă totul. Au fost luate măsuri excepționale de apărare împotriva submarinelor inamice.

La bord se aflau şi doi savanți de la Los Alamos, profesorii Furman şi Nolan deghizați în mateloți, cu însemne de artilerişti. Au fost afectați la o turelă, unde s-au făcut de rîs în cîteva rînduri în fața ofițerilor, atunci cînd au avut de-a face cu ei. Trecînd peste aceste mici incidente, care au avut chiar partea lor de umor, călătoria s-a efectuat fără probleme. Este drept, că după măsurile de amarare a lăzilor şi pazei lor severe, echipajul şi-a dat seama că transportau ceva foarte important.

Din nefericire nava „Indianapolis" a dispărut la scurt timp din evidența marinei.

— Da, la patru zile după ce a descărcat lăzile pe insulă, în 30 iulie, înainte de a ajunge la Leyte, nava a fost torpilată la cinci minute după miezul nopții de către submarinul japonez I–58 al cărui comandant era locotenentul Mochistura Hashimoto.

Poate că nu este lipsit de interes povestea submarinului japonez I–58. El a intrat în luptă primind botezul focului în prima acțiune a noastră de la Pearl Harbor la 7 decembrie 1941 şi a participat la numeroase operațiuni reuşind să supraviețuiască războiului şi să acosteze în baza sa din portul Kure la 18 august 1945. Printre aceste acțiuni de luptă se numără şi torpilarea şi scufundarea crucişătorului

greu american „Indianapolis” în noaptea de 29 spre 30 iulie 1945. În acea noapte, submarinul I–58 cu şase torpile clasice şi patru kaiten-uri pilotate, patrula în zona de intersecție a rutelor obişnuite americane dintre insulele Leyte, Guam, arhipelagul Palau şi insula Okinawa. Din cauza timpului nefavorabil submarinul patrula în imersiune deşi era noapte, observarea efectuînd-o prin periscop. În jurul orei 23 apare în aparat profilul unei nave militare americane de dimensiuni mari. Naviga fără escortă. Era „Indianapolis” care după ce descărcă lăzile cu focosul bombei atomice – masa critică de U 235 – în insula Tinian la 26 iulie s-a îndreptat spre insula Guam unde s-a aprovizionat cu combustibil şi alimente şi îşi continua drumul spre vest, în golful Leyte. Acolo urma să participe la o manevră navală de pregătire a debarcării în Japonia. Aici în Guam era cît pe ce să se urce la bord şi amiralul Spruance pentru a merge la Manila, dar probleme tehnice l-au obligat să-şi amîne călătoria. „Indianapolis” părăsi Guam-ul în 28 iulie dimineața şi acum în 29 iulie noaptea la ora 23.08 era în periscopul lui Hashimoto comandantul submarinului. I–58 era într-o poziție favorabilă față de nava inamică şi după ce distanța dintre nave era de aproximativ 1.400 metri comandantul submarinului lansă tot la două secunde cîte o torpilă. Toate torpilele au lovit nava; de fapt s-au auzit zece explozii deoarece fuseseră lovite magaziile de muniții. Nava s-a scufundat rapid ducînd în adîncuri 880 de marinari şi ofițeri din cei 1.196 membri ai echipajului.

— El, căpitanul navei nu ştia atunci în acea noapte că „Indianapolis” plătea anticipat – dacă se poate spune aşa – vina de a fi transportat bomba de uraniu din S.U.A. în insula Tinian, ultimul ei sejur înainte de a fi dusă şi aruncată asupra oraşului Hiroshima.

Dar echipajul lui „Enola Gay” scrisese pe „Little Boy”: „Un dar pentru sufletele morților de pe «Indianapolis»”.

— În aceeaşi zi în care a sosit „Indianapolis”, adică în 26 iulie 1945, au plecat spre Tinian două avioane de transport C 54 cu patru lăzi. Comandantul transporturilor aeriene militare era foarte indignat cînd a văzut că i se blocau doi din

cei mai mari mastodonți, pentru a transporta fiecare cîte două lăzi, care nu cîntăreau împreună peste cincizeci de kilograme, dar ordinul era semnat tot de acelaşi nume care liniştea spiritele, Arnold.

— Ce a urmat după sosirea lui Little Boy în Tinian?

— Generalul Spaatz, care prelua comanda forțelor aeriene strategice ale Pacificului şi care sosise cu două zile înaintea lui „Little Boy" pe insulă, aducea ordinul lui Stimson ce prevedea ca Grupul Mixt 509 „să lanseze prima bombă începînd cu data de 3 august, de cum va fi timpul favorabil, asupra unei din obiectivele: Hiroshima, Kokura, Niigata sau Nagasaki".

— Nu înțeleg un lucru, Florin san, de ce dacă „Little Boy" era în 26 iulie la Tinian, ordinul de bombardare prevedea ca primă zi abia 3 august?

— Se preconiza ca intervalul de timp dintre cele două bombe care urmau să fie aruncate asupra Japoniei să fie cît mai scurt posibil. Ori, s-a calculat şi a reieşit că era necesar un răgaz de opt zile pentru încărcarea lui „Fat Man" cu plutoniul rămas disponibil după experiența din 15 iulie şi pentru transportul la Tinian.

— Deci prima bombă experimentată la Alamogordo era cu plutoniu, nu cu uraniu?

— Da. Şi generalul Groves ar fi preferat ca „Fat Man" să fie prima bombă utilizată, fiind confirmată de experiment, dar cum fabricația plutoniului era în întîrziere s-a optat pentru „Little Boy".

— Era un risc ca să nu aibă loc explozia cu această ultimă bombă neexperimentată?

— Risc exista şi la „Fat Man"; orice dispozitiv tehnic poate să sufere accidente. Dar riscurile au fost prevăzute şi au fost luate măsuri. Ați auzit de redundanță Sensei san?

— Nu. Ba da. L-am întîlnit în literatură, cu sensul de abundență de idei, cu care un orator poate reda mai bine aceeaşi chestiune expusă.

— În tehnică redundanța constă în introducerea de dispozitive suplimentare față de cel de bază, unul, două sau chiar trei, care să asigure funcționarea sistemului, în cazul în

care primul sau altul dintre dispozitive cu aceeaşi funcţiune a ieşit întîmplător din uz, a suferit o cădere, cum se spune în limbajul de specialitate. Bombele aveau asemenea dispozitive redundante şi probabilitatea riscului tehnic, care să conducă la eşec total era minimă.

— Ce s-a întîmplat în aceste opt zile la Tinian?

— Mai important, se poate aminti de vizionarea unui film în 4 august, în faţa a şaptezeci de oameni din Grupul Mixt 509, într-una din barăcile pentru instructaj. S-au arătat oamenilor o minge de foc colosală ce s-a ridicat pe solul deşertului din New Mexico, ciuperca şi toată tevatura ce a urmat.

— Cred că abia atunci au înţeles oamenii rostul pregătirilor secrete.

— Pînă atunci nimeni în afară de Tibbets, Parsons şi maiorul Sweeney nu ştiau despre ce este vorba. Cei vechi de la Tinian intuiau ceva în acest mister, căci îi porecliseră pe noii veniţi ba „Băieţii Victoriei" ba „Copiii Gloriei". Dar chiar după film s-a evitat să se folosească cuvîntul „atomic" în instrucţiunile ce au urmat.

Tibbets a trebuit să spună oamenilor un lucru important: unda de şoc a exploziei va ajunge avionul cam la zece kilometri de la locul lansării acesteia. Structura aparatului nu suportă decît puţin peste jumătate din sarcina limită pentru care a fost calculat; deci două grame în loc de patru grame. Astfel încît zborul din momentul desprinderii bombei trebuia efectuat cu motoare ambalate la maximum şi exact la unghiul stabilit, care realiza îndepărtarea rapidă faţă de punctul exploziei, calculat la 530 metri deasupra solului.

— Şi deci am ajuns în ziua de 6 august.

— Trei superfortăreţe merg în frunte pentru a se despărţi şi a observa situaţia atmosferică deasupra oraşelor Kokura, Nagasaki şi Hiroshima. Indicaţia era să fie atacat obiectivul cu vizibilitate bună. În spate urma Tibbets în „Enola Gay", apoi Chuck Sweeney cu echipajul numărul 15, ca avion de laborator, unde într-o cameră obscură se aflau trei oameni de ştiinţă şi al treilea avion, cu numărul 91, condus de George Marquardt, era prevăzut cu aparate de

filmat.

Maiorul Claude Eatherley, ce comanda avionul Straight Flush ieşea din nori exact la înălțimea de zbor deasupra Hiroshimei. La ora 7.25 el comunică radiograma către Tibbets. Acesta ia decizia: „Chuck, la Hiroshima".

— Se pare că în clipele următoare au sosit şi radiogramele de la Kokura şi Nagasaki: cer deschis.

— Sorții fuseseră luați pentru Hiroshima. Ştim cu toții clipa aceea din 6 august, ora 8.16 minute: Hiroshima nu mai exista. Ce mărturii aveți dvs. japonezii despre Hiroshima din clipa exploziei?

— Mii de mărturii, Florin san. Ele au apărut în diverse lucrări şi formează documentul cel mai trist al groaznicei tragedii, noi îi spunem pikadon, – în limba japoneză pika înseamnă fulger şi don tunet – ce a lovit oraşul. Dar să luăm faptele sistematic.

Ce a văzut echipajul de pe „Enola Gay"? Avioanele zburau de acum deasupra Hiroshimei şi Sweeney şi Albury, din avionul al doilea „Marele Artist" îşi amintesc că au putut vedea, în mijlocul oraşului, vechiul castel ce servea drept sediul Cartierului General al Armatei a 2-a imperiale. Echipajul îi reamintea într-una lui Beahan să semnalizeze clipa în care „Little Boy" avea să se desprindă din celălalt bombardier, deoarece trebuiau să folosească eficient fiecare clipă pentru a se îndepărta de zona exploziei.

Exact la ora 8,15 minute şi 17 secunde Beahan a strigat: „Lansat bomba!". Toate cele trei avioane au virat la 156 grade şi jumătate față de direcția inițială, numărînd cele 51 de secunde pînă cînd urma să aibă loc explozia.

Mitraliorul din coada lui „Enola Gay", singurul care era în clipa aceea cu fața către bombă, George Caron, deşi avea ochii închişi şi ochelari negri Polaroid, ca de altfel toți membrii echipajului, scoase un țipăt fioros; îşi aminteşte că a fost ca un fulger ce i-a pătruns craniul, simțindu-şi ochii arşi. A scos imediat ochelarii, aşa cum avea instrucțiunile şi atunci a văzut apropiindu-se unda de şoc, un cerc şi apoi un al doilea. Tehnic nu cunosc amănuntele privind modul cum s-a produs explozia.

— Nu sînt greu de explicat. Înapoia uneia din cele două bucăți de uraniu 235 aşezate la cele două extreme ale unui tub cilindric, era plasată o încărcătură de cordită, care la o comandă automată a împins această bucată de uraniu spre celălalt capăt, cu viteza unui glonte de calibru 45. Unirea celor două semisfere de uraniu aveau să provoace într-o milionime de secundă reacția în lanț, iar temperatura deasupra Hiroshimei, la 530 metri, avea să ajungă egală cu cea a soarelui. De regulă temperatura urcă în gradient, adică treptat, atinge un punct maxim şi apoi scade treptat. Dar aici temperatura a atins punctul culminant într-o fracțiune de secundă, prefăcîndu-se într-o sferă de foc cu peste cîteva milioane de grade. Cei aflați sub punctul zero s-au descompus, impregnîndu-se în pietre. Țiglele acoperişurilor s-au topit pe o rază de 500 metri de la acest punct zero.

— Primarul din oraşul Kobe, situat la 16 km de Hiroshima, a văzut fulgerul şi a simțit căldura. La Academia Navală Japoneză de pe insula Eta Jima, situată la aproape o sută de kilometri sud-est de Hiroshima, elevii aflați în sălile de curs au auzit un sunet surd şi au simțit adierea unui vînt neobişnuit de cald prin ferestrele deschise. În comparație cu aceştia ce vor fi simțit nefericiții de la Cartierul General al Armatei care au fost aproape de punctul „zero”?

— Nu au avut timp să simtă nimic, pentru că au murit cu toții ori arşi, ori ucişi de unda de soc, ori de radiații …

Şi Tibbets a fost orbit de lumină, cu toate că nu privise spre locul exploziei. Parsons, care amorsase „Little Boy” tremura tot din cauza pîrjolului pe care-l privea sub el. Caron a văzut ciuperca ridicîndu-se cu o viteză care-l înfricoşa: „Sfinte Dumnezeule, vine!”… „Era o viziune înfricoşătoare, o masă clocotitoare de fum gri-purpuriu şi se vedea că avea un miez roşu şi totul ardea …” adăugă el. A văzut şi el cele două cercuri ale undei de şoc. Într-adevăr „Enota Gay” a simțit „două explozii sub aripă”, cum au declarat cei din interior. Filmul din camera obscură a oamenilor de ştiință releva nişte linii frînte, în timp ce instrumentele lansate de Beahan în momentul lansării bombei, indicau sfîrşitul micului orăşel japonez …

Într-adevăr, acolo jos au murit în foc atomic, în primele secunde 70.000 de oameni şi în zilele următoare încă 28.000. Cei ce au supraviețuit, aşa-zişii hibakusha au povestit ... Există cîteva jurnale ale unor oameni care au trăit acele momente îngrozitoare. Unul dintre acestea este al unui medic de la spitalul comunicațiilor din Hiroshima, doctorul Hachiya, care a notat cele ce s-au întîmplat la 6 august.

Şi Sensei scoase o carte, răsfoi cîteva file şi apoi citi încet, traducînd din japoneză: „Dimineața se anunța calmă. Frunzele arborilor, reflectînd limpezimea unui cer fără nori, formau un contrast superb cu umbrele grădinii mele ... Îmbrăcat într-un pantalon scurt şi un maiou eram întins în pavilionul meu, obosit de o noapte fără somn. Fusesem de gardă la spital unde mă număram printre membrii echipei de salvare care asigurau permanența în cazul unor raiduri aeriene.

Deodată un fulger orbitor m-a făcut să tresar. Apoi un al doilea. Este straniu cum anumite detalii ți se întipăresc în memorie. Umbrele grădinii au dispărut. Priveliştea strălucitoare şi însorită cu o clipă înainte, devenise sumbră şi cenuşie. Printre norii de nisip, ridicați de o bruscă rafală de vînt, puteam cu greu să discern coloanele de lemn care susțineau un unghi al casei mele.

Am căutat instinctiv să fug, dar drumul îmi era barat. Am reuşit totuşi să ajung în grădină. M-am oprit imobilizat de o mare slăbiciune. Spre stupoarea mea mi-am dat seama că sînt complet gol. Toată partea mea dreaptă era o rană sîngerîndă. Palidă şi înspăimîntată, cu hainele rupte şi pline de sînge, soția mea îşi făcea loc printre ruinele locuinței noastre.

Am rămas locului pînă în momentul în care casa din fața noastră a început să oscileze şi s-a prăbuşit aproape de picioarele noastre. Cîteva secunde mai tîrziu şi casa noastră avea să se prăbuşească într-un nor de praf. În jurul nostru alte case se prăbuşeau ca adevărate castele din cărți de joc. Flăcări izbucneau dintre dărîmături şi începeau să se întindă, propagate de un vînt din ce în ce mai violent".

În schimb la Tinian, cei de pe „Enola Gay" erau

sărbătoriți ca niște eroi. Apar generali, ziariști, se distribuie decorații.

— Am citit. Se povestește chiar de o întîmplare nostimă. Sosise și generalul Spaatz, comandantul șef al forțelor aeriene de pe frontul Pacificului. Fu condus în hangarul unde fu montată bomba „Little Boy". Unul dintre fizicienii atomiști i-a arătat lădița în care stătuse focosul bombei. Generalul se irită în toată regula și spuse aghiotantului său: „Poate că dumneata crezi balivernele pe care le îndrugă tineretul ăsta. Dar pe mine nu mă duce". Generalul nu putea realiza ideea că un obiect atît de mic putea pricinui ravagii atît de cumplite.

— Cum s-a aflat la Tokyo despre atacul atomic de la Hiroshima?

— La 6 august 1945, la ora 8 și 17 precis, operatorul de control al postului de Radio din Tokyo observă că antena de la Hiroshima nu mai era în legătură cu stația. Era liniște totală. După cîteva tentative infructuoase de a intra în legătură radio, încearcă trei linii telefonice de ajutor. În zadar.

Peste cîteva minute, centrala căilor ferate japoneze constată o ruptură în circuit, puțin mai la nord de Hiroshima. Încercările prin telefon, de a se lua contact pe rînd cu gările liniei de centură sînt și ele zadarnice. Statul Major intră în panică. Cum se putea ca un oraș de 343.000 locuitori să se volatilizeze? Telefon, radio, nici un contact.

Abia mai tîrziu o voce parvine la Tokyo: este aceea a șefului unei gări situate puțin mai la nord de Hiroshima. El se exprimă confuz, vorbește de o teribilă explozie, despre „cerul cu o culoare stranie". Ofițerii ridică din umeri și-i reproșează că a băut cam mult sake la acea oră de dimineață.

Stațiile radar nu au înregistrat nici o formație de avioane. Da, a fost un raid de două, ba nu, trei avioane americane, dar asemenea raiduri de recunoaștere se fac zilnic, iar Hiroshima deși prezintă interes militar – aici era Cartierul General al Armatei a 2-a cu un mare efectiv de trupe de peste 40.000 de oameni, un sistem complet de

apărare antiaeriană pe muntele Fatuba, acolo unde era castelul, unde se aflau o şcoală de instrucție, un spital, depozite de muniții, şiruri întregi de tancuri şi maşini blindate, apoi era baza navală şi numeroase fabrici producătoare de armament – dar Hiroshima n-a fost bombardată niciodată de la începutul războiului.

Un pilot primeşte ordinul să zboare la Hiroshima, să aterizeze, să vadă despre ce este vorba şi să revină pentru a face un raport. Pilotul zboară şi vede infernul. Hiroshima, cît a mai rămas din ea arde; e un cîmp plat ca şi cum ar fi fost supus sucțiunii unui aspirator monstruos. Aeroportul este o îngrămădire de fiare topite, ce vor fi fost avioane. Este complet impracticabil. Înspăimîntat, pilotul pune avionul pe direcția bazei navale Kuru, la cincizeci de kilometri spre sud. Raportul său făcu misterul şi mai de neînțeles. Cum a putut Hiroshima să devină acest infern de jăratec, cînd n-a fost nici un raid aerian? Echipe de ajutor motorizat pleacă din Kuru, dar flăcările nu le permit să se apropie de oraş. De-abia după douăsprezece ore de la cataclism, spre seară s-a putut intra în prima retortă, în care avusese loc o reacție urmată de moartea atomică.

Abia la 7 august, postul de radio japonez a difuzat un scurt comunicat: „Hiroshima a suferit distrugeri considerabile ca urmare a unui raid executat de către cîteva B 29. Se pare că un nou tip de bombă a fost utilizată. Investigații sînt în curs".

— Şi ce investigații s-au făcut?

— La 7 august, la ora 9 dimineața, un ofițer al forțelor aeriene japoneze invită pe cunoscutul atomist japonez Yoshio Nishina la Cartierul General al Statului Major. S-au pus două întrebări stupide: „Dacă ar putea construi o bombă atomică în şase luni?" şi „Ce mijloace eficace se pot propune împotriva noii bombe?"

Apoi Nishina a plecat la Hiroshima: „Din clipa în care am zărit din avion ruinele, am ştiut că numai o bombă atomică ar putea pricinui asemenea distrugeri". Examinînd olanele caselor topite pe o rază de şase sute de metri în jurul centrului exploziei, el calculă temperaturile enorme care se

degajaseră. Din umbrele oamenilor şi lucrurilor fixate pe caldarîm el a calculat înălțimea de la care s-a produs explozia. Cînd peste patru luni îi apăru băşici pe corp, ca urmare a contactului cu zona bombardată, el ştia că acestea sînt efectul întîrziat al contaminării cu radiații radioactive.

— Pe atunci, aceşti termeni care ne sînt cunoscuți, nu existau decît în limbajul criptic al puținilor savanți de la Los Alamos. Interesul pentru „noua bombă" se manifesta chiar la Hiroshima într-un cerc de medici, care o constatau la numeroşi supraviețuitori ai bombardamentului atomic. Dar la început diagnosticarea ei a fost anevoioasă şi de fapt primele concluzii s-au datorat unei întîmplări.

Încă din iunie, la Hiroshima, era în turneu vestita trupă teatrală „Sakura Tai", „Trupa Florilor de Cireş", din Tokyo, care avea drept stea pe Midori Naka, una dintre cele mai frumoase şi mai populare actrițe a Japoniei, vestită pentru interpretările ei, excelînd cu rolul din „Dama cu camelii".

În ziua de 6 august ei se aflau într-o clădire la 700 de metri de epicentrul exploziei. Treisprezece au murit în clipa exploziei, patru mai erau în viață, printre care şi Midori Naka.

„În momentul acela mă aflam tocmai în bucătărie, deoarece în dimineața aceea eu trebuia să pregătesc dejunul pentru colegii mei" a notat ea mai tîrziu. „Purtam un capot subțire de culoare roşu-alb, iar capul mi-l înfăşurasem într-un prosop. Cînd întreaga odaie s-a umplut de o lumină albă, am crezut că trebuie să fi explodat boilerul de apă. În clipa următoare mi-am pierdut cunoştința. M-am trezit în întuneric şi încetul cu încetul, mi-am dat seama că zăceam îngropată între dărîmăturile casei. Încercînd să mă eliberez, am observat că, în afară de chiloți, eram complet goală. Mi-am pipăit fața şi spatele: n-aveam nici o rană! Doar pe mîini şi pe picioare, cîteva zgîrieturi. Aşa cum eram, am alergat pînă la fluviu. Împrejur ardeau case. Se ridicau în sus limbi mari de foc. Am sărit în apă şi m-am lăsat dusă cîteva sute de metri. M-au pescuit nişte soldați".

Midori Naka este dusă, la insistențele ei la Tokyo şi datorită faptului că era o personalitate cunoscută, a fost

tratată de medici renumiți. Printre aceştia Masao Tsuzuki, care diagnostica în boala ei simptomele fenomenelor studiate de el pe cobai, cu douăzeci de ani în urmă, sub efectul „razelor Roentgen tari".

— Ce a scris profesorul Tsuzuki despre ultimele zile ale lui Midori Naka, am aici, tot în această carte, Florin san.

Şi Sensei mai răsfoi cartea pe care o ținea în mînă şi pe care o mîngîiase permanent în tot timpul discuției cu un gest protector şi apoi citi din nou: „A fost internată în spitalul Universității din Tokyo la 16 august. Din frumusețea obrazului ei şi din distincția mişcărilor, care o făcuseră atît de vestită, nu se mai observa aproape nimic. Chiar a doua zi părul ei negru a început să cadă, iar numărul leucocitelor scăzu la 300–400 (numărul normal fiind de circa 8.000). În spital s-a făcut tot ce a fost cu putință pentru a salva această minunată femeie. I se făcea o transfuzie după alta. La început temperatura nu era decît de 37,8, iar pulsul 80, dar la 21 august febra i-a crescut la 41 de grade şi la 23 august pe trupul ei au apărut subit în douăsprezece sau treisprezece locuri pete violete de mărimea unui ou de porumbel. A doua zi pulsul urcă la 158. Dimineața, Midori afirmase că se simte mai bine, dar curînd după aceea se stinse. Pe creştet nu mai avea decît cîteva fire subțiri de păr; cînd au ridicat-o de pe pat şi acestea s-au desprins şi au căzut încet pe podea ..."

— La noi în Europa, Robert Jung a descris acest caz şi încă din anul 1963 nu mi-a dispărut din minte povestea acestei actrițe cu un nume atît de frumos: Midori Naka.

— Între timp americanii pregăteau Nagasaki.

— Într-adevăr, în zilele care precedau Hiroshima, un C 54 special echipat, însoțit de două B 29 aterizează la Tinian cu „Fat Man", unde bomba a fost montată în grabă, condițiile atmosferice fiind excelente. Obiectivul ales Kokura, avionul, „Marele Artist".

Într-una din pauzele montării celei de a doua bombe, pe cînd fizicienii atomişti William Alvarez, Philip Morrison şi Robert Serber stăteau la o bere, amintindu-şi de fostul lor coleg japonez din timpul studenției R. Sagane, cu care colaboraseră înainte de război în laboratoarele de la Berkeley,

le veni ideea să-i trimită o scrisoare pe care s-o lege de „Fat Man". O redactară şi făcură trei copii, fixînd fiecare exemplar de cele trei aparate de măsurători ce urmau a fi lansate deasupra obiectivului pentru emiterea de semnale radio, ce indicau bombardierului intensitatea suflului provocat de explozie.

— Cunosc întîmplarea. Am aici în cartea aceasta privind „Războiul Atomic", textul scrisorii. Numai s-o caut puțin. O clipă Florin san. A! dar iat-o. Citiți-o şi dvs. este în franțuzeşte:

Cartierul general
Unitatea de bombardament atomic
9 august 1945

Către prof. R. Sagane,
Din partea a trei foşti colegi de specialitate din timpul şederii dumneavoastră în Statele Unite.

„Vă trimitem această misivă personală, pentru ca dumneavoastră să uzați de tot prestigiul de care vă bucurați ca fizician atomist cu renume, în scopul convingerii cartierului general japonez că poporul dumneavoastră va avea îngrozitor de suferit dacă acest război va continua. Dumneavoastră ştiți de mai mulți ani că o națiune poate construi bomba atomică dacă este dispusă să facă enorme cheltuieli indispensabile. Acum v-ați convins, desigur, că noi am construit instalațiile necesare şi deci nu mai puteți avea îndoieli că producția acestor uzine, care lucrează zi şi noapte, poate fi lansată în întregime asupra patriei dumneavoastră.

În intervalul de numai trei săptămîni am experimentat o bombă într-un pustiu din Statele Unite, am lansat o bombă asupra Hiroshimei, iar azi-dimineață am lansat a doua bombă.

Vă implorăm să explicați situația conducătorilor dumneavoastră şi să faceți tot posibilul pentru a pune capăt distrugerilor materiale şi pierderilor de vieți omeneşti care, dacă vor continua, ar putea duce la nimicirea tuturor oraşelor dumneavoastră. În calitate de savanți, regretăm modul în care este utilizată această admirabilă descoperire,

dar vă asigurăm că ploaia de bombe atomice va deveni şi mai înspăimîntătoare dacă Japonia nu va capitula imediat".

— Mi se pare că în ciuda tuturor aşteptărilor, scrisoarea a parvenit destinatarului.

— Unul din exemplare a fost găsit după bombardarea oraşului Nagasaki, a fost predat secției de informații a flotei japoneze şi mult mai tîrziu, după capitularea Japoniei, la vreo şase luni a ajuns în mîna profesorului Sagane.

— Apoi intervin două accidente dacă nu mă înşel.

— În seara zilei de 7 august se înregistrează o pană de motor la „Great Artist". Avionul este abandonat şi se face apel la BoxCar, din rezervă, care este rebotezat în grabă cu numele consacrat, „Great Artist" dar la ora 8 seara se detectează o avarie la pompa de benzină care reducea cu 25% încărcătura de combustibil din rezervoare.

Stimson cere însă lansarea imediată a celei de a doua bombe pentru a accentua şocul psihologic şi cum avionul meteo trimis în 9 august la ora 3,45 semnală vizibilitate bună la Kokura, noul „Great Artist" decolă sub comanda lui Sweeney, urmat de două B 29. Zbor pe furtună, conducerea devine dificilă şi dimineața Sweeney nu vede în spate decît o singură fortăreață. Zbor în cerc timp de 40 de minute apoi se continuă ruta în doi. Ceasul arată ora 9, mai sînt 400 kilometri de parcurs şi avionul avea de acum o oră întîrziere față de program. Cînd au ajuns la Kokura, ploua şi vizibilitatea era scăzută.

— A fost salvarea oraşului.

— Se zboară deasupra oraşului, se deschide magazia de lansare a bombei, dar ordinul de lansare nu este dat. Între timp se semnalează apariția avioanelor de vînătoare japoneze. Sweeney pune capul pe Nagasaki, dar nivelul benzinei scade, iar vizibilitatea aici e cu puțin mai bună decît la Kokura. Sweeney, Ashworth şi Beahan au doar cîteva minute să se decidă. Fixînd ca reper o stradă largă a oraşului, avionul urmărind marea vale a rîului Urakani execută picajul, lansează bomba, după care urmează aceeaşi sferă de foc ca la Hiroshima, aceeaşi ciupercă, acelaşi iad …

Dar „Great Artist" este ajuns din urmă de unda de şoc,

care-l zgîlțîie din toate încheieturile, de cinci ori, ca urmare a repercutării şi amplificării ei în spațiul restrîns dintre coline.

A doua fortăreață face ocolul ciupercii, dar Sweeney nu mai are timp să privească spectacolul de jos, căci nivelul benzinei îl alertează; el va ateriza la Okinawa, după ce va lansa în eter: „«Fat Man» şi-a îndeplinit cu bine sarcina".

— Se pare că aterizarea s-a făcut dificil, deoarece timp de o oră şi jumătate va fi menținut în aer, turnul de control nerăspunzîndu-i la apel, iar pistele de jos fiind aglomerate cu un număr mare de avioane. „Great Artist" lansează fuzee de alertă şi observînd o pistă de control mai degajată, Sweeney aterizează la ora 14 fără să mai aştepte avizul turnului de control. Va trebui să inverseze pasul elicelor pentru a frîna avionul care se opreşte exact la capătul pistei, nedimensionată pentru cel mai mare tip de bombardier din lume.

Cînd totul s-a liniştit nimeni din echipaj nu mai scoate vreun cuvînt. Tensiunea fusese maximă pe ultima sută de metri. Apoi se deschise uşa şi un căpitan din personalul aeroportului strecură capul în deschizătura uşii: „Totu-i în regulă? Toți în viață?" Şi văzînd că totul era bine, strigă: „Ați ascultat radio-ul? Ştiți noutățile? Ruşii au declarat război Japoniei şi un avion american a lansat o bombă atomică la Nagasaki!"

Pilotul, care era irlandez de origine, tresări mirat şi răspunse căpitanului: „La Nagasaki? Ei, lasă gluma ..."

— Au urmat apoi cinci zile de mare tensiune în rîndul conducătorilor Japoniei.

Într-adevăr! Membrii cabinetului restrîns al guvernului sînt într-o şedință continuă. Comunicatul din 10 august afirmă că „guvernul va face tot posibilul pentru a salva Constituția imperiului şi onoarea națiunii". Au fost zile şi nopți de zbucium intens între cei care opinau pentru acceptarea capitulării necondiționate, cerută prin Declarația de la Potsdam şi intransigenți, care susțineau continuarea războiului.

— A mai fost şi o încercare de complot a maiorului Hatanaka, care s-a dat de ceasul morții pentru a pune mîna

pe discul cu înregistrarea declarației lui Hirohito către popor, ce a fost ascunsă în incinta Palatului Imperial.

— A eşuat lamentabil, în acea „cea mai lungă zi a Japoniei", care s-a încheiat la ora douăsprezece în ziua de 15 august.

— După ultimele acorduri din Kimigayo, imnul național japonez a vorbit Împăratul. Toată Japonia a încremenit în acele minute, în linişte şi muțenie. „Către bunii şi lealii noştri supuşi. Cîntărind cu temeinicie tendințele generale din lume, ca şi condițiile reale actuale din imperiul nostru, am hotărît să rezolvăm situația prezentă recurgînd la o măsură extraordinară. Am ordonat guvernului nostru să comunice guvernului Statelor Unite, Marii Britanii şi Uniunii Sovietice că imperiul nostru acceptă prevederile Declarației lor Comune. Războiul durează de aproape patru ani. Deşi fiecare a făcut tot posibilul, cu toată lupta plină de bravură a forțelor militare şi navale, în ciuda sîrgului şi zelului slujitorilor statului şi a serviciilor devotate ale celor o sută de milioane de oameni ai poporului nostru, situația războiului a evoluat nu neapărat în avantajul Japoniei, în timp ce tendințele generale din lume s-au întors toate împotriva interesului său.

În plus inamicul a început să utilizeze o nouă armă, a cărei forță de distrugere este într-adevăr incalculabilă şi care a curmat multe vieți nevinovate. Dacă am continua lupta, aceasta ar duce nu numai la prăbuşirea finală şi la ştergerea de pe pămînt a națiunii japoneze, ci şi la nimicirea totală a civilizației umane. Aşa stînd lucrurile, cum vom salva milioanele de supuşi ai noştri sau cum ne vom înfățişa înaintea slăvitelor spirite ale strămoşilor noştri imperiali? Acesta este motivul pentru care am ordonat acceptarea prevederilor Declarației comune a puterilor.

Soarta națiunii noastre va fi dură. Ştim care sînt sentimentele supuşilor noştri. Dar, înaintea implacabilei necesități a orei şi a destinului sîntem decişi să ne pregătim calea pentru o mare pace, pentru toate generațiile ce vor veni, acceptînd inacceptabilul şi suferind intolerabilul. Putînd salva structura imperiului, vom rămîne alături de voi, bunii şi lealii noştri supuşi, contînd în sinceritatea voastră şi

în integritatea voastră. Păziți-vă cu grijă de orice manifestare de emoție care ar putea crea complicații inutile, orice luptă fratricidă susceptibilă să provoace confuzie, de a vă rătăci şi de a vă pierde încrederea lumii față de noi".

— Apoi a urmat valul de sinucideri al acelora care nu au putut „accepta inacceptabilul".

— Generalul Tanaka, care înfrînse rezistența revoltei complotiştilor s-a sinucis în biroul său. Bătrînul mareşal Sugiyama, predecesorul lui Tojo la Statul Major General s-a împuşcat în timp ce soția sa şi-a făcut seppuku în grădina casei, în mijlocul florilor, conform întregului ritual, îmbrăcată într-un kimono de ceremonie. Generalul Anami, ministru de război, şi-a tăiat carotida, încă în dimineața zilei de 15 august, la domiciliul său. Amiralul Ugaki s-a suit pe un avion bombardier pentru un ultim atac kamikaze. Amiralul Onishi şi-a făcut seppuku în seara zilei de 16 suportînd o agonie atroce, de douăsprezece ore, de altfel ca şi Anami, refuzînd orice ajutor. În acele zile şi-au făcut seppuku cîteva mii de persoane din conducerea statului.

Tot atunci şi-a făcut seppuku şi comandantul apărării antiaeriene a capitalei. V-amintiți Florin san, de atacul aerian al colonelului James Doolittle din 18 aprilie 1942 asupra oraşului Tokyo? Atunci din întîmplare o bombă a căzut în grădina Palatului Imperial. Nu a produs nici o distrugere, dar emoția a fost mare, ca de altfel efectul produs prin însăşi apariția duşmanului pe cerul capitalei. Căderea acelei bombe în oaza imperială a fost considerată ca o insultă şi comandamentul apărării antiaeriene a oraşului s-a considerat răspunzător şi vinovat de acest ultragiu adus mikado-ului, pe care el personal nu l-a putut preveni. El ceru în scris Cartierului General al Armatei să i se aprobe să-şi facă în mod onorabil seppuku pentru a spăla ruşinea care apăsa conştiința sa. Nu i se aprobă. S-a resemnat cît a fost stare de război, dar nimic nu l-a împiedicat să-şi ducă intenția la „bun sfîrşit", odată cu încetarea ostilităților.

— Apoi a urmat actul semnării capitulării.

— Îl descrie cel mai bine William Craig în „Căderea Japoniei". Iată paginile acestea.

Şi Sensei deschise o carte şi căutînd un anume paragraf, zăbovi puțin, după care începu să citească rar şi liniştit: „Ziua de 2 septembrie, ziua încheierii socotelilor, s-a arătat surprinzător de rece. Patru limuzine negre goneau în mare viteză, sub norii grei de plumb, pe şoseaua ce urmează linia golfului Tokyo, îndreptîndu-se spre Yokohama. În prima maşină, aşezat pe bancheta din spate, generalul Yoshijiro Umezu reflecta la rolul pe care trebuia să-l joace în ziua aceea. Împotriva voinței sale, primise ordin de la împărat să reprezinte forțele armate ale Japoniei pe nava de război „Missouri".

În maşină, alături de el şedea un veteran al diplomației japoneze Mamoru Shigemitsu, un om slăbuț, cu ochelari. În calitate de delegat al Ministrului de Externe, urma să semneze şi el documentul capitulării …

La ora 7,30, japonezii s-au îmbarcat pe un distrugător, care înaintă prin mijlocul marelui golf, îndreptîndu-se spre „Missouri", ancorat la şasesprezece mile mai departe. În ambele borduri ale navei se desfăşurau forțele cu adevărat copleşitoare ale marinei americane venite din toate colțurile Pacificului şi care acum se înghesuiau în golful Tokyo …

…Primul japonez a urcat la bordul lui „Missouri" la ora 8,55. Acesta era Mamoru Shigemitsu. Cățărîndu-se în spatele însoțitorului său, colonelul Sidney Mashbir pe scara de frînghie care se bălăbănea, era nevoit să apese puternic pe ciotul dureros al piciorului său amputat.

A urmat Umezu, apoi ceilalți şi în cele din urmă, toți cei unsprezece japonezi se aflau pe punte. S-au aşezat pe trei rînduri, în fața unei mese acoperită cu un postav verde. De partea cealaltă erau prezenți militari aparținînd unor țări ce se aflau încă în stare de război cu Japonia. Toshikazu Lase, asistentul lui Shigemitsu de la Ministerul de Externe îşi plimba privirea peste rîndurile de reprezentanți ai marii coaliții şi se mira în sinea lui cum de putuse Japonia să se gîndească la o victorie.

Fix la orele 9 s-a deschis o mică uşă prin care generalul Douglas MacArthur – urmat de Nimitz şi de Halsey – a păşit sprinten spre masa din fața japonezilor. Aproape imediat el

începu să citească o hîrtie mică albă, pe care o ținea în mînă: „Ne-am adunat aici, reprezentanți al principalelor puteri angajate în acest război, pentru a încheia un acord solemn prin care să poată fi restabilită pacea. Problemele referitoare la idealuri şi ideologii divergente au fost hotărîte pe cîmpurile de bătălie ale lumii şi, prin urmare, nu intră în discuția sau dezbaterea noastră ...". Mîna lui MacArthur tremura în timp ce continua să citească: „... Termenii şi condițiile în care va avea loc şi va fi acceptată aici capitularea Forțelor Imperiale japoneze sînt cuprinse în instrumentul de capitulare din fața dvs. În calitate de comandant suprem al Puterilor Aliate sînt decis, conform tradițiilor țărilor pe care le reprezint, să procedez la îndeplinirea responsabilităților ce-mi revin, cu dreptate şi cu toleranță, luînd totodată toate măsurile necesare pentru a asigura îndeplinirea integrală, promptă şi întocmai a condițiilor capitulării".

Generalul se dădu un pas înapoi şi făcu semn japonezilor să semneze. Pe marea navă se lăsase o tăcere aproape totală, în timp ce Mamoru Shigemitsu bocănea cu piciorul lui, apropiindu-se de masă. Pe cînd se lăsa să cadă încet pe scaun, vîntul îi ridică părul de la spate şi i-l azvîrli peste frunte. El îşi puse jobenul pe podea, îşi scoase nervos mănuşile galbene şi le puse peste joben. Asistentul său Lase se aplecă peste umărul lui stîng.

Shigemitsu scoase un stilou şi se uită la document cu o privire nedumerită.

MacArthur spuse scurt: „Sutherland, arată-i unde să semneze". Şeful de stat-major se apropie de masă şi arătă cu degetul locul respectiv. Încurcat ministrul de externe roşi, îşi înclină capul şi aşternu semnătura indescifrabilă. Era ora nouă şi patru minute.

Celălalt semnatar din partea Japoniei, Umezu, veni şi el la masă. Fără să citească nici un rînd din document, îşi adăugă şi el imediat numele sub cel al lui Shigemitsu. După care, cu o figură impasibilă şi fără a privi nici în stînga, nici în dreapta, întoarse spatele şi reveni printre ai lui.

În cele din urmă MacArthur se aşeză şi el la masă şi semnă. Amiralul Chester Nimitz luă loc şi semnă în numele

Marinei. Au urmat apoi celelalte țări. După ce ultima semnătură a fost depusă, MacArthur a păşit înainte, declarînd solemn: „Să ne rugăm ca pacea să fie redată acum lumii ... Procedura de față este încheiată”...

Japonezii au coborît scara unul cîte unul, îmbarcîndu-se pe micul vas cu care aveau să se întoarcă la Tokyo ...

Deasupra capetelor lor, un grup de bombardiere B 29 şi de avioane de transport zburau ca la paradă, într-o ultimă demonstrație a forței care pusese capăt unui imperiu şi, pentru prima oară în ziua aceea, soarele se arătă pe cer.

— Oare sacrificiul de atunci al popoarelor, moartea zecilor de mii de oameni nevinovați de pretutindeni, culminînd cu victimele holocaustului de la Hiroshima şi Nagasaki vor rămîne oare, aşa cum spunea odată scriitorul român Geo Bogza „cota maximă a nenorocirii pentru ... generațiile care vor veni”? Sau ne aşteaptă în viitor o cotă nouă, superioară?

— Vedeți Florin san, la dvs. în Occident se spune: „Si vis pace para bellum”. La noi se spune „katte kabuto no o o shimeyo”, „după victorie strînge bine cureaua de la cască”. Țara dvs. şi a mea nu se înarmează, dar marile puteri au aplicat proverbele şi au creat arme mai teribile decît cele de la sfîrşitul războiului, iar stocurile de armament sînt fantastice. Şi eu mă întreb care va fi soarta viitorului omenirii în această „epocă de ... război, pe care o numim pace?” Căci pe unde te duci şi te întorci prin lume, nu dai decît de prieteni şi sînt atît de mulți încît nu te mai neliniştește lipsa duşmanilor ci doar abundența celor dintîi. Cum să te mai descurci cînd se vor lua la harță toți aceşti amici?

— Ştiu eu Sensei?! Ştiți ce scria într-o „sentință” a sa, Publius Syrius? „E mai greu să fii arbitru între prieteni decît între duşmani”...

EPILOG

În încheierea acestei cărți mă simt obligat față de cititor cu cîteva mărturisiri scurte. Călătoria efectuată în Japonia motivează o aplecare asupra fenomenului nipon, o încercare de a-i descoperi numeroasele fețele şi laturi, unele analizate şi împărtăşite în cartea „Pe Meridianul Yamato", altele în legătură cu războiul din Pacific descrise în lucrarea de față. Cele două călătorii în China mi-au permis să întregesc unele imagini despre Extremul Orient. Singurul lucru din „cuvînt înainte" şi care nu există este Sensei. În limba japoneză sensei este substantiv comun şi înseamnă învățător, dascăl. Este utilizat de japonezi pentru a se adresa învățătorilor, profesorilor şi chiar medicilor.

Am urmărit evoluția războiului din Pacific nu ca istoric de catedră ci ca un bun cititor care doreşte să-şi lămurească cauzele care au determinat conflictul din Pacific şi resorturile care au împins Japonia să intre în război. Să-mi explic politica păturii conducătoare a Japoniei, concepția militarilor din vîrfurile celor două piramide, Armata şi Marina, care împreună cu politicienii au visat, au pregătit, au dezlănțuit şi au tîrît țara în război şi catastrofă. Să înțeleg educația şi modul de a gîndi al tuturor acelora care se comportau ca stăpîni ai Asiei, Pacificului şi lumii, învingători ai războiului pe care îl purtau, sălbatici şi necruțători față de prizonieri şi care în momentele în care pierdeau lupta preferau sau acceptau moartea.

După ce am fost în posesia unor răspunsuri la aceste întrebări şi la altele asemenea, am dorit să evit prezentarea istorisirii epocii limitate de cele două localități istorice – Pearl Harbor şi Hiroshima – ca pe o descriere şi mi-am luat un învățător japonez cu care să prezint războiul într-un dialog continuu.

Cartea de față şi-a propus să redea cronologic majoritatea evenimentelor importante din spațiul Pacificului, dintre anii 1941–1945, descriindu-le după confruntarea diverselor surse folosite.

În această uriaşă epopee – ca în orice război – există cauzele declanşării lui, condițiile politice, istorice, sociale,

militare, tehnice etc., care îl determină şi în care se desfăşoară, există operaţiunile militare, rezultatele, consecinţele, învăţămintele, urmările lui. Aceasta constituie istoria ca manual. Dar există în mijlocul acestor lucruri de bază, numeroasele componente care alcătuiesc diferitele laturi şi părţi ale istoriei: conferinţele care le preced, discuţiile şi oamenii care le poartă, planurile militare, amănuntele luptelor, întîmplările eroice şi dramatice, uneori hazlii sau absurde, rapoartele, notele, reportajele, memoriile, dezvăluirile noi ale lucrurilor păstrate secrete sau ale spionilor înşişi. Aceasta este de fapt istoria cea aproape vie – manualele hrănindu-se din ea – pe care o doreşte cititorul. Pe de altă parte sursele – atît cele privind istoria, cu litere mari, cît şi cele din a doua categorie – prezintă diferitunele dintre lucrurile care constituie substanţa ei, ca spre exemplu, în Pacific, compoziţia flotelor participante, diferitele mişcări ale părţilor beligerante, orarul desfăşurării luptelor etc. În faţa acestor surse diferite ca gen şi în faţa dificultăţilor oferite de sursele însăşi este dificil de optat pentru cît şi cum.

Istoria perioadei „dialogate" nu încape, nici ca manual, între două coperţi. De aceea, dorind să scriu ceea ce se cere a fi neomis – fără să susţin că aş fi reuşit acest lucru întru totul – şi cîte ceva din cele ce dau culoare evenimentelor, am găsit că o discuţie între doi parteneri este modalitatea care permite să îmbine mai bine cele două laturi. În ce măsură am reuşit numai cititorul poate să aprecieze.

Închin această modestă carte tuturor ostaşilor, subofiţerilor, ofiţerilor şi generalilor români care au participat în cursul celui de al doilea război mondial la lupta pentru înfrîngerea şi zdrobirea Germaniei fasciste. Am în vedere de asemenea şi pe românii de pretutindeni care au participat în armatele Aliaţilor la operaţiunile duse pe diverse fronturi din vest, din Africa, în Extremul Orient şi în Pacific. Printre aceştia pot fi amintiţi şi mulţi marinari români americani care au luptat pe cuirasatul „George Pomuţ" [1]*, pe portavionul „Enterprise" şi*

[1] *George Pomuţ (1828–1882) născut din părinţi români în Ungaria, absolvent al academiilor militare din Viena şi Saint Etienne, este alături de*

pe alte nave.

Lucrarea aceasta datoreşte mult prieteniei şi colegialităţii ce mi-au arătat colonel Valentin Vidraşcu şi ing. Veronel Antonescu care, cu generozitate mi-au permis accesul la o parte însemnată din bibliografia folosită.

Un sprijin remarcabil am avut din partea Lt. col. Vasile Georgescu, Anton Tănase, ing. Orest Predeanu, ing. Sorin Dobrinescu şi Elena Bică la obţinerea şi realizarea fotografiilor şi hărţilor.

O deosebită atenţie au acordat-o lecturii manuscrisului Căpitan de Rangul II Nicolae Fudulu, Rodica Pop, secretar ştiinţific al Asociaţiei de Studii Orientale din România; observaţiile şi sugestiile utile ale acestora contribuind la îmbunătăţirea lui.

Un sprijin colegial am primit şi din partea Lt. col. (r) Emil Gafencu şi Lt. col. (r) Mircea Constantinescu.

Îmi este plăcut să le exprim, în aceste rînduri tuturor, întreaga mea gratitudine.

De un foarte mare ajutor mi-a fost colaborarea soţiei mele Lucia, în aducerea cărţii în forma ei de publicare.

---

armatele revoluţionare ale generalului Bem, iar în 1848 devine colonel, comandantul regimentului 15 voluntari din statul Iowa, pe care îl conduce în perioada Războiului de Secesiune (1861–1865) în cadrul armatelor nordiste. Deschide defilarea organizată la 24 mai 1865 la Washington cu prilejul sfîrşitului războiului, călărind victorios în fruntea regimentului său din renumita armată din Tennessee de sub comanda generalului erou William Sherman. Imediat după război va fi numit consul general al S.U.A. la Petersburg (1866–1876), iar în 1876 este avansat general de brigadă. Moare la Petersburg. Românii americani au contribuit băneşte la construcţia cuirasatului „George Pomuţ" care, încadrat în flota generalului MacArthur, a fost văzut cutreierînd şi luptînd în apele Oceanului Pacific de-a lungul întregului război pînă la capitularea Japoniei.

CUPRINS

CUVÎNT ÎNAINTE 5
Capitolul 1 HAKKO ICHIU 9
Capitolul 2 MAGICS 40
Capitolul 3 ARMELE ZEULUI HACHIMAN 68
Capitolul 4 FORGET IT! 103
Capitolul 5 OLANDA VA ÎNVINGE! 141
Capitolul 6 VOI REVENI! 179
Capitolul 7 BOALA VICTORIEI 209
Capitolul 8 INSULA BLESTEMATĂ 247
Capitolul 9 SALTURI DE PURICE ŞI DE... GREIER ... 276
Capitolul 10 SHICHI SEI HOKOKU 314
Capitolul 11 FLORI DE VIŞIN 354
Capitolul 12 PIKADON 401
EPILOG 428

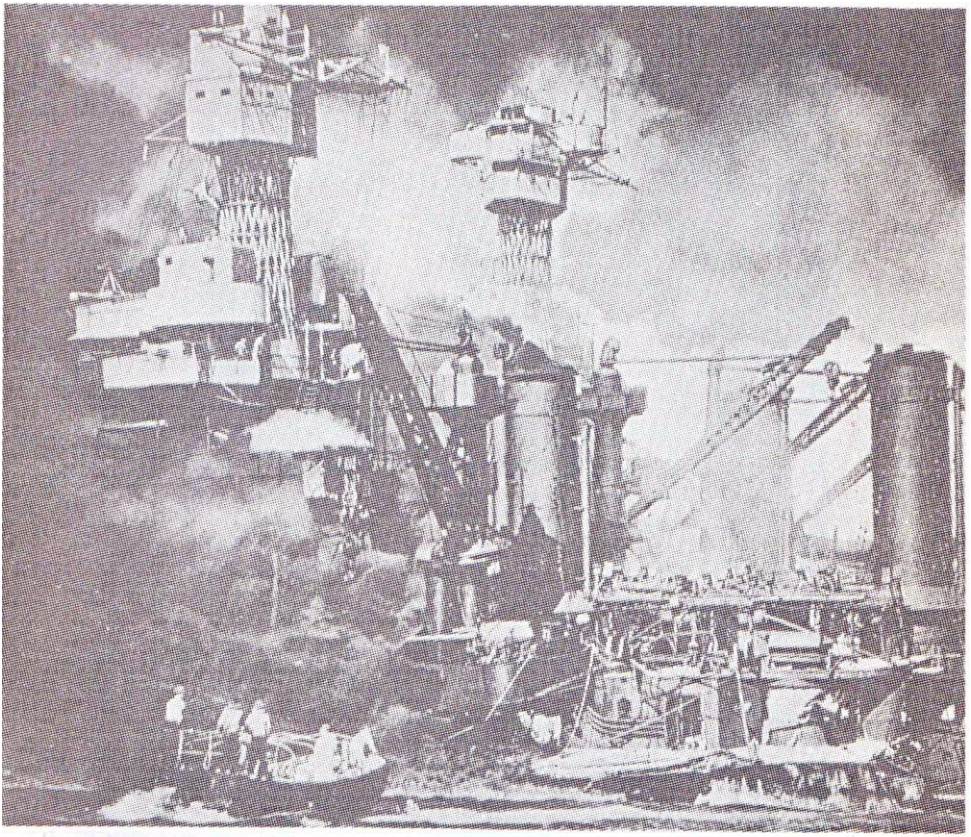

1. Cuirasatele „Tennessee" și „West Virginia" arzind in rada portului Pearl Harbor, după bombardamentul din 7 decembrie 1941, în timp ce echipele de ajutor se sforțează in zadar să stingă incendiile.

2. Amiralul Yamamoto, creierul Marinei japoneze.

3. Viceamiralul Chuichi Nagume, comandantul Flotei nipone in atacul asupra bazei aeronavale Pearl Harbor.

4. Scufundarea cuirasatului britanic „Prince of Wales".

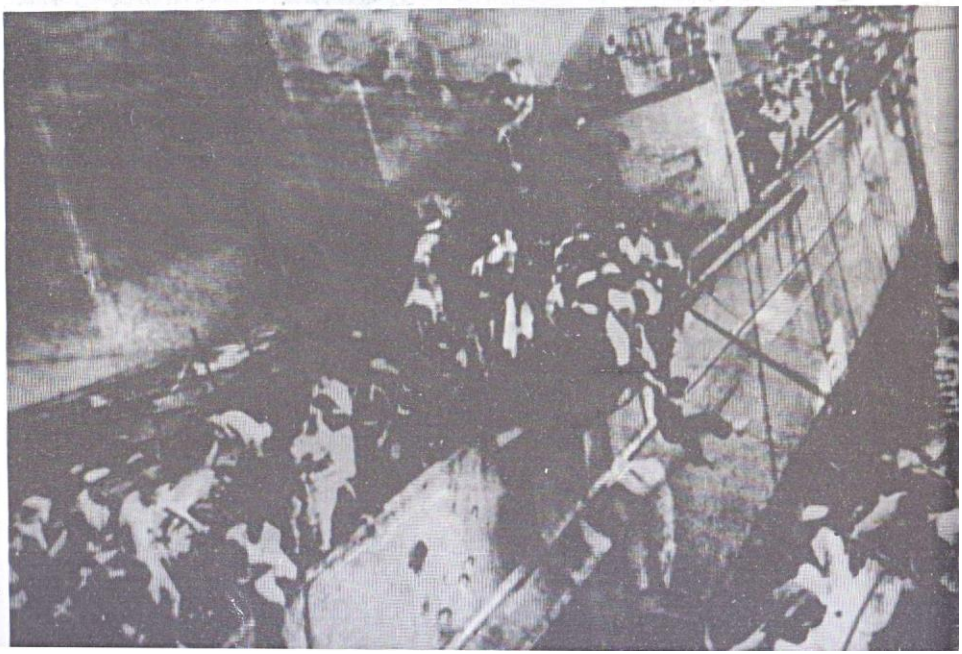

5. Generalul Tojo, primul ministru japonez din perioada războiului. Intrat în armată în 1905, cunoaște o carieră strălucitoare: în 1936 șef de stat major al armatei din Manciuria; în 1938 șef al Statului Major al Armatei; în iulie 1940 ministru de război, creatorul „ordinii noi", înglobind China și Extremul Orient. Luptă pentru dobîndirea cabinetului Konoye și în octombrie 1941 ajunge șef de guvern. La decizia de a ataca Pearl Harbor-ul. Pînă în 1942 marile victorii obținute de Armată și Marină se împletesc cu visurile sale imperialiste și chiar par a le justifica. După pierderea arhipelagurilor Gilbert și Mariane este constrins să demisioneze. A doua zi după capitulare este arestat, judecat și condamnat la moarte împreună cu alți responsabili japonezi, ca criminal de război, de către un tribunal internațional la Tokyo, în 1948 și spînzurat. În fotografie Tojo citindu-și depoziția în timpul procesului.

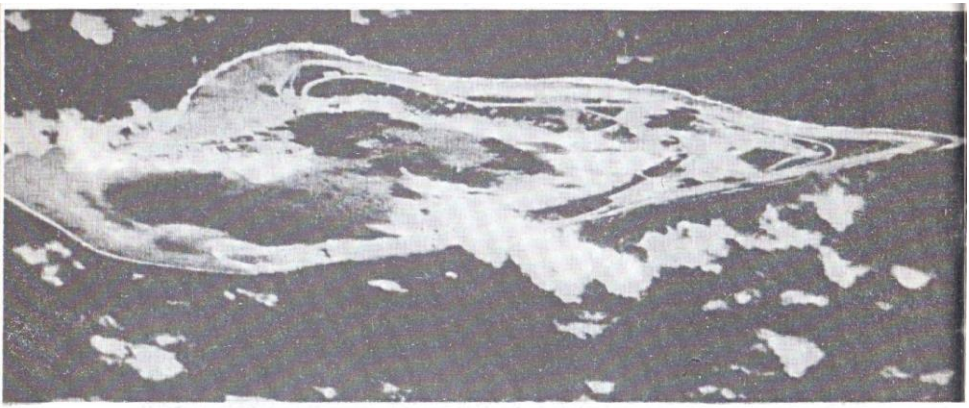

6. Vedere aeriană a insulei Wake.

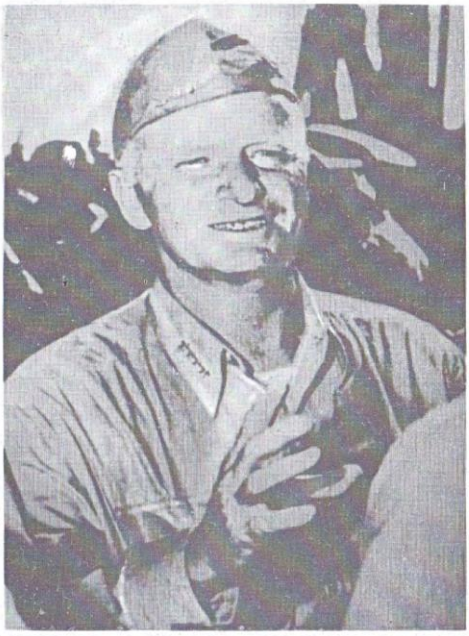

7. Amiralul Chester W. Nimitz.

8. Tanc japonez pătrunzind intr-un oraş din Birmania.

9. „Pom-pom"-urile, armă AA a marinei britanice.

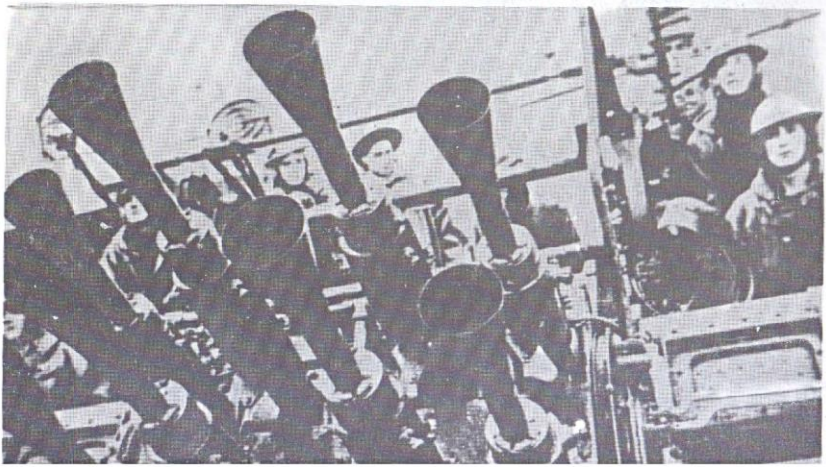

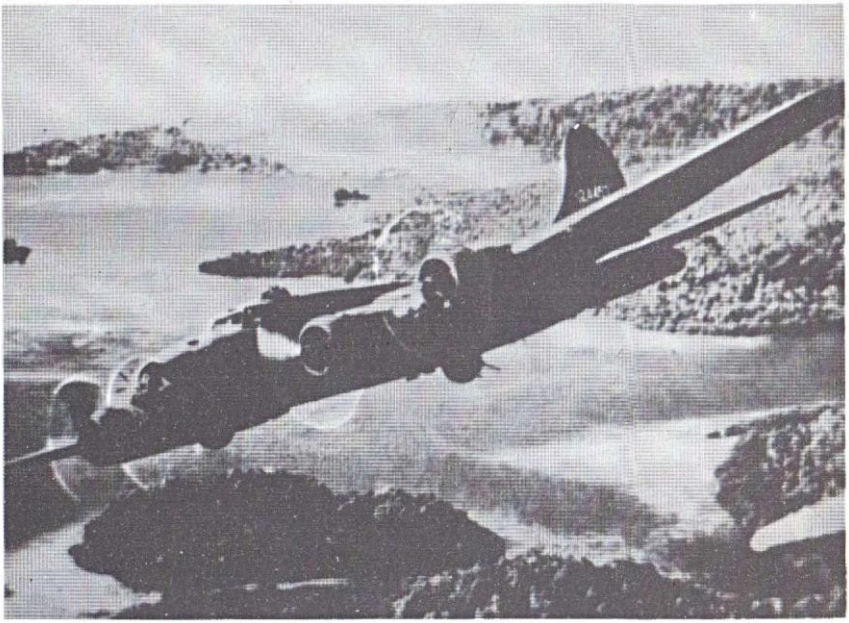

10. Fortărețele zburătoare după efectuarea unui bombardament deasupra insulelor Solomon; in planul doi incendiile.

11. Încărcarea cu rachete a unor avioane de pe navele americane.

12. Avionul de bombardament în picaj Douglas SBD „Dauntless", monoplan biloc, cu o anvergură de 12,35 m, acționat de un motor de 950 CP, posedînd frîne aerodinamice pentru picaj. Avionul este armat cu două mitraliere în față și cu una în spate; duce o bombă a 500 kg și două a cîte 100 kg. Intrat în serviciu în 1940, au fost fabricate 6000 exemplare pînă în 1944, fiind considerat cel mai bun aparat aeronaval.

13. Avionul de vînătoare japonez „Zero".

14. Prin jungla Bataan-ului.

15. Viceamiralul Raymond A. Spruance.

16. Un depozit de muniții explodează pe atolul Kwajalein.

17. Amiralul Halsey.

18. Portavion american.

19. Generalul Mac Arthur inspectează în junglă o poziție avansată.

20. Piesele de 203 mm pe crucișătorul american „Quincy" trag asupra instalațiilor industriale din nordul capitalei nipone.

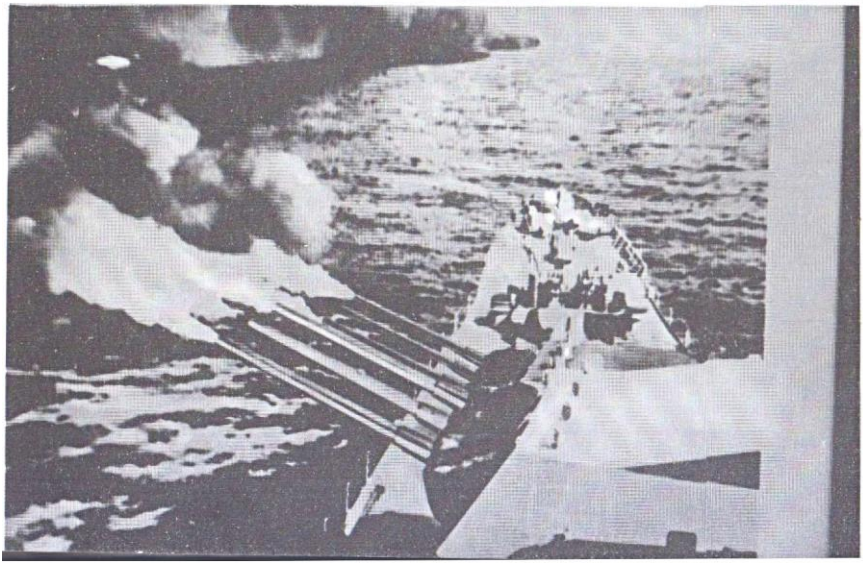

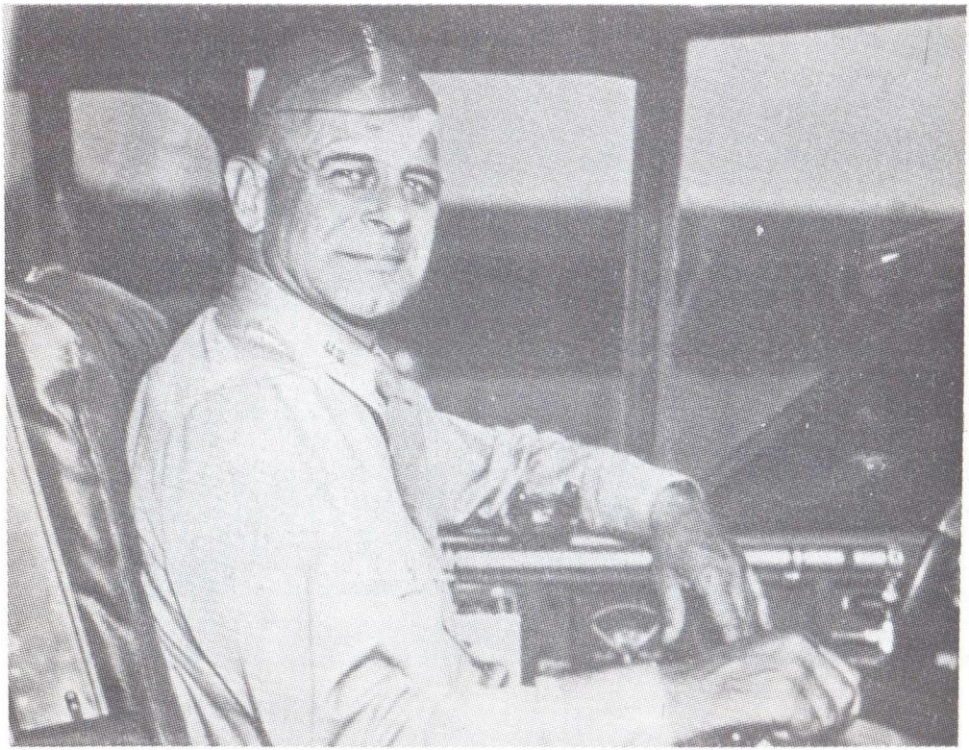

21. Colonelul Doolittle, la bordul uneia din cele 16 bombardiere B 25, care a condus raidul asupra Tokyo-ului in data de 18 aprilie 1942 plecind de pe portavionul „Hornet". (cu citeva minute inainte de decolare).

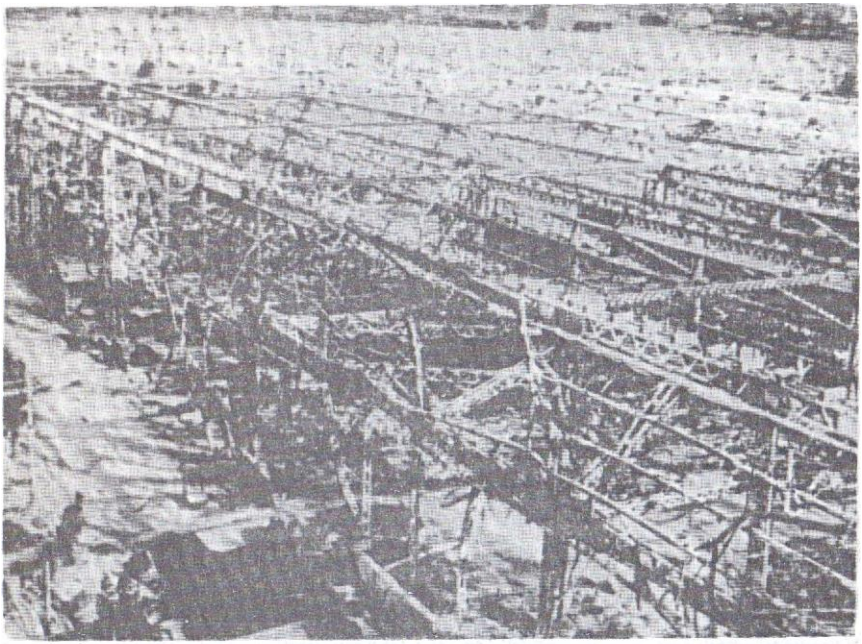

22. Uzina de motoare de avioane Mitsubishi distrusă de bombardament.

23. Cartier central din Tokyo după bombardamentele aviației americane.

24. La operațiunea de debarcare în insula Okinawa au participat 1300 nave.

25. Dr. Enrico Fermi, cunoscutul fizician italian, care a descoperit neutronii și a contribuit la realizarea bombei atomice.

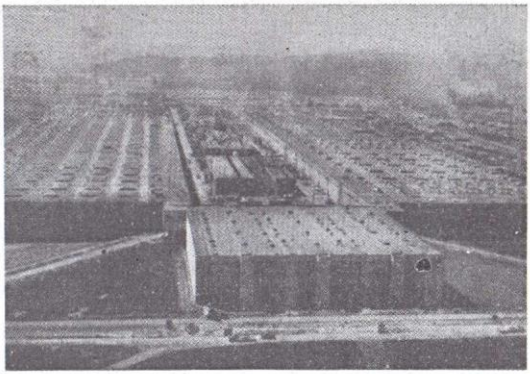

26. Uzinele de impunătoare dimensiuni din Oak Ridge, unde s-a realizat construcția bombei atomice.

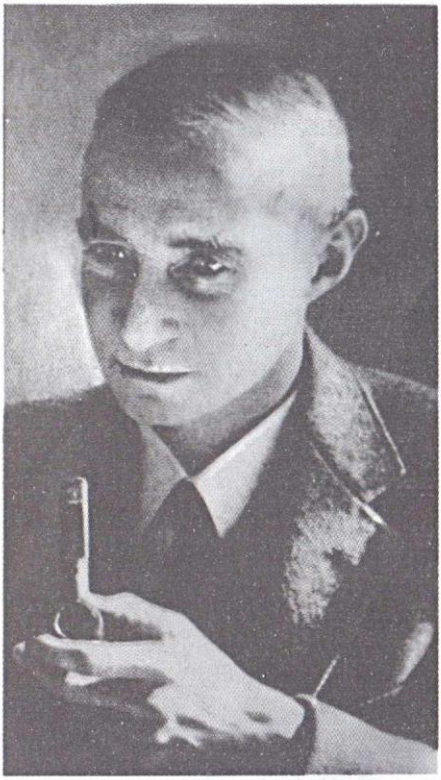

27. Generalul Groves, din corpul de geniu al armatei americane, șeful proiectului Manhattan, destinat să creeze bomba atomică.

28. Profesorul Oppenheimer, „părintele bombei atomice".

29. Echipajul de pe „Enola Gay".

30. Ofiţerii japonezi îşi predau săbiile în ziua capitulării.

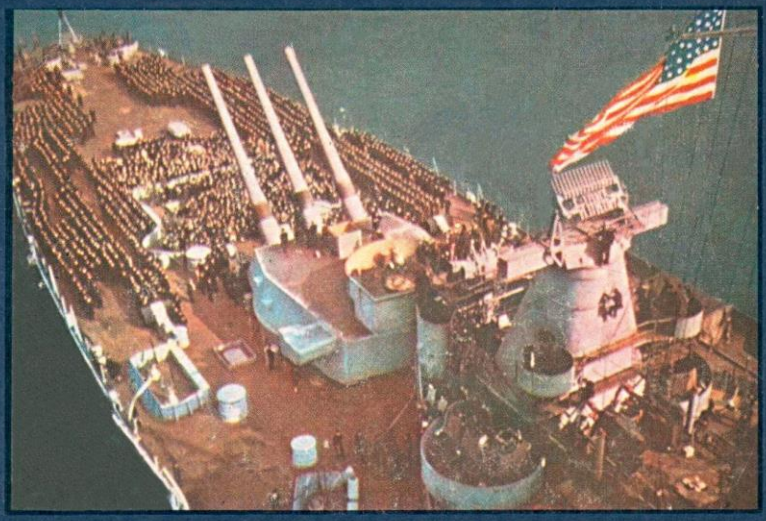

EDITURA DACIA

Lei 28,–